ÁRKAY BERTALAN
dpltéssz

Budapest
Valrosmajori plébl.
TKM 556

ÁRKAY Bertalan

- Barbiro Virgillel az Aranyhegyre stadiont tervezett 1933-ban

TBM 26. 1997 31-36. o. 11 44 sz.

Dobó u. felől egyemeletes, az kétemeletes lakóház. Homlok osztópárkány fölött kis kiülé Korábbi földszintes épület fö Droschel (Trossel) Tóbiás ép József).

Klomfauer-Gaiger ház
dr. Hibay Károly u. 15.
hrsz: 4993
későbarokk
18. század

Utcavonalban álló, zártsoros b alaprajzú, egyemeletes lakóház szárnyához kétszintes toldalék egyszerű szalagkeret.
Korábbi földszintes ház felhas A 19. század végén átalakítottá

Tolli-Hibay ház
dr. Hibay Károly u. 16.
hrsz: 4999
barokk
1789

Utcavonalban álló, csatlakozó hajlított vonalát követő, két ut

Árkay Bástalan

Az épitészetben Árkay Bertalan fejezi ki legjobban a római iskola törekvéseit.Rómában készült templom intereur-tervén félreismerhetlen az új tendencia mellett az antik művészet hatása, de nem a hellenisztikus han az ókeresztény művészet hatása.A mai művész talán még jobban keresi a multnak a tanulságait, de a multnak más korszakait tekintin követendőnek,mint a megelőző korszak,nem a cinquecentot,hanem a trecentot.Már Budapestről modern törekvésekkel ment Rómába,apja mütermében már ezekkel megismerkedett,aki a városmajori kápolna épitője.Elegyiti a folklorisztikus tanulmányokat a falusi templomépitészet tanulságaival.

Gerevich Tibor
Romuk nyomában -
Budapesten, 1933

1936. Árkay B.

A milánói trien-
nálén I. díjat nyert
a városmajori templom
tervével

városmajori templom
terve az ókeresztény
bazilikás elgondolás-
sal mutat rokonságot
vonásokat.

helyesen konstruált
A formai megolda-
sok a vasbeton
keretrendszer
alkalmazá-
sainak következmé-
nye.

1946 Hiányos anyagtábla

7. Schubauer 150 ft. ~~1.50~~ 1
90 ft. " ~~0.90~~ 1
0.30 —

14 Schubauer Hiány 28 ft.

1947

~~1x~~ Schubauer Terézia 360 ft. ~~2.16~~ 1
~~0.18~~
~~1x~~ 10 ft 0.20
~~2x~~ ~~2x~~ Bakody Antal 20 ft (0.30) —
30 ft. 0.60
~~2x~~ Lipsz Lajos 54 ft ✓ 1.10
~~2x~~ Lipsz 110 ft. 0.80
~~2x~~ Lipsz 36 ft. ✓ (1.—)

A ~~temp~~ A városmajori
templom keletjén, lan-
dine a tömegh pátosa-
ból adatul ki ~~Gerlipa~~
monumentalitása. Belül
3 hajós, kétoldali oszlo-
sorral. Oszlopfőben
A torony-, mely Compa-
nile szerűen áll, kisebb épült
A pontig emelkedik a hajó-
nál, akörül körül.
A belső diszítés garda-
tagos és monumentális
A templom kívülről di-
vat, által a portálnak ab-
lakok ~~és a oszlopok belső~~
~~kiegészítik~~

1/. A borda magasság

nak felel meg. Szélessége a ma

vagyis 80 vonal, ami 6" és 8" r

2/. A profil jellegzetes élpon

szög oldalaira esnek, amelynek

sága is a borda szélességével

nalnyi. Ennek az összefoglaló

ja 1,1/3 "-nyira esik a borda

a háromszög magassága 1/5 rész

méretben.

3/. Minden részletében a borda

és kerek egységeit követi. Igy

sugara 1" A "B-C" pontok ve

mástóli távolsága 2". Az e pon

görbületi sogara 1.1/4".Az "A-

kimetszi az alapvonalból a "B-

4/. A felső pálcatag sugara 1/

1940 - 41.

A mohácsi Fogadalmi Templom a mohácsi vész emlékére épült. A templom a városhatárban szabadon álló épület 16 300 hívő befogadására. Centrális, kupolás építmény, kápolna kiszerelés.

A torony 70 m. magasra van tervezve, de 1941-ben még nem épült fel. A kupola vörös vasbeton vázas. A kupola parabolikus és így lehetővé teszi, hogy hőtükrözéssel készült. A kápolna körül fűtőcsövek vannak. A kupola belső részét mozaik díszíti. A kápolnák falai sziklás kőzetből készültek, az oltárok pedig kőfaragók

jegyzék.

,70	763,20 ft.
	15,26 "
	778,46 "
	1,52 "
	779,98 "
	116,98 "
	896,96 "
	2,70
	899,66 ft.

r János V. Kálmán utca 22.

45

Bpestről Visegrádra. összesen 60.ft
ttem
Friedrich István s.k.

46

1932-33 Strbay Bertalan

Városmajori templom

1800 hívő befogadására alkalmas hosszhajós városi templom. A szentély másfél méterrel kiemelve, a főhajó padlója egy sarudúc lépcsőben érinti. A szentély és a mögötte levő [illegible] a főoltár. A templom üvegfestmény

[illegible] vasbeton keretrendszer, melyet Folly Róbert tervezett.

igazgatósága Budapest, Veres Pálné-38

AK

Budapest.

eletteljes kérelemmel fordulok

jék engedélyt adni arra, nogy a

tagból álló kiránduló csoport-

a zsámbéki templomromot f.nó

MDK

Árkay Bertalan
Magyar templom, repr.

B.V: Magyarország a római egyh.müv.i kiállitáson.
Tér és Forma, 1934. 3.sz. 84 l.

MDK

Árkay Bertalan épitész
Városmajori r.k.templom, repr.

Épitőmunka, 1933. 3.sz. 51 1.

MDK

Árkay Bertalan épitész

Szöveg-archiv anyagából

Dávid Katalin: A Müvészettörténeti Dokumentációs Központ Adattára Müvért 1957.VI.évf.4.sz.322.l.

MDK

Árkay Bertalan

Gerevich T: Római magyar művészek. Magyar Szemle, 1932. XVI. 3.sz. 237 l.

Árkay Bertalan MDK

Jubiláris épitészeti kiállitás a Mücsarnokban. Épitőmesterek Lapja. A Munkaadó. 1934. dec. 13.

MDK

Árkay Bertalan

épitészeti munkákért diszoklevelet kapott.

Milánóban kitüntetett iparmüvészek.
Magyar Iparmüvészet, 1936. 181. l.

Hát még csunyább lett. Hát az

MDK

Árkay Bertalan

v. Nagy Zoltán: Modern monumentális müvészet.
Magyar Szemle, 1937. 30.kötet. 4.sz. 329-336. l.

Aikay B.

1944

Szent Kelemen bari-
kája Balatonlelle
szöv. jegyz.

k Jano
grad

947 JUL -5

Továbbította:

vezetéken	hó és nap	óra, perc

szó	hó és nap	óra, perc	Hivatalos megjegyzések
11	J	14 36	

méhen Rácz Imre
probát
Zsitvaujlak

1 ívet 9 drb. Ny. 60—A/1. p. — Világosság Rt. Bpest. 3965.

1941. Budapest környéki ~~[illegible]~~ földfelületi térképek 1:10.000 lépték-ben helyszíneken történő vízrajzi kiegészítésére Horthy B. Károly megbízást.

A ÚT 41. SZÁM.

olgári fiuiskola Tekintetes

nak

Ujpest.

1941.

Március 15-ei
Fővárosi Köz-
munkás
Tanácsunk
tagjai.

306/1946.

1942. -43. ban

~~Kaffen dobbel a~~

varmmagyr kedeplom

tejgreállítás

szünálaai

elvégzett.

elt levelét eredetiben-vissza-
ménynyilvánitás végett megküldöm.
6. évi december hó 13.-án.

elnök

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁG.
Érk. 1933 évi június hó 7-én.

Az O.N.E. Veres Pálné leánygimnázium

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁ

Alulirott azzal a tiszt
a Nagytekintetü Bizottsághoz, szivesked
vezetésem alatt álló leánygimnázium 80
ja, amely tanulókból és tanárokból áll,
10-én dijmentesen tekinthesse meg.

Pályarat, vagy Érvekben
mellőzés után
kivételesen épületek
és egyéb művek

Pályadíjat nyert és
helyezetten művek
tulajdon kivitelre
nem kerülhet

Műemlékek Országos Bizottsága

Összesítő j

az 1938 évi 16.529 – III. sz
engedélyezett Karácsonyi

Tétel szám	Név	Állás
1.	Genthon István	előadó
2.	Lux Kálmán	műsz. tá

Arkay Bertalan

1941. febr. megkapta az amerikai Smith alapítvány építészeti ösztöndíját, hogy Amerikában és Japánban építészeti és városrendezési tanulmányokat folytasson. A háború azonban lehetetlenné tette. Különösen a nyugatamerikai földműves kilépőbérlet zsúfolásig tanulmányozni az amerikai városfejlesztésben nagyvonalúságát illetve bolmakörülmények megismerni

Budapesten 1947 október h

[illegible] ki

a ~~September~~ október 9-14 ig

Tárgy: A visegrádi értekez[illegible]
[illegible] tiki időjárásról.

Vasúti jegy oda vissza 2× 11.
Kompetkeli oda vissza 2×0.
4½ napi díj

9×12
108

Dr. 1947 okt. 15 =

Fenti összeget elfo
1947 okt. 15

Mohácsi varvataloró

1941-ben lanár kéver
és kaposvárabban van
. Reggeli ejtőernyő
A bécsenteló helyiség
plafonja ennes famenye-
zet faragott dísztervel,
a bejárattal szemben
a varvataloró helyfelett
főtámadó Krisztus
ennes viaszfestménnyel.
Két oldali freskódarabok

48

uggberesz csatornajának tisz-
ek mintegy 1,50 fm. használt a-
orna és lefolyó cső pótlása. a
ása.Minden anyag hozzáadásával
t. összeg 100,00 ft.
Zeller Gyula bádogos mester s.k.

49

márvány tábláinak bedeszkázása
zzáadásával, ugyszintén a há-
isszehelyezése ,munkadij 3o,00 ft.
Zeller Péter ács m.s.k.

50

ok.
nyomtatása elkészült, ideigle-
ének beszereznie. Ezeket Viseg-

zése	1,60	ft.
	1,60	"
ltsége	3,40	"
	6,60	

Schulek János s.k.

51

tömb	70,00	ft.
	4,00	"
	2,34	"
	76,34	ft.

munkából
nyomdaje
1903 V/31

1941 Nemzeti Szalon-
ban az Egyházművé-
szeti Kiállításra be-
nyújtott tárgyak
jegyzéke

SCHULEK JÁNOS
MÉRNÖK
Budapest V., Károly Miklós-út 7.
TELEFON: 20-82-48

U t i s z

az 1947 szeptember 30-án
tett hivatalos utról.

Tárgy: Pereszlényiné rest
munkálatokba.

Indulás szept. 30 reggel
Érkezés okt. 2. Este

Arkay Bertalan

1947-ből az O. M.
Szépmüvészeti Múzeum
helyreállítási tervei
1949. február a
Főváros épületterve-
ző irodának
az épületre.

Gerő László az
ames Endre

1950. ápr. 29.

265/907. sz.

A Műemlék
Tekintetes

Vonatkozással f. évi mára
iratára, van szer
ev. ref. templom
sített munkálat

1928

Alma u. 2/c

Virágárok u. 7

Rokushoz - ut 22.

villái lapostetőek

54

Vezetékszám: 203

Schulze

Felvette:

hivataltól	hó és nap	óra, perc
T.	VI. 5	14 58

Ürse

A távirat osztálya	felvevőhivatal	pénztári szám	
	Breslau 63	64	

1

Levele értel

pótlása Ri

830. sz. Kézbesítendő távirat. 1946. III. r. 100 r. = 9000 15mb

1927. Burchard Béla-
verny Sándor és Berkes
Sándor budapesti lá-
kásai

ai a Müemlékek Országos Bizottsága, a

ége, és a Magyar Épitőmesterek Egyesülete

onkivül a Magyar Turista Szövetség mü-

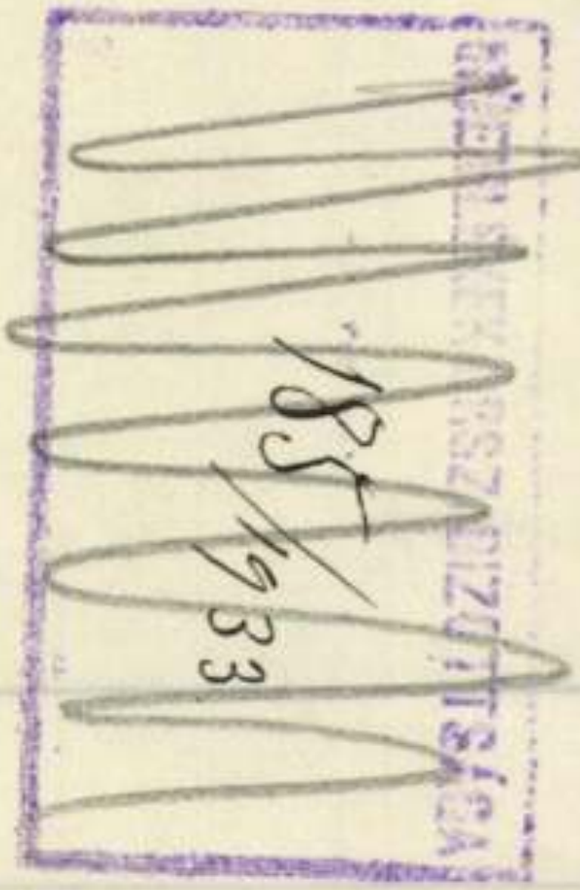
nti határozata értelmében tisztelettel

get, hogy egy kiküldöttje által junius

r a Magyar Turista Szövetség helyiségé-

összeülő zsüriben magát képviseltetni

1934. előtt | Korszerű családi házakat építek Budapesten a Hermann Otó, a Tököli úton a Lenke uton;

ve.		1 egész oldal 15x18
máj 19 én		1 negyed ,, 6·5x9
rendelve		

Arkay Bertalan

I.

Szendy K. Bpest.
Nemzetközi közig. évkönyv
1942. Bp. 1943.
334. l.

Bizottság előterjesztésére, főtisz-
s esztergom-egyházmegyei áldozópap,
és ügyszám alatt, az 1881. évi XXXIX.
. Országos Bizottság levelező-tagjává,
évi, megbizatásának még hátralévő idő-
bizással, hogy ő, konstantinápolyi tar-
vő magyar vonatkozású emlékek felügye-
i s a kivánatos teendők iránt javasla-
a szükséghez képest megtenni szivesked-

ÁRKAY Bertalan épitén

RÚL 1. 627.

t, ennek hátsó

ábrázolja. A

erete nélkül a

ent Ferenczet

ete fa talpon,

nűvű angyalos

.

szter alakú. 32

lábú és három

rtouche alakú,

1938. Velencei
biennale
instalációja

yak.	40°--	
pl.	35°--	
pl.	35°--	
.	35°--	
iszt	25°--	

ÁRKAY Bertalan épitén

Gulyás I. 822. h.

ARÁNYI ~~Lajos~~

MDK

Árkay Bertalan és Aladár

Dr.B.V.: A Liége-i nemzetk. építészeti terv-kiáll. Tér és Forma 1930. 7. sz. 302.l.

MDK

Árkay Bertalan

Győr-gyárvárosi templom, repr.

Gerevich T.: Uj magyar templomépitészet. Magyar Épitőművészet 1941. 12.sz.

377.l.

A'IZKAY Bertalan

Moravánszky 1988b

116, 118, 121, 173, 226, 227, 229 és Ill

Árkay Bertalan

Nemzeti Szalon

Árkay Bertalan.

1930. „Kut" kiáll.

Proházka emléktemplom,
Colombus világitótórony,
Diószegi utcai villa,
Mohácsi figádalmi templom.

1934. Sport Müvészeti kiáll.

Aranyhegyi Stadion,
Aranyhegyi Stadion modelje,

Nemzeti Szalon

Modern Monumentális
müvészet-
1937

M.D.K.

Árday Bertalan, épitész

1000 p-ös második
díjat nyerte a kiskunhalasi közkórház tervpályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI, évf.
febr. 22. sz. 4. old.

K.D.K.

Vallalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

22. old.

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

és Kőnsch László közösen tervei az egész 400 p.-ös második díjat nyerték el a Kőbánya első p. u. új állomás épületének pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.
febr. 1. sz. 5. old.

M.D. K.

Árbay Bertalan, építész

a 15 egyenként 1200 P-ös díjat egyiket nyerte el az ÖTI pécsi fürdőbelép szanatóriumának terv-pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

jan. 11. sz. 6. old.

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

terve 1200 p-ős megvételben részesült az OTI Központi rendelőjének pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1941. LXII. évf.
jul. 17. sz. 4. old.

M.D.K.

Árhaj Bertalan, építész

terve megvételben
részesült az OTI Dob. u.
10. sz. bérház csoportja
részére kiírt pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.
máj 13. sz. 5. old.

M.D.K.

Sárkány Berdalan, építész

Terve 5000 P-ös nagy-
vételben részesült az új Kos-
suth Városháza pályá-
ján.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.
jun. 27. sz. 4. old.
+ jul. 4. " 3. "

.

MDK

Árkay Bertalan müépitész és Hollós Lajos kertészeti intéző egy bethlehemi kiál-
litás tervét vetette fel.

Ketten részben naturalisztikus ,megfelelő világitásu müvészi kulisszázást kapott közös készitésü bethlehemük.

Müvészcéh._Bethlehem kiállitás.
Magyar Iparmüvészet. 1937. 4.sz. 95.1.

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

és Hauser Lajos
kőris tarvc 600 p.-ös
nagyvételben rénesült
a ferihegyi repülőtér for-
galmi épületének pálya-
zatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1939. IX. évf.

dec. 28. sz. 5. old.

Árkay Bertalan MDK

A mohácsi templom

Városmajori templom

Gellérthegyi villa

Műcsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Árkay Bertalan, építész

Nouvelle Revue de Hongrie

1933. XXVI. a. XLIX. I. 816–821. l.

Bierbauer Virgil: Árkay Aladár és Bertalan, két mester építész.

Árkai Bertalan

MDK

Kiállitási pavillon

Mücsarnok 1937 IV. Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Árkay Bertalan MDK

Győri szinház

Római magyar templom

Erzsébet sugárut

Aranyhegyi stadion

Műcsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

Arkay Bertalan

építész MDK

Szönyi István és ArkayB. művei képviselik hazánk festészetét és építészetét a Societe des Artistes Francais szalonjának 1958 évi kiállitásán.

Bordács H. Lenke: Magyar szobrász és francia festő találkozása.
Müterem 1958 I. évf. 7. sz. 32-34.o.

Árkay Bertalan

9. alv. Φ 4 sor. . . . ö. ohlerelet. Utána Párizsban, az Académie des Beaux Arts-ra jár és ~~az akkor Thiers~~ Thiers párizsi építész irodájában dolgozik. 1926 ban Décobe meg az Akademie der Bildenden Künste főiskolára ~~az~~ a Meisterschule für Architektur-ra iratkozik és két éig tanul Prof. Peter Behrens híres német építész tól magasabb rendű építészeti esthetikát és városrendezést. Már 1927 ik ben építi Bécsben új stílusú családi házait, melyek ismertetnek. bel mint a külföldi szaklapokban is ismertetnek.

ÁRKAY Bertalan

Balatonlelle, rk.templom, 1943

KOPPÁNY Tibor: A Balaton környékének műemlékei. Bp. : OMvH, 1993 209.

MDK

Árkay Bertalan

Zeleméri Rudolf: A Győr-Gyárvárosi uj róm.kath. t
templom. Magyar Iparművészet 1930. 3-4.sz.
49 l.
képek 49-56 l.

MK

Árkay Bertalan

Nagy Zoltán: Árkayné üstebló s. üvegablakai. Nagy. Iparművészet. 1939. 4.sz. 104-105 l.

Árkay Bertalan épitész
Templom, tervezet

Magyar egyetemi és főisk. hallg. orsz. szövetségének kiáll. 1923. 11 l.

ÁRKAY Bertalan

104, 105

Oltványi 1991

Szivák Imre: Országgyűlési
bíráskodás kodexe. Bp, 1901,

38.
Az SzKP XXI.kongresszusának
teljes anyaga. Bp, 1959.

926.
Szkramtajev,B.G.-Popov,N.V.
Építőanyagok. Bp, 1953, Épi

~~625x~~ 57o.
Szladits Károly: A magyar

154.
Szladits Károly: A magyar

Árkay Bertalan, épitész

Nemzeti Ujság, 1933. nov. 11. /Kiáll. Budapest városépitési problémáiról./ A Gellért-szálló pálmakertjében.

MDK

Örkai Bertalan
festő

Dávid Katalin: A Magyar Művészettörténeti Munkaközösség első éve.

M.M.M. Évkönyve 1951, 203 l.

MDK

Árkay Bertalan

az Egyházmüv. kiáll.on. Installációt tervezte

MI. 1941. Képek.

33. l.

Árkay Bertalan MDK

építész
A mohácsi templom

Műcsarnok 1936. jún-kiáll. máj-jun.

Árkay Bertalan MDK

épitész
Városmajori templom
Gellérthegyi villa

Mücsarnok 1936. máj-jun. Jub. kiáll.

MDK

Árkay Bertalan

Képzőművészet, 1935. 12.o. kép

MDK

Árkay Bertalan

Bierbauer V:

OTI bérházak Bp-en. Tér és Forma, 1935.7.sz. 185-195. o. képekkel.

M.D.K.

ÁRKAY Bertalan építész

Dr. városmajori villaművelete

(1032.) Repr. ~~1032.~~
365.

Árkay Aladár építész fia

Radocz Jenő: Magyar Építészettörténet Bp. 1961. 323.
324
328. l.

Árkay Bertalan MDK

építész

Az OTI bérházak tervpályázatának döntése
Vállalkozók Lapja 1933. szept. 7.

ÁRKAY Bertalan épitész M.D.K.
/1901-

Tp. városmajori templom apjával Árkay Aladárral közösen repr.

Genthon-Végvári-Németh-Z ádor: Magyar Müvészet 1800-1945. Tp. 1958. 373,378.l.

M.D.K.

Árkay Bertalan épitész

A városmajori modern plébániatemplom épitésze, akinek a tabáni tervezete a pályazaton második dijat nyert.

Cikk: Milyennek álmodjak a magyar épitő-
művészek az uj Tabánt? Irja Doromby K.

Nemzeti Ujsag,1934.dec.25.10.1.

MDK

Árkay Bertalan építész

A m. építőművészet Párisban és Milanoban. Vállalk. Közxxx Lapja 1933. máj. 11.

Arkay Bétalan

Animanuk
1922. nov. [illegible]
505.

1933
1922, 1934 1936.

Nemzeti Salon

(31,
1930, 34, 37

Anderen monumen-
talen muvészet
Kiadl.

Árkay Aladár

szül. 1901.

Budapest: Családi házak.

A szekszárdi Prohászka-emléktemplom terve. 1929.

Templom belsejének terve 1930.

Több modern templom terve.

Építészkongr.

Ism. 1932.

Dr. Tompos

Szinyei Merse

Vilhelmina Amalia:

Terékig, kisse bal
nak fürtjei vállaira om
és segélye mellett (vágott ru
cipre. ~~A medaillons pá~~
tan:

WILHELM
Römische und Ung
Kalóc jobbra: „I: 4: Hön

Rezmetsen, mér

928

L. N.
205 – 9

53 Riposo (bronzo).
54 Bagnante (marmo).
55 Nudo di fanciulla »
56 Michelangelo (bronzo).
57 Testa di pescatore (terracotta).
58 Ritratto della moglie (bronzo).
59 Pettinatrice »

PADIGLIONE DELL' OLANDA.

Commissari: LEO GESTEL, H. VAN DER STOK, WILLY SLUITER.

Fino circa a quarant' anni fa l'arte grafica in Olanda, era intesa ed esercitata non come lavoro creativo ma soltanto di riproduzione.

Fu in questi ultimi tempi che, nella mente di un certo numero di artisti, sorse e si concretò l'idea che il cosidetto Bianco e Nero, quindi anche l'incisione, dovesse assumere un carattere suo proprio, cioè originale e del tutto indipendente. Infatti, in ogni arte, l'idea estetica va indissolubilmente legata al mezzo con cui si estrinsica chè solo così si fa opera di stile. E per stile s'intende appunto il risultato della perfetta fusione del pensiero creatore con la materia realizzatrice.

Ora questo risultato appare pienamente raggiunto nelle opere che qui si presentano: dalle nitide e disinvolte linee delle acqueforti a quelle sfumate e pittoresche delle litografie e dei disegni a quelle più sobrie e rilevate delle incisioni in legno.

Fondata nel 1910, la Società per l'incoraggiamento dell'arte grafica olandese conta oggi fra i suoi inscritti tutti senza eccezione gli artisti che in Olanda esercitano questa arte con sapienza e passione. D'allora il progresso è stato notevole e si estese anche al campo dell'illustrazione del libro e della cartella.

Il successo dell'arte grafica va attribuito sopratutto alla sua semplicità. Esprimendosi senza il lenocinio del colore, che talora sorprende e distrae, essa parla direttamente da cuore a cuore, riuscendo così più facilmente a farsi inten-

megjegyzés

Árkay Bertalan

Utód
2

Magyar Építőművészet
1942. 95. l.
(OTI Tisza Kálmán –
terén építendő központi
rendelőintézet tervpályá-
zatának ismertetése.)

Fenti cikket megvettem.

de az alakok lágy körvonalai stílus sze

A kassai sírkövek egyik darabja m
Elmarad a régies technika, a szokásos
szerény helyet elfoglaló családjegy az egé
ki. Az Orbán-toronyban álló síremlék
foglalja el, a címerpajzsban vértezett k
talán sólymot ábrázoló címerállat.

A másik sírkőfaragó-iskola, a bud
— leszámítva Szatmári Miklós a pénzver
a felirat egy része maradt meg — eg
nemcsak hazánknak, hanem Európának i
középfelnémet felirat betűiből látszik —
egyetlen dísze a bevésett, három pajzs
budai emlékek nagyvonalú elegáns stílusá
Valószínűleg a domonkos-rend műhelyé
jelentőségét mutatja az az előkelő hely is
ahol a sírkő állott.

Árkay Bertalan

Árkay Aladár fia, ő készíti be a vásosmagyar naptemplomot, melyet apja utolsó éveiben tervezett.

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár
Magyar Építőművészet 1969. 1-2. 55. l.

MDK

Árkay Bertalan, építész

Művészeteink forrása a népművészet.

Nagy Tibor: Vitéz Lászlóek fertek patakvölgyben II. 514–518.

Élet és Tudomány, bp. 1970. III. 13. XXV/11.

MDK

Árkay Bertalan, Hönsch László, Riehmer Pál

Negyvennyolc pályázó...a Közp.Városháza ujjáépitésére.
Magyarország 1940. márc. 13. 10.1.

MDK

Arkay Bertalan

Az épitészeti megoldás Arkay Bertalantól.

Modern Monumentális Művészet a juniusi ünnepi hetek keretében a Nemzeti Szalonban 1937.

Rajzoktatás, 1937. 4-6.sz. 56.l.

MDK

Árkay Bertalan. ép.

római egyházművészeti kiállitási csarnokával megkisérelte, h. nem egy nyilvánvalóan folklorisztikus eredetü részletet a legtisztább és legszigorubb modernizmus sikján igazoljon.
/Pica érdekes és jelentös irásában./
... alap osabb vizsgálat során tudatára ébredünk ez é
épitészek törekvéseinek egész nemességére, mélyen megalapozottságára.../ Felsorolja többek közt
Árkay téglaburkolatu villáját.

Az 1936.évi B.N.V. épitészeti képe.
Tér és Forma. 1936. 7.sz. 207.l.

Árkay Bertalan

Építész, a tradicionális művészet ellen, a forradalmi művészet támogatója

Sims Alan: Jajczay János: „Mai Magyar Egyházművészet

THE HUNGARIAN QUARTERLY, Vol. IV. No. 4. 1938-39

766 l.

MDK

Árkay Bertalan

A Győr-Gyárvárosi uj rom. kath. templom.
Magyar Iparmüvészet 1930. 3-4. sz.

MDK

Arkay Bertalan
építészeti művek:
A mohácsi templom. Magántulajdon.
Városmajori templom. "
Gellérthegyi villa. "

Az Orsz.Magy.Képzőm.Társ.jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója.1936.máj-jun. 20.l.

Árkay Bertalan MDK

épitész
Az Erzsébet sugárut torkolata

Miccarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubilárie kiállitás

Árkay Bertalan MIK

épitész
Városmajori templom
Városmajori templom belseje

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Árkay Bertalan MDK

épitész
A Városmajor utcai templom

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

MDK

Árkay Bertalan

A mohácsi Fogadalmi Templom tervezője.
A tervezést a tervpályázat elsődijas terve alapján adták ki.Repr.391.old.
A mohácsi ravatalozó terve.Repr.390.old.

Irod: A mohácsi Fogadalmi Templom. A mohácsi ravatalozó.

Magyar Épitőmüvészet. 1941. 12.sz. 391.l.és 390.l.

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

Bierbauer Virgillel közösen dolgozta ki a Nemzeti Stadion ~~terv~~ terv-ét Budán a Hungária körút és Üllői út közötti területre. Ez a Stadiont mint sportparkot; Nemzeti Sportcsarnokot kívánta megvalósítani a legújabb követelmények szerint, olyan módon, hogy az összes sportágak is elhelyezést nyerhessenek.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1933. 67. köt. 277-289. old. 13 á.

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

a XI. kerületi Villányi-tere – Szent-korona-útja beépítési kiképzésének pályázatán első díjat nyert.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1941. 75. köt. 95. old.

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

a pannonhalmi olasz gimnázium és internátus pályázatán az egyik első díjat nyerte el.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1940. 74. köt. 133. old.

MDK

Árkay Bertalan

Tabán tervp. II. dij.

Lichtmann Győző könyve. 1934.

MDK

Árkay Bertalan építész

stadionterv

Bp. városépítési problémái. Vállakozók Lapja, 1933. nov. 16.

K.P.K

ÁRKAY Bertalan életére
(1906 —

Bp. Városmajori templom (1933)
Árkay Aladárral

Művészettörténeti Á B C Bp, 1961. 531, 339.e.

M. Ö. K.

ÁRKAY Bertalan évfész

(1906 –

MDK

Árkay Bertalan építész

Bp. városépitési problémái. Vállalkozók Lapja, 1933, nov. 16.

MDK

Árkay Bertalan építész

Müvészet, 1941. 39.sz. 54. l.

ÁRKAY BERTALAN

Az Irodalmi és Művészeti Tanács kinevezett és hivatalos tagja.

Képzőművészet, 1934. 187.oldal

MDK

Árkay Bertalan és építészmérnök

III.dij.

Tervpályázati eredm. M.Építőművészet, 1941.
430 l.

MDK

Árkay Bertalan ép. III.dij

Halász közép 1941. 141.

Árkay Bertalan

Magyar Építőművészet

1943. 230–232. l.

(Csalogány-utca 26. sz. ház, képekkel és alaprajzokkal.)

Tervezte fenti.

epén megsokasodnak művészeti
yainkban mind több kolostor-
tot, a kisebb templomok falait
könyvfestészet pedig oly emlé-
ája. Műfaji szempontból kitere-
már nemcsak architekturához
szei, ~~ereből~~ modellálva ereklyék
t a Kolozsvári testvérek Szent
indjobban fellendülő síremlék-
z iparművészet terén is. Pompás
zebb technikai hagyományai és
is, melyet magyar technikának

y művészeti reneszánsznak —
a szemtanui, mely csak Szent
ó a multban. A megsokasodó,
kivételes értékű művek állanak.
-szobra, vagy az aacheni ötvös-

Árkay Bertalan, építész

"Körlevélkártya"

Varga Mihály építész említi meg Bp. XI. Abel Jenő u. — Diósrezgi út 54/B. házat, melyet Árkay Bertalan műve. [sept.]

Magyar Építőművészet, 1986. 5., 16. old.

Árkay Bertalan, építész

1) Városmajori r.k. templom 1932

2) A mohácsi Fogadalmi templom versenyterve 1933

2 fényképpel

Belső borító

Magyar Építőművészet Bp. 1983

83/2

M.D.K.

Árkai Bertalan

Hajós Alfréd müépitész "Fiatalok" c. cikksorozat során mint a X magyar müépitész-generáció egyik legtehetségesebb tagját emliti, aki a modern épitészeti irányt képviseli.
Árkai Bertalan fényképét közli a lap.

Szinházi Élet. Bp. 1931. juni 14-2o. XXI. évf. 25. sz. 39-41. lap.

. . .

Arkay Bertalan, epikus

L: Kozma Lajos

–: A harmincas évek epikusainak kronológiai táblázata 6-8.

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/2

Árkay Bertalan, építész

L. Alpár Ignác

Pusztai L. A magyar építészeti múzeum. 35

Magyar

Építőművészet, Bp. 1983 83/2

Árkay Bertalan

és Aladár testvérek a bp-i Vámház-ról,
róm. kat. templomról 1932.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967. Budapest 1970.

911

Árkay Bertalan
építész

/1901 -/

Árkay Aladár fia.

Radó: Magyar építészettörténet. 339.
Műszaki Kiadó 1971.

Árkay Bertalan
építész

Városmajori plébániatemplom 1932.

Regr.

Laoln: Magyar építészettört. 338.
Műcsáki kiadó 1971.

Árkay Bertalan
képéről

a műre a szabadságharc szobor.

Rados: Magyar épületszobrok 331.
Műszaki Kiadó 1971.

Rajka Bertalan címére.
98. Irodalmi. 99: Engels tér 5. (1959)

BUVÁTERV 1949-59 (tervek és lényképek)
Szerk: Oppenheim István, Rajkó Ervin
Bp. 1959

M.D.K.

Árhaz Berhalom, épitész

Első dijat nyert Szabadka város általános rendezésére kiirt tervpályázaton..

Vállalkozók Lapja. Bp. 1944. LXV. évf.

febr. 10. sz. 5. old.

Árkay Bertalan

Született Budapesten 1901. Építész. Árkay Aladár építész fia. 1920-as években modern villákat tervezett. 1932-ben a budai Városmajor templomát tervezte.

Fekete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 p

161

Árkay Bertalan

Egyéb művei: Katholikus templom, Győr; Fogadalmi templom, Mohács; OTI palota ("Tőrs-tervező"); Felesége Szathmáry Lili, festett üveg tervező".

Prominent Hungarians Slomo and Abroad, (Fekete Márton) München, 1966. 334 l. 16 l.

M.D.K.

Árkay Bertalan építész

„Városok monumentális terén" a Dunaparthra tervezett Városházát és több városrendezési tervét állítja ki az Ősi vásáron.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf. okt. 8. sz. 4. old.

Arkay Bryan

Mary Tyson

1942.85.1.

családi pótlékot f. évi márci

meg.-

A hivatalos másolat

igazgató.

Árkay Aladár

Árkay Bertalan

Árkayné Stehlo Lili

Budai református templom

Hel Ervin - Képző-művészet - Budai Hírlap. 1933. 67. 116-117. l.

35 l. Fig. / Cáglép.

Árkay Bertalan

rövid

Méhes Emil dr. és

Misley Sándor: A

Magyar Nemzeti Sta-

dion elhelyezésének

Története Budapest, 1936.

Budapest székesfőváros polgárme

Kiemelkedő Országos Bizottság

Ő. i

en

Árkay Bertalan

MAGYAR MŰVÉSZET
1930. 557.
1931. 212

gár.

ánya

rem

Arkay Bertalan

Lírod

Bierbauer Virgil dr

A Neurasthenia Epi-
lepsia Kiállítás
Budapesten. Magyar
Művészet 1930. 551 l

Arkay Bertalan

úrod

Forró Miklós:

Megjegyzések a Magyar Nemzeti Stadion elhelyezésének és felépítésének kérdéséhez

MMÉE kösl. 1934. 19. l.

741

BUDAPEST
741

BUDAPEST

SIGILLUM JUSTINIANI CAP
REM. R. HUNG. A. EPIS. STRIGON

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

második díjat nyert a debreceni Dohánytermesztési Kísérleti Intézet Orvosházának esztnai terepi lyáratán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1943. LXIV. évf. febr. 27. sz. 4. old.

Árkay Bertalan

Magyar Építőművészet
1942. 261—263. l.
(Budapest székesfővárosi
II. ker. Felvinci-úti
lakóteleppel, képekkel
és alaprajzokkal.)

Fenti levelet.
Épült 1940-ben.

onlóan négysaroktornyos megoldással
i. A diósgyőri vár építőjét, Ambrus
ázásának tartja, ez esetben ismerhette
bb példáját, az avignonit, talán az
is.
ak a felsoroltakon kívül még Zágráb-
visszahódításakor és a Velence elleni

rendelt várakon kívül Nagy Lajos
ól fontos váraira is. A bolgár hadjárat
teti meg, illetve építteti át. 1377-ben
vár valószínűleg hamarosan elkészült,
s korára.
lyi vár volt Küküllővár is, később az
francia várépítészet hatására utalnak,
n nyerte.
atárjárás után megindult várépítkezés,
állításokról, bővítésekről beszélnek.
a kegyvesztett elődök várait, azokat
ól is maradtak adatok. Így Döbrönte
7-ben építteti. Nagy Lajos korában
badjai vára, valamint akkor nyerte
Somló is.
tak a többi várak sorában. A török

Árkay Bertalan

Magyar Építőművészet.

1943. 60, 61. l.

(Villa a Gallyas-tetőn, képekkel és alaprajzzal.)

Terrente fürdő

magyarázni —, inkább Erzsébet és Lajos fi
a fejedelmi fogadalmat. Valószínű — miként C
szegénység kedvelt szentjének felajánlt ko
van és összefüggésbe hozható a második vel
egyik urával sem volt megelégedve, Velen
szent Márk oroszlánját sírta vissza. A velenc
adott okot Zárában és éppen az alsóbb népo
ben. Valószínűsíti ezt a feltevést az a körülı
Lajos zárai bevonulását, a város hódolását áb
oromfal, melyeken Lajos és nem Erzsébet l

A megrendelő oklevél pontosan előír
a történeti és a csodás események mellett a
Simeon életének legszebb jelenetét kell ábr

Ferenc ötvös meg is felelt a megbízás
tetemének viszontagságát, ereklyéinek tört
csoport történeti jelenetekkel foglalkozik, m
említettük, de látjuk a koporsó készítésének je
Erzsébet királynő gyermekeivel, Katalinnal,
ajánlja. Végül a Bemutatás a templomban
Giotto freskójának meglehetős szoros másola
arra, hogy Ferenc ötvöst szoros kapcsolatok f
a Velence környéki ötvösműhelyek hatását.

Állandó nemzetközi színt vittek a király
követségek, melyeknek kultúrérintkezés szem

Árkay Bertalan

Magyar Építőművészet

1943. 157–153. l. (Villa a Táborgató-uton, képek rel és alaprajzzal.) — 154. l. (Villa a Ulonda-utcában, képekkel és alaprajzokkal.) — 155. l. (Villa a Hiero-glyphi-körben, képpel és alaprajzokkal.) — 156, 157. l. (Villa a Szeher-uton, képpel és alaprajzokkal.)

Terecte fenti..

La S. V. è invitata a partecipare

all'ASSEMBLEA GENERALE

della

SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

MATTIA CORVINO

che avrà luogo il 24 giugno p. v. alle ore 18
nella sala d'onore del Museo di Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—35)

Il presidente
Tiberio Gerevich

Árkay Bertalan

Magyar Építőművészet

1943. 55 – 57. l.

(Az OTI soproni rendelőintézete, képekkel és alaprajzokkal.)

Terverte [illegible]

ljegyzik, hogy nagy házat vitt
ett, akik között egy főesperes,
di kanonok és két másoló is

találjuk. Tudását már inkább
rsek, a király leghűségesebb

ovában találjuk, György fia
kánonjogot, István fia János
akozik, a szintén kánonjogot
kamarcsai archidiákonust.
nem is sikerül megdönteni,
ópai egyetemeknek, de tekin-
) Nagy Lajos uralkodásainak
mond alatt érezhetni. A bécsi
rizsi mintájára, csak a nyolc-
ıyvei csak 1385-től maradtak
ıt nem ismerünk.
ıi egyetemmel kapcsolatban,
tium magisterek közül majd-
—1420. évi anyakönyveiből
lehetőségeket kínál azonban
ı között esetleg magyarok is

Áskay Bertalan

Tér és Forma
1943. 113, 114. l.
(Sátoraljaújhelyi polgári
fiúiskola, képekkel.)

Terverte fenti

in den Kastellen von Frics und Bethlenfalva,
Löcse /Leutschau/, beim Rákóczyhaus in Eper
ragende Denkmäler der ungarischen Geschichte
nördlichen und südlichen Teile des Karpathen
Stilwollens organisch zusammengehalten. Diese
auch nicht ~~das~~ ihr einziges gemeinsames Stilmerkma
Gelegenheit haben werden. Einen ähnlichen Zi
ursprünglich
umgebaute Burg
von Aranyosmegyes besessen.
auf der hochgefürten westlichen Mauer der Ki
te Brasso auf, diese ganz eigenartige Verbin
gischen Burgarchitektur an einem schönen Be

Neben den für de
die kirchlichen und Wehrzwecken dienenden Ki
fungen der siebenbürgischen Architektur. Zum
XVI. Jahrhundert errichtet worden. In so gross
ver. Ihre Struktur ist im wesentlichen gotisc

1935. ősz OTI Tisza Kál
anya-tej beküldésének
ügyében befejezést nyert.
~~Az eset~~ A esetről bővebben, mely
A bál ügyében adó Arkay Bés
Farkas Sándor tervezte

azaz szóval négyszáz tiz

Budapest, 1947 december

1933. ban Bécsben Vi-
gillel közösen kezdette
a ~~Ferencvárosi Stadion~~
az óbudai Hungária uszodát.

Ferencvárosi Fórum

sziveskedjék.

Közérdekü alkot

je által való támogatását elő

Dercsényi
főtitkár

Arkay Bertalan

XII. Városmajor
u. 54

Tel. 150-206

Budapest 1942 jan

KIRÁLYI EGYETEMI MAGYAR NYOMDA

31 nap **DECEMBER** 52. hét

22 Vasárnap		Zénó *Zénó*
23 Hétfő		Viktória *Viktória*
24 Kedd		Ádám, Éva *Ádám, Éva*
25 Szerda		Nagykarács. *Karácsony*
26 Csütörtök		Sz. Istv. I. v. *István I. vt.*
27 Péntek		János aps. *János*
28 Szombat		Aprószentek *Kamilla*

NYOMTATVÁNY

Árkay Aladár

úrnak

Budapest

gyűd

= Rí - Kúcoda ' 26. f.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Árkai Bertalan

A városmajori rk.
templom
1933

Urod

Szentk. Budapest
15 f. l.

Árkay Bertalan

ejtsd:
Árkay Aladár
fia ezt.

Alma m. l.

Müncsek

1922. jún. kiált.

Arkay Bertalan

röd
=
Fiala Ferenc. Horvá-
tolás a magyar nem-
zeti stadion érdé-
ében. Magyarság
1933, nov. 19.

A cikk Bier-
bauer Virgil
alatt

Árkay Bertalan

Árkay Aladár fiával együtt építette a budai városmajori új templomot.

Ered.

Pesti Napló

1933. jun. 4.

(Az új városmajori templom.)

U. 3601

RAGASVIT RESTAURÁLJA
FESTMÉNY & SZOBORRESTAURÁLÁS
U-BOOK VI. TERMÉKEK

LAUFFER TIVADAR
KÖNYVKERESKEDÉS és ANTIKV
BUDAPEST, IV. VÁCZI-UT

Nagyságos

dr Szentiványi Gyula urnak

Budapest

Arena-út 41.

1933 NOV. 8.
BUDAPEST

Árkay Bertalan

Városmajori templom
repr.

Kortiku Sekai
1936. sept. szám

Tér és Forma
1937. 22. l.

Aikay Bertalan

villája repr

Architettura (Roma)

1936. nov.

Tér és Forma

1937. 22. l.

A Műemlékek O

Budapest, V

.....szám.

.....

.....

Hivatalból

műemléki ügyben.

Arkay Bertalan

Magyar Nemzet

1934, 257, 258, 259,
262, 264, 265, 266

Árkay Bertalan

A városmajori templom
részletes ismertetése
képekkel

Dr Dercsi Géza:

Modern magyar egyházművészeti törekvések.
Magyar Művészet

1934. 257—260 ll.

Árkay Bertalan

építész

Szül. Budapest. 1901.
Oklevelet nyert 1925.

Műegyetem 3 l.

Wien, 23. April 1934.

gemeinen Kreditbank,

Wien.

n unserer Rechnung an die Futura

en.

rtend zeichnen wir mit

Hochachtung

D. Schreiber & Söhne

Áprily Betalan

Tér és Forma:
1940. 192 – 194. l.
(Budapest Erkel Ferenc
város II. kerületi
levente otthona, ké-
pekkel.)

Temerte fenti

JEGYZETEK

Árkay Bertalan
emlékére

(1901)

~ - Árkay Aladár: Varsói magyar templom.

Irodalmi műv. főt. 9. 17.
Képzőműv. kiadó. 1971.

Árkay Bertalan

4. A *Smith Jeremiás-féle alapítvány jövedelméből* az 1940/41. tanévben Amerikában folytatandó magasabb tanulmányokra adományozott ösztöndíjakból 8000—8000 pengős ösztöndíjat dr. Wohl György okl. mérnök, székesfővárosi mérnök, Taries Sándor okl. mérnök, székesfővárosi mérnök és Árkay Bertalan okl. építészmérnök, 4000—4000 pengős ösztöndíjat pedig Vass Géza okl. gépészmérnök, a m. kir. honvédlégierők parancsnokságának mérnöke és dr. Bardócz Árpád okl. gépészmérnök kapott.

József nádor 1940/41

158. l.

B) **Közigazgatási osztály.**

Dr. Márffy Ede ny. r. tanár vezetésével a hallgatók megtekintették a székesfővárosi m. kir. rendőrséget és az ahhoz tartozó összes intézményeket, továbbá a pénzügyminisztériummal kapcsolatos m. kir. Központi Illetményhivatalt és a m. kir. Postatakarékpénztárt. A pénzügyi jogot tanuló hallgatókkal a vezető-tanár megtekintette a Kőbányán lévő Dreher sörgyárat és a budapesti m. kir. Fővámhivatal működését is.

A *Földrajzi Intézet* az idén is arra törekedett, hogy az elméleti földrajzi oktatást gyakorlati ismeretekkel alátámassza. A tanévben azonban igen sok zavaró körülmény akadályozta az utazásokat, ezért csupán három kirándulást lehetett szervezni.

Az első kirándulást 1940 november 10-én Budapest környékének megismerésére szántuk. A kirándulásnak végső célja a Dobogókő vulkáni takarójának tanulmányozása volt.

1941 március 9-én Ipolyságra vezettünk kirándulást. Ezen 29 hallgató vett részt. Geográfiailag érdekes jelenség volt az Ipoly hatalmas vízállása és a Honti szakadék nagyszerű vízesése.

1941 június 18—22-e között ötnapos évvégi kirándulást tettünk Erdélybe. Ezen 18 hallgató vett részt. A program Nagyvárad, Félixfürdő, a Révi cseppkőbarlang, Kolozsvár, Kalotaszeg, Dés, a nagybányai kohótelepek, Szatmárnémeti, a hortobágyi rizstelepek és a Mátrának és Bükknek halomvidéke megtekintése volt.

Árkay Bertalan

írói

munkássága

1941. 194. 195. l. ✠

Képekkel és helyszíni rajzzal.

A Városháza egységes koncepciójának kiképzésére hirdetett tervpályázaton I. díjat nyert.

✠ (Budai dunaparti sportforgalmi útvonal.)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Árkay Bertalan

vród

Magyar Építőművészet

1942. 48. l.

(A Római Egyházművészeti Kiállítás és a Milánói Triennale magyar termei, képekkel.)

Mindkettőt feuilleton

Asverte.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Áskay Bástalan

Tér és Forma.
1942. 120. l.
(Gubernátor Lásas-
hár a Szent Korona-
útján; képekkel.)
Homlokzatterv fenti-
ről.

3120

14. Ismeretlen:

Ismeretlen nő.

A kép hátoldalán ágyból szállt ki. Bő
még takaróját fogja
leszakadt szőke haja
ve. Ágya alacsony
menyezet függönye
szélek vannak, a m

Fa, méretei
Buzás Elek
Magyar Képz. 3
Ugy lett.
L. 3.

Árkay Bertalan

1942

Markovics Sándor:

A korszerű városrendezés első nagy eredménye: a Szent Korona-út és a Vérmező-tér építészeti megoldása.

Tér és Forma 1942.

117 – 120. l.

Az új Horthy Miklós-híd elkészültével időszerűvé vált budai hídfeje vidékének rendezését. A fővárosi és a Közmunkák Tanácsa e vidéknek egységes építészeti kialakítását kívánta. A pályázat első díját és a Fővárosi Közmunkák Tanácsa előzetes hozzájárulásával a megbízást is ő nyerte. [Az út és a tér kialakítása e tervek alapján folyamatban van.]

15. 3122.

J. Rottenhammer

(Sz. Münchenben 1564-ben † Augsburgb

A szent család.

A kéridig abrá
a gyermek Jézus vas
Balta keresztelő sze
szent József látszi
háttérben van bek
kaja szőke, III teste m
te, melyet Mária n
XII és Kínáse batra
jobra nézve József pe

Olajfestés, vászon
~~Pákkessy Lapú~~
Magy. Képe. II
~~by 82a 54.~~
~~Lomn. 17.~~

Lisza

Árkay Bertalan

építész

Hiller

Hiller István:

A Nemzet Iskolája.

Magyar Építőművészet.

1942. (214. l. képpel.

243.)

Tervezte az 1942. évi

B. N. Vásár

Japán pavillonját

a kutatást, de kielégítő eredmény nélkül. (
az egyetemnek, tanulóiról egy 1400 körü
fia György zágrábi egyházmegyei, Kan
Szőlősi Fábián fia Györgyöt és egy késő
egyházmegyei kispapot. Tekintve azonban
végű összetűzés miatt kiközösítés alól fe
további következtetésekre, főképen a ha
Ismerünk végül két pécsi hallgatót, aki
így 1379-ben Lurcz Hermann magistert é
veszi fel a prágai egyetem a pécsi egye

A pécsi egyetem fennállásának időt
sem tudjuk pontosan lokalizálni. Bizonyo
De 1465-ben, amikor Mátyás király a buda
Az egyetem épületeit Gerecze Péter a pé
a mult század végén egy könyvvel és
töredéket találtak. Gerecze az egyetem ci
század második felére mutat, amikor az e
egyetem, mint Evlia Cselebi is említi, a

Míg a történeti adatok ily soványa
müncheni kódex, mely megőrizte a pécsi
bepillantást enged az egyetem késő közép

Áskay Bertalan

Magyar Építőművészet

1942, 229 – 231. l.

(Kiskunhalasi mezőgazdasági iskola, képekkel és alaprajzokkal.)

Tervezte Fenti.

elterjedése, a kolostoralapítások, templomep
duló szerzetek regulájának és célkitűzéseinek
hoz vezetett. A prédikáló (ferences, dom
pálosainak hatalmas fejlődését az is elősegíte
sában a király példáját követve a főpapi és lo
vesz részt. A városi polgárság sokhelyütt
hogy hatalmát, anyagi jólétét és öntudatát
A legtöbb alapítás még a király és a köréhe
dícséri.

Maga Lajos Lövölden karthauzi-k
tizedik évfordulóján pálos, Máriavölgyön, F
szintén pálos kolostort és templomot alaj
ferences kolostort és templomot, része leh
építésében, hiszen János minorita krónikáj
el és ide akart temetkezni. Okleveles ada
templom építését különféle kedvezményekke
zett Nagy Lajos-címer alapján a szászsebesi
ben is szerepet játszott. Uralkodása alatt é

1937. Modern Monumental
Művészet Vidáliásra
Nemzeti Szalonban

a Vidáliási Lendület a
célnak megfelelően alakí-
lotta át

Szövetség ez év nyarán 20 éves fennál-

l közelében emelkedő Nagyvillám hegyen

ori stilusu, várszerü kilátótornyot

lyamunkák fölötti döntést egy zsüri esz-

ray Tibor nyug. miniszter, a Magyar

1938. a velencei
Biennale alkal-
mából megfelelően
átalakították a magyar
pavillon belső terét
nagy terme

Fieszl Ferenc

december hó 10.-én k

várólag- szives véle

Budapest, 194

Árkay Bertalan

tervezte a II. Fel-
vinci-uti leventé-
otthont 1939-ben-
Épült 1939-40-ben.

Magyar Iparművészet 1940

90—93. l.
Képekkel
és alaprajzokkal

épület átvehető"
érem, hogy az átvé-
néltoztassék inté-
Annyival inkább,
pitész-vállalkozóval
ódes értelmében, a
szegte, a munka be-
n 10 (: tíz :) napon
ásítani kell. — Tisztte-
asért, a f. hó 12-én
iz 12-ín folyóiratunkban
gnek a beküldését

Árkay Bertalan

Az első magyar modern templomot építette a Városmajorban 1932-ben.

The Hungarian Quarterly, Vol. VII No. 1 1941
(Bierbauer Virgil)

2.
1933 Árkay Bertalan

Bpest. Árkay családi emlékkút, Városmajori R. k. templom mellett

Liber Pest Hobari

433. l.

ssa összefoglaló jelentését.

a tagokat, hogy ~~az~~ előadó jelentésé-

ki szempontból a felvilágosí-
ja meg.

az előadói jelentéshez.

.

tványok.

vékenységének méltatása,
mát, hogy állandó alkal-
ét előterjesztés tételét.

Árkay Bertalan

l.

Líber Bp. zobrai

433. l.

Árkay Aladár
emlékezése.

1934

Ady Endre Általános

1934. óta volt az
OTI Tisza Kálmán
pár beharangozó
(6-8 oldal)
Levonásba
Pályadíjat nyert
Angyalosi

1946 évi visegr

"Exodus" könyvesbolt

1 doboz rajzszeg

1 üveg tuss

1946 szept.30

Zirkelbach Ernő vask

1 db. lakat
1 db. pant
1 db. lakat
1 db.2/2 ajtó lakatpánt
1 db. lakat 3,80
3 % for

1946 október 18.

1934 : Journée mondiale offerte
aux enfants Kiallulan et
aux leur camarade Gaby
Kahn. Remplissage des sacs
pour le Père Noël Arthur B. dans
son fauteuil roulant offert par
Lattaf et ses apprentis
fabricants de lunettes
et, enfin, visite au
Planétarium de Jemmes

BUDAPEST, 1933. május 30.

V. ALKOTMÁNY-UTCA 3.
Telefon: 257—77.

ágos Bizottsága

ségének,

Budapest.

Árkay Bertalan

A római magyar egyházművészeti kiállítás alkalmából a pápa 1934 febr. 21-i külön kihallgatáson fogadta.

Budapesti napilapok
1934 febr. 22. száma

1934. pil.- Kinavetér az
Orr. Zrod-i Levéltár Tanácsa
tagjává.

közül. A zsűri elnöke dr. Bsz
Turista Szövetség elnöke, tagj
Magánmérnökök Országos Szövets
által delegált egy-egy tag, az
szaki bizottságának 3 tagja.

Szövetségünk fe
felkérjük a tekintetes Elnöksé
hó 7-én, szerdán déli 12 órako
ben /V. Alkotmány u. 3. fdsz./

Árkay Bertalan

1929.

Villa az Abelgasse
utcában,

Villa a Rökus-hegyen
felépítése.

tásunk létesitésének szakértő kiküldött-

re is hálásan köszönve, maradunk

hazafias tisztelettel

Szentiványi

másodelnök

Arkay Bertalan

1936.

a Műcsarnokban kiállított elismerés a Mohács templom C. tervéért.

Pesti Napló 1936.
máj. 15.

Árkay Bertalan

Lásd

Tér és Forma

1933. 185. l. (Magyar építészek kiállítása Párizsban.)

Ar. Ray Bftalan

Veros major Acuplozz

Rapr.

L'Architecture d'Aujourd'hui (Paris)

1934. pril. nim.

Arkay Bétalan

Városmajori templom

Repr.

The Studio

1936. ápr. 7.

Bunyitay

8 o. 2 k

Burger,

München,

Bünker,

o k. 16

Bünker,

ron. 16

Bünker,

lischen

o k. 20

Czakó El

művészet

Czakó El

századi

Czekelin

Ferenc J

30 l. Bu

Czillich

év nélkü

Árkay Bertalan

Családi házak
Budapesten

Repr.

Tér és Forma

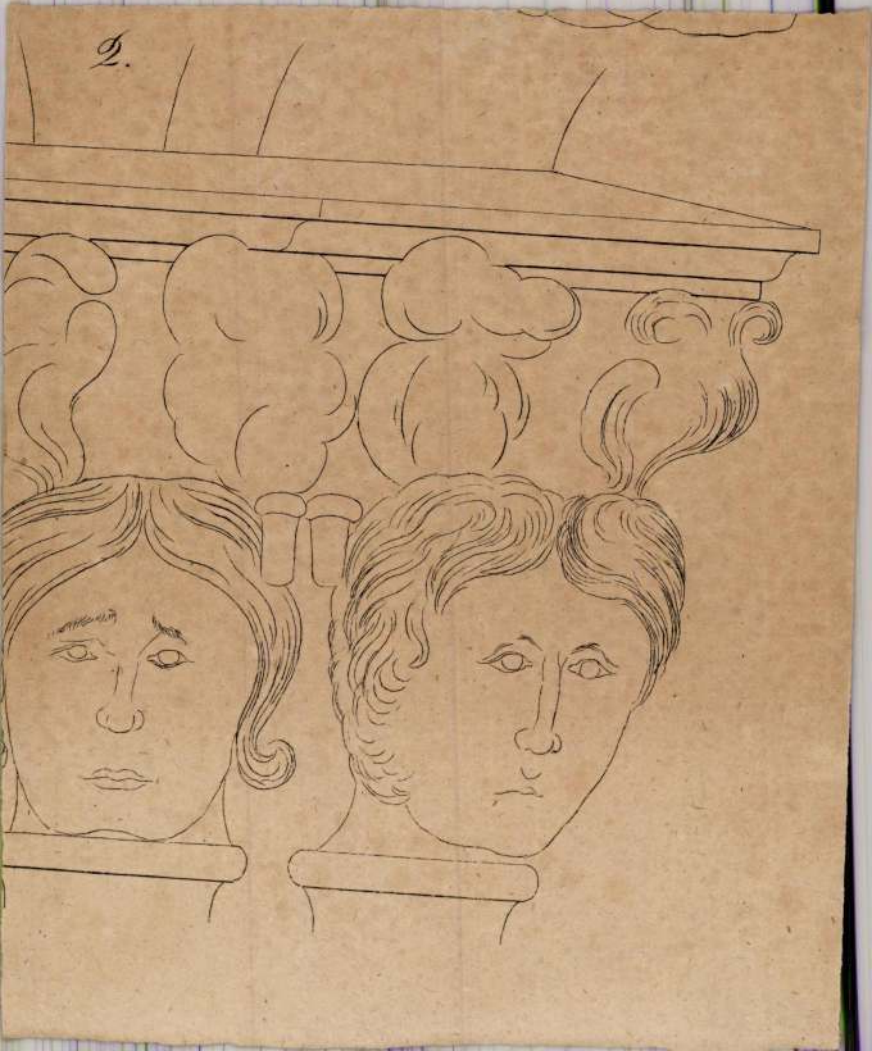
1930. 415 l.

Árkay Bertalan

Lrd

–

R. Szőrédi Ilona = Az új magyar vallásos művészet nagy kiállítása. Új Magyarság 1941. Febr. 9.

Arkay Bélalan

Mül. Bpest 1901.

Revai XXI. 87. l.

Intézetben 1930—31. BÍRÓ JÓZSEF rajztanár, műtörténész összegyűjtötte, munkáját azonban még nem adta közre.

126 SZMRECSÁNYI MIKLÓS: *Eger és környéke részletes kalauza.* Id. m. 38. l.

127 NYIZSNYAY ISTVÁN: *Az egri főszékesegyház új szentélye.* Eger, 1905.

128 *Egri érseki egyházmegyei ltár.* Delineationes.

129 Nyizsnyay a domborműveket tévesen Danatellonak tulajdonítja.

130 Nyizsnyay Casagrande utódjaként az összes új szobrászmunkák mesteréül Trinchieri Dánielt említi.

131 U. o.

132 U. o.

133 GEREVICH TIBOR: *A magyar művészet jelentősége* c., 1927-ben megjelent tanulmánya vetette fel a problémát. Különnyomat a *Magyar Szemle* 1927 novemberi számából, 13. l.

134 ZÁDOR ANNA: *Leopoldo Pollach és Pollák Mihály. Archaeologiai Értesítő.* 1931. XLV. k.

135 GEREVICH TIBOR id. h.

Árkay Bertalan építész M.D.K.

Városmajori templom építője

Kampis, kap. műv. Bpo. 1960 552

M.D.K.

Árbay Bertalan építész

a 4 dlle. 1000 p-ös harmadik díjat építési nyertes el a Ka-
bán pozsgálló pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1938. LXIX. évf.
márc. 10. sz. 9. old.

MDK

Árkay Bertalan

Városmajori templom. Terv.: Árkay Bertalan.
Repr.

Magyar Építőművészet, 1941. 12.sz.

MDK

Árkay /Bertalan/?,ép.

a Győr-gyártelepi templom az ő műve, melynek üvegablakait Sztehló Lili szinpompás [illegible] és a chartres-i dóm stiltisztaságban tervezte meg./Johan és Majorca kivitelezésében./

Magyar Iparművészet.1930. 84.l.

Magyar Iparművészet. 1932. 84.l.

M.D.K.

Árkay Bertalan: építész

harmadik díjat nyert
a hatvani templomra
kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.
ápr. 25. sz. 3. old.

MDK

Árkay Bertalan épitész

M. egyházmüv. kiáll. N.Szal. 1941. II.

Árkay Bertalan

"Székesfehérvári Prohászka-templom" tervrajza,
a római ösztöndijas művészek kiállitásán.

F.H.931.V.27.

Árkay Bertalan

Templomterve a Magy.Képzőm.Egyesület 40 éves jub.kiáll.-án.

N.U.934.XII.8.

Árkay Bertalan

Munkásságának bemutatása szerepel a magyar képzőművészek egyesületének jubiláris kiáll.-án.

M.934.XII.8.

Árkay Bertalan
székesfehérvári Prohászka-emléktemplom

Részt vett a nemzetközi tervkiállitáson a Műcsarnokban.

M.93o.IX.6.

Árkay Bertalan

építész

K.U.T.kiállitása - Nemzeti Szalonban - épitési tervé-
vel szerepel.

,Pesti Hirlap
1930.I.12.

Stókay

építész

KUT,Képzőművészek Uj Társasága kiállitása - Nemzeti - Szalonban - építészeti tervé-
vel szerepel.

8 órai Ujság
1930.I.12.

Askay

építész

KUT.Képzőművészek Uj Társasága kiállitása - Nemzeti Szalónban - tervével szerepel.

Magyar Hirlap
1930.I.12.

Árkay Bertalan

építész

KUT.Képzőművészek Uj Társasága kiállitása - Nemzeti Szalonban - épitészeti tervvel szerepel

Budapesti Hirlap
1930.I.14.

MDK

Árkay Bertalan és Bierbauer Virgil, ép.-k gyujtő

A Stadion épitésének kérdését az érdeklödés középpontjába hozták, sikerrel. A kérdés fontossága megköveteli, h. tervpályázat döntse el közmegnyugvásra a megoldást, már csak azért is, mert a Stadion közpénzekből fog felépülni.

Tabéry Iván, müépitész: Nemzeti Stadion az Aranyhegyen
És tervpályázat nélkül? ?

Népszerü tud. és technikai Napló./P.N./
1934. jan. 24. 4.l.

MDK

Árkay Bertalan

Elkészült az OTI ...bérházcsop. Uj Magyarság, 1935. máj. 26. 27. l.

MDK

Árkay Bertalan, ép.
/KÖZTI/

a városi tanács a birálóbizottság javaslata alapján 4ooo forintért vette meg tervét.

G.J.: Sok célszerü uj épitészeti öżłetet eredményezett a lakásépitési tervpályázat. - Magy.Nemzet.1953.nov. 24.
3.l.

MDK

Árkay Bertalan

Farkas I.:A halhatatlan törzsvendég. Lechner Ödön és müvész asztaltársasága. Pesti Hirlap 1936. máj. 21. 11.1.

MDK

Árkay Bertalan épitész

Munkájával résztvett az 1933-ban Párisban rendezett nemzetközi kiállitáson. Az épitészeti kiállitást a L'Architecture d'Aujourd'hui c. francia épitészeti f. rendezte.

Sz.: Magy. épitészek kiáll. Párisban.

Tér és Forma, 1933. 6.sz. 185.l.

MDK

Árkay Bertalan

A tabáni gyógyszálló pályázaton terve a négy harmadik dij egyikét kapta.

Cikk: Botrány a Tabán...

Magyarország, 1938.márc.5. 5.lap

MDK

Árkay Bertalan,ép.

A pályázók tulnyomó része /mind dijazott/ érezte é kifejezésre juttatta a Tabán fürdő- és parkváros jellegé azzal, h. h.az Erzsébet-hid mögötti terület természet szépségeit teljes egészében kitárta.

A II. dij nyertese. Ö képviseli a tipikus parkváros gondolatát.

A Palota-tér a legtöbb pályatervben a tabáni háromszög centruma. Emelkedö terpe szép megoldásra inspirálta A.B.-t.

Magyar Vilmos müépitész : A Tabán problémája.
Népszerü tudományos és technikai napló. 3.1.

1934.jan.17. /A Pesti Napló melléklete./

MDK

Árkay Bertalan

Képzőművészet 1933. 58. sz. 59.l.

MDK

Árkay Bertalan

A mohácsi ravatalozó, repr.

Magyar Építőművészet 1941. 12. sz.
390.l.

MDK

Árkay Bertalan

Magyar Építőművészet. 1929. 11-12. sz.

MDK

Árkay Bertalan

Tér és Forma. 1930. 90.l.

M.D.K.

Árkay Bertalan, épitész

a Kiállitási- és a Szervező bizottság tagja

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp.1931. 20.old.

M.D.K.

Árkay Bertalan, épitész

a III.sz. kongresszusi téma /Az épitész müvészi tulajdonjogának védelme, nemzetközi viszonylatban/ albizottságának titkára

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp.1931. 19.old

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

irodájával együtt részt vett
a Kongresszus Végrehajtó Bizottsága
munkájában

17

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp. 1931. 17. old.

K. D. K

ÁRKAY Bertalan élete

Bp. II. Városmajori r. k. templom

Gerő László: Épületének stílusa

Bp. 1954. 136. l

MDK

Árkay Bertalan, épitész

Épitészvalóságok, épitész álmok, monumentáli tervek.

A Magyar Képzőművészek Egyesülete 40 éve áll fenn.

/m-i/: Jubileumi kiállitás a Műcsarnokban.
Magyarország. 1934 dec.8. 8.l.

MDK

Árkay Bertalan, épitész

A kiállitás jury-jének rendes tagja.

OMKT.-Mücsarnok. IV.Nemzeti Képzömüv. Kiáll.
BP.1937. ápr.29.-jun.2o. 3 l. Kat.

Kk. D. K

ÁRKAY Bertalan építész

Vác, Fekete ház, altemplom helyreállítási tervei (1942.)

Petrovszki - Gravosztói: Vác, Ofk. 1960. 148. l.

Árkay Bertalan,ép.

Árkay Aladárral közös terve:

463. Győri szinház és 465. Erzsébet sugár-ut.

Dr.Bierbauer Virgil ép.-el közös terve:

466. Aranyhegyi stadion.

Bp.Műcs.-OMKT.Nemz.Képzőmüv.Kiáll. 1934.ápr.29-jun.17.
Épitészeti tervek. Kat. 2o.l.

MDK

Árkay Bertalan épitész

Molnár E: Egyházmüvészeti kiáll. Magyar Iparmüvészet, 1941. 3.sz. 3o.l.

MDK

Árkay Bertalan, épitész

titkár lett.

A végrehajtó bizottság tisztikarának kialakitása.

1929 ápr. 22.-én.

Nemzetközi épitész kongresszus Budapesten. MMÉE Közl.

Bp. 1929. máj. 26. 135, 136. l.

M. O. K

ÁRKAY Bertalan építészete

Templomok

Granasztói Pál: A magyar építészet
kilenc évszázada
Magyar Építőművészet 1958. (VII.) 6. sz.
194. l.

M.D.K.

Arkay Bertalan, építész

a két harmadik díj elnyerését nyerte el a főváros Központi Vásárcsarnokainak tervpályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1943. LXIV. évf.
márc. 11. sz. 5. old.

M.D.K.

Árkay Bertalan, épités

harmadik díjat nyert az esztergomi Szécheni - és Rákóczi - tér rendezésére kiírt tervpályázaton

Vállalkozók Lapja. Bp. 1943. LXIV. évf.
dec. 2. sz. 5. old.

ÁRKAY Bertalan épitész

nyerte az 1931-ben kiirt kaposvári muzeumi pályázatot
Dunaántól 1931.4.

MENDÖL Zsuzsa: Dr.Gosztonyi Gyula (1904-1962)
épitész és Pécs. = Müemlékvédelem, XXXVI.évf.
1.sz. 1992 11.p.

mincas évektől kezdve e
Később, a hatvanas évek
Széchenyi-szobor pályáz
nyában foglalta össze a
jegyeket, amelyek az em
szobrászati alkotások -

Milyennek kell tehát le
tikának? "A szobor legy
irta Ormós, s ezen már
nem az egyszerü, allegór
melyet az élet hat át.
te Henszlmann /"Nekünk é
nyát rótta fel az antik

Árkay Bertalan építész

Részvét az Emericana

betelepedés tiszteletére

rendezésében

Nemzeti Újság 1937 II. 9

Árkay Bertalan, építész

MDK

A mező bemutatja könyvében

Gajczay János: Mai magyar egyházművészet

8

A Könyv, Sz. 1938- ápr.-máj. [IV/4-5

M.D.K.

Árday Bertalan, épitész

tervei szerint épült a (teljesen be nem fejezett mohácsi kupolás, Pantheon-szerü modern templom és az „indiai hangulatu Városi Tanácsház.

Szombathy Viktor: Budapest - Dunaujváros - Mohács
Bp. /1961./ Panoráma, /Magyarország irásban és képben 15.köt./
124. old.
+ 1 kép 125. "

M.D.K.

Árkay Bertalan építész

a nagy 1600 p-ös ker. madrid díjat egyértelmű elnyerte el a tabáni építőállomás tervpályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf. nov. 10. sz. 9. old.

1930.

Az Erzsébet angolkisasszonyok kolostorának kiképzését A. Boldog élete és munkája

I. rész

1935-ben.

.....

.....

.....

.....

.....

17 □m x151	17.667□m	o.1o	1766.7o
58'5□mx112	6.552□m	o.1o	655.2o
78 x 2	156□m	o.1o	15.6o
.....	1o4□m	o.1o	1o.4o
.....	84'5	o.1o	8.45
.....	1o4□m	o.1o	1o.4o
.....	156'5	o.1o	15.65
.....	58.5	o.1o	5.85
17 x2--------	254□m	o.1o	25.4o
	254□m	o.1o	25.4o
	58'5	o.1o	5.85
Összeg Aranypengő.....			296o.1o

IFJ. WEINWURM A. ÉS TÁRSA
BUDAPEST,
VI., Ó-UTCA 6. TELEFON: 28-6-16.

M. D. K.

ÁRKAY Bertalan épületei

Bp. Ref. templom Gorkij-fasor

Zakariás dr. Sándor: (Könyvismertetés) Budapest
régi emléképületeinek képpéke. Bp. 1952. Budó-

levét. 1953. 1-2. sz. 228 l.

M.D.K.

Árbay Bertalan, építész.

tervei az egyik 2000 p-ös
díjat nyerte el nyerte el
a Nemzeti Sportcsar-
nok pályázatain.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.

ápr. 14. sz. 8. old.

Budapest.

Tér és Forma. IIe. f. 1929. 360 l. 9 ábra

Átkay Bertalan 2 művét mutatja

be.

M.D.K.

Árbaey Bertalan, épitész

tervei szerint épülő Soproni OTI székház ipartörténeti kiállítás a versenytárgyalást

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.

dec. 29. sz. 8. old.

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

Tervei szerint épült városmajori új kath. templomok a Lechner Ödön - Társasáp Lechner plakettel tüntette ki.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1934. LV. évf.

jún. 20. sz. 9. old.

Ν.Ο.Κ.

Ναύλοχος Λερίας. Βρ. 1934. ΙΧ. ἐνζ.

82. σλδ.

M.D.K.

Árkay Bertalan: építész

Tervei szerint épül fel a kiskunhalasi városmunkás iskola.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.
ápr. 11. sz. 4. old.

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

terve 5000 p-ös nagydíjat
bem részesült a Körpouti Vá-
rosháza pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf,
jun. 27-sz. 4. old.

M.D.K.

Árhay Bertalan építész

és Hőnich László tervei 400 P-ös honvédelmi díjat nyertek a Kőbánya alsó P.U. állomás épületeire irt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.

febr. 1. sz. 5. old.

M.D.K.

Árkay Bertalan építész

1000 p-ös második díjat nyert a Iskenulaási hőzhórliáz tervpályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXV. évf.
febr. 29. sz. 4. old.

1

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

a Hősök Lábló körös
terve megvételben részesült
a jerikeyi repülőtér felvételi
épületének pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.
jan. 18. sz. 4. old.

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

és Hauser Károly üveg tervei 600-p-ös megvétel-ben részesültek a fürdőhegyi re-prülőtér forgalmi épületének pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1939. LX. évf.
dec. 28. sz. 5. old.

Írkay Bertalan, épitész MDK

A hőrcsegprimás által kinevezett uj Egyh
művészeti Tanács tagja lett. /Többek között/

Megalakult az egyházművészeti Tanács.
Magyar Nemzet. 1946.jul.4. 7.1.

Árkay Bertalan MDK

Mauzoleum, vizf.

Mücsarnok 1922 jubileumi kiállitás

MDK

Árkay Bertalan

Az új hatvani templompályázat III-ik dijas terve. Készitette: Árkay Bertalan. Repr.

Tér és Forma, 1928.V. 10, 11.lap

MDK

Árkay Bertalan

Városmajori templom. Terv.: Árkay Bertalan. Repr.

Magy.Építőművészet, 1941. 12.sz.

M.D.K.

Árlay Bertalan: építész

terve az öt db. 2000 p-ös díjas egyéb nyerte el a Nemzeti Sportcsarnok pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1938. LXIX. évf.
ápr. 24. sz. 8. old. +
" 28. " 4. "

Építészet - világi

Családi házak - Árkay Bertalan

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420. o.

A XII Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Építészet - világi

Villák - Zp., ábel jenő - u. és Rókus hegy

Árkay Bertalan

Tér és Forma, 1929

II. évf. 360.

két budapesti családi ház.

Gregersen-díj, Árkay

Pesti Hírlap. 1932. febr. 4.7

Árkay családi megbecsülte

Építészet - világi

Bérvilla (Bp.) - Árkay Bertalan

Tér és Forma, 1932.

V. évf. 249-370. o.
Orbán Ferenc: kertes házak.

Építészet - belső

Konyha - Tipusok

Tér és Forma, 1928

I. évf. 79-82.

Árkay Bertalan: A mai modern konyha.

Építészet - világi

a Bp.-i Szabadságtér déli oldalának
terve - Árkay Bertalan

Tér és Forma, 1930. III. évf.
382-420. o.

A XII Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Építészet - egyházi

Szélkerfehérvári Prohászka emlékkápolna terve

Árkay Bertalan

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420.o.

A XII Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Egyházi épületek. Templomterv, Árkay B.

Pesti Hirlap. 1923. jún. 10. 8

Fiatalok művészetéről

Építészet - világi

Családi házak (Bp.)

Tervezők: Árkay B. - Balassa Á. - Dali - Faragó - Hamburger J. - Kozma L. - Szabó L. és M. - Széll L. - Vidor E.

Tér és Forma, 1932.

V. évf. 249-370. o.

Orbán Ferenc: keretes házak.

Árkay Bertalan épitész

Bp. háztervek

Tér és Forma, 1934 VII. 37

Árkay Bertalan építész

Tér és Forma, 1932.

U. elf. 249-370.o.

Orbán Ferenc: kertes házak.

Árkay Bertalan építész

Térey - Forma, 1932.

V. ebf. 28.0.

dr. Gallina Fiscel: Utcáink esztétikája.

Árkay Bertalan építész

Tér és Forma, 1931

IV. évf. 41-66.o.
Kemer Zsuzsa: Hogyan építünk
és hogyan kellene építeni a Ba-
latonra panteon.

Árkay-Bierbauer

Aranyhegyi Nemzeti Stadion terve

Tér és Forma, 1933 VI. 403

Askay Berbalan épîtèsz

Tér s. Forma 1940. 192-194.

Π. ker. Cserteotthon

Ákay Bertalan épitész

Tér és Forma 1939. 221.

Közli az 1936. évi milánói Triennale

Árkay Bertalan müépitész

Bpest, városmajori templom,

Tér és Forma, 1933 VI. 1ol

Arkay Bertalan

családi ház képe

Tér és Forma, 1933 VI.51

Árkay Bertalan

Bp. családi házak

Tér és Forma, 1936 IX. 245

Árkay Bertalan építész

Tér és Forma, 1928

I. évf. 153-158.

komor fáraós, körlakadéri épületek

Árkay Bertalan építész

Tér és Forma, 1928

I. évf. 79-82.

Árkay Bertalan: A mesterem konyha.

Árkay Bertalan épitész

Kiállitás, Róma,

Tér és Forma, 1934 VII. 83

Árkay Bertalan építész

Tér és Forma, 1929

II. évf. 297-303.

Dr. Bierbauer Virgil: A nőkeresztelői-városi Prohászka emléktemplom Feszpályázatáról.

Árkay Bertalan építész

Tér és Forma, 1929

II. évf. 360.
két budapesti családi ház.

Árkay Bertalan építén.

Tér és Forma, 1928

I. évf. 166-190.

kéz családi házak bemutatása.

Árkay Bertalan műegyetemi építészhallgató

Pesti Hirlap. 1923. jun. 10. 8

Fiúzaboh művészi kitaja

Árkay Bertalan építész

Tér és Forma, 1930. III. köt.
434-440. l. Gy. T: az Ernődet -út for-
dulatának építészeti kiképzésére hirde-
tett tervpályázat.

Árkay Bertalan építész

Tér és Forma, 1930

III. évf. 343-349.

Gyöngyi Dóues: A modern építészeti szemléletről.

Árkay Bertalan építén

Térés Forma, 1930. III. évf.

382-420.o.

A XII Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

M.D.K.

Arkay Bertalan,épitész

A városmajori modern templom épitője.552.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Bpest.Minerva.1960

Árkay Bertalan építész

A II. nemzetközi képzőművészeti kiállításon a Műcsarnokban szerepelt.

PN. 934. IV. 29.

Δ. Κ. Νικολαΐδου Τσορμπατζόγλου

Μαθηματικόν Γραφείον.

Τηλ. 93Κ. π. 29.

Árkay Bertalan

Müve nevével a Nemzeti-
Galériában rendelkezésre álló
művészeti Kézikönyvek

Kiemelik Stadion Lexikon

P. K. 934. v. 20.
B. K. 934. v. 20. Mint, 934. v. 20.

M.D.K.

Árkay Bertalan építész

nyert megbízást Makó városrendezési tervének elkészítésére s ezzel kapcsolatban a város főtéri halottai részére egy 25 m. magas emlékművet is fognak felállítani.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1935. LVI. évf. jul. 10. sz. 5. old.

Árkay Bertalan /1901-1971/

Az elmult év novemberében, élete hetvenegyedik esztendejében elhunyt Árkay Bertalan, az ujabb magyar épitészet prominensegyénisége, a modern magyar templomépitészet egyik uttörője. Édesapja, Árkay Aladár elgondolásai alapján ő alkotta meg az uj városmajori római katolikus templomot /1932-33/, s az ő müve a mohácsi katolikus fogadalmi templom is. Világi épületeket is tervezett /Tisza Kálmán téri bérházak/, a Tabán parkositásának gondolata is tőle származik.

D.I. Képzőművészet

Vigilia 1972/2 136.old.

Horay Bertalan építész

Ma temetik a Farkasréti

temetőben

Magyar Nemzet 1971 december 7

4. old.

Árkay Bertalan

A neoklassicista römai iskola
hive volt, s e csoport hangja.

D. Y. Thépaömmüvészek.

Vigilia 1972/5 351old.

Fábry Bertalan

2

Fömüve a Városmajori fpl.

Magyar Nemzet 1971 december 7
4. old.

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

Hőnich László és Kalocsa Dezsővel közös terve második díjat nyert a Tabán rendezésére kiírt pályázaton, annak ellenére, hogy a programban megkövetelt „rentabilitással" szemben az egész terület parkosítását, be-nem-építését javasolták

Vállalkozók Lapja. Bp. 1934. LV. évf.

jan. 11. sz. 4. old.

М.Д.К.

Vášlavkova Lepša. Bp. 1934. IV. čvr.

sz. old.

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

terve 600 p-ös nagyvételben részesült az OTI madárfürdő-téri beérkezési pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1937. LVIII. évf.
okt. 16. sz. 7. old.

M.D.K.

Vállalkozók Lapja. Pp. 1937. LVIII. évf.
sz. old.

Árkay Bertalan, építész (1901 -) M.D.K.

nevét a 30-as évek második felében épült és heves vitákat kiváltó modern templomok tervezői között említi a szerző (Városmajori templom)

Antal Kampis: Kunst in Ungann,
Bp. 1966. Corvina 359. old.

MDK

Árkay Bertalan

Családi házak, Budapest. Repr.

Tér és Forma 1930. 9. sz. 415.l.

MDK

Árkay Bertalan

Elek A.: A jövő Budapestje. Bpest városépitési problémáinak kiáll. A Pesti Városháza 1933. 1. sz. 14-15.l.

MDK

Árkay Bertalan

Magyar Müvészet 1930. 551.l.

Áthay Bertalan
építész

ld Áthay Aladár: A bukaresti Református templom. 1933. Kézr.

A magyarnál több. II. Kézr. 450
Corvina 1970.

Arkay Bertalan
emléke

1901-ben elhunyt apja, a Bertalan
tervei alapján a városmajori templo-
mot.

A magyarországi műv. tört. I. 493.
Corvina 1971.

Árkay Bertalan

MDK

épitész

Városmajori templom

306.o.

Repr: 306.o. 319. kép.

Borsos-Sódor-Zádor: Budapest. Bp. 1959.

Árkay Bertalan építész

a Városmajor u. 54. sz. házban lakott haláláig – melyet apja, Árkay Aladár épített. – Árkay Bertalan a városmajori nagy templomot alkotta. (említve).

Konrádyné dr. Gálos Magdi: Városmajor utca.

Budapest, 1948. V.

Árkay Bertalan, épitész

Rómában 1934. tavaszán nemzetközi egyházművészeti kiállítást rendeztek. A magyar kiállítási terem tervezését Árkay Bertalan nyerte.

Vigilia, Budapest, 1976. dec. 854. old.

Árkay Bertalan, építész

A Városmajori templom építője, 1935-ben Németh Lászlóék Törökvészi utcai házát is átalakította.

Németh László: Életem naplója

3–21.

Tiszatáj, Szeged, 1977. február XXXI/2.

MDK

Árkay Bertalan épitész

1-2. A székesfehérvári Prohászka-tpl.

Templom belső

Templom távlati képe

a templomot
Fábián Gáspár
épitette tervek

Római Magy.Intézet ösztöndijas müv.-einek 1.
kiáll. N.Szal, 1931. máj. 11 1.

MDK

Magy. Rézkarcoló Művészek Egy. 25. kiáll.

Szalmássy Gal. 1948. febr.

Árkay, Bertalan MDK

magyar építész

1932-ben építette a városmajori templomot.

Bierbauer, Virgil: Modern Architecture in Hungary
Hungarian Quarterly, 1941, I. 137-0

MDK

Árkay + Bertalan
magyar építészet
a modern magyar építészet rövid története

Bierbauer, Virgil: Modern
Architecture in Hungary,
Hungarian Quarterly, 1941. I.

BZ

MDK

Árkay Bertalan épitész

a kaposvári muz. tervpályázatán I.dijat nyert

Római Magy.Int. ösztöndijas müvészeinek 1. kiáll.

N.Szal. 1931, máj. 7 1.

Árkay Bertalan

és Gaudy építették 1935-ben a Városmajor-i r. katholikus nagytemplomot.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3 Fol

ARKAY BÉRTALAN

Berkai 1995, 44 (27.sz), 74 (94.sz), 82 (118.sz), 94 (147.sz), 104 (177.sz.), 106 (182.sz), 108 (186.sz), 151 (263.sz), 153 (269.sz), 189 (290.sz) 184 (340.sz), 188 ((346.sz), 191 (353.sz), 199 (374.sz), 208 (396.sz), 213 (404. és 406.sz), 216 (414.sz), 220 (419.sz), 243 (472.sz), 247 (482.sz), 250 (489.sz)

1942.

A XIII. ker. Erzsébet-
utca 12 számú polgári fiúiskola tanpá-
lyázatán III. díj

sz. 1946 XII. 16

Mellékelve: ——

visegrádi kőfaragó folyó évi

Árkay Bertalan

a Dohánytermesztési Kísérleti Intézet Debrecen pályamunkái körében terv. II. díj.

MMÉE Közl.
1943. 32. l.

Árkay Bertalan

Marosvásárhelyi erdő-
igazgatóság terv.
megvétel

MMÉK Közl
1943. 63. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

ÁRKAY Bertalan

Variációk témákra

26. Egri Nyári Egyetem. Bp. 1997
135–145.

Kondor Béla

Kiállításának megnyitója, Székesfehérvár, 1964.

„Jónás a város falai előtt" – „Hálóját foltozó halász" – „Régi r
és *egy* törpe" – „Szerb Krisztus" – „Ezékiel angyala bemegy

Kondor címei oly szép és oly jellemző címek, hogy beve
nem idéznem őket. Már magukban is játékosságról és komo
milyen játékosságról és komolyságról?

Egy megnyitónak illő rövidnek, nem is vázlatnak, hanem
jogosít fel a hangos gondolkodásra.

A művészetnek az a tragikus szakasza, amikor az alapvető
a legjobbak a formába emigráltak, mintha valamiféle egyet
kiengesztelődéshez közeledne.

Ha például Kondor képeit nézem – e képek gyönyörű játéko
komolyságát, mindig az az érzésem, hogy nem valami nagy ba
nagy baj *után* vagyunk már.

Ha művészetben szabadna példabeszédet mondani, azt m
jobb vihár után, égi háború után játszani. A vihar bezavar a
fal közé. Azután ismét mélységes csend lesz. A játszó gyerek k
a kertbe, a szabad ég alá. S ez a játék sokkalta több lesz, mint
ban katartikus komolysággal bennforog újra a kozmikus ege
ez a játék továbbra is az éjszaka csendjében folytatódna.

Kondor mintha azon kivételes művészek közé tartozna, ki
lehetőséggel ismét szabad ég alatt játszik; elmélyülten és
szerszámait, művészetét, ezt az örökhű motollát.

Figyelmét, e kreatíven éber, komisz és virrasztó nagy figye

Árkay Bertalan

„Konyha a kirakatban" címmel Vadas József az idei őszi vásáron bemutatott konyha berendezésekkel kapcsolatban átfogó képet ad a mult század végétől, napjainkig tartó -"modern konyha berendezés"- problémáinak történetéről.
A tárggyal foglalkozó művészek közül négy nevet említ meg a cikk: Árkay Bertalan, Borz Kováts Sándor, Pohárnok Mihály és Soltész György.

Vadas József irását lásd: Borz Kováts Sándor nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. nov. 8. XIX.évf 45. sz. 12. lap.

ÁRKAY BERTALAN és ÁRKAI ALADÁR, müépitészek

A harmincas években kibontakozott a modern épitészeti irányzat először villákon, majd bérházakon és középületeken is. Egyházi vonatkozásban pedig, jelésül annak, hogy e legkonzervatívabb épitteto, illetve közönsége is engedett az uj irányzatnak: a városmajori templom/Árkay ak müve/, a pasaréti templom/Rimanóczy Gyula alkotása/ 10.old

GRANASZTÓI PÁL: Müvészet-e ma az épitészet ? 9.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 6.sz. Bp.

Áttekintés, építés

Megemlítve.

Péter László: Benedetek Ballint Sándorral
77-90.

TISZATÁJ, Szeged, 1974. szeptember XXVIII 9.

Árkay Bertalan

Árkay két egyházművészeti kiállítás-architektúrát tervezett. Róma 1934; Budapest, Nemzeti Szalon, 1941.

Gábor Eszter: A „Római iskola" építészete. Művészet, 1977. december - 11 lap.

Aikay Bertalan

Méltatás

Gálor Ernő: A Római iskola építésze.
Művészet, 1977. december - A4 lap.

Árkai Bertalan építész

Apjával, Árkai Aladárral együtt tervezi 1920-ban a Városmajori templomot, melyet vasbetonból terveztek. Építése a 30-as évek elején történt.

Új építészet Magyarországon.

1944. IX. 14. TV. 18.50 | Gné | 20.

Árkay Bertalan, építész

„az ostrom után lejött Pestről
(Mohácsra) ide jobb volt a megélhetés"...
Ki lelkészével együtt ide dolgozott.
(Beszélgetés Kolbe Mihállyal)

Türkös Tibor: Képzőművének műhelyében 61-70.
JELENKOR, Pécs, 1975. január XVIII 1.

Árkay Bertalan

1929-ben a Prohászka emlék-
templom pályázaton részt vett.

Gábor Eörlész: A Római iskola építészete.
Művészet, 1977. december - 11. lap.

Orbay Bertalan

Orbay 1933-ban épitette Buda-
pesten a városmajori templo-
mot.

Gábor Eszter: A „Rómait iskola" épitésztè.
Müvészet, 1977. december - 11 lap.

Aikay Bertalan

A római Magyar Akadémia
ösztöndíjas építészei közül Aikay
volt az egyetlen, aki a közelkelő
években építészeti tevékenységet
folytat.

Gádor Ervin: A „Római iskola" építészete.
Művészet, 1977. december - 11 lap.

Árkay Bertalan és Folly Róbert

A városmajori templom harangtornya (terv)

Gábor Eszter: A Római iskola építészete.
Művészet, 1977. december – 11. lap.

Árkay Bertalan

Árkay Bertalan és Folly Róbert
közös műve, az 1933-ban elké-
szült Városmajori templom.

P. Szűcs Julianna: Az idő őrjel csapdája.
Művészet, 1977. december – 2. lap.

Árkay Bertalan

Templomtervei, a római Magyar Intézet első kiáll.-án a Nemzeti Szalonban.

P.N. 931.V.24.

Árkay Bertalan

Alkotásával részt vett a római Magyar Intézet első kiáll.-én a Nemzeti Szalonban.

Ujság, 931.V.24.

Árkay Bertalan

Tervrajzokkal, épülettervekkel szerepel a római ösztöndijasok kiállitásán.

N.U. 931.V.24.

Gróh Bertalan

Terve szerepelt a szegedi építészeti kiállításon.

M. 1931. I. 6.

Áray Kestalan
Szerepelt a ~~Pest~~ budai építészeti kiállításon.

U. h. 1931. I. 6.

Árkay Bertalan

Résztvett a római Magyar Intézet első kiáll.-án a Nemzeti Szalonban.

M.931.V.24.

Árkay Bertalan

Templom-terve, a Magy.Képzőm.Egy.jub.kiáll.-án

P.H.934.XII.12.

Árkay Bertalan épitész

Terve szerepel a Magyar Képzőművészek Egyesü-
lete jub.kiáll.-án.

M.O.934.XII.8.

Árkay Bertalan

életének és munkásságának részletes ismertetése és méltatása

Pusztai László: Árkay Bertalan /1901-1971/.
Magy.Ép.müv.1972.5.sz.60-61.l.

154

Árvay Bertalan

a Köztársaság téri OTI-Gérkazah
építkezésről emlékez

Némava 1972 augusztus 12
10. old.

Árkay Bertalan

fejezte be az Árkay Aladár
által elkezdett városmajori katolikus
templomot

Népszava 1972 augustus 12
10. old.

Árkay Bertalan

építész, Aladár fia, befejezte a városmajori templom építését /1933./

Bierbauer László, Biernót György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973 1335 l

631

Árkay Bertalan építén

Tér és Forma, 1929

II. évf. 323.

Árkay Bertalan: A római Magyar Akadémia.

Árkay Bertalan

Prohászka-templom terve és családi háza, a XII. Nemzetk. Építészkongresszus alkalmából rendezett építészeti tervkiállításon.

N.U.930.IX.7.

MDK

Árkay Bertalan

Francia füzet a modern templomépitésről. Tér és Forma 1934. 12. sz. 359.l.

Arkay B ertsln épitész M.D.K.

Ep. Városmajori templom.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 770.1.

A Kultura Világa Ep. 1963.

MDK

Árkay Bertalan, Hönsch László, Katona Dezső
építészek

"Népmüvészet" jeligéjü közös tervükkel II.dijat nyertek.

Döntés a tabáni tervpályázat ügyében.
Nemzeti Ujság. 1933.dec. 17. 17.1.

MDK

Árkay Bertalan, Hönsch László és Katona Dezsö
ép.-k

""Népmüvészet" jeligéjü közös müvét II. dijjal jutalmazta.

Megtörtént a döntés a tabáni tervpályázat ügyében.
Pesti Napló.1933.dec.17. 18.l..

Árkay Bertalan, Hönsch László és Katona Dezsö ép.-

"Népmüvészet" jeligéjü tervükkel II. dijat nyertek.

/Az elbontott Tabán helyébehatalmas parkot létesit a terv. A zsüri a szép gondolatot honorálta a II dijjal t.i. a terv még fokozná a természeti szépségeket./

Magyar Vilmos: A Tabán pályatervei.
Népszerü tudományos és technikai Napló. /P.N./
1934. jan.24.

Árkay Bertalan épitőművész

A Lechner Ödön-Társaság levelező taggá választotta.

M.929.VI.18.

Árkay Bertalan

és Alodár: Vajdahunyadvári templom.
Budapest. (fénykép)

Artner Tivadar: Évszázadok művészete. Bp. 1965.
Gondolat K., 665 l., Ill.

52 P. 1.

1928. Az új harangok
szentelése templomunk tornyában
Zalán VII. díj

220/1933. szám.

Az ujpesti II. számu áll. p

Igazgatóságá

Árkay Bertalan

Emlékkiállítás

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1937. 145. l.

Árkay Bertalan

az alábbi tervpályázaton I. díjat nyert.

Magyar Építőművészet. 1944. 76. l.
(Szabadka általános rendezésére kiírt pályázat eredménye.)

R. M.:

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visearádi-utca 36.

Arkay Bertalan

az alábbi pályaműben
dicséret.

29

Budapest

Magyar Iparművészet: Feljegyzések a Prohászka emléktemplom pályaterveihez. Építő Ipar — Építőművészet 1929. 115. l.

század elejéről. Az egyiken a családi c
rében kígyót tartó gólya látható (83.
kos műhely stílusának elvidékiesedésé
sírkő töredéke a 106. sz., melynek csak
hulló papi ruha és a pásztorbot vé
minuszkulás felirat.[5] *(91. kép.)*

[1] *Österreichishe Kunsttopographie*, Bd. XIII
[2] VERNEI KRONBERGER EMIL (*id. m.*, 39. l.) c
század elejére datálja. Miként már kimutattuk
49. jegyzet), VERNEI KRONBERGER a sírkő teljes
és itt a Stibor-síremléken látható indadíszt vélt
dísz nem létezik, a Stibor-emlékkel való összeh
meg a helyét.
[3] V. ö. A. G. MEYER: *Das venezianische*
preuss. Kunstsammlungen, 1899; BISCARO: *Le to*
Carrara, Arch. stor. dell'Arte, 1899., 88. l.; PLANIS
schen Skulptur im XIV. Jh., Jahrbuch der Kunsthi
hauses, 1916, 31. l. Padova és Nagy Lajos ka
Ricordi di Luigi il Grande a Padova, Corvina, 194
[4] Eredeti lelőhelye ismeretlen, a városi mé
fehérvári Múzeumba. Székesfehérvári Szemle, 193
[5] A Szent Imre-utca 1. sz. ház építésekor
István-bazilika belsejének pusztulása, Székesfehér
CSÉNYI: *Kőfaragványok*, 39. l.

1929 Árkay Bertalan

A Kaposvári Kulturpalota tervpályázatán elsődíjat nyert 1929-ben. A kivitelre azonban annyi hibát nem volt megvalósíthatónak

Gönczi Ferenc: A Somogymegyei Múzeum Egyesület 25 éves története. Kaposvár, 1935.

47. 48. l.
52. l.

Aikay Béla

Tér és Forma

1937. 7-8. f.

(Budapest-város-központ tervpályázata, képpel.)

Megvásárolt tér.

Dorotkar
Andrássi ütca 71.

Árkay Bertalan

szerette az alábbi szobor talapzatait

lásd 2

A Pesti Városháza

1934. 11. sz. 9. l.

(e.a.: Bonfini szobrot kap Budavárában.)

rúgók kihajlásával, valamint a kúpos csavarrúgókkal (ütközőrúgók). Itt is, mint sok más helyen, vannak olyan eljárások és eredmények, amelyek még nincsenek általánosan elterjedve. Egy további fejezet a saját- és kényszerített lengéseket öleli fel: ezek ugyanis a szeleprúgóknál igen fontosak.

A *gyűrűs* rúgókat ott alkalmazzák, ahol nagy ener-

tési szemináriumának közleményei.

Jáky József.

A tervezett vonalak költségei a következők:

1. Ha a hajmáskér—fűzfői vonal épülne meg elő-zör a balatonfőkajári vonal becsatlakozásával együtt, öltsége 2,900.000 Pengő.

2. a később megépítendő sédvölgyi vonal költsége ,000.000 pengő.

3. ha mindjárt a sédvölgyi vonal épülne meg, az sszköltség a balatonfőkajári vonal becsatlakozásával együtt, 6,400.000 pengő, tehát a részletekben történő negépítésnél 500.000 pengővel olcsóbb.

A hajmáskér—fűzfői vonal megépítése esetén a vár-ható megtakarítások a következők:

a) Elmarad a székesfehérvár—szabadbattyáni má-odik vágány építés, mely 1,900.000 pengő.

b) Elmarad a szabadbattyán—fűzfői vonalon meg-ezdett felépítménycsere, ez a hátralévő 21 km-en 40.000 pengő költség megtakarítás.

c) A szabadbattyán—csajági vonalon felszedhető felépítmény és gyengébbre cserélhető ki, ennek értéke 60.000 pengő.

d) Szükségtelenek Fűzfő állomás mellékvágányai, Csaják állomás összes vágányai és a csajági leágazás-ál a jelenlegi fővonalnak 1630 vágánym-e. Ez összesen 600 vm. Kitérőkkel együtt, anyagértéke 120.000 pengő.

Az összes költség 3,020.000 pengő kereken, vagyis 20.000 pengővel több, mint a kisebb arányú javítások öltsége.

Hajmáskér—fűzfői vonalvezetés esetén a Balaton szaki partjára a jelenlegi vonatok menetideje 40 perc-el megrövidülne: a vonalnak virtuális hossza 11 km-rel enne rövidebb a mostani vonalnál, a vesztett magasság edig 7.8 m lenne, szemben a jelenlegi 38.9 m vesztett magassággal és így üzemköltség megtakarítást is le-etne elérni.

Végül még egy fontos körülmény szól a jelenlegi

Árkay Bertalan

l.

A Pesti Vámházra

1938. 3-4. 3. l.

4. f

Tabáni árógyár
szálló pályára
fon egyéni terve

III. díj.

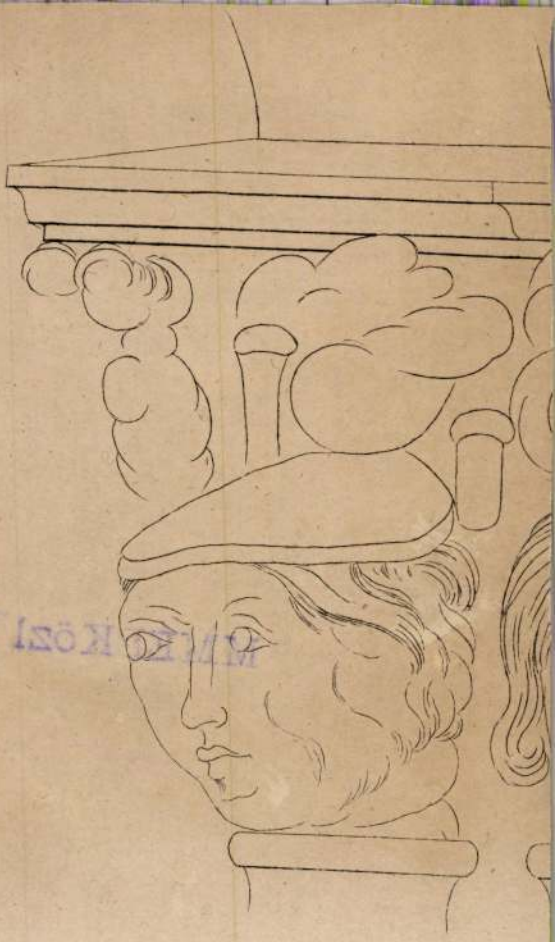
K ÉVFOLYAM

0

Arkay Bélaban

Neurath Sportcsarnok
II. díj

MMÉE Közl.
1938, 121. l.

Árkay Bertalan

l.

Szendy K. Bpest
nékesf. Közig. cök-
1942, Bp. 1943. 390. l.

✓

125851-1911. szám.

A cs. és kir. H
hó 10-én 3723. sz. a. hozzám
f. évi julius hó 24-én tar
jesztésére hivatkozással
Budapest, 1911. o

A minisz

Arkay Bertalan

l.

Szendy K. Bpest

nőrej. közig. évk. 1942.

Bp. 1943. 357, 358. l.

nevezett kezéhez juttatni szí

Budapest, 1915. r

A Műemlékek Országos Bizottsá

Arkay Bertalan

a XI. ker. Villeneve-
tere – Trentkorona
utja kombinált
kiképzésének terv-
pályázatain

I. díj.

MMÉEKözl.

1941. 95. l.

Arkay Bélának

az OTI központi
pénztárának minden-
kori főnöke hivatalában
tett diszes ajándékul.

MMÉE Közl
1940. 133. l.

Arkay Bertalan

a pannonhalmi olasz gimnázium és internátus dervpályáratán dervét az I. csoportban második helyre minősítették.

MMÉE Közl.

1940. 133. l.

ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT MAGYAR RÉGÉSZETI
BUDAPEST, 80.
VIII., NEMZETI MUZEUM.

45 NOV 29.

Nagys. Szentiványi Gyula Urnak

titkár

Budapest

XI. Lágymányosi u. 16.

Árkay Bertalan

városi kiskunhalasi közkórház kibővítésének terve, II. díj!

MMÉE Közl
1940: 33. l.

Kat. Polikárp
Prot. Vanda

13 Hermil

CSÜTÖRTÖK

27

Kat. A. Sz. Ján.
Prot. Lothár

14 Szinai vtk.

PÉNTEK

28

Kat. N. Péter
Prot. Károly

15 János

SZOMBAT

29

Kat. Sz. Ferenc
Prot. Adél

5 hét

1944 JANUÁR 31 nap

16 Sz. Péter

Árkay Bertalan (?)

tervezte a mohácsi
fogadalmi templo-
mot.

vrd
u
Biertempl

XVI. k.

Arkay Bertalan

írod

Mesterházy Jenő

Budavár visszafoglalása és a török emlékek fővárosunkban Ap. 1936. 10 l.

KRISTÁLY EREKLYETARTÓ,

aranyozott ezüst foglalatban, talpas. Talpán zománcozott pásztor ül állatokkal, fa tövében; a fa egyúttal az ötvösmű szára. Felette fedeles, gömbalakú kristályedény, felülete háromszögesen köszörülve.

Mag. 13·5 cm.

Németalföldi munka 1480 körül.

Simor prímás megújíttatta.

Az 1659-i leltár szerint Egri Imre esztergomi kanonok (1614—1630) ajándékozta a kincstárnak.

Bock 115—117. l. (Képe 116. l.) — Zalka János: Volt-e különös kenetámpolna a magyar királyok felkenetésére. Magyar Sion, I., 1863., 930—932. l. (Képe 930. l. után.) — Ipolyi: Magyar ereklyék. AK, III., 1863., 122. l. A Mittheilungen . . . AÉ, I. 1869., 85. l. — Otte—Czobor: A középkori egyházi művészet kézikönyve. Bp. 1875., 147. l. (Képe 149. l.) — Henszlmann: A bécsi 1873. évi világtárlatnak magyarországi kedvelőinek régészeti osztálya. Bp. 1875—76., 188. l. (Képe 187. l.) — Árvízkárosultak. 1876., 45. l. 1504. szám. — I. A.: Magyar mű- és történeti emlékek kiállítása. Századok, X., 1876., 510—511. l. — A műtörténelmi kiállításról. Vasárnapi Újság, 1876., 327. l. (Képe 325. l.) — Dankó 87—88. lap. (Képe XXIV. tábla.) — Pulszky Károly: Az esztergomi főegyház kincstára. AÉ., XIV., 1880., 289. l. — Irodalom. Egyházművészeti Lap, I., 1880., 367—368. l. (Képe 365. l.) — Martinov: Le trésor de Gran. Revue de l'art chrétien, XIV., 1881., 166. l., XV., 1881., 200—202. l. (Képe 201. l.) —

Árkay Bálint

l. Harrer Ernő

277. l.

4-rét

tudtunk a munkával hamarabb elk

méret felvétele miatt Nagyságod

válaszát, hogy küldjük e a munk

A kért folyós

küldjük. Szives válaszát várva

ILOSVAY JENŐ,
Dés város polgármestere.

ÁSZLÓ
gye főispánja.

A résztvevőket kérjük, hogy szándékukról 1912
(Kolozsvár, Egyetemi Könyvtár.)

Mivel az elszállásolás részben magánházaknál, t
s mivel a helyi bizottságot idején és pontosan kell értesít
fehérvárra szombaton, október 12-én, vagy vasárnap, ok
érkezésök idejét megjelölni és a zalatnai kirándulásra elő

Gyulafehérváron a vasúti állomásnál október
vendégek rendelkezésére.

Kérjük jelezni, hogy kik óhajtanak **kedvezmé**
igazolványokat a titkári iroda (csak tagoknak) október hó

Gyulafehérvár város közebédjére a vendégek tis

A kolozsvári E. M. E. tagok együttesen indulnai

STIEF,

Arkay Bertalan

U. 3347

Magyarság 1933 jan. 29. Arcképe Márton Ferenczről repr.

57/939. Rk.

Nagyméltóságu Profess

1938.jul.26-án kelt 394
tudatni,hogy a Müemlékek Orsz. Bizottsá
tási költségeihez 2oo Pővel járul hozzá
sitést a segély kiutalásáról.Talán már
jóváhagyást nyert,alázatosan kérem Nagy
állapotáról,remélhetjük e a jelzett öss

Hálás köszönetem tolmá

Aba.939.jan.31. marad

Árkay Bertalan

cród

2

Tér és Forma

1938. 82. l.

(Magyar építészek

munkái angol építészeti

környezetben.)

ILLUSZTRÁCIÓK

Árkay Bertalan

győri és városmajori templom

Fajéray Jenő dr.:

Die Christliche Kunst. 1936.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ: DR. KOLOSSVÁRY MIKLÓS IGAZGATÓ
Stádium Sajtóvállalat Rt., Budapest. — Felelős üzemvezető: Győry Aladár

ÁRVERÉSI SORREND:

Február	10.-én	631—1010-ig,
„	11.-én	1011—1390-ig,
„	12.-én	1391—1770-ig,
„	13.-án	1771—2147-ig.

Az előző napok árverésein el nem kelt tételek újra árverésre kérhetők.

Árkay Bertalan

Irod

Baranyai, Z.:
Visages de la Hongrie. Paris, 1938.
(Képpel.)

XII.

FÉNYKÉPEZŐGÉPEK, LÁTCSŐVEK, MŰSZEREK, FEGYVEREK

Árkay Bertalan

Lőrd Neve
2 repr.

Lyörgyi Dénes: A szabadsajtó építészeti tervpályázatai.
Tér és Forma
1930. 348 l.

(2447-től 2485-ig.)

Árkay Bertalan

e.

Medvey 18.l.
91.l.

Árkay Bertalan

építészmérnök

tervezte II. ker. Felvinci-
úti leventeotthon épü-
letét.

Halász 1939. Középítk
26 — 28. l.
alaprajz

LA SOCIETÀ «MATTIA CORVINO»

e

LA SOCIETÀ «DANTE ALIGHIERI»

hanno l'onore di invitare la S. V. Illma alla

SOLENNE RIUNIONE

che avrà luogo mercoledì
8 maggio 1935 alle ore 18

nella sala della

ACCADEMIA UNGHERESE DELLE SCIENZE

PROGRAMMA:

1. Saluto di S. E. ALBERTO BERZEVICZY.
2. Prof. PAOLO ARCARI, dell'Università di Friburgo nella Svizzera: **Giosuè Carducci e la nuova Europa.**
3. Parole di chiusura del Prof. PAOLO CALABRÒ.

Paolo Calabrò
Presidente
della Società «Dante Alighieri.»

Alberto Berzeviczy
Presidente
della Società «Mattia Corvino.»

Gli ospiti sono graditi.

Árkay Bertalan

Családi ház Gödön

Repr.

Tér és Forma.

1932. 1 — 3. l.

(Képekkel.)

v á n y i G y u l a

urnak,

B U D A P E S T.

XI. Lágymányosi-ut 16. félem. 1.

Arkay Bertalan

tervezte az alábbi épületeket

Tér és Forma. 1932.

350–353. l.

(Családi ház a Brassyiszkói-utcában, a Nagybányai-úton, a Labanc-utcában, három lakásos bérvilla a Városmajor-utcában; képekkel és alaprajzokkal.)

singender Vögel. Boulton, [illegible]

971. NYAKLÁNC, többsorosan csavart apró gyöngyszemekből. XIX. sz. — H gewundene Perlreihen. XIX. Jh.

972. NYAKLÁNC, arany, smaragdokkal és gyémántokkal, bogláros tagokból összetéve. Magyar, XVIII. sz. — Halskette, Gold, mit Smaragden und Diar glieder und aus zwei Armbände zusammengefügt. Ungarisch, XVIII. Jh.

973. CHATELAIN, csüngő gömbös órával, ezüst, aranyozva, türkiszekkel, él György alakjával. A magyar ékszerek stilusában. — Chatelain, mit hänge Uhr, Silber, vergoldet, mit Türkisen, Schmucksteine und Figur des heilig rischen Stil.

974. KARKÖTŐ, BROS ÉS KÉT FÜLBEVALÓ, aranyozott ezüst, bogláridomu kel és gyöngyökkel. A magyar ékszerek stilusában. — Armband, Brosch un Silber vergoldet, mit Schmucksteine und Perlen. Im ungarischen Stil.

Árkay Bertalan

Cred

Komor Jenő: Hogyan építünk — és hogyan kellene építeni a Balaton partján. Tér és Forma. 1931. 44. l. (Tervrajzokkal.)

(2006-01-0002 [illegible])

Arkay Bertalan

Vrô d Kende Béla: [illegible]
2 Egyházművészet kiállítás.
Művészet · 1941. 38. 2
32, 33. l. (Képpel.)

V

Viselet.

A kivont karddal ábrázol
(Artillerie Oberfeuerwerker)
a háttér pedig dombos vidék.

Szines rm., mér.

140-91-8.

Árkay Bertalan

az alábbi pályázaton I. díjat nyert

Művészet
1941. 39. sz. 54. l.
(Döntés a Vitézek tere tervpályázatán.)

Burvista, dák király V. 263.

Bókay Béla dr.

Orvosi Hetilap

Tér és Forma

1943. I. 27.

(Virágpiktantáv.)

THE DEVELOPMENT OF
IN BUDAPEST,

AN EXTRACT FROM THE REPORT OF

ANDREW L

Arkay Bertalan

Epilen

L.

Gulyás Magyar irók

I. 822. h

tségbeesett panaszt kiáltva az ellen
teni és emberi törvény kigunyolásával
séget,s már magában véve is indokolja
~~emberfordulását és~~ szembeszállását.
t fejlődésében milyen nagy jelentősége
lyen aktiv résztvételnek,azt majd csak
,ha sikerül müvészeink valamennyi müvé-
átfogó képet alkotnunk.
és a kiállitott müvek elrendezésében,
néhány a dekoratiy müvészet körébe
tti kerámia-lapjai,továbbá pajzsok és
den egyes mü méltó és egységes elhelye-
akat pontosan megjelöltük,a szobroknak
ünk,a képeket egyforma szabásu képkere-
eket ezekkel a külsőségekkel is egysé-
állitás látogatóinak.
sz festészet és szobrászat epikus for-
tosnak mutatkozott,hogy ~~k~~ összegyüjtsük
k va[illegible]van epikus formában és uj látás-

Árkay Bertalan

Villa Budai a
Társasági-úton

Terv vételtenni

Repr. és ismétlés

Tér és Forma
1943. I. 17.
15–17. l.
képekkel

✓

Arkay Bertalan

rod
2

Gyermagyarország
469. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" r.-t. Budapest — 435418

Árkay Aladár

tervezte a budai vár
új
major templomát.

Ld.

Pesti Napló 1933 jún
(Az új városmajori
templom.)
U. 3607

1.4.

Árkay Bertalan

Budapest Székesfőváros
Elektromos Művei
mátravidéki erőmű-
veinek karóstelepe terv-
pályázaton III. díj

Magyar Építőművészet

1941. 12. sz. 430. l.

T.

„Europa"
lapterjesztő vállalat

Budapest
V., Rothermere u 12.
III., em. 2.

Árkay Bertalan

OTI balatonkelléi tan-
noncüdülőjének terv-
pályázatán 2. helyezés

MMÉEKözl

1941. 203. l.

Arkay Bertalan

OTI Rumbach Sebestyén utcai bér-
ház terv-
magvetél

MMÉEKözl.
1941.109.l.

MDK

Árkay Aladár, épitész

a hazai viszonyokhoz alkalmazkodó és helyesen értelmezett modern épitészet szellemében maradandó értékü müveket alkotott.

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp.1942. Pázm.P.Tud.Egy. dolgozatai. 47,48.l.

Árkay Bertalan

OTI Dob utca 10-12
bélhámadás terv.
terve megvételre
javasolva

M.M.L.L.Közl
1942. 56-l

1495
900/47
865

83
99
900/

Aikay B. Balam

Római magyar
templom

Nemzeti képzőm
Kiáll.
1934. ápr.–jún.

6369 89
628880

81 09

Zulässige

11. 09 Fälle

8- am

Jahresschluss

Kjøbenhavns Mønt- og Medaillekabinet

1933 feb.-marc. kl. 9-
V, 26, 27, 33, 34.

Arkay Bekalan

Nyomtatvány.

Műemlékek Orsz. Bizottsága

Budapest

IX., Högyes Endre-u. 1

~~Arkay Aladár és~~
Arkay Bertalan

Városmajor u. 54. Műtárnok

1934. nemz. képzm. kiáll.
463, 464, 465
1934. dec. – 1935. jan. M. Képzőm.
Egyes. 40 éves pub. kiáll.
II a. képe – 13, 15, 28,
30, 66.

Zörnényi József:

látható, kü
Vállon alól ~~ennyolcs~~
sült hajas, bajusz és áll
fedi, III egy elején kalapja
saját másolat:
„Nörne
a jobb vállnál: „Nyms.
a legtől balra: „Nü me
Napsáron 1858."
Könyomat, méretei

Szigeti József: Nemzet
T. erőf. Pest 1867. Emich Gusz

Lásd.

Aokay Bertalan

Szabadka város általános rendezésére kiírt tervpályázaton I. díj.

MMÉE Közl. 1944. 32. l.

HELYSÉG

Budapest.

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Szobrok.

ALCSOPORT

KOR

1898.

SZÁRMAZÁSI HELY

ŐRZÉSI HELYISÉG

Kereskedelmi Akadémia kertje.

MESTER

Mayer Ede.

TULAJDONOS

MÉRET

SZEMÉLYI VONATKOZ

TÁRGY

Bethlen Máté mellszobra.

EGYÉB ADAT

MILYEN KÉP VAN RÓLA?

Árkay Bertalan

az esztergomi Széchenyi
és Rákóczi-tér
rendezési kiírás
pályázat. III. díj.

MMÉEK Ösz.
1943. 192. l.

PONGRÁCZ JÁNOS
HIRLAPBIZOM
— SA

Árkay Bertalan

XIII. ker. Erzsébet-
téri polg. fiúiskola
terve.
III. díj

MMÉE Közl.
1943. 63. l.

Arkay Aladár

Beküldő

Grőri Andor

Erzsébet utca 11

Nemzeti képviselet

részéről

1934. ápr. 4-én

SCHULEK JÁNOS
Müépitész.

Tekintetes

M. Kir. Kincs

A visegrádi Mátyás ki

van még 6 m3 hasitott terméskőre oly

kőrétegeket faragni lehessen.-

Tisztelettel kérem, l

rendelkezésére bocsátani méltóztassé

Áprily Bertalan

1936. máj. – jún. 75. é.

pub. kiáll.

285, 290, 291

Arkay Bertalan és Bier-
Bauer Virgil

Vaisi r. fi. Műcsarnok

1934. nemz. képz. kiáll. 466.

1937 : 463

fordult
d jobbra, fejás dad medaillonban. Előre fe-
ú szakadt kard. Nyakkendője mellé ú
lló galléri. Felirata a kép alatt aláírá-

nyi Zrí."

Rohn A. Pest 1857."

lékelet a Nemz: Szinh: Nyng- intézeti

14.2 : 12.4 Cm.

Szinházi nyng- intézeti Naptár 1858-ra.
ri könyvnyomdája. Czímlap. 1. pag. 17–18.

8564.

57/94 N= 7.

Árkay Bertalan

a kaposvári múzeum

tervpályázatán elsőd.

Gerrómaiőrtoldmúvészek

Kiállítva a székesfehérvári

Prohászka-templom elől-

nézet, hátulnézet, belső

és távlati képe.

1931

TEREM.
VT. c XVT. ~~XXXX~~ szárnadból.

Clouet követője

jáu ~~megfakt~~ Párisban (?) 1572. körül. ~~dat~~.

Ltár. Kép. 223

ancia király képe.

rtulva. Fején ~~barett rac~~ fehér tollal és ék-
barette van; körül haja, szeme a szemöl-
ozalára szőrét arcán. Fülbevalójáu nagy szemü
, és fodros gallérja csipkével szegélyezett; nyak-
négyes gyöngyfüzérek s köpenyének arany
ós alkalmazák.

: 39 : 29 cm.
udelnöki tárából.

Kamarelnöki lap. 1848.

Arkay Bertalan

6.

[Szépmüvészet]
1944. 332. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Arkay Bertalan

l.

Szépmíves

1943. 197. l.

Áskay Bertalan

Római egyházművészeti kiállítás
1934. Magyar tagsága.
Jenti tervezése.
Képek.
Képmüvészet
1942. 3. sz.

templom és környezetének megoldá
Szemle./ 8 o, 1 K, 15 L, Budapes

Fülep Lajos: Magyar müvészet. 8
Budapest, 1923.

Fülöp Dezső: A büki ev. gyülekez
éves. 8 o, 0 K, 8 L, Bük, 1935.

Gál, Ladislaus: L'architecture r
Hongrie du XIe au XIIIe. siecle.
L, Paris, 1929.

Gallina Frigyes: Budapest székes
képekben. Haránt 4 o, 42 K, 4 L,
nélkül /1932./

Árkay Bertalan

református templom

terve

Fájl megjegyzés

63. l.

ENTILESCHI, ORAZIO (római festő, 1565—1640)

'egorikus jelenet (78. kép)

78. kép. *Gentileschi, Orazio: Allegórikis jelenet.*

Hikay Bertalan

laid

Szépművészet

1942. 60. l.

BUDAPEST
E MILANO

Arkay Bertalan

l.

A Pesti Városháza

1938. 6 x. 13 l.

Alea Novák Ferenc a városmajori templomban.

ULAT

árkus István ... 35
irág Benedek ... 37
rangous Lajos ... 37
rangous József ... 37
linszky Imre ... 38
lihályi Károly ... 38
z államtitkárok:
Madarassy Pál ... 39
Hieronymi Károly ... 39
Tanárky Gedeon ... 39
Br. Fejérváry Géza, tábornok ... 39
Prónay József ... 39
Matlekovics Sándor ... 39
Janik János ... 40
Fabíny Teofil ... 41
Gróf Mikes János ... 41
Bem tábornok. (1831-ki arczkép) ... 42
Böhm Pál ... 43
Tarczy Lajos ... 45
Kőszeghi Károly ... 46
Torma Károly ... 47
Ujfalvy Károly ... 51
Gróf Széchenyi István ifjukori arczképe ... 52

b) Külföldiek.

Favre Gyula ... 4
Freycinet Lajos Károly ... 6
Lorisz-Melikoff tábornok ... 10
Gurko tábornok ... 10
Stefánia, belga királyi herczegnő ... 13
Stefánia, belga királyi herczegnő. (*Géruzet* fényképe után) ... 14
Margit, olasz királyné ... 15
Bourgoing báróné ... 20
Az új angol kormány tagjai ... 22
Mária-Alexandrowna, orosz czárné ... 23
Puskin Sándor ... 26
I. György, görög király ... 27
Bradlaugh ... 27
Vasco de Gama ... 28
Camoens ... 28
Dlugoss János ... 29
A belga királyi pár ... 31
I. Lipót, a belga dynasztia alapítója ... 31
Bib Doda, miridita fejedelem ... 33
Abdurrahman, az új afghán emir ... 33
Ole Bull ... 34
utáni) ...
Kehely a XV. századból ...
Esteli pihenés Marokkóban. (*Constantin* festménye után) ...
Czéllövés. (*Ballavoine* J. F. festménye után) ...
A párisi «Salon» egy századdal ezelőtt. (Egy képművészeti kiállítás megnyitása ben. (Egykorú metszet után) ...
Madridi czirkus. (*Wágner* Sándor országi rajzaiból) ...
A barcelonai székesegyház. (*Wágner* Sándor spanyolországi rajzaiból) ...
Debreczeni csikósok versenye. (*Wagner* Sándor festménye után) ...
Lovas alak a szt.-miklósi edényről ...
Almafa virága. (*Beyle* festménye) ...
Part mentén. (*Mészöly* Géza rajza) ...
Az anya keserve ...
Bem szobra. *Huszár* Adolftól ...
A vásárfia. (*Böhm* Pál rajza) ...
A girondiak utolsó perczei. (*Pil* festménye) ...
Vándorló dalnokok. (*Seifert* festménye) ...
Pestalozzi a gyermekek közt. (*G* ménye) ...
Szerelem vándorai. (*Greguss* Já
Az alku. (*Biczó* Géza rajza) ...
Tánczóra. (*Adam* L. Emil festmé
Az udvar végén. (*Mészöly* Géza

III. Táj és uti képek, é

a) Hazaiak.

A Thurzó síremlékek Lőcsén: nos †1508. Thurzó I. Elek †1
Szaniszló †1625. Thurzó II.
A Thurzó-család lőcsei háza ...
A Thurzó-ház folyosója ...
Körmöczbánya főtere ...
Rácz őrház a tiszai gáton. Sz
Gőzkomp a Dunán Palánka
(*Eisenhut* Ferencz rajza) ...
Buda száz évvel ezelőtt. (Egy
után) ...
A disznófő ezelőtt 44 évvel. (*I*
rajza) ...

Árkay Bertalan

vrsd. Irodalom:

Voit Pál: Az alsóbesztercei Szent Kereszt templom.

Szépmüvészet
1942. 10. l.

A templom Lechner Jenő műve.

— Karbidolvasztó kemence. 1 szövegábrával. (*A*) . . . . . 107—108
— Petroleum-fáklya, 3 szövegábrával. (*A*) . 357
— Simplexmótor. 1 szövegábrával. (*A*) . 277—278
— Vasdrót izzón tisztítása elektromossággal. 1 szövegábrával. (*A*) 107
—*s.*: A cémenthabarcs tapadása téglákra. (*A*) 96—97
— A fővámtéri híd környékének rendezése. 2 szövegábrával. (*A*) . . . . . 270—273
— A színvas gyártása. (*A*) 357
— A világ réztermelése 1894-ben. (*A*) . 143—144
— Laval gőzturbinája. 5 szövegábrával. (*A*) 234—235
— Magyarországi szenek. (*A*) . . . . 314—316
— Németország elektromos telepei. (*A*) . 148
— Posselt kazánjai. 2 szövegábrával. (*A*) . 140
— Petroleum regeneratív lámpás. 1 szövegábrával. (*A*) 144
— Thermokémiai szénelem. (*A*) . . . 236
Sch. J. A cernavodai új Duna-híd. (*A*) . . 471
— A habarcs megszilárdulásának viszonyai. (*A*) . . . . . 130—131
— A habarcsok nyírószilárdsága. (*A*) . . 470—471
— A mésznek, gipsznek és cémentnek behatása a vasra. (*A*) 131
— A portlandcément szállítására és megvizsgálására vonatkozó norvég javaslat. (*A*) . . . . . 179—182
— Duna-híd betonból Inzigkofennél. (*A*) . 472
— Duna-híd betonból Munderkingennél. 6 szövegábrával. (*A*) . . . . . 57—59
— Falazó- és cémentmunkák alacsony hőmérsékletnél. (*A*) . . . . . 94—95

Arkay Bertalan

Lrod
2

A Pesti Városházára

1936. 12. 4. 3. l.

(Budapest felduzí-
tésc.)

---

erőtelepen Budapest
Művei kelenföldi erőközpontjá

OKTÓBER 8. SZÁM

INIKA

ÉRNÖK LAPJA

SZEK NEMZETI SZÖVETSÉGE ÉS
OK EGYESÜLETE HIVATALOS LAPJA

Főszerkesztő: **dr. Pattantyús Á. Géza**
Szerkesztő: **Előri Fintor Zoltán**

számla száma: **32.378.**
T.: **25—96—43**

ési díj:

A Hungária M. T. E. öregurainak és a Magyar Mérnökök és Építészek Nemz. Szöv. tagjainak . 10.—P
A Hungária M. T. E. leventéinek és apródjainak egész évre 6.—P

jelenik meg.

Árkay Bertalan

A-30-43

MH. 934.II.13.

— **Magyar siker a római egyházművészeti kiállításon.** *Rómából* jelentik: Az olasz király hétfőn nyitotta meg Rómában a második egyházművészeti kiállítást, amelynek magyar részét *Gerevich* Tibor egyetemi tanár rendezte. A magyar kiállítás kerete *Árkay* Bertalan román stílusú bazilikája, amely a kiállítási épület központjában fekszik. Ebben a templomban helyezték el a kiállítandó műveket. A bazilika két oldalán négy-négy oltárt helyeztek el. A kiállított művek a fiatal magyar művészgárda legtehetségesebb tagjainak alkotásai. A király elsőnek a külföldi termeket tekintette meg és hosszú ideig időzött a magyar teremben, ahol *Gerevich* Tibor kalauzolta a királyt, aki bemutattatta magának a magyar művészeket és *Némethy* Károly székesfővárosi tanácsnokot, aki Budapest képviseletében jelent meg. A látogatókra a legnagyobb hatást kétségtelenül a magyar terem tette, annál is inkább, mert gróf *De Vecci* szentszéki olasz nagykövet, a kiállítás elnöke, kijelentette, hogy elsősorban az egyházművészet az, amelynek számolnia kell a céllal, amelyre a mű szolgálni fog. Nagy hatást tett tehát a magyar megoldás, amely a legtökéletesebb elhelyezés, a valódi templom feldíszítését választotta. A Vatikán félhivatalos lapja, az *Osservatore Romano*, első helyen foglalkozik a magyar kiállítással, amelyről a többi olasz lap is hosszú, elismerő cikkben emlékezik meg.

Hidasi Lajos építész A-30-45 Arkay Bertalan: Építészeti mes-
Fényképi felvétel: Iskolák a két világháború között. gendeszk iskola FA
Magyar Építőművészet, 1934.3. 23-ld.

és gimnázium (Hidasi Lajos és Tibor 1942) olasz hatást (első- an Piacentini-hatást) tükröznek, Széll László székesfehérvári gaz- gi középiskolája (1938) és polgári kolája (1941) a „stuttgarti iskola" nalista vonalát követik.

harmincas évek második felében a mozgalom előretörésével az isko- ítés területén is megjelent a hely- tájhoz való illeszkedés igénye. Ezt ekvést főként a Magyar Ház Bará- ör tagjai képviselték. Közéjük tar- tt Antal Dezső, aki 1936—37-ben éprajzi tájegységekhez igazodó ellegű" iskolákat tervezett (pl. kői iskola 1936). A Vallás- és oktatásügyi Minisztérium 1937-ben pesti építészeket kért fel olyan atervek készítésére, melyeknél követelmény az volt, hogy „az s népi tájak építészeti, alaprajzi és ítménybeli jellegzetességei alkal- tassanak". A Magyar Építőművé- cikkírója szerint az eredmény siral- volt. A paraszthazák formáit má- iskolatervekkel nem csak a „tér és a" kritikusai szálltak szembe, ha- maguk a népi mozgalom hívei is. z György írta 1943-ban elkészült ánsebestyéni iskolájáról: „. . . faba- s, kopjafa, mézeskalács és más pies motívum nélkül is — az épület monikusan illeszkedik a falusi

részletek jellemzik." Ez a — Rácz Györgyéhez hasonló — tervezői maga- tartás a háború miatt már nem tudott széles körben elterjedni, a felszaba- dulás után pedig nacionalistának mi- nősítettve háttérbe szorult.

A koalíciós évek iskolaépítése for- málisan már nem tartozik témakörö- be, valójában azonban ez a néhány év szerves folytatása a háború előtti funk- cionalista gyakorlatnak. Az új nyolc- osztályos általános iskola-rendszer típusterveinek kidolgozásával Györgyi Dénes és Kozma Lajos foglalkozott. Nem véletlen, hogy az első két meg- valósult általános iskolának is ők a ter- vezői: a Budapest XIII., Kilián utcai is- kola (Kozma Lajos) 1947—49-ben, a balatonalmádi iskola (Györgyi Dénes) 1948-ban készült el.

Ferkai András

1930. Erdei iskola a Léderer-telepen, XII., Diósárok út 40. (Lavotta Gyula)

1931. Elemi iskola és óvoda, XII., Németvölgyi út 46. (Körmendy Nándor)

1931. Elemi iskola és óvoda, XIV., Miskolci út 65—69. (Kauser Andor)

1931. Elemi iskola, X., Ihász utca 27. (Kommer József)

1933. Elemi iskola, III., Külső-Bécsi út (Padányi-Gulyás Jenő) Emeletráépítés 1942-ben

1933. Kisdedóvó és gyermekotthon, VIII., Csobánc utca (Hübner Tibor)

1935. Elemi iskola, XI., Bartók Béla út 141. (Sárkány István és Menyhért Miklós)

1935. Elemi iskola, II., Fenyves utca 1—3. (Tscheuke Hermann) 1940-ben kétszeresére bővítve

1935. Elemi iskola és kisdedóvó, XI., Sopron út 50. (Orbán Ferenc és Szőts Imre)

1937. Szilágyi Erzsébet gimnázium, I., Mészáros utca 5. (Weichinger Károly és Hübner Tibor) Terv- pályázat: 1935-ben

1940. Árpád gimnázium, III., Nagy- szombat utca 19—21. (Hidasi Lajos és Papp Imre) Tervpályá- zat: 1937-ben

1940. Elemi iskola, X., Gém utca

Árkay Bertalan

A-30-44

PH.934.II.13.

— Az olasz király a római magyar egyházművészeti kiállításon. Rómából jelentik: Viktor Emánuel király vasárnap nyitotta meg Rómában a második egyházművészeti kiállítást. A kiállításon Ausztria, Magyarország, Németország, Olaszország, Svájc, Lengyelország, Csehország és Franciaország, továbbá három szerzetesrend, a jezsuiták, a dominikánusok és a Szent Ferenc-rendiek vesznek részt. A magyar kormány a magyar kiállítás rendezésével *Gerevich Tibor* egyetemi tanárt, a római magyar intézet kurátorát bízta meg. A magyar kiállítás kerete *Árkay Bertalan* románstílusu bazilikája, amely a kiállítási épület középpontjában fekszik. Ebben a templomban helyezték el a kiállítandó műveket. A templom magyaros tetőzetét *Jeges Ernő* festette. A bazilika két oldalán négy-négy oltárt helyeztek el, közepén pedig *Ohman Béla* és *Weichinger Károly* keresztelő-kutja áll. A kiállított művek a fiatal magyar művészgárda legtehetségesebb tagjainak alkotásai. A magyar kiállításon Árkay Bertalan tervező-építészen kívül a következő művészek szerepelnek: *Aba-Novák Vilmos, Árkayné-Sztehlo Lilli, Chiovini Ferenc, Emőd Aurél, Gádor István, Gorka Jenő, Heintz Henrik, Istókovits Kálmán, Jeges Ernő, Kákay-Szabó György, Komjáti Gyula, Kontuly Béla, Kuzmik Lívia, Lux Elek, Madarassy Walter, Medveczky Jenő, Megyer-Meyer Antal, Mészáros László, Molnár C. Pál, Molnár-Szita Mária, Nagy Sándor, Ohmann Béla, Patkó Károly, Pátzay Pál, Persián Kató, Rähmer Mária, Szabó Kálmán, Szabó Loránt, Szabó Vladimir. Szathmáry István, Szőnyi István, Varga Imre, Végh Ilona, Weichinger Károly* és az Iparművészeti Főiskola növendékei. A király leghosszabb ideig a magyar teremben időzött. Itt *Gerevich Tibor* kalauzolta. A király nagy érdeklődéssel hallgatta a kormánybiztos magyarázatait, majd bemutattatta magának a magyar művészeket és *Némethy Károly* székesfővárosi tanácsnokot, aki Budapest képviseletében jelent meg. A főváros ugyanis nagy áldozatkészséggel támogatta a kiállítás rendezését és a főoltárt is a főváros adományozta a kiállítási templom számára. A király meleg szerencsekívánatait fejezte ki Gerevich Tibornak, akit egyébként a látogatók is elhalmoztak szerencsekívánataikkal. *Marchetti Selvaggiani* római vikárius a többi között kijelentette, hogy boldog lenne, ha a magyar kiállítás anyagát a római templomokban helyezhetné el.

PH 934. II. 13

[illegible] a lépését a többi országok megtorlását hivja ki, a helyzet tovább sulyosbodik majd. A *Daily Herald* szerint Prága uj valutaháborut inditott meg.

Átalakul a cseh kormány.

Prága, febr. 12. *(A Pesti Hirlap tudósitójának távirata.)* A kormánypártok szövetsége körében folyó pénzügyi tárgyalások ugy állnak, hogy a kormány lemondása a legközelebbi napokban bekövetkezik és *Malypetr* miniszterelnök uj kormányt alakit az eddigi pártokból, de a nemzeti demokraták nélkül Az átalakitási tárgyalások már folynak és a személyváltozásokat jóformán elintézték. A politikai miniszterek hétfő esti értekezlete, amelyen a nemzeti demokraták emlékiratot akartak átadni, elmaradt. *A kormány átalakulása valószinüleg szerdán történik meg* és a képviselőház csütörtöki ülésén, amelyen a pénzügyi tervet benyujtják, már az uj kormány fog bemutatkozni. *[illegible]*

A-30-46

SPORT HÍREK

A VASÁRNAPI BAJNOKI MÉRKŐZÉSEK közül a fővárosban kerül sorra a Gamma-Salgótarjáni BTC mérkőzés, amelynek színhelye a BEAC Mező-utcai stadionja. A Gamma csatársora valószínűleg jobb az SBTC támadósoránál, de a tarjániak könnyen elvihetnek egy pontot. Az SBTC két ponttal már a középcsoportba kerülnek! A Gamma nem változtat csapatán, amely a következő: Bolemányi — Szilvásy, Kónya — Király, Tóth I., Hires — Kincses, Tóth II., Turay II., Horváth, Patkoló. Az SalBTC: Géczy — Kovács, Timár — Kiss, Debreceni, Marosi — Borsányi, Csuberda, Pribilovics, Laczkó, Trenka. A Gamma gyászkarszalaggal játszik elnöke édesapjának: Dr. Juhász Andor, a Kúria ny. elnökének elhunyta miatt. A mérkőzést Kőhalmi vezeti. Kezdés: délután négy órakor. Előzőleg: Gamma SZSE —PTSC amatőr bajnoki mérkőzés.

◆◆

SZOLNOKON KÜZD AZ ÚJPEST vasárnap. A 10 pontos Újpestnek, amely jelenleg vezet a bajnokságban, a többiek erősen a nyomában vannak. A csepeli WMFC ugyanecsak 10 pontos, a Szeged és a Ferencváros kilenc ponttal állanak, a Gamma, a Nagyvárad és a Szolnok nyolc-nyolc pontjukkal még mindig veszélyesek. A legesélyebb «kihagyás» nagy változásokat okozhat a helyezésekben. Az Újpest helyzete legkevésbé sem könnyű: több játékos sérült, csapatösszeállítási gondokkal küzd és a Lampart elleni rosszul sikerült mérkőzés is kizökkentette a csapatot a tempóból. A Szolnoki MÁV SK, amely Budapesten legyőzte a Ferencvárost, ezúttal is nagy esélyekkel harcol. A Ferencváros Kolozsvárott nagy favorit, mert Tátrai és Kiszely játékával a csapat megerősödött és a játékosok általában feljavultak. Kiszely és Jakab igen gólképesek. A mérkőzés a 30 évvel ezelőtt létesített városi stadion új gyepén ünnepélyes külsőségek között kerül sorra: Bíró: Újvári. — A WMFC-nek Diósgyőrben kell kiállani a küzdelemre. Diósgyőr pontot vesztett Újvidéken és most a hazai közönség előtt teljes erővel igyekszik pontokat szerezni és az egyensúlyt helyrebillenteni. A Szeged ellen győztes WMFC feladata nem könnyű, legfeljebb azzal vigasztalódhatik, hogy riválisai közül az Újpest és a Szeged is nagy fába vágja fejszéjét vasárnap! — Szegeden a Nagyváradi AC szerepel, amelyet a nemzeti bajnokságban több meglepetés ért. Az esti kupamérkőzésen, továbbá barátságos mérkőzések során mutatott formák alapján a NAC-tól nagy eredményeket vártak. A MÁVAG elleni döntetlen volt az első meglepetés. Még fel sem ocsúdott ebből a közönség, amikor a NAC Váradon 5:3-ra kapott ki a KAC-tól. A Szeged 3:0-ra vesztett a mult fordulóban és így holnap Szegeden két vesztes csapat találkozik. Kíváncsian várják, melyik csapatnak sikerül javítani. — Az Elektromos csapata holnap a MÁV ellen játszik a Bihari-úton. Szó van Pázmándy és Lovas szerepléséről, de az összeállítás bizonytalan. Bíró: Moldoványi. Az Elektromos jövőheti ellenfele a Diósgyőri MÁVAG. — A Lampart a Kispest ellen játszik a halomutcai régi Törekvés-pályán. A feljavult Újvidék ellenfele a Szegedi Vasutas.

◆◆

A MILLENÁRISON A BUKÓSISAKOSOK MÉRKŐZNEK VASÁRNAP. A bukósisakosok hármas versenyben mérik össze erejüket, éspedig egy órás motorvezetéses versenyben, 10 körös üldöző csapatversenyben és repülőfutamban. Indulók: *Palaki, Szekeres, Nagy Béla* és társaik. Állítólag *Karaki* is indul, — aki délelőtt 100 kilométert megy országúton.

◆◆

VASÁRNAPI KIRÁNDULÁSOK. *Budapesti Turista Egyesület.* Gamramkövesd, Szikláshegy, BTE Turista Országzászló, Helemba, Szob. T.: 5 ó. 45 p. Nyugati p. u. V.: Székely Imre. — *Gyopár Turista Egyesület.* Szentendre, Dömörkapu, Szent László, Lepencevölgy, Visegrád. V.: Rózsa Jenő. T.: 7.20 ó. HÉV Margithíd.

SZÍNHÁZ • FILM

A PIROS BUGYELLÁRIS

Csepreghy Ferenc népszínművének felújítása a Nemzeti Színházban

Csepreghy Ferenc semmiképpen sem érdemelte meg a Nemzeti Színháztól, hogy születésének kilencvenkilencedik évfordulóján úgy mutassa be, mint irodalomtörténeti érdekességet, amikor bemutathatta volna mint drámairót is, akinek színpadi leleménye, mondanivalója és szórakoztató készsége ma is megállja a helyét. *A piros bugyelláris*-t azonban ehhez jobban ki kellett volna tisztítani, felfrissíteni az időálló anyagot, rendbehozni a kissé divatjamult formát, kicserélni az elkopott zárat és visszavarázsolni a becses emlék eredeti fényét: az eredmény megérte volna a fáradozást. A szalkai füszeres fia, az ábrándozó esztergomi asztalosleány sokkal tehetségesebb volt, semhogy ma szemléltető oktatásul szolgáljon arra, hogy utána mennyit fejlődött a magyar színpadi irodalom, amely abban az időben alig heverte még ki a Bach-korszakot és alig kivánt többet az írótól, mint azt, hogy magyarul szóljaljon meg, szabadon és értelmesen. Csepreghy Ferenc ennél sokkal többet tudott: regényes és alkotó képzelőerejével feszültséget teremtett a színpadon és olyan helyzeteket, amelyeknek teljes kiaknázásához már csak a gyakorlata és a technikai készültsége hiányzott. *A piros bugyelláris* expozíciója pompás második felvonást igér, amit a mai színpad dramaturgja kevés fáradsággal teljesen beválthatott volna; a mult század hetvenes éveinek közönsége megelégedett azzal, hogy ehelyett az író néhány infantilis és valószínütlen tréfával szórakoztatta. Alakjai, ahogy a színpadon megjelennek, tiszta és kemény figurák és ma már nem lehet az írót hibáztatni azért, hogy később elmosódnak és elvesztik jellegzetességeiket. Az átdolgozás az író elképzelésének szellemében sokkal kegyeletesebb lett volna, mint a mai előadás, amely úgy akar áldozni az író emlékének, hogy jóindulatúan, de félreérthetetlenül lenézi műfaját, a népszínművet.

A Nemzeti Színház művészei: *Nagy* Izabella (Blaha Lujza régi szerepében), *Hosszú* Zoltán, *Abonyi* Géza, *Bodnár* Jenő, *Major* Tamás, *Matány* Antal, *Pethes* Sándor, D. *Ligeti* Juliska, *Vándory* Margit és *Mészáros* Ági sok jó igyekezettel szolgálják a felújítást, a régi szép népdalok kíséretét *Turay* Mihály vezényli.

(— szym —)

MARIE-ROSE

Vígjátékbemutató a Vígszínházban

Nem hisszük, hogy a Vígszínház ne fogadott volna el jó magyar darabot e helyett az egyébként nagyon kedves és mulatságos, *Marie-Rose* helyett, ha — kapott volna. De hát magyar darab mostanában — úgy látszik — nincs, nem írnak íróink. Meg sem lehet magyarázni meddőségüket. A színházak igazgatói folyton nyilatkoznak, hogy magyar szerzőket, magyar darabokat keresnek, bátorítják még a titkos drámairókat is, amikor kijelentik, hogy minden beérkező darabot okvetlenül elolvasnak, még sincs darab. Szomorú szezonnak nézünk elébe.

A Vígszínház második darabját két *belga* írta s *Horváth* Árpád fordította, olyan sikerülten, hogy *Somlay* flamand sapkáján kívül semmi sem emlékeztet az idegen eredetre. *Marie-Roset* hívhatnák akár *Juliskának* is, a történet époly bájos lenne, mint így. *Bájos*, ez a kifejezés illik legjobban a Vígszínház újdonságára. A történet egy leányról szól, akit természetes édesapja húsz éven át egy agglegénynél neveltet, egy drága, öreg kertésznél, majd hazahozatja gyermekét. Itt indul el a darab és kedvesen bonyolódva jut el a kötelező happyendig.

A *Marie-Rose* semmi egyebet nem akar, csak szórakoztatni s ezt a célját el is éri. Vidám nevetések hangzanak fel a nézőtérről, sűrün csattan a taps, különösen *Tolnay* Klári és *Somlay* Artúr jeleneteinél. A siker azonban még nagyobb lenne, ha *Tolnay* Klári szerepe nem halványulna el a második felvonástól kezdve. Marie-Rose ugyanis az első felvonásban verekedős, goromba falusi kislány, akinek kiszólásain remekül derül a közönség. A második felvonásban — amely pedig csak három héttel később játszódik — már modern ruhát viselő, a mi nyelvünkön beszélő hölgy, szavaiban csak imitt-amott csillan fel régi egyénisége. A legpompásabb szerep az egészben *Somlay* Artúr öreg kertésze, aki nem tagadja meg egy percre sem önmagát.

Tolnay Klári és *Somlay* Artúr mellett nagyon tetszett *Ajtay* Andor (a bankár, aki későn találja meg apai szivét), *Ladomerszky* Margit viharos színekben pompázó alakítása és *Szilassy* László szimpatikus hangú soförje. *Sennyey* Vera, vitéz *Benkő*, *Bihary* és a szép *Náray* Teri vesz még részt a játékban, amelyet nemcsak fordított, hanem rendezett is *Horváth* Árpád.

Sikert jósolunk a *Marie-Rose*-nak s bár könnyű, problémátlan játék az egész, a közönség emlékezni fog reá, talán még hónapok mulva is.

Klamár Gyula

Gálya rab mint — nemzeti hős

Erzsébet királynő korában Geoffrey Thorpe, a híres kalózkapitány volt a hajósok réme. Elfogatása után életfogytiglani gályarabságra ítélték, de megszökött és számtalan pompás kaland után *kiverekedte kardjával még a trónterembe való bejutást is*, hazájának tett nagyfontosságú szolgálatai révén. Ennek a regényes életű férfinek szerepét a *Héttenger ördöge* című filmben Errol *Flynn* alakítja.

Csákó és kalap

10. premierhét! **OMNIA**

Az Aida a Művelődés Házában

Az Operaház a jövő vasárnap, október 5-én este kezdi meg vendégjátékainak sorát a Magyar Művelődés Házában. Az első előadáson Verdi operája, az Aida kerül színre. Az előadásra már elkelt minden jegy.

Ma hallottam,

hogy

az *Operaház* frissen kelt plakátja sem mond újabbat, mint a multheti plakát: a *Bohémélet* előadására minden jegy váltható, *a többi előadásra azonban csak a III. emeleti zártszék II—IV. sorában kaphatók jegyek.* A *Bohémélet* előadásáról egyébként vasárnap este *hangfelvétel* készül, amelyet pénteken este közvetít a rádió.

★

Szentgyörgyi László, a kiváló hegedűművész, az *Operaház* és a *Filharmóniai Zenekar* kiváló hangversenymestere a *Nemzeti Zenede* tanára lett.

★

«*Három asszony*» címmel kerül forgatásra *T. Thury* Zoltán újszerű filmregénye, amelyet az író a napokban fejezett be.

★

Lendvay Mártát, a tehetséges és kedves színésznőt, ma este 7 órakor vezeti a tabáni katolikus templom oltárához *Frankfurt* József műépítész.

★

a tangóharmonika a sikernek új útjára lépett, *Marnitz* Frigyes meglepte a zenekedvelő közönséget hat új hanglemezzel, amelyekről tangóharmonika szól. A *Marnitz-koncert* két kiváló szólistája, ifjú *John* Antal és *Hlaszny* Béla tangóharmonikaművészek szerepelnek a lemezeken, amelyekről *Ehn* Marietta énekel.

★

a *Komédia Orfeum* új varieté-revűjének bemutatóját szombatra, október hó 4-ére tűzte ki.

★

Svéd Sándor október 4-én lép fel utoljára *Dél-Amerikában*, azután vonatra ül és *Newyorkba* utazik, ahol a *Metropolitan-operaházban* megkezdi a próbákat.

★

a *Holnap Irodalmi Társaság* első irodalmi estjét október 5-én, jövő vasárnap tartja a *Zeneakadémia* nagytermében «*5 halhatatlan*» címmel.

Szerdán mutatja be új revűjét a Royal

A Royal Revűszínház, amely Fortissimo című revűjével a szezón elején jelentős sikert aratott, szerdán este mutatja be új revűjét, amelyben világhírű artisták szerepelnek a magyar színészeken kívül.

Donald kacsa udvarol

Walt *Disney* kedves figurája, *Donald* kacsa *Daisy* úrhölgynek csapja a szelet, *Donald* unokaöccsei, a három huncut kis kacsa pedig folyton ott lábatlankodik, hiába küldi őket a szerelmes *Donald* fagylaltozni. Ebben a jelenetben táncolja *Donald* a híres *gá-gá táncot*, amely Walt *Disney* és *Stokovski* legszebb kreációja a *Walt Disney-Parádéban.*

MŰSOROK

Színház

Operaház (3, ½8). Szombat (½7): Tannhäuser (D 1), vasárnap d. u.: János vitéz, este: Bohémélet, hétfő: Nincs előadás, kedd: Varázsfuvola (A 1), szerda: Hegyek alján (E 1), csütörtök: Rigoletto (B 2), péntek (½7): Hovanscsina (C 2), szombat: Pillangókisasszony (D 2), vasárnap d. u. és este: Nincs előadás.

Nemzeti Színház (½4, ½8). Szombat: (bem. bérlet), vasárnap d. u. és este (I), hétfő (II), kedd (III), szerda (IV), csütörtök (V), péntek (VI), szombat (VII), jövő vasárnap este (VIII): Piros bugyelláris, jövő vasárnap d. u.: Csongor és Tünde.

Nemzeti Kamaraszínház (½4, 8): Minden este és vasárnap d. u.: Kaland.

Magyar Művelődés Háza. Szombat (4, ½7): Filmelőadás, vasárnap délelőtt (½11): Csongor és Tünde (G 1), délután (3, ½6, 8): Filmelőadás, hétfő (4, ½7), kedd (4, ½7): Filmelőadás, szerda d. u. (5): Szülők iskolája, csütörtök d. u. (4, ½7), péntek d. u. (4, ½7): Filmelőadás, szombat d. u. (5): Magyar leányok díszgyülése, este (½8): A dolgozó ifjuság műsoros estje, vasárnap (½8): Aida (V. III. 1.).

Vigszínház (½4, 8). Szombat (szomb. esti bérlet), vasárnap este (V), kedd (H), szerda (S), csütörtök (K), jövő szombat este, jövő vasárnap d. u. és este (T): Marie Rose, most vasárnap d. u., hétfő és péntek este: Nyári zápor.

Magyar Színház (4, 8). Szerdától minden este és vasárnap d. u.: A milliomos.

Madách Színház (8). Minden este: IV. Henrik.

Andrássy Színház (½4, 8). Minden este és vasárnap d. u. Boldogságteszlek.

Royal Revű Színház. Minden este (½9), csütörtök, szombat és vasárnap délután (½5): Fortissimo.

Komédia Orfeum (½5, ½9). Minden este és vasárnap d. u.: Minden tehén fekete.

Kamara Varieté (½9, csütörtök, szombat 6, 9, vasárnap és ünnepnap ½4, ½7, 9): Ramazuri.

Nemzeti Bábjáték (Podmaniczky-utca 8. szám.) (4, 8). Hétfő és péntek kivételével minden este: Baj van a mennyországban, hétfő és péntek este: Toldi, csütörtök, szombat és vasárnap délután: A soktudó fiú.

Erzsébetvárosi Színház (½6, ½9, vasárnap ½4, ¾6, ½9). Péntekig: Fityfiritty.

Józsefvárosi Színház (½6, ½9, vasárnap ½4, ¾6, ½9). Péntekig: 2000 pengős férfi.

Kisfaludy Színház (½6, ½9, vasárnap ½4, ¾6, ½9). Péntekig: Becskereki menyecske.

Fényes Cirkusz (minden nap 4, 8). Szeptemberi óriásműsor: Az indus varázskötél és Marimba.

Magyar Műszínkör (vasárnap ½4, 6, 8): Régi jó Budapest.

Rádió

Állandó műsorszámok. Budapest I. 6.40: Ébresztő, torna. 7: Hírek, közlemények, étrend, hanglemezek. 10: Hírek. 11.10: Nemzetközi vízjelzőszolgálat. 12: Himnusz, időjárásjelentés. 12.40: Hírek. 1.20: Időjelzés, időjárás- és vízállásjelentés. 2.30: Hírek. 2.45: Műsorismertetés. 3: Árfolyamhírek, piaci árak, élelmiszerárak. 4.45: Időjelzés, időjárásjelentés, hírek. 5: Hírek szlovák és ruszin nyelven. 7: Hírek magyar, német és román nyelven. 9.40: Hírek, időjárásjelentés és 12: Hírek.

Szombat, szeptember 27.

BUDAPEST I. 3.20: Szórakoztató zene hanglemezekről. **4.10:** Ifjusági rádió. **5.15:** Rádióposta. **5.40:** Balettzene hanglemezről. **5.55:** Vajta Ferenc előadása. **6.20:** Dalos-zenés összeállítás régi hangosfilmekből. **7.20:** Hangképek innenonnan. **7.50:** Staudt Géza dr. előadása. **8.00:** „Vidám szürel". (Vígjáték.) **10.15:** Cigányzenekar. **11.25:** Tánclemezek.

Vasárnap, szeptember 28.

BUDAPEST I. 8.00: Hanglemezek. **8.45:** Hírek. **10.00:** Ref. istentisztelet. **11.00:** Róm. kat. szentbeszéd. **12.20:** Időjelzés. **12.30:** Fohász. **12.35:** Rádiózenekar. **1.45:** Hírek. **2.00:** Hanglemezek. **3.00:** Gazdasági tanácsadó. **3.45:** Cigányzenekar. **5.00:** Hírek. **5.20:** Társalgató-négyes. **5.40:** Turi Elemér előadása. **5.55:** Jazz-zongoraszámok. **6.15:** Várkonyi Zoltán verseket ad elő. **6.40:** Liszt-hanglemezek. **7.20:** Vidám est. **7.55:** Sport- és lóversenyeredmények. **8.10:** Beszélgetés magyar írókkal és művészekkel. **8.35:** Gárdonyi-est közvetítése a Zeneakadémiából. **10.10:** Melles Béla-zenekar. **11.25:** Buttola-tánczenekar.

Hétfő, szeptember 29.

BUDAPEST I. 10.20 és 10.45: Felolvasások. **12.10:** Cigányzenekar. **1.30:** Rádiózenekar. **3.20:** Katonazenekar. **4.15:** Kozocsa Sándor dr. előadása. **5.15:** „Mindnyájunk gondjai". **5.35:** Dalárda. **6.00:** Tolnay Gábor dr. felolvasása. **6.30:** Freso Tibor zongorázik. **7.20:** Operaházi zenekar. **10.10:** Rendőrzenekar. **11.30:** Csajkovszkij-zene hanglemezről.

Film

Sz. = szomb., V. = vas., h. = hétf., cs. = csüt., p. = pént., sz. = szerd., k. = kedd.

ADMIRÁL (T.: 353—707): **Manderley-ház asszonya.** (11, 1, 3, ¼8, ½8, 10.)

ALKOTÁS (Tel.: 355—374): **Uj hold.** (¾4, ¼6, ¾8, ¾10, v., ü. ½2-kor is.)

ANDRÁSSY (Telefon: 124—127): **Balalajka.** (¾4, ¾6, ¾8, ¾10, v. és ü. 11, 2, 4, 6, 8, 10.)

Műegyetem mellett luxus kivitelű összkomfortos

öröklakások

1942. tavaszára. Felvilágosítás: Kossuth L.-tér 16. **T. 118-844.**

ÁTRIUM (Tel.: 154—024): **Egymásért.** (¼6, ½8, ½10, sz., v., ü. ½4-kor is.)

BELVÁROSI (Telefon: 384—883): **Manderley-ház asszonya.** (Jobbt. ½5, ¼8, ½10, balt.: ½8, v. és ü. jobbt. 2-kor is, balt.: ¼4, 6, ½8.)

BELVÁROSI HÍRADÓ (T.: 181-244): **A Kormányzó úr látogatása a Vezéri Főhadiszálláson. — A szövetségesek előnyomulása Keleten. — Széchenyi-jubileum. — Fehér veszedelem. — Híradók.** (10—24 óráig.)

BODOGRAF (Telefon: 149—810): **Ököljog.** (¼4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. 11 és ½2-kor is.)

BROADWAY (Telefon: 422—722): **Dalol az éjszaka.** (¼4, ½6, ½8, ½10, sz., v. és ü. ½2-kor is.)

BUDAI APOLLÓ (Telefon: 351—500): **Manderley-ház asszonya.** (½5, ¾7, 9, v. és ü. 1, ¼4, ½6, ½8, ¾10.)

CAPITOL (T.: 134—337): **Két szerelmes óra.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)

CASINO (Telfon: 383—102): **Végre.** (½6, ¾8, ¾10, sz., v. és ü. ¾4-kor is.)

CITY (Tel.: 111—140): **Fekete vénusz.** (¾6, ¾8, ¾10, sz., v. és ü. ¾4-kor is.)

CORSO (Tel.: 182—818): **Háry János.** (½6, ½8, ½10, sz., v., ü. ½4-kor is.)

CORVIN (Tel.: 138—988 és 139—584): **Rövid ideig zárva! Átalakítás után mint premierszínház nyílik meg!**

DAMJANICH (Telefon: 425—644): **A svéd csalogány.** (¼4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. 2, 4, 6, 8, 10.)

DECSI (Telefon: 125—952 és 121—343): **Becsületből elégtelen.** (5, ¼8, ½10, sz. és ü. ¾3-kor is.)

ELIT (Telefon: 114—502): **Dankó Pista.** (4, 6, 8, 10, v. és ü. 2-kor is.)

FORUM (Telefon: 189—707, 189—543): **Ne kérdezd ki voltam.** (½6, ½8, ¾10, sz., v. és ü. ¼4-kor is.)

GLORIA (T.: 427—521): **A svéd csalogány.** (½5, ¾7, 9, sz. ¼4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)

HIRADÓ FILMSZÍNHÁZ (T.: 222-499): **A Kormányzó úr látogatása a Vezéri Főhadiszálláson. — A szövetségesek előnyomulása Keleten. — Széchenyi-jubileum. — Fehér veszedelem. — Híradók.** (9—24 óráig.)

HOLLYWOOD (Telefon: 225—008): **Dankó Pista.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)

HOMEROS (Telefonszám: 496—178): **Manderley-ház asszonya.** (4, ¼7, 9, v. és ü. ½2-kor is.)

IPOLY (T.: 282—526): **Manderley-ház asszonya.** (2, ½5, 7, ½10.)

JÓZSEFVÁROSI (Telefon: 131—316): **Ököljog.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)

KAMARA (T.: 423—901): **Az elsodort ember.** (11, 2, 4, 6, 8, 10.)

KULTÚR KERT-MOZGÓ (Telefonszám: 188—120): **Édes ellenfél.** (5, ¼8, ¼10, v. és ü. ½2, ¾4, ¾6, ¾8, ¾10.)

LLOYD (Telefon: 111—994): **A nagy riport.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)

NYUGAT MOZGÓ (Telefon: 121—022): **Manderley-ház asszonya.** (½5, 7, ½10, v. és ü. 2-kor is.)

ODEON (T.: 422—785): **Manderley-ház asszonya.** (¼4, ¼7, ¾9, v. és ü. ½2, 4, ½7, 9.)

OLYMPIA (Tel.: 423—188): **Modern szimfónia.** (11, 2, 4, 6, 8, 10.)

OMNIA (Tel.: 130—125 és 138—071): **Csákó és kalap.** (5, ¼8, ½10, sz., v. és ü. 3-kor is.)

ORIENT (Telefon: 114—926): **Édes ellenfél.** (¼4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)

OTTHON (T.: 146-447): **Manderley-ház asszonya.** (¾2, ½5, ¾7, ½10.)

PALACE (T.: 221—222): **Közbelép a feleségem.** (11, 2, 4, 6, 8, 10.)

PÁTRIA (T.: 145—673): **Dankó Pista.** (4, 6, 8, 10, v. és ü. 2-kor is.)

PHÖNIX (T.: 223—242): **Manderley-ház asszonya.** (11, ½2, 4, ½7, 9.)

RÁDAY MOZGÓ (Telefon: 382—581): **A kegyelmes úr rokona.** (5, ¼8, ½10, 2, 4, 6, 8, 10.)

RÁDIUS (Tel.: 122—098 és 120—864): **Intermezzo.** (½6, ¾8, ¾10, sz., v. és ü. ¼4-kor is.)

REX FILMSZÍNHÁZ (Tel.: 228—020): **Manderley-ház asszonya.** (½5, 7, ½10, sz. 2, ½5, 7, ½10, v. és ü. 11-kor is.)

RIALTO (Tel.: 224—443): **Összetánc.** (11, 1, 3, ¼6, ½8, ½10.)

ROYAL APOLLÓ (Telefon: 222—002): **Stukák.** (½6, ½8, ¾10, sz., v. és ü. 4, 6, 8, 10.)

SAVOY (T.: 146—040): **Dankó Pista.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)

SCALA (Tel.: 114—411): **Egymásért.** (¾6, ½8, ¾10, sz., v. és ü. 3-kor is.)

SIMPLON (T.: 268—999): **Dankó Pista.** (½4, ½6, ½8, ½10, v., ü. ½2-kor is.)

STUDIO (Tel.: 225—276): **Így élni jó.** (11, ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.)

TIVOLI (T.: 225—602): **Madridi kém.** (11 ¾2, ¾4, ¾6, ¾8, ¾10.)

TURÁN (T.: 120—003): **Manderley-ház asszonya.** (11, 1, 3, ¼6, ½8, ¾10.)

VESTA FILMSZÍNHÁZ (T.: 222-401): **Rose-Mary.** (11, ¼2, ¼4, ¼6, ½8, ½10, v. és ü.: 2, 4, 6, 8, 10.)

— **Az Ipartestületek Országos Központja** minden hónap elején, így legközelebb október hó 1-én 7 órai kezdettel ipari, közigazgatási és gazdasági ismereti tanfolyamot rendez. Az előadásokat mindennap este 6, illetőleg 8 órától az IPOK (Budapest, VII., Erzsébet-körút 9—11. I. e. 3.) előadói termében tartják meg. A tanfolyam részvételi díja 4.— pengő. Jelentkezni lehet az Ipartestületek Országos Központja hivatalos helyiségében az első előadási napon, október hó 1-én este 7 órakor.

Hasító 222-223 mémök ajánlat

Számtanból elégtelen...

A hibás logarléc a vádlottak padjára juttatta gazdáját

A pestvidéki törvényszék *Boglutz*-tanácsa *a rákospalotai városháza nagytermében* tartotta meg annak a nagyarányú árdrágítási bűnpernek tárgyalását, amelynek vádlottja *Domány* Endre rákospalotai fanagykereskedő volt, aki ellen *árdrágítás bűntette volt a vád.*

A vád szerint a deszkát a rögzített árnál mintegy harminc százalékkal magasabb áron hozta forgalomba.

A vádlott tagadta bűnösségét. Halász Lajos dr. védő előadta, hogy *árdrágításról szó sem lehet,* mert védence a deszkát a rögzített áron adta el és csupán *szorzási hiba* történt.

Igazolta, hogy a fanagykereskedő az áru eladása alkalmával logarléccel számította ki az árat, a szorzás azonban hibás volt, így jött létre azután a magasabb eladási ár.

Felmutatta a számlamásolatot, amelyből kiderült, hogy *az egységár helyesen lett megállapítva,* így csupán *tévedés* történt, mégpedig a hibás *logarléc* miatt.

A tanúkihallgatások után a Nemzeti Bank szakértője megállapította a tévedést, mire a vádat képviselő ügyész azzal az indokolással ejtette el a vádat, hogy a hibás logarléc más esetben a vádlott terhére „tévedett".

A bíróság ezek után *jogerősen megszüntette az eljárást* a fanagykereskedő ellen.

A „Csak egy kislány" hangjai mellett *szívenlőtte magát egy fiatalember*

Rejtélyes hátterű öngyilkosság a Dénes-étteremben

Rejtélyes hátterű *öngyilkosság* történt tegnap éjjel a József-körúton lévő *Dénes-étteremben.* Féltizenegy órakor egy elegánsan öltözött, harminc év körüli, jómegjelenésű férfi ment be az étterembe s közvetlenül *a cigány mellett foglalt helyet* egy asztalnál. A vendég először megvacsorázott, vacsora után egy pohár sört ivott, majd horozgatni kezdett s egymásután rendelte a szebbnél szebb magyar nótákat a cigánynál.

Éjféltájban a számláját kérte a vendég, majd Sáray Elemér prímásnak ötven pengőst nyomott a markába és arra kérte, hogy húzza el a „Csak egy kislány van a világon" című nótát.

Sáray belekezdett a szép magyar nótába, a gavallér vendég *énekelt,* mikor egyszercsak balkezével *a zsebébe nyúlt,* ahonnan egy *Frommer-pisztolyt* húzott elő és még mielőtt megakadályozhatták volna, *a pisztolyt mellének irányozva, elsütötte.*

A revolverlövés után a férfi hangtalanul fordult le a székről. Néhány perc mulva megérkeztek a mentők, de az orvos már csak a beállott halált tudta megállapítani.

A golyó pontosan a szívet találta el s azonnali halált okozott.

Az öngyilkossági ügyben megindult rendőri nyomozás megállapította, hogy a fiatalember *Putnoky* István magántisztviselő, de hogy *Putnoky* miért követte el tettét, eddig még nem sikerült kideríteni.

Megalakult az Országos Teleki Pál Tudományos Intézet

A Magyar Történelmi Társulat esütörtöki közgyűlésén jelentette be Hóman Bálint m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter, hogy Bárdossy László miniszterelnök és Reményi-Schneller Lajos pénzügyminiszter megértő támogatásával felállítják a nagynevű államférfi, Teleki Pál emlékét hirdető tudományos intézetet.

Az Országos Teleki Pál Tudományos Intézet feladata a magyarság és a vele együtt élő nemzetiségek, valamint a szomszédos dunavölgyi népek történeti életének, állami és társadalmi berendezkedésének, gazdasági és művelődési szerepének módszeres tanulmányozása és ismertetése. Feladatát a forrásanyag gyűjtése, rendeszerezése és nyilvántartása, alapvető történeti és nemzetpolitikai kérdések vizsgálata, kritikai elemzése és tudományos feldolgozása, a magyarságot érintő külföldi mozgalmak és tevékenységek megfigyelése, nyilvántartása és tanulmányozása által tölti be. Szigorúan tudományos módszerrel elért eredményeit az intézet külön kiadványokban bocsátja közre és tudományos kérdésekben a minisztérium véleményező és tanácsadó szerve lesz.

Az országos intézet kötelékében egyelőre három intézet működik: a Teleki Pál által életrehívott államtudományi intézet eddigi munkakörét tetemesen meghaladó körben, az újonnan alapított Magyar Történettudományi Intézet és az Erdélyi Magyar Tudományos Intézet. A Magyar Táj- és Népkutató Intézet és több kisebb intézet beolvad az államtudományi intézetbe.

Az új intézet propagandával nem foglalkozik, az igazságot kívánja minden vonalon felderíteni, legyen az kedvező, vagy lesujtó magyar népünkre, mert Teleki Pál szerint az igazság ismerete a nemzetnek csak javára, a népnek csak okulására vezethet és az irányzatos ferdítés és a tények elkendőzése mindkettőt lealázza. Az intézet irányítását maga Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter veszi át és a három intézet vezetésére Rónai András, Deér József és Tamás Lajos egyetemi tanárokat kérte fel. Az Országos Teleki Pál Tudományos Intézet a hasonló feladatokat végző intézményekkel és társulatokkal szoros együttműködésben rövidesen megkezdi munkáját. *(MOT.)*

ARTIN ENYHE BIZTOS HASHAJTÓ

HÍREK MINDENFELŐL

GOEBBELS NÉMET BIRODALMI MINISZTER pénteken Rust birodalmi miniszter jelenlétében fogadta Giuseppe Bottai olasz nemzetnevelési minisztert.

●

A ROMÁN POSTA közli, hogy minden postahivatal felvesz belföldi és külföldi magyarnyelvű levélpostát és táviratokat. Eddig csak román, német és olasz nyelven lehetett levelezni és táviratozni.

●

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK tengerészeti minisztériuma közzétette, hogy az amerikai kikötőkben javítás céljából most a szövetségesek következő hadihajói horgonyoznak: a brit «Burnham» romboló, az «Aulick» nevű romboló, amely azelőtt Amerika tulajdonában volt, a «Parthian» brit búvárhajó és a «Surcouf» nevű búvárhajó, amely most De Gaulle flottájához tartozik. Ezekkel együtt a szövetségesek részéről az amerikai kikötőkben javítás céljából megfordult vagy még ott lévő hadihajók száma 27.

●

SPANYOL KÖVET Horvátországban. De Amar de la Torre, az újonnan kinevezett spanyol követ megérkezett Zágrábba. A napokban bemutatja megbízólevelét a poglavniknak.

●

A SALZBURGI PARACELSUS-ÜNNEPSÉGEKEN tizenhárom nemzet képviselői vettek részt. A nagyhírű német orvos halálának 400. évfordulóján Messner salzburgi dómkarmester harsonáival kezdődtek meg az ünnepségek. Megjelent Frick miniszter, Conti birodalmi egészségügyi vezető s a tudományos élet számos képviselője. Fölolvasásokat tartottak Paracelsus műveiből, majd előadták Mozart egy zeneművét.

●

SVÉD AKADÉMIA RÓMÁBAN. A svéd kormány ingyen telket kapott az olasz államtól, hogy ott felépítse a római svéd akadémiát.

●

HARMINC OLASZ FILM SZLOVÁKIÁBAN. Szlovákia és Olaszország filmesere egyezményt kötött, melynek értelmében ez évben harminc olasz filmet vásárolnak a szlovák mozik. Már az elmult idényben is tíz olasz filmet mutattak be Szlovákiában.

Felhívás az Anyákhoz!

Amióta megdrágult a szemeskávé és a tea, kakaó pedig alig kapható, azóta gyakori és fontos kérdés, hogy mit adjunk reggelire, uzsonnára?

Nálunk a reggeli és uzsonna alapanyaga a tej, amit főleg kávéval vagy kakaóval szoktunk ízesíteni. Szemeskávé, kakaó és tea helyett használjunk Szitmaltint! A *Szitmaltin* finom kakaóval ízesített tápdús készítmény, mely töményített malátakivonatot, tejport és tojássárgáját tartalmaz. Ezek olyan nélkülözhetetlen tápanyagok, amikre az emberi szervezetnek okvetlen szüksége van. A *Szitmaltin* nemcsak a tej ízét javítja, hanem annak *tápértékét* is nagy mértékben növeli.

A *Szitmaltin* reggelire, uzsonnára tejben vagy *Szit* malátakávéval készült tejeskávéban kicsinynek és nagynak, egészségesnek és betegnek egyaránt kedvenc tápláléka.

A *Szitmaltin* tejben oldva cukor nélkül is élvezhető, de egy-két kocka cukorral még ízesebb lesz. A *Szitmaltint* főzni nem kell, csupán meleg tejben a tálalásnál feloldani.

Szitmaltint csakis eredeti gyári csomagolású kis, közép és nagy dobozokban vásároljuk, az üres dobozokat pedig gyüjtsük össze, mert azokat a háztartásban jól felhasználhatjuk, vagy pedig minden tíz darab üres dobozért a gyártól (Bpest, X., Maglódi-út 17) egy tele doboz *Szitmaltin* térítést kaphatunk.

Az OMKE-ben szervezkednek a tojás-exportőrök

A tojásellátás kérdése áll ma a közellátási problémák előterében. A tojásexporttal és felhozatallal kapcsolatos kérdések foglalkoztatják az OMKE tojásexportőr érdekeltségét is, amely a héten több ízben tartott megbeszélést.

Az a vélemény alakult ki, hogy a saját számlára dolgozó cégeknek szorosabb összefogásra van szükségük.

Ezt *valamennyi cég helyeselte és ez vezetett a tojás- és baromfi-exportőrök érdekeltségének, mint önálló OMKE-szakosztálynak megalakításához.* Az értekezleten jelen volt *Jablonkay* István dr., a kereskedelmi miniszternek az OMKE-hez delegált kiküldötte is, aki közvetlenül nyert tájékoztatást a szakma problémáiról.

A szakmaértekezletet Horváth István, az OMKE főtitkára vezette és az értekezleten Toplak Ferenc dr. ismertette a tojásexportnál mutatkozó helyzetet.

A szakosztály vezetésére *Toplak* Ferenc dr.-t kérték fel. Alelnökök lettek *Battenberg* Jenő, *Becker* Jakab, a választmány tagjai: *Wogrinczics* Géza, *Besenszky* Kálmán, vitéz *Baráth* Mihály, *Németh* Károly, *Felder* András és *Barkasz* Tibor. A szakosztály előadója kézdivásárhelyi *Benkő* Pál gazdasági főtanácsos. *Sándor* Béla főtitkár előterjesztéséhez *Besenszky* Kálman és vitéz *Baráth* Mihály szóltak hozzá.

Itt említjük meg, hogy a tojást napok óta egységes ár mellett *17 fillérért árusítják.*

Napok óta kolportálnak azonban híreket a piacokon arról, hogy rövidesen sor kerül a tojás árának újabb szabályozására.

Mai értesülések szerint az árszabályozó rendelet vagy ma délután, vagy holnap jelenik meg.

Egységes stílusú bérpalota-sorok épülnek *a Szent Korona útja két oldalán*

A főváros a *Közmunkatanáccsal* egyetértően elhatározta, hogy a jövőben épülő reprezentabilis útvonalak kiképzésére, az ott létesülő házsorok stílusára irányt szab és *előzetes tervpályázatok eredménye alapján az épületek egységes homlokzati megoldását teszi kötelezővé.*

Első esetben a Madách Imre-út torkolati szakaszának kiképzésénél érvényesült ez az elv és az ott épülő bérpaloták mind egyforma külsővel rendelkeznek.

A második ilyen irányelvek szerint épülő reprezentáló útvonal a *Horthy Miklós-híd budai hídfőjétől kiinduló Szent Korona útja lesz.*

Ennek az új vonalnak a kiképzésére és beépítésére a közelmultban szintén tervpályázatot rendeztek és a beérkezett tervek közül *Árkay* Bertalan műépítész elgondolását fogadták el kivitelre.

Ez a terv teljesen egységes stílust ír elő a Szent Korona-útja mentén létesülő bérpalotákra, úgy hogy a hosszú széles útvonal mentén emelkedő paloták úgy fognak hatni, mintha az útvonal egész hosszában csak egy-egy hatalmas palota állana.

Az első építkezés hamarosan már meg is indul. A magánépítési bizottság jövőheti ülésén tárgyalják dr. *Zamaróczy* Zsigmond kérelmét, aki a *Szent Korona útja* mentén *Árkay* Bertalan homlokzati kiképzésének szem előtt tartásával *hétemeletes társaházat akar építeni.*

Az első építkezés nyomán bizonyára sűrűn követik majd egymást a továbbiak is, úgy, hogy *a Szent Korona útja gyors tempóban fog megépülni.* A bizottság jövőheti ülésén még az *Országos Magyar Tűzoltó Szövetség* Fehérvári-út 15. szám alatt létesítendő *ötemeletes bérházépítkezését* és *Hrubony* József *Fillér-utca* 66. szám alatt tervezett kétemeletes bérház építését tárgyalják.

Fáy István államtitkár a magyar falu lelki életének válságáról

A *Magyar Értesítő* jelenti Pécsről: Országos figyelmet érdemlő beszéd hangzott el Pécsett, a felsőbaranyai református egyházmegye közgyűlésén, az egyházmegyei gondnok: fáji *Fáy* István titkos tanácsos, vallás- és közoktatásügyi államtitkár ajkáról. A gondnok — *Garbay* Imre tanügyi-bizottsági elnök prédikációja és *Halász* Imre esperes imája után — *megnyitójában előbb Széchenyi tanításairól, örökértékű eszméiről beszélt, majd a magyar falvak lelkiéletének válságáról adott drámai képet.*

— *Valamikor — mondotta — a falu olyan volt, mint egy meghitt, boldog, nagy család.*

— Voltak a család tisztaságára, rendjére felügyelő tekintélyes öregek, akiknek tanácsát mindenki kikérte és intését szívesen vette.

— *Valamikor a falu népe a magasból jövő üzenetre figyelt, mert az ő Urával kötött szövetséget.* A falu csendje, békéje, családias szelleme, gyermekáldása eredményezte, hogy lakói boldogabbak, derűsebbek, örvendezőbb lelkűek voltak, mint a városi emberek.

— A falu megértőbb volt a nyomorúsággal szemben, mint a város.

Hálát érzett Isten iránt az esőért, a nap melegéért, a termés és gyümölcs ajándékáért és örömmel adott javaiból a köznek és a reászorult szegényeknek. A falu lelke tiszta volt, a külvilággal szemben talán túlságosan is zárkózott, mint egy fallal vette körül magát, mintha félt volna, hogy tisztasága kirepül, félt, hogy gonoszságot, rossz erkölcsöt csempésznek falai közé. Új világ jött azonban!

Egy pusztulásra megérett és ítélt kor maga alá temette a régi falu hitét, szeretetét, erejét és hűségét.

Az emberek számítók, önzők és hitükkel alig törődő új emberek lettek. A falu külső képe ma is a régi, de a faluban élő emberek már nem a régiek.

A mai falu minden átmenet nélkül város akar lenni.

Lakóit, főleg fiatalságát a falu nem elégíti ki — zajos, a várostól ellesett szokásokat és erkölcsöt akar felvenni. Ne engedjük a falut letérni az imádkozás útjáról — a káromkodás, a szégyen és a pusztulás útjára!... Arról szólt ezután az egyházmegyei gondnok, hogy nem szabad a falunak arra hivatott vezetők nélkül maradnia.

— Ma sajnos a lelkészi, tanítói, tanári, község-jegyzői pályára alig van jelentkező.

— *Ez is a városok felé törekvés egyik jele.* E helyről is kérem a szülőket és a pályaválasztás előtt álló fiatalságot, igyekezzenek a jogi pálya helyett a művelődési munka mezejét elfoglalni.

Az elnöki megnyitó elhangzása után a gyűlés melegen ünnepelte *Fáy* Istvánt, majd *Albert* Áron, az új egyházmegyei jegyző tett esküt, *Csukás* Endre tanácsbíró a missziói jelentést ismertette. A gyűlés 1162 pengőt utalványozott arra érdemes tanulóknak ösztöndíjként.

Az előző napon műsoros szeretetvendégség volt.

— **Házasság.** *Hlatky* Juci és *Schlégl* Vilmos szeptember 28-án este fél 7 órakor tartják esküvőjüket az óbudai római katolikus templomban.

Matola Éva és *Nádassy* Ferenc e hó 28-án, vasárnap délután 6 órakor tartják esküvőjüket a fasori evangélikus templomban.

Henrik Katalin és *Káldor* Dezső házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

— Szűcsünk a váciutcai Palugyai

Vörös Anci és Malcsiner Béla
DUNAPARK KÁVÉHÁZ
GRILLJÉBEN V., POZSONYI-ÚT 38

ismernünk azonban a megmunkálás gondosságát és alaposságát.

A háziipari és népművészeti tárgyak kiállítói közül a Vásárosnaményi Ref. Leányegyesületek Szövetségének múzeumi tanulmányokon alapuló magyaros kézimunkáit, a szegedi Mansz csoport művészi irányításra alkalmas festett faholmijait, a Nagykúnsági Szövőüzem és Szeged Város Háziipari Foglalkoztató Telepének szőnyegeit kell kiemelnünk. A szőnyegek között színben, rajzban szépen megoldott és biztató fejlődésképességet elárulo darabokat láttunk.

Az iparművészet képviselőinek túlnyomó része Budapestről jól ismert holmikkal „képviselte" a címet.

A szegedi különlegességek közül a papucskészítők munkái a város idegenforgalmi nevezetességei közé tartoznak.

Általában véve a IX. Szegedi Ipari Vásár szervezésében, céljaiban sok egészséges fejlődésképesség elemeit éreztük. A Délvidéki Ipari Vásár megteremtése — bár távolabbi cél — de kellő anyagi segítséggel, jelentős értékeket adhat az Alföld gazdasági életének.

Közgazdasági és áruforgalmi szerepének fontosságát igazolja a szeptemberben tartandó Belgrádi Vásárra való meghívás is.

Külföldi vásáron való részvétel már igen komoly felkészülést igényel s erre ez alkalommal is felhívjuk a IX. Szegedi Ipari Vásár vezetőségének figyelmét. L. K.

KIÁLLÍTÁSOK. A perzselő forróság és depresszió ellenére is eleven művészi élet volt Budapesten. A júniusi hetek egyre fokozódó szépségű ünnepei idevonják az idegeneket s a kiállítócsarnokok igyekszenek szezónvégi bemutatóikon a legjobb erők közreműködését biztosítani. E kiállítások közt kimagasló szépsége volt a Nemzeti Szalon helyiségeiben bemutatott tárlatnak. „Monumentális művészek" törekvéseit vitték a közönség elé. Gerevich Tibor egyetemi tanár nagyvonalú koncepciója, elgondolásainak és buzdításainak eredménye nagyszerű kezekben mutatkozott itt meg. A keret építészeti konstrukciója Árkay Bertalan tektonikus érzékével valósult meg. Valóban csodálni való teljesítmény volt: ilyen kis helyen s ily szerencsétlen térviszonyok mellett szép, sőt áhítatos szobákat teremteni s azokban ennyi művészetet felhalmozni a nézők fárasztása nélkül. Ez a művészet jórészt a párizsi kiállításra került magyar anyag vázlataiból került ki, de itt is élt, ragyogott és a magyar díszítőművészet hatalmas készségéről adott számot. Anélkül, hogy meglepő újdonságokkal találkoztunk volna, igen jó összhatást észleltünk a sok szép festmény, üvegkép, szobor, fémtárgy, szőnyeg, és kerámiai alkotás összecsendülő szimfóniájában. Árkayné Sztehló Lili festett üvegei, az Iparművészeti Iskola remekbe készült liturgikus fémtárgyai, Ohmann Béla oltára, Diósy Antal párizsi freskói, Gádor és Kovács Margit kerámiái csak az iparművészeti résznek voltak kiemelkedő látnivalói, de el kellene itt sorolni a temérdek festő és kitűnő szobrászok pazar gazdagságú forma- és színkészségét, a Képzőművészeti Főiskola mozaikkísérleteit s így is csak halvány képét adtuk a bravúros vállalkozásnak. — A júniusi hetek népművészeti elgondolásához illeszkedett a Tamás-Galéria bemutatója is, melyen a Gyöngyösbokréta, helyesebben a Magyar Bokréta-Szövetség vidéken gyüjtött szép és színes hímzései, kerámiai munkái, szőttesei és egyéb apróságai csevegtek arról a tiszta színszeretetről, mely a sokat csodált énekesek és táncosok világában él. Nem régi, de becsületes, szívből jövő háziipari termékek ízléses elrendezése volt ez, méltó arra, hogy az itt megforduló idegenek belőlük emléktárgyakat válogassanak. — Csaknem egyidőben ezekkel a kiállításokkal, de egészen csendben nyílt meg az Iparművészeti Társulat újjászervezett házi kiállítása is, azokban a belső termekben, melyeket hazai és külföldi látogatók és vásárlók mindig annyi elragadtatással szoktak szemlélni. A tárlókban most is a hazai iparművészek és háziiparosok legszebb munkái ragyognak, felfrissült, kiegészített anyaggal, szívesen látva a gyüjteményes szobákban minden délelőtt azokat, akik e tetszetős és megvásárolható anyagban gyönyörködni óhajtanak.

• PÁLYÁZATOK •

PÁLYÁZAT IDEGENFORGALMI EMLÉKTÁRGYAKRA. A magyar idegenforgalmi szervek céltudatos és lelkes munkája az utolsó esztendőkben rendkívüli mértékben fejlesztette Magyarország, illetve Budapest idegenforgalmát. Ez az erős ütemben fejlődő idegenforgalom évenkint számottevő összegeket költ emléktárgyakra. Köztudomású, hogy az utazó idegen részben saját, részben hozzátartozói vagy barátai számára mindig vásárol emléktárgyakat. Fontos kulturális, gazdasági, illetve propagandacélok fűződnek ahhoz, hogy ezek az emléktárgyak művésziek, érdekesek és célszerűek legyenek, hogy az egész világon szétszóródva Magyarország, illetve Budapest iránt az érdeklődést felkeltsék. Minden egyes jó idegenforgalmi tárgy eleven propaganda hazánk számára.

Ennélfogva az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal támogatásával az Országos Magyar Iparművészeti Társulat az 1937. év őszén a balneológiai kongresszus alkalmával rendezendő kiállítása céljaira nyilvános pályázatot hirdet magyar idegenforgalmi emléktárgyakra. A pályázat feltételei a következők:

A pályázaton minden magyar honos iparművész részt vehet egy, vagy több tervvel.

A pályázatra csakis teljesen kivitelezett mintadarabok küldhetők be. Kizárólag grafikai munkáknál (pl. levelezőlapok) küldhetők be tervek.

A tárgyak bármilyen anyagból készülhetnek, amennyiben a felhasznált anyag alkalmas idegenforgalmi tárgyak készítésére.

Az idegenforgalmi emléktárgy a kitűzött fontos célt akkor közelíti meg legjobban, ha az: a) művi-szi, b) magyar, c) korszerű, d) cél-

MAGYAR IPARMUVESZET
1937.

szerűen használható, e) aránylag olcsó, f) kifogástalan kivitelű, g) könnyen csomagolható az utipodgyász közé.

A pályázók kötelesek megadni, hogy az egyes pályaművek előállítási ára mennyi és ez miképen kalkuláltatott. A díjazott és megvásárolt tervek a társulat tulajdonát fogják képezni, a társulat ezeket bármikor, bármely mennyiségben előállíthatja és forgalomba hozhatja, esetleg a lényeget nem érintő módosításokkal is, azonban a pályamű benyujtója a szokásos díjazásban részesül, az előállított mennyiség után. A díjnyertes, valamint megvásárolt pályaművek a pályázó, illetve tervező által többé fel nem használhatók. A pályadíjnyertes, vagy megvásárolt tervek benyujtói (tervezői) kötelesek a bírálóbizottság, vagy a társulat vezetősége által esetleg kívánt kisebb változtatásokat díjtalanul elvégezni. A kivitelre kerülő munkákat a társulat a maga alapszabályszerű eszközeivel lehetőleg védelemben fogja részesíteni.

A pályadíjak a következők:

I. díj	.....	300.— P
II. „	.....	150.— P
III. „	.....	75.— P

Ezenkívül joga van a társulatnak még 20 db pályamunkát egyenkint 50.— pengővel megvásárolni.

A pályázatra beküldött tárgyakat a társulat rendes bírálóbizottsága — mely ez alkalommal az O. M. Idegenforgalmi Hivatal képviselőivel egészíti ki magát — fogja felülbírálni.

A bírálóbizottság a díjakat nem feltétlenül köteles kiadni, csak abban az esetben, ha a díjazás szempontjából szóba jöhető tárgyak sokszorosítás és fogalombahozatal szempontjából teljesen megfelelőek.

A pályázat eredményét az O. M. Iparművészeti Társulat a napilapokban közzéteszi.

A társulat sikeres pályázat esetén a benyujtott pályaterveket fenti kiállításán (melynek pontos idejét külön fogjuk közölni) fogja bemutatni. Amennyiben beküldött pályaművét valaki nem kívánja kiállítani, úgy ezt a körülményt a pályázat benyujtásánál köteles bejelenteni. A díjnyertes és megvásárolt pályatervek azonban minden körülmények között kiállíttatnak.

A pályázat beküldési határideje 1937. évi szeptember hó 15-én déli 12 óra. Későbben érkezett pályaterveket a bírálóbizottság figyelembe nem vesz.

A pályamunkák az Országos Magyar Iparművészeti Társulat hivatalos helyiségében (VI. Andrássy út 69. sz.) adandók le, s azok a bírálat kihirdetése, illetve a kiállítás bezárása után 14 napon belül elszállítandók, mert e határidő letelte után a társulat azokért felelősséget nem vállal.

A pályázat titkos, tehát a pályamunkák jeligével látandók el. Ugyanazon jeligével ellátott zárt borítékban mellékelendő a pályázó neve és pontos címe. A pályamunkák előállítási ára ugyanazon jeligével ellátott nyitott borítékban mellékelendő. Minden pályamunka külön jeligével látandó el s a jeligék megválasztásánál csak szavak, vagy számok jöhetnek tekintetbe, tehát rajz-jeligét nem szabad alkalmazni.

AZ O. M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT ELNÖKSÉGE

A SZENT ISTVÁN BÉLYEGTERVPÁLYÁZAT EREDMÉNYE. A M. Kir. Postavezérigazgatóság az 1938-as Szent István év alkalmából bélyegtervpályázatot hirdetett, amely igen eredményes volt. Összesen 30 darab pályamű érkezett be, 5 művésztől. A bírálóbizottság, amelyben az Országos Magyar Irodalmi és Művészeti Tanács képviselőin kívül a hercegprímás, a miniszterelnökség, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium, a Műemlékek Országos Bizottsága és a bélyeggyüjtő egyesületek szövetségének kiküldöttei is részt vettek, az első díjat Légrády Sándor öt pályaművének ítélte oda. A bizottság javaslata alapján a m. kir. kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter megvásárolta még Légrády Sándor egy, Helbing Ferenc három és Jeges Ernő két pályaművét.

PÁLYÁZAT SZENT MÁRTON KÚTSZOBORRA. Szombathely város polgármestere országos titkos pályázatot hirdet Szent Márton püspök tiszteletére felállítandó kútszoborra 1937. november 11-i határidővel. Pályadíjak: I. díj megbizatás, II. díj 700 pengő, III. díj 500 pengő. A tervpályázati hirdetményt Szombathely város műszaki hivatala (Szombathely, Városháza) küldi meg.

• SZAKIRODALOM •

EGY TANONCISKOLA ÉVKÖNYVE. Mintha nem is szakirányú tanoncok, hanem egy grafikai szakiskola értesítője volna. olyan jóhatású a „sokszorosító irányú iparostanonciskola“ évkönyve. Ebben a nyárutcai iparostanonciskolában mindenféle díszítőirányú iparok növendékei találkoznak, a kárpitosok, a szobafestők, az ékszerészek és az ötvösök apró újoncai is, de az évvégi beszámolójukat a nyomtató- és tömöntőiparok tanulói ültették át könyvbe. Feltűnést kelthet a sok jó szedésminta, a reklámkártyák, a levélfejek s egyéb üzleti nyomtatványok példatára, melyek a vastag beszámoló-könyv mellékleteit alkotják. Elsősorban pedig maga a könyv, oldalainak szép felépítésével, egész belső összhangjával. A főváros büszke lehet erre a jól vezetett intézetére s a magyar könyv- és könyomtatóipar hálával tartozik érte a szakoktatóknak, köztük a kéziszedő-tanfolyamot vezető Kner Albertnek, kinek nyugodt és kiegyensúlyozott ízlése szemmelláthatóan végigvonul e könyv tipográfiai egységén.

DECORATIVE ART 1937. EDITED BY C. G. HOLME, THE STUDIO LTD. LONDON. Az eddiginél sokkal gazdagabb tartalommal, mintegy a koronázás ünnepét az angol otthon keretében is

A-30-47

Árkay Bertalan

A-30-48

19 Városmajor templom

A győrgyárvárosi templomban jelentkező elveket érvényesíti teljes következetességgel Árkay Bertalan a budapest-városmajori plébániatemplomban. Az épület külsejéről eltűnnek a régi stílusok reminiszcenciái, az egész épülettest a szerkezetből adódó tömbökben fejlődik ki. A mellékkápolnák sora szervesen kapcsolódik az egész épület szellemesen megoldott szerkezetébe. Legnagyobb értéke a templomnak belső tere, amely tágasságával, kitűnő arányaival és magasbatörő erős lendületével megfogja a lelket. A nagyméretű színes ablakoknak itt még nagyobb szerep jutott, mint a győrgyárvárosi templomban — miattuk vette az építész a falak, padok és padlózat színét is sötétre — s azért a templom belsejének hatása akkor mutatkozik majd egész teljességében, ha az összes színes ablakok elkészülnek. Mindkét alkotás egy földöntúli valóságtól érintett lelkiségnek, az anyag fölé emelkedő spiritualizmusnak képviselője.

Somogyi Antal dr.:
Modern magyar egyházi építészet
Szépmíves
1941. 55. l.

Levél a szerkesztőhöz a főispáni támogatás hatékony túlerejéről

Igen tisztelt Szerkesztő Úr! Ön alkalmasint már torkig van választójogi írásaimmal, leveleim tárgyát azonban többnyire az aktuális kérdések köréből merítem és nem tehetek róla, hogyha bármiről is van szó, végül az derül ki, hogy milyen fontos és mennyire indokolt a választójogi reform. A képviselőház tegnapi vitájában heves polémia csattant ki egy ellenzéki (Zichy—Ernszt-párti) képviselő és egy kormánypárti képviselő közt, aki köztudomás szerint boldogult Gömbös Gyula miniszterelnök egyik legbizalmasabb híve és munkatársa volt.

Utóbbi képviselő azt állította előbbi képviselőről, hogy »sohase lett volna képviselő, ha Gömbös Gyula nincs«, hogy »sokat előszobázott Gömbös Gyulánál« — és erre, amikor a megtámadott képviselő szembeszállt állításaival, még ráduplázott azzal, hogy *»Gömbös Gyula nélkül nem ülne ma a képviselőházban, mert igen népszerű és erős ellenfele volt, aki feltétlenül győzelmet aratott volna, ha a főispán és a NEP egyöntetűen nem állott volna melléje«.*

Lehet, hogy ez a tényálladékfelvétel egyoldalú, de az bizonyos, hogy az illető képviselő közvetlen közelből figyelte az akkori idők politikai életét, sőtte az események gépházából — mint régebben mondták volna, tettekkel tényező volt az eseményekben; bizonyos kompetenciával mérlegeli tehát az erőviszonyokat — mondjuk, a NEP és a főispáni támogatás hatékony túlerejét, mint választást eldöntő tényezőt. Számomra, mit tagadjam, roppant meglepetés volt mindenkép ez a vita.

Mint egyszerű pesti polgár úgy gondoltam, hogy az ember a tokaji kerületben sem lesz képviselő — a választók többségének bizalma nélkül, a képviselő tehát egyedül — választóinak tartozik hálával, ha megválasztják. Mint egy régi világ tévelygő gyermeke, úgy képzeltem, hogy a győztes jelöltben a »kerület bizalma összpontosul« — a tegnapi kis polémia kormánypárti szónokának előadása után azt kellene gondolni, hogy a győztes jelöltben a főispán bizalma összpontosult. Hogy nem az illető kerületben, hanem egy »előszobában« dőlhet el választás — nem, ilyesmire sohasem gondoltam és talán most is csak valami tévedés mondathatta ezt. Most tudtam meg, hogy még egy igen népszerű és erős jelölt is hiába olyan népszerű és erős jelölt, ha »a főispán és a NEP egyöntetűen« a másik jelölt mellé áll, aki esetleg kevésbé erős és kevésbé népszerű.

Ismétlem, a vita lényegéhez nem szólok hozzá — már csak azért sem mert az ilyen vitákat az jellemzi, hogy eldönthetetlenek. Minden vita eldönthetetlen, amelyben a főkérdés az, hogy *mi történt volna, ha...* Mert végül is senki sem tudja megmondani, hogy mi történt volna, ha... De ez a kis vita mindenesetre élénk fényt vet a legutóbbi általános választások szellemére és nagyon megértjük, hogy kormány és ellenzék egyformán azt hirdetik, hogy soha többé... soha többé olyan választásokat! A választójogi reformpolitika szerény véleményem szerint új érvet kapott a tegnap lezajlott kis polémiában — s csupán ez az, amiért e szerény sorokat papírra vetette igen tisztelt Szerkesztő Úrnak régi híve, a *Pesti Polgár.*

A dizőz szépészeti operációja

— Az Est tudósítójától

A budapesti színészvilágban közkedvelt, ismert művésznő, aki könnyebb fajsúlyú, jórészt. sikamlós természetű énekszámaival sok sikert aratott, megütközéssel észlelte önmagán, hogy *orra körül és homlokán mély barázdák keletkeztek.* Felkeresett egy kozmetikus orvost, egy egyetemi magántanárt, aki vállalkozott arcbőre kisimítására. Az operáció után a kozmetikus feltétlen nyugalmat, fekvést és borogatást írt elő, a művésznő azonban csak egy napig maradt szanatóriumban *és nem ment utókezelésre.* Hónapokkal később a szanatórium alorvosa találkozott a színésznővel, akinek szemrehányást is tett ezért. A színésznő azzal mentegette magát, hogy minden éjjel fellép és nem ért rá kezelésre járni.

A művésznő az operáció eredményével azonban elégedetlenkedni kezdett, mert a *tükör újabb szarkalábakat mutatott a szeme környékén.* Ügyvédje útján 20.000 pengő és járulékai iránt kártérítési pert indított a kozmetikus orvos ellen, *orvosi műhiba címén.* Dr. *Tóth* László törvényszéki bíró az orvosi műhiba eldöntésére kikérte az igazságügyi orvosi tanács véleményét, amely szakvéleményében közölte, hogy orvosi mulasztás, vagy műhiba jelenségei nem ismerhetők fel. A törvényszék ezen az alapon *a színésznő kártérítési keresetét elutasította* és ezer pengő perköltség megfizetésére kötelezte. Az ítélet szerint a felperes állapotának rosszabbodása főként annak tulajdonítható, hogy nem jelentkezett utókezelésre.

A világ legnagyobb nevettetői
Groucho-Chico Harpo
ZENEBONA A TENGEREN
CAPITOL

12 HÉT
Ilitött az óra!
Önnek is látnia kell
CAMILLE-t
Garbo · R. Taylor
CASINO

Express hirdetések

A 11-ik esztendeje működő, áll. eng. nyilv. jogú
ANGOL-MAGYAR ELEMI ISKOLA
mely II., Pala utca 11. szám alatt van, közli, hogy a
beiratkozások folynak.
Jelentkezés hétköznap délelőtt. Kérjük az érdeklődő szülőket, hogy most jelentkezzenek, mivel az iskola nyári inspekciót nem tart. S. KISS JUDITH igazgató

R. Popper Ágnes
rózsadombi gyermekotthon
11-es autóbusz. Palánta utca 17
Tel.: 1-540-82. Autójárat házról-házig és az uszodába

Ideális nyaralás
Mátrafüreden Magaslati levegő. Elsőrangú ellátás. Diéta. Hízókúra. Méltányos árak. Orvosi felügyelet. Dr. Kornetein Zoltánné Siesta penziója. Mátrafüred, Pesti villasor.

Hanomag-
kurir, csukott, alighasználi alkalmi áron
Opel-telep V., Révész utca 4

Pasaréti úton 5-ös autóbusz megállónál
300 □-öles telek
kis régi épülettel, melyben üzlet is van, 18.000.— pengőért eladó. Érdeklődni telefon: 1-343-89.

Morris személyautó javítva, 80 adóval, sürgősen eladó. 2-929-92 Seifried

4 szoba-hallos vagy 5-szobás összkomfortos lakást keresek
lifttel, lehetőleg közp. fűtéssel, Andrássy út, Benczur utca, Dunapart, Deák Ferenc utca, Alkotmány utcánál határolt részen, augusztus vagy novemberre. Ajánlatokat „Tágas szobák" jeligére Blockner J. hirdetőjébe, Andrássy út 4

3-szobás modern, összkomfortos, erkélyes uccai lakás, augusztusra kiadó. Kresz Géza utca 19.

Budapesten szereplő világhírű
angol tánccsoport
175 centiméter magas, karcsú, angolul beszélő, tökéletesen táncoló, kellemes hangú
úrileányt keres
szülői beleegyezéssel. Jeligét „Havi 30 angol font" főkiadóba

Gyermeküdülő Máriabesnyőn Fenyvesfőút 1. sz. nagykertes villában. Házikoszt. Házkúra. Strand. Nemet társalgás. Családias gondozás. Előjegyzések Vajdáéknál Budapest, Aréna út 32.

Detra
csukott, 4-üléses, 1-évei, jutányosan eladó
OPEL-TELEP, V., Révész utca 4.

Lipótvárosi parknál
Náhr Jenő utca 6.
Új építésű legmodernebb, erkélyes napsütéses 2 szoba hallos és garszónlakás kiadó
Telefon: 2-931-33

A. D. R. lengőtengelyes, 6 személyes, bőrüléses csukott tejesen üzemképes eladó P 2300-ért, kedvező feltételekkel is. Reiner László, Miskolc, Szechenyi utca 66

Tüzifát
termelőktől minden mennyiségben vásároljunk. — Részletes ajánlatok „Készenz 314" eligére főkiadóba

Egyszoba hallos garszón
3-szobás luxuskivitelű lakások Pálffy térnél augusztusra kiadók. Bem utca 6.

Tartós hullámosítás Hajfestés
Elrontott hajak rendbehozatala
Kránitz-nál
IV., Párisi utca 5. (Molnár és Moser mellett.) Tel.: 1-890-40

Ön lefizet 1500 pengőt és beköltözhet
3-szoba összkomfortos saját villájába
Balatonföldváron
a modern strand és az új luxusszálló közelében.
Okvetlen kérjen tájékoztatást irodánktól Andrássy út 27. sz. Telefon 1-276-60

Teplánszky Penzió
Budapest, IV., Bécsi utca 1.
Telefon: 1-821-57. Belvárosi családi úriház. Minden komfort. Hideg-meleg folyó víz. Polgári árak

2 és 3 szoba hallos lakás
azonnalra vagy augusztus 1-re kiadó. Csanády u. 4/B.
Központi fűtés, meleg víz, lift. Azonnalra bonifikációval. Tel. 1-212-32

Svábhegyen
5-szobás komfortos villa kiadó.
Mátyás király út 21. Tel.: 1-803-26

Gellérthegyi telek
közvetlen tabáni fürdőpark felett, gyönyörű kilátással Pestre, három utca front, 800 négyszögöl, két részre parcellázva, elsőrendű legnagyobb jövőjű befektetés. — Bővebbet kizárólag vevőknek tulajdonosnál: Vilmos császár út 34. IV. 9. Délután 4—6-ig.

MARGIT KÖRÚT 65.
AUGUSZTUS ELSEJÉRE
luxuskivitelű LAKÁSOK és ÜZLETEK!
Délkeleti fekvés. Minden szobához loggia!

Lipótvárosi park 4. alatt
2-szobás hallos lakás
központi fűtéssel, nagyméretű szobákkal augusztusra kiadó. 1-194-92. Dr. Klein

Elveszett
mult vasárnap (V. 30 án) Rózsadomb, Guggerhegy, Hármashatárhegy útvonalon aranykarperec.
Megtalálónak jutalom a karkötő teljes értéke.
Felszephy, II., Zivatar utca 10. szám

Mercedes Benz legújabb 6 hengeres, 2 literes, választalas, 4—6 üléses, csukott, 23.000 km-t futott autó eladó. Urbán László, József tér 11

Megvételre keresünk
kézierőre berendezett
olajpogácsa törőgépet, sikrostát, hengerrostát és keverőgépet
100 liter űrtartalommal. Jelige: „Olajpogácsa 90024" a főkiadóba 200

2-szobás udvari, összkomfortos lakás
nagyon szép mellékhelyiségek, fürdőszoba, konyhakörülcsempézve, parket és személyzeti szoba azonnalra vagy augusztusra közp. fűtés, lift, tel. I., Enyedi u. 5

Ablaküveg
cca 150 m², lehetőleg egy tételben azonnal eladó. Grünwald, Kispest, Üllői út 198. sz. Telefon: 1-470-35

Autógarázs ellátás különösen a kalmárüres telek
Népszínház utca és Fecske utca sarka mellett, azonnalra bérbeadó.
Bővebbet telefonon: 1-824-46

BUDÁN
Fery Orzkár utca 25 (Ugocsa u. sarok)
délifekvésű
összkomfortos, olcsóbérű
garszón, 2-3 szoba-hallosak
augusztusra. Felvilágosítás: házfelügyelőnél vagy 1-856-72

VIKTÓRIA-PENZIÓ
SIÓFOK
Bezerédy út 5., a strand közelében. Árnyas kert, komfortos szobák, elsőrendű ellátás. Olcsó előszezóni árak. Telefon 36.
Budapesti érdeklődés a Viktória-penzióban V., Sas utca 1. Telefon 1-811-82

EGYSZOBA-KONYHÁS
fürdőszobás lakás, összes mellékhelyiséggel, meleg vízzel, fafűtéses cserépkályhával, magasföldszinten kiadó
II., Káplár utca 20.

Virányosban ritka alkalmi vétel
600-öles gyümölcsösben emeletes
villa telekárban eladó.
Ugyanott 330-as gyümölcsös telek is kapható. Szarvas Gábor utca 32. Telefon hétköznap 1-803-02.

Gyönyörű szép, kisadójú
CSUKOTT AUTO
1800 P, 18 havi részletre is.
Rózsa utca 51. sz. Autójavító

Linguaphone angol nyelvkurzust olcsón vennék
Hibátlan 316" jeligére

Budán
2- és 3-szobás komfortos és 1-szobás uccai garszónlakás
mérsékelt áron kiadó
Felvilágosítás Márvány utca 42. és 46. sz. házfelügyelőnél és telefon 1-819-15

Svábhegyen Cédrus utca 5., komfortos kétszobás nyári lakás fogas közelében, nagy parkkal, kiadó. Értekezés helyszínen. Telefon 1-269-64

Mérlegképes könyvelőt,
ki magyar-német gyors-, gépírásban teljesen jártas, azonnalra keresek
Ajánlatokat igények, életkor, referencia megjelölésével „Önálló perfekt" jeligére Blockner J. hirdetőjébe, Andrássy út 4

Nagy 6-szobás
kertes villa, Rózsadomb alján
eladó Tel.: 1-513-49. 404

Fiat-Ardita
2000-es típus, csukott, első-kézből, keveset használt eladó
Opel-telep, V., Révész utca 4.

Harisnya- és tricotáru szakképzett
eladót vagy eladónőt keres áruház
Fényképpel és eddigi működés feltüntetésével ellátott ajánlatok „Jó eladó" jeligére a kiadóhivatalba küldendők.

Sadchenek
adjak le elmúlt „Jótársaságbeli 11849" jeligére a főkiadóba.

Gyári ingatlan
cca 3—400 m² hasznos területtel, szolid építkezés, az összes közművekkel, esetleg megosztva is, azonnalra kiadó. Cím: Tenzer hirdetőjében Szervita tér 8. sz.

Áruszállító gyorsteherautó
új (commercial 800 kg alváz), 990 pengő. Részletre is. Rózsa utca 51. Autójavító

Kállay Miklóst választották az Alföldi Bizottság elnökévé

Kállay Miklós

Szolnok, junius 5
(Az Est tudósítójának telefonjelentése)

Országos érdeklődés mellett tartotta meg az *Országos Alföldi Bizottság* gyülését ma délben féltizenkét órai kezdettel a szolnoki vármegyeháza dísztermében. A bizottság öt esztendővel ezelőtt *Budapesten tartott gyülésével indult el nagyszabású céljai,*

az alföldi problémák felkutatása és megoldása

felé. Megalakulása óta az Alföld problémájának megoldása körül beláthatatlan fontosságú és nagyjelentőségű munkát végzett, utakat épittetett, gabonatárházakat alapított, az Alföld minden részén újításokat hozott. Gróf *Klebelsberg* Kunó volt kultuszminiszter, a bizottság vezére halála óta *megtorpant a mozgalom.*

A mai nagyszabású gyűléssel új életre akarják kelteni a nemes szándékú mozgalmat. A gyűlésre Szolnokra érkezett *Lázár* Andor igazságügyminiszter, *Kállay* Miklós, *Purgly* Emil, *Preszly* Elemér főispán, báró *Vay* László földmüvelési államtitkár, *Csergő* Károly, Csongrád megye alispánja, *Kölcsey* Sándor Debrecen, *Czobor* Pál Nyiregyháza, *Endrey* Béla Hódmezővásárhely polgármestere, *Rásó* István Hajdu megye alispánja, *Nagybákay-Sesztina* Jenő, a debreceni iparkamara elnöke, *Kogutowitz* Károly, szegedi egyetemi tanár, *Antal* István, *Hegedüs* Kálmán, *Kenéz* Béla, *Tildy* Zoltán, *Rassay* Károly, báró *Urbán* Gáspár, *Losonczy* István, *Fábián* Béla, *Hellenbach* Gottfried, *Kenyeres* János, *Brandt* Vilmos, *Mezey* Lajos, *Erődy-Harrach* Tihamér, *Hunyadi-Vass* Gergely, *Jenes* András, *Reibel* Mihaly, gróf *Teleki* Mihály, *Tóth* Pál, *Uzonyi* György, *Létay* Ernő és *Megay-Meissner* Károly országgyűlési képviselő, számos felsőházi tag és mások.

Pontban féltizenkettőkor nyitotta meg a gyűlést *Borbély* György főispán. Ismertette az Országos Alföldi Bizottság megalakulásának okait, célkitűzéseit, az eddig elvégzett munkáját. Meleg szavakkal emlékezett meg gróf *Klebelsberg* Kunóról, aki lelke volt az Alföldi Bizottságnak. Három esztendő óta megbénult ez a munka, csak egy mód van a munka újból való megindításának: ha szívvel-lélekkel hozzálát a bizottság és az irányításával Kállay Miklós volt földmívelésügyi minisztert bízza meg.

Egyhangúlag megválasztották elnökké Kállay Miklóst,

aki hosszú beszédben ismertette programját, célkitűzéseit. Azután *Gesztelyi-Nagy* László kamarai elnök, *Kogutowitz* Károly egyetemi tanár és *Purgly* Emil nyugalmazott miniszter beszél. A gyűlés után a Tisza szállóban társasebéd lesz.

Modern Monumentális Művészet és a Magyar Rézkarcolók kiállítása

Irta: Szomory Dezső

Elsőbben is, micsoda tündéri installáció ez, micsoda változás a Nemzeti Szalon termeiben! A régi falak és régi méretek helyén, Árkai építőművész olyan vászonkulisszákat emelt ragyogó fehérben, hogy mint egy varászlat száll meg közöttük illuzió és fény! Az egész tér megnyilt itt, mint egy templomhajó egy gyönyörű *vitrail* színes világában. Már szinte hallanám az orgonaszót, ha nem hangzana olyan messzi távolokból és magaslatokból, hogy csak hangtalanul ér el ide néma harmoniája...

El vagyok ragadtatva! A mai magyar művészzseni újjáalkotja a monumentalitásban, új életre kelti egy új jövő sugárzásában a maga színes álmait! Mindenki újra él itt s újra indul a legnemesebb törekvésben, a legmagasabb szárnyalásban. A modern építészet megnemesül a legművészibb társulással s a modern egyházművészet világához szinte rajongón simulnak új eszmék és ideálok. Ez mind nagy, gyönyörű, bátor, elragadó! De e monumentalitás fölött, mely ezt a pazar anyagot magábaolvasztja, még egy nagyobb erő tűzfénye lobog: a *Gerevich* Tibor alkotóereje s hatalma. Bátran mondhatja itt, ebben a magyar feltámadásban, e fehér falak között: *Ego sum, qui sum.* Nem bírok ellentállni, hogy fel ne jegyezzem róla: ritkán láttam embert a testi és lelki konstituciónak ilyen tüneményes, ilyen viruló egységében! Kivül, belül egyformán monumentális. Mint az ó-görög titánok hajdan, minden lépésével az egyik hegycsúcsról a másikra ér, Hellas kék egével a homlokán... Ami itt összegyűlt és felépült ezen a tárlaton, ami itt összetart érzésben, stílusban és harmóniában, ez mind belőle fakadt: ez mind az ő római iskolájának műve.

Alig lehet itt részletezni profanizálás nélkül, olyan tündöklőn egységes az egész. *Aba-Novák* megrendítő freskóival s szent festményeivel szinte maga is már szent alkotó. *Molnár* C. Pál a régi kiváló s vigaszталó a legmagyarabb értelemben... *Jeges* Ernő gyönyörű munkájával, *Kontuly* Béla az allegoriával, *Sztehlo* Lili a templomablakkal, *Borbereky* az imádandó magyar Vénusz-szal, *Antal* Károly Szent Lászlóval, *Ohmán* Béla Szent Ferenccel és *Pekáry* István a néprajzi térképpel: a legnemesebb magyar művészet fáklyahordozói. Nem felejtem *Hubay* Andort lágy és finom színeivel, s ezt a kitünő *Medveczkyt* sem és *Grandtner* sem elbűvölő Szent Erzsébetével! S még szólanom kell *Márkus* Lili eredeti tehetségéről, amelyre Aba-Novák külön felhívja figyelmemet azzal a lelkes jóindulattal s megértéssel, ami oly jellemző e nagy művészre. S még szólanom kell *Meyer-Megyer* Antal mozaikjairól, melyek az ő külön bravúros művészete, aminthogy bravúros művészet a *Kovács* Margit templomi szószéke tündöklő kerámiából, de micsoda lelkész fog kelleni ehhez? Micsoda lelkész, aki erről a szószékről beszélhet a hívőkhöz?! Micsoda lelkész, csillogó üvegből!

*

Sajnos, már nincs terem, hogy bővebben méltassam a *Magyar Rézkarcolók kiállítását*, a Fränkl-szalonban. Mindenki ismeri ezeket a kitünő művészeket, akik *Zádor* István vezetésével most Londonban mutatták be remek grafikáikat s méltán keltettek feltűnést. Itthon, ugyanezekkel a művekkel, nyilvánvalóan ugyanaz a sikerük lesz, mégha ezúttal nem is tudom külön-külön megmondani, hogy milyen nagyszerű **művészek.**

Mindig jó képek
Voigtländer
BESSAPAN-filmre

Express hirdetések

Csodás budai esték ÁDÁM PARADICSOM KERTJÉBEN III., Üröm i u. 54 Zsigmond tértől 2 perc.
Hal- és flekken-különlegességek. Parázson és roston sültek. Danzinger-Tarlósi jazz, schramli és cigányzenéje. Romantikus kert. Pompás budai hangulat. Telefon: 1-543-37

Megnagyobbitottuk az OPERA penziót
VI., Dalszinház u. 8. Tel. 1-286-81.
Új, komfortos lakosztályok. Csendes úri otthon.
Elsőrangú konyha, polgári árak. Hideg-meleg folyóvizes szobák. Állandó lakóknak árengedmény.
Tul.: **Schuler Gusztávné** vezetésével

FINOM DIÓEBÉDLŐ, rekamié, fotelok, szalóngarnitúra, vitrin csiszolt, garderobszekrény **eladó.** Visegrádi ucca 23, I. 2.

Siófoki diák- és gyermeküdülő a **Balaton partján.** Kitünő pedagógiai felügyelet, sportok, **elsőrangú napi ötszöri ellátás,** folyóvizes szobák. Prospektus: **Kanizsai** igazgatóné, Budapest, XIV., Mexikói út 60 T. 2-967-09

Párizsban kitünő magyaros ebéd vagy vacsora kapható 10 frankért, 265 Rue St. Honoré, Miramare étterem

Húsdarálók (Wolff) gép- és kézihajtásúak igen olcsón **eladók! Halmos,** Pesterzsébet, Kossuth tér 10. Tel. 1-477-14

Svábhegy, Béla király út Galgóczy ucca sarkán **gyümölcsös** lakással, bekerítve, **olcsón eladó.** Ács, Keleti Károly ucca 11

Kisebb **gyárépület** a periférián közművekkel, bérbe **kerestetik** Hönig, Telefon **1-383-83**

Tavaszi olcsó modelek
Gyönyörű nyári új modelek
Schmidt szalón
IV., Bécsi ucca 1.

Urinő jómegjelenésü, **divatszalónban állást** vallalna, hol kitünő ízlésével és kiterjedt baráti körének megakvirálásával közreműködne. „Szerény igények" jeligére a főkiadóba

DIREKTRISZ
fiatal, agilis, ki a köt-szövött szakma minden ágában tökéletesen jártas, organizálásban, snitt-készítésben modelltervezésben perfekt, **állást keres.** „Kitünő referenciák" jeligére kiadóba

Barmilyen természetü **fordítás** angol, francia, olasz, spanyol nyelvekről. Berkovics O. tanárnál, IV., Irányi ucca 21., félemelet 7. Vidékre levélben

Komplet **szalón stílbútor** kitünő állapotban, valamint gyönyörü **rézháló** berendezés, cseresznyefa szekrényekkel olcsón **eladók.** Bruck, Vaskapu u. 1/a. I. Megtekinthető hétfőtől

Kis helyiségek IV., Kristóf tér 2 I. emeletén **üzlet, iroda céljaira, portálablakok.** Evi bér 1000 pengő.

Belvárosban 2-szobás uccai, gyönyörü, modern, étagsfütéses lakás, családi okok miatt augusztusra **átadó** 250 bérrel. Váci u. 75. IV. 2. Bármikor megtekinthető

Nyomdagép Rockstroh Kobold automata keveset használt **eladó** Telefon **délután 1-232-66.**

Kiadó lakások: 1-, 2-, 3- és 4-szobások, részben hallosak:
Bőszörményi út 44/46
Nádor ucca 15
Váci út 16 (közp. fütés, melegvíz)
Ráday ucca 31
Zsigmond ucca 8
Fery Oszkár u. 25. (Ugocsa u. sarok)
Érdeklődni házfelügyelőknél vagy: **1-856-72**

Művész Kávéház VII. ker., Erzsébet körút 33. (volt Papagái) kellemes, hüvös helyiségeiben minden délután és este párizsi **Horváth Béla** és **Piskó László** hangulatos duója muzsikál. **Olcsó, polgári árak.** **REGGELIG NYITVA!**

Ponyva és zsák KÖLCSÖN ÉS ELADÁS **Schlesinger és Társa Zsákkereskedelmi Rt.** Budapest, V., Perczel Mór ucca 2. sz.

Új-Lipótváros legforgalmasabb helyén szücs nagy helyiségéhez bérlő **társat keres** „Rokonszakma" jeligére a főkiadóba

Penzió Uránia Modern komfort. Elsőrangú konyha. **V., Sas u. 27, félemelet**

Kitünő állapotban lévő Carl Dörr **zongora** olcsón eladó. Érdeklődés 2—3-ig telefonon 4-901-91

Kirakatrendező külföldi gyakorlattal, **még néhány üzletet vállal.** Ajánlatok „Konfekció és divatáru 6698" jeligére a főkiadóba.

5-szobás lakás és nagy **saroküzlethelyiség** kiadó **Krieztina téren** (Mészáros ucca 2.)

Eladó telkek Kelenföldön
Bornemisza u. 17. sz. 104 □-öles. Bornemisza tér 1. (Major u. sarok) 207 □-öles. — Rendkívül kedvező fekvésü, minden közmüvel ellátott **telkek** a Boráros téri híd közelében, rendkívül kedvező, **olcsó alkalmi áron** eladók Felvilágositás: dr. Sümegh Géza, Veres Pálné ucca 9. Tel.: 1-835 48

Jókarban levő, kb. 5–6 voltos és 50—100 ampéros galvanoplasztikai **motor-dinamó agregatot** azonnali **megvételre keresünk** Telefon: 1-473-54, délelőtt 10—12-ig

Rákóczi úton 2-3- és 4-szobás komfortos, **1- és 2-szobás** modern uccai **garazónlakás kiadó.** Felvilágositás a helyszinen **Rákóczi út 73.,** a házfelügyelőnél és a házkezelési irodában, telefon **1-819-15**

Cabriolet Fiat 514 azonnal eladó. Vilmos császár út 65. 6963

Pasaréti út **mellett,** autóbusz végállomás közelében **komfortos szobát** idősebb hölgy részére **keresek** július 1-re. Telefon: 1-656-90. 286

Villalakás beépitett szekrények, 5 szoba-hall, fedett terasz, központi fütés, Naphegyen. Cim a főkiadóban

Teljes komforttal ellátott, luxuskivitelü **1-szobás hálófülkés** és **2-szobás garszónlakás** aug. 1-re, esetleg azonnalra **kiadó. Benczur ucca 35.** szám alatti **APARTMENT HOUSE**-unkban. A házban elsőrendü étterem kerthelyiséggel áll rendelkezésre. Bővebbet a helyszinen vagy **telefon 12-71-83** és **11-00-00**

Siófoki villáimat sürgősen eladom alkalmi áron, telep legszebb helyén. **Ezerhetven öles telken,** 30 szoba, 5 konyha, bútorzattal, teniszpályával. **Penziónak, üdülőnek** kiválóan alkalmas. Tulajdonos címe megtudható: **Tenzer hirdetőjében,** Szervita tér 8.

4-szobás villalakás minden komforttal, kerthasználattal, Margithíd felett, **Rózsadombon, kiadó.** II., Apostol ucca 16.

SIÓFOK fürdőtelepen, Baross út 1, **villában** 2 szoba hallos, komfortos **nyárilakás kiadó.** Tel.: 1-105-58. 2—4 között

Takács tanár diák- és gyermeküdülője Máriabesnyő Fenyvesi nagyut 19. Komfort, mérsékelt árak. (T. 1-147-17) Kmetty u. 19

Pasaréti út 113., újonnan épült **2—3-szobás villalakás** melegvízzel. Tel. 1-276-78. 2—4-ig. 5-ös autobusz, harangvirág uccai megállónál

Kétszobás, hallos, kész öröklakást tulajdonostól vennék. Ajánlatot »Készpénz 287« jeligére főkiadóba.

Nyaralók ingóságait gyorsfuvarautóval szállitom felelősséggel **Siófok és Balaton** környékére vagy bárhová. Tel. 2-294-21

Harley Davidson D., Rad, Wanderer- kardános **Gillet,** használt motorkerékpárok igen olcsón, Opel-telepen, V., Révész u. 4.

Autóval megközelíthető turista - menedékházhoz **gondnok kerestetik.** Ajánlatokat **„Referencia"** jeligére Balogh hirdetőbe, Lipót körút 9. szám

Ürigyermekek vakációztatása — Balatonszánkán, Bakonyerdőségnél, — balatoni-magaslathegyi levegőn - saját összkomfortos villában, — sekélyvizü homokstranddal. **Pedagógiai vezetés. Elsőrendü ellátás. Dr. Gyarmatiné, Zsilvay Leó ucca 15. Telefon 1-144-21**

Elegánsan berendezett, Dunára néző **2 szoba hallos lakás,** telefonnal **július—augusztusra kiadó.** Telefon 1-257-28

Nagyméretü négyszobás olcsó **villaöröklakás** tabani parknál, remek kilátással, kertrel **eladó.** Tel.: 1-425-42. (3—6-ig)

Jól bevezetett és foglalkoztatott közszükségleti cikket gyártó iparvállalat üzemének bővitéséhez, 50.000 pengővel **társat keres.** Megkeresések „Üzembővités 298" jeligére a kiadóhivatalba kéretnek.

OTI szélháznál 3-szobás fürdőszobás 3 lakás olcsó bérrel **kiadó** Fiumei út 12/A

Sashegy alján nyugodt, parkosított villanegyedben **komfortos,** tágas **modern kislakások** augusztus elsejére. Érdeklődés helyszinen, XI., Györök ucca 20

Árkay Bertalan

A-30-50

1935

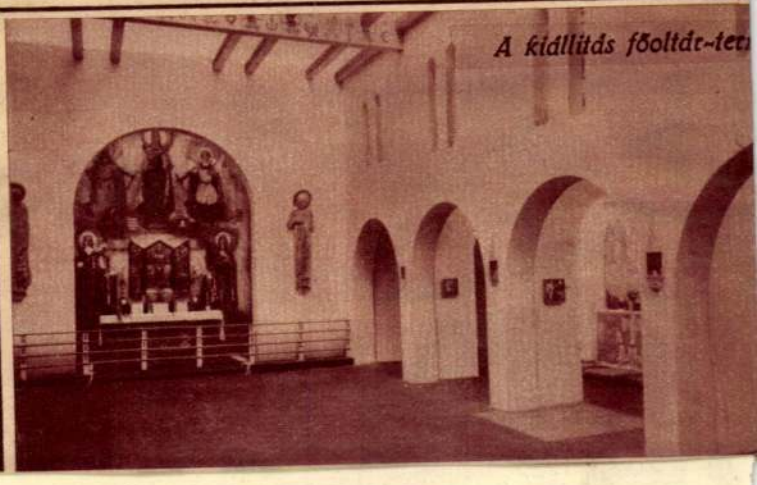
– A Viviendas márciusi számában négy oldalon mutatja be Árkay Bertalannak a Tér és Formában elsőízben közölt két családi házát. A modern magyar építészet világszerte mindnagyobb érdeklődést vált ki s e sikert a Tér és Forma annál nagyobb örömmel könyveli el, mivel kezdettől fogva bízott e mozgalomban s előre látta azt,hogy a magyar építészet jövője nem a mult másolásában van, hanem a korszerű előrehaladásban.

Tér és Forma

1935. 5. sz.

2 lap

A római magyar egyházm

A kiállítás főoltár-tet

Arkay Bertalan
A-30-51

1934 március 11

ű v é s z e t i k i á l l i t á s r ó l

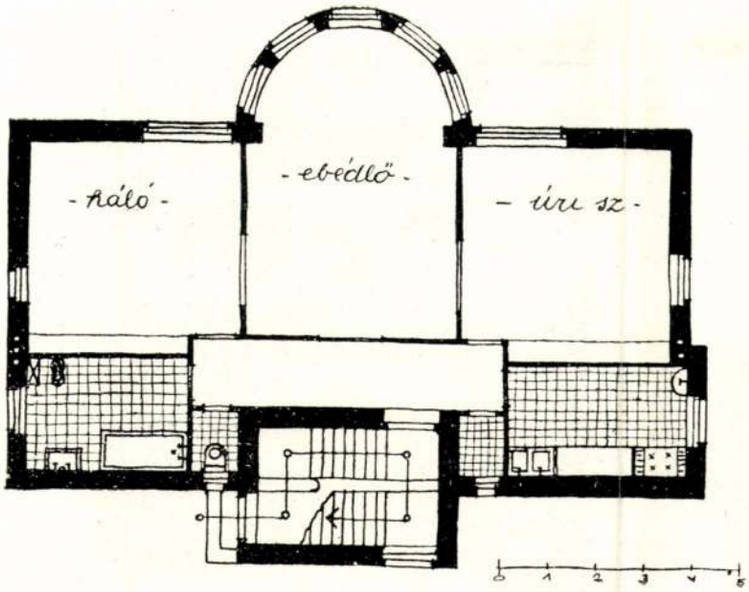
u váltó/

január

1934 március 1-én

első váltónál fogva

— — — —

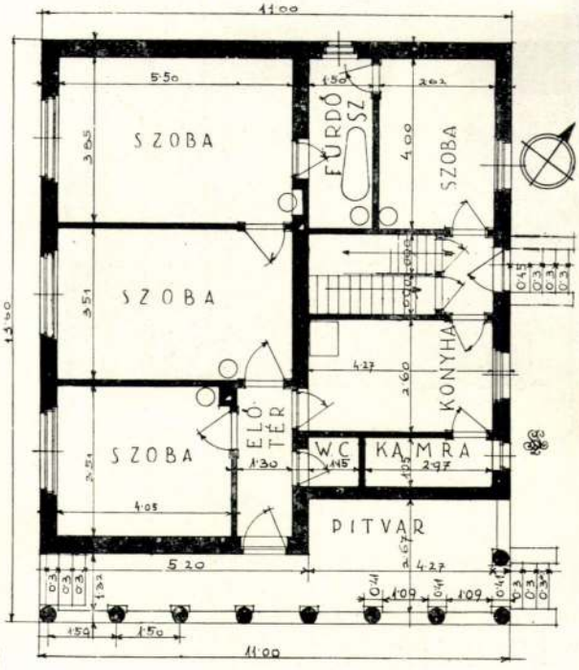

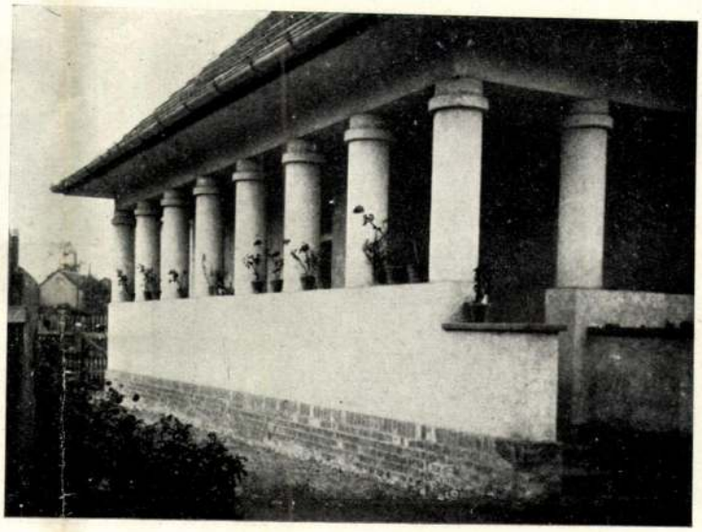
Árkay B.: A rókushegyi villa alaprajza

EGY TANYAHÁZ

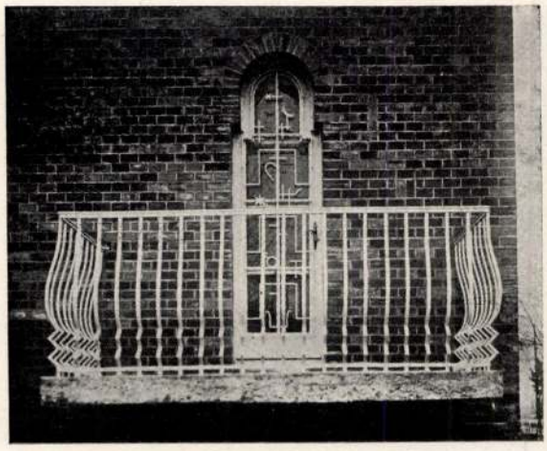
Szabó Lóránt műve

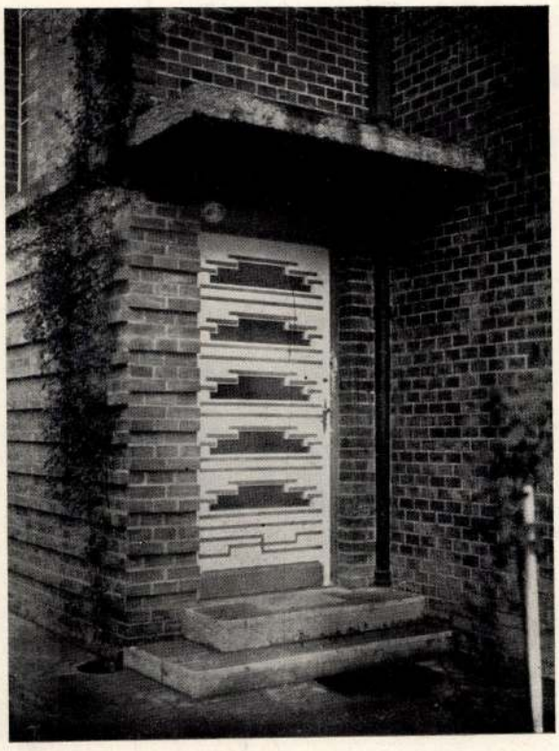

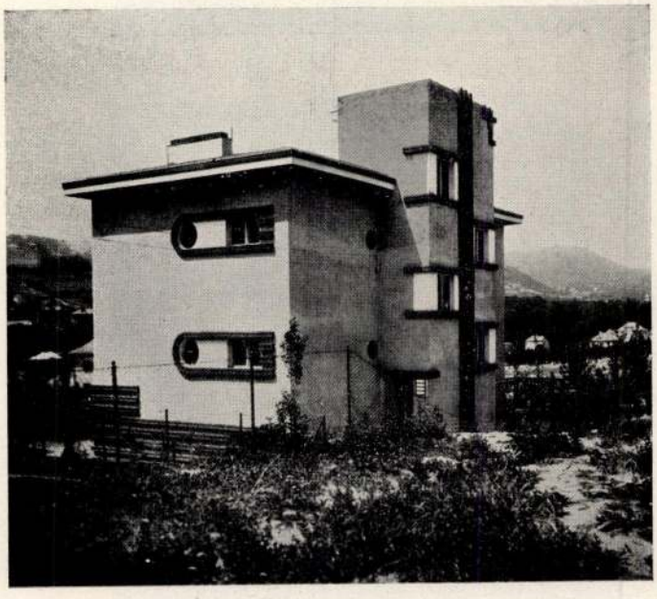

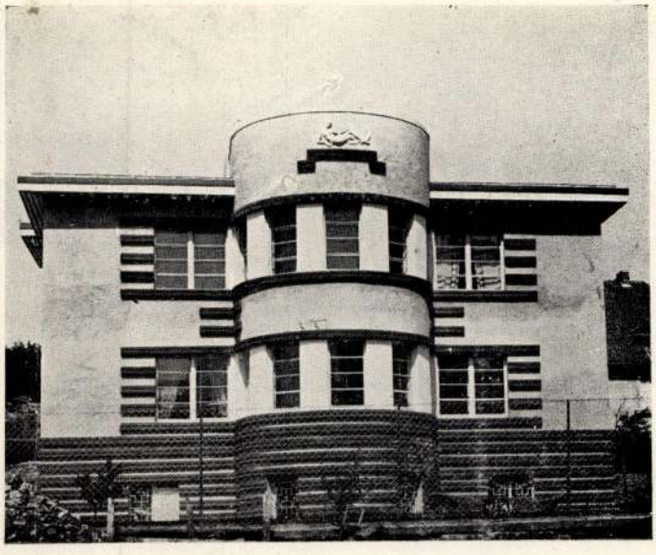
Részletek az Ábel Jenő uccai villáról

2. Villa a Rókus-hegyen

A tanácsterem Grünwald freskóival

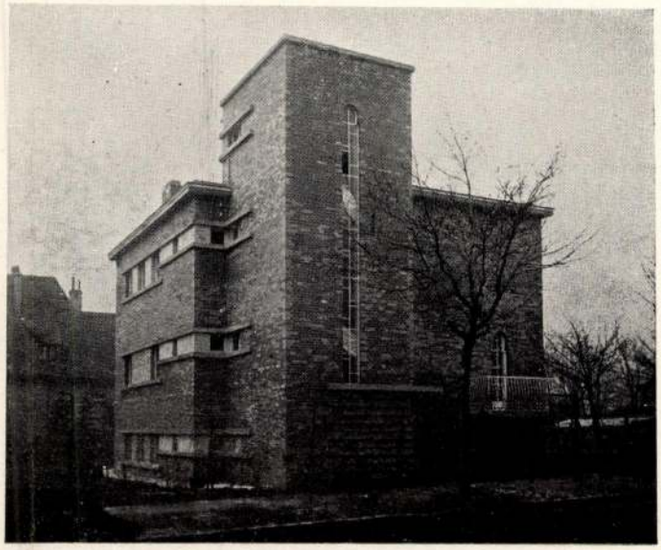
A tanácsterem részletei, a kandalló felett

E. Dohlskog faintarziája

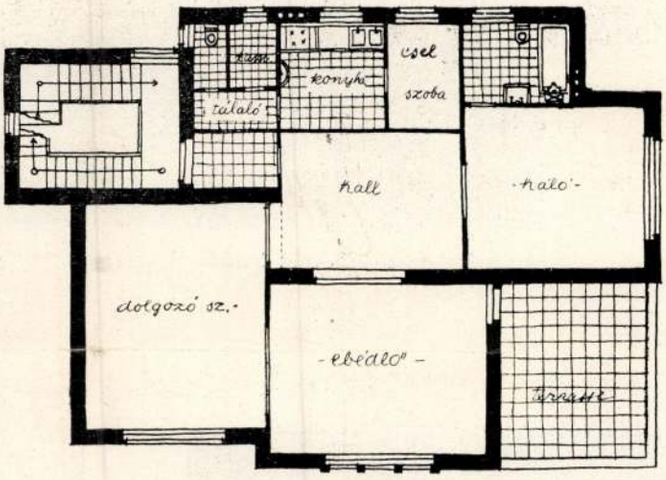
KÉT BUDAPESTI CSALÁDI HÁZ

Árkay Bertalan művei

1. Villa az Ábel Jenő uccában

Tér és Forma
1929. II. évf. 9.-12.

Árkay Bertalan

A-30-53

CSALÁDI HÁZ Budapesten (Árkay Bertalan terve. Műmelléklet)

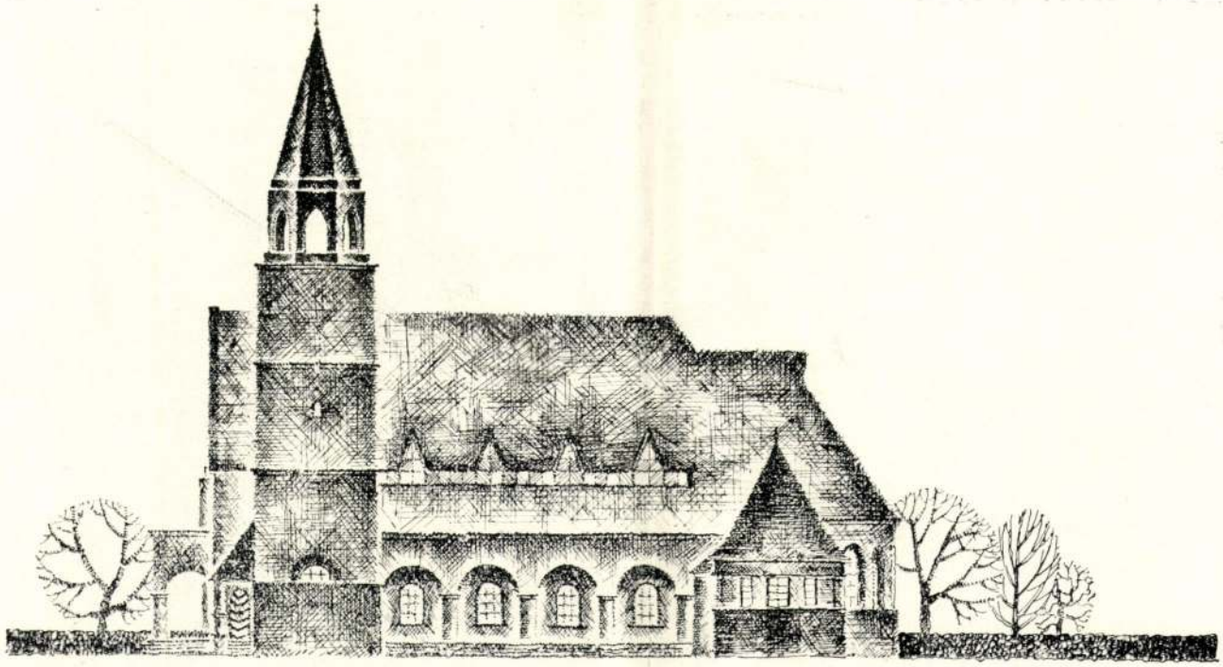
Erdélyi Helikon

1930. II. kötet

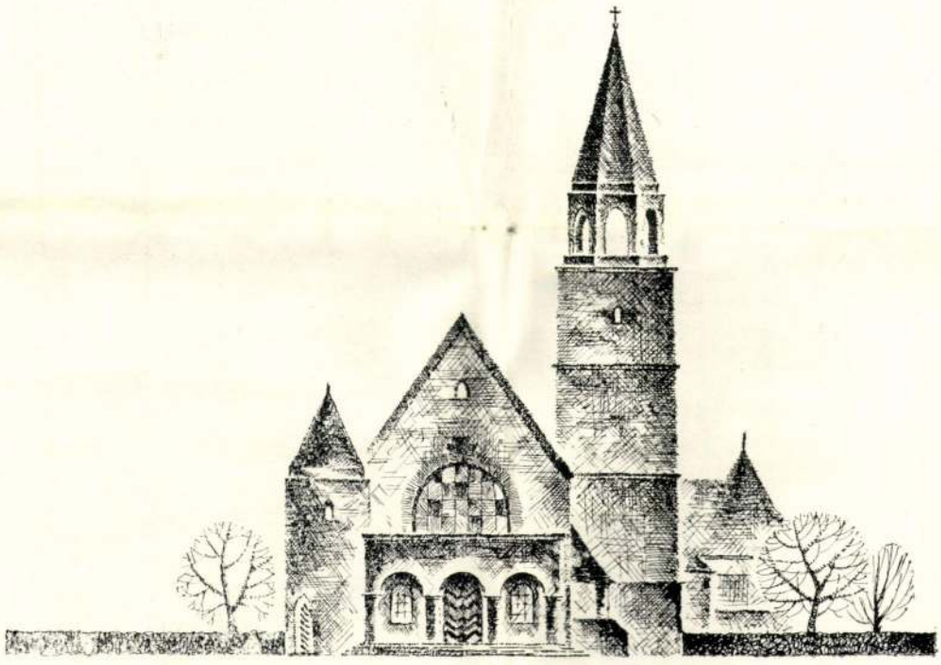
boldogságnak, diadalnak, szerelemnek, dicsőségnek elpusztulását. Ha nincs nagy Egyén: nincs hatalmas, öntudatos Tömeg; mert a tömeg lelke, akarata tulajdonképen a nagy Egyénekben objektiválódik. Az ember nem lehet lelketlen gép, akármilyen remek elhelyezéssel állítják is be a mechanizáló államok az új idők keretébe; az értelmi élet alatt vagy fölött levegőt kíván magának az érzelmi, az ösztönös élet is, ennek pedig mindig a költészet volt és lesz a levegője.

Az az irányzat tehát, amely a legmodernebb vagy legújabb utat jelenti, zsákutcába sodorja az emberiség szellemét. És most előáll az a különös helyzet, hogy ha ez ellen a romboló irányzat ellen küzdeni akar maga az irodalom, kénytelen tendenciát venni a vállára a megtámadott tendencia ellen. Mert ennek a mai, propagandaízű és rejtett vagy fitogtatott tendenciát hordó irodalomnak a betegességét, az irodalmiatlanságát maguk az írók fedezik föl legelőször, és így a gátló tendencia már akaratlan is ott bujdosik fölemelt szavukban. Ez nem baj addig, míg a tendencia nem öli meg itt is az esztétikai célt, a szépséget.

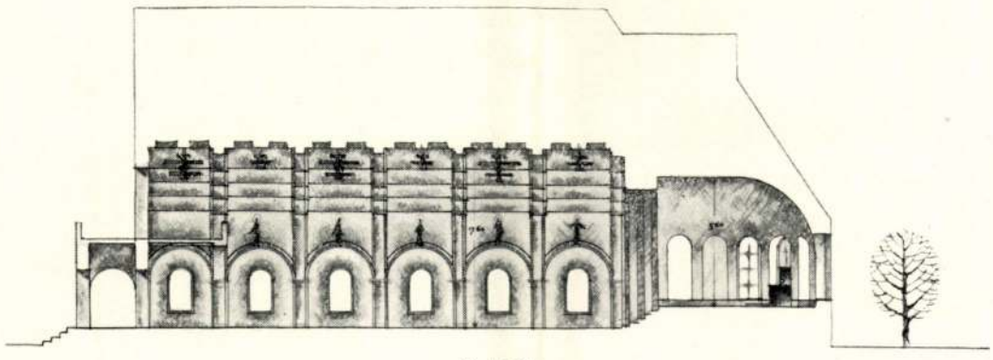
Azonban nem kell félnünk attól, hogy az irodalom teljesen hasznossági irányzatúvá fajul. Nem pedig azért, mert a három leg-

14. ÁBRA

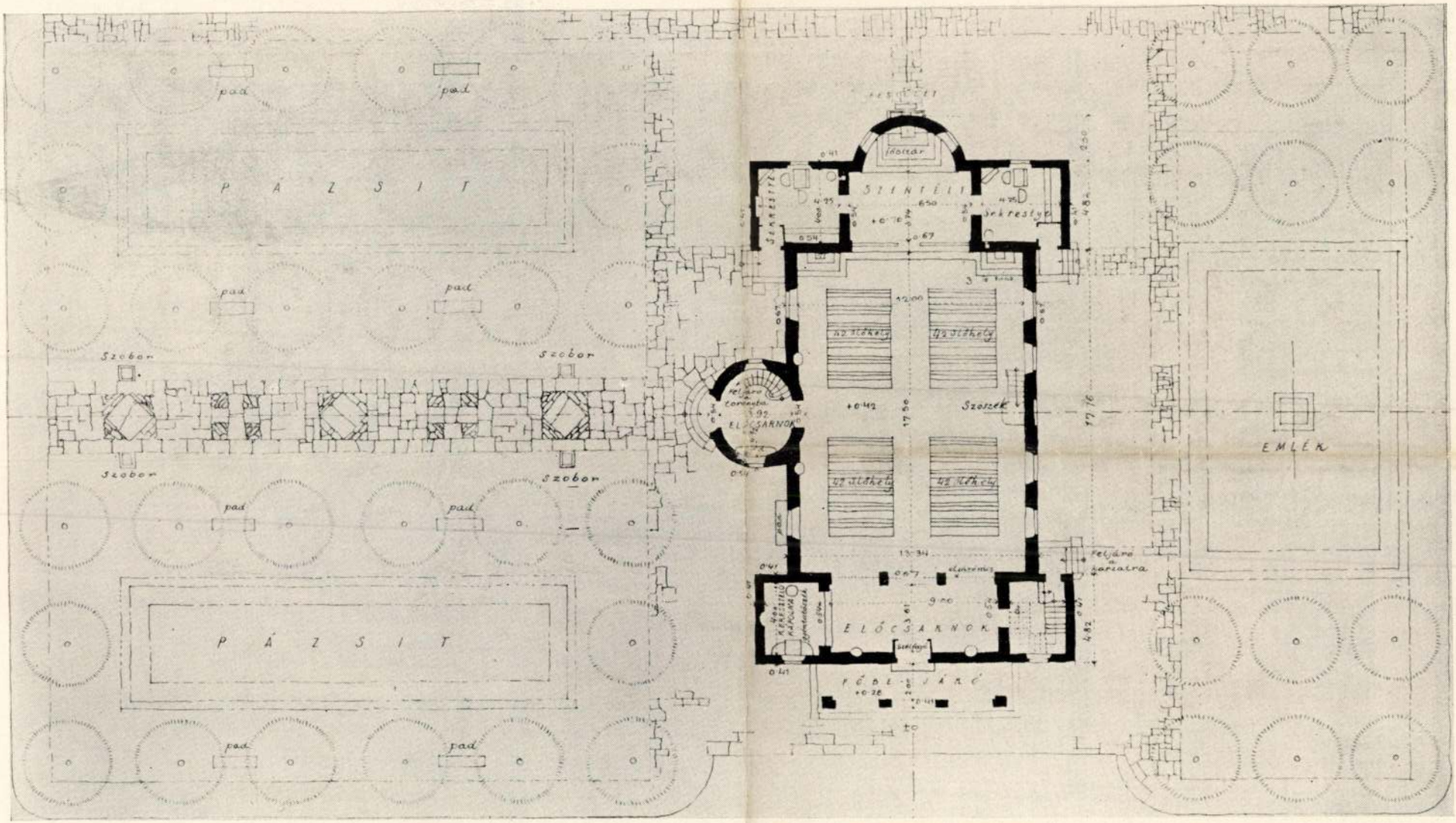

15. ÁBRA

16. ÁBRA
AZ UJ HATVANI TEMPLOMPÁLYÁZAT III-IK DIJAS TERVE. KÉSZITETTE ÁRKAY BERTALAN

Tér és Forma
1928. I. sz.

17. ÁBRA. AZ UJ HATVANI TEMPLOMPÁLYÁZAT „LAUDETUR" JELIGÉS TERVÉNEK HELYSZINRAJZA

Arkay Bertalan
A-30-54

Árkay A-30-55

1Á

A. 2. *Bertalan*, építész, A. 1. fia, Bpesten 1901. A bpesti műegyetem elvégzése után (1925) atyja műtermében dolgozott, majd a Római Magyar Akadémiának volt ösztöndíjas tagja. A kaposvári múzeum tervpályázatán első díjat nyert. 1933. atyja tervei szerint építette az új városmajori rk. templomot s jelenleg a mohácsi fogadalmi templomon dolgozik. Ugyancsak ez évben készítette a római magyar egyházművészeti kiállítás installációját. 1934. második díjat nyert a Tabán rendezésének tervpályázatán. Tagja az Orsz. Irod. és Művészeti Tanácsnak.

E. L. I. 50. l.

1437.

...zsal, mint Modorában

...el Jézussal:

...ható (a szembe nézi) Madonna és gyermekét,
...ja, bal karjára-tartja. Jézus jobbját alvására
...ére keresztes gömbön nyugtatja. Mind kettejük
...ria ölében Krisztus ujjú palást és maga-m
...ában zsinórral megkötve; Jézusé: kendő a

...nborm̃, méretei 45.3 : 33.8 %m.
...-áu kelt 777. eln. sz. leirat alapjáu kiadatott
(L. 99/gr. N= 2.)

...n az Iparmüvészeti Muzeumban helyeztetett el

Árkay Bertalan

A-30-56

— **(Mindenkihez szól-e a művészet?)** — erre a közérdekü és nemzeti jelentőségü kérdésre keres feleletet a Rádió hétfőn délután 6 óra 50 perckor kezdődő vitaelőadása, amelynek során vitéz dr. *Nagy* Zoltán, a Nemzeti Muzeum segédőre és *Árkay* Bertalan műépitész kutatja a művészet szociális és népi alapjait, feleletet keresve arra, hogy mikor közeliti meg a műalkotás nagy célját, azt, hogy mindenkié legyen, mindenkihez szóljon. A rádió igazgatósága a legsikerültebb hozzászólásokat jutalomban részesiti. A harmine sort meg nem haladó hozzászólások két héten belül küldendők be a Rádió igazgatóságához (Budapest, VIII., Sándor-utca 7.).

Nemzeti Ujság

1940. márc. 17

Új házaspárok figyelmébe

Orosz L. Irén
fűzőszalónja
Á-VÉ-KA kötelékében
6 havi részlet
Erzsébet körút 18. I. emelet 5.
(Az Est-házban)

VILMOS-CSÁSZÁR ÚT 62
Steinfeld
DIVATHÁZ
Imprimé ruhák
finommintázatú fahéncs kloké anyagból, ízléses fazónokban..... 32.—, 24.— **19.—**

Nincs boldog házasélet egy jó **RÁDIÓ** nélkül. Kérjen ajánlatot:
„RÁDIÓCENTRUM"
Erzsébet körút 5. sz.
Telefon: 1—416—97

ÁGYNEMŰRE
FEHÉRNEMURE
ARANY EGYPT

Modellek mélyen leszállított árban **La Parisienne** szalon, Petőfi Sándor u. 9. Dir. **Ehrenfest Irma**

— **Kormányzói elismerés.** A kormányzó a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium vezetésével megbízott iparügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy *Rotter* Gyula vas- és fűszerkereskedő, makói lakosnak kereskedői működése hatvanadik évfordulója alkalmából elismerését tudtul adják.

— **Szabó esperes imája az ujságírókért.** *Szabó* Imre esperes »*Nyitott ajtó*« címmel összegyüjtötte előadásait, ujságcikkeit, prédikációit. A 400 oldalas kötetben Szabó esperes közli *az ujságírókért írt imáját.* »Tisztelet és dicsőség az ujságírónak gyakran csak halála után jut ki, — írja az esperes — pedig nemzetünk utolsó ötven éve alatt *voltak és vannak nagyszabású ujságírók és szerkesztők.* Imát mondunk érettük, hogy szívükben és tollukon a nemzet prófétai lelkiismerete szólaljon meg s lelkünk visszhangot zeng szavukra, mikor a nemzet belső szabadságát, erkölcsi méltóságát, emberi küldetését s e küldetés tisztább meglátását papi és prófétai erővel szolgálja a magyar ujságírás.«

— **Filléres gyorsvonatok.** A MÁV legalább ötszáz utas jelentkezése esetén június 13-án, vasárnap a következő filléres gyorsvonatokat indítja. 1. *Budapestről Gyöngyösre.* Indul keleti pályaudvarról 5.30-kor, Gyöngyösre érkezik 8.14-kor. Vissza indul 20.43-kor, Budapest keleti pályaudvarra érkezik 23.23-kor. A menettérti jegy ára 2.40 pengő. Jegyárusitás az összes irodákban hétfő reggel 8 órától. 2. *Budapestről Somlóvásárhelyre.* Indul déli pályaudvarról 6 órakor, Somlóvásárhelyre érkezik 10.43-kor. Vissza indul 18.50-kor, déli pályaudvarra érkezik 23.10-kor. A menettérti jegy ára 4.30 pengő. Jegyárusitás az összes irodákban hétfőn reggel 8 órától. 3. *Szombathelyről Sümegre.* A menettérti jegy ára 2 pengő. 4. *Kőszegről Somlóvásárhelyre.* A menettérti jegy ára 2 pengő. 5. *Balassagyarmatról Budapestre.* Balassagyarmatról indul 5.20-kor, Budapest nyugati pályaudvarra érkezik 8.28-kor, vissza indul Budapestről 21 órakor, Balassagyarmatra érkezik 0.11 órakor. A menettérti jegy ára 2.40 pengő.

= **Epe- és májbetegségeknél,** elsősorban a máj nagyfokú duzzanatánál, továbbá epeköképződésnél és sárgaságnál reggelenként éhgyomorra egy pohár kissé fölmelegített természetes »Ferenc József« keserűvíz az emésztés útjait alaposan kitisztítja és a hasi szerveket élénkebb tevékenységre serkenti. Orvosok ajánlják.

= **Ma már minden nő elegánsan öltözködhetik.** Hogy mennyire helytálló, arról Gerő maradék- és divatáruházában (VI., Andrássy út 6) győződhetik meg, ahol a divatos, különleges minőségű divatanyagok még a legtakarékosabb hölgyek által is valóban könnyűszerrel megfizethetők.

= **Ha melegen tűz a nap,** — Ezt viselje mindennap. »Kairo« gyürhetetlen nyári szövetruha. Kizárólag Fehér M. Miksa, IV., Károly körút 12.

= **Több mint ezerkétszáz** Opel-tulajdonos országszerte üzemben levő Opel-kocsival három év alatt szerzett tapasztalatának eredménye az a döntő siker, amelyet az Opel-kocsik a közönség körében elértek. A General Motors Opel-kocsik műszaki kivitelben, tartósságban, modern formában és vételi árban versenyen felül álló vételi lehetőséget nyujtanak. A vezérképviselő: Nemzetközi Gépkereskedelmi Rt. jó service kiszolgálással teljes mértékben biztosítja az Opel-tulajdonosoknak a kocsik biztos üzemét és minél hosszabb élettartamát, mert ezen a ponton a General Motors gyár, a vezérképvisele és a közönség érdeke találkozik.

= **Cukor-, máj- és gyomorbajok** leghíresebb gyógyhelye Montecatini. Budapesti iroda »VIA« utazási iroda IV., Váci ucca 36. Telefón: 18—32—56.

= **Nagy az érdeklődés a földközitengeri utakra.** Az Italia Tengerhajózási Társaság a nyár folyamán, július—augusztusban, a legpompásabb óceánjáró hajóival, a Saturnia, Vulcania, Oceania és Neptuniával, igen változatos programmal adriai és földközitengeri társasutazásokat rendez rendkívül mérsékelt részvételi díjakkal. Prospektusok: VII., Thököly út 2 és IV., Váci u. 4.

= **Einöd-Radium Wildbad** (Ausztria, Stájerország). Teljesen átalakítva és renoválva. Kipróbált radioaktiv szénsavas, vasas termálforrások. Kitűnő gyógyeredmények: vérszegénységnél, emésztő- és légzőszervek idült bántalmainál, szív- és véredénybántalmaknál, idegesség, vesebajoknál, kő- és homokképződés, reuma, köszvény, ischiás, nőibajoknál, gyengeségi állapotok, korai öregedés stb. eseteiben. Polgári árak, ezért a legolcsóbb nyaralás. Prospektust készséggel küld a Fürdőigazgatóság.

Modern monumentális művészet a Nemzeti Szalónban

Érdekes, szép kiállítás nyilt meg szombat este a *Nemzeti Szalónban*, amelynek termeit *Árkay* Bertalan tervei szerint teljesen átépitették, szerencsésen tagolt benyílókra, fülkékre és keresztfolyosókra osztották, a gazdag és változatos művészeti anyag befogadásához. Ez az ideiglenes, modern architektonikus kiképzés mintegy szerves keretet ad a felsorakoztatott freskóknak, mozaikoknak, üvegfestményeknek, szobroknak és kerámiáknak, amelyek igy nemcsak megfelelő környezetben nyernek elhelyezést, hanem magával az épitészettel is szoros, benső kapcsolatba kerülnek. Érezhetően hangsúlyozzák a piktúra és a szobrászat *architektúrakiegészítő s dekoráló* szerepét, amely a művészet egészséges, jó korszakaiban mindig megvolt. A kép itt falsikot díszit, a szobor fülkében áll vagy oszlophoz simul, esetleg kút- vagy oltártalapzaton teljesedik ki.

A kiállított anyag javarésze a *Gerevich* Tibor által eredményesen propagált »római iskola« szellemében fogant s nagyjából (de persze lekicsinyített formában) a párizsi világkiállitás magyar pavillonjának dekorációs kiképzéséből ad jellemző ízelitőt, a köréje csoportositott egyházművészeti és profán vonatkozású darabokkal. A kiállitás főelve: *korszerű díszitő stilus egységes kialakitása,* lehetőleg a *monumentalitás* jegyében. S Gerevich céltudatos rendezése ezt az elvet elég hatékonyan kifejezésre is juttatja, mind az anyag megválogatását, mind az egyes »műfajok« beállitását illetőleg. Különösen sikerült a szobrok és oltárok elhelyezése. A monumentalitást pedig legjobban a *Meyer-Megyer* Antal tanár osztályán készült mozaikképek, *Borbereki Kovács* Zoltán erőteljes szobrai és *Ohmann* Béla architektonikus tagolású plasztikai művei hangsúlyozzák, valamint *Grandner* Jenő hősi-emlék terve. Igen szépek *Sztehlo* Lili hatalmas üvegablakai, *Gádor* István, *Márkus* Lili és különösen *Kovács* Margit újszerű épitészeti kerámiái, a kiváló tehetségű *Medveczky* Jenő, *Pekáry* István és *Stefán* Henrik freskótervei. Az utóbbiakhoz csatlakoznak *Szőnyi* István, *Aba-Novák* Vilmos, *Molnár* C. Pál, *Kontuly* Béla, *Jeges* Ernő, *Hubay* Andor és *Hollós Mattioni* Eszter kisebb-nagyobb falképei. *Pátzay* Pál, *Buzi* Barna, *Lőte* Éva, *Antal* Károly és *Farkas* Sándor szobrai teszik teljessé a kiállitást, amelynek szélsőbal terme valóságos kis olasz enteriőrré alakult. —lo

Bridzsmesterek nagyhete Budapesten

Tizennyolc ország indul a világbajnokságon Culbertson hazulról erősitést kért

(Saját tudósitónktól.) Készülődnek fővárosi bridzskörökben a június 13-án kezdődő *világbajnokságra,* amelyre az európai országokon kivül *Egyiptom* és *Amerika* is elküldi bridzskrekkjeit.

Nem is hinné az ember, milyen *fárasztó szerepre vállalkoznak a résztvevők,* akik többezer kilométeres utat is megtesznek, hogy az első hivatalos világbajnokságon indulhassanak. Nyolc napon át szakadatlanul, *napi tiz-tizenkét órán át* folynak majd az ütközetek a zöldasztalok mellett. Lesz *férfi csapat-, női csapat- és kétféle páros világbajnokság,* utóbbi mindig az esti órákban. A bridzsezők fanatizmusára jellemző, hogy a csapatverseny résztvevői majdnem mind elindulnak a párosversenyeken is, pedig ez fokozott megterhelést jelent és nem kötelező.

A nézők persze örülnek a nagy látványosságnak, hiszen a nap bármely szakában érnek is rá, valamilyen versenyszámért mindig folyik a küzdelem a pesti Vigadóban, legfeljebb hajnalban és a kora délelőtti órákban szünetel a játék.

Csekély kivétellel *a világ összes kártyatudósai* eljönnek Budapestre. *Itt lesz Culbertson is,* aki — mint a *Pesti Napló* néhány héttel ezelőtt közölte — már áprilisban hajóraszállt feleségével együtt. Közben azonban hiába keresték Európában a világbajnokság rendezői, akik hetekig törték a fejüket, hogy az egymástól merőben különböző európai és amerikai versenyzési módot miként hozzák közös nevezőre. Végül is *megtalálták Culbertsont — Párizsban.* Hosszú, drága telefónbeszélegtések árán elsimitották a nehézségeket és Culbertson elmondta, hogy a nagy és erős mezőnyre való tekintettel *már kábelezett is haza, Newyorkba, erősitésért.* Két amerikai nagymesterrel egészíti ki csapatát, az egyik *Morehead,* a másik nevét nem árulta el, de vannak, akik tudni vélik, hogy *Lightnert* hivta sürgősen Budapestre.

Az amerikaiak egyébként az egyetlenek, akik *két csapattal* indulhatnak, más országok csak egy válogatott együttest és női csapatuk tagjait állithatják starthoz. A többiek vagy a párosszámokban indulnak, vagy mint lelkes kibicek kisérik a még nagyobb tekintélyeket Budapestre.

Összesen *tizennyolc ország nevezett 19 csapattal.* Ezek közül az amerikaiakon kivül az *osztrákok, hollandok, magyarok és angolok* a legerősebbek, az újoncok — akik még Európa-bajnokságon sem vettek eddig soha részt: a *németek, egyiptomiak, olaszok* és *románok.*

Nyári divatújdonságokat
legjobban és legolcsóbban vásárolhatunk
Klein Antal
selyem, szövet, vászon, mosókelme, fehérnemű, kötöttáru és női konfekció-üzletében
Király u. 49 (A Teréz templomnál)
Az áruk minőségére súlyt helyező takarékos családok állandó bevásárlási helye.

— **A kereskedelmi utazók és az új magánalkalmazotti törvénytervezet.** A kereskedelmi utazók és ügynökök érdekképviseletei *Vas* Imre főv. biz. tag, a Magyarországi Kereskedelmi Utazók Egyesülete elnökének vezetésével tárgyalta a munkaviszony egyes kérdéseinek szabályozására vonatkozó törvénytervezetet. Az elnök ismertette a törvénytervezetet és kiemelte annak a kereskedelmi utazók és ügynökök szempontjából fontos részleteit. *A KAOSz Utazók Szakosztálya, az Alkalmazott Kereskedelmi Utazók és Ügynökök Egyesülete, a Kereskedelmi Ügynökök Országos Egyesülete* kiküldöttei, továbbá a *Magyarországi Kereskedelmi Utazók Egyesületének* jelen volt elnökségi tagjai sajnálattal állapitották meg, hogy a törvénytervezet *nem érinti a kereskedelmi utazók speciális munkajogviszonyait,* amelyeknek törvényhozási úton való rendezése halaszthatatlan és amit az értekezleten képviselt érdekképviseletek együttesen és külön-külön állandóan sürgettek. Figyelemmel arra, hogy a törvénytervezet a legközelebbi napokban már a képviselőház elé kerül, az észrevételek megtétele sürgősnek mutatkozik, ezért az értekezlet megbizta dr. *Radványi* Ferencet, a Magyarországi Kereskedelmi Utazók Egyesülete jogtanácsosát a miniszterhez benyujtandó véleményes jelentés tervezetének sürgős elkészitésével. Az *Alföldi Utazók és Kereskedők Egyesületének* vasárnap Szegeden tartandó jubiláris közgyűlésével kapcsolatban a törvénytervezetet fentjelzett budapesti testületek a vidéki utazói szervezetekkel együtt újból tárgyalás alá veszik, hogy a véleményes jelentést — az egyes testületek elhatározásától függőleg — együttesen megtehessék. Az eddig kialakult vélemény szerint az utazói és ügynöki testületek kérni fogják a benyujtandó törvényjavaslatnak olyértelmű kiegészitését, hogy a kereskedelmi miniszternek kifejezetten felhatalmazás adassék a kereskedelmi utazók és ügynökök különleges munajogviszonyainak rendeleti úton való szabályozására, figyelemmel arra, hogy a külföld legtöbb államában a szabályozás már megtörtént, illetve az erre vonatkozó törvényhozási intézkedések folyamatban vannak.

— **Fábián Béla újpesti beszámolója.** *Fábián* Béla országgyülési képviselő vasárnap délelőtt féltizenegykor Ujpesten az Apolló moziban beszámoló ülést tart, amelyen kivüle gróf *Apponyi* György, *Gratz* Gusztáv és *Bródy* Ernő is beszámolót tart.

— **Az eddigi jégkárok** darabszáma meghaladja a 2500-at 2½ millió pengőn felüli összeggel. A mostani zivatarra hajló időjárásban minden gazda önmaga ellen vét, ha jégbiztositás nélkül marad és kockáztatja munkája hasznát, vagyonát, sőt gazdasági létét. A biztositási díj ugyanaz, akár korán, akár későn szánja rá magát a gazda a biztositás megkötésére és a díj csak az aratás után fizetendő.

— **Gyümölcsbefőzés villamos tűzhelyen.** A gyümölcsszezónban minden háziasszonynak gondot okoz a különböző befőttek készitése. Az Elektromos Müvek V., Honvéd ucca 22. szám alatti kiállításának előadótermében szerdán délután ½6 órakor, bemutató konyhájában hétfőn, csütörtökön és pénteken délelőtt ½10 órakor kezdődő főzőelőadásával kapcsolatban bemutatják a gyümölcsbefőzést, rétes, pudding és különféle húsok készitését. Belépés, ruhatár díjtalan.

— **Iskolai találkozó.** Madarász Erzsébet, Czermanné Dozzi Mária és Aczélné Gonda Lili felhivja volt iskolatársait, akikkel a váciuccai leánygimnáziumban együtt érettségizett, hogy a június 11-én este ½9-kor ünnepélyes vacsora keretében rendezendő találkozón férjükkel együtt jelenjenek meg. — A IX. ker. mesteruccai felsőkereskedelmi iskola 1911—1912-ben végzett növendékei június 12-én d. u. 6-kor az iskolában tartják 25 éves találkozójukat (Mester u. 56.). A résztvevők közöljék címüket Pribék Mihállyal, Podmaniczky ucca 1. — Az I. ker. Verbőczy István gimnáziumban 1912-ben érettségizettek június 12-én tartják 25 éves találkozójukat. D. e. 9-kor szentmise a krisztinavárosi templomban, 10-kor találkozás az intézet előcsarnokában; d. u. 5-kor az elhunyt tanárok és iskolatársak sirjának megkoszorúzása a farkasréti temetőben. Találkozás a temető igazgatósági épülete előtt. Este 8-kor vacsora az Öreg Diófa-étteremben. Az érdekeltek megjelenését kéri Zombory (Gabrovitz) Ede tanár, Lajos u. 104. A marosvásárhelyi református kollégium 1887, 1897, 1907, 1912 és 1917. évben érettségizett növendékei június 27-én d. e. 11-kor tartják összejövetelüket a kollégiumban. Az ünnepélyen résztvesznek az 1868 és 1887. évben érettségizettek is. A rendezőbizottság kéri a volt növendékeket, hogy címüket közöljék az intézet igazgatóságával.

Vasúti katasztrófa Gummern állomásnál. Mindennemű vasúti és más utazási baleset következményei ellen minden gondos utas menetjegye váltásakor az állomáson vagy utazási irodában vegye igénybe az **Európai Áru és Podgyászbiztositó r. t. utazási baleset- és podgyászbiztositását.**

— »Csak az a nagytőke számíthat megbecsülésre, mely segíti a kistőkéket nemzetépítő munkájukban«, — mondta József Ferenc főherceg a Baross Szövetség nagygyűlésén. A Baross Szövetség nagygyűlésén közel ötvenezer ember vett részt az Iparcsarnokban. Az előkelőségek részére fenntartott dísztribünön ott voltak többek közt *József Ferenc* főherceg, *Sztranyavszky* Sándor, a képviselőház elnöke, *Szendy* Károly polgármester, *Glattfelder* Gyula csanádi püspök, *Dálnoki Kováts* Gyula, *Fattinger* Sándor, báró *Szalay* Gábor államtitkárok, *Vargha* Imre, a legfőbb állami számvevőszék elnöke, *Terstyánszky* Ákos, a posta vezérigazgatója és még sokan mások. *Ilovszky* János elnöki megnyitója után *Marton* Béla a magyar társadalom belső revíziójának szükségét hangoztatta, *Szigethy* Endre pedig arról beszélt, hogy *az ifjúság ne eltartott legyen, hanem az állam hordozója. Krudy* Ferenc az ipar és gazdatársadalom egymásrautaltságával foglalkozott. *József Ferenc* főherceg a nemzeti társadalom feladatairól tartott előadást. Vázolta a Baross Szövetség munkáját, majd a tőke szerepével kapcsolatban megemlítette, hogy csak *az a nagytőke számíthat megbecsülésre, amely a kistőkék segítségére van* nemzetépítő munkájukban. A főherceg után *Glattfelder* Gyula püspök a munka és a tőke viszonyával kapcsolatban azok egészséges egyensúlyának fontosságát hangsúlyozta. *Csilléry* András felszólalása után *Szendy* Károly szózatot intézett a jelenlevőkhöz és mindenkit felszólított, hogy *nyissák meg lakásaikat és szívüket az Eucharisztikus Kongresszus százezrei előtt.* A Baross Szövetség nagygyűlése este 10 órakor ért véget.

— Öt pengőért tíz pengő ára zsetont ad egy kártyaklub. Uj trükkel dolgozik néhány nap óta két fővárosi kártyaklub. A kártyázókat verbuváló slepperek azzal csábítják a játékosokat az Erzsébet körút 48. és 19. számú házban levő kaszinókba, hogyha *5 pengőért akarnak zsetont vásárolni, 10 pengő ára zsetont kapnak.* A klub természetesen könnyen fizet ki 10 pengő ára zsetont 5 pengőért, hiszen általában a rendszer az, hogy a játékosok pénzük legnagyobb részét *elvesztik.* A trükkre már felhívták a rendőrség figyelmét. A főkapitányságon *Selény* József detektívfelügyelő vezeti a vizsgálatot.

— A könyvkiadók és könyvkereskedők köszönete a Pesti Naplónak. Kaptuk a következő levelet: Mélyen tisztelt Főszerkesztő Úr! Fogadja hálás köszönetünket azért a megbecsülhetetlen értékű támogatásért, amelyben nb. lapja az idei Magyar Könyvnapot cikkek, tudósítások és ingyen hirdetések alakjában részesítette. Nyugodt lélekkel elmondhatjuk, hogy az idei Magyar Könyvnap az egész élő magyar irodalomnak nagy seregszemléje volt. A magyar sajtó, amely szép hagyományaihoz híven szívvel-lélekkel részt vett ennek az ünnepélyes aktusnak sikerében, az egyetemes magyar kultúra és egy szebb jövendő érdekeit szolgálta. Hálánk ismételt kifejezése mellett, vagyunk Főszerkesztő Urnak, kész hívei Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Országos Egyesülete. Dr. Keéri-Szántó Andor elnök, dr. Benedek Marcel főtitkár.

— A statisztikusok vándorgyűlése Szombathelyen. A Statisztikai Társaság szombathelyi vándorgyűlésén résztvett *Konkoly-Thege* Gyula vezetésével a társaság mintegy hatvan tagja. Este félhét órakor a városháza nagytermében megjelent *Grősz* József püspök, *Jány* Gusztáv vegyesdandárparancsnok, *Ostffy* Lajos főispán és *Horváth* Kálmán alispán. A vándorgyűlést *Pogány* Frigyes nyitotta meg, üdvözölte a megjelenteket és vázolta a Statisztikai Társaság célkitűzéseit. Ezután *Horváth* alispán és *Ujváry* Ede polgármester üdvözölték a vándorgyűlés résztvevőit, majd *Bencs* Zoltán tartott előadást »*A statisztika és a statisztikus*« címmel. A vándorgyűlés után a Sabária-szállóban társasvacsora volt. A vendégek délután Jákra rándultak ki, ahol a híres árpádkori templomot nézték meg, holnap pedig kirándulnak Kőszegre és Lékára.

— Helyihajójáratok módosulása az evezősversenyek alatt. A Magyar Kir. Folyam- és Tengerhajózási Rt. igazgatósága közli, hogy a folyóévi június hó 6-án 8.30 és 10 óra között, valamint 15 óra és 18 óra 15 perc között megtartandó előfutamok és evezősversenyek tartama alatt a Budapest Szent Gellért tér és Pünkösdfürdő között közlekedő csavargőzösök az Alsó-Margitsziget pesti oldalon, valamint a Margithídfő pesti oldalon levő hajóállomást nem érintik, hanem a Felső-Margitsziget budai oldalon levő állomáson kötnek ki. A Margithídfő pesti oldal és Alsó-Margitsziget pesti oldal közötti átkelési szolgálatban a hajók a versenyek tartama alatt csupán az egyes versenyszámok közötti szünetben közlekednek.

AZ EST

első 1937 nyári luxusautocar utazására a Grossglocknerre és a Dolomitokba

már csak néhány szabad hely van!

1937 június 20—július 1.

Útirány: **Budapest—Wien—Semmering—Zell am See—Grossglockner—Lienz—Dobbiaco—Misurina—Cortina d'Ampezzo—Bolsano—Brennero—Innsbruck—Lofer—Berchtesgaden—Königsee—Salzburg—Wien—Budapest.**

Kitűnő ellátás. Elsőrangú szállodák. M. N. B. 635.

Felvilágosítás és jelentkezés:

Az Est Utazási és Menetjegyirodájában, Budapest, VII., Erzsébet körút 18—20

1937 év nyarán Az Est—IBUSz nyolc legnagyobb kedvezményű különvonata nyujtja a magyar közönségnek a legtökéletesebb nyaralást Olaszországban

M. N. B. 723. és 679. sz. eng. alapján.

A különvonatok keretén belül tetszés szerint választható **Abbazia, Laurana, Grado, Venezia Lido, Mendola, Rimini, Viareggio** vagy a városok és **Cattolica.**

A magyar utazóközönség és kedves olvasóink nyári utazási szolgálata **Az Est—IBUSz** sokéves tapasztalatai és hatalmas szervezetének következtében **ebben az évben érte el fejlődésének tetőfokát.**

Különvonataink szinte expresszvonati menetrendű beosztással, az összes igényeket kielégítő gazdag programmal, a lehető legtökéletesebb szervezéssel biztosítják a magyar utazóközönség legszélesebb rétegeinek tökéletes nyaralását. — Az előző évek nyaralókülönvonataival szemben, ebben az évben **lényegesen rövidebb menetidőket sikerült biztosítani,** úgyhogy közönségünk a legkevesebb utazási fáradalommal juthat el Olaszország legszebb fürdőhelyeire.

Különvonataink az alanti dátumok szerint indulnak:

1. *Abbaziába és Lauranába:* június 19, július 3, július 17, július 31 és augusztus 14-én indítjuk nyaralókülönvonatainkat.

2. *Gradóba, Venezia Lidóra, Mendolába, Riminibe, Viareggióba, továbbá az olasz városokba:* Veneziába, Firenzébe, Rómába s végezetül ötnapos tengeri fürdőzés céljából Cattolicába: július 3 (15 napos), július 17 (21 napos), augusztus 7-én (15 napos) remek ellátást nyujtó különvonatot indítunk.

1937. évi nyaralóvonatainkon számos rendkívüli újítást vezettünk be és pedig:

1. 10 éves korig gyermekek részére a teljes részvételi díjból 30%-os kedvezményt nyujtunk.

2. Az összes fürdő- és üdülőhelyeken **ingyenes** belépő a strandfürdőkbe és díjmentes kabinhasználat.

3. A Budapest—Venezia és vissza viszonylatban díjmentes orvosi szolgálat! Teljesen felszerelt elsősegélyt nyujtó állomással.

4. Olaszország területén az utazás egész tartama alatti étkezőkocsikban történő teljes ellátás.

5. Olasz területen az összes hordárköltségek is bennfoglaltatnak a részvételi díjban.

Meg vagyunk arról győződve, hogy ismét sikerült Az Est—IBUSz-nak a magyar utazóközönség összességének újat és tökéleteset ynujtani, mert hiszen különvonatainkon a részvételi díjak páratlanul alacsonyan szabattak meg:

158.— pengőért már 15 napig nyaralhat a kék olasz ég alatt, az Azur tenger partján!

A jelentkezéseket a nagy nyári forgalomra való tekintettel kérjük minél előbb eszközölni!

Jelentkezés és felvilágosítás irodánkban kedd, június 8-tól kezdve, míg az ismertetők az abbáziai utakra már most, a többi utazásokra pedig június hó 12-től, szombattól állanak kedves utasaink rendelkezésére.

Jelentkezés és felvilágosítás:

Az EST Utazási és Menetjegyirodájában
VII., Erzsébet körút 18—20.

és az

IBUSz—MÁV Hiv. Menetjegyirodákban.
V., Vigadó tér 2. és annak összes fiókirodáiban.

LÓSPORT

Mai megyeri versenyek

A Pestvidéki második és utolsó napjának programja összehasonlíthatatlanul élénkebb a csütörtökinél. Egy akadály és egy gátverseny tarkítják a nagymezőnyű hendikepeket. Részletes program:

Második nap.
Vasárnap, június 6.

I. Gátverseny. 1500 P.
Táv. kb. 2400 m.

1	**Honvéd** id. *(Fetting K.)*	69½
2 (3)	**Bakter** id. *(Cseszkovics)*	63
3 (2)	**Gyöngyvér** 4é *(Berta)*	60
4	**Lajtagyöngye** 5é *(Wolbert)*	66½
5	**Prunelle** 4é	60
6	**Hali-Gani** 4é *(Hujber)*	64
7	**Soubrette** 5é *(Mihalovics)*	62
8	**Szelim Pasa** id.	63

Tip: **Hali—Gani—Soubrette.**

II. Hadseregi sikverseny. 900 P.
Táv. kb. 1000 m.

1	**Négus** 3é *(Bubics fh)*	61½
2	**Szarkaláb** 4é *(Czánt hd)*	65½
3 (4)	**Vihar** 4é *(Demko fh)*	60½
4 (3)	**Dévény** 3é *(Machánszky hd)*	64
5	**Vivo** 4é *(Visy hd)*	65½
6 (7, 8)	**Tiro** id.	69½
7 (6, 8)	**Carmen** 4é	66½
8 (6, 7)	**Labore** 3é *(Pakuts hd)*	60

Tip: **Tiro—Négus—Dévény.**

III. Akadályverseny-hendikep. 1500 P.
Táv. kb. 3200 m.

1	**Kiskun** 5é *(Cseszkovics)*	70½
2	**Kiszombor** id. *(Fetting K.)*	64
3 (5)	**Mankó** id. *(Czánt hd)*	60
4	**Csicsóka II** 4é *(Blaskovics)*	59
5 (3)	**Doubtful** 5é *(Homolya)*	58½
6	**Bánom is én** 4é *(Mészáros)*	57½

Tip: **Kiskun—Doubtful.**

IV. Úrlovas-hendikep. 1000 P.
Táv. kb. 1600 m.

1	**Nanking** 5é *(Jeney fh)*	76
2	**Limanova** 5é *(Machánszki h)*	69
3	**Csókos Julis** 4é *(gr. Pejacs.)*	65½
4	**Carmen** 4é *(Demko fh)*	64½
5	**Cserebere** 5é	63½
6	**Salome** 3é *(Pakuts hd)*	62
7	**Samaritanus** 3é *(Czánt hd)*	61½
8	**Csipkerózsa II** 4é *(Gede hd)*	59

Tip: **Nanking—Csókos Julis.**

V. Kétévesek versenye. 1000 P.
Táv. kb. 900 m.

1	**Aratás** *(Schwadlenka)*	51
2	**Blackie**	57
3	**Carola** *(Horváth I.)*	55½
4	**Vacsora** *(Esch Gy. II)*	51
5	**Adminicle** *(Csömöri)*	45
6	**Selima** *(Kolonics)*	46½
7	**Pir** *(?)*	55½
8	**Virtus II** *(Fetting A.)*	51
9	**Addis Abeba** *(Kajári)*	43½
10	**Virulj** *(?)*	54
11 (12)	**Fergeteg** *(?)*	55
12 (11)	**Fütykös** *(Horváth K. II)*	45
13	**Arra való** *(Mányi)*	49½

Tip: **Fergeteg—Vacsora—Selima.**

VI. Hendikep. 1200 P.
Táv. kb. 1600 m.

1	**Minekt** 6é *(Horváth K. II)*	67
2	**Penang** 4é *(Fetting A.)*	67
3	**Ultimo G.** 3é *(Esch Gy. II)*	62
4	**Sweetheart** id. *(Berta)*	58
5	**Ciráda** 3é *(Mányi)*	55
6	**Indiana** 4é *(Horváth K. II)*	54½
7	**Salome** 3é	49½
8 (10)	**Csavargó** 4é *(Esch T.)*	44½
9	**Goal** 3é *(Klimscha II)*	42
10 (8)	**Pavlova** 3é *(Kajári)*	39½

Tip: **Sweetheart—Ciráda.**

VII. Welter-hendikep. 1000 P.
Táv. kb. 1000 m.

1	**Lilla** 4é *(Ribenszky)*	66½
2	**Signorina** 4é *(Schwadlenka)*	66½
3	**Sárkány** 3é *(?)*	64
4	**Hedie** 3é *(Csömöri)*	61
5	**Szelim Pasa** id. *(?)*	60½
6	**Pitypalaty** 3é *(Berta)*	58½
7	**Kundry** 4é *(Lőkös)*	58
8	**Brezova** 3é *(Zsiros)*	57½
9	**Samaritanus** 3é *(?)*	57
10	**Cica** 3é *(Mányi)*	56
11 (17)	**Africanus** id. *(Horváth II)*	55½
12	**Babvirág** 3é *(Csömöri)*	55
13	**Mazsola** 4é *(Fetting A.)*	53
14	**Kannibál** 3é *(Kajári)*	52
15	**Mafalda** 5é *(?)*	50
16	**Bicskás** 4é *(Horváth I.)*	50
17 (11)	**Area Szelasszie** 3é *(Kl. II)*	48
18	**Mekkorka** 3é *(Esch T.)*	46½

Tip:

Area Szelasszie—Kundry—Mazsola.

Versenyek kezdete: 3.30 órakor.

Elmés könnyen nyerte a Magyar Ügető Derbyt

A Magyar Ügető Derbyt minden várakozást felülmúló stílusban nyerte *Klein* Miksa vezérigazgató Bajnok ménje: *Elmés!* A kitünő négyévest a Gyarmati ménes nevelte, csak úgy mint az előző évi nyertőt, a jelenleg Ausztriában vendégszereplő: *Ipolyt.* Elmés ma még nincs ott ahol bátyja, de további javulást ígér. *Katinka* már a bemelegítésnél sem tett jó benyomást, de a hajtása sem volt szerencsés, hiszen eddig Zwillinger már az út első felén leszedte ellenfelcit a lábaikról, míg ma extrém várásra hajtotta. Lehet, hogy ez a kancának nem konveniált, bár a hajtó óvatossága indokolt volt, a szokatlanul hosszú távon. A versenyt nagyszámú, szép közönség nézte végig. A tizenkét futamos, óriási program sok érdekességet nyujtott.

A részletes eredmény:

I. **Zuzmara** (Kovács II) 1. *Csákó* (Wiesner) 2. *Liselotte* (Zwillinger) 3. F. m.: Ursus, Orao, Légyott I., Maros. 10:27, 14, 12, 17. 1½, pari, 6. Olasz: 10:57. Befutó: 10:57. Idő: 36.1. — II. **Benedek** (Hoffmann) 1. *Betörő* (Vecseklőy) 2. *Alkotás* (Galla) 3. F. m.: Nagybánhegyes, Revisió, Takaros, Princessin, Etelka. 10:18, 11, 13, 11. 1¼, 10, 1¼. Olasz: 65. Befutó: 10:65 és 21. Idő: 31.3. — III. **Loge** (Zwillinger) 1. *Manon* (Kallinka) 2. F. m.: Uly, Gyalla, Légyott. 10:19, 12, 16. Pari, 2. Olasz: 47. Befutó: 10:196. Idő: 31.7. — IV. **Pamuki Böske** (Treso) 1. *Első fia* (Deák) 2. *Mátka* (Maszár I.) 3. F. m.: Bakafántos, Bosiljka, Drégely, Varázsló, Oda, Eladó, Marina, Sophie, Ágnes. 10:28, 13, 13, 18. Pari, 1¼, 4. Olasz: 51. Befutók: 10:46 és 116. Idő: 28.6. — V. **Csapláros—Kundry** (Szántó) 1. *Séma—Toti* (Pekáry K.) 2. F. m.: Elsőm—Gladiator, Árva—Imréd II, Osztalék—Szoknyahős. 10:14, 12, 23. Pari, 5. Olasz: 43. Befutó: 10:51. Idő: 42. — VI. **Elmés** (Kovács II) 1. *Katinka* (Zwillinger) 2. F. m.: Kuno, Egeria, Veronika, Tilly. 10:18, 11, 11. Pari, ⅘ reá. Olasz: 27. Befutó: 10:27. Idő: 29. — VII. **Pallós** (Zwillinger) 1. *Csákány* (dr. Siró) 2. *Muscicapa* (Steinitz) 3. F. m.: Ond, Ragyogó, Engelbert, Torkos, Szeszélyes, Jeles O. S., Krista. 10:41, 13, 12, 13. 2, pari, 3. Befutók: 10:73 és 100. Idő: 26.6. — VIII. **Junak** (Feiser) 1. *Beki* (Kovács II) 2. F. m.: Theodora, Janka. 10:18. Pari, 3. Olasz: 34. Befutó: 10:77. Idő: 29.4. — IX. **Hanna the Great** (Fityó) 1. *Varázsfuvola* (Kovács II) 2. *Odább* (Steinitz) 3. F. m.: Orsolya, Lord of Pamuk, Guardian Todd, Árvalegény, London, András, Johny J. F.. 10:61, 23, 24, 28. 2½, 1¼, 5. Olasz: 83. Befutók: 10:168 és 236. Idő: 30.1. — X. **Egyetlen** (Baik) 1. *Aranyom* (Jónás) 2. *Adám* (Zwillinger) 3. F. m.: Főúr, Dundi, Gyarmati, Pika Hamupipő. 10:61, 17. 14. 29. 5. 2. 8. Olasz: 26. Befutók: 10:94 és 365. Idő: 30.1. — XI. **Nemes** (Benkő) 1. *Marlene B* (Baik) 2. *Zengő* (Maszár F.) 3. F. m.: Zivatar, Hyperol, Orgona, Szélhámos, Triumf, Bandika, Bicskás, Helios, Baltály, Edömér, Paris, Szendrő, Tóni. 10:60, 21, 38, 99, 4, 6, 8. Olasz: 182. Befutók: 10:251 és 206. Idő: 33.6. — XII. **Téma** (Marschall) 1. *Cralafia* (Zwillinger) 2. F. m.: Maya, Cézar, Professzor, Zászlós. 10:18, 15, 24, 6½ reá, 3. Olasz: 40. Befutó: 10:74. Idő: 37.5.

Legközelebbi versenynap: kedden, délután ½3 órakor.

Ma futják az Osztrák Derbyt. A bécsiek legklasszikusabb versenye, az Osztrák Derby ma kerül lefutásra a Freudenauban. Valószínűleg 8—9 indulója lesz a 40.000 schillinges díjnak. Nagy szenzációja a derbynek Rianás indulása, mely négy magyar társával indult el Bécsbe. Ezek között Cimbora, Credo és Rüdiger startolnak komoly eséllyel, nemkülönben a cseh derbygyőztes Tornado is. Az Osztrák Derby sorsa évek óta nem volt ily kétséges kimenetelű.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak

Műemlékek Országos Bizottsága

BUDAPEST

IX. Rákos u. 11.

Mérnökök Nyomdája. 6534.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET

Budapest, IV., Reáltanoda-u. 13-15. Telefon: 185-330.

MEGHÍVÓ.

A MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ EGYLET
MŰ- ÉS KÖZÉPÍTÉSI SZAKOSZTÁLYAI

1940. évi október hó 7-én, hétfőn d. u. ½7 órakor ülést tartanak, melynek tárgya:

ÁRKAY BERTALAN ismertetése

a szegedi rendőrségi épület tervpályázatáról.

Ülés előtt 6 órakor a működő bizottság ülést tart.

Ülés után szakosztályi vacsora.

A Szakosztályok Elnökségei.

Árkay Bertalan

A-30-58

Árkay Bertalan

A-30-59

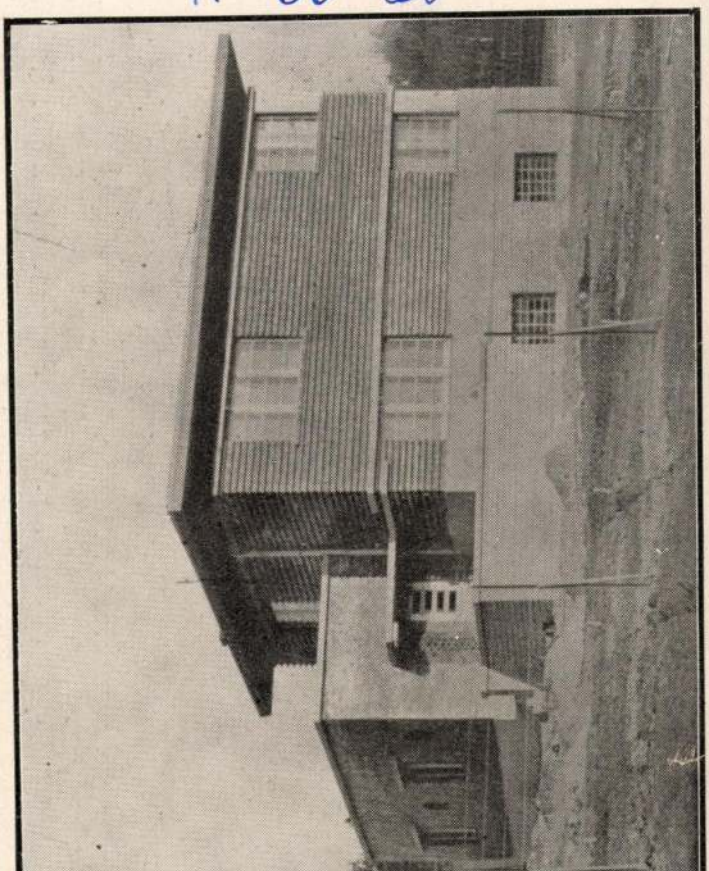
1942

Magyar Kultúra

22. SZ. *Dr. Városi István:* Képrombolók és bálványfaragók. *Barta István:* A ponyva és az iskola. *Dr. Mámai Kiss István:* A «fekete piac». *Dr. Fábián István:* Irodalmunk a forradalmak után. *Varga László S. J.:* Emberművelés. *Nagy Miklós:* Hazatérőben (elb). 23. SZ. *Dr. Jászsági Kiss István:* A jövőnkbe vetett hit. *Dr. Fábián László:* Az újabb francia tragédia. *Frank László:* Az ifjúság és a mese. *Markovics Sándor:* A városmajori templom ügye. *Nemes Czike Gábor:* Pápaság és magyarság. *Fehér Mátyás O.P.:* A Boldog Margit-kultusz népi alapjai.

Árkay Bertalan

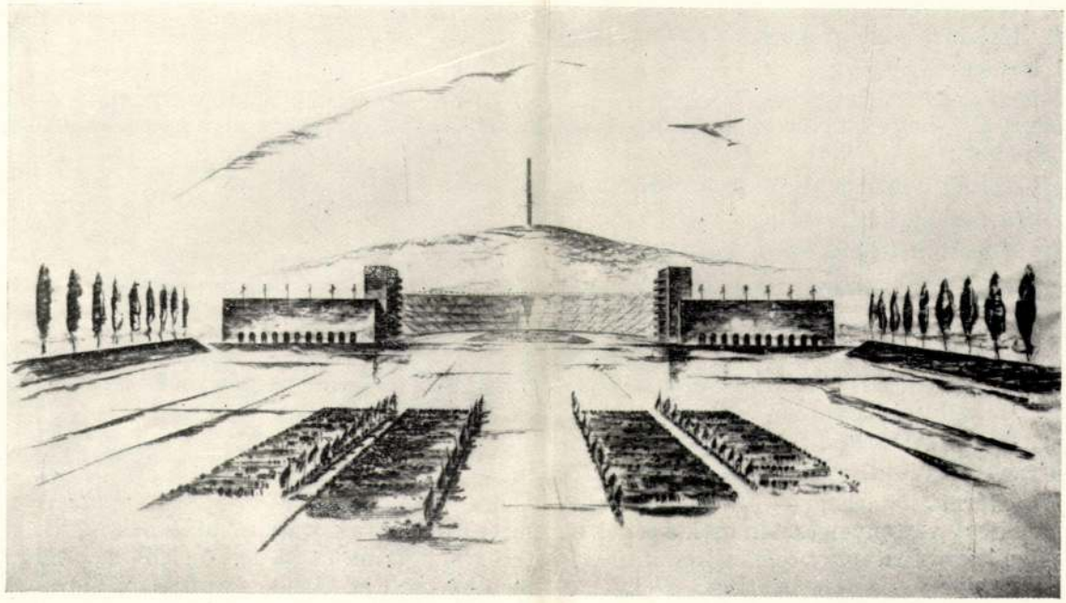
A - 30 - 60

CSALÁDI HÁZ BUDAPESTEN

Erdélyi Helikon

1930. III. évf. nov. 2.

HOL VOLNA BUDAPESTEN FELÉPÍTHETŐ A MAGYAR NEMZETI STADION?

Dr. ing. Bierbauer Virgil és Árkay Bertalan javaslata

Feltételek : 1. 40—60 hektár terület.
2. 50.000 főnyi közönség szállítására alkalmas berendezések.
3. Megfelelő természeti környezet.

Az eddig szóba jött területek :

I. Vérmező :

a) terjedelme elégtelen, birtokviszonyok tisztázatlanok ;

b) közlekedése célszerűen meg nem oldható.

II. Lágymányosi kiállítási terület—Nádorkert :

a) terjedelme elégséges ;

b) közlekedés kielégítően nem oldható meg, mert a nagyobb teljesítményű Máv.—Hév. csatlakozás nem valósítható meg, hidak közelsége folytán a tömegek eloszlása a hídfőkig nem történhet meg ;

c) nagyarányú feltöltések szükségesek, a feltöltési anyag csak nehezen szerezhető meg.

III. Üllői-úti honvéd gyakorlótér :

a) területe 10 ha, tehát csakis a nagy küzdőpálya befogadására elégséges ;

b) közlekedési lehetőségek : a pestszentlőrinci Hév. vonala, esetleg Beszkárt-vonal és autobusz. A Máv. fővonalán stadionpályaudvar itt aligha létesíthető. Eredmény a FTC. pályáról jól ismert forgalmi torlódások felfokozott ismétlődése. A kocsiforgalom pedig túlterheli az Üllői-út belső részét ;

c) távolság a 0.00 km-kőtől 6.0 km.

d) parkosításra hely nincsen ;

e) környezet : gyárak, kaszárnyák, a pályára füstöt ontó vasúti vonal és a szeméttelep ;

f) vízisportok lehetősége nincsen adva ;

g) a számításba vett földsáncanyag 47 km távolságból szállítandó ide.

Tér és Forma
1933. VI. évf. 12. sz.

IV. Régi lovassági gyakorlótér :

a) terület elégséges ;

b) közlekedési lehetőségek bőségesek : Máv.-, Hév.-, Beszkárt-, autobuszvonalak ölelik körül a területet, félő, hogy a távozó közúti forgalom a Rákóczi-út—Népszínház-utca irányában súlyos zavarokat okozhat ;

c) távolság a Központi Városháztól 8 km ;

d) nehezen parkosítható ;

e) vízisportok lehetősége nincsen adva.

V. Óbudai Mocsárosdűlő—Aranyhegylejtő :

a) terület elégséges, részben fővárosi tulajdonban ;

b) közlekedés bőséges : Máv.-, Hév.-, Beszkárt-, autobuszvonalak és azok lehetősége, ezenfelül a dunai hajóközlekedés lehetősége. Az óbudai Dunahíd kiépítésével kapcsolatban szükséges városrendezési munkák révén kifogástalan úthálózat közepébe illeszthető ;

c) távolság a Központi Városháztól 9 km ;

d) mély fekvésénél fogva jól parkosítható, feltöltési anyag magától adódik (V. ö. f.) ;

e) a Hármashatárhegy—Csúcshegyvonulat keletre néző lejtője a vitorlázó repülősport ideális helye, úgy hogy versenyek esetén ezek a gépek a Nemzeti Fórum tornarétjén köthetnek ki, illetve annak hosszánál és irányánál fogva onnan vontatással startolhatnak. Minthogy a legközelebbi nemzetközi olimpiai kongresszus fog a vitorlázórepülésnek az olimpiai sportok közé való felvételéről határozni, nagy jelentőséggel bírna, ha a magyar nemzeti stadion e célra is alkalmas volna ;

f) vízisportok részére bőséges források és a Duna közeli tükre ;

g) a nagy amfiteatrum az Aranyhegy lejtőjébe építhető be, a kiemelt föld sánctribűnök létesítésére használható fel ;

h) a helynek különleges történelmi levegője van : a római város és amfiteatrum, a környéken rejtőző Árpád vezér sír . . .

MIT NYUJTHAT AZ ARANYHEGYI NEMZETI STADION?

Az *Aranyhegy* oldalába épített lépcsős amfiteatrumban, a lejtő felső részén 100.000 néző helyezkedhet el. A 15 hektáros tornaréten 80.000 ünneplő vonulhat fel az *Aranyhegyet* megkoronázó *Árpád-emlék* lábánál. Ezért az itt kialakítható Magyar Nemzeti Stadionból kialakítható a

MAGYAR NEMZETI FÓRUM

a legnagyobb nemzeti manifesztációk színhelye.

Mit tartalmaz a magyar nemzet fóruma?

1. A magyar olympiai stadion 60.000 néző befogadására alkalmas, a hegybe épített és aránytalanul kevés költséggel létesíthető amfiteatrummal . . .

2. 150.000 m² terjedelmű tornarét, amelyet szegő 2×600 m hosszú földsánc tribűnjein ugyancsak 30.000 néző foglalhat helyet.

3. A tornarét vitorlásrepülők részére vontatásos starthelyet nyujthat, tehát az ilyen versenyek is bevonhatók a Nemzeti Stadionba.

4. Versenyuszoda, $50 \times 33{\cdot}3$ m medencével, 15.000 néző befogadására alkalmas tribűnnel . . .

5. Teniszversenypálya 15.000 személy befogadására alkalmas tribűnnel.

6. Az amfiteatrum támfalaihoz támaszkodó délkeleti fejépületben 1500 m² terjedelmű torna- és vívócsarnok.

7. Az amfiteatrum északkeleti támfalához simuló kétpályás fedett teniszcsarnok.

8. Három gyakorló labdarugópálya, sánctribűnnel.

9. Tíz gyakorló teniszpálya.

10. A megfelelő közlekedéssel a Nemzeti Fórumhoz kapcsolt Római Dunapart a többi sportágakhoz fűzi a vízisportok színhelyét.

11. Kisebb és különleges mérkőzések részére pedig új életre kelthető a római város amfiteatruma . . .

A szerzők tervüket részletes indokolással átnyujtották az OTT-nak, amely a legközelebb fogja a tervet behatóan tárgyalni. *Á. B.*

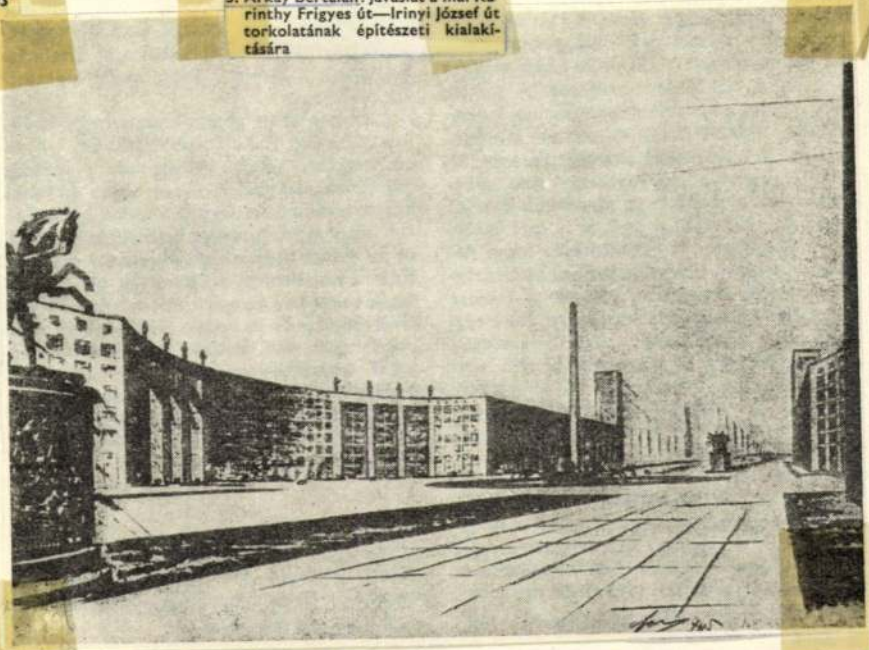
A-30-61

Árkay Bertalan, építész A-30-62

Az 1941. évben 10 a Szabadságharc-téri városi uszoda tervezési és magasépítési ügyosztályának munkája az 1941. évben 10 c. kiadványból származik. (Kiadva 1942.)

3

3. Árkay Bertalan: Javaslat a mai Karinthy Frigyes út—Irinyi József út torkolatának építészeti kialakítására

Magyar Építőművészet, 1984. 5./7. old.

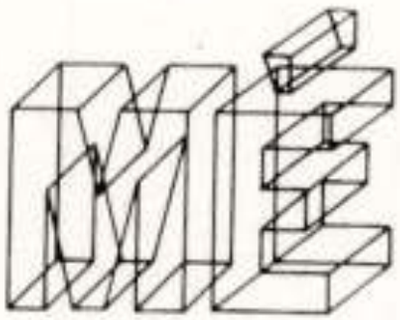
Árkay Bertalan, építész A-30-763

Sorszám:

1. Árkay Bertalan: OTI székház a Kis János utca és Lenkei utca sarkán, 1940

Magyar Építőművészet, 1984. 2. 56-old.

TANULMÁNY

1928-ban tervpályázatot írtak ki a Gőzfürdő épületére, amely eredményes volt, de a terv nem valósult meg, mivel a város vezetősége anyagi meggondolások miatt nem mert belevágni a megépítésébe. Ebben az időben Sopronban más tervpályázatokat is lebonyolítottak. Így a „Lővérpenzió" címén 1932-ben egy szállodára írtak ki pályázatot, melyen helyi építészek is részt vettek, és amelyet Schármár Károly nyert meg. A kivitel nem az ő terve alapján valósult meg, hanem a mérnöki hivatal által készített kiviteli terv szerint, ami főként a hivatal építészmérnökének, Greilinger Rezsőnek a munkája volt. Ezt az épületet szimmetrikus elrendezésben néhány év múlva kibővítették egy külön étkező-, ill. konyhaszárnnyal, az épületcsoport közepén; keleten az eredeti épülettel azonos alapterületű szállodaszárny csatlakozott az együtteshez. 1934-ben nyugdíjas otthonra írtak ki tervpályázatot, ami azonban ugyancsak a vezetőség óvatos magatartása miatt nem valósult meg.

A középületek közül az OTI épületét a Kis János és Lenkei utcai bejáratokkal Árkay Bertalan tervezte, három emelet magassággal, nyerstégla homlokzatokkal. — A Kuruc dombra Körmendy Nándor tervei szerint

Bemutatjuk a sashegyi Szeizmológiai Obszervatóriumot

A Meredek út egyik szépkilátású pontján van a Magyar Tudományos Akadémia Geodéziai és Geofizikai Kutató Intézete Szeizmológiai osztálya. A gondozott nagy parkból, a modern, világos, napfényes épületből vezet út a Sashegy belsejébe, a dolomit hegybe vájt obszervatóriumba. A húsz méter mélységben levő ötvenöt méter hosszú, három és fél méter széles folyosó a háborúban a németek lőszerraktára volt. Ezt építették át obszervatóriummá. Különböző rendeltetésű helyiségeket különítettek el: így az inga-regisztráló és a kiegészítő berendezésekét. A műszerekre káros nedvesség kiküszöbölésére a belső falat műanyag burkolattal látták el —, hasonlóan a metróállomásokéhoz. Két klímaberendezés is működik, amely biztosítja a műszerek működéséhez szükséges megfelelő nedvesség tartalmát.

A földrengési adatok rendszeres gyűjtését 1880-ban a Magyarhoni Földtani Társulat földrengési bizottsága kezdte meg. Ez a bizottság volt Európában a második. Budapesten a földrengések regisztrálása 1902-ben kezdődött, a Magyar Állami Földtani Intézet pincéjében felállított készülékkel; ideiglenesen, kísérleti jelleggel. Majd 1905-ben a Magyar Nemzeti Múzeum pincéjében felállított Wiechert féle földrengés jelző készülékkel folytatódott, állandó jelleggel. A magyar földrengésszolgálat és a Központi Földrengés Obszervatórium megszervezése *Kövesligethy Radó* egyetemi tanár érdeme.

A magyarországi földrengéskutatás más országokéhoz hasonlóan két főrészre oszlik: a földrengések észlelésére (állomáshálózat fenntartása) és a tudományos kutatásra. A kettő szoros kapcsolatban van egymással. A kutatómunkához jól felszerelt korszerű állomáshálózat szükséges, de a továbbfejlesztés a kutatás alapján történik.

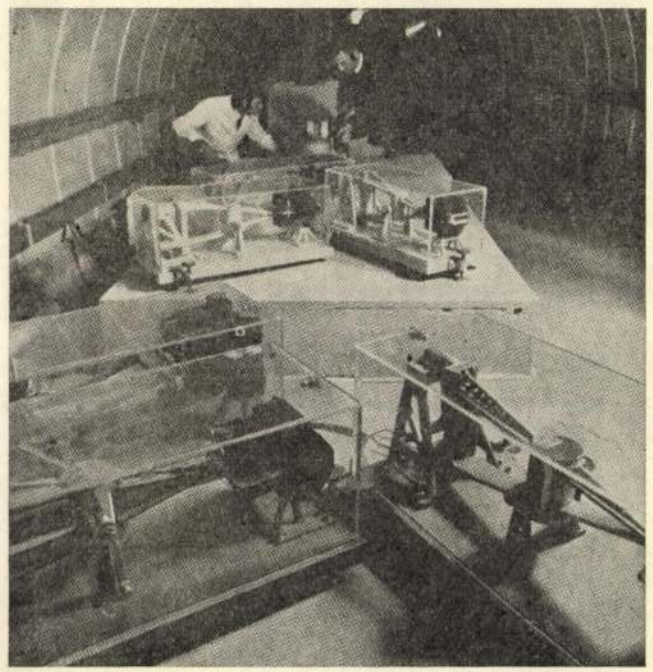
A két világháború között hazánkban négy földrengésjelző állomás működött. A második világháború után az önálló Földrengésvizsgáló Intézet a Magyar Állami Eötvös Lóránd Geofizikai Intézetbe olvadt be (1952). A szeizmológiai kutatás újjászervezése 1962-ben kezdődött az Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem Geofizikai Tanszékén. Ekkor kezdődött a rendszeres észlelés a sashegyi és a piszkéstetői obszervatóriumokban. Új állomás épült Sopronban és Jósvafőn. Korábban szervezetileg az egyetemhez tartozott, két éve akadémiai intézet osztályává alakult a kutató csoport.

— Tizenöten dolgozunk az intézetben: öt kutató, közülünk háromnak tudományos fokozata van, (két kandidátus, egy pedig a tudományok doktora), négy műszerész, a többi kutatási segéderő — tájékoztatott *Bisztricsány Ede* osztályvezető, a műszaki tudományok doktora.

— Milyen feladattal foglalkozik az osztály?

— Az állomásokról (Sopron, Piszkéstető, Jósvafő) beérkező adatokat ez a központi obszervatórium dolgozza fel. A Földön keletkezett földrengésekből évente egy-két ezret jeleznek a hazai állomások készülékei. Az észlelt adatokat megküldjük a nemzetközi kiértékelő központokba, Moszkvába, Strassburgba, Edingboroughba és az USA-ba. A Föld mintegy háromezer földrengésjelző állomásának begyűjtött adataiból a központok értékelik, kiszámítják a kipattanás idejét, a földrengés nagyságát, a keletkezés helyének földrajzi koordinátáit és mélységét. A nyert adatokat visszaküldik az észlelő állomásoknak, amelyek alapján további értékelést lehet adni a földrengésről. Bárhol keletkezik a Földön megfelelő nagyságú földrengés, azt készülékeink kimutatják, noha itt a talajmozgás csak néhány mikron (a mm ezredrésze).

A Kárpátmedence a rengéses mediterrán zóna északi határterületének szomszédságában fekszik, ez határozza meg földrengésviszonyait. Hazánk ún. „aszeizmikus" terület, — ha a Földet mint egészet vizsgáljuk, — de ez nem jelenti, hogy rengések egyáltalán nincsenek („rengésmentes" az a terület, ahol a Richter skála szerint 7-es magnitudónál nagyobb rengést

GYŐRI DEZSŐ (1900-1974)

Egy esztendő híján negyed évszázadig volt lakója a XII. kerületnek — Pozsonyból és Beregszászról való visszatérése után — Győry Dezső, a kiváló költő, regényíró, a két világháború közötti Szlovákia haladó magyar fiatalságának egyik szellemi vezetője, törekvéseik hangadója. Rimaszombatban született, ott is érettségizett, majd a budapesti Eötvös Kollégiumban és a lipcsei s hamburgi Kereskedelmi Akadémián tanult. Első versei 1917-ben jelentek meg, közben festőnek is készült. Haladó nézetei miatt többször vesztette el újságírói állását, de rendíthetetlenül írta a kis népek összetartozását hirdető, mély emberségtől, magyarságtól áthatott verseit, a szerelmi líráról s a harcos publicisztikáról sem feledkezve meg. Számos csehszlovákiai — prágai, pozsonyi, kassai — lapnak, folyóiratnak munkatársa, a Csehszlovákiai Magyar Tudományos Társaság s más irodalmi egyesület tagja volt. „Újarcú magyarok", „Zengő Dunatáj", „Százados adósság" című verskötetei nemcsak a szlovákiai, hanem a romániai, jugoszláviai s a hazai magyarság lelki ébredésére, szociális öneszmélésére is hatottak.

Fasisztaellenes versei miatt üldözésben volt része. Mint lírikus, a legjobbak közé tartozott, Ady nevét tűzte zászlajára. 1949-től dolgozott Budapesten szerkesztőként, költőként, íróként. Kétszer kapott József Attila díjat. A líráról a regényírásra tért át: a *Viharvirág, Tűzvirág, Sorsvirág* című kötetei —, amelyekben a gömöri palóc vidék egy régi családjának történetét fogja keretbe az 1848—1900-as évek sugarában — igen népszerűek, sok kiadást értek máris el. Romantikus regényeiben a szülőföld, a haza, a szabadság, a család szeretete, a dolgos, alkotó élet ragyogása tündököl.

(szv)

Régi budai temetők

zátartozóink, barátaink iránti kegyeletünket az őket rejtő sírhantoknál vagy urnák, kolumbáriumok előtt. Ifjúkoromban sokat jártam a régi budai temetők nyugalmas útjain, elhagyatott sírjai között. Így mintegy visszaemlékezésként írok az eltűnt — múltatidéző — sírkertekről. E néhány sorban csupán azokról a régi temetőkről emlékezem meg, amelyek korábban az I. és II. kerület területén voltak, és a közigazgatási rendezés következtében a XII. kerületbe kerültek.

Az urbanizációs folyamat a városok belső területén levő temetőket mind kijjebb a város határain, vámvonalain túlra szorította. Így szűnt meg pl. a Vár, a Déli pályaudvar és a mai Pauler utcánál levő temető. E sorsra jutott a Krisztina téri templom körül létesült temető is. A megszüntetett temetőkben talált csontok közös sírba kerültek, a sírköveket pedig eladták.

Buda területén az első keresztény temető a *Fejéregyháza plébániatemplom* körül volt. Az I. István király által alapított nagy templom helyét pontosan — a jelenleg is folyó kutatások ellenére — nem ismerjük. Feltehetően az óbudai (Viktória) téglagyárnál fellelt XV. századi kolostor romjai közelében lehetett. E kolostort Mátyás király építtette Fejéregyháza mellé a Pálos szerzetesrend részére. A templom maradványait — mint oly sok helyen — itt is széthordták ház- és kerítésépítéshez. A templom körüli temetkezési mód volt általános hosszú időn át a fővárosban is, melynek „ékes bizonyítékai" a régi sírkövek, síremlékek, táblák, amelyek a templomokból és közvetlen környékük földjéből kerültek napvilágra.

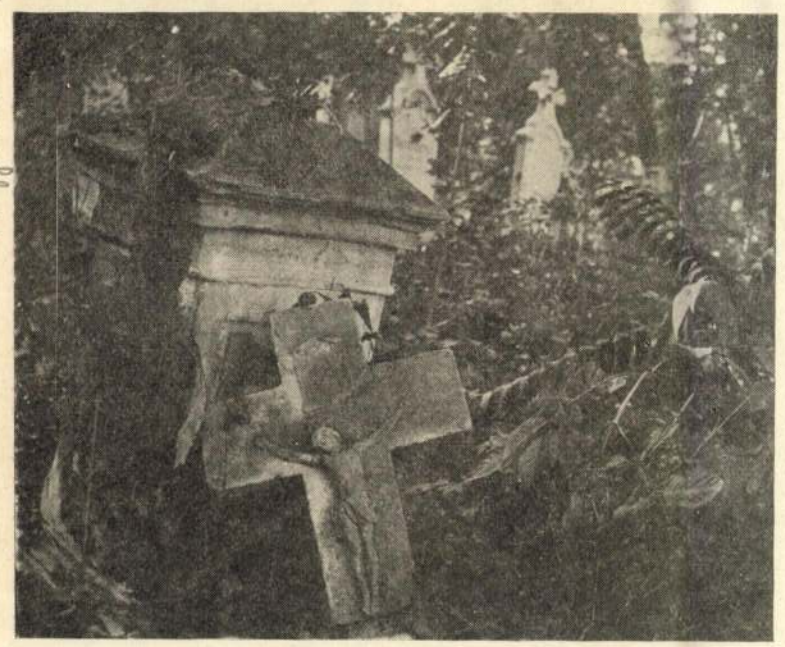
A török hódoltság idején többnyire nem lehetett a keresztény templomok körül temetkezni, mert a templomot sok esetben mohamedán szertartásúra alakították át. Tudomásunk szerint a mai Naphegy Krisztina-téri templom felé terjedő részén török temető, ezt megelőzően kb. a XV. század közepéig — közel e területhez — zsidó temető volt. A keresztények temetője pedig a mai Moszkva tér és Anna-udvar helyén, a Krisztina körút és a Városmajor egy részén terült el. (A tér területén, a temető kiürítését követő években a Drasche Téglagyár létesített üzemet, majd anyaggödrének betemetése lehetőséget nyújtott a volt B. B. T. E. sporttelep létesítésére. Ez a terület a mai villamos-, autóbusz-, illetve Metróállomás.)

A hódoltság megszűnése utáni első katonai temetőt is kerületünk határánál, a Déli pályaudvar indulási oldalánál tárták fel. Ezek a leletek részben a Fővárosi Történeti Múzeumban, részben más temetők, sírkertek területén találtak helyet.

Az elhunytak elhelyezésének ügyét csak hosszú idő után szabályozták. Mária Terézia 1761-ben rendeletet adott ki, amelyben megszüntette a templomok körüli temetőket. Új temetkezési helyeket ezután a városon kívül kellett létesíteni. A rendelet részletesen foglalkozott a temetések rendjével, a sírok használati idejével, melyet 30 évben állapítottak meg, s ez szükség esetében 25 évre volt csökkenthető (ma élnek is e lehetőséggel!...)

További cikkeinkben a kerületünk területén volt „Tabáni", „Németvölgyi", Csörsz-utcai és „víziváros" temetőkről kívánunk megemlékezni.

dr. Massány Tibor

A-30-64
Hegyvidéki 1974/1.
ÁDLAY Zsuzsa

40 éves a városmajori templom

Ha kerületünk jeles építészeti alkotásáról, a főváros első betonból készült, a Városmajorban álló modern templomáról kívánunk szólni: két templomról kell írnunk, a negyven éves plébániatemplomról, *Árkay Bertalan* alkotásáról és a mellette álló, félévszázadot megért kistemplomról, *Árkay Aladár* művéről.

Apa és fiú, Árkai Aladár (1868—1932) és Bertalan (1901—19-) a 20. századi magyar építészet legkiválóbb mesterei közé tartoznak. Mindketten egyedülállóan újat alkottak. Csak növeli életművük jelentőségét, hogy munkásságukkal az évezredes hagyományainál fogva is legkonzervatívabb templomépítészetet újították meg, kapcsolták be a modern architektura vérkeringésébe.

Az első városmajori templomot Árkay Aladár 1923-ban építette, tíz évvel első nagy sikere, a fasori református templom után, s még előtte a már fiával, Bertalannal együtt 1928—1929-ben épített Győr-gyárvárosi templomnak, amely *Genthon István* — e kor kiváló művészettörténész-kritikusa — szerint megépülésével a háború utáni Magyarország egyetlen korszerű épülete lett.

A kistemplom rokon tervezője két másik alkotásával: a kőbányai lengyel r. kat. templommal és a Rákóczi fiúnevelő intézet kápolnájával. Magyaros jellegük a népi építészet ihletésére utal: az erdélyi Kalotaszeg formakincsét idézi. Tornácos, félnyeregtetős bejárata, változatos szerkezete és tetőformái külső hatását meseszerűen festőivé teszik. Belső elosztása háromhajós. A főhajótól kőoszlopok választják el a keskeny folyosókká alakított két mellékhajót. A középső hajó boltíves mennyezetű az oldalhajókat lapos vasbetonmennyezet fedi. A szentély két oldalán irodahelyiség és sekrestye helyezkedett el. A belső falakat festmények és gazdag ornamentika borította. Ezek, valamint a szobrok-domborművek és az iparművészi igénnyel készült berendezés alkotói az építésztervező elképzeléséhez igazodtak: ezzel biztosították az együttes harmonikus hatását.

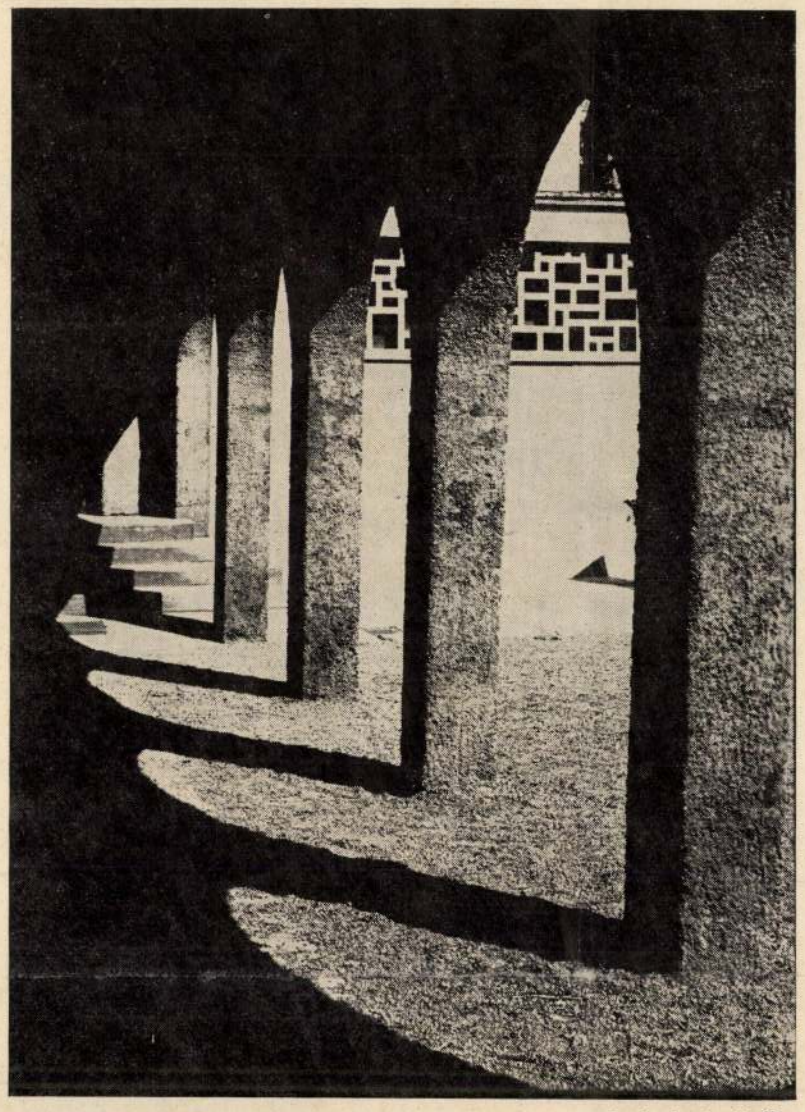
Árkay Aladár kistemploma az építészet premodern korszakának késői alkotása. Ez a korszak észrevette, és orvosolni kívánta a historizáló, a régi korok történeti formáit alkalmazó stílus ellentmodását: a belső terek rendeltetését kielégítő új anyagok és szerkezetek nem voltak összebékíthetők a külső megjelenéssel. A premodern építészek egy része a népi építészet példájához fordult: ennek sajátossága, hogy a rendeltetés igényeit az anyag és szükséglet figyelembe vételével rendkívül ésszerű módon elégíti ki. Közéjük tartozott Árkay Aladár is alkotó életének ebben a periódusában.

Új korszakot nyitott művészetében és a hazai építészetben egyaránt a Győr-gyárvárosi templom felépítése. Teljesen modern eljárással készült. A vasbeton tartószerkezet következtében a falaknak csak térelhatároló feladata van. Ez tette lehetővé áttörésüket hatalmas ablakok és kápolnák sorával. Ezt az építészeti gondolatot fokozta és tökéletesítette Árkay Bertalan apja nyomdokain haladva önálló művészetével a *városmajori nagy templom* megalkitásában.

Az 1932-ben épült templom 1933-ra készült el. Harangtornya csak pár évvel később. 1800 hívő befogadására alkalmas 440 ülőhellyel. Alaprajza a háromhajós elrendezéshez igazodik, térhatása a hosszhajós csarnoktemplomé. Az oltárra való szabad látást az áttört falak és a karcsú pillérek biztosítják. Hogy a hátul állók is jól láthassák a szertartást, a szentély a hajónál 1,5 méterrel magasabb; a hajók padlója 1% eséssel készült: a hátul levők több mint két fejjel magasabban állnak, mint akik a szentély előtt vannak. A főhajó csarnokához kétoldalt a mellékhajók csatlakoznak, melyeket a nagy üvegablakokkal váltakozó mellékoltárok kápolnái és a gyóntató fülkék határolnak. A belső architektúra minden vonala a magasba tör, tagolása a tekintetet az oltár felé irányítja. Itt van a tér eszmei centruma: a liturgikus cselekmény színhelyén.

Az épület funkciójának alárendelt téralkotás művészi erejű eszköze a vasbeton keretszerkezet, amely a templom külsejét meghatározza a belső felépítés logikus következményeképpen. Az épülettest kubikus tömbjeivel, monumentális harangtornyával, íves árkádsoraival kerületünk egyik legszebb építészeti emléke. Fő jellemzője a nagy ablakokkal váltakozó pilónok és kápolnák ritmikus ismétlődése. A templom szerkezetét alkotó összefüggő vasbeton keretrendszert statikailag *Folly Róbert* tervezte. A templom főhomlokzata mellett álló közel 40 méter magas harangtornyot árkádsor kapcsolja az épület testéhez, esőmentes közlekedést is biztosítva a kettő között. Ugyancsak árkádsor vezet a plébániatemplom másik oldalán levő kistemplomhoz. Ez utóbbi a nagy felépülése után belső díszítését nagy mértékben elvesztette.

Fotó: Szaboki Őrs

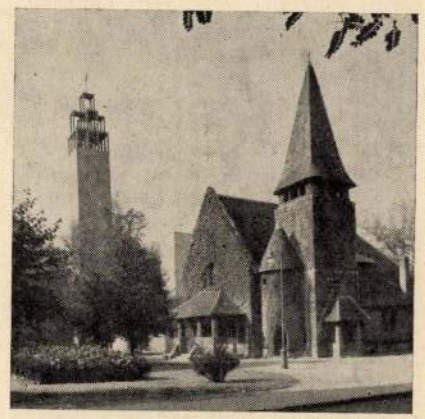
Visszatérve a nagytemplomhoz alagútszerű kapun keresztül jutunk belsejébe. A kapu homlokzatát *Ohman Béla* angyalai díszítik. A belső tér hatását nagy mértékben fokozták *Árkayné Sztehó Lili* színes ragyogású üvegablakai. Az üvegablak célja a belső tér hangulatának fokozása. Ez elérhetetlen az olajfestmények kompozíciójának üvegre való átvitelével. A műfaj törvényei az anyag technikai lehetőségével kapcsolatosak. Az üvegfestmény színes üvegdarabokból komponálódik. Rajzát alapvetően a keretül szolgáló ólomtól kapja. Az üvegbe égetett új színárnyalatok, tónusok csak módosítják. A darabokból való összeállítás, valamint az ólom határozott kontúrvonalai síkszerű stilizáltságot követelnek. Ezt igényli már önmagában is az ablak síkszerű volta, alkalmazkodása az architektúrához. A természettől való elvonatkoztatásának, a díszítő törekvéseknek az üveg színhatásában is érvényesülnie kell. Mindezeknek a követelményeknek magas művészi színvonalon feleltek meg Árkay Bertalanné ablakai. Háborús pusztulásukból eddig kettő készült el újból, a szentély öt hosszanti tagból álló hatalmas „Jézus szíve" ablaka és az oldalablakok közül a szószékhez legközelebb eső.

A kazettákkal tagolt mennyezetre *Aba Novák Vilmos* képei kerültek: a világ teremtésének hét napját, Jézust, a Boldogságos Szűzet, az apostolok, próféták és angyalok sorát ábrázolják. A korszerű hazai freskófestészet kezdeményező alkotásai. A szentély két oldalának Szent István képeit is Aba Novák festette alumínium lapokra. Közéjük illeszkedik *Pekáry István* szentélyajtaja a Szent család és a három királyokkal együtt vonuló magyar népviseletbe öltözött figurák képével.

A templom diadalívére *Pátzay Pál* készítette el a 12 apostol szobrát. Testüket a szögletes téregységekből és tömegekből álló épülethez stilizálta. Mintázásával a tektonikus formákhoz igazodott. Egy-egy alak keskeny oldalára állított mértani téglatest. A szakállas fej és a karok jelzik az eleven életet, a redőkkel élénkített hosszú ruha alól kinéző lábak az alakok lebegésére, a való élettől való elvontságára utalnak. Az enyhe színezés a szobrászi formákat emeli ki, festői hatásra nem törekszik. Pátzay Pál alkotása a templom Szent József oltára és Pieta szobra is.

Ohman Béla domborművű oltárai, Szent Antal szobra, *Boldogfai Farkas Sándor* Kis Szent Teréz szobra, *Molnár C. Pál* szárnyasoltárai, a gyóntató székek (eredeti állapotukban), az áldoztatórács, a többi belső berendezési tárgy az újabban rájuk szerelt fűtőberendezéstől még mentes padokkal együtt rendeltetésüknek magas szinten megfelelő, nagy művészi kvalitású és az épület egészével szoros összhangban állnak. Az együttes építészettörténeti-művészettörténeti jelentősége megkívánja, hogy mind a háborús sérülésekből, mind az utóbbi évek kontár alakításaitól ramért sebekből egészében helyreálljon.

Faller László

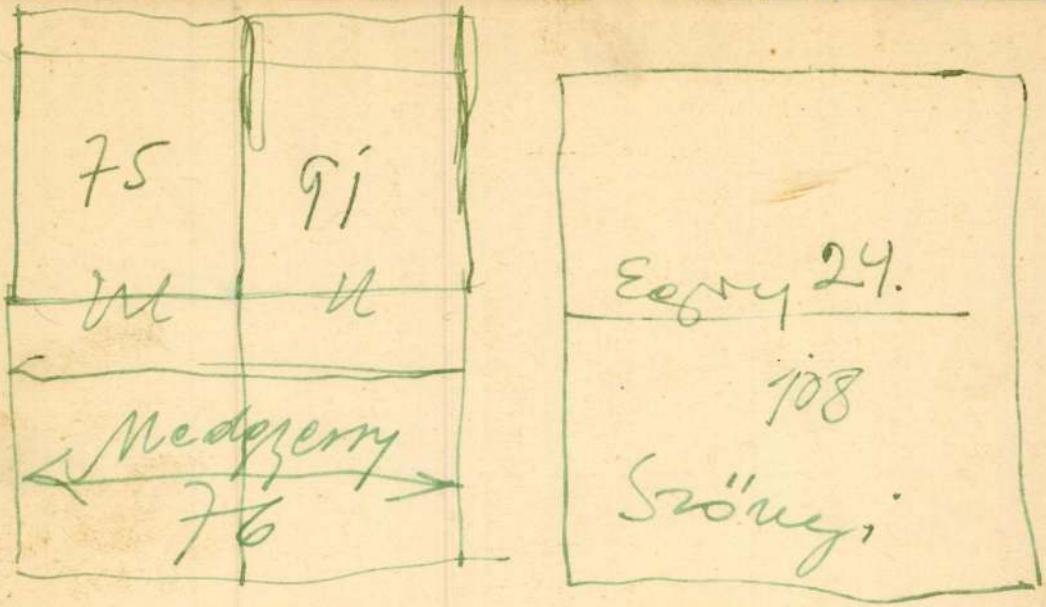
ÁRKAY BERTALAN

1 Prohászka emléktemplom
2 Columbus világító torony
3 Diószegi utcai villa
4 Mohácsi fogadalmi templom

Nemzeti Szalon 1930
Kut jan.

Árkay Bertalan
A-30-66

Sük Jji

Curiculum Vitae

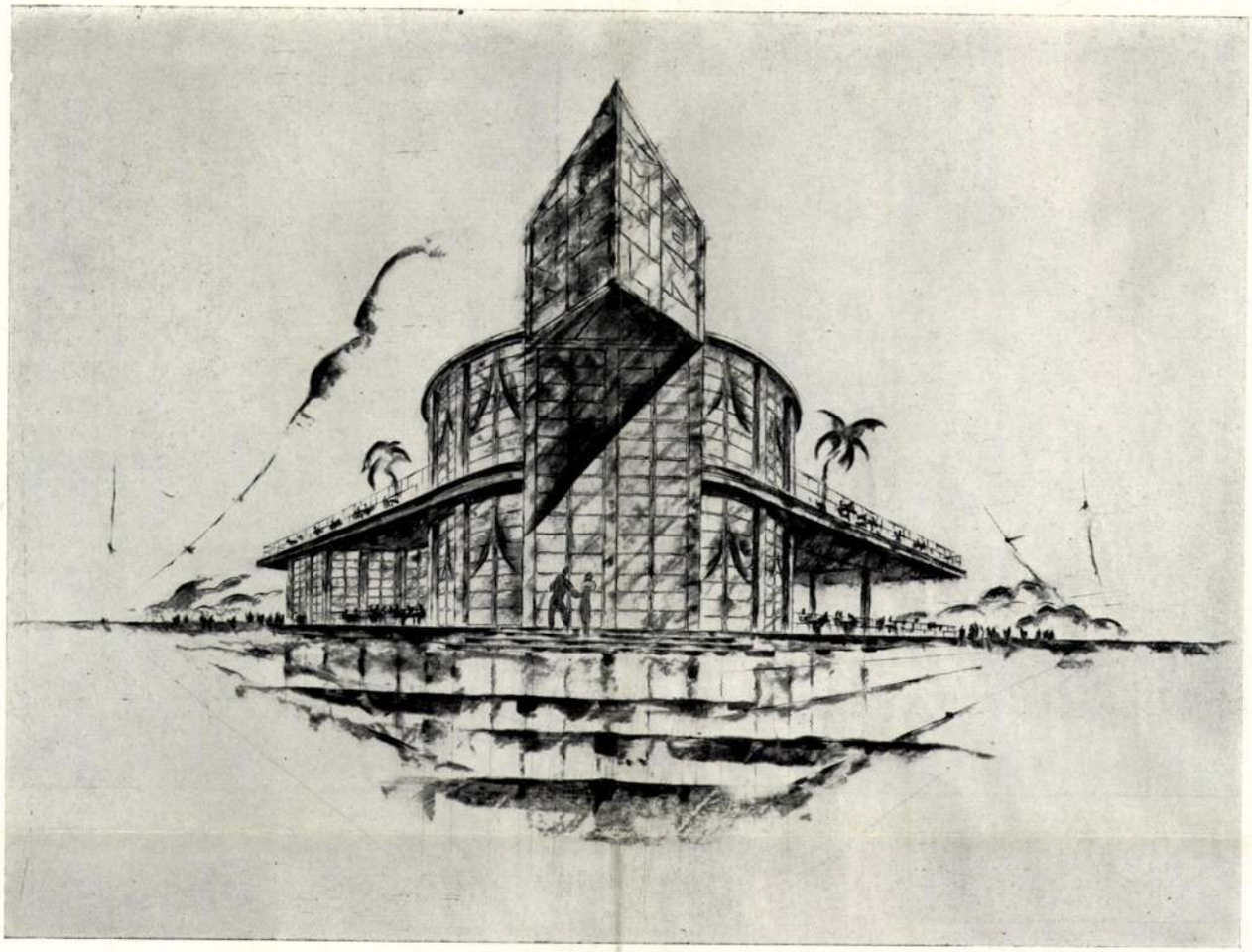
Á r k a y Bertalan építész,született Budapesten 1901 ben.
Atyja Árkay Aladár híres építész volt.Számos templom,középület és
nérház,illetve családi ház terveződe.
A budapesti Müegyetemet 1925 ben végezte,kitünő eredménnyel.
Utána Párisban egy híres párisi építész irodájában dolgozott,közben
tanulmányozta a francia modern vasbetonépitkezéseket.
1926 ban Wien ben az Akademie der Bildenden Künste,Meisterschule für
Architektur iskoláját végezte el a világhirü Behrens építész vezetésé-
vel.Ezen iskola magasabb müvészi szempontok szerint vezette be
növendékeit a modern épitészeti stilusba.
Már az iskolai kiállitásokon kitünt és a külföldi reprezentativ kiállit
sokon dijat nyert.
1927 ben épiti Budapesten az első modern villákat,amelyek nagy feltü-
nést és sikert hoztak.
Pályázatokon ujszerü stilusával és monumentális müvészi formaképzésével
nagy elismerést vivott ki magának.
1929 ben megkapja az Ügyleti ösztöndijat és utána a római nagydijat,ami
vel a római magyar müvészeti akadémia tagja lesz és ott tölt egy évet,
tanulmányozva egész Olaszország és Északafrika épitészetét.
1932 ben épiti Magyarország legelső modern vasbeton templomát a Város-
majorban Budapesten.Ezen templom ugy szerkezetileg,mint formailag ut-
törő nemcsak hazai de külföldi viszonylatban is. Az összes európai la-
pok és szakujságok foglalkoztak vele.A londoni Times cimlapján nagy képe
közölt róla elismerő sorokkal.Ugy észak mint dél Amerikában is számos
szaklap közölte a templomot. 1934 ben a milánoi épitészeti világkiálli-
táson és kongresszuson a"legjobb modern templom" elismerését kapta.
Közvetlen utána épült a nohácsi fogadalmi templom,melynek 30 méteres
vasbetonlemezes kupolája szintén nagy feltünést keltett szakkörökven,
mivel paraboloikus vonalvezetése nemcsak érdekes formai megjelenést je-
lentett,hanem a kupolának 7 cm vastag vasbeton lemezzel bordák nélküli
megoldását is lehetővé tette.Terveste még a győri,lellei nagyobb és több
kisebb templomot,kulturházat,ravatalozó kápolnát stb.Epképen egyházi ép
tészet terén működik,és nem csak a templomot magát,hanem annak berende-
seit és diszitéseit is maga tervezi.
Emellett épit modern korházakat,iskolákat,biztositó intézetet,kulturház
zat,rendőrségi szakházat,sportépületeket,fürdőket,nérházakat és számta-
lan családi házat,melyek ujszerü alaprajzi megoldásukkal és külső
megjelenésükkel szintén nagy elismerést váltottak ki.
1935 ben tagja lett a magyar Müvészeti Tanácsnak,majd a Közmunkatanácsa
nak,ahol főkép városrendezői szakértelmét vették igénybe.E téren is sok
dijnyertes pályatervet készitett és több vidéki várost rendezett nagy
és elismert sikerrel.
Tervei szerint épült a nátravidéki elektromos centrále egész lakótelepe
mely a vidéki településsek legsikerültebbje,annak elhelyezése és a táj-
képbe illeszkedő formai megjelenése által.
Nagy sikereket aratott különböző bel és külföldi kiállitásaimak.Igy a
milánói triennále magyar pavillonja de elsősorban a római magyar egy-
házmüvészeti pavillonnal ért el nagy elismerést a nemzetközi egyház-
müvészeti kiállitáson,amelyen grnad prix vel tüntették ki és a Pápa
Őszentsége is a legjobbnak minősitette az erős és nagy nemzetközi kon-
kurencia ellenére .
1939 ben megkapja a Smith Jeremias amerikai ösztöndijat és egy észak-
amerikai egyetemre való meghivást,de kimenetelét az időközben kitört
háboru megakadályozta.

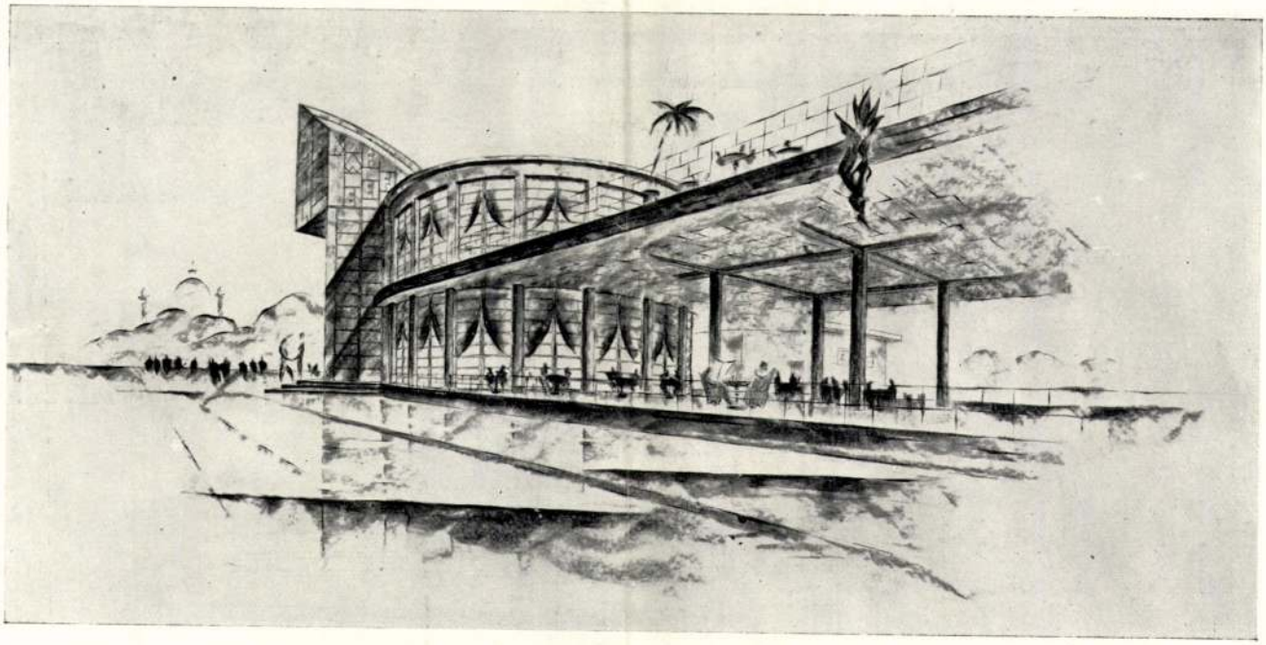
Árkay Bertalan ~~me~~ m. Rákóczi Zsuzsa
u. a. Boékor Brigitta, fogadott leánynak

Arkay Bertalan

önéletrajza

A-30-65

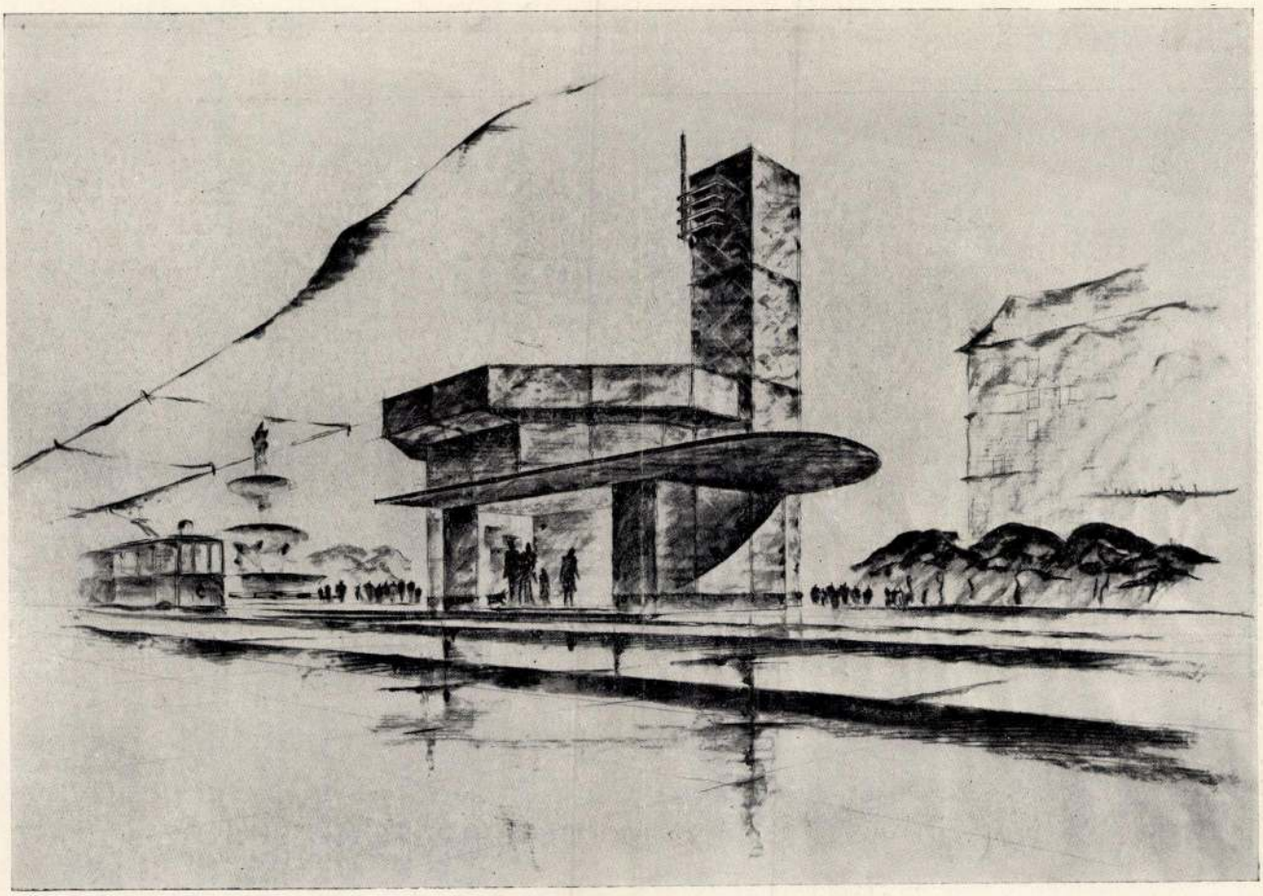

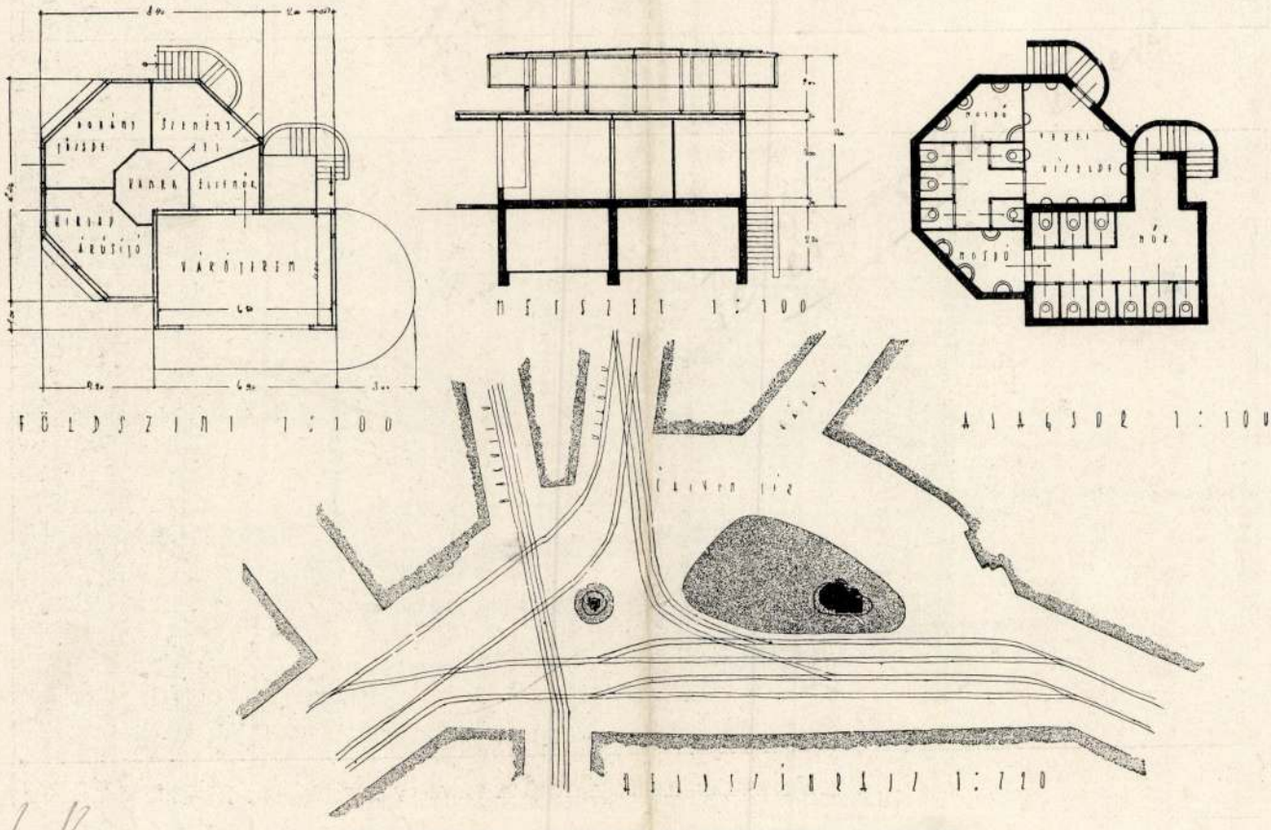

ÁRKAY BERTALAN: KÁVÉHÁZI PAVILLON TERVE

Fordíts!

Tér és Forma
1928. I. évf. 4 sz.

ÁRKAY BERTALAN: A KÁLVINTÉRI VILLAMOS VÁRÓPAVILLON TERVE
A MAGYAR MÉRNÖK ÉS ÉPITÉSZ EGYLET 1927. ÉVI KISPÁLYÁZATÁN I. DIJAT NYERT MŰ

Árkai – Hönsch

A-30-37

Katona

Árvái

A tulnyomóan művészi elgondolásu tervek közt az *Árkai—Hönsch—Katona*-féle második dijas nagyon rokonszenves alkotás. Ha szabad lenne művésznek is lenni a városrendezőnek, ennek a tervnek szellemében a fürdőváros egy része megoldódnék. A svéd szabadtéri muzeumok sugalhatták annak a pompás parknak gondolatát, mely a Gellérthegy lábánál terülne és a népmüvészeti muzeum elszórt pavillonjait foglalná magában. Ez a muzeumpark mindig könnyen bekebelezhető lenne a Szent Imre fürdő fejlődésében, s maradna lehetőség, hogy e fürdő bőséges radióaktiv vizét mentől többféleképen, penziókban, szállodákban használjuk fel. Egy beépitetlen tér mindig igéret a jövőnek. Kár, hogy a völgyet ők is bérházakkal tömik tele, amik egységes művészi elgondolásban sorakoznak ugyan, de mégis csak bérházak és a közéjük vágódó főutvonal mégis csak egy uj, lármás, semmiképen sem üditő Krisztina-körut.

cród
z

Márkus László: Tűz és zavar a Tabánban. Pesti Hirlap 1934. jan. 11.

endes-óceán

Péter nevű
y. kir. meg-
rösmárvány
getén állott

. Zeneszerző
onban, majd
órangú zon-
szerzői mun-
e szorította.
rát írt. (He-

ánnel (1819
e 1840; címe
61-ben eny-
a polgárhá-
kal szemben
ultimátum

1922). Jeles
gr. intézetet
íai múzeu-
milton Mary
Taszilóhoz

nánya, nagy

1875). Fele-
ághaborúban
a sarkában,
k elfoglalni.
tta vele fele-
6.
., L. 1219 M.

1902). Szász
részen har-

L. 4078 M.

Albigenzek. Középkori eretnekek, kik a délfranciaországi Albi-tartományról kapták nevüket. Ők *katarok*-nak nevezték magukat. Egyéb nevük: *patarénusok, bogumilok, publicánok* v. *publikánok, turlipinok, bolgárok* stb. Mivel manicheusizű tanításaikkal egyformán veszélyeztették az egyház és a társadalom békéjét, III. Ince fölhivására Montfort Simon kereszteshadjáratot vezetett ellenük (1209—29), mely hazájuk, Languedoc pusztulását és elnéptelenedését eredményezte.

Albinók. Általában azok az állategyének, melyeknek testéből hiányzanak az illető faj színét adó festékanyagok s azért színük fehér v. legalább nagyon halovány; az ember albinizmusának oka a festék hiánya a bőr Malpighi-féle rétegében; ezeknek szőrzete is fehér, szemük szivárványhártyája pedig halovány rózsaszínű.

Albion. Nagy-Britannia régi neve.

Albit = Na Al Si$_3$O$_8$, plagioklas-fajta (L. o.)

Albogyó. Bogyóhoz hasonló termés; ilyen pl. a boróka termése, mely tulajdonképpen meghúsosodott toboz.

Alboin. *Longobárd kir.* (561—573). A gepidák legyőzése után Pannoniát átengedte szövetségeseinek, az avaroknak, maga pedig népét Itáliába vezette, annak nagy részét elfoglalta és megalapította az itáliai longobárd királyságot, melynek székhelyévé Páviát tette.

Albrecht (1250—1308). *Osztrák hg.*, majd *német-római császár.* (Uralk. 1298—1308). Atyja, Rudolf császár (1283) reáruházta az Ottokártól 1278. elfoglalt Ausztriát, Stiriát, ez azóta a Habsburgok örökös birtoka. Reáhagyta Magyarországot is, de ezt a jogosulatlan adományozást A. nem tudta érvényesíteni. Göllheimnél 1298. legyőzte Nassaui Adolf ellenkirályt. Saját unokaöccse, János gyilkolta meg.

Albrecht (* 1897). *M. kir. herceg.* Frigyes

Alfafű.

Radioaktivitás.

Alfától omegáig = kezdettől végig. A görögül írt *Titkos jelenések* könyvében mondja magáról Krisztus: «Én vagyokaz A és Ω, az első és az utolsó (1, 11.), a kezdet és a vég, aki van, aki volt és aki eljön» (1, 8.). Azért az A és Ω a keresztény archeologiának sokszor előforduló szimboluma.

Alfieri, *Vittorio,* (1749—1803). Olasz drámaíró. Tárgyait leginkább a római és görög történetből vette (Antigone, Agamemnon, Mezope, Mirra), ritkábban a bibliából (Saul), vagy az újabbkori történetből (Maria Stuarda, Congiura dei Pazzi). Ezekben a szabadság dicsőítője; de a francia forradalom kegyetlenségeit hevesen elítéli (Misogallo). Drámáinak szerkezetében szemmel tartja az aristotelesi hármasegység szabályait. Fontossága az, hogy a XVIII. sz.-ban tisztán formajátékká vált olasz költészetbe tartalmat önt.

Alfonz, spanyol király. XIII., (* 1886) A spanyol-amerikai vesztett háború után lépett trónra (1902.) Házasságával (Battenberg hercegnő, Viktória unokája) angol támogatást szerzett hazájának, mely már az algecirasi konferencián is érvényesült. (1906.) A vil.-háb.-ban megőrizte Spanyolország semlegességét, a marokkói kérdésben a franciák féltékenysége és a kabilok kitartó küzdelme dacára eredményeket ért el.

Alföld. 1. A környezeténél lényegesen mélyebben fekvő olyan síkság, amely a környező, magasabb területek folyóvizeinek erózióbázisául szolgál. A folyóvizek ugyanis a hegyvidékbe völgyeket vágnak, a hegy- és domb-

Árkay Bertalan

A-30-38

Negyvenhét pályázat a városháza ujjáépítésére

A budapesti központi városháza ujjáépítésére most járt le a tervpályázat. Negyvenhét építész nyujtotta be pályaterveit. *A negyvenhét pályamű sulya majdnem husz métermázsa.* A pályázók névsora a következő:

Gyenes Lajos, dr. Rados Jenő (2 terv), Weichinger Károly, Polcz és Winckler, Zombori József, Gregersen Hugó, vitéz Martsekényi Imre, Váczi-Hübsch Kálmán, Maróthy Géza, Horváth László Elemér, Nagy Márton, Lauber László, Preisich Gábor, Hejsa Károly, Wälder Gyula, Major Máté, Janáky István, Krompecher László, Horváth Szabolcs (2 terv), Wanner János, Wigan László, Körmendi Nándor, Medgyasszay István és Fischer József királyi tanácsos, Irás Béla, Frey Gyula, Gerlóczy Gedeon, Rihmer Pál, Árkay Bertalan-Hönsch László, Schell József-Wolfel János-Tattay György, Tóth Imre és Müller Antal, Halász András, Schömer Ferenc és Ervin, Misley Sándor és Hübner Tibor, Lechner Loránt, Kamil és Ödön, Hack Győző, Rimanóczy Gyula, Pogány Móric, Kollár Gyula, Lehoczky György, Henny Ferenc, Helm Ernő és Sztojka József, Bartalics Emil, Olgyai Aladár és Viktor, Szegedről küldte be pályázatát Sebestyén Endre, Pécsről pályázott Perneczky Sándor. Elkésve adta be a pályázatát Ebner Miklós.

A pályadijak összege 154.000 pengő. A birálóbizottság *Szendy Károly* polgármester elnökletével a jövő héten tartja első ülését.

Pesti Hirlap 1940 marc 3.

A-30-32

Keresünk

gépészmérnök

Árkay Bertalan A-30-39

— **(Árkay Bertalan és Farkas Zoltán bécsi kitüntetése.)** Bécs város polgármestere *Árkay* Bertalan müépitészt és *Farkas* Zoltán szobrászmüvészt, a bécsi *Liszt Ferenc-emlékmü* alkotóit külön kihallgatáson fogadta és nékik *Bécs* városa elismerését és köszönetét tolmácsolta.

Nu 1936. I. 25.

Árkay Bertalan A-30-40

N. U Színház, művészet 938 VI 3

A GENOVAI HERCEG NYITOTTA MEG A VELENCEI KIÁLLITÁST

NAGY MAGYAR SIKER

Velence, junius 2.

A velencei nemzetközi művészeti kiállitást szerdán délután nyitotta meg a *genovai herceg*.

Magyarország hatalmas anyaggal szerepel a kiállitáson. A magyar pavillon előtt a *genovai herceget*, aki gróf *Volpi* a kiállitás elnöke, *Bottai* nemzetnevelési miniszter és *Federzoni*, az Akadémia elnöke kiséretében érkezett, báró *Villani* Frigyes római magyar követ, *Gerevich* Tibor, a kiállitás kormánybiztosa és *Jalsoviczky* Károly, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium képviselője fogadta.

A magyar pavillon diszcsarnokát az idén *Árkay* Bertalan tervei alapján átalakitották és a csarnokot a jubileumi esztendő emlékére Szent István és Szent Gellért dicsőitésének szentelték. *Aba-Novák* Vilmos, *Molnár* C. Pál, *Medveczky* Jenő nagy falképei és *Borbereky* Zoltán, valamint *Madarassy* Walter szobormüvei diszitik. A freskók *Szent István* és *Szent Gellért* életének legfőbb jeleneteit mutatják be. A főfal közepén *Aba-Novák* Vilmos hatalmas faliképe áll, amely *Szent István* megkeresztelését és a *Szent Korona* átadását ábrázolja. A falikép alatt áll *Horthy Miklós kormányzó* mellszobra. A többi terem magyar müvészek festményeit, szobrait, metszeteit és akvarelljeit tartalmazza. Plakátgyüjtemény és könyvkiállitás egészíti még ki a gazdag és változatos kiállitást.

A *genovai herceg* kiséretével együtt részletesen megtekintette az egész magyar pavillont és látogatása után a kiállitás rendezőjének, *Gerevich* Tibor egyetemi tanárnak, valamint *Jalsoviczky* Károlynak a közoktatásügyi kormány kiküldöttének magas olasz kitüntetést nyujtott át.

A kiállitás általános tetszést aratott és már az első napon is sok magyar mű talált gazdára.

Ugyancsak a *genovai herceg* nyitotta meg szerda délután a központi nagycsarnokban rendezett kiállitást, amely a XIX. század tájképfestészetét mutatja be. Ezen a kiállitáson *Magyarország* a *Szépművészeti Muzeum* átengedett gyüjteményével szerepel *fényesen*. A gyüjtemény felvonultatja a magyar tájképfestészetet *Markótól* kezdve *Szinyei-Merse* Pálig és különösen *Munkácsy*, *Pál* László, *Szinyei-Merse* Pál remekműveit fogadta a közönség nagy sikerrel és elismeréssel.

ani, hogy *a közgazdasági tudománynak a gazdaságpolitikára való befolyása világszerte mindinkább gyengül.* Az a beállitás, mintha a közgazdasági törvények nem volnának oly általános érvényüek, mint például a fizika törvényei, nem állhat helyt, mert a közgazdasági törvényszerüségek kétségtelenek, csakhogy azokat a mai eszmeáramlatok mellett nem veszik figyelembe. Kétségtelen, hogy a közgazdasági tudomány is halad és igy vannak régebbi tantételek, amelyeket maga a tudomány időközben módositott, vannak tévedések is, amelyek előfordulhattak, de ugyanez áll minden más tudományra, igy az orvostudományokra nézve is. A világháboru után jelentkezett gazdasági és szociális bajok könnyebben lettek volna orvosolhatók, ha optimum elérésének érdekében kerülendő volna.

— Erdekesen világitja meg a finanszirozási problémákat, ha a magyar beruházási program pénzügyi tervét a nemzeti szocialista Németország finanszirozási módjaival hasonlitjuk össze. A köztudatban az áll, hogy *Németországban egy példátlanul nagyarányu beruházási programmot hajtottak végre,* egészen szokatlan, merész finanszirozási módszerekkel, amelyek elsősorban hitelkreálásra támaszkodtak.

— Ez a beállitás nem egészen helyt-

Árkay Bertalan A-30-41

— **Mussolini megtekintette a római egyházmüvészeti kiállitás magyar osztályát.** *Rómából* jelentik: *Mussolini* miniszterelnök megtekintette a római nemzetközi egyházmüvészeti kiállitást, ahol sokáig időzött a magyar osztályon. *Gerevich* Tibor kormánybiztos fogadta és kalauzolta. A Duce a magyar kiállitásnak majdnem minden tárgyát nagy figyelemmel tekintette meg, s különösen felkeltette figyelmét *Árkay* Bertalan bazilikája és a berendezés nemes összhangja. Különös dicséretben részesitette Aba-Novák Vilmos, Molnár C. Pál, Medveczky Jenő, Heintz Henrik, Pátzay Pál, Ohmann Béla, Árkayné-Sztehló Lilli, Lux Elek, Kuzmik Livia, Mészáros László, Jeges Ernő müveit és az országos iparmüvészeti főiskola által kiállitott tárgyakat. Hosszasan szemlélte a magyar szenteket ábrázoló főoltárt, amely szintén kivivta legmelegebb elismerését. Mussolini *Gerevich* kormánybiztos előtt többizben kifejezést adott legnagyobb tetszésének és örömének a magyar kiállitás sikere miatt.

9. III. 1934. MN.

M.934.III.6.

használt építési anyagának megtérítését követelte.

A bíróság alvállalkozót igényeivel elutasította s a perköltségben elmarasztalta. Az ítélet indokolása szerint alvállalkozónak tudomása volt az építtető és fővállalkozó közötti megállapodásról, tartozott volna tehát oly számú és annyi munkaerőt alkalmazni, hogy a munka folytatása fennakadást ne szenvedjen és hogy kellő időben befejezhető legyen. Nem találta jogosnak a felhasznált anyagok megtérítése iránti igényét sem, mert fővállalkozó lényegesen magasabb áron tudta csak alvállalkozó mulasztásait pótolni s az így előállott kiadási többlet, — mely körülbelül megfelel az elhasznált anyag értékének, — alperes mulasztása folytán kizárólag őt terheli.

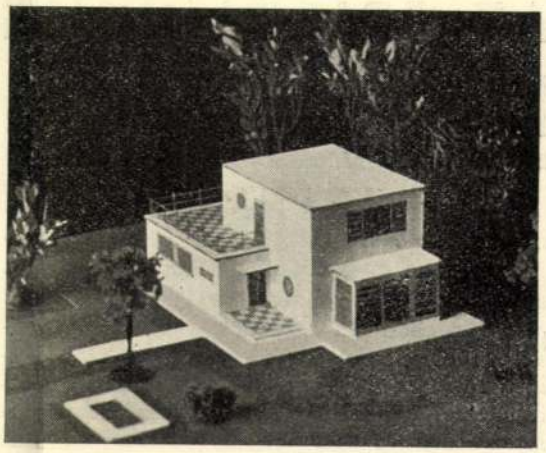
Dr. K. B.

ALAPRAJZ

HÁROM SZOBÁS CSALÁDIHÁZ TERVE

Tervezte: Árkay Bertalan

Az alaprajz az építészeti tervezés alfája. jelentőségét két körülmény határozza meg: a *gazdaságosság* és a *praktikusság*. Mindkettő a korszerű építészet vívmánya. Jelentőségét fokozza az is, hogy az alaprajzból elindított tervezés a *térformálás* új lehetőségei felé nyitott utat. A régi építészetben a homlokzat befolyásolta az alaprajzot. Ma ez fordítva történik. De sohasem úgy, hogy egyik a másikkal szembenállana. Az alaprajz és homlokzat *szerves összhangjában* oldódik fel az alkotó művész elgondolása. Ha nem így történik, az épület minden modernsége mellett is rossz. Mert nem elég lapos tetőkkel, ki- és beugró teraszokkal, modern vonalú ablakokkal, rácsokkal és korlátokkal operálni. A modern építészeti ter-

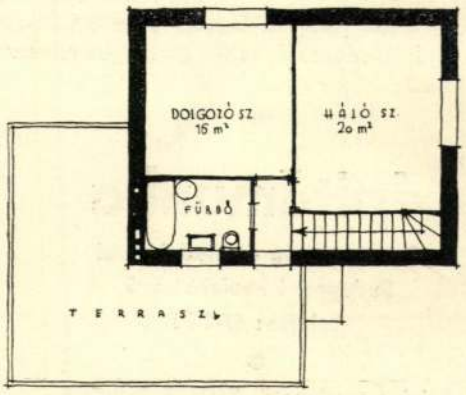

vezés epigonjainak a módszere ez. Az igazi művész az alaprajz, a szerkezet és a forma tiszta összhangját teremti meg, egy olyan „akkord"-ot, amelyben minden elem a maga helyén van. Ezen az úton nem kell féltenünk a korszerű építészetet az uniformizálástól, mert a feladatok ilyen megoldása a tervező művészi egyéniségén múlik. Természetesen ez a művészi egyéniség itt nem mütyürkékben és nem modorosságban fog megnyilatkozni.

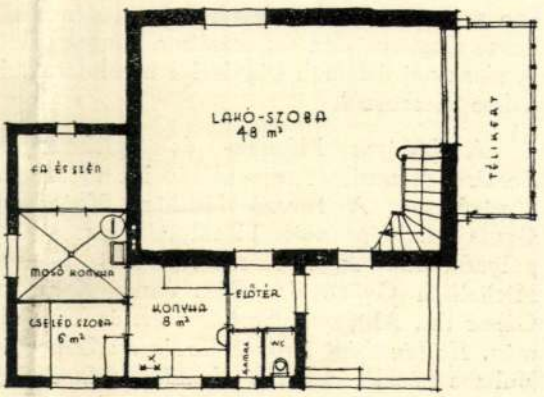
Az *„Építőmunka"* ilyen szempontból veszi sorra a különböző épülettípusok alaprajzait. Bemutatjuk itt *Árkay* Bertalan egyik tervét. A háromszobás családi ház alajrajza egészen újszerű. Nem törődik a sablonokkal. Egyszerűen és észszerűen oldja meg a feladatot. Az emeletes főtömeghez (mely négy falból álló tiszta konstrukció) szép aránnyal és mesterkéltség nélkül csatlakozik a mellékhelyiségeket kis helyen és praktikusan csoportosító földszintes rész. A terv értékét abban látjuk, hogy *átlátszó, tiszta megoldás.* Nincs benne erőszakolt és komplikált zsúfoltság. Külső megjelenése őszinte és az alaprajzból természetesen következik. (23.5 P. köbméterárral, központi fűtéssel épült fel.) *Csanádi Rudolf.*

●

Következő számunkban a sorházakkal fogunk foglalkozni.

Emelet

Földszint

Építőmunka 1933. 2. 27.

AZ ÉPITŐMUNKA HIREI

Lapunk zártakor olvassuk Jánszky Bélának (kinek egyik cikkével mai számunk„*Megjegyzések*" c. rovatában foglalkozunk) legújabb cikkét, melyben visszatérve „*A Műegyetem: mostoha anya*" c. sokoldalról kifogásolt cikkére, többek között a következőket írja: „Belátó emberek megbocsáthatják „túlfűtött" lendületemet és néhány igazságtalannak látszó kifejezésemet és már meg is bocsátották. Aki pályámat ismeri, tudja, hogy *minden tiszteletem a komoly, szakképzett, derék, becsületes iparos karé*. Eszem ágában sem volt sem az építőmestereket, sem a kőművesmestereket a kontárok sorába soroznom, hiszen magamnak, de egész karunknak is az a szándéka, hogy őket épúgy megvédjük a *kivitelben* a kontárok és alkalmi vállalkozók gonosz kufárkodásától, mint ahogyan mi is meg akarjuk védeni az egész ország építtető közönségét — a tervezésben — ugyanettől a zúgtervezői hadseregtől... Soraimmal nem vontam kétségbe azt, hogy a kivitelező iparosok egy része valóban a helyzet magaslatán áll a tervezőképesség tekintetében és azt is elhiszem, hogy elég diplomás tervező is akadhat, aki nem áll ezen a magaslaton". Cikkének további részében kikel a balkáni nívó ellen, ami a tervezésben és kivitelezésben egyaránt veszélyezteti a hivatása magaslatán álló építő iparosok munkáját. Ebben teljesen egyetértünk a cikkíróval. De kit okoljunk érte, azokat, akik ilyen nívón állanak, vagy azt a rendszert, amelyik ezen a téren még ma sem tudott rendet teremteni?

A Nemzetközi Építőipari és Közmunka Szövetség kongresszust tartott Rómában. A Magyar Építőiparosok Orsz. Szövetsége képviseletében Magyarországról *Farkas* Elek, a Szövetség igazgatója vett részt a kongresszuson. A nemzetközi szövetségnek elnöke, (aki különben a Svájci Építőmesterek Szövetségének elnöke) *Cagianut* Jan dr. vezette a kongresszust. A kisantant államok képviselői távolmaradtak a kongresszusról.

A Magyar Mérnök- és Építészegylet *Forster* államtitkár elnöklésével megtartotta közgyűlését. A távozó főtitkár, *Majorossy* Gyula jelentése után kiosztották az egyleti pályadíjakat. *Egyleti ezüst érmet kapott:* Michailich Győző dr., Kiss Jenő, Kazinczy Gábor dr., Algyay-Hubert Pál dr. és Uy Kálmán. *Hollán-dijat kapott:* Kazinczy Gábor és Halmos László. *A Kéler Napoleon alapitvány tervpályázati díját kapta:* Oblatt György és Presich Gábor. *Wellisch Alfréd pályadijat kaptak:* Demán Pál, Bayer J. István müegyetemi hallgatók. A *Fábián-jutalmat* ifj. Szendy Károly kapta.

A Kereskedelmi és Iparkamara teljes egészében magáévá tette *Kovatsek* Ferencnek a kisiparosság hitelellátására vonatkozó javaslatát. A javaslat szerint 455.000 pengőt lehetne előteremteni a kisiparosságnak, a nélkül, hogy ez a hitelakció bárkit is különösképen megterhelne. Az életrevaló javaslat könnyen megvalósítható és a kisexisztenciák egész tömegének végső segítséget jelentene.

Hírszolgálatunk lapunk jellegénél fogva csak a minimumra szorítkozhatik. Amennyiben előfizetőink az ehhez szükséges számot elérik, az Építőmunkát kéthetenként jelentetjük meg, s ebben az esetben mindenre kiterjedő hírszolgálatot fogunk bevezetni.

Havel Lipót, az építőmesteri kar egyik nagy- és szép multú tagja, 86 éves korában meghalt. Munkásságának jellemzésére elég felsorolni azokat az épületeket, amelyeket ő épített: Műcsarnok, Törvényszéki bonctani intézet, Curia, Vígszínház, Műegyetem, a királyi család Apponyi-téri palotája, Örökimádás-templom, a legtöbb budapesti gőzmalom. Boldog öregek, akiknek még ennyi munka jutott.

A Tabán új szabályozási tervét elfogadták és hirek szerint a közmunkák rövidesen megindulnak. Ugyanakkor megindultak a különböző akciók a Tabán újjáépítésével kapcsolatban. *Exner* Kornél ny. államtitkár szerint a Tabán-ügy mai állása szerint *a magánérdek teljesen legyőzné a közérdeket.* A Tabán területén hét rádiumos forrás van. Ez sokak szerint arra predesztinálja ezt a helyet, hogy a főváros a bérházakkal való beépítés helyett itt egy európai nívón álló világfürdőt létesíthetne. „*A hivatalos terv ma még mindig módositható* — mondja vitéz *Martsekényi* Imre fővárosi bizottsági tag — építsenek sporttelepet, golfpályát, kiállítási csarnokot, szórakozó helyeket, múzeumot a fürdőszállodák és gyógyházak közelében." Itt van tehát egy új városrendészeti probléma. Borvendég alpolgármester kijelentése szerint a bontást rövidesen megkezdik. Kérdés, hogy a bontás után mi következik, a közérdeknek vagy a magánérdeknek lesz igaza?

építőmunka

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Budapest I Pauler-utca 5
Telefon: 52-3-71

Felelős szerkesztő: ZEITLER RUDOLF
Laptulajdonos és felelős kiadó: ZEITLER SÁNDOR

Sárkány nyomda rt. Budapest, VI., Horn Ede-utca 9. Vezetők: Dr. Wessely Antal és József.

A-30-33

Arkay Bertalan

Pesti Napló 1937 június 16

Korabbi A-30-34

Kik lesznek az új „Szépirodalmi és Művészeti Akadémia" tagjai?

(Saját tudósítónktól.) *Az Est* szerdai számában hír-adás jelent meg arról, hogy dr. *Sebestyén* Gyula ny. nemzeti múzeumi igazgató, a M. Tud. Akadéfia tagja kétszázötven akadémiai tagtársához körlevelet intézett, amelyben megkérdezi őket, hogy hajlandók-e az általa alapítandó új Magyar Szépirodalmi és Művészeti Akadémiához csatlakozni.

Sebestyén Gyula akciója annakidején már szerepelt a napilapok hasábjain, mégpedig egy amerikai gyűjtéssel kapcsolatban, amikor is az Akadémia főtitkári hivatal nyilatkozatban közölte, hogy a tervezett új akadémiával semmi kapcsolata nincsen és Sebestyén Gyula jogtalanul szerepelteti gyűjtőívein a Tudományos Akadémia részleges tegnévsorát.

Sebestyén Gyula, aki több mint negyven esztendeje tagja a Magyar Tudományos Akadémiának és tagja a Kisfaludy Társaságnak is, annakidején mindössze néhány sorban válaszolt az Akadémia hivatalos nyilatkozatára. Ugy látszott, hogy ezzel az ügy befejezést is nyert, most azonban annál nagyobb meglepetést keltett Sebestyén Gyula körlevele, amelyhez *szavazólapokat* is mellékelt. A kitöltött szavazólapokkal akarja Sebestyén Gyula igazolni, hogy az új akadémia megalapítását a Magyar Tudományos Akadémia tagjainak nagy része is helyesnek tartja.

Sebestyén Gyula szerint egyébként az új Magyar Szépirodalmi és Művészeti Akadémiának a tagjai a következők lesznek:

I. osztály: *Angyal* Dávid, *Babits* Mihály, *gróf Bánffy* Miklós, *Csathó* Kálmán, *Csengery* János, *Falu* Tamás, *Gulácsy* Irén, *Harsányi* Zsolt, *Havas* István, *Hegedüs* Sándor, *Heltai* Jenő, *Herczeg* Ferenc, *József* Ferenc főherceg, *Kéky* Lajos, *Komáromi* János, *Lőrinczy* György, *Molnár* Ferenc, *Móricz* Zsigmond, *Pekár* Gyula, *Petri* Mór, *Pintér* Jenő, *Radó* Antal, *Ravasz* László, *Sebestyén* Gyula, *Sebestyén* Károly, *Sik* Sándor, *Szathmáry* István, *Vikár* Béla, *Zilahy* Lajos.

II—III. osztály: *Aba-Novák* Vilmos, *Árkay* Bertalan, *Beck* Ö. Fülöp, *Bernáth* Aurél, *Csók* István, *Dohnányi* Ernő, *Dudits* Andor, *Fényes* Adolf, *Gerevich* Tibor, *Glatz* Oszkár, *Györgyi* Dénes, *Horvay* János, *Hültl* Dezső, *Iványi-Grünwald* Béla, *Kotsis* Iván, *Kodály* Zoltán, *Lázár* Béla, *Ligeti* Miklós, *Lyka* Károly, *Lux* Kálmán, *Medgyasszay* István, *Medgyessy* Ferenc, *Nagy* Sándor, *Pátzay* Pál, *Pásztor* János, *Petrovics* Elek, *Réti* István, *Rudnay* Gyula, *Sidló* Ferenc, *Szentgyörgyi* István, *Szőnyi* István, *Vaszary* János, *Walder* Gyula, *Weiner* Leó, *Ybl* Ervin.

— Az új akadémia, — mondotta érdeklődésünkre Sebestyén Gyula — minden várható gáncsoskodás ellenére is *hamarosan megalakul.* Mivel a legnagyobb akadályok elhárultak utunkból, *rövidesen megtarthatjuk első nagy alakuló taggyülésünket is.*

A tudományos és irodalmi körökben érdeklődéssel várják, hogy mit szól a M. Tud. Akadémia ennek az új akadémiának megalapításához.

Ezután Auriol pénzügyminiszter szólalt fel. Kijelentette, hogy előkészítette a pénzügyi helyreállításra vonatkozó törvényjavaslatot, de a néhány nappal ezelőtt durván megindított veszélyes pénzügyi támadás arra kényszeríti a kormányt, hogy bizonyos azonnali intézkedéseket tegyen az ország hitelének megvédésére.

Kiemelte, hogy a társadalmi terhek és a pénzügyi reform ellenére a *kiskereskedelmi árak ma még alacsonyabbak, mint 1929-ben voltak.* Nem a kormány hibája, hogy a kezdeti hiányhoz további milliárdok járultak a társadalmi terhek és a vasutak hiánya folytán. *Több mint 50 milliárd*

Kicsoda Lindbergh, bokszvilágbajnok vagy gyermekrabló?

Intelligenciapályázat 1937-ben

Az egyik amerikai ujság, az *Oklahoma Times*, különös pályázatot rendezett közönségének. Összehívta előfizetőit Oklahoma City legnagyobb nyilvános helyiségébe és ott 30 másodperces időközökben 20 kérdést tettek fel, amelyre az egybegyülteknek gondolkozás nélkül, azonnal, irásban felelniök kellett. Az egyedülálló »intelligenciavizsgán« ötszázan jelentek meg — azért csak ilyen kevesen, mert irásbeli úton, előzetes körkérdések segítségével választották ki a sokezer pályázó közül a legmegfelelőbbeket — és ez az ötszáz ember válaszolt azután a kérdések pergőtüzére. A 20 kérdés közül 5 általános jellegü volt, 5 földrajzi fogalomra, 10 pedig személyre vonatkozott. Az eredmény vegyes érzelmeket keltett: a személyek közül Shirley Temple volt az egyetlen, akinek nevét minden versenyző ismerte, utána — 369 cédulán — *Lindbergh* következett,

Árkay Bertalan

A-30-32

UNGHERIA

circoli ufficiali, essi ebbero occasione di compiere, in perfetta collaborazione con dei giovani architetti, lavori importanti di questo alto genere di pittura e di scultura.

Dovendo dare in ogni Biennale veneziana l'indice dell'opera e delle novità artistiche dei due precedenti anni, si è formato da sè il programma del padiglione ungherese per la XXI Biennale: quello cioè di dare un'idea, un saggio del rinnovamento della nostra pittura e scultura monumentale che è senza dubbio l'avvenimento più importante, più lieto e più significativo dell'arte ungherese negli ultimi tempi. Abbiamo voluto offrirne una prova nella prima sala del nostro padiglione, naturalmente entro i limiti e le possibilità di un'esposizione temporanea, determinati anche dall'architettura esistente, che però è stata ritoccata, con mezzi improvvisati, dal nostro ottimo Árkay, anch'egli « romano ».

Sono pure delle improvvisazioni, eseguite appositamente per la Biennale, le grandi pitture storiche su lamine di alluminio e su tela, lavori di giovani valenti artisti della scuola ungherese di Roma, conosciutissimi ormai in Italia, cioè di Aba-Novák, di Molnár e di Medveczky, i quali condussero a termine, proprio ora, — o stanno ultimandoli— in patria dei grandi affreschi. A loro è dovuta nella maggior parte la rinascita dell'affresco ungherese, dopo una decadenza semisecolare, e nello stesso tempo la risurrezione della pittura storica, con dei mezzi e sentimenti moderni, abbandonando tutto il vecchiume, tutti gli elementi banali di uno storicismo artistico ormai lontano e vinto. Non sono nuovi soltanto i loro mezzi espressivi, ma anche l'interpretazione e l'espressione sensitiva della nostra storia, parallela alle valutazioni e revisioni nella storiografia ungherese dei maestri Hóman e Szekfü. Prova questa dell'alta missione dell'artista del nostro tempo, riacquistata dall'arte nuova, dopo la meschinità spirituale di certe teorie dell'« art pour l'art ».

L'artista vero può e dev'essere altrettanto maestro, insegnante, esaltatore, esemplificatore del suo popolo, quanto il poeta, lo studioso, l'uomo politico. Il tema della decorazione venne offerto dal fatto che l'Ungheria festeggia quest'anno il nono centenario della morte del suo primo re, Santo Stefano, fondatore dello Stato ungherese, il quale, sotto l'egida di Roma, convertì il suo popolo al cristianesimo, e da Roma chiese ed ottenne la Sacra Corona, simbolo tutt'ora della sovranità del paese. E con Lui abbiamo voluto ricordare la memoria di San Gerardo veneziano, della nobile famiglia dei Sagredo, primo collaboratore di Santo Stefano nel suo apostolato. Con la sua rievocazione abbiamo inteso di esprimere un grato omaggio a Venezia. La decorazione pittorica della sala è accompagnata da sculture di uguale carattere e funzione. I rilievi di Borbereki simboleggiano i

300

Catalogo della XXI. biennale. Venezia 1938-XVI. 300. c.

PADIGLIONE DELL' UNGHERIA

Commissario del Governo e ordinatore: TIBERIO GEREVICH

Segretario: Dott. STEFANO GENTHON

Giuria del Consiglio Superiore delle Belle Arti, sotto la presidenza di S. E. GABRIELE UGRON

Amministratore: Soc. Art. NEMZETI SZALON di Budapest. (Dir. Andrea Hubay, Segr. Bèla Lehel.)

Non è facile per una Mostra biennale d'arte contemporanea di non ripetersi, e specialmente entro i limiti di un ristretto padiglione, capace di presentare solo una scelta raccolta. Nella Biennale precedente abbiamo schierato gruppi di opere dei più eminenti artisti ungheresi di tendenze moderne, senza riguardo alla loro età, dai settantenni Csók, Vaszary, Iványi, Fényes, attraverso la generazione media di un Rudnay e di un Csánky, fino ai più giovani Aba-Novák, Szönyi, Molnár, ecc. pittori, Pátzay, Borbereky scultori, usciti dalla nostra Accademia di Roma. Ripresentandoli oggi, magari con delle opere eseguite nei due ultimi anni, non se ne avrebbe cambiato l'aspetto, poichè l'evoluzione di un artista, anche se per caso si trovi in un momento di crisi estetica o tecnica, non può mutarne interamente il volto nell'intervallo di due anni o meno. Si consideri pure che viviamo in un' epoca in cui il ritmo del rinnovamento artistico si è rallentato. L'epoca della rivoluzione artistica può esser ritenuta chiusa e si cerca piuttosto di trarne le conseguenze, innestandone i risultati nella continuità della storia, ordinandoli e conciliandoli colla parte viva del passato. Tale processo si manifesta chiaro anche nell'arte ungherese. Il puro cerebralimso ha lasciato il posto alla ricreazione visiva e all'interpretazione sentimentale, la formula alla forma, la polemica all'affermazione. L'arte, uscita così dalla speculazione, che in molti casi parve del tutto sterile, si diede a realizzazioni più concrete. La pittura e la scultura ritornarono a dei compiti monumentali e rioccuparono le mura e le pareti con decorazioni in grande stile, così come nei grandi secoli portandovi in aggiunta le nuove esperienze. Questo ritorno al monumentale si verificò in Ungheria proprio negli ultimi anni e non è da meravigliarsi, anzi, appare naturalissimo, se fu intrapreso appunto dagli artisti della nostra giovane scuola romana. Gli ex-pensionati dell'Accademia Ungherese di Roma ritornarono dall' Italia, patria di Giotto, di Piero della Francesca, del Signorelli, del Donatello e del Sansovino, insomma di artisti che dettarono le leggi della giusta decorazione murale: ritornarono avidi di quest'arte speciale. Grazie al miglioramento del clima artistico ed anche alla giusta comprensione dei

előadni. De nemcsak ilyen kézenfekvő megrontásról lehet szó. Az alkotás anélkül, hogy látszatra immorális lenne, a gonosz szolgálatában állhat. Igy például az egyházművészeti alkotás, ha csak semleges, sem nem hideg, sem nem meleg — karakternélküli, úgy árt.

Nyilvánvaló, hogy a 19. században sem kerülhetett erkölcstelen kép vagy szobor, templomba. És mégis bízvást állíthatjuk, hogy a közelmult szobrászata, festészete legalább annyit vétett az Egyháznak, mint az Egyház ellen indított hangos támadás. A 19. század művészete csendben, lárma nélkül — akarva vagy nem akarva, az mindegy —, de diszkreditálta legtöbbször az Egyházat.

A képzőművészeti stílusban mindig megtestesül a kor világnézete. A 19. század materialista, racionalista felfogásának, a művészetben megfelelője a naturalizmus. A művészet anyagelvű felfogása és liberalizmusa ellen akartak gátat építeni a nazarénusok és preraffaeliták, akiket azonban a l'art pour l'art árja elsepert. A tudós az agyvelő jobbágya, a racionalizmus rabszolgája, a festő és szobrász viszont a realizmus cselédje. Ebben a korban a vallásos kép és szobor is csak fizikai élmény. Ezen a téren is az „imitatorum servum pecus" győz. Jó akkor, az idők felfogása szerint, a vallásos kép és szobor, ha „hűen ábrázol". Ki törődik azzal, hogy a mű transcendentális legyen. Egyházi tárgykörrel foglalkozó művész a 19. században alig akad. A templomfestők és aranyozók garázdálkodnak a gipszből szent-szobrokat öntőkkel együtt. Bágyadt, édeskés szenteket öntenek, lagymatag festményeket festenek, közömbös lélekkel. Ez a semmitmondó, sem jobbra, sem balra nem hajló művészet azonban egyenesen egyházellenes. Ma már bosszúsan nézzük a jó anyagot hazudó, renyhe kegytárgyakat, melyeket az üzemek tömegáruként fabrikáltak. Kelyhek, monstranciák, miseruhák, érmek, örökmécsesek, legtöbbször mind-mind henye ízléssel készültek, amelyek, mert gyártójuk magatartása, felfogása pongyola volt, nem egyszer viselik magukon a kisebbfajta vallásgyalázás nyomait. A festő, szobrász, iparművész csak külső látszatra dolgozik, ezért lélektelen, fonnyadt mindaz, amit még vagy húsz esztendővel ezelőtt az egyházművészek a közönség nyakába varrtak. A külsőség volt csupán a fontos. Ezért építenek a 19. században történelmi stílusban. Hazudják a románt, becsapnak az álgotikával. A homlokzaton volt a hangsúly. Pedig vegyék tudomásul az arra illetékesek, hogy a szobor, kép, iparművészeti tárgy és az épület nemcsak arról beszél, amit rajta látunk.

A 19. század egyházművészete elvesztette rangját, ezért, az egyházművészetről nemcsak jogunk, de kötelességünk is beszélni. Nem is szólva arról, hogy egyházi vonatkozású alkotásainkkal kapcsolatban némiképen a lelki üdvösségünkről van szó. Az egyházművészet Isten dicsőségére kell, hogy készüljön és mi tőle tanítást, gyógyulást, megtisztulást várunk. Szerencsére a rossz álom, a potemkin művészet ideje véglegesen muladozóban van. Az egész világon és nálunk, a feltörő fiatalok ma már más szellemből kiindulva alkotnak. Ezt különösen a páduai és római egyházművészeti kiállításon láthattuk. A magyar egyházművészek sikere ezeken a bemutatókon világraszóló volt s azóta erősödnek, izmosodnak. Ma már nemcsak főpapjaink, műtörténészeink, hanem a nagyközönség is megértéssel, gyámolító szeretettel figyeli munkásságukat. Már tudjuk, hogy ők szakítottak a profanizáló tendenciával és az alpári kifejezéssel. Látjuk, hogy az anyagot szellemmé változtatni akarják. A nemes cél érdekében, izzó magyar akarással ezt a vágyukat, már nem is egyszer, siker koronázta. Felismerték, hogy a művészet, épúgy mint a szó, nagy fegyver, amelyet nem hagyhatunk számításon kívül. Az új életnek, életberendezésnek, a megújult hitnek erre is mérhetetlenül szüksége van. Igen, olyan templomokat építenek, olyan képeket festenek, szobrokat mintáznak, melyekben az örök, változhatatlan Egyház diadalát hirdetik, s mégis bennük él a kor gondolata is. Bátran hirdetik, hogy az egyházművészetnek a kereszt filozófiája lehet csak egyetlen, nagy problémája, amelynek kifejezése által az Egyházat még közelebb akarják hozni a ma emberéhez.

Az örökkévalóság problémája a magyar egyházművészetnek valóban nagy kérdése, éppen ezért vállalkoznak a maguk eszközeivel, örök életű, egyszerű formákkal a Mindenható és közöttünk való közvetítő szerepére. A fiatal modern egyházművészet közeledik nagy küzdelmei után a diadalhoz és már bátran éneklik: „. . . . íme, elmult a tél, az eső elment és eltávozott."

*

A Magyar Egyházművészeti Kiállítás a Nemzeti Szalónban az Országos Egyházművészeti Tanács rendezésében nyilt meg. Létrehozásában Lepold Antal egyházi elnök, Gerevich Tibor világi elnök és Molnár Ernő, az egyházművészeti hivatal igazgatója buzgólkodtak. A várakozáson felül sikerült kiállítást fővédnöke, Serédi Justin bíboros hercegprímásunk nyitotta meg.

A Szalón nagytermét templomszerűvé átalakítva (Árkay Bertalan), oltárokkal, kápolnákkal rendezték be. A jobboldali terem a házi ájtatosság és a templomon kívüli vallásos művészet, míg az utána következő terem a magyar népművészet által inspirált egyházi vonatkozású műtárgyak bemutatására szolgál. A baloldali teremben szobrokat, míg a legszélsőben az építészek terveit állították ki. Magas művészi igényeket kielégítő alkotásokkal szerepeltek a következők: Antal Károly, Abonyi Grandtner Jenő, Boldogfai Farkas Sándor, Buzi Barna, Damkó József, Erdey Dezső, Eősze András, Lőte Éva, Jálics Ernő, Kovács Mária, Madarassy Walter, Martinelli Jenő, Ohmann Béla, Sidló Ferenc, Hiesz Géza, Aba Novák Vilmos, Deed (Dex) Ferenc, Dióssy Antal, Döbrentei Gábor, Emőd Auréll, Feszty Masa, Heintz Henrik, Hollós Mattioni Eszter, Jeges Ernő, Kákay Szabó György, Kákonyi M. Konstantina, Medveczky Jenő, Mezey Artúr, Molnár C. Pál, R. Szörédi Ilona, Szőnyi István Megyer-Meyer Antal, Okrutzky Erzsébet, Arkayné Sztehlo Lilly, Báthory Júlia, Goszleth Lajos, Megyer-Meyer Attila.

In memoriam Novák Lajos

1842—1941.

Dr. Töttössy Miklós.

A nógrádmegyei Divény várromjai alatt született, ahol atyja a hatalmas Zichy-uradalom vezető gazdatisztje volt. Benne kihalt a zalaszentgróti nemes Novák család. 1849-ben látta a Paskievics orosz generális egyik csapata által felgyujtott Losonc pusztulását. Két-két napi kocsikázással, váltott lovakon vittek a váci, besztercebányai gimnáziumba szülei.

Vallásos lelkülete az esztergomi szemináriumba vitte. Gyenge, beteges kispap volt, egy évet pihent is éppen úgy, mint nagy iskolatársa, Rajner Lajos püspök, aki azonban csak hetvenegynéhány évet élt. Novákot 1865-ben szentelték és négy évi cétényi káplánkodás után Pestre, a Józsefvárosba küldte Simor primás segédlelkésznek. 1869 óta, tehát *72 éve itt a fővárosban élt* és működött. Józsefvárosi káplánkodása arról nevezetes, hogy ő mondotta ott az első magyar szentbeszédeket, mert addig csak németül és tótul prédikáltak. Kőbánya is hozzájuk tartozott, kocsinszekéren jártak ki beteget ellátni, temetni, no és szentszéki ügyiratokat „kézbesíteni", furkós bottal védekezve a kutyák ellen. 1871-ben hittanár lett az akkori kir. kat. főgimnáziumban (mai Markó-utcai állami gimn.), ahonnan 1901-ben hitoktatási érseki felügyelőnek történt kinevezésekor ment állami nyugdíjba.

Ez a gimnázium az akkori idők elitiskolája volt, ahol nagynevű tanárok tanítottak s ahonnan híres emberek kerültek ki. Novák Lajos tanítványai voltak a miniszterek közül: gróf Károlyi Gyula, Wekerle Sándor, gróf Zichy Aladár, Zsitvay Tibor, Karafiáth Jenő budapesti főpolgármester. Az Eszterházy, Andrássy, Károlyi, Széchenyi, Dessewffy, Festetich Pongrácz, Zichy stb. grófi, bárói családok több tagja. Híres egyetemi tanárok, orvosprofesszorok. A többi között Szinnyei J., Nékám L., Szentmiklóssy, Rejtő, Lenhossék, Pólya, Töreky Géza a Kúria elnöke, Rudnay B. főkapitány, Bódy Tivadar polgármester és last not least Bednárz Róbert, Nemes Antal és Zsembery István.

Miután az első években nővére vezette a háztartását, felkérésre magához is fogadott grófi csemetéket, a többi között két Széchenyi-fiút. Az egyik igen rá-

tarti fiú volt. Amikor egy alkalommal látogatóba vitte őket a rokonokhoz, „konflist", vagyis egyfogatú kocsit fogadott. A rátartinak derogált az „einspenner" s azt mondotta, hogy ha nem mennek „gummirádleren" (az kétfogatú, finom, úri kocsi volt), inkább gyalog megy. Elindult és azt nyerte, hogy amikor jó hosszú út vége felé utolérték, kinevették. A szerényebb Széchenyi-fiú a közéletben is többre vitte.

Iskolai elfoglaltsága mellett Novák Lajost emberszerető, nagy szíve más munkatérre is vezette. Ahogyan ma harsogni szokás, „szociális érzésű" ember volt és egész erővel belevetette magát az akkori időknek minden emberbaráti intézményébe. Munkatársa és egyházi irányítója „titoknoka" lett a nagy Károlyi Sándor hozzá hasonló, széplelkű feleségének, gr. Korniss Clarissenak. Több előkelő hölgy és úr segítségével megalapították 1870-ben Orsz. Első Gyermekmenhely néven azt az intézményt, amely többezer gyermeket, lelenceket és árvákat nevelt fel az egyháznak és a hazának. Gyüjtéssel, sorsjátékkal csakhamar 50 ezer forintot szereztek és a Ferencvárosban házat vásároltak. A Károlyi-család bőkezűségével Fóton, majd Rákospalotán gazdasági kiképzésben részesítették és ott 15 éves korukig gondozták a lelenceket és árvákat. 1900-ban építették a IX. kerületi Vendel-u. 3. sz. alatt, a Ranolder-intézet tőszomszédságában még most is álló hatalmas épületet, amelyben 1937-ig *majdnem 15 ezer lelencet, árvát és hadiárvát neveltek föl.* Az intézményt a mágnás és más jómódú tagokon kívül a főváros, az állam is támogatta. Nagyon érdekes volt a Vécsey—Szathmáry alapítvány, amelynek értelmében az Egyesület 20 lelencet nevelt évenkint 16 éves korig, olyanokat, akiket *„forgó láda útján", titokban juttattak* csecsemő korukban az intézetbe és személyi adataik hiányában Vécsey Jánosoknak és Szathmáry Borbáláknak kereszteltek.

Az állami gyermekvédelem megszervezése, a főváros árvaházainak szaporodása, de főleg a pénzhiány egyre nehezebbé tette úgy a Gyermekmenhelyeknek, valamint a testvér Bölcsőde intézményeknek működését. Az öreg Novák nagy lelki fájdalmára megszüntek, átalakultak. A Vendel-utcai Klára Intézet hatalmas épülete pl. immár harmadik éve egy, a Ranolder Intézettel kapcsolatos katolikus Ipari Középiskola otthona lett, újabb emeletet kapott, a fővárosban is nagyarányú teremmel és igen látogatott, nagy jövőjü intézménynek ígérkezik. Novák Lajos „titoknok", az alapító, Károlyi Sándorné és a többi jótevő örömmel nézhetik haláluk után is életük nagy művének ilyen korszerű és virágzó átalakulását!

Novák Lajos irodalommal is foglalkozott s egy „pályadíjas beszéllyel" kezdte. Igen sok aktuális katolikus problémáról írt, de főleg a gyermekvédelemről kisebb, nagyobb műveket és különféle egyesületeinek történetét örökítette meg. Irt imakönyvet úgy a gyermekeknek, mint az öregeknek, utóbbit ilyen címen: Uram, maradj velünk, mert esteledik. Önálló műveinek és cikkeinek száma az ötvenet meghaladja. Irodalmi működésének jutalmául őt a Szent István Akadémia rendes tagjává választotta.

Az eddig vázoltak alkotják, hogy úgy fejezzem ki magamat, Novák Lajos multját. Az ő jelene, életének időben is, hatáskörben is, eredményben is legértékesebb tevékenysége, a székesfővárosi hitoktatás megszervezése és irányítása majdnem 40 éven keresztül. 1901-ben nevezte ki Vaszary Kolos primás hitoktatási felügyelőnek, hogy az egyre szaporodó hitoktatói kar önálló és egységes felügyelet alatt végezze alapvető lelkipásztori tevéknységét.

Hitoktatóit nagyon szerette, védelmezte, személyi ügyeikben is támogatta, látogatásuknak mindig örült, velük hosszasan elbeszélgetett, ha erre a sztereotip kérdésre „no mi baj van", megnyugtató választ kapott. Ha „baj volt", akkor is úgy segített, ahogyan azt a hitoktatás szent ügyének sérelme nélkül az illető javára tehette.

Az új iskola-típusokban is megszervezte a hitoktatást, így főleg az inas, a tanonc és a kereskedelmi iskolákban. Minden hatóság készségesen tett eleget az ő udvariasan előadott, de a vallás érdekeit követelő előterjesztéseinek. Az ő idejében kétszer is rendezték a székesfővárosi iskolák hitoktatóinak és hittanárainak fizetését és nyugdíját s ezek felülmúlják az államiak anyagi ellátásának mértékét.

1938-ban nagy csapás érte, egymásután elveszítette mindkét szeme világát. Nem 97-ik életéve, hanem a vaksága kényszerítette, hogy éppen az eucharisztikus kongresszus előkészületeinek idején lemondott főfelügyelői tisztségéről. Lázárnak mondogatta magát, de nagy türelemmel és úgy szellemi képességeinek, mint aránylag jó egészségnek birtokában élte utolsó éveit is. A látogatóknak mindig nagyon örült, velük hosszasan elbeszélgetett, minden ügy, esemény, de főleg a hitoktatás köréből nagyon érdekelte. Csak karácsony után került ágyba és e sorok írójának panaszolva mondotta, hogy íme, az új évet betegágyon kezdi. Mondhatni, ambiciója volt, hogy a 100 évet megélje, de ez nem adatott meg neki. Gyakori gyónás és szentáldozás után, életének utolsó napján is meggyónva és a szent kenet szentségével megerősítve, néhány hónappal a századik évbe való belépése előtt, szívgyengeségben csendesen meghalt.

Tiltott könyv alapján készült film.

Petruch Antal S. J.

Gyakori jelenség, hogy tiltott könyvet megfilmesítenek a kifogás alá eső részekkel együtt vagy azoktól megtisztítva. Már most fölmerülnek a következő kérdések:

I. A kifogás alá eső részektől meg nem tisztított könyv alapján készült film tiltva van-e?

II. A kifogás alá eső részektől megtisztított tiltott könyv megfilmesíthető-e?

III. Katolikus orgánumok ajánlhatnak-e, de kifogás alá eső részektől megtisztított könyv alapján készült filmet?

IV. Megnézheti-e katolikus ember tiltott könyv filmjét, ha a kifogás alá eső részektől meg van tisztítva?

*

Felelet:

I. Ha tiltott könyvet a kifogás alá eső részekkel együtt megfilmesítenek, különbséget kell tenni hangos és szöveges film között.

1. Hangos filmre nem vonatkozik az Egyházi Törvénykönyv könyvtilalma; tehát azért, mert tiltott valamely könyv, még nem következik, hogy tételes törvény tiltja megfilmesítését is. Mindenekelőtt a következő előírás jön tekintetbe: A könyvtilalom azt eredményezi, hogy kellő engedély nélkül a tiltott könyvet sem kiadni, sem olvasni, sem megtartani, sem eladni, sem más nyelvre lefordítani, sem pedig valamiképpen mással közölni nem szabad (can. 1398. §. 1.) Azonban ne felejtsük el, hogy a könyvtilalom csak *iratokra* vonatkozik: „quae sub hoc titulo de libris praescribuntur, publicationibus, diariis, piriodicis et *aliis editis scriptis* quibus — libet applicentur, nisi aliud constet" (can. 1384 § 2). Márpedig hangos film semmiképp sem mondható iratnak.

Ezen érvelés ellen talán azt a kifogást lehetne hozni, hogy filmnél semmi sem közli jobban a tiltott könyvet; márpedig tiltott könyv közlését az 1398 kánon tiltja. Azonban különbséget kell tennünk a *könyv* és *tartalmának* közlése között. Kétségkívül, hogy az Egyház tartalmuk miatt tilt egyes könyveket; de azt is tudnunk kell, hogy a szóbanforgó tételes törvény az eszme, a gondolat terjesztésének *egyik módjára* vonatkozik: tiltja a gondolatnak *könyv* útján való terjesztését. Kétség nem fér ahhoz, hogy az Egyház megtilthatja a többi módot is, a valóság azonban az, hogy a kérdéses kánon nem tiltja meg az eszmeterjesztés többi módját. Amikor tehát az 1398. kánon 1. §-a előírja, hogy a tiltott könyvet nem szabad bármiképpen mással közölni, ez a tilalom kizárólag az eszme megnyilatkozásának egyik módjára: a könyvre vonatkozik, nem pedig magára az eszmére. A tételes törvény tiltja tehát magának a könyvnek kikölcsönzését, ajándékozását, felolvasását, de nem tiltja meg a tartalom megfilmesítését (U. Lopez S. J., Jos. Creyghton S. J.).

felelően mindig Krisztus papját, az áldó kereszténység nagy szolgáját látta benne. Talán fölöslegesnek hangzik ez a megállapítás, ha az összehasonlítások és párhuzamok olyan erősen alá nem festenék. A magyar élet ugyanis az utolsó századokban sok papot látott a tudomány, irodalom, politika és közélet terén feltünni, elindulni, csillogni — sokszor azonban csak sürögni és forgolódni — anélkül azonban, hogy papi jellegüket és missziójukat új munkakörükben is megláthatta volna. Hiszen a hasadás az Egyház és a világ között már régen megtörtént és a papok is a nagy laikus áramlatoknak sokszor öntudatlanul áldozatul esve, szinte maguk óvakodtak attól, hogy tudományos, irodalmi vagy közéleti működésükön a papi jelleg kiütközzék. Voltak költők, akik még szerelmes, pajzán vagy duhaj verseket is éppúgy írtak, mint kalandoséletű kóbor világi kollégáik és szépen csengő verseikben aligha emlegették az Istent többször, mint ahányszor még a laikus irodalmi izlés is azt megengedte. Voltak tudósok, akik a filozófia vagy mitológia, a történelem vagy a természettudományok terén nem közönséges babérokat szereztek, de nyilvánvalóan és épp tudományos működésük kapcsán elmulasztották megtenni azokat a megrendítő és mindig hatásos hitvallásokat, amelyeket ma már világi kartársaik is tömegesen és dícséretesen gyakorolnak. És legfőként voltak közéleti és politikai papok, akik rajongtak és harcoltak a francia forradalom, a liberalizmus vagy a demokrácia vívmányaiért s közben fásultan vagy érzéketlenül nézték az Egyház közéleti vesszőfutását, kiszorítását vagy kiverettetését.

Molnár János azért volt fenomén, szinte másvilági tünemény a magyar élet egén és a magyar nép lelkén, mert élete minden megnyilvánulásán, közéleti működésének minden szakaszán elsősorban a katolikus pap, az emberek testi és lelki javáért aggódó és fáradhatatlan lelkipásztor ütközött ki. Ha mások cikkeit, könyveit vagy politikai beszédeit elolvashatom anélkül, hogy belőlük egy pillanatra is gyanúm támadhatna a szerző papi mivoltára, hát Molnár János az a pap volt, aki mindenben elsősorban papi misszióját vitte harcba. Az ő szervező, népgyülési, képviselőválasztási beszédei elsősorban erkölcsi prédikációk vagy egy papi szív féltései és szeretetkiáradásai a rábízott lelkekkel szemben. *Parlamenti felszólalásai mind erkölcsi és teológiai kérdések és még helyi bajokkal foglalkozó interpellációi is elsősorban a lelkipásztor könyörgései vagy remegései híveiért.* Az írásai tipikusan papi írások és pedig a legjobb értelemben, amelyeknek lehelletén a szent kenet illata érzik s én egészen bizonyos vagyok benne, hogy még politikai harcaiban is többet bízott imáiban, szentolvasójában és miséiben, mint a kimondottan politikai eszközökben.

Molnár János első fenomenális sikereinek és későbbi tartós hatásának ez volt a titka! Más országokban is, legalábbis a romlatlan népű országokban így van, de Magyarországon különösen igaz, hogy az igazi, százszázalékos, apostoli buzgalmú pap előtt mindig leomlanak a mesterséges válaszfalak, amelyeket laikus irányzatok vagy szerencsétlen elődök emelnek a nép és a pap közé. Vajha tudnánk mindnyájan és élnénk is kitartóan és állandóan ezzel a papi sacrális jelleggel! Sok sikertelenségünknek a megtartás, vagy még inkább a hódítás terén egyik oka és forrása éppen az, hogy *az elmult századok laikus szellemétől öntudatlanul megfertőzve, többé-kevésbbé mindnyájan még ma is holmi világi vonásokkal akarunk az embereknek „imponálni"* és talán sokszor még papi mivoltunkat is azon keresztül elfogadtatni vagy megbocsáttatni. Hányan vagyunk, akik tudósok, költők, politikusok, csodadoktorok, építészek, szakácsművészek, növénynemesítők, vagy csillagjósok hírében állunk — de papi mivoltunkról senki sem beszél. Senkinek sem jut eszébe tőlünk szentséget, lelki tanácsot kérni, de esetleg igen másnemű erényeinkkel papi fogyatkozásainkat palástolni. Pedig ameddig a világ áll és emberek lesznek, csak kimondottan papok s nem tudós, költő, gazdász vagy miegyéb papok által lesznek meghódíthatók! Minél több egy papban a krisztusi vonás és papi jelleg, annál biztosabb nemcsak templomi, de társadalmi átalakító ereje és hatása is. A világi címek, képességek vagy ügyességek tapsot és elismerést válthatnak ki, de lelki hatást sohasem. *Egy zárt baráti kör talán kéjeleghet és olvadozhat azon a világi sikeren, amit pap barátja elér, a katolikusság nagy tömegeit azonban mindez hidegen hagyja* s legfeljebb a papi hiúság számláján könyvelik el. Ezért volt az — egy korabeli kitűnő példával élve —, hogy a sokkal ragyogóbb ékesszólású s a diplomácia művészetében is jártasabb, talán a kezdetek kezdetén műveltebb és tudósabb Hock János hidegen csillogott még a szószéken vagy imádságos könyvében is s utána nem maradt más, mint a kisiklott ember fölötti sajnálat és gyász, míg Molnár János szerényebb képességekkel, de mérhetetlen apostoli buzgósággal és százszázalékos papi jellemével tömegmozgalmakat támasztott és alkotásokat hívott létre, amelyeknek morzsáiból még ma is élünk.

*

Az apostolok mindig bátor férfiak, akik az árnyékuktól nem szoktak megijedni. Ez áll Molnár Jánosra is s mondhatjuk azt is, hogy politikai kiállásának és szereplésének ez lett az elindítója. Ide kapcsolódik az a gondolat is, amelyet fentebb a korról és annak összefüggéseiről mondottunk. A kilencvenes években ugyanis, amikor az úgynevezett egyházpolitikai harcok megdörrentek és felvonultak, a liberalizmus külszín szerint teljes mértékben győzedelmeskedett. Törvényileg elfogadták a válást, a kötelező polgári házasságot, a vegyesházasságokban a gyermekek kényszerű vallásszabályozását s mindenek fejében, talán a legnagyobb diadallal, a zsidó recepciót. S amikor Zichy Nándor vezetésével az első katolikus tiltakozás nagygyülés formájában felemelte a fejét, ugyanakkor a szabadelvű párt ellentüntetést rendezett, mely az egész országból felutazott mintegy 200 ezer emberrel lepte el Budapest főútvonalait s a tüntető menet élén egy Rohonczy nevű gyászmagyar fekete paripán lovagolt. Aki ezt a óriáskigyóra dagadt sűrű menete látta, azt hihette, hogy a keresztény Magyarországnak örökre vége. Pedig a lelkek mélyén élt a vágy a liberalizmus gyilkos karjaiból való szabadulásra s csak bátor, megingathatatlan és kitartó férfiakra várt, akik a nemzet szunnyadó vágyának a képviseletét és vezérletét átvehették.

Ilyen ember volt Molnár János komáromi apát, aki amikor Csáky Albin híres elkeresztelési rendeletét kiadta, az engedelmességet megtagadta. Egyre-másra keresztelte meg a vegyes vallású házaspárok gyermekeit s a törvény ellenére nem adta ki a protestáns felekezeteknek. Pedig az államhatalom gépezete akkor is működött s ha talán nem is nevezték „mindenhatónak", félelmetesnek és bosszúállónak, mint amilyennek sokszor ma mutatkozik, ütni és sujtani akkor is tudott. Egyre-másra érkeztek a hatóságokhoz a feljelentések Molnár apát ellen s egyre-másra indultak el a bűnügyi eljárások ellene. Azért, mert végeredményben 26 ízben csak pénzbüntetésre ítélték, a mai ember a maga könnyelműségével hajlamos ezt az egész per-lavinát vagy hajszát a közlekedési vagy közigazgatási kihágásokkal és apró-cseprő pénzbüntetésekkel azonosítani. Pedig nem így volt. Bűnügyi eljárások voltak azok, amelyek Molnár apát ellen megindultak. A lapok és a közvélemény felháborodása egyenesen a vértanuk megkövezésének előjátékát szimbolizálta s hogy Molnár apát lelkében sem holmi kisebb-nagyobb pénzbüntetések félelme bujkált, hanem a vértanuságra kész áldozatos lélek fehér izzása, semmi sem mutatja jobban, mint az első komáromi tárgyalás ama epizódja, amikor az őt nagyra becsülő törvényszéki elnöknek, aki a tárgyalóterembe a vádlottak papadja elé egy kényelmes karosszéket hozatott, Molnár János az udvariasságot visszautasítva így felelt: „Én ott akarok ülni, ahol a rablók és gyilkosok várják az ítéletet. Megkülönböztetett eljárást nem kérek, csak igazságot". Így történt aztán, hogy ennek az elszánt és hajlíthatatlan embernek, aki 26 büntetést fizetett le, egyszer még aranykeresztjét és láncát is elzálogosítva, de azért a harcot meg nem unva és fel nem adva, — híre futott s a katolikus öntudatnak megtestesítője, a bátor kiállásnak példaképe, a szunnyadó vágyak és várakozások letéteményese lett.

A többi már szinte magától történt. Az események szinte végzetszerűen elindultak s nem lehetett többet kitérni előlük. Legkevésbbé Molnár Jánosnak, aki papság és hívek körében zászló lett, amelyre esküdtek és eszme, program, amelynek megvalósítását várták.

(Folytatjuk.)

A pap korunk szociális mozgalmában.

Dr. Lacza István.

Szervezett szociális tevékenység. Ennek a céltudatos iskolázó munkának tovább kell folytatódnia az egyházközségi egyesületekben, de különösen az egyházközségi hivatásszervezetekben, a katolikus akció központi irányítása szerint. Itt bizonyos zürzavar elkerülése végett rá kell mutatni, milyen elveknek kell irányítaniok az Egyház és papságának, valamint a Katolikus Akciónak viszonyát bizonyos szervezet tevékenységekhez, pl. a hivatásrendi szervezetek tevékenységéhez, melyek tevékenységüket a katolikus akció vallásos és erkölcsi programmjának szellemében folytatják és feladatukul a társadalmi és gazdasági rendnek a jog és igazság szellemében való megújítását tűzték ki. Míg a szeretet müvek és a jótékonyság összes művei, mint az Egyház legszebb öröksége, közvetlenül az Egyházhoz tartoznak és mindig a papság szívügyét kell képezniök, az említett szervezetek, minthogy célkitűzésük az anyagi rendre irányul s a politika és a polgári törvényhozas területeit érintik, csak közvetett viszonyban vannak az Egyházzal, és következetesen a katolikus akcióval. Ez utóbbiaknak tehát a szervezetekkel szemben feladatuk az, hogy e szervezeteknek elvi, de nem technikai és adminisztratív irányitást nyujtsanak XI. Pius pápának Segura bíboroshoz intézett levele értelmében, amely így szól: „Azok a szervezetek, amelyek tevékenységüket a Katolikus Akció vallásos és erkölcsi programmjához egyeztetik, miután tevékenységük kifejezetten gazdasagi és hivatásági területre irányul, a felelősséget is maguk viselik minden tisztan gazdasagi érdeket érintő tevékenységért és kezdeményezésért, míg vallásos és erkölcsi elveiket illetőleg a Katolikus Akciónak és következetesen az Egyháznak vannak alávetve". Ezért az egyház és a Katolikus Akció feladata lesz, hogy ezeket a szervezeteket támogassák, inspirálják és irányitsák a katolikus irányelvek szerint és őket minden szociális igazságtalansagtól megóvják. A lelkipásztor, mint a Katolikus Akció szerve, az ilyen tevékenységgel egyrészt távoltartja a munkást a veszedelmes szervezetektől és miközben gazdasági jólétéhez hozzájárul, a lelkét is megmenti. A teljesen profán tevékenység és eszközök alkalmazása, amelyeket a tisztán anyagi és gazdasági termeszetű célkituzések igényelnek, a velük járó anyagi felelősség miatt is már nem tekinthetők Katolikus Akciónak, mint olyannak, ami nem zárja ki a szükséges kapcsolatok fenntartását. A Szentatya dícséri ezeknek a munkás és hivatásrendi szervezeteknek a munkás anyagi jólétének emelésére irányuló sokirányú munkáját és mindazokét, akik azokat támogatjak es különös örömét fejezi ki, hogy ezt a célt nem az osztályharc gyülöletes légkörével, hanem az Evangélium szellemében szolgálják, ami szellemi, vallásos és erkölcsi felemelkedéshez is vezet. Ha pedig ezeket a szervezeteket, amelyeknek a pápa az új gazdasági és társadalmi rend bevezetésében nagy szerepet szán, a pápa szavai szerint már maga az állam is kötelességének ismerte támogatni és törvényesen szabályozni — természetesen a szabadság és magánkezdeményezés kellő kímélésével — akkor se tekintse magát a Katolikus Akció érdektelennek, hanem nyujtson támogatást gondolatokban a legújabb kérdéseknek a katolikus tan szellemében való megvilágításával, másrészt cselekvésben is azáltal, hogy tagjaik szivesen és derekasan dolgoznak az új életformákban és intézményekben. Így bevonul azokba a keresztény szellem, amely mindenkor a rend, a kölcsönös testvéri együttműködés egyetlen alapja marad. (Enc. Div. Redemptoris.)

A katolikus akciónak és szerveinek munkája ezekkel a szervezetekkel szemben konkrétebben a következő lesz: 1. A szervezetekhez való csatlakozás elfogadása. 2. A katolikus irányelvek szerinti szociális, gazdasági program kidolgozása, a különböző szociális, gazdasági problémákra vonatkozó katolikus elgondolások terjesztése s az erre vonatkozó pápai körlevelek propagálása. 3. A szervezetek irányítóinak és propagandistáinak, valamint a szervezetek tagjainak vallás-erkölcsi és a katolikus irányelveknek megfelelő képzése. Ezzel szemben a szervezetek kötelességüknek ismerik: 1. A katolikus irányelveknek megfelelő programm követését. 2. Az igazságosság és keresztény szeretetnek megfelelő módszerek alkalmazását, 3. A beszervezetteknek nemcsak technikai, de valláserkölcsi támogatását. 4. Gondoskodni arról, hogy vezetőik alapos technikai felkészültségen kívül mélyen keresztény szellemű apostoli lelkű emberek legyenek. 5. Célul nemcsak tagjaik anyagi és gazdasági, hanem erkölcsi felemelését is tekinteni. 6. Amennyiben erkölcsi szempontból egyébként kifogástalan politikai pártokkal együttműködnek, azokon kívül s azoktól teljesen függetlenül maradni, nemcsak mert ezek a pártok a katolikus akción kívül esnek, hanem azért is, hogy azok elkerülhetetlen viszályait elkerüljék.

Szociális Titkárságok kiépítése.

Mint összekötő kapocs a Katolikus Akció és a fent említett szervezetek között országosan, egyházközségenként, városokban legalább kerületenkint kiépítendő volna a Szociális Titkárságok annyira bevált nagyszerű intézménye. Ez olyan szervezet vagy intézmény, mely állandósult alakban a szociális restauráció munkájának szenteli magát a katolikus szociális tanítások alapján. Mint állandó szerv, külön állandó, mindenki számára könnyen hozzáférhető helyiséggel, felszereléssel, különösen szociális könyvtárral és személyzettel szolgálatai révén nehézségeikben segítségére van a különböző szociális jellegű intézményeknek, szervezeteknek és műveknek, propagandájukat előmozdítja, megfelelő kezdeményezéseket tesz s a lehetőséghez képest igyekszik megteremteni a különböző szociális szervek között a közjó szempontjából szükséges és hasznos kapcsolatokat. Az egyes szociális művek autonomiájának sértetlenül hagyásával, azok összhangolására és szolgálására törekszik, szolgálatai nem egyes egyénekre terjeszkednek ki, bár ez sincs kizárva, hanem a közületekre és a szociális munkában közreműködni kivánó személyek segítését és informálását szolgálja. Az általuk teljesített szolgálatok nemei főképpen ankétok, jogi tanácsadás a szociális művek részére, szociális oktatás, konferenciák, szociális tanfolyamok, szociális napok és hetek rendezése, propagandaszolgálat, az egyes szociális művek közötti kapcsolatok megteremtése. A Szociális Titkárságok Központja a Katolikus Akció Országos Központjában lehetne.

A szociális tevékenységnek, intézményeknek és módszereknek mindezen fajain és lehetőségein felül tág tere marad az egyéni kezdeményezéseknek, amelyekben a pápa azt a lelkipásztori tevékenységet üdvözli, mellyel papjai az apostoli munka új módszereit keresik és próbálják ki. Ma új eget és új földet vár mindenki. Mi is várjuk az új egeket és az új földet, melyről az első Apostol beszélt s melyben felragyog a világ Megváltójának jóslata: Íme, én megújítok mindeneket (T. J. 21. 5.) Mit hoz a jövő? XI. Pius pápa szavaimat idézem: Nem tudjuk. De azt tudjuk, hogy a jövő Isten kezében, tehát jó kezekben van.

A magyar egyházművészet.

Dr. Jajczay János egyet. m. tanár.

Huysmanns leírja, hogy miként tért vissza az Egyházhoz. Többek között azt mondja, hogy a végső lökést neki számára a Saint Chapelle üvegfestményei és az egyházi zene adták. Nagyon bölcsen jegyzi meg ugyanekkor, hogy: „a művészet különös adomány, amelyet az ember jóra, vagy rosszra egyaránt felhasználhat". A zseniális írónak igaza van, mert a rossz művészeten keresztül a gonosz támad az Egyház ellen. Különösebben ezt talán nem is kellene bizonyítani. Gondoljunk csak a szennyirodalomra, az érzékiséget közvetítő színházra, a trágár-költészetre, stb., stb. Mindez azonban érthető, szembetűnő és célját legtöbbnyire hamar elárulja. Mindenki természetesnek tartja, hogy az erkölcstelen mozidarabot nem szabad

ÁRKAY BERTALAN

1 A székesfehérvári Prohászka-templom. Előlnézet
2 A székesfehérvári Prohászka-templom. Hátulnézet
3 Templom belső
4 Templom távlati képe

A-30-30

Nemzeti Szalon 1921
maj-jun.

Római magyar
művész.

A KIÁLLITOTT MŰVEK ZSÜRIZÉSÉT VÉGEZTE:

UGRON GÁBOR
v. b. t. t.,
a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács
elnöke

KERTÉSZ K. RÓBERT
h. államtitkár

PETROVICS ELEK
az Országos Magyar Szépművészeti Muzeum

Kétszázkilométeres versenyfutás a tengerré változott Dunával Kunszentmiklóstól Hartáig

A kunszentmiklós—kiskőrösi út emelkedik már csak ki az áradatból

Kalocsa, február 18.
(Az Esti Ujság kiküldött munkatársának telefonjelentése.)

Ilyen lehet a háború menekültjeinek keserves karavánja, ilyen riadt, tanácstalan és kétségbeesett. Az úton, amerre haladunk, szekérsor jön szemközt velünk, a *szekereken hirtelen összekapkodott holmi: bútor, dunyha, a sebtében futó ember rendszertelenül egymásra dobált féltenivalója.* A bakon szomorú férfiak, síró asszonyok és riadt orcáju gyerekek. Más kocsikon aprójószág sivalkodik, birka bőg vagy süldők fekszenek a derékban. Ezek a szerencsések, akik meg tudták menteni mozgatható vagyonukat, s valóban azt hozták magukkal, ami legértékesebb.

Az égen tavaszi fénnyel jár a nap, az ég fellegtelenül kék s *ez a tavaszi ég visszatükröződik a földön a végtelen vízben.* Mert az országút mellett sík víz minden.

A fák derékig állnak az áradatban, s a falvak, amelyeken keresztül robogunk, felbolygatott méhkashoz hasonlók.

A községháza előtt itt is, ott is férfiak várakoznak, mindnyájuknál szerszám: ásó vagy kapa. Várják, hogy elindítsák őket hevenyészett töltést csinálni valahová a határba. Igás szekerek ácsorognak kihegyezett karókkal roskadásig megrakva, más kocsikon homok. A szomorú látványt riadt asszonyok nézik és gyerekek topogják körül.

Szabadszállás felé már *minduntalan megakad az autónk.* Katonai gépkocsik vonulnak el mellettük, hatalmas pontonokkal s mikor felkiáltunk egyik honvédnek, hogy hova mennek, csak ennyit mond:

— *Menteni!*

S karjával mutatja a határt, amelyen sárgán és eliszonyitóan hömpölyög a víz.

A menekülök tömege egyre sürübb. Sáros gunyájú emberek, nagy csapatokban, lucskos lovak, kerékik sárral dagadt szekerek, gyalogos futók, gyerekkocsit toló asszonyok.

Az út olyan, mintha egyvégtelen mólón járnánk: kiemelkedik még az áradatból de kétoldalt az eperfák már benne áznak.

a tengerből, akár a felfordított bárkák: *tanyák teteje látszik.*

Kalocsát hátbatámadja a Duna árja

Solt felé már nem lehet eljutni. Reggel még szabad volt az út, de a Dunavecse és Apostag felől rohanó víz

átesapott az országúton, alámosta a betont, amely több helyen beomlott, sőt a víz magával vitt egy hidat is, papirhajóként hempergetve.

Autónk megáll az országút még szárazon maradt részén s mi szemünkkel láthatjuk, *hogyan közeledik az ár.* Az út baloldalán levő útkaparóházból előjött az ember és szomorúan mutat a régi makadámútra, amelyen még reggel 10 órakor száraz lábbal lehetett közlekedni s délre már másfél méteres víz borította.

Pár perc alatt, míg ott nézelődünk, *a sebesen rohanó áradat már autónkat is elérte.* Irtózatos zúgással közeledett a szennyes áradat: kukoricagórékat, tanyai házak szalmafedelét sodorva maga előtt. Az útbiztos szomorúan mutatott a házakra, amelynek keritését már elérte a víz:

— *A családom már elköltözött,* a jószágot meg felvittem a padlásra, most már Isten kezében vagyunk, egy óra mulva az én házam is víz alatt lesz.

Könnyes szemmel elindult az országúton, ahol Solt felől tengelyig érő vízben biciklis emberek hozzák a hirt:

— *Soltot teljesen körülzárta a víz . . .*

Olyan erővel tört át az apostagi és dunaegyházai gátakon, hogy telefónpóznákat szakított ki s felemelte az árságút betonját . . . *Nincs segítség.*

Tehát Solt felé már elzárta elölünk az utat a víz. Nem marad más hátra, mint hatalmas kerülővel alulról, *Kalocsa felől megközelíteni a veszélybe jutott falvakat.* Kiskőrös felé rohan az autónk, közben a falvakban meg-megállítanak bennünket:

— *Hol van a víz?* — kérdik aggódva, mert a déli órákban már Fülöpszállás határáig eljutott s most attól tartanak, hogy tovább terjed.

Kalocsán a malomnál katonák és leventék dolgoznak:

építik a város körtöltését.

Kiugrunk pár percre a kocsiból s érdeklődünk: nem fenyegeti-e Kalocsát is veszély. A gátépítés vezető mérnöke igy világítja meg előttünk a helyzetet:

— Bizony, Kalocsa is veszélyes helyzetben van. A Duna felől megelehetős biztonságot nyujtott az árvédelmi töltés, amely Foktőtől egész Érsekcsanádig húzódik. *De a víz nem a Duna felől, hanem a Kalocsa felett fekvő községek határából hömpölyög,* tehát hátulról támadott meg bennünket. Ez ellen a foktő—kalocsai müút és a kiskőrösi vasút vonala védhet ideig-óráig, de

ez a gát nagyobb áradatnak nem bir ellentállni.

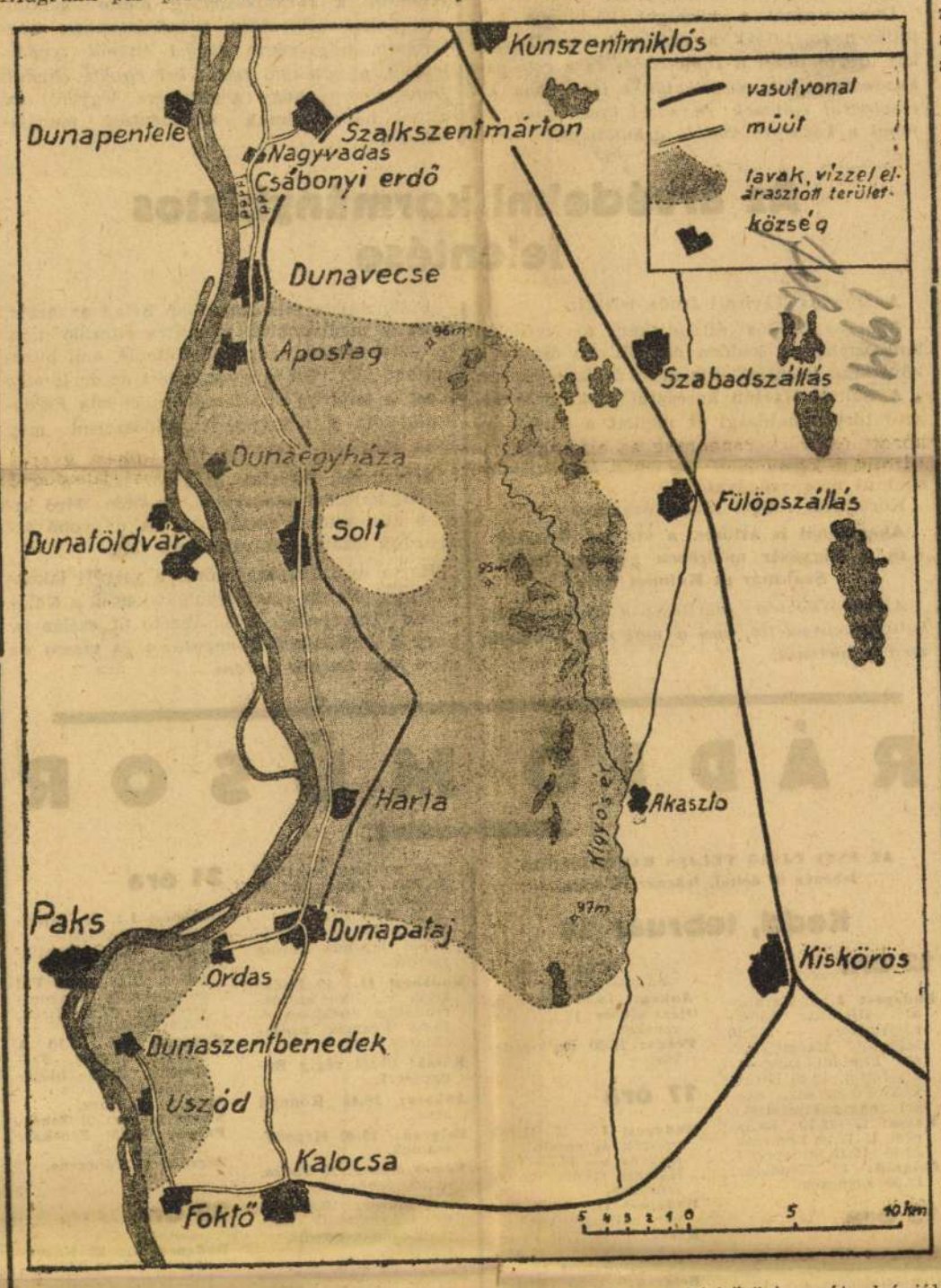
A várost egyébként egy régi körtöltés védi. Ennek egyes szakaszait évekkel ezelőtt a kaszárnya építésénél lebontották, most embereink ezen dolgoznak. Kalocsa mellett vezet el a pestmegyei sárközi ármentesitő társulat csatornája, amelynek régi természetes medrét tíz év alatt a társulat hatalmas csatornává bővitette ki. Ez a csatorna a Kalocsától délre fekvő árterület belvizeit vezeti le Érsekcsanádig, ahol a szivattyútelep a Dunába emeli.

Most az a veszély, hogy a Dunapataj felől közeledő áradat eléri a csatornát s azon talál utat magának az árterületre.

A lezúduló Dunaviz igy könnyen elérheti Érsekcsanádot, ahol ha elönti a szivattyútelepet,

naponta félmillió köbméter víz tárolódik a medencébe.

Reméljük, hogy Kalocsát a két-három méter magas körtöltés megvédi s a várostól délre fekvő árterületet pedig a kalocsa—foktői müút s a kiskőrösi vasút elzárják a viz elől. Ebben van minden reménységünk . . .

Hartánál is megelőzött bennünket az árvíz

Robogunk tovább a nyüzsgő, felbolygatott Kalocsán keresztül. Alig érünk ki a városból, *katonai teherautók zárják el az utat.* Csak lépésben haladhatunk. Délután 4 óra van s nekünk még el kell érnünk Soltig, de legalább Hartáig. Dunapatajon szomorú hírrel fogadnak:

— *A hartai utat már elöntötte a viz . . .*

Tehát hiába kerültünk, Kalocsa felől sem tudjuk megközelíteni a veszélybe jutott falvakat.

A katonai teherautók és MATEOSzkocsik a körülzárt falvak lakosságának élelmet visznek, amelyet majd a katonai pontonok szállítanak az ottmaradt embereknek.

Most csak az a kérdés: *mennyien maradtak ott.* Vasárnap éjjel kiürítették a veszélyeztetett falvakat, mégis ismerve a magyar ember tulajdonságát, hogy nehezen válik meg jószágától, kicsi házától és szerszámaitól, biztosak vagyunk, hogy sokan maradtak még ott . . .

Autónkat Dunapataj után a csendőrök megállítják:

— *Nem engedjük tovább az urakat, mert a magánkocsik csak zavarnák a forgalmat.*

A [illegible]. árkász-század teherautói közelednek. A század parancsnoka engedélyt ad, hogy katonai teherautón tegyük meg az út további részét.

— Jöjjenek az urak és segítsenek, minden emberre szükségünk van, — mondja a százados, s máris felkapaszkodunk az egyik teherautóra.

— Ma még nem ettünk, az éjszaka meg nem aludtunk . . . De ez most nem számit. *Amig egy ember van a körülzárt falvakban, mi nem pihenhetünk.* A testvéreinkről van szó! — mondják a katonák.

Hartáig már el sem jutunk. A századparancsnok az országút melletti Vejtelcsárdánál állj-t vezényel.

A csárda és udvara az utolsó szárazföld a környéken, körülötte mindent viz borit.

Amerrea szem ellát, *egyetlen tenger a környék, a láthatáron az apró tanyaházaknak csak a teteje látszik ki az áradatból.* Hatalmas százméteres jégtáblák, szalmakazlak, kerítésdarabok úsznak a vizen . . . Megdöbbentő látvány!

Mentés fáklyafénynél a hartai határ tanyaházaiból

Lassan sötétedik. A századparancsnok kiadja a parancsot: *leszerelni a pontonokat és rohamcsónakokat.* A katonák leugrálnak a teherautókról és kezdődik a munka. Közben menekülők érkeznek és mutatnak a láthatáron fehérlő pontokra . . .

— *Bentrekedt emberek vannak azokban a házakban.* Akasztói, kiskőrösi és pataji béresek, akik már nem tudtak elmenekülni.

Szóval emberéleteket kell menteni.

A katonák újabb parancs nélkül is meggyorsitják a munka ütemét, fáklyafények gyulladnak s úgy szerelik össze a pontonokat.

Alig húsz perc alatt már *vagy hat pontont és két rohamcsónak úszik a vizen . . .*

A fáklyák fényénél a rohamcsónakokon megindulunk: embert mentünk. Lélekzetvisszafojtva nézünk előre a sötét szemhatárra. Emberi hangokat hallunk:

—*Hallóóóó! Itt vagyunk! Segitség! Segitség!*

A százados parancsára egy pillanatra elnémulnak a rohamcsónakok berregő motorjai, hallgatjuk, merről jön a hang. Közben *nagy zúgással hömpölyög az ár, hatalmas jégtáblák ütődnek a pontonok bádogfalának.*

Mellettünk szalmakazlak úsznak el döbbenetes gyorsasággal.

Végre meg lehet állapitani a hang irányát, sőt az ottrekedt emberek gyufalánggal is jelzik hollétüket.

— Irány balra a kétszáz méterre levő tanyai ház! — hangzik a vezényszó s a rohamcsónak motorja máris felbúg. A csó-

FORDULJON AZ Esti Ujság SZÍNHÁZ-JEGYIRODÁJÁHOZ BUDAPEST VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 5

9 órakor (este) nyit és 2 órakor zár a HUBERTUS Budapest, II., Kapás-utca 36. Győri Vince muzsikál Kovács Viktor a magyar szobában zongorázik

nak orrában két csáklyás tapogatja a vizet: *másfél métel mélyen találnak csak feneket.* A tanyai házhoz érünk s a fáklya imbolygó fényénél most már látjuk, hogy a padlásnyílásban emberek várnak.

— *A jó Isten küldte magukat erre . . .* — s a honvédek már be is emelik a csónakba az izgalomtól reszkető, szomorúarcú parasztokat. Az asszonyok még vasárnap elhagyták a falut, de ők még maradtak s az ár olyan gyorsan jött, hogy nem tudtak menekülni. Most már az ő útmutatásuk szerint folyik tovább a mentési munka.

Szalmakazlak tetején, tanyai házak padlásán még jócskán találunk mentenivaló embert.

A pontonok hamar megtelnek s a százados már adja is a parancsot: *irány az országút!*

Hideg szél fúj, a hömpölygő áradat vize irtózatosan zúg. A csónakokban megfeszült arccal figyelnek a katonák: hol hallanak még emberi hangot?

De már nem kér senki sem segítséget.

A mentés sikerült. Az izgalmas, lélekzetelállító mentésről a hivatalos jelentésben csa kennyi lesz: *emberéletben nem esett kár . . .*

RÁTHONYI JÁNOS

A Vöröskereszt légi mentőszolgálata is munkába lépett

Magyarország kormányzója sűrűn tétetett jelentést magának az árvízkatasztrófáról, majd annak az óhajának adott kifejezést, hogy maga is meg akarja tekinteni a kiáradt Duna pusztításait.

A kormányzó délután háromnegyed három órakor érkezett meg a budaörsi repülőtérre és a jelentkezések fogadása után beszállt a HA—JUG lajstromjelű, hárommotoros Junkers légiforgalmi gépbe,

amelyet a MALERT nemrég vásárolt. A gépen kíséretében voltak vitéz *Kenese* Waldemár altábornagy, vitéz *Bonczos* Miklós árvizi kormánybiztos, vitéz *Héjjas* Iván, *Tost* Béla repülőszázados, szárnysegéd, vitéz *Kiss* Gyula repülőtéri igazgató, *Dóczy* Lóránd és a földmívelésügyi minisztérium több szakkiküldöttje. A gépet *Ujváry* László kapitány vezette, segédpilótája dr. vitéz *Takách* Nándor volt.

A kormányzó repülő útja az árvízsujtotta Dunavidék felett több óra hosszat tartott,

s a következő volt: Budapest—Hárossziget, a Duna mentén Soltig, azután Fülöpszálláson, Pakson, Baján keresztül vissza Budapestre.

Bánffy Dániel báró földmívelésügyi miniszter kétnapos árvíz-szemleútra indult, amelynek első napján a Duna—Tiszaközét látogatta meg, majd Szegedre utazott, ahol megtekintette a vízlevezetési rendszer medencéit és csatornáit. Kedden délelőtt a tiszabalparti áradásos területeket látogatta meg.

Magyarország fölött

tovább btart az enyhe déli tengeri légáramlás uralma, amelynek következtében az évszakhoz mérten nagyon enyhe az idő és attól kell tartani, hogy a hirtelen olvadás tovább duzzasztja a patakok és a folyók vizét és emeli a talajvíz magasságát is.

Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter magához kérette dr. *Buzay* Árpádot, a Vöröskereszt légi mentőszolgálatának országos vezetőjét és *Kőszeghy* Gyulát, a szolgálat vezető pilótáját, akikkel megbeszélést folytatott. A tárgyalás eredményeként *a Vöröskereszt légi mentőszolgálatának hét repülőgépe kedden a kora reggeli órákban megkezdte a felderítő repüléseket az árvízterületek felett és*

szükség esetén légiúton nyujt segítséget s a honvédség csónakos osztagainak.

A vöröskeresztes gépek szükség esetén ledobással juttatják a kívánt helyre az élelmi és gyógyszereket tartalmazó csomagokat.

Az árvíz pályarongálása miatt a következő vasúti vonalakon szünetel a forgalom: Balassagyarmat és Losonc, Jászárokszállás és Jászlósa, Hordó és Telcs, Szalkaszentmárton és Dunapataj között, a Mezőtúr—orosházai vonalon Mezőtúr és Szarvas állomások között átszállással tartják fenn a forgalmat. A helyreállítási munkálatok a megrongálódott vonalon teljes erővel folynak.

A dunapataj—kalocsai műúton átcsapott az áradat

Hétfőn déután az a hír terjedt el a fővárosban, hogy Paks alatt megindult a jég és a Duna végig zajlik. Sajnos, csakhamar kiderült, hogy ez a hír nem állja meg a helyét, mert *a Dunaföldvártól Bajáig nyolcvan kilométer hosszú szakaszon áll.* Paksnál mindössze az történt, hogy a jég délután 5 óra tájban néhány percre megcsúszott, de újból megállt. Rendkívül fontos a felderítő repülőgépeknek az a jelentése, hogy

Bajától az országhatárig a folyam tiszta, tehát a felső jégtorlaszok lefolyását semmi sem akadályozza.

Baján hétfőn 104 centiméter volt az apadás és kedden reggel 8 órakor már csak 392 centiméter volt a vízállás, ami általában közepes szint. Baján ugyanaz történt, mint Budapesten, hogy amikor a város alatt a jég elment, a víz hirtelen leapadt. A bajai csökkenésnél is megvolt azonban a reakciója: a visszaduzzasztott víz igyekezett normális elterüléshez és *leszaladt a mohácsi részre, ahol ma reggel 56 centiméterrel emelte a vízszintet,* tehát mint egy nagy hullám szalad át Mohácson a felső szakaszokról utat talált ártömeg.

A kalocsai ármentesítő társulat jelentette, hogy

kedden hajnalban 3 órakor a dunapataj—kalocsai műutat 70 centiméter magasságban átlépte az áradat és a közlekedés ezen a részen megszakadt.

Az árhullám Kalocsa felé közeledik, a veszély elhárítására minden intézkedés megtörtént és Kalocsán is foganatosították az elővigyázatossági rendszabályokat.

Dunapatajnál a községet körülvevő körtöltésen folytatják a védekezési munkálatokat. *Harta fölött a Duna-töltés és a vele párhuzamosan futó vasúti töltés irányában keresztgátat építenek és ezzel igyekeznek felfogni a községre zúduló árhullámot.*

A Duna északmagyarországi mellékfolyói tovább emelkednek és egyre tekintélyesebb víztömegeket szállítanak a folyamba, de a Duna magyar szakaszán olyan alacsony a vízállás Dunaegyházától északra, hogy

a vízszint újabb növekedését nem érezzük meg majd és a mellékfolyók áradása nem tudja kitölteni a folyam medrét.

Komáromból 10 centiméteres emelkedést jelentenek, ezzel szemben *Budapesten tovább tart az apadás.* Kedden reggel 410 centiméteres vízállást olvastak le a lánchídi mércéről, *az utolsó huszonnégy órában 14 centiméter volt az apadás mértéke.*

Hétfőn éjjel a révkapitányságtól kértek segítséget Dunavecsére és környékére, ahol a gatszakadás következtében kritikus a helyzet. Ma éjszaka 3 óráig dolgoztak a rendőrök a révkapitányság motorcsónakjainak üzembehelyezésén, a benzintankok megtöltésén, míg végre *reggel tizenöt rendőrlegény, a vezénylő tisztekkel együtt elindult Dunapatajra,* hogy segítségére legyen az ottani hatóságoknak a mentési munálatokban.

Dunavecsén az éj folyamán a víz a vasúti töltésen át betört a község belterületére. A katonaság és a közerők tovább dolgoznak, hogy megakadályozzák a víz beözönlését. Két nyilást már betömtek, másik két nyilás betömése pedig folyamatban van.

A Duna vize Dunavecsén 634 centiméterre csökkent, tehát az apadás a tetőzés óta 135 centiméter.

Az élelmiszerszállítmnányok megérkeztek Dunavecsére. Ezer fáklyának. 3000 liter motalkónak és a szükséges kőolajnak a helyszínre szállításáról intézkedtem. *Kalocsa városába a mai napig mintegy 2000 menekült érkezett, akiknek élelmezése érdekében megtettem a szükséges intézkedéseket.*

Az árvédelmi kormánybiztos jelentése

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

Bonczos Miklós államtitkár, árvízvédelmi kormánybiztos kedden délelőtt 10 órakor a következő jelentést adja ki az árvízhelyzetről:

A Solttól Hartán keresztül Kiskörösre vezető törvényhatósági út mellett a kitört árvíz szintje rohamos emelkedésben van és a hajnali órákban már színelt a törvényhatósági út magasságával.

Körülbelül reggel félhat órakor

Akasztónál is áttörte a víz az úttestet és a Kígyósér medrében gyorsan halad Szakmár és Kalocsa felé.

Akasztó község kiürítését a közigazgatási hatóság elrendelte, ami a mai nap folyamán meg is történik.

Fülöpszállás felé lassabban halad az árvíz, mert a vasútvonaltól nyugatra elterülő mély területet először meg kell töltenie, ami huzamosabb időt vesz igénybe. Ezért *az árvíz még most is mintegy öt kilométernyire van Fülöpszállástól.* Ennélfogva itt ezidőszerint még csak kiürítési készenlét van.

Értesítések futottak be arról, hogy a Kiskörös—kalocsai vasútvonal mentén lévő kisebb áteresztőket eltömték. A nagyobb áteresztők elzárása folyamatban van.

Harta és Dunapataj körül a polgári lakosság nyulgátakat emel. Nyulgát készül a Kalocsáról Dunapataj felé vezető út szélén is, hogy *a Kalocsáról Dunapatajra és vissza az úton fenn tudják tartani.*

RÁDIÓ MŰSOR

AZ ESTI UJSÁG TELJES RADIÓMŰSORA február 18 déltől, február 19 délig.

Kedd, február 18

12 óra

Budapest I.: 12 Harangszó. Himnusz. Időjárásjelentés. — 12.10 Magyary Margit Mária hegedül zongorakisérettel. 12.40 Hírek. 12.55 Pőcza Ella énekel zongorakisérettel.
Kassa: 12—12.10 Budapest I. 12.10 Lemezek. 12.40—17.15 Budapest I.
Belgrád: 12 Népdalok. 12.30 Lemezek.

13 óra

Budapest I.: 13.20 Időjelzés, időjárás, vízállásjelentés. — 13.30 Ilniczky László szalónzenekara.
Belgrád: 13 Raditch énekesnő. 13.30 Hírek. — 13.50 Katonazene.
Német műsor: 13 Tarka zene.

14 óra

Budapest I.: 14.30 Hírek. 14.45 Műsorismertetés.
Német műsor: 14 Szórakoztató zene. — 14.30 Zeneművek.

15 óra

Budapest I.: 15 Árfolyamhírek, piaci árak, élelmiszerárak. 15.20 A 2. honv. gy. e. zenekara. 15.40 Mit főzzünk? Asszonyok beszélgetnek.
Német műsor: 15 Zenekar.

16 óra

Budapest I.: 16.10 Gyermekdélután. 16.45 Időjelzés, időjárás- és vízállásjelentés.
Ankara: 16.40 Török z.
Olasz műsor: 16.15 Cetrazenekar.
Prága: 16.30 Fock-zenekar.

17 óra

Budapest I.: 17 Hírek szlovák és ruszin nyelven. — 17.15 Toki Horváth Gyula cigányzenekara.
Budapest II.: 17.30 Ruszin hallgatóinknak.
Kassa: 17.15 Téli éjszakák. Előadás. 17.45—18.30 Budapest I.
Belgrád: 17.25 Ritterhármas.
Zágráb: 17.15 Hangverseny.

18 óra

Budapest I.: 18 A Nádor huszárok hazatérése 1848-ban. Előadás. 18.30 Téli dalok.
Budapest II.: 18 Táncelemezek. 18.30 A földmívelésügyi minisztérium mezőgazdasági félórája.
Kassa: 18.30 Budapest II.
Belgrád: 18 Buzin citeraművész. 18.30 Népdalok.
Német műsor: 18.20 Hitler ifjak éneke és játéka.
Olasz műsor: 18.40 Vegyes zene.
Prága: 18.20 Katonazene.
Svájc (Romand): 18.25 Jazz. 18.50 Meyer hegedűművésznő.

19 óra

Budapest I.: 19 Hírek magyar, német és román nyelven. — 19.20 Bubola Lajos tangóharmonika számai. — 19.35 Krasznahorka büszke vára. Történelmi legenda három részben.
Budapest II.: 19 Budakeszi katolikus kultúregyesület énekkara. — 19.30 Francia nyelvoktatás.
Kassa: 19-től végig Budapest I.
Ankara: 19.45 Könnyű zene.
Belgrád: 19.40 Hegedűszámok.
Német műsor: 19 Tarka, dalos, zenés est.
Olasz műsor: 19.50 Adriana a második, harmadik és negyedik felvonás.
Prága: 19 Tánczenekar. 19.50 Népszerű zeneművek.
Svájc (Romand): 19.10 Lemezek.

20 óra

Budapest II.: 20 Hírek. 20.10 A rádió szalónzenekara.
Belgrád: 20.25 Lemezek. 20.40 Négyes.
Prága: 20.35 Rádiózenekar.
Svájc (Romand): 20.00 Színmű.
Zágráb: 20 Dalok. 20.15 Hangverseny. — 20.45 Gitárhangverseny.

21 óra

Budapest I.: 21 Mindnyájunk gondjai. Laky Dezső közellátási miniszter előadása. 21.15 Szabó Pál gordonkázik zongorakisérettel. 21.40 Hírek, időjárásjelentés.
Budapest II.: 21.10 A kufsteini fogoly. Felolvasás. 21.35 Időjárásjelentés.
Ankara: 21 Jazz.
Német műsor: 21 Zene.
Prága: 21.15 Zenekar. 21.45 Lemezek.
Zágráb: 21 Tánczene.

22 óra

Budapest I.: 22 Közvetítés a Dénes-étteremből. Sáray Elemér cigányzenekara muzsikál. Varga Elemér énekel.
Belgrád: 22 Lemezek. 22.40 Hírek. 23.50 Lemezek.
Olasz műsor: 22.10 Hírek.

23 óra

Budapest I.: 23 Hírek német, olasz, angol és francia nyelven. 23.35 Hanglemezek. 24 Hírek.
Német műsor: 23 Éjféli hangverseny.
Prága: 23.30 Lemezek.

Szerda, február 19

Budapest I.: 6.40 Ébresztő, torna. 7 Hírek, közlemények, étrend, hanglemezek. 10 Hírek. 10.45 Növénytermesztés mesteréses fényben. Felolvasás. 11.10 Nemzetközi vízjelzőszolgálat.
Kassa: 10—11 Budapest I. 11.05 Korunk és a szívbajok. Előadás. — 11.15 Hanglemezek. — 11.40 Hírek magyar és szlovák nyelven.
Német műsor: 5.20 Könnyű zene. — 7.20 Népszerű zene. 8.00 Könnyű zene. — 10.00 Cselló, szoprán, csembaló és kalapácszongora hangverseny. — 10.30 Vidám zene. — 11.30 Déli zene.

KÉPZŐMŰVÉSZET

A magyar művészet az Egyház szolgálatában

Első ízben találkozik hivatalosan a magyar katolikus egyház a modern magyar művészettel és ez az ünnepi találkozás a Nemzeti Szalón termeiben valóban nagy jelentőségű művészetünk további fejlődése szempontjából. Az Országos Egyházművészeti Tanács rendezte ezt a kiállítást *Gerevich* Tibor professzor irányítása alatt és felvonul benne az új magyar képzőművészek színe-java, hogy *bemutassa a modern szellemiség tiszteletadását az örök értékek legnagyobb őrzője és a legnagyobb szellemi hatalom, az Egyház előtt.*

Az Egyház soha nem zárkózott el az új művészi áramlatok elől, *kitárta kapuit minden korszerű áramlat előtt,* ha az valóban *művészi* volt és ha az a legnemesebb értelemben vett, lehiggadt, megtisztult *szépet* szolgálta. Az Egyház inspirálta a román, a gótikus és a barokk művészetet és most elkövetkezett az ideje annak, hogy az új művészi áramlatok lehiggadása, formanyelvük megtisztulása után szintén az Egyház szolgálatába álljanak a hívők épülésére, az egész korszellem további nemesedésére. A mai művészet spirituális jellegét dícséri, hogy a multszázadi materializmussal szemben olyan hamar megtalálta a kapcsolatot az Egyházzal, a vallásos művészettel.

A Nemzeti Szalon főtermét *Árkay* Bertalan háromhajós templommá képezte ki, ahol a fő- és mellékoltárokon egységes szellemben megtaláljuk a modern egyházművészet legértékesebb képviselőinek az alkotásait. Az *oltáron* van a hangsúly ebben a teremben, míg a további termek a *házi áhitatosság, a monumentális piktura és szobrászat,* a *népművészetnek* az egyházművészetre tett hatását és a templom felszerelését szolgáló modern iparművészetet mutatják be ékesen szóló példákkal. Már a bejáratnál lenyügözően hat *Erdey* Dezső hatalmas erővel összefogott *Szent Imre és Antal* Károly jól megoldott *Szent László* szobra. A fő- és mellékoltárok festményeit, az oltárfelszereléseket mind kiváló művészek készítették, akiknek munkáján meglátszik, hogy a sablontól mentesen az *igazi ihlet és hitbeli átélés* vezette alkotó fantáziájukat. Értékbeli sorrendben a kiállítás legkiemelkedőbb műve *Borbereki Kovács* Zoltán lenyügözően drámai, monumentális *Magyar Golgotája.* A szobrászati részben *Sidló* Ferenc, *Pátzay* Pál, *Illyefalvi Lőte* Éva, *Buzi* Barna, *Kovács* Mária, *Boldogfalvi Farkas* Sándor, *Madarassy* Walter és *Ohmann* Béla művei emelkednek ki. A pikturális részben nagy erővel uralkodik *Aba Novák* Vilmosnak a csornai plébániatemplom számára készített freskóterve és a *fenséges nyugalmú, mozaikba rakott Krisztusfeje.* A római iskola leszűrt szellemét képviselik *Molnár C.* Pál bájos trecentohangulatú, üde, naiv áhitatú festményei. *R. Szörédi* Ilona háromosztatú oltárképe *(Madonna a szentekkel)* és az *Angyali üdvözlete* a legtisztább ihletettség tiszta lírizmusának bensőséges áhitatát árasztják magukból.

Egyszerű nemességükkel valóban példái a letisztult modern formanyelv egyházi szellemű megnyilatkozásának. *Medveczky* Jenő kristálytiszta felépítésű freskóterve mellett *Pécsi Pilch* Dezső, *Deéd (Dex)* Ferenc müveit kell megdicsérnünk. Az ötvösművészeti részben messze kiemelkednek *Megyer-Meyer* Antal és *Szentessy Hiesz* Géza kelyhei, illetve feszületei és *Molnár* Mária Szent István kelyhe. A *Stehlo* Lili és *Barth* Ferenc színes üvegablakai teljessé teszik a kiállítás egységes hangulatát. *Báthory* Julia, *Szuchy* Ferenc, *Gorka* Géza, *Lehotzky* György, *Szabó* Éva Mária, *Pekáry* István üveg, kerámiai és textil anyaga a legmagasabb színvonalat képviseli művészileg, másrészt pedig tökéletesen kifejezik liturgikus céljukat is. Az építészeti részben *Lechner* Jenő, *Kotsis* Iván, vitéz *Irsy* László tiszta vonalvezetésű, egyszerűségükben megnyugtató és áhitatot keltő templomterveit kisérhetjük figyelemmel. Ezek közül több már megvalósult, mások ezután várják a kivitelezést.

A *példát mutató, mélyen művészi* és egyben *valóban egyházi szellemű* kiállításra büszke lehetne bármely nagy kultúrnemzet. Termékeny hatása nem is fog elmaradni.

Tóth Dénes.

A JÉG MEGINDULÁSA újabb áradással fenyeget

Érd és Adony között különösen veszélyes a helyzet — Hogyan robbantják az utászok a Duna jegét?

A Vízrajzi Intézet délelőtt 10 órakor ezeket jelenti:

A Duna jege rohamosan gyengül, több helyen ismét megcsúszott. Az álló jég felső határa *Nagytétánynél,* alsó határa *Mohácsnál* van. A jégborításos szakasz hossza tehát *190 kilométer,* de a jégtakarót több helyen három-négy kilométeres *szabad vízfelület szakitja meg.*

A víz a meglazult jég alatt egyre több szabad utat nyer.

Ennek tulajdonítható a Budapesten, — a felülről érkező áradás ellenére bekövetkezett — 10 centiméteres apadás. Az alsó jég duzzasztó hatásának csökkenése *nagyobb volt, mint a felülről érkező áradás.* A *Dunaföldváron* tegnapról mára bekövetkezett 75 centiméteres emelkedés is arra mutat, hogy az *adonypentelei jégtorlasszal visszatartott vízből,* mind több folyik le.

A felső Dunán tart az apadás. Pozsonyból 6 centiméter vízszintsüllyedést jelentettek.

Komáromban 8, *Esztergomban* 4 centimétert.

Budapesten a vízállás délelőtt 10 órakor 686 centiméter.

Tegnap óta 12 centimétert apadt. Holnapra további apadás várható. A *nagytétény—pentelei* szakaszon a jég miatt *mára is 21—38 centiméteres áradás következett be. Ercsiben ma reggel a víz elérte a február másodiki tetőzés magasságát, Adonyban még 25 centiméterrel, Dunapentelén 60 centiméterrel alatta van.*

A jég megindulása további hirtelen áradással járhat, ezért a helyzet különösen Érd és Abony között veszélyes.

A február 13-iki esőzés hatására az *Ipolyon támadt árvíz apadóban van. Ipolygalsán* 74 centiméterrel csökkent már a víz magassága. *Balassagyarmatról még 5 centiméteres áradást jelentettek.*

Emelkedik a Rába, a Vág és a Garam is, de vízállásuk még alacsony.

Ugyancsak a 13.-i esőzés dagasztotta meg *Kárpátulja* és a *Királyhágó,* továbbra a *Mátra* vizeit is. A Felső Tisza mellékvizei közül azonban csak a *Borsa* és a *Kraszna* vize magas, a többieknek a vízállása csupán kevéssel van a közepes felett.

A Borsa-völgyi vasúton, Ilosva körül támadt forgalmi zavar.

A *Zagyva* és a *Tarna* felső szakaszán már *100—120 centiméterrel apadtak a vizek, alsó szakaszuk még lassú áradásban van.*

A Berettyó felső szakaszáról is erős áradást jelentettek.

A *Tisza Tiszafüred* felett *mindenütt árad, Nagyszőllős* és *Tiszaújlak* között a *vízállás magas. Szolnokon alul még apad.* A folyó vízállása *közepes. Záhony* és a *Körös* torkolata között a jég még áll.

Helyszíni riport a jégrobbantásokról

Éjjel-nappal tartó megfeszített munkával dolgoznak a *Duna árvíz által veszélyeztetett részein,* hogy a pusztító elemi csapást kivédjék és továbbterjedésének gátat vessenek. Ezidén is rendkívül nagy nehézséget okozott az a körülmény, hogy a Duna a felső folyásánál kezdett olvadni és *a zajló jég Budapest alatt összetorlódott,* majd összeállott a szélesebb és sekélyebb pontokon, jégtorlaszok keletkeztek és a víz kiszorult a medréből.

Adonytól a Dráva torkolatáig 2½—3½ méter vastagságú jégréteg keletkezett s a legfontosabb tevékenység most arra irányul, hogy ezt a jeget mozgásba hozzák.

Jugoszláviában már végig folyik a Duna, most nálunk a befagyott részeken robbantják a jeget.

A katonaság teljes erőmegfeszítéssel dolgozik, a műszaki csapatok több helyen végzik a robbantásokat s azt remélik, hogy bizonyos ideig tartó munka után az egész jégréteget mozgásba hozhatják.

A sajtó képviselői pénteken *Dunaegyházánál* megtekintették a robbantási munkálatokat. Ezen a környéken *vízveszély egyelőre nincsen,* mert magas gát húzódik mindkét parton.

A katonaság kora hajnaltól kezdve a Dunán van, teherautók sora szállítja a robbantóanyagot. A Dunára menni azonban még itt is veszélyes, mert vannak helyek, ahol *kis vízszigetek vannak.* A katonaság ezeket a vízszigeteket *fapallókkal hidalja át.* Hatalmas cölöpökkel lyukakat fúrnak a jégbe és léceken leeresztik a bádogskatulyában elhelyezett robbanóanyagot a jég alá. *A 18 kilós tölteteket huzallal kötik össze és elektromos gyujtásra robbannak.*

A robbanás 10 méteres körzetben teljesen összetöri a jeget és további 5 méteres körzetben meglazítja.

A robbanás ereje olyan nagy, hogy nemcsak a jeget vágja 30 méternél is magasabbra, hanem a Duna fenekéről földet, kagylókat is kivet. Egy kilométeres szakasz robbantásához mintegy 2200 kgr. robbanóanyag szükséges.

Erdekes, hogy a Duna jegén állva az ember alig érzi a robbantás erejét, holott a partmenti házakat is megreszketteti. Ez azért van, mert a jégréteg nem teljesen összefüggő és a rázkódtatás nem vezetődik tovább.

A polgári lakosság és a katonaság lelkes munkája a veszélyeztetett részeken reményt nyujt arra, hogy a veszélyt elhárítják.

Harc a Rákospatak vizével

A budapesti révkapitányság ma délelőtti jelentése szerint *a Duna emelkedő vízszintje Kelenföldön a törökbálinti árok erős megduzzadásával járt.*

Az éjszaka folyamán a víz itt ki is lépett medréből és elöntötte a környéken levő lakóházakat, úgyhogy az éjszaka folyamán már csak pallókon lehetett közlekedni.

A dunai gáton *Budafoknál a katonák készenlétben vannak,* egyelőre azonban *itt közeli veszély nincs. A tétény-ercsi* szakaszon végre megindult a jég.

Míg a Duna Pesttől délre eső szakaszán pillanatnyi javulás mutatkozik, addig északon *kiöntött a Rákospatak.*

Valójában nem a Rákospatak áradt meg, hanem a Duna vize tört be a patak medrébe s ez okozta az áradást.

A Kerékgyártó-utca és Szatmár-utca környékén 10—12 ház áll víz alatt, 60—100 centiméter magasságban.

A házakból a kilakoltatás rendben folyik, a hatósági közegek megfeszített erővel harcolnak, hogy az ár továbbterjedését megakadályozzák.

A *révkapitányság* és a *hajóstársaságok* csónakjai szállítják el a veszélyeztetett helyről az embereket és az ingóságokat. *A tűzoltóság is kivonult és teljes üzemben dolgoznak a szivattyúk.*

A Dorozsmai-utcánál nyúlgátat építenek, hogy a víz továbbterjedését megakadályozzák.

Árvíz Rákospalotán

Az árvíz Rákospalotát is elöntéssel fenyegeti. Az utóbbi napok enyhe időjárása és az esőzés következtében az *Öregfalun* keresztül folyó *Szilas-patak annyira megduzzadt, hogy több helyütt kilépett medréből.* A *Hutter-gyár* lakótelepét oly hirtelen árasztotta el a víz, hogy többen bennszorultak lakásaikban. Ezeket később kimentették. A *Hutter-gyár* kulturházában és lakótelepén mintegy másfél méter magasságban áll a víz.

Az áradás oly gyorsan jött, hogy alig félóra alatt borította el a környéket. A megáradt Szilas-patak vize elárasztotta a Hutter-gyár mellett fekvő alkoholellenes szanatórium parkját is.

Az éjszakai órákban és a délelőtt folyamán *enyhült a helyzet,* mert egyelőre *megszűnt a víz további emelkedése.* A szanatóriumi park mélyebben fekvő részein a déli órákban több méter magasan áll a víz. A *Hutter*-gyári lakótelep épületeiből a tűzoltóság szivattyú segítségével próbálja a vizet eltávolítani.

IDŐJÁRÁS

Újabb esők

A tegnap átmenetileg északnyugatira fordult szél és derült időjárás után mára ismét déliesre fordult a szél, különösen a nagyobb magasságokban és ennek következtében az idő befelhősödött, illetve idelent beködösödött. A spanyol partoktól nyugatra ugyanis rendkívül erőteljes viharciklon alakult ki, amely nagy erővel dobja a meleg légtömegeket az európai szárazföldre.

Tegnap a hőmérséklet nálunk majdnem mindenütt megközelítette a tíz fokot és még a magasabb hegyeken is három—négy fokkal haladta meg az olvadáspontot.

Ennek folytán, valamint az erős esőzés következtében az olvadás igen nagymértékű volt és ez veszedelmesen érezteti hatását folyóink vízmagasságán is. A talaj mentén az északi megyékben egyelőre még keleti—északkeleti a szél és csak a nagyobb magasságokban érezhető a déli szél, ami a felhősödést okozza.

A meleg légtömegek uralmon is maradnak egyelőre, úgy, hogy több egymásután következő hullámban *megint esőzésre van kilátás.*

Két ilyen úgynevezett időjárási front között azonban időnként kisebb felderülés, napsütés is lehetséges.

Az enyheség a magasabb hegyeken is tovább tart és noha még húsz-harminc centiméteres hóréteg van a hegyeken, felületének rossz állapota miatt, *sportolásra már nem igen alkalmas.*

Budapesten szombaton délben a hőmérséklet plusz 6 Celsius fok volt.

A Meteorológiai Intézet jelenti, hogy a legközelebbi huszonnégy órára a következő időjárás várható:

— Mérsékelt szél, sok helyen köd és eső, a hőmérséklet alig változik.

Huszonhét család lakását mondotta fel az OTI József-utcai bérházában

A lakók a belügyminiszterhez fordulnak védelemért

A József-utca 23. számú bérház lakói néhány napja a legnagyobb izgalomban élnek. Az OTI tulajdonában lévő háromemeletes ház lakói február 10-én a következő ajánlott levelet kapták az OTI-tól:

Orsz. Társadalombiztosító Intézet Baleset ellen védekezz!
15—1542/1941.

Nagyságos X. Y. úrnak
József-utca 23.

Értesíti az Intézet Nagyságodat, hogy a József-utca 23. ... emelet ...szám alatt bérelt lakását 1941 május 1-re felmondja, minthogy az Intézetnek arra saját hivatalai elhelyezése céljából szüksége van. Felkéri az Intézet, hogy a felmondás érvényességét három nap alatt írásban elismerni szíveskedjék.

A vezérigazgató rendeletéből:
Vay aligazgató.

A felmondás 27 családot, összesen körülbelül 130 főt érint. *A lakók legnagyobb része szegény kisember, ami kitűnik abból is, hogy a legtöbb lakás évi bére 6—900 P, a legmagasabb lakbér évi 1500 P.* A házban van a Ligeti-féle üvegcsiszoló üzem, amely körülbelül 40 embert foglalkoztat.

A vállalkozó nemrégiben mintegy százezer pengőt fordított modern gépek beszerzésére. A felmondás miatt ő is utcára kerül és negyven munkáscsalád kenyér nélkül marad.

Arra már nincs pénze az üzem tulajdonosának, hogy másutt rendezze be üzemét. A munkásság körében a legnagyobb izgalmat keltette az OTI eljárása.

A József-utca 23. számú ház lakói elkeseredetten hangoztatják, hogy az OTI a főváros legnagyobb háztulajdonosa és nevében is a társadalom biztosítását hirdeti, a gyakorlatban azonban a legnagyobb bizonytalanságot teremtette a lakásfelmondásokkal.

A lakók egyöntetűen foglaltak állást az OTI felmondása ellen. *Összejövetelt tartottak és elhatározták, hogy minden rendelkezésre álló törvényes eszközzel fellépnek az OTI intézkedése ellen.*

telezi a lakásrendelet, amelyet

Érthető az elkeseredés, hiszen a lakók legnagyobb része 25—30 éve lakik a házban. Van köztük egy nyolcvanéves öreg anyóka, aki súlyos betegen, bénán várja a fejlemények et. Megdöbbentő egy 82 éves, önmagával már majdnem tehetetlen nyugdíjas helyzete, aki 35 éve lakik ebben a házban. Kétségbeesetten kérdi, hogy hol tud lakást szerezni magának.

Az OTI antiszociális eljárása joggal kelthet megdöbbenést a közvéleményben.

Ahelyett, hogy sokmillió pengőt kitevő heverő pénzéből az OTI még idejekorán építtetett volna hivatalai részére megfelelő helyiségeket, azt a megoldást választotta, hogy 27 családot egyszerűen kitelepít.

Az OTI eljárása annál is szomorúbb, mert hiszen ismeretes, hogy a mai viszonyok között lakásokat nem lehet kapni. A háziurakat kötelezi a lakásrendelet, amelyet annakidején a kisemberek védelme érdekében bocsátottak ki. Az OTI végeredményben mégis csak kismeberek pénzéből szerezte meg ezt az ingatlanát is, tehát intézkedéseivel nem hozhatja lehetetlen helyzetbe a kisembereket.

A lakók most *Klein* Antal országgyülési képviselőhöz fordultak ebben az ügyben, aki munkatársunknak ezeket mondotta:

— Az OTI „nagy népszerűségét" az ilyen intézkedések még csak fokozhatják.

— A kérdésnek ilyen módon való elintézését nem tartom befejezettnek, hanem felhívom rá az illetékes körök figyelmét és esetleg a képviselőházban is szóvá fogom tenni.

— A lakásrendelet célja a kisemberek megvédelmezése olyan háziurak önkénye ellen, akik ki akarják használni a lakók mai szorult helyzetét. A lakásrendelet semmiesetre sem ad módot arra, hogy a legnehezebb időkben egy sereg embert kitegyenek az utcára.

— Az OTI-nak módjában lett volna 50—60 házában lakást biztosítani az érdekelt családoknak.

A lakók értesítették az OTI vezetőségét, hogy a felmondást nem fogadják el és így perre kerül a dolog.

Végeredményben tehát a bíróság fogja eldönteni, hogy a József-utca 23. számú ház lakóinak május 1-én el kell-e hagyniok lakásaikat, vagy sem.

Az érdekelték beadványt intéztek a belügyminisztériumhoz, amelyben arra kérik a belügyminisztert, hogy vonassa vissza az OTI-val a felmondásokat.

— **Automenth fogat ment.**

— **Húsos és hústalan egytálételek készítése, zsírtakarékoskodás bemutatása az Elektromos Művek gyakorlati főzőbemutatóin.** Az előadások Eskü-út 5. sz. alatt szerdán *délután 5 órakor,* hétfőn, csütörtökön és pénteken pedig *délelőtt 10 órakor kezdődnek.* Részvétel díjtalan.

— **AZ OMIKE Művészakció** ma (½8) színházi műsorát ismétli, *Molnár* Ferenc vígjátékát, «Játék a kastélyban» *(Palotai* Erzsi, *Gellért, Gonda, Horváth, Mányai, Simon* felléptével) és *Offenbach* vígoperáját, «Eljegyzés lámpafénynél» *(Darvas* Ibolya, *Rózsa* Vera, *Spiegel* Annie és *Fehér* Pállal). Vasárnap, február 16-án (½8) a kabaréműsor keretében *Csergő* Hugó játéka, «A fátyolos hölgy» *(Both* Klári és *Rákos* Tibor) és *Szász* Miklós—*Erdősi* László nagyoperettje, a «Legényvásár» *(Váradi* Kató, *Lakos* Klári, *Rákos, Hajós, Szigeti).* Hétfőn, 17-én (8) és szerdán, 19-én (½8) *nagy olasz operaest* Káldi László vezényletével, *Radnai* Erzsi, *Ernster* Dezső és *Fehér* Pál közreműködésével.

x **A Magyar Szakácsok Körének** *február 15-én kezdődő főzőtanfolyamaira* beiratkozás Rákóczi-út 38. szám. Telefon: 225—024. Részletes felvilágosítás délelőtt 9-től este 6 óráig. Diétás, polgári, főúri és hideg konyha, házicukrászat, díszitések. Délelőtti és esti tanfolyamok.

zott központosítás a közlekedést hátrányosan befolyásolná, ezért a budapesti és vidéki kereskedelmi és iparkamarák, valamint a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara is tiltakozott ellene. Most a paprikakereskedők egyhangúan magukévá tették a javaslatot, a kamara is pártolja annak teljesítését.

Serédi hercegprímás ma délelőtt megnyitotta *az egyházművészeti kiállítást*

Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímás ma Budapestre érkezett. Délelőtt megnyitotta a Nemzeti Szalonban rendezett magyar egyházművészeti kiállítást, amelynek fővédnökségét is vállalta.

A kiállítást mától kezdve március 2-ig lehet megtekinteni. A kiállítás ideje alatt több egyházművészeti előadást is tartanak.

Serédi hercegprímás ma délután ismét visszautazik Esztergomba.

*

A Nemzeti Szalon termeit *Árkay* Bertalan ötletes tervei szerint stílusosan építették át a Magyar Egyházművészeti Kiállítás anyaga számára. Maga az a külsőség is ünnepi jelleget ad a kiállításnak, amelyet ma délelőtt tizenegy órakor nyitott meg *Serédi* Jusztinián dr. bíboros-hercegprímás az egyházi és világi méltóságok jelenlétében. A kiállítás, mint okszerű folytatása az egyház ilyen irányú buzdításának, főleg stílusbeli ellenőrzésének, ez alkalommal nemcsak liturgiai hűséggel, hanem az előadás módjának tisztaságával messze elől jár az előző kiállításokkal szemben. Alkotóművészeink az egyházi vonatkozású tárgymegválasztásnál ma már arra is ügyelnek, hogy a világi, tehát magánlakások vallási áhítatát szolgálva, eleget tegyenek az egyházi bírálatnak is, ezáltal a képek, szobrok alkalmasak lettek templomok és egyházi rendeltetésű építmények díszítésére is.

Az összegyűjtött anyag tehát ilyen nézőpontból állta meg a rostát, a látvány áhítatos szépsége ennélfogva zavartalan.

Feltűnő a plasztikai anyag nagy száma. *Borbereki Kovács* Zoltán Magyar golgotája a vallási bensőségen kívül is sokatmondó. *Damkó* József, *Erdei* Dezső, *Ohmann* Béla, *Pátzay* Pál, *Sidló* Ferenc (Piétája megrázó erejű) művei emelkednek ki. Ezekhez tartozik a kerámiai kivitelű szobrászat is. *Horvay* János herendi porcellán Madonnája, az ugyancsak herendi kivitelű Madonna *Löte* Éva alkotása, *Lux* Eleknek is a herendi gyártású Madonnája, *Szege* Sándor herendi és *Szomor* László pécsi porcellán Madonnája a legnemesebb versenyre kelnek. Érdekesek *Báthory* Júlia csiszolt üvegmunkái és *Jáki Jantschi* Béla üvegjei. *Cser* Károly dombormüve, *Kovács* Margit kerámiája és a székesfőváros iparrajziskolájának kerámiai termése. Ez az iskola egyébként az ötvösművészetben is remekel. Itt *Deéd* Ferenc, *Madarassy* Walter, *Megyer* Antal, *Okrutzky* Erzsébet, *Szentesi Hiesz* Géza műveit kell megemlíteni és ez az egész anyag, az építészeti résszel együtt, a kiállítás *oltárművek* részének tartozéka. Ebben a csoportban a *Goszleth-Madarassy* monumentális oltára és *R. Szőrédy* Ilona áhítatosan finom tagozású szárnyas oltára és az *Angyali üdvözlet*-e emelkedik ki.

A festészet nem nagyszámú darabjai között *Feszty* Masának a Puszta Nagyasszonya című remekét látjuk viszont és *Aba Novák* Vilmos freskótervét dícsérjük. Jeles alkotás *Diósy* Antal két freskóvázlata és *Istokovits* Kálmán freskóterve. *Kákay Szabó* György Madonnája figyelmet kelt. *Molnár* C. Pál Pihenés az egyiptomi úton című alkotása a kiállítás egyik legszebb darabja. Templomtervekkel jeleskednek *Megyer* Attila, *Keszeli* Kálmán, *Jálics* Ernő, *Kiss* János, *Szomor* László. A Szent László-legenda freskóvázlat, *Medveczky* Jenő műve a festészeti pályázat első díját nyerte. A kiállítás nagyszerű munkájáért *Gerevich* Tibor, *Molnár* Ernő, *Goszleth* Lajos és *Árkay* Bertalan érdemelnek elismerést.

(b. m.)

A Sió szabályozása

A balatoni vidék lakosságának örök problémája a Sió szabályozásának kérdése. Ez az ügy sohasem volt annyira aktuális, mint az idén, amikor az árvizek a Balaton mentén is nagy károkkal fenyegetnek. *A Balatoni Egyesületek Szövetsége legutóbbi ülésén Tövissy Ernő ügyvezető-alelnök megdöbbentő adatokat közölt a jég pusztításairól a Balaton egyes partszakaszain.* Ez az évről-évre megismétlődő tragédia, amely a legtöbb esetben kis egzisztenciát sujt, csak akkor kerülhető el, ha a Sió végre szabályozzák, illetve, ha a jelenlegi gátakat megerősítik. *A szövetség felkéri a földmüvelésügyi minisztert, vegye fel sürgősen az árvízmentesítő programba a Balaton és a Sió kérdését.* Javasolni fogják, hogy esetleg inségmunka keretében hajtsák végre a Sió szabályozását.

— **Házasság.** *Rottenberg* Julia és *Fillenz* Jenő (Budapest) jegyesek. (Minden külön értesítés helyett.)

Dóczi János gyógyszerész és *Gonda* Vera házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Gláser Szerénkét eljegyezte *Weinberger* József Nyirmadáról. (Minden külön értesítés helyett.)

x **Palugyai Győző Viktor szűcs** kölcsön is ad szőrmebelépőt, bolerőt alkalmakra. IV., Váci-utca 15.

— **A Kender-, Lentermelési és Növényolaj Kísérleti Állomás** az olajlen vetőmagvakat a f. évben is eddig használatos kettős fémzárral, mintavételi és minősítő jeggyel látja el. *Ez évben azonban kivételesen a vetőmag egy fémzárral és mintavételi jeggyel is forgalomba kerül. Mindkét esetben a vetőmag csirázóképessége és tisztasága eléri az előírt 94 százalékot.*

RÖVID NAPIHÍREK

DR. ULLEIN-REVICZKY ANTAL tiszteletére dr. viléz Kolosváry-Boresa Mihály, a Sajtókamara elnöke, ebédet adott tegnap délben abból az alkalomból, hogy a kormányzó a külügyminisztérium sajtóosztályának főnökét rendkívüli követté és meghatalmazott miniszterré nevezte ki.

●

A BUDAPESTI KÖZLÖNY mai száma közli, hogy a kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére dr. Rassay Gyula magyar királyi kincstári főtanácsosnak, az Ipari Munkaszervező Intézet igazgatósági és végrehajtóbizottsági tagjának közgazdasági és pénzügyi téren szerzett kiváló érdemei elismeréséül a Magyar Érdemrend középkeresztjét adományozta.

●

REMÉNYI-SCHNELLER LAJOS PÉNZÜGYMINISZTER fogadta a Magyar Cukorrépatermelők Országos Szövetségének tárgyalóbizottságát. Behatóan eszmecserére indult meg, melynek során a kérdést termelési, szociálpolitikai és közellátási vonatkozásban tárgyalták. A pénzügyminiszter kilátásba helyezte, hogy a cukorrépatermesztés folytonosságának biztosítása érdekében a cukorrépa átvételi áráról mielőbb dönt.

●

A PETŐFI TÁRSASÁG február 16-án, vasárnap délelőtt fél 11 órakor a Tudományos Akadémián felolvasó ülést rendez. Az elnöki megnyitó és a főtitkári jelentés után Szathmáry István költeményeket mutat be, ifj. Hegedüs Sándor egy dramolettjét olvassa fel, József Ferenc királyi herceg költeményeiből mutat be néhányat, majd Havas István tanulmányának felolvasása után Timár József, a Nemzeti Színház tagja szaval Petőfi-verseket.

●

A MAGYAR TŰZHARCOS SZÖVETSÉG XI. kerületi főcsoportja választmányi ülést tartott, amelyen a választmány tudomásul vette, hogy a tűzharcos főcsoport bekapcsolódott az árvízvédelmi munkálatokba. Az árvíz-veszély megindulása alkalmából Várady-Brenner Alajos vezetésével egy 30 főnyi szakasz ajánlotta fel munkaszolgálatát vitéz Bonczos Miklós árvízvédelmi kormánybiztosnak.

●

A SZÉKESFŐVÁROS NÉPMŰVELÉSI BIZOTTSÁGA ma este kulturestet rendez Komáromban. Ünnepi megnyitó beszédét Novágh Gyula tanügyi főtanácsos mond.

●

AZ OLASZ RENAISSANCE fénykoráról és hanyatlásáról tartott tegnap érdekes előadást a közgazdaságtudományi karon Báró Villani Lajos, a kar új olasz professzora.

KOPROL KOPROL csokoládés hashajtó 12 fillér

VÁRADY ÁRPÁD kalocsai érsek halálának kedden lesz a huszadik évfordulója. A Szent László Társulat ebből az alkalomból engesztelő szentmiseáldozatot mutat be az Egyetemi templomban elhunyt elnökének lelkiüdvéért.

●

A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT csütörtökön délután 5 órakor az Akadémián felolvasó ülést tart, amelyen dr. Fekete Lajos «Mohamedán vallási élet a törökkori Budán» című értekezését mutatja be.

●

AZ AMERIKAI MAGYAROKRÓL tartott előadást a budai református egyház férfiszövetségének összejövetelén dr. Szabó István vallástanár, a most megválasztott ungvári lelkész. Foglalkozott a kivándorlás okaival, ismertette az amerikai magyarok küzdelmes életét és rámutatott a visszatelepítés lehetőségeire.

Újból közlekedik KASSA ÉS BUDAPEST KÖZÖTT *az áramvonalas gyorsvonat*

A „Magyar Országos Tudósító" jelenti: Február 15-től Budapest Keletipályaudvarról 6 óra 54 perckor induló és ide 23 óra 17 perckor érkező gyorsvonatpár Budapest—Kassa között áramvonalas gyorsvonatként újból közlekedik. E vonatpárhoz csatlakozóan Miskolc—Csap között ugyanesak február 15-től gyorsmotorvonatként közlekedik majd a Miskolcról 10 óra 30 perckor induló és oda 19 óra 55 perckor érkező gyorsvonatpár. A gyorsmotor-vonatpárnak közvetlen csatlakozása lesz Ungvár felé, illetve felől. Az említett áramvonalas gyorsvonatok igénybevételére nézve a hivatalos menetrendkönyv 4. oldalának 3. fejezet 4/a pontjában közzétett díjszabási határozmányok mérvadók.

MA ÉLETBELÉPETT az új közlekedési rend

Budapest 10 főútvonalán tilos tülkölni Több autobuszállomást áthelyeztek

Ma, február 15-én lépett életbe az új közlekedési rend.

Szombattól kezdve 10 főútvonala lesz Budapestnek: a Margitrakpartnak a Jégverem-utca és Pálffy-tér közötti szakasza, a Kossuth Lajos-utca, a Gróf Tisza István-utca, a Széchenyi-rakpart egy szakasza, Andrássy-út, Teréz-körut, Erzsébet-körut, a József-körut, a Baross-utcáig, a Rákóczi-út és a Stefánia-út.

A rendelet életbelépésétől kezdve tehát ezeken a főútvonalakon fokozottabb gonddal kell az úttesten átkelni a gyalogjáróknak, mert a járműveknek itt nem szabad tülkölni.

Reggel héttől este kilencig lovaskocsik, biciklik, kézikocsik és nagyobb súlyt szállító teherautók nem közlekedhetnek a főútvonalakon. A tilalom nem vonatkozik a honvédség, csendőrség, rendőrség, a tűzoltók, a Mentők szolgálatában álló járművekre.

Szombat reggeltől kezdve nem lehet nagy ívben bekanyarodni járművel az Eskü-útról a Váci-utcába, a Dorottya-utcából a Gróf Tisza István-uteába. Ugyancsak bekanyarodási tilalmat állított fel a főkapitányság az Andrássy-út, Vilmos császár-út és Gróf Tisza István-utca keresztezésénél.

A rendőrök természetesen szigorúan ellenőrzik az új közlekedési szabályok betartását.

A BSZKRT értesíti az utazóközönséget, hogy az új közlekedési rend bevezetése következtében február 15-től az *1-es autobuszok a Vörösmarty-térről nem a Dorottya-utcán, hanem a Harmincad-utca—Erzsébet-téren át haladnak az Andrássy-út felé.*

Ugyancsak február 15-től megszüntetik az 1., 5., 9., 14., 16., 16/a megállót a *Dorottya-utca—Gróf Tisza-utca* sarkán, a 3-as megállót a *Gróf Tisza István-utca—Dorottya-utca* sarkán, a 9., 14-es megállót a *Harmincad-utca — Vörösmarty-tér* sarkán, az 1., 15-ös megállót az *Erzsébet-tér—Harmincad-utca* sarkán, az 5-ös megállót a *Deák-téren*; áthelyezi az 1., 3-as megállót a *Bálvány-utcánál* az útkeresztezés túlsó oldalára, az 5-ös megállót a *Harmincad-utcában* és az *Erzsébet-tér* parkja mellé.

Az 1-es megállót a Bálvány-utca, Erzsébet-tér, Gróf Tisza István-utca keresztezésénél az Apponyi-tér felé haladólag az Erzsébet-tér parkja mellé a befordulás után, a 15-ös megállókat a Gróf Tisza István-utcánál mindkét irányban az útkeresztezésen túl, az 1., 9., 14., 15-ös megállót a Bécsi-utcában az Erzsébet-tér felé hátrahelyezi; új megállókat létesít: az 5-ös vonalon a Madách Imre-téren (a Központi Városháza bejáratánál) mindkét irányban.

A szakaszhatár módosítások a következők:

Az 5-ös vonalon az Aréna-útnál kezdődő szakasz a Madách-térnél végződik, a Clark Ádám-téren végződő szakasz pedig a Madách-térnél kezdődik, az 1., 9., 14. és 15-ös vonalaknak a Harmincad-utcánál végződő, illetve kezdődő szakaszai a Bécsi-utcában, az Erzsébet-térnél védődnek, illetve kezdődnek.

Megszabadul a náthától, köhögéstől, ha a **Szent Gellért GYÓGYFÜRDŐ inhalatóriumát** használja. Kérdezze meg orvosát!

KISHIRDETÉS

10 MILLIMÉTER ÁRA 3 P ★ ÁLLÁS—OKTATÁS 1.50 P

BESZÉLNEK SZÉPSÉGÉRŐL

5000 öles park, kitűnő penzió. Agancs-u. 26, a Fogas végállomásánál. Telefon: 165—068

ISMÉT KAPHATÓ: FRANKL SAMU DR. ideggyógyász - főorvos könyve. **A vérbaj okozta idegbetegségek** Ára P 2.50. Kapható: MÜLLER I. cégnél, Budapest, VI., Révay-utca 10.

Este 9-től **ÉJJEL 2 ÓRÁIG** szórakozhat az **ABONYI KÁVÉHÁZ** éttermében. Aréna-út 19. Hangulatos zene. Bubos Károly zeneszerző a zongoránál.

Ipari és kereskedelmi nagyvállalat keres keresztény **fiatal gyakorlott könyvelőt** Ajánlatokat «A. B.» jeligére BLOCK NÉR HEZ, Vilmos császár-út 33.

Vidékre utazókat havi kettőszáz fixszel és 10% jutalékkal, kitűnő minőségű, meglepően olcsó expressz kávékonzerv eladására felveszünk. Mintacsomagot 5 P betét ellenében küldünk. Fővárosi Kávéüzem, Ráday-u. 15, földszint 6.

ASSZONYOM! Legyen az Ön fodrásza is **QUINT** aki ápolja és kezeli minden alkalomra a haját. Rákóczi-út 40. Tel.: 225—265

ORVOSOKNAK nagy pacientúrát biztosító D'Arsonvall fénybesugárzó nagy gépek olcsón eladók. 60%-a «Hosszú részletre». Arató hirdetőbe, Erzsébet-körút 14.

Használt ruhát cipőt, tollat, bútort veszek. Hívásra jövök. Mészárosné, VII., Péterffy Sándor-utca 37.

PAPLANOKAT 6 és 7 pengőért készítünk kereskedőknek, hozott anyagból, vegyített vattával, gépvarrással. Tel.: 125—965. GLÓRIA PAPLANÜZEM, Ó-utca 13.

Autójavitómühelynek megfelelő helyiséget keresek. „Azonnal" jeligére Braun-hirdetőbe, József-körút 38.

Garszón-partnert keresek most kibérelendő, 1 szoba hallos, budai, modern lakáshoz. Luxus bútort adok. T.: 158-060 délelőtt 10-ig.

Üzleti autótúrához társulnék. Telefon: 128—727

Házmesterséget keres fiatal szerelő házaspár, óvadékkal. «Becsületes» jeligére kiadóba.

Biztos keresethez juthat tanuljon nyakkendőt varrni. Munkát biztosítok, Lónyay-u. 24.

Francia szabónő helyiségtársulást rokonszakmával, vagy 1—2 szobás lakrészt keres, lehetőleg Belvárosban. V., Vígszinház-utca 5. I. em. 3.

Központi fütéses fürdőszoba-, telefonhasználattal szoba kiadó. Dohány-utca 30, IV. em. 4.

Kishirdetés — nagy eredmény!

Vásároljon a BAROSS SZÖVETSÉG tagjainál!

AKTUÁLIS TÉRKÉPEK
NYUGATI HARCTÉR
68×50 cm. 7 szín. Ára P 2.40.
ANGLIA
és az inváziós harctér.
63×88 cm. 7 szín. Ára P 3.—
Kókai Lajosnál Budapest IV., Kamermayer-u. 2.
Az összegek előre beküldése esetén (bélyegekben is) bérmentes küldés.

Budán Versényi
divatáru különlegességben vezet
II., Csalogány-utca 52.
(SZÉNA-TÉR sarok)

Cipő
elegáns, jó, olcsó
Domonkos-nál
VI., Teréz-krt. 27.
Nagyválasztékban. 50 éves cég.

Olbrich
retiküljei
szépek, jók, olcsók
Teréz-körut 3

Blúz, fehérnemű, pongyola
MÖSSMER
(régné)
IV., Váci-utca 1

Cipőt
Balázstól
Muzeum-körut 11.

Modern és stil-
BUTORT
HETESY-TÓL
keresztény műasztalosok termékei
Vilmos császár-ut 53.

RÁDIÓK
Hangerősítő-berendezések
lemezjátszók, lemezcserélő automaták, zseblámpák felszerelve 1 drb. Signál tartalékelemmel
MAULIS RÁDIÓ-TÓL
IX., RÁDAY-UTCA 11. TELEFON: 186-203.

BALLON
ÉS TISZTI ESŐKABÁTOK
NAGY VÁLASZTÉKBAN
KARDOS
József-körut 25. sz.

Ballon- és viharkabát
HÁTIZSÁK
Várkonyiné
WESSELÉNYI-UTCA 21.
(Nagydiófa-u. sarok.)

Tóth János

Hangverseny-hegedű-építő mester, Bpest, Kossuth L.-u. 8. Magy. Kir. Zeneművészeti Főisk. szállítója stb. Fizetési kedvezmények, díjtalan árjegyzék. Hiteles becslés.

BUTORT
olcsón a készítőnél, részletre is.
Vidékre csomagolás ingyen.
MEISZTER
ANDRÁSSY-UT 66. SZ

Brilliánst és mindennemű
ékszert, órát
a legmagasabb áron veszek, hívásra házhoz megyek, alkalmi áron vehet brilliánst és ékszert. Ékszerei eladását vállalom bizományba is.
Lőcsei Leffelholtz János óra- és ékszerkereskedő,
Budapest VI., Nagymező-utca 8. Telefon: 226—431.
(Tinódy Moziház.)

Nyári gumis-kantáros **divat szoknya**
65.77 pengő. Eredeti francia imprimé és schantung ruhák. Olcsó ár! Nagy választék! SIMON Luxustextil, Teréz-körut 18. szám.

Bluzok, női és férfi edzőruhák
Bogácsi
József-krt 30

Ágytollat
SZIKLAI-TÓL
RÁKÓCZI-UT 65
TELEFON: 131-660

GRAUMANN KONZERV

Gyártja: **GRAUMANN VIKTOR KONZERVGYÁRA KAPOSVÁR**

és **HUSÁRU**

ma is minőség!

Budapesti lerakat: VI. Hajós-utca 39|a. * Telefon: 328-765

Bundaátszabás, ezüst-, kékrókák
RÁCZ szücs
IV., Városház-u. 6. Tel.

ARANY EZÜST ÉKSZER
gyártás, beváltás, alakítás
ÓRÁK NAGY VÁLASZTÉKBAN
WINTERMANTEL SZOMBATHY
VII., DOHÁNY-UTCA 7.

Nászajándékul
porcellánt
Ilovszkytól Józsefkörut 59.

BÖRÖND
RETIKÜL
PÉNZTÁRCA
vitéz VIDA
VIII., Rákóczi-ut 69.

ING Kesztyű Harisnya Alsóruházat
mérték szerint is
Bazsó
VIII., Baross-utca 66.
Telefon

RÁDIÓK HANGLEMEZEK GRAMOFONOK
zenegépek — lemezváltók — alkatrészek
LÉGO-LÁMPÁK
tölthetők, 72—100 óráig égnek. ZS[illegible]LÁMPÁK SIGNAL tartalékelemmel nagy v[illegible]tékban:
Akusztika-nál, RÁKÓ[illegible]-UT 49.
TELEFON: 144—939.

Textil-, divat- és szatócskereskedők figyelem!

Szabadáru, ponton kivül:

Női ernyők drb 49.10, 51.80, 78.95, 80.44 pengő.	PATAKINÁL	**Férfi nadrágtartók** tuc. 36.53, 57.60, 70.70, 92.14 pengő.	PATAKINÁL
Női figárók drb 27.23, 43.70, 62.15 pengő.	PATAKINÁL	**Musszli sállok** drb 45×45 11.28, 55×55 15.48, 70×70 26.04 pengő.	PATAKINÁL
Férfi kötött mellények drb 56.47, 106.40 pengő.	PATAKINÁL	**Divat garbó bluzok** drb 69.64, 92.25 pengő.	PATAKINÁL
Férfi nyers tenisz pulloverek drb 65.78 pengő.	PATAKINÁL	**Gyermek kocsi kabát sapkával** drb 41.95, 62.39, 79.21 pengő.	PATAKINÁL
Férfi uszónadrágok drb 51.15, 56.— pengő.	PATAKINÁL	**Gyermek pulloverek** drb 37.52, 47.04, 54.07 pengő.	PATAKINÁL
Férfi divat fonott övek tuc. 73.63, 101.21, 102.34 pengő.	PATAKINÁL	**Férfi hosszu kender alsónadrág** 47.90 pengő.	PATAKINÁL
Gyermek és fiu nadrágtartók tuc. 29.40, 33.60, 37.56, 45.43 pengő.	PATAKINÁL		

Még ma rendeljen

PATAKI JÓZSEF

kötött- szövöttáru nagykereskedőnél, Budapest, IX. Ráday-u. 41. T. 383-080

MEGIFJODIK-E NAPUNK?

Hogyan pótolják a „forró csillagok" elvesztett sugárzási energiáikat

Vannak naptárak, amelyek a Nap kelte és nyugta mellett azt is közlik, hogy bizonyos időközönkint hány fokkal emelkedik vagy süllyed a Nap pályája a horizonton. Igy például május hónapban ez hét fokkal emelkedik úgy, hogy most a hónap végén közel hatvankét fokon áll a láthatár felett. Ilyformán ebben a hónapban a nappal időtartama ujra megnövekedett másfél órával s végül valamivel több lesz mint tizenhat óra.

A száraz csillagászati megállapitások mögött a természet egyik legszebb, legnagyobb csodája rejlik. A mind magasabbra emelkedő tüzcsillag melege uj tavaszt, uj életet hoz a Földre...

Távol a világürben óriás lánggolyóként ott lebeg a Nap, minden földi erő és energia ősforrása. Hogy milyen messze, minden irreális számadatnál érthetőbbé teszi, ha arra gondolunk, hogy a Földről elinduló gyorsvonat, amely óránkint hetvenötkilométeres sebességgel haladna a Nap felé, kétszázötven év alatt érkezne el oda. Vagy ha egy kisgyermeknek olyan hosszu volna a karja, hogy a Napig elérne és ujját odanyujtva megégetné, akkor — tekintettel arra, hogy az inger az idegeken át körülbelül 33 métert tesz meg másodpercenként — százegyven éves korára érezné csak meg a fájdalmat...

S hogy milyen nagy ez a tüzgolyó, erről is mindjárt fogalmat alkothatunk. Ha a Földet beléhelyeznénk a Nap középpontjába, akkor a Földtől 380.000 kilométerre eső Hold szabadon keringhetne a föld körül a Nap belsejében, sőt még akkor is, ha majdnem még egyszer olyan messze lenne is tőle. Vagy kicsinyitsük le a valóságos viszonyokat. Ha a napot egy 15 cm átmérőjü tekegolyónak vesszük, ettől 15 méter távolságban helyezzünk egy gombostüfejet — ez a Föld. A Nap tömege folytán vonzóereje is sokszorta nagyobb a Földénél. Egy földi kg. a Napban 27 kilót tesz ki. Egy 75 kg-os ember a Napban több mint husz mázsát nyomna ugy, hogy mozgásra képtelenül terülne el a talajon, belső részei leszakadoznának s néhány perc alatt éppenugy palacsintává válna, mintha itt a földön egy huszmázsás vaskorongot ejtettek volna rá. Éppigy, amig a leeső test a Földön 5 métert tesz meg az első másodpercben, a Napon 130 métert!

A Nap felületének hőmérséklete a megejtett mérések szerint 6—8000 fok körül jár. Belsejében azonban valószinüleg többmillió fokos hőség uralkodik. A Földünkön ismeretes anyagok csupán izzó gázállapotban találhatók a Napon. S ettől a 150 millió kilométer távolban izzó tüzgolyótól függ minden földi élet!

Nincs a világon olyan izgalmas kalandregény, amely annyira leköthetné az ember érdeklődését, mint a Nap és az ő működése. Itt a mi Földünkön minden csak átalakult napenergia. Mindazt, amire az élelnek szüksége van a Nap sugarai hozzák létre... A növénynek napvilágra van szüksége, hogy megindítsa testében a kémiai folyamatokat. Nem nélkülözheti a szánsavat sem táplálékai feldolgozásánál, hogy igy nagymennyiségü oxigént tegyen szabaddá. A szénsav szétbontása a klorofil segélyével történik, ami ismét csak a Napfény hatására képződik. A növény az ásványi világból táplálkozik s lehetővé teszi az állati vegetációt a Földön, mert hiszen az állatok ugyszólván kivétel nélkül növényekkel, vagy növényen élő egyéb állatokkal táplálkoznak.

Van azonban sok más nagyon fontos szerepe is a Napnak. Ő adja a vitorláshajók hajtóerejét, mert hiszen a szél meg a vihar a levegőrétegek egyenlőtlen fölmelegedéséből származik. A szélmalom ilyformán szintén a Napból kapja az energiát. Ipari gépek és gyárak egész serege azzal az erővel működik, amit végelemzésben a Nap bocsátott rendelkezésükre. De a gőzhajó is napenergiával halad, mert az a szén, amivel a kazánokat fütik, nem egyéb mint kővé vált fa azokból az őserdőkből, amik évmilliókkal ezelőtt zöldelltek meg virágoztak a Nap melegétől. S akár a gázlámpára, akár a villamosfényre gondolunk, akár a házi felvonóra, vagy a vihar őserejére, avagy a szépen érő gabonára, mindig mindenben a napfény és a napmeleg mutatkozik előttünk ezer meg ezer alakban.

A Nap a motorja minden földi történésnek

Hogy milyen elképzelhetetlen mennyiségü hőről és fényről van itt szó, néhány összehasonlitásból világlik ki a legérthetőbben. A Nap fényerőssége, amivel Földünkön világit, körülbelül annyi, mintha a helyén 1350 quadrillió gyertyát gyujtottunk volna meg. A Nap fénye tizmilliárdszor olyan erős, mint a legfényesebb állócsillagunk: a Sirius. Egymilliószor erősebb a teljes fényben ragyogó Vénusnál s közel félmilliószor erősebben világit, mint a telihold.

Még elképesztőbb azonban a kisugárzott hőmennyiség. Csak az a hő, amit a Föld fog fel s ami még egy milliárnyi része sincs az egésznek, meg tudna olvasztani minden évben a Föld körül egy negyven méter vastag jégpáncélt. Ugyanez a hőmennyiség elég lenne arra, hogy egy egymillió köbméteres jégkockát egy másodperc alatt olvasszon vizzé. Ez aztán igazán kozmikus mértékü munkateljesitmény! Egyébként egyes tudósok azt is kiszámitották, hogy az a sugárzási energia, ami a Naprendszerben elég szerény helyet elfoglaló Föld felületére jut, kereken 350 milliárd lóerőnek felel meg!

A meteorológusok szerint csupán az Egyenlitő vidékén körülbelül 700 billió köbméter viz párolog el évenkint a levegőbe a tengerekből, amelyet aztán a légáramlás távoli vidékekre is elszállit. Ha ezt a vizmennyiséget egy Európa nagyságu területre egyszerre eresztenénk le, ugy azt hirtelen 66 méter mély tenger boritaná el. Ha meg óriás kályhának képzelnénk el a Napot, ugy annak fütésére évenkint 60 akkora antracitgolyóra volna szükség, amelyek mindegyike földnagyságu. Ez természetesen csak azt a hőmennyiséget pótolná, amely onnan elindul a Föld felé. A Nap egész energiájának csak elenyészőn csekély töredéke ez.

S igy megy ez már időtlen idők óta anélkül, hogy a Nap észrevehetően veszitene sugárzási erejéből. Már rég felmerült tehát a kérdés, vajjon hogyan pótolja a Nap ezt az elképesztő energiaveszteséget. Mert ez az energiakisugárzás olyan mértékü, hogyha semmi nem pótolná, ugy a Nap hőmérséklete évenként egy fokkal csökkenne, amikor is ezt nekünk, földi embereknek is meg kellene éreznünk. Már pedig amióta emberi kultura és történelem van, semmi nyomát nem találjuk annak, hogy a Földfelület átlagos hőmérséklete észrevehetően csökkent volna. Sőt ellenkezően, azt találjuk, hogy a diluviumban beállott jégkorszak óta a Földfelület hőmérséklete határozottan emelkedett.

Miután tehát a Napon nem tudunk hűlési folyamatot megállapitani, bizonyos, hogy a kisugárzott energia valamiképpen pótlódik. Hogy miként, arra nézve többféle vélemény alakult ki. Az egyik felfogás szerint a Napban állandóan végbemenő vegyi folyamatoknál keletkező meleg végzi a pótlást. A vegyészek csakugyan sok olyan folyamatot ismernek, amelyeknél nagymennyiségü meleg szabadul fel. Igy például akkor, amikor a hidrogén és oxigén egyesülnek. Azonban kiszámitották, hogyha a Nap egész tömegében ebből a két gázból állana is, az egyesülésből keletkező meleg akkor is csak pár ezer évre fedezhetné a sugárzási veszteséget.

Egy másik elmélet szerint a Nap energiáját a világürből folytonosan beléhulló és ott elégő meteorok tartják fenn. A világür ugyanis tele van egykori nagyobb égitestek kóbor törmelékeivel. Kepler mondotta annakidején, hogy annyi meteor van az égen, mint hal a tengerben. Elképzelhető, hogy ezeket a Nap vonzása nagy tömegben rántja magához. Azonban kiszámitották, hogy ha az elveszett energia ezen a módon pótlódnék, akkor százévenkint a Föld tömegével egyenlő mennyiségü meteornak kellene a Napba hullania. Viszont bizonyos, hogy ilyen nagymennyiségü meteor — különösen most — nincs a Naprendszer közelében, mert ha volna, a Földre is sokkal több hullana belőlük. Mindazáltal nincs kizárva, hogy némi kis részben a meteorok is csak ugy hozzájárulnak a napenergia fentartásához, mint az előbb emlitett vegyi folyamatok.

Kozmikus ifjitó eljárás

A legutóbbi időkig Helmholz elméletét fogadták el, amely szerint az elvesztett energiát a Nap folytonos összehuzódásából eredő uj energia pótolja. A számitások szerint ehhez elegendő annak a feltételezése, hogy a Nap átmérője évenkint csak 60—70 méterrel, tehát évszázadonkint 6—7 kilométerrel rövidül meg. Ez az összehuzódás olyan csekély mértékü, hogy a legfinomabb műszerekkel is csak évezredek multva lehetne észrevenni. Nos, ez mindenesetre teljes összhangban áll a ma is érvényesnek tekintett Kant—Laplace-féle elmélettel, amely szerint az egész nagy Naprendszer valamikor a Neptunus pályáján is tulterjedő ködlömeg volt, amely lassanként zsugorodni kezdett, olykor levált róla egy-egy kisebb tömeg, amelyekből a mai bolygók lettek s az eredeti ködtömegnek máig megmaradt központi része a Nap, amely tehát most természetszerüleg folytatja a megkezdett zsugorodást.

Legujabban aztán dr. Zeipel az upsalai egyetem hirneves astrofizikusa igen érdekes s a tudomány mai állása szerint egészen valószinü elméletet állitott fel a Napenergiák pótlását illetően. Elmélete arra a tudományos megfigyelésre támaszkodik, hogy a „forró csillagok" időnkint általában „megifjodási" processzuson esnek át a belsejükben lefolyó energia átváltozások következtében. Ennek a processzusnak egyik stádiuma, amikor az alkotó elemek felbomlása hirtelen nagy erővel történik meg.

A mi napunknál, mert hiszen ez is a „forró csillagok" közé tartozik s magjának hőmérsékét 30 millió fokra teszik — hasonló az eset. Kimerithetetlennek látszó energiáját az atomfelbomlással szabaddá váló óriási erők tartják egyensulyban. A Napban meglevő és Földünkön is ismert rádióaktiv elemek erre a célra azonban semmiesetre sem lennének elegendők. Egy tisztán rádiumból álló Nap mindenesetre hatalmas energiasugárzásra lenne képes, de élettartama igen rövid lenne, hiszen a rádium 1560 év alatt energiái felét elveszti. A rádiumnap tehát néhány ezer év alatt kihülne. Az uránium mindenesetre évmilliókig eltartana, viszont a Nap sugárzása a felét sem tenné a mostaninak. Már pedig ez a sugárzás ma is oly erős, hogy a tőle 149 millió kilométer távolságban keringő Földünkön még ma is elpusztulna, elégne minden, ha védőburokként nem venné körül légkörünk.

Honnan veszi hát a Nap ezt a kimerithetetlen energiát?... Erre a kérdésre ad választ az upsalai tudós. Szerinte a Nap tömegében bizonyára sokkal sulyosabb elemek is vannak, mint a mi Földünkön. Olyan elemek, amelyek nehezebb atomsulyuk következtében a Nap közepe felé koncentrálódnak. A spektrum természetesen csak a Nap felületén uszó könnyü atomsulyu bomlási termékeket mutatja. A mi Földünk a Nap külső rétegeiből származik s igy nélkülözi ezeket a sulyos elemeket.

Zeipel szerint a feltételezett elemek atomjainak bomlása nem szabályosan és állandóan végbemenő folyamat, hanem időről-időre nagy erővel bekövetkező hirtelen változás, amikor is a felszabaduló óriási energiák valóságos megifjító müveletet végeznek az öregedő égitesteken, igy a Napon is. Szerinte körülbelül 350 millió esztendővel ezelőtt ment végbe a Nap legutolsó megifjodása s ez a precesszus valószinüleg ismétlődik is. Az akkori megifjodás után hirtelen megnövekedett a Nap fény- és hősugárzása s a földi élet ujra dus virágzásnak indult. Az állat- és növényvilág akkori buja természetének máig megmaradtak a nyomai, az óriás ősállatok csontjai és a hatalmas kőszéntelepek képében.

A napmegifjodások érdekes elméletét támogatja különben az égbolton időről-időre feltünő „uj csillagok" megfigyelése is. Ilyen például a „Nova Cassiopeia" este, amely annakidején időnkint a Siriusnál is fényesebben ragyogott. Akárhányszor fényes nappal is láthatóvá vált. Vagy a „Nova Persei", amely 1901-ben oly nagy feltünést keltett csillagászkörökben s amely hirtelen elsőrendü csillaggá változva, hatalmas ködfelhővel vette körül magát.

Az égbolt titkait kutató távcsövekben évenkint tiz-tizenkét olyan csillagot fedeznek fel, amelyek meglepő uj fénypompában jelennek meg. Közelfekvő a feltevés, hogy itt a csillagok életének általános jelenségéről: a megifjodásról, vagy talán ujjászületésről van szó, amelyen az évmilliók folyamán minden saját tüzü és fényü csillag átesik. Ebből nyilván következik, hogy a mi Napunk is ujra megifjodik, mihelyt ennek fizikai feltételei beállanak. Annál is inkább, mert a megfigyelések szerint sugárzási intenzitása az utóbbi évtizedekben jelentékenyen megnövekedett.

(dred)

Szabadalmazott, TÜZBIZTOS, HORDOZHATÓ
légoltalmi értéktok
óvóhely kazetta értékeit, ékszereit, okmányait, értékes bélyegeit biztonságban magával viheti az óvóhelyre. Kapható:
ROMIL ZOMANCÁRUGYÁR, Budapest XIV., Nürnberg-utca 11. Telefon: 486—394, 286—579.

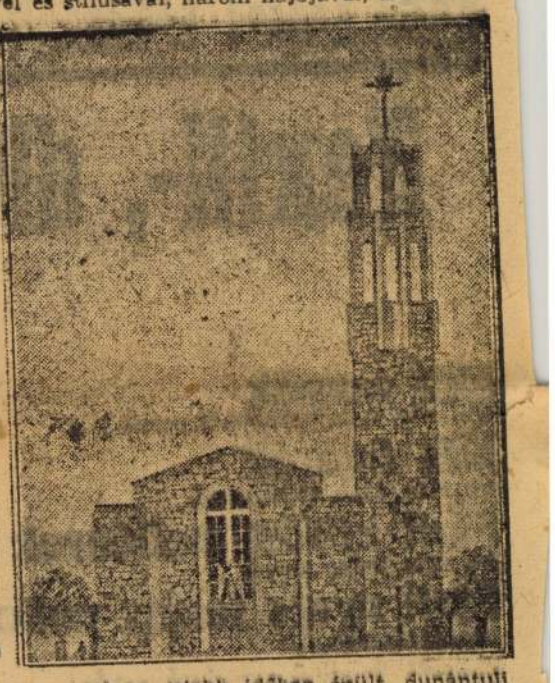
Kalákában épül Lellén Szent Kelemen bazilikája

A Balatonlellére járók meglepetéssel látják, hogy a régi kis templomuk eltünt. Hiányzik a messze fenerlő tornyocska, nem hallatszik a patinás kis harangok imára hivó kongása. A helyén vörös bazaltból huzott hatalmas oldalfalak, benn félig kész oszlopsprok, a konturjaiban is megragadó szentély oldalkápolnák nyügözik le a nézőt. Helyén már 1055-ben Szent Kelemen bazilikája állott. E templom mellett vezetett el a „Hadak utja" Nagykanizsáról Budára. Ezt az utat még a rómaiak épitették. Tiz-tizenkét falu népe látogatta a messze vidékre ellátszó bazilikát.

A török hódoltság után tömött falból épitett templomról történik emlités, melyben veszélyes a tartózkodás. Igy tehát valószinü, hogy a török hódoltság után pusztult el Szent Kelemen bazilikája. A düledező templomot báró *Majthényi* György egykori kegyur kezdeményezésére a lelleiek átépitették. A kegyur óhajára nevezték el Szentháromság templomának. Valószinü, hogy a szentély még a régi Szent Kelemen bazilika maradványa. A mai harangokat is báró Majthényi György adományozta 1748-ban. Később több izben javitották a templomot, de ez mindig szüknek bizonyult. Már a mult század hatvanas éveiben javitani akarták, de nem került rá sor. Csak 1921-ben renoválhatták a nagyon rossz állapotban lévő templomot.

A község és a fürdőtelep rohamos fejlődésével a hiveknek nagy része a templomudvarra szorult. Ezért *Horváth* József esperes-plébános kezdeményezésére elhatározták a lelleiek, hogy a régi bazilika helyére uj, hatalmas méretü templomot épitenek

Még a jobb időkben — a hivek adományaiból — megvették az épitőanyagot és a régi kis templom lebontása után kaláka rendszerben hozzáfogtak az uj templom épitéséhez. Rangra, nemre, korra való tekintet nélkül ugyszólván *mindenki részt vesz az egyszerü napszámos munkában.* Különösen serkentő példával járnak elöl a helybeli értelmiség képviselői. Ez egyrészt buzditólag hat az egyszerübb emberekre, másrészt értéket és érdekességet ad a Dunántul most épülő uj templomának, mely nagy méreteivel és stilusával, három hajójával, külön álló

tornyával az ujabb időben épült dunántuli templomok között méltán foglalja majd el az első helyet.

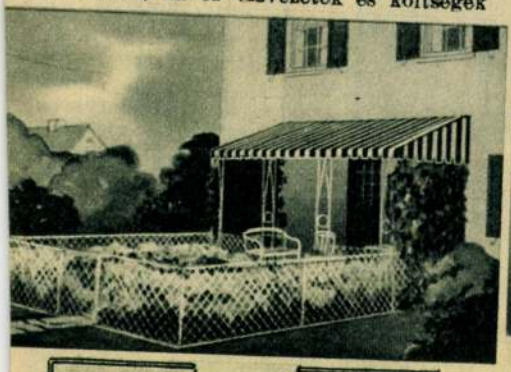
Az uj templom *Arkay* Bertalan tervei alapján épül, éppoly diszes kivitelben, mint 1055-ben Szent Kelemen bazilikája.

TALLÉR J.

A K.E.V. LAPJAI:
NEMZETI UJSÁG
UJ NEMZEDÉK
KÉPES KRÓNIKA

Üdülni Lillafüredre menjen
Tökéletes pihenés, bombabiztos sziklaóvóhely
a Palota Szállóban
Szobafoglalás: CHRISTOPHOROS, Kossuth Lajos-utca 5. Telefon: 187—502

pár méternyi kis udvarát akarja »parkírozni«. Az itt bemutatott, fehérre festett drótkerítés valahogy összefoglalja az egész tarka képet. Előnye, hogy könnyen felszedhető és ha máshol ütjük fel a sátorfánkat, földbe rögzíthető. A tarka virágágy elképzelhető évelő, de nyári virágokból is, ezekben már az első évben is gyönyörködhetünk. A kis, négyszögletes kert közepét, aki teheti, nagy lapos kövekkel rakassa ki, a közepén kis, kerek bassinnal, ha ez vízvezeték és költségek

Drótkert

szempontjából megoldható. Ha pedig már ilyen luxusra vetemedünk, ajánljuk a bassin oldalait világos-kékre festetni, estére pedig alulról megvilágítani. Vízililiom a víz tükrén tökéletessé teszi ezt az egy vagy másfél méter átmérőjű kis »tengerszemet«. Ha történetesen kis teraszra vagy verandára vágyunk és nincs a házunkon, nem kell sem kétségbeesni, sem kőművest hívnunk: festett vasállvány és zöld-fehér vagy bármilyen más színű csíkos ponyva, alatta festett vas kertibútor és kész a nyári nappali ebédlő.

BÁRÓ BORNEMISZA DAISY
lakásának rokoko garderobszobája
(Foto Seidner)

Budapest villaváros

Dr. Bátor Viktor villája a Somlói úton. Kert felőli homlokzat

Az utóbbi évek építészeti fejlődését vizsgálva, örömmel konstatálhatjuk, hogy rengeteg új, kitűnően tervezett és a tökéletes jelzőre joggal aspiráló villa épült. Külföldi vendégeink szerint nemcsak számban, de művészi tervezésben és építészeti kivitelben is felülmúljuk a legtöbb európai ország villatermelését.

Kényelem és *korszerűség*, *derű* és *napsugár* azok a feltételek, amelyek az új villák tervezésénél és kivitelezésénél

A terraszok és a kertkiképzés

Tetőterrasz (Árkay Bertalan építész tervezése)

döntő szerepet játszanak. Jól esik látni, hogy a mai építész mindenben alkalmazkodik a modern építkezés követelményeihez. Így valósulhat csak meg az igyekezet, hogy az *otthon* valóban a nyugodt élet fundamentuma legyen. S az emberek végre szívesen vágyakoznak az otthonuk felé, mert az a *derűt*, a *levegőt* és a *nyugalmat* jelenti.

Dr. Réti Gyula

Szinházi Elet
1937. 10-12.

Amerikai ösztöndíjjal Japánba és Amerikába utazik Árkay Bertalan műépítész a városrendezési problémák tanulmányozására

Nagy kitüntetés érte *Árkay* Bertalan műépítészt. *Ő kapta az amerikai Smith-alapítvány ezévi, igen komoly értékű építészeti ösztöndíját.* A fiatal magyar építész a legközelebbi jövőben Amerikába és Japánba hajózik, hogy közvetlen tapasztalásból ismerkedjék meg egyrészt a távolkeleti építészet nálunk meglehetősen felületes ismert értékeivel, másrészt, hogy *lássa a gigászi méretű és hatalmas lendülettel fejlődő amerikai építészet és városrendezés eredményeit.*

Elutazása előtt hosszasabban beszélgettünk *Árkay* Bertalan műépítésszel.

— Kimondhatatlanul boldog vagyok, hogy egy *gyerekkori álmom most valóra válik.*

Az ösztöndíj lehetővé teszi, hogy amerikai és japáni tanulmányaimat világkörüli úttá szélesíthessem ki.

Már a napokban el kellett volna indulnom egy spanyol hajóval, a jegyek a zsebemben vannak, sajnos, bizonyos *hivatalos nehézségek miatt még maradnom kellett.*

A kínai építkezés és a nyugat-amerikai települések

— **A távolkeleti építészet alapos megismerésére irányuló vágyat valószínűleg atyámtól örököltem, aki rengeteget foglalkozott Kína és Japán építőművészetével. Amikor a Műegyetemre kerültem, hiányát éreztem, hogy a távolkeleti építőművészettel hivatalosan alig foglalkoznak. Igaz, hogy *az európai kultúra bölcsője a görög és latin művészet.* Indokolt, hogy velük a leendő mérnökök sokat foglalkozzanak, de tudom, hogy velem együtt sok más hallgató a keleti építészetet is vágyott volna megismerni, sajnos, ennek azonban nincsen tanszéke.**

— **Néhány éve középkori japán metszeteken falusi házakat láttam.**

Építészetileg kísérteties hasonlóságot mutattak a magyar tanyai építészettel.

A magas nádtetejű japán parasztházak olyanok voltak e rajzokon, hogy akár Jászapátin is állhatnának, csak egy gémeskút kellene az udvarukra. A feltünő közös vonások azóta állandóan foglalkoztatják képzeletemet. Tanulmányutam egyik fő programja a japáni és a magyar népi építkezés közös elemeinek szakszerű vizsgálata és feldolgozása. Japáni tartózkodásomat ennek a tárgykörnek fogom szentelni. Sajnos, a kínai építészettel a háború miatt nem lesz alkalmam behatóan foglalkozni. *Pedig az az ősibb.* Szeretnék mélyebben megismerkedni vele.

— Másik nagy feladatköröm

a nyugatamerikai földmíves települések tanulmányozása.

Az Egyesült Államok nyugati területein pénzre nem tekintve nagyvonalú agrártelepülések keletkeztek. Ezeket még alig ismerjük, megbízható leírásaink nincsenek róluk. *Nálunk örök program a telepítés.* Ezért minden erre vonatkozó hasznos külföldi tapasztalatot meg kell ismerni, hogy azokat a hazai viszonyokhoz idomítva gyümölcsözően felhasználhassuk. *Évekig tanulmányoztam külföldi ösztöndíjak segítségével a pontini mocsarak helyén végzett olasz telepítési munkát is.* Szerény véleményem szerint

az olasz kormány szerencsés kézzel oldotta meg a problémát.

Az új birtokokat nem adta tulajdonul a letelepített földműveseknek. Ambiciójukat állandóan ébren tartják, sőt fokozzák azzal, hogy *a telepeseknek bizonyos termelési eredményeket kell felmutatniok,* hogy lépésről-lépésre megközelítsék a saját tulajdon végső boldog megvalósulását. A rendszeres ellenőrzés megakadályozza, hogy a termelésben visszaesés következhessék be.

A magyar viszonyok nem alkalmasak az amerikai méretű magasépítkezésre

— **A magyar telepítésnél mindezeket a tapasztalatokat figyelembe kell venni. A mandzsukói példa bizonyítja, hogy**

még a legkörültekintőbben végrehajtott telepítés sem éri el esetleg a kívánt hatást, valamilyen előre nem látott körülmény következtében.

A japánok Mandzsukuóban nagyszabású telepítést hajtottak végre. A gyakorlatban derült ki azután, hogy *a japáni őslakosság nem bírja az anyaországénál hűvösebb mandzsukói klímát* s így fáradozásának nincs meg az az eredménye, amit a jó termelési feltételek indokolnának.

— A hazai telepítési programban először a keleti határvidéki telepítéseket kellene megvalósítani. Leghelyesebb lenne a külföldön bevált rendszer alkalmazása. *Az ásványi és mezőgazdasági eredetű anyagokban bővelkedő vidékeken új ipartelepeket kell létesíteni.*

A magasabb ipari bérek révén anyagilag megerősödő munkásréteg rövidesen mint földvásárló jelentkezik és családjával egy generáció alatt a földbe gyökerezik.

Ez egy olyan megfigyelt természeti folyamat, amelyhez nem kell állami nyomás, magától bekövetkezik, nem igényel hatalmas anyagi erőfeszítéseket, csak éppen az alkalmas alapfeltételeket kell megteremteni. Ezt csinálták az olaszok is északi iparvidékeiken.

— Mint említettem, a magyar őslakosság építészete sok hasonlóságot mutat a japánnal.

A modern japáni építészet viszont az amerikai építészettel áll közeli rokonságban.

Ennek kifejlődésében nagy része volt a geológiai adottságoknak. *Japánban, ahol oly gyakran és kiszámíthatatlanul megmozdul a föld, nem lehet téglaépületet emelni, mert kártyavárként omlik össze.*

Az amerikai építészetben polgárjogot nyert vasbeton viszont kitűnően bevált a japán talajon is.

Ugyanez nálunk már nem vezethető be. Éppen a talajviszonyok miatt. Még jól emlékszünk, hogy az OTI felhőkarcolója mily nehezen és sok költséggel készült el. A magyar talajviszonyok egyáltalán nem alkalmasak az amerikai méretű magasépítkezésre.

— A japán építészet először még az amerikai épületek modern formaképzését is változás nélkül átvette. A másolásnak gyorsan megjött azonban a reakciója. *A nemzeti érzésű japán tömegek egy új stílusra vágytak, amely a modern anyagok felhasználása mellett a japáni szépségideállt is szolgálja.* Csodálatos, hogy éppen *Franck Lloyd Wright,* a világhírű amerikai építész érezte meg mindenki előtt elsőnek a japán lélekben bujkáló vágyat. Sokat járt Tokióban és a japáni elemeket különös szintézisben egyesítette az amerikai modernséggel. Látványosságszámba menő amerikaian japán szállodát épített ez az amerikai építész Tokióban, olyat, amelyet egy japáni sem tudott építeni és ezzel

amerikai létére kijelölte a modern japáni építészet útját.

Ezen az uton sokan járnak ma már. Tanulmányutamon szeretném megtudni, hogy kik és hogyan.

— Délamerikán keresztül utazom az USA-ba. *A délamerikai államoktól nem várok nagy revelációt építészeti szempontból, mert ott az építészet szolgaian utánozza és kritika nélkül keveri az amerikai és európai építészeti hagyományokat.* Az Egyesült Államok magasházépítkezései pedig az említett hazai talajviszonyok miatt csak kuriózumként érdekelnek.

Behatóan tanulmányozni fogom azonban a fejlett északamerikai városrendezési viszonyokat.

Ezen a téren még rengeteg a tennivalónk.

— Néhány hónapja felvetettem azt a tervet, hogy *a budapesti városházát építsük a Dunapartra.* E téma körül nagy szakvita indult meg. Tervemmel azt a gondolatot akartam felvetni, hogy a nagyvonalú városrendezéshez nem kell egyéb, mint legalább ötven esztendőre előrelátó okos városrendezési terv.

A városrendezés elsősorban nem pénzkérdés.

Az élet automatikusan a spekuláló, dolgozni vágyó magántőkével elvégezteti a városok átrendezését, csak jó tervek kellenek, amelyekhez mindenkinek kötelessége alkalmazkodni. Itt van a városháza példája. A Ferenc József-rakpart és a Molnár-utca többnyire ötven év körüli, korszerűtlen házakból áll. Ezeket már soká nem lehet fenntartani. Ha a városháza itt épülne meg, önként magával vonná a környék teljes átrendeződését. Megfelelő tervek híján azonban félő, hogy újabb ötven—nyolcvan esztendőre rendezetlen marad a Belvárosnak ez az értékes területe.

Egy milliós város 50 év alatt újjáépül

— A multban a főváros városrendezését nem egy hosszú időre készített egységes, széles látókörű terv szerint csinálták, hanem *csak felszínes, átmeneti megoldásokat végeztek.* Ha valahol baj volt, azt a kérdést minden mástól elválasztva rendezték.

Milliós metropolisokat nem lehet alkalmi megoldásokkal művészi módon felépíteni.

A budapesti tapasztalat azt bizonyítja, hogy

az utolsó húsz évben a város huszonöt százalékban újra épült.

A fejlődés eddigi üteme mellett tehát *negyven-ötven év alatt újjáépül egy milliós város.* De ehhez gondosan elkészített, egységes tervek kellenek. Ha a multban is ötven évvel előre láttak volna a városrendezés terén, akkor az Erzsébet-híd nem épült volna a belvárosi plébániatemplom hátára és a híd nem torkollanék a Gellérthegybe; akkor a városstyák üzleti érdekei miatt nem kellett volna az Andrássy-útnak görbének lenni, hanem valóban megvalósulhatott volna a magyar Champs Elysée.

A Bazilika például a Lánchíd tengelyében áll, de eléje épült a művészietlen Gresham-palota.

Evvel a szép Bazilika elvesztette méltó perspektíváját.

— Az amerikai városok tervszerű nagyvonalúságát szeretném közelről megismerni. Ezek a városok vetélkednek egymással, hogy minél szebbek legyenek. Érdekes volt például az ausztráliai Melbourn és Sydney vetélkedése is a városrendezés terén. Ebből született meg a két nagyváros között gondos talajtani vizsgálatok után *az új, ideális főváros: Camberra.* A városrendezési és építési pályázatot *Sarinen* finn építész nyerte, aki azóta egy amerikai egyetem professzora. Munkája iskolapéldája egy modern, tervszerűen épült nagyvárosnak. A városban decentralizált központokat létesítettek és minden vonatkozásban oly munkát végeztek, amely az egyetemi tankönyvekbe kívánkozik.

— A magyar építészek szeretnék, ha

néhány évtized mulva Budapestet is mint mintavárost tanítanák a világ egyetemein.

Szerény tanulmányutammal én is ehhez szeretnék valamivel hozzájárulni.

HÓRY LÁSZLÓ

Cavallero tábornok távirata a Ducehez

Róma, február 25. (TP)

Cavallero tábornok vezérkari főnök és az albániai olasz csapatok főparancsnoka egy Ducehez intézett táviratában biztosította a Ducet az Albániában harcoló csapatok hűségéről. Az Albániában harcoló katonák — írja táviratában — büszkén és megindultan vették az Ön szavát. Egy meggyőződés, egy akarat fűti őket és ez nem más, mint a győzelem.

Börtönre ítélték az újpesti és fővárosi kirakatok fosztogatóit

A pestvidéki törvényszék *Boglutz*-tanácsa ma vonta felelősségre *Podeszer* Pál 19 éves ujpesti iparossegédet és társait, akik ellen az ügyészség többrendbeli kirakatfosztogatás és orgazdaság büntette miatt emelt vádat. A főváros és Ujpest számos kirakatát felfeszitették és onnan *nagymennyiségű ékszert, szőrmeárut, ruhanemüt és más értékeket vittek magukkal.*

A terjedelmes bizonyitási eljárás lefolytatása után a bíróság *Podeszer* Pált egyévi és kéthónapi börtönre, *Jurina* Jenőt 8 hónapi börtönre, *Kolozsi* Sándort 1 évi és 4 hónapi börtönre, *Kurovszki* Józsefet 8 hónapi börtönre itélt. Az itélet jogerös. A tolvajbanda vezére, *Kascián* Sándor iparossegéd szökésben van, ellene körözőlevelet bocsátott ki az ügyészség.

FIZESSEN ELŐ az Esti Ujság-ra
Előfizetési ár: egy hónapra 2.20, negyedévre: 6.60 P. Egyes szám ára hétköznap és vasárnap 10 fillér

MARS gyermekkocsik megbízhatók, olcsók
VI. Andrássy-út 36. (Párisival szemben).
Az utazási nehézségek miatt bizalommal rendelhet díjmentes árjegyzékünkből.

HOSSZÚ HETEKIG EZEN IZGULT A VÁROS!
Frankenstein fia
Az óriási sikerű amerikai grand-guignol főszereplői:
LIONEL ATWILL, LUGOSI BÉLA, BORIS KARLOFF, BASIL RATHBONE
Mától! PALACE

Eltanácsolják Thaiföldről az amerikaiakat

Bangkok, február 25.

Hugh Gladney bangkoki amerikai követ felszólította az összes *Thaiföldön* élő amerikai állampolgárokat, hogy lehetőleg

utazzanak vissza hazájukba.

A követ közli, hogy megbízást kapott kormányától, amely szerint tanácsos, ha az összes nőket és gyermekeket, valamint azokat a félfiakat, akiknek maradása nem rendkívüli jelentőségű,

a hazautazásra figyelmezteti.

A követ felhívásában ehhez hozzáfűzi, hogy csupán jótanácsról van szó s a *Thaiföldön* élő amerikai állampolgároknak *nem szabad ezt a felhívást szükségtelen vészhírként felfogniok.*

Az 5. olasz légi squadra nagy teljesítménye

Róma, február 25.

(Német Távirati Iroda)

Az 5. olasz légi squadra, amelyről a Duce vasárnapi beszédében különösen nagy dícsérettel emlékezett meg, Tripoliszból keltezett napiparancsában számszerűen ismerteti repülőinek óriási teljesítményeit. Ezek szerint a squadra a háború nyolc hónapja alatt Afrikában 1416 bombázó repülést végzett, amelyekben 3268 repülőgép szállt fel. Összesen 74.829 bombát és torpedót dobtak le a gépekről 1,545.933 kg. súlyban. Ezenkívül 9229 repülőgép fehasználásával 3354 vadász- és harci-repülést végeztek, amelyek során bizonyossággal 192 ellenséges gépet, 79-et pedig valószínűleg lelőttek, 36 gépet pedig a földön pusztítottak el. Az olaszok vesztesége 130 halott, akik hősi harcban estek el, 200 sebesült, 180 eltűnt és 15 fogoly. A harcban 95 repülőgépüket vesztették el, 76-ot pedig ellenséges támadások a földön pusztítottak el.

— A „Ferenc József" keserűvíz régóta kitűnően bevált háziszer megrögzött székrekedésnél és annak mindenféle káros következményeinél; biztos, enyhe és gyorsan ható természetes hashajtó, mely számos betegségnél az emésztést javítja és az étvágyat fokozza. Kérdezze meg orvosát!

Pétain megállapította, kik legyenek a kormány új tagjai

Vichy, február 24. (Havas.)

A kormány átalakulásáról szóló február 10-i törvény végrehajtása értelmében

az államfő megállapította, hogy kik legyenek a kormány új tagjai.

Az erről szóló rendeleteket a hivatalos lapban kedden hozzák nyilvánosságra. Azoknak az államtitkároknak számát, akik egyúttal a minisztertanácsot alkotják, az államfő tizenöt-ben állapította meg.

Öt államtitkár miniszteri jogokat élvez, ezek alkotják az államtanácsot.

Pétain tábornagy ezenkívül élt azzal a jogával, hogy átalakítja az államtitkárságokat. Az ipari termelésügyi és munkaügyi volt államtitkárságot kettéosztotta két különböző államtitkárságra. Külön államtitkárságot létesített a családi és egészségügyek intézésére. Külön államtitkára lesz a nemzetgazdasági ügyeknek és a pénzügyeknek, aki a nemzet ipargazdasági és szociális ügyeit irányítja. Egy kormánymegbizottnak az lesz a feladata, hogy irányítsa a munkanélküliség elleni küzdelmet a nemzeti munka megszervezésének biztosításával.

A legfőbb irányítás és a miniszteri ellenőrzés megkönnyítése érdekében

A helyettes miniszterelnöki államtitkárságnak alárendelik a miniszterelnökség adminisztratív szolgálatát.

A miniszterelnöki államtitkárságnál két helyettes államtitkárságot létesítenek. Ezek közül az egyiket a megszüntetett tájékoztató-ügyosztályt pótló információs hatáskör ellátásával bizzák meg.

Anglia belvizi útjai

Az angol szigetország belvizi útjai meglehetősen elavultak. A csekélyszámú viziút mélysége és szélessége miatt nem alkalmas nagyobb teherhajók közlekedésére. Mivel a háborúban a vasúti forgalom amúgy is túl van terhelve, nagy szolgálatot tehetne az angol háborús gazdaságnak egy megfelelő belvizi hajózás. Egy pillantás a térképre meggyőz arról, hogy Angliának nemcsak kisszámú hajózható csatornája és folyója van, hanem a meglévői sem érnek sokat, mert csupán kis hajók számára alkalmasak. Ha meggondoljuk, hogy Angliának nyílt kikötői ma már csak az Ir-tenger partján vannak és hogy az itt kirakodott árukat nagyobbrészt vasútra kell átrakni Londonba, a legnagyobb fogyasztási központba való szállítás végett, akkor nyilvánvalóvá válik a belső viziutak elhanyagolásának súlyossága.

Erőteljes fejlődésről számol be a Magyar Bauxitbánya R.-T.

Növekedett a bányaüzemek termelése - Három pengő az osztalék

A *Magyar Bauxitbánya rt.* most tartotta meg negyedik évi rendes közgyűlését. Az igazgatóság jelentése szerint a vállalat erőteljes fejlődést ért el, fokozta termelését, növelte a munkáslétszámot és üzleti eredményei is mindenben megfelelnek a várakozásoknak. Mint ismeretes, a vállalat a mult esztendőben *2.4 millió pengőről 7 millió pengőre emelte fel alaptőkéjét,* ezzel biztosította a timföld és aluminiumgyár építéséhez szükséges tőkét, és megkezdte a gyártelep felépítését. Nemzetgazdasági szempontból szinte felbecsülhetetlen jelentősége van a vállalat elhatározásának és a következő esztendőkben az egész gazdasági élet érezni fogja ennek jótékony hatásait. Annakidején a vállalat már közölte a nyilvánossággal, hogy a timföld és aluminiumgyár felépítése nem érinti az eddigi exportkapcsolatokat, a bauxitszállítások továbbra is fennmaradnak.

A vállalat mult esztendei történetében egyik nagyjelentőségű esemény volt *a magyar földbirtoknak és arisztokráciának a vállalat életébe való erőteljesebb bekapcsolódása,* ami azt mutatja, hogy a történelmi osztály is a változott viszonyoknak megfelelő érdeklődést és figyelmet szentel ennek a kezdeményezésnek. A most kiadott közgyűlési beszámoló elmondja, hogy a *Magyar Bauxitbánya rt.* bányaüzemeinek termelése jelentős mértékben emelkedett és ezidőszerint a bányaüzemeinél *hatszáznál több alkalmazottat foglalkoztatnak.*

Az 1940. üzleti év az eszközölt leírások és tartalékolások után *82.723.24 pengő nyereséggel zárult.* A közgyűlés az igazgatóság javaslatára részvényenkint *3 pengő osztalék fizetését határozta el,* amely március 1-től a *Magyar Nemzeti Gazdasági Banknál* kerül kifizetésre.

SZINHAZI MUSOR:

OPERAHÁZ (3, ½8 órakor):
Kedd (A): Álarcos bál.
Szerda (B. sz.): Don Juan.
Csütörtök (B): Márta.
Péntek (C): Tenor.
Szombat (Rk, vendégciklus A, ½7): Walkür.
Vasárnap (d. u. Pillangókisasszony; este (B. sz.): Denevér.

NEMZETI SZINHÁZ (3, ½8):
Kedd (III.): Elnémult harangok.
Szerda (IV.): Elnémult harangok.
Csütörtök (B. sz.): Négy asszonyt szeretek.
Péntek (VI.): Elnémult harangok.
Szombat (VII.): Elnémult harangok.
Vasárnap (d. u.): Gyurkovics lányok; este (VIII.): Elnémult harangok.

NEMZETI KAMARASZINHÁZ (½4, ¾8) minden este és vasárnap d. u.: Kaland.

MADÁCH SZINHÁZ (½4, ¾8) minden este és vasárnap d. u.: Négy asszonyt szeretek.
Csütörtök: Nincs előadás.

MAGYAR MŰVELŐDÉS HÁZA:
Kedd (d. u. 3, ifj. előadás, ½8 bérletszünet): J. Strauss-est.
Szerda (d. u. 3): Ifjúsági előadás.
Csütörtök (d. u. 3): Ifjúsági előadás.
Péntek (d. u. 3): Ifjúsági előadás.
Szombat: Nincs előadás.
Vasárnap (d. e. ½11, G): Cyrano de Bergerac; d. u. 3 és este 8: Cserkész előadás.

VIGSZINHÁZ (½4, ¾8):
Kedd (B. sz.): A szőkékkel mindig baj van.
Szerda (S): Féltékenység.
Csütörtök (K): Féltékenység.
Péntek (B. sz.): A szőkékkel mindig baj van.
Szombat (B. sz.): Féltékenység.
Vasárnap (d. u.): A szőkékkel mindig baj van; este: Féltékenység.

MAGYAR SZINHÁZ (½4, ¾8):
Minden este: Gyergyói bál.
Vasárnap d. u.: Gyergyói bál.

ANDRÁSSY SZINHÁZ (½4, ¾8):
Minden este és vasárnap d. u.: Ne játsz a szerelemmel.

FŐVÁROSI OPERETTSZINHÁZ (½4, ¾8):
Kedd: Gül Baba.
Szerda: Gül Baba.
Csütörtök: Gül Baba.
Péntek: Gül Baba.
Szombat: Gül Baba.
Vasárnap (d. u. és este): Gül Baba.

PÓDIUM A PESTI SZINHÁZBAN (½5, ½9) minden este, ünnep- és vasárnap d. u.: Tekintettel arra.

KOMÉDIA ORFEUM (½5, ½9) minden este, vasárnap d. u.: Éjjeli szolgálat.

KAMARA VARIETÉ (½9, szombat 6 és 9, vasár- és ünnepnap ½4, ¼7 és 9): Tabáni álom.

ROYAL VARIETÉ (½5, 9) minden este, szombat és vasárnap d. u.: Royal-bál.

JÓZSEFVÁROSI SZINHÁZ (¼6, ¼9, vasárnap ¼4, ¼6, ¼9): Dankó Pista nótafája.

KISFALUDY SZINHÁZ (¼6, ¼9, vasárnap ¼4, ¼6, ¼9): Zsákbamacska.

ERZSÉBETVÁROSI SZINHÁZ (¼6, ¼9, vasárnap ¼4, ¼6, ¼9): Tessék beszállni.

P*E*S*T*I E*S*T*É*K

JÖJJÖN VELÜNK SZINHÁZBA AZ ESTI ÚJSÁG KEDVEZMÉNYES SZINHÁZJEGY IRODÁJA UTJÁN

Színházjegyirodánk VIII., József-körút 5. szám, hétköznapokon és vasárnap reggel 9 órától este 8 óráig áll olvasóink rendelkezésére. ● Telefonrendelés 140-000, 144-401.

MOZI MŰSOR:

BEMUTATÓ MOZIK:

ÁTRIUM FILMSZINHÁZ (T.: 153-034.) ½6, ½8, ½10. Sz., V., Ü.: ½4 órakor is. Tokaji aszú.

BELVÁROSI HÍRADÓ (Tel.: 181-244.) Magyar-Fox-, Ufa- és rajzos híradók. — India és Sziám (Colin Ross filmsorozatának V. része.) Rajzos híradó Júlián barát útjáról. Tisza Istvánt vitézzé nyilvánították. Vig fiókák. (Színes rajzfilm). Folytatólagos előadások 10—24 óráig. Páholyok elővételben is.

CASINO FILMSZINHÁZ (T.: 383-102.) ½6, ¾8, ¾10-kor. Sz., V., Ü.: ¼4-kor is. Árvíz Indiában. 4-ik hétre prolongálva.

CITY (T.: 111-140.) ¾6, ¾8, ¾10 Sz., V., Ü.: ¾4 órakor is. Tokaji aszú. 2-ik hétre prolongálva. Híradó.

CORSO (Tel.: 18-28-18.) ½6, ½8, ½10. Sz., V., Ü.: ¼4-kor is. Nem gyerekjáték.

DÉCSI FILMSZINHÁZ (T.: 125-952, 121-343.) ½6, ½8, ½10. Sz., V., Ü.: ¼4-kor is. Alipang a fekete szultán. Prolongálva. Híradók.

FORUM FILMSZINHÁZ (T.: 189-543, 189-707.) ¼6, ½8, ¾10-kor. Sz., V., Ü.: ¾4-kor is. Vissza az úton. Híradók.

HÍRADÓ FILMSZINHÁZ (T.: 222-499.) Magyar-Fox-, Ufa- és rajzos híradó. — Kultúrfilm az amerikai őserdőkről. Rajzos híradó Júlián barát útjáról. Tisza István vitézzé nyilvánították. Mese-álom. (Színes rajzfilm). Folytatólagos előadások 9—24 óráig. Páholyok elővételben is.

PALACE (T.: 136-523.) 11, 2, 4, 6, 8, 10 órakor Frankenstein fia. Híradó.

RÁDIUS FILMSZINHÁZ (Tel.: 122-098.) ½5, 7, ½10. Egy asszony három élete. 6-ik hétre prolongálva. Sz., V. 2-kor is.

ROYAL APOLLÓ (T.: 222-002.) ¼6, ½8, ¾10. Sz., Sz., V., Ü.: 3-kor is. Hatosfogat. Híradó.

SCALA FILMSZINHÁZ (T.: 114-411.) ½5, 7, ½10. Sz., V., Ü.: 2-kor is. A Manderley-ház asszonya. Híradók.

URÁNIA FILMSZINHÁZ (Tel.: 146-046.) 5, ¼8, ½10. Sz., V., Ü.: ¾3-kor is. Jud Süss. Utolsó hét!

MÁSODHETES MOZIK:

ADMIRÁL (T.: 35-37-07.) ¼4, ¼6, ½8, ½10. V. ½2-kor is. Ifjú Edison.

ASTRA ¼4, ¼6, ¼8 és ¼10 órakor. Vasárnap ½2-kor is. Rózsafabot. Híradók.

BROADWAY FILMSZINHÁZ (Telefon: 422-722.) ¼4 ½6, ½8, ¼10 Sz. V. Ü.: ½2kor is. Első elő-adás mérsékelt. Hazajáró lélek. Híradók.

CORVIN T.: 138-988.) ¼4, ¼6, ½8, ½10. V., Ü.: ½2-kor is. A gyáva hős. Híradók.

DÉLIBÁB (volt Winkler. T.: 490-130.) 6 és ¼9. V., Ü.: ½3, ¾5, 7 és 9. Csere-bere. Híradó.

ELIT MOZGÓ (T.: 114-502.) 4, 6, 8, 10 órakor. ½2-kor is. Ismeretlen ellenfél.

IPOLY FILMSZINHÁZ ¼4, ¼6, ½8, ¼10. V. ½2-kor is. Hulló csillagok.

KAMARA (T.: 423-901.) 11, 2, 4, 6, 8, 10 órakor: Tóparti látomás.

LLOYD FILMSZINHÁZ ¼4, ¼6, ½8, ¼10. V. ½3-kor is. Schubert-szerenád.

ODEON FILMSZINHÁZ (T.: 422-785.) ¼5, ¾7 ¼10 Sz.: ¼4, ¼6 ½8 ¼10. V. és Ü.: ½2-kor is Igen, vagy nem. Híradó.

OLYMPIA (Tel.: 423-188.) 11, 2, 4, 6, 8, 10-kor. Igen, vagy nem? Híradó.

ORIENT FIMSZINHÁZ (Tel.: 114-926.) ¼5, ¾7, ¼10-kor. V. és Ü.: ½2, ¼4, ¼6, ½8, ¼10 órakor. Rózsafabot.

PALOTA (T.: 156-605.) ¼4, ¼6, ½8, ¼10. V., Ü.: ½2-kor is. Oz, a csodák csodája. Híradó.

REX (T.: 228-020.) ¼5, ¾7, 9. Sz.: ¼4, ¼6, ½8. ½10-kor is. V. ½2-kor is. Maradj! Híradók.

TISZTI KASZINÓ ZÁRTKÖRŰ FILMSZINHÁZA: ¼5, ¾7 és 9-kor. 25-én: Jud Süss.

TIVOLI FILMSZINHÁZ (T.: 123-049.) 11, ½2, ¾4, ¾6, ¾8, ¾10-kor. Vigyázat, kém! Híradók.

TURÁN (T. 120-003.) 11, ½2, 4, 6, 8, 10 órakor. Igen, vagy nem?

VESTA 11, ½2, ¼4, ¼6, ½8, ¼10. Vó Ü.: 11, 2, 4, 6, 8, 10. Tip-Top Follies. 4-ik hétre prolongálva.

ZUGLÓ MOZGÓ: 5, ¼8, ½10. Sz. 4, 6, 8, 10 V.: 2 órakor is. Igen, vagy nem? Híradók.

Sanghai Bar
XI., Horthy Miklós-út 60. Tel.: 257—430.
Minden este 9-től éjjel 2 óráig ragyogó műsor. Tánc.
CONTINENTAL-jazz

9—2-ig nincs gond, csak szórakozás Budán a POMMERY bárban
Műsor. Tánc

Este 9 órától éjjel 2 óráig szórakozhat az ABONYI KÁVÉHÁZ
étteremben, Aréna-út 19.
Hangulatos zene. Babos Károly zeneszerző zongorázik.

Gellért-kávéház
KAKAS FÉSZEK
étterme Horthy Miklós-út 1.
Nyitva éjjel 2 óráig.
Cigi-trió.
Lantos Margó a zongoránál énekel.

Mignon-ban a Dunaparton
Pulay Etelka
előadó és jazz énekesnő. Zene: Darvas Bobby, Roboz-duó.
Asztalrendelés: 182—230 és 185—713

Kecskeméti Sörözö
Kecskeméti-utca és Magyar-utca sarok.
(Kálvin-tér mellett.)

áru kelt olyan bizalmat, hogy az árkülönbözetet elérhesse. A minőség külső képe a csomagolás.

A csomagolás elad. A csomagolás az áru legmegbízhatóbb önreklámja.

Hogy ez a helyi megállapításokon és ellenőrzési eredményeken túlmenően milyen megdönthetetlen alapigazság, arról a legutóbbi napokban győződhettem meg. Európa egyik elismerten legelső reklámszakembere időzött néhány napig Budapesten. Sorravéve a reklámeszközök értékét, értékük változó voltát megállapította, hogy az utolsó években a csomagolás, mint reklámeszköz, jelentőségében hihetetlen módon megnövekedett és a két vezető reklámeszköz, a plakát és ujsághirdetés mellé teljesen felzárkózott.

Aki ismeri a reklámeszközök nemzetközi értékelését, meghökkenhet ezen a megállapításon. Itt határtalan lehetőségek mutatkoznak, melyeknek jelentősége az eladók szempontjából különösen nagyértékű. A plakát kiragasztási díja, az ujsághirdetés közlési tarifája ismert. A csomagolást a kereskedő kihelyezve a kirakatba, uccai publicitáshoz juttatja. Ez a publicitás nagy pénzt ér és a gyárost nem terheli.

Nehogy ezek a megállapítások félreértessenek, le kell szögeznem, hogy nem jelentik azt, hogy a jól csomagolt áru csomagolásának önreklámértéke felment a plakáthirdetés vagy ujságreklám alól. De a csomagolás reklámeszközzé vált és bekapcsolódott a két fő reklámeszközhöz harmadiknak.

Nem egy gyár ismerte fel ennek jelentőségét és fektet újabban sokkal nagyobb súlyt csomagolásaira, mint ennekelőtte. Ha csak egy olyan monopolisztikus helyzetben lévő cégre, mint a Magyar Királyi Dohányjövedékre utalok, — mely az elmult években csomagolásainak jórészét legkitünőbb művészeink egyikével tervezteti újjá, — eléggé bizonyíthattam a csomagolás jelentőségének fokozódását és ennek általános felismerését. R. K.

MAGYAR MOTÍVUMOK KÍNAI MŰTÁRGYAKON. A tavaly rendezett nagy kínai kiállítás annyira felkavarta az angol műbarátok érdeklődését, hogy annak még mindig erősen érezhető a hatása. Most a Victoria és Albert Múzeum Londonban kiállította a pár év előtt vásárolt Eumorphopoulos-féle gyüjteményt. A két és félezer darabból álló gyüjtemény, melyért százezer fontot fizettek, nagyon érdekes Csu- és Han-korszakbeli áldozati edényeket és kerámiákat, valamint a Tangkorból való zománcos fémmunkákat tartalmaz. A délszibériai ásatásokból származó lószerszámokon érdekes motívumegyezéseket találtak magyar népvándorlás-korbeli leletekkel, ami újabb bizonyságot szolgáltat a szkíta-hún-kínai művészi hatások közös eredetére nézve.

DÍSZÍTŐ FALFESTÉS. Németországban újabban egyre több hangot hallani az építészetben arról, hogy a díszítő falfestésnek — és a szobrászatnak is — nagyobb szerepet kell az eddiginél juttatni úgy a külső, mint a belső falak mentén. Ennek már mutatkozik is némileg a hatása. Gyakran látni igen művészies tánc- és szórakozóhelyeket — így legutóbb egy hamburgi szállodában — melyek vendég-

A-30-24

A-80-24

MAGYAR MŰVÉSZET OLASZORSZÁGBAN. Három jelentékeny művészeti mozzanat gazdagította a közelmultban Olaszországban művészetünk immár nagyrabecsült hírnevét. Három nap három nagy sikert hozott alkotóművészeinknek. Első volt: a római magyar intézet képzőművészeti és építészeti kiállításának ünnepélyes bemutatója, melyen Mussolini miniszterelnök személyesen és nagy dícséretek közben állapította meg, mily termékeny az a munka, melyet ott a fiatal magyar művészek mélyreható tanulmányok közben végeznek. Következő nap, pünkösd előtti szombaton, Velence üdvözölte az olasz királyt a nagy nemzetközi képkiállításon, melynek magyaros stílű, Maróthi Géza által épített pavillonjában a király nagy gyönyörűséggel nézte a Gerevich Tibor kormánybiztos által gyüjtött s szervezett kiállítási anyagot s nagy megelégedésének adott kifejezést úgy a kitűnő rendezőnek, mint báró Villani Frigyes követünknek s a magyar kormányt képviselő Jalsovitzky Károly kultuszminiszteri osztályfőnöknek. A magyar piktúra és szobrászat ezúttal is a különböző nemzetek izmos versenytársaként jelent meg a lagúnák városának nyári kiállításán. Külsőségekben talán még ennél is fényesebb volt a pünkösd vasárnapján Milánóban megnyílt hatodik triennale alkalmából az iparművészet bemutatója. Az ünnepélyes megnyitást itt is III. Viktor Emánuel olasz király jelenlétében tartották. A magyarok szereplése, melynek előkészítését itt ugyancsak Gerevich Tibor egyetemi tanár végezte nagy gondossággal, általános meglepetést keltett méreteivel és minden aprólékosságon megmutatkozó ízlésével. Árkay Bertalan nagyarányú csarnokát hat teremre osztotta fel. Ezekben kaptak helyet a Kaesz Gyula által berendezett szobák, továbbá a Nemzeti színház és Operaház új díszlettervei, valamint legjobb iparművészeink alkotásai. A díszítő szobrászat, valamint a „római magyar művészcsoport" tagjainak dekoratív festményei csak fokozták a nagysikerű pavillon nemzetközi sikerét.

Dr. N. P.

A CSOMAGOLÁS ELAD. Mr. H. F. Holt, ki is az egyik nagy angol reklámügynökség megbízásából a kontinensen tanulmányúton volt, a londoni „Commercial Art & Industry" márciusi számában beszámolót tart a kontinensen nyert tapasztalatokról és a csomagolásokról, különösen cigarettacsomagolásokról szólva felveti a kérdést: „Meghozza-e az a sok jószándék és pénz, amit a csomagolásokba fektetnek, az eredményt? — Érdemes lenne-e az egyszerűbb angol csomagolásokat ilyen kiállítású és költségű csomagolásokra változtatni?"

A kérdés gondolkozásra késztet. A gazdag Angliában vetik fel ezt a kérdést, hol az árucikkek haszonkalkulációja vajmi más, mint nálunk, az elszegényedett és felvevőképességében elgyöngült Középeurópában!

A helyes felelet megadásához adatok szükségesek. Összegyüjtve ezeket, a válasz teljesen egyértelmű: megéri. Úgy nálunk, mint más, középeurópai államokban, éles harc folyik a névtelen, áron alóli tömegáru és a minőséget jelentő márkaáru között. A minőségárut márkázni kell, mert csak a márkás

MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1936. 12. f.

Árkay Bertalan

Fod A-30-23

Pipics Zoltán dr: Három nemzedék a művészet megújhodásáról. Új Magyarság 1935. ápr. 28.

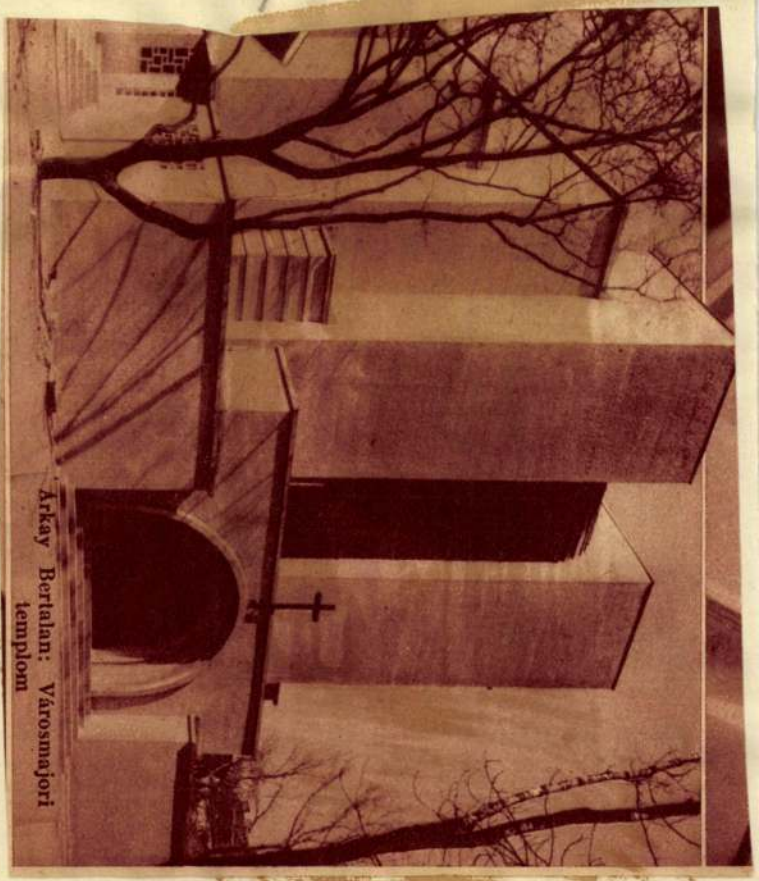
ÁRKAY BERTALAN:

— Az építőművészetnek, mely ma már formailag teljesen felszabadult a mult század eklekticizmusából, az a feladata, hogy az eddig elért sikereket gyümölcsöztesse az építőművészet számára. Az eddig merev, puritán szigorú és következetes architektonikus kiképzést, mely sajátja minden keletkező és primitív művészetnek, felváltsa, illetőleg kiegészítse egy *festőibb* és dekorációkban gazdagabb formaképzéssel. Mint ahogy az architektonikus, szerkezeti és formai megujhódás mindig egy általános, tehát nemzetközi jelleggel bír, úgy a stílus későbbi kialakulását már helyi, illetőleg faji sajátosságok befolyásolják. Az építőművészet *nemzeti* karakterét mindig az ősi hagyományok szeretete és megértése, de sohasem a formák szolgai utánzata adja.

Árkay Bertalan

A-30-22

Vasárnapi Ujság A Budapesti Hirlap képes melléklete.
1934. dec. 25.

Árkay Bertalan: Városmajori templom

MH.934.III.6.

Árkay Bertalan A-30-20

Mussolini a római egyházművészeti kiállítás magyar osztályán

Mussolini miniszterelnök hétfőn megtekintette a római nemzetközi egyházművészeti kiállítást, ahol a rendezőbizottság élén *de Vecchi* vatikáni olasz nagykövet fogadta.

Mussolini sokáig időzött a magyar osztályon, ahol *Gerevich* Tibor kormánybiztos fogadta és kalauzolta. A Duce a magyar kiállításnak majdnem minden tárgyát nagy figyelemmel tekintette meg és különösen felkeltette figyelmét *Árkay* Bertalan bazilikája és a berendezés nemes összhangja. Különös dícséretben részesítette *Aba-Novák* Vilmos, *Molnár C.* Pál, *Medveczky* Jenő, *Heintz* Henrik, *Pátzay* Pál, *Ohmann* Béla, *Árkayné Sztehló* Lili, *Lux* Elek, *Kuzmik* Livia, *Mészáros* László, *Jeges* Ernő műveit és az Országos Iparművészeti Főiskola által kiállított tárgyakat. Hosszasan szemlélte a magyar szenteket ábrázoló főoltárt, amely szintén kivívta legmelegebb elismerését.

Mussolini Gerevich kormánybiztos előtt többször kifejezést adott legnagyobb tetszésének és örömének a magyar kiállítás sikere miatt.

A kormánybiztos a magyarázat során ismertette Mussolinival a magyar művészek olasz kapcsolatait, a római magyar akadémia szerepét és célkitűzését, valamint a nemzeti szentek, köztük az olasz eredetű Szent Gellért történelmi jelentőségét. Mussolini nagy érdeklődéssel hallgatta a magyarázatokat és külön örömének adott kifejezést az akadémia művészeinek szép közreműködéséért.

M.N. 934 III/6

Árkay Bertalan
építész

A-30-21

— **Magyar építészek sikere a párisi kiállításon.** *Párisból* jelentik: Az *Architecteur d'Aujordhui* folyóirat rendezésében most nyilt meg Párisban a II. modern nemzetközi építészeti kiállítás. A megnyitó ünnepségen ott volt *De Monzie* közoktatásügyi miniszterrel az élén a francia politikai és művészeti élet sok kiválósága, továbbá a diplomáciai kar több tagja, köztük *Villani* Frigyes báró párisi magyar követ. Általános elismerést és tetszést arattak a magyar kiállitók, akiknek csoportjában külön-külön vagy pedig együttes tervekkel a következők szerepelnek: *Árkay* Bertalan, *Barát* Béla dr. és *Novák* Ede, *Bierbauer* Virgil, *Deli* Lajos, *Faragó* Ferenc, *Fenyves* és *Fried*, *Györgyi* Dénes és *Román* Ernő, *Hajós* Alfréd, *Hochstaedter* Béla, *Hültl* Dezső dr., *Kafka* Péter, *Kende* Ferenc, *Kósa* Zoltán, *Kotsis* Andor dr., *Kocsis* István dr., *Kozma* Lajos, *Lajta* Béla, *Málnai* Béla, *Münnich* Aladár, *Quittner* Ervin, *Preisich* Gábor, *Platschek* Imre, *Vágó* László és *Vágó* József. Budapest főváros városépitészeti és városrendészeti tervekkel szerepel a kiállitáson.

Kemzeti Ujság
1933 IV. 4

26 db

Magyar királyi államvasutak. Ügyirat-s

Utalványszám ...../BI..... ügyosztály.

Fizetési u

---

a magyar királyi államvasutak főpénztára ál

Pengő

azaz

A .....Pengő .....fillérről kiállítandó .....

Budapesten, 193.....

Utalványozza «.....» főosztály:

A könyv

Árkay Bertalan építőművész

A-30-19

P.H.935.III.31

Magyarország részvétele a milánói iparművészeti kiállításon.

Barella professzor ismertette a Triennale szervezetét.

Budapestre érkezett hivatalos minőségben dr. *Barella Giulio* tanár, aki az olasz kormány megbízásából a három évenként ismétlődő nemzetközi iparművészeti kiállítás szervező bizottságában az ügyvezető elnöki teendőket végzi. Az ötödik ilyen kiállítást két évvel ezelőtt Milanóban rendezték és ugyancsak Milanóban lesz a hatodik „Triennale" is, 1936 májusától októberig.

Magyarország is bejelentette részvételét és *Barella* tanár azért jött Budapestre, hogy már most megbeszélje az előkészületeket dr. *Gerevich Tibor* egyetemi tanárral, akit az olaszországi szakkörök egyenes kérésére bízott meg a kultuszminiszter a magyar szakosztály vezetésével.

A Hungária-szállóban a sajtó meghívott képviselői előtt ismertette Barella tanár a kiállítás szervezésének körülményeit. Elmondta mindenekelőtt, hogy az a kulturális egyezmény, amelyet *Hóman Bálint* kultuszminiszter nemrég Rómában *Mussolinival* kötött, fokozatosan kerül megvalósításra. A budapesti olasz tudományos intézet létesítésének elhatározása után másodsorban éppen a Triennale magyar osztályának szervezése jelenti a közös kulturprogram megvalósítását. Az olasz hivatalos és művészeti körök igen nagy rokonszenvvel fogadják a magyar kezdeményezést abban az irányban, hogy Magyarország modern irányu iparművészete a Triennalen méltó formában kerüljön bemutatásra. Ezután Gerevich Tibor ismertette a magyar kiállítás eddigelé kialakult terveit.

— Legfőbb gondunk — mondotta — az volt, hogy a kiállítás palotájában jó helyet keressünk ki a magyar osztály részére. A palota földszintjén, a retrospektiv olasz ötvösművészeti osztály közvetlen szomszédságában sikerült megfelelő nagyságu és törekvéseinkhez méltó helyet biztositani. El akarunk térni a bazárszerű sablontól és a kiállitás anyagát valósághü környezetben fogjuk elrendezni. Az egységes építészeti beosztást *Árkay Bertalan* építőművész végzi.

— Egy bejárati csarnokon kivül két főrészre osztjuk a kiállitást. Az egyikben az iparművészetnek ipari elemei fognak dominálni, még pedig interieurszerü elrendezésben. Itt érvényre jut majd a kiállitás kereskedelmi célzata is. Minden egyes tárgyból sorozatot viszünk, ugy hogy ha bármelyik vevőre akad, nyomban pótolni tudjuk. A másik főrészben a művészi részre esik a hangsuly. Azt akarjuk bemutatni, hogy a képzőművészeti dekoráció hogyan jelentkezik a mai szellemü épitészetben. Gondolunk azután arra is, hogy bemutassuk retrospektiv módon a magyar ötvösművészetet, amelynek nálunk nagyon gazdag hagyománya van. Az anyag összeválogatásánál klikkek és irányzatokra nem leszünk tekintettel, egyedül a tehetségre.

— A távolabbi elgondolások sorába tartozik, hogy esetleg ki fogjuk használni a kiállitás parkjában épülő szabadtéri szinpad lehetőségeit és előmozditjuk, hogy ezen a szinpadon az Ember tragédiája, vagy — Márkus László rendezésében — Liszt Szent Erzsébet legendája szinre kerülhessen.

Barella tanár egyébként *Felice Carlo*, a Triennale igazgatója társaságában megtekintette a Műcsarnokban a III. Nemzeti képzőművészeti kiállitást. Az olasz vendégek őszintén gratuláltak a kiállitás sikeréhez és kifejezték örömüket afelett, hogy a *Műcsarnok helyiségeiben ez év őszén reprezentativ kiállitás keretében fog bevonulni Magyarországra az olasz művészet.*

P.H. 935. III 31.

benyujtott ajánlások felülvizsgálását.

— *Van-e a pártok megbizottainak valamilyen megjegyzésük a bizottság döntésére?* — kérdezte Saly elnök az eredmény kihirdetése után.

Lóri néni.

Irta: Nagy Emil.

Kis gyermek koromban jól ismertem öt. Sudár növésü szép asszony volt, jó és erélyes egyaránt. Ugy uralkodott a nagyszabásu falusi háztartás felett, mint egy kemény kötésü vicispán a vármegyében. Ezelőtt ötven évvel, amikor mások még azt se tudták, hogy mit jelent az a szó, hogy „export", ő tisztitott pulykát exportált Németországba nagy mennyiségben. A nagy kert melletti legelők irgalmatlan pulyka-kiabálás kellemetlen zenebonájától voltak hangosak, de áruk jól hozott a konyhára, ámbár akkor még a „valuta" és a „deviza", a mostani gazdasági élet átkozott vezérszavai ismeretlenek voltak a magyar fülnek.

Most ujra találkoztam Lóri nénivel egyik kedves dunántuli városban s amikor elébe járultam, vigan horgolt valami kis ruhadarabot ükunokája számára, aki ott játszott a lábánál. Meghatva álltam a körülötte ülő kis csoport előtt, mert nem kevesebb, mint öt generációt láttam magam előtt, akik egymás iránt való nemes szeretetben élnek egy födél alatt. Ilyesmit az ember csak regényben olvashat talán, de a való életben ilyen csodás családi képet ritkaság látni. A nagy német klasszikus iró is csak négy generációt szemléltet halhatatlan költeményében (Urahne, Grossmutter, Mutter und Kind), de a 92 éves Lóri néni mellett ott ült a leánya mint dédanya, az unokája mint nagyanya, a dédunokája mint anya s ott játszott a földön a kis ükunoka. A dédunoka ragyogó szép asszony s az ura elegáns, kitünő repülő tiszt, aki nagy barátságban él a másmás generációba tartozó három rendbeli anyóssal.

Pedig ezzel a kedves repülőtiszt dédnénjével ere-

Árkay Bertalan

1933 január 29, vasárnap A-30-18 MAGY

Árkay Bertalan

Árkay Bertalan

A nyugati államokban kialakuló uj épitészeti stilusnak a háboruutáni első években igen kevés hive akadt Magyarországon. A barokkban és szecesszióban gyökeredző hagyományok olyan erősek voltak, hogy az idősebb épitészgeneráció csak igen nehezen tudott megszabadulni hatásaiktól. Az uj stilus megteremtése és annak magyar földre való átültetése a fiatal épitészgeneráció feladata volt, de igen hálátlan munkát kellett teljesiteniök azoknak, akik belátták, hogy a megváltozott gazdasági viszonyok és életkörülmények uj stilust követelnek az épitészet terén is. Ennek az ültörő harcnak a legeredményesebb katonája *Árkay* Bertalan. Ma még mindössze csak harminckétéves, de már olyan épitészeti munkásság van mögötte, amely teljesen méltó arra, hogy a legtehetségesebb magyar épitészek egyikének tekintsük. Tehetségét édesapjától, a nemrégiben elhunyt *Árkay* Aladártól örökölte, aki *Lechner* Ödön mellett egyike volt azoknak, akik a *magyar épitészetet*, a nép lelkében gyökeredző müvészetet akarták a magyar épitészet számára megteremteni. A fiatal Árkay tanulmányait a budapesti müegyetemen végezte és oklevelének megszerzése után a legelőkelőbb párisi épitészek irodájában dolgozott. Fontos állomás volt életében az az idő, amelyet a világhirü német épitész Peter *Behrens* mellett töltött. Hazajövetele után 1926-ban ő épitette Budapesten az első modern villát és egyik ültörője lett a ma már hivatalos körökben is elfogadott moder[n] épitkezésnek. Röviddel ezu[tán] Mérnök- és Épitész-Egylet ezü[st] nyert a hatvani templom te[rv] pályázaton is. Apjával együtt [el]munkásváros templomát és ez[t] mal nyerte meg a hires Greg[or] az utolsó öt év legkiválóbb [al]kotását jutalmazza. Hosszabb [ta]kodása után felépitette a Vá[ci] első modern beton templom[ot] készíti el a mohácsi fogadal[mi] méter magas vasbetonkupolá[val] lesz az ország legmonumentá[lis] egyházi épületeinek Számos [ter]bérvillát is tervezett, amelye[k] praktikus elgondolásuk miatt [a] pai szaklap ismertetett — ezá[rt] séget és tudást ismerve el, a[z] lanon keresztül a fiatal [ma]reprezentál.

3 FRATELLINI 23 tagu társulattal a humor fejedelmei

LABRIOLA SZINHÁZ VARIETÉ

Éjféltől hajnalig

Bemutató a Magyar Szinházban

A Magyar Színház *szombaton, február 4-én* bemutatja *Edward Sheldonnak*, a „*Románc*" világhirü szerzőjének uj szinmüvét, melynek címe: *Éjféltől hajnalig*. A világszerte óriási sikert aratott, lélegzetfojtóan izgalmas szindarab, amelyet *Hatvany* Lili forditott, parádés szereposztásban kerül a Magyar Szinház közönsége elé.

A nagy érdeklődéssel várt ujdonságot *Góth* Sándor rendezte és fellépnek benne:

Lázár Mária, Góth Sándor, Törzs Jenő, Somlay Arthur, Ráday Imre, Sulyok Mária, Székely Lujza, Toronyi Imre, Kelety, Gonda, Sugár, Tapolczay Erzsi és Abdul Halim.

A diszletek *Gara* Zoltán tervei szerint készültek.

A bemutatóig a Magyar Szinház két nagy sikere:

II. József császár,
Oktogon

váltakozik a szinház müsorán. — Jegyek válthatók a szinház pénztáránál és a jegyirodákban. (Jegypénztári telefon: 33-8-33).

Belvárosi Szinpad: TIMOSA 100-adik előadása január 30-án, hétfőn. Jegyrendelés: 443-76

* **Február 2-án nyilik meg a Kamaraszinházban a szinpadmüvészeti kiállitás.** Milánóban március havában nemzetközi szinpadmüvészeti kiállitást rendeznek, melyen Magyarországot fiatal szinpadtervezőink képviselik tiz olasz szindarab-diszlet és kosztümterveivel. A darabok, amelyekhez a tervek készültek, a következők: *Pirandello:* Gondold meg Giaccomina. *Pirandello:* Igy van, ha igy lehet. *Pirandello:* Az élet, amelyet neked adtam. *Bontempelli:* A hiszékeny Mimi. *Bontempelli:* Nostra Dea. *Rossodi San Secondo:* Szendergő szépség. *D'Annunzio:* A Malatesták. *Macchiavelli:* Mandragora. *Verdi:* Opera-ciklus. A milánói szinpad-[illegible]ást megelőzőleg a terveket [illegible]z foyer-jában állitják ki a [illegible]b bemutatója alkalmából. [illegible]lyet *Németh* Antal dr. rendmásodikán nyilik meg.

—

[illegible]VERSENY

A Koncert rendezései:

Filharmoniai főpróba ma, vezényel: *Dohnányi*, közreműködik *Telmányi*.

Filharmoniai hangverseny holnap.

Dohnányi—Telmányi szonátaest 1. (Z. fél 9). Beethoven-est Müsoron: *Frühlings—Kreutzer* és G-dur (10) szonáták.

Poldi Mildner zongoraest 6-án. Mult évi feledhetetlen sikerei után nagyszabásu müsort ad. *Bach Taussig:* Toccata és fuga; *Liszt:* H-moll szonáta; *Chopin-, Rachmaninov-* és *Schulz—Evler*-müvek.

Engel Iván zongoraest február 7. Müsorán: *Beethoven:* Rondo, As-dur (op. 110.) és *Waldstein*-szonáták, *Bach-* és *Chopin*-müvek.

Walábauer-kvartett Brahms—Schumann-est *Stefániával* 9-én.

Keresztyén leányegyesületek nemzeti szövetsége hangversenye 10-én.

PTOE jubiláris diszhangversenye 11-én.

Vera de Villiers dalest 11-én.

Bach: Kunst der Fuge febr. 4.

—

* **Studio Hangversenyiroda.** Jegyárusitás Rózsavölgyinél.

Lilly és Emy Schwarz ma, vasárnap, fél 9,

A-30-17

SPORT

„Heydrich-emlékversenyt" rendez a RAC magyar és német rendőrtiszti vívók számára

Ismeretes, hogy *a német vívósport újjáalapítója* Reinhard *Heydrich* volt, akit mint rendőrtábornokot neveztek ki a cseh-morva védnökség vezetőjévé s itt érte a halálát okozó véres merénylet. *Heydrich egészen haláláig hive maradt a vívásnak*, s nemcsak a rendőrtisztek között fejlesztette azt ki, hanem ő maga *a válogatott csapatban is sikeresen szerepelt* s még 1941-ben Bécsben a magyar—német Barátság Kupa-mérkőzésen karddal legyőzte Berczellyt, Gerevichet és Rajcsányit is.

Heydrich emlékezetének áldoz a *Rendőrtiszti AC*, amikor most január 16.-ikán megrendezi a *»Heydrich emlékversenyt«*. Négyes *magyar és német rendőrtiszti kardvivó csapatok* küzdenek érte. A verseny színhelye a Műegyetem lesz.

A magyar rendőrtiszti csapatot a következő keretből állítják össze: dr. *Nedeczky*, dr. *Rónay*, dr. *Pálinkás*, dr. *Lator*, dr. *Kruppa* és dr. *Molnár*.

Asztali teniszezőink résztvesznek a pozsonyi Európa-bajnokságokon

Az Asztali Tenisz Szövetség képviseletében dr. Bánkuti László ügyvezető elnök és Szabó Gyula alelnök résztvettek a Pozsonyban megtartott nemzetközi asztali tenisz-értekezleten, amelyen elhatározák, hogy Szlovákia január 28-tól 31-ig Pozsonyban megrendezi Közép-Európa asztali teniszbajnokságait férfi- és hölgyegyesben, férfi-, hölgy- és vegyespárosban, valamint hármas csapatversenyben. Tervbe van véve ezenkívül a Középeurópai Kupa is Magyarország, Németország, Horvátország és Szlovákia négyes csapatainak részvételével.

Az újév első sporteseményei

Az újévi sportesemények sorát szombaton és vasárnap *a BKE műkorcsolyázó- és táncversenye* nyitja meg a műjégen. Vasárnap megkezdődnek *az ökölvívócsapatbajnokságok* küzdelmei is. Az újévi *vívóversenyek* sorozatát a RAC kezdi meg január 10-én rendezendő *kizárásos* hardversenyével. Folytatódnak ezen a héten *az asztalitenisz Nemzeti Bajnokság* küzdelmei és *a kézilabda fedettpályabajnokság* küzdelmei is.

„Hogyan javíthatjuk fel csatársorunkat"

Az egyik sportlap, amely *a középfedezetnek a védelembevonásával* — illetve ennek a magyar futballra kényszerítésével — *teljesen megfosztotta legfőbb támogatójától a csatársort*, most három év után rájött, hogy ezzel *teljesen tönkretette a magyar csatárjátékot*. Kiírt tehát egy pályázatot, amelynek ez a címe: *»Hogyan javíthatjuk fel csatársorunkat?«* A pályázat már lezárult, amikor *a Nagyváradi AC a karácsonyi futballtornán csattanós választ adott* a feltett pályázati kérdésre.

Az elkésett »pályázatot« azonban érdekesnek tartjuk leközölni a következőkben:

— A szomorúan vergődő magyar csatárproblémát csak az oldhatja meg, **ha minden magyar csapat visszakapja maga mögé a támadó középfedezetet**, miként mi mögöttünk mindig ott játszik *Juhász*, most karácsonykor pedig *Perényi*, vagy ha szükség lenne rá, *Szegedi*. A magyar futball — nemcsak a NAC — sohasem szűkölködött kiváló támadó középfedezetekben (pl. Sárosi III.). De a mi **szárnyaink mögött is mindig ott volt vagy Deményi, vagy Szegedi, aki két csatárral olyan háromszöget alkotott, amely lehetetlenné tett mindenféle »ráállást«, mert addig adtuk oldalt és hátra a labdát, amíg egyik csatárunk tisztán állott s amikor ő kapta a labdát, már lőhetett is kapura.** Ezáltal csináltunk úgy a Szolnok, mint a Kispest ellen *legalább tíz gólhelyzetet*, s a balszerencsés és a kiválóan működő Kiss és Boldizsár volt az oka, hogy nem jutott minden labda a Szolnok és a Kispest kapujába. Véleményünk szerint **minden magyar csapatnak a csatársor mögött és nem a védelemben van inkább szüksége középfedezetre, a három fedezet lehetővé teszi, hogy *a góllövéskor mind az öt csatár ott lehessen az ellenfél kapuja előtt.***

A Nagyváradi AC csatársora

AZ ÉV UTOLSÓ ÚSZÓVERSENYÉT a MUE ma délután fél 5 órakor rendezi a Margitszigeten.

A francia T
Akadémia s
repülése forra
az avi

Páris, december 29. A francia tudósok, a *légy repülésének megfigyelése közben, váratlan és furcsa dolgot fedeztek fel.* Az új megállapítás érdeme egy ismert természettudósnak, *Nageotte* nevéhez fűződik, akinek munkálatairól a francia Tudományos Akadémia *(Académie des Sciences)* minapi ülésén *Roubaud* professzor terjedelmes előadás keretében számolt be.

A lényeg az, hogy a kétszárnyúak egy pirinyó, eddig ismeretlen szervvel rendelkeznek, az úgynevezett balancier-val, egy egyensúlyozó készülékkel.

Ez a készülék, amely a szárnyak alján helyezkedik el, a légy repülése közben félkört leíró vibrációs mozgást végez, biztosítva a levegőben való egyensúlyt.

Nageotte megállapítása szerint a *balancier* két, tökéletesen ismert fizikai készülékkel áll közeli rokonságban: *a giroszkóppal és a hengerregulátorral.*

Ha egyik egyensúlyozó készüléket eltávo-

Házat
a piócavadász
székesfehérvá

Székesfehérvár, december 29. *(A Pest tudósítójától.)* Népes családja körében most ünnepelte nyolcvanadik születésnapját *Kelemen* István székesfehérvári lakos, aki negyven éven keresztül nyaranta a lehető legkülönösebb foglalkozást űzte: ***messze környéken híres piócavadász és békahorgász volt.*** A Fehérvár határában fekvő Sós-tó ingoványaiból négy évtizeden keresztül ő látta el a dunántúli patikákat nadályokkal és őhozzá fordultak az ízletes békacombot megbecsülni tudó ínyencek is.

Az évek hosszú során kifogott sokmillió pióca és béka árából a Széchenyi-út végén barátságos kis házat építtetett Kelemen István.

Most derűs nyugalomban itt éli le hátralévő éveit. Mikor az egyik sötétbehajló téli délután felkeresem pattogó tűztől langyos szobájában, hogy kikérdezzem érdekes mesterségének élményei és fortélyai felől, az emlékezéstől csillogó szemekkel kezd mesélni.

Nemcsak a bika, a béka is a piros színre vadul

— *Bizony jó jövedelmező mesterség volt ez.* Kár, hogy már régen abba kellett hagynom. A sok vízbenállástól szaggató reumát kapott a lábam. Meg a piócák csípései is nagyon megviseltek. Ha tudnám, szívesen folytatnám még ma is ezt a mesterséget, mert a piócákat még mostanában is nagyon keresik. Azt mondják az orvosok, hogy *szívás közben olyan anyagot bocsátanak ki, ami nagyon jó hatással van a betegre.* Nem tudom mi lehet ez.

— *Hirudin* — mondom.

— Lehet — bólint az öregember és komótosan rágyújt a pipájára.

— Mondja, István bácsi, — faggatom — hogyan fogta maga azt a temetetlen sok békát és piócát?

— Megvan kérem annak a módja, csak érteni kell hozzá. A békákat úgy kell kihorgászni a vízből. A horgászsinór végére csalétekül kis piros rongyot kell kötni. Horog nem szükséges.

Halkan el kell kezdeni fütyülni és a piros rongyot valamelyik zsombékos részen a víz színe felett pár centiméterre lebegtetni. Erre a békák valósággal megbolondulnak.

Mindenfelől sietve úsznak a piros rongy felé, felugranak és bekapják. Így azután könnyen ki lehet rántani őket a vízből.

A békák halálos ugrásának lélektani okairól érdeklődöm kíváncsian, erről azonban az öreg békahorgász nem tud

Pest 1942. dec. 29.

„VILLÁMÉPÍTKEZÉS"

épületgyárakkal és „repülő" műhelyekkel

Szemünkláttára hosszabb idő óta folyik az építkezés átalakulása, amely már a háború előtti időkben elvezetett a vasbeton-építkezésekhez. Ennek az építkezési módnak a továbbfejlesztése *Németországban egyenesen forradalmi átalakulást eredményezett.*

Kedve volna az embernek legalább dióhéjban ismertetni az emberi építkezés történetét, *a barlanglakástól kezdve a modern felhőkarcolóig*, illetve most már a németországi »*épületgyar*« működéséig, de erre most nincs terünk. Enélkül is bizonyos, hogy az emberi hajlék, az építkezés mindenkor legalábbis olyan fontos közszükséglet volt, mint a ruházkodás és majdnem egyenértékű az élelmezési iparral.

A totális háború különleges és fokozott teljesítményeket követel az egész vonalon. A bombarobbanások nyomán megrongálódó vagy elpusztuló épületeket modern formában hamarosan újjá kell építeni, nem lehet ezzel hónapokig várni. Azonfelül a hadfelszerelési iparnak is sok-sok új gyártelepre van szüksége, ezek felépítése sem vehet ma igénybe hosszú időt. *Ilyen életbevágó szükségletek teremtették meg Németországban a »villámépítkezés« óriási jelentőségű és szenzációsan érdekes új rendszerét*, amelyről most érkezett az első kimerítőbb tudósítás. A magyar szakkörök, amelyek érthető nagy figyelemmel kísérik a Németországban folyó műszaki újításokat, részben már ismerik az új német építkezési mód kialakulását, de számukra is — mint arról meggyőződtünk — sok ujdonságot tartalmaz az első német szakközlemény.

A városmajori harangtorony csodája

Budapesten is már évek óta a vasbeton-építkezés a fejlődés iránya. Hiszen ma már Budapesten az építkezésnél más vázat nem is engedélyeznek, mint vas, vagy vasbetonvázat.

Hogy az épületek stabilitása és ellenállóképessége szempontjából mekkora a vasbeton jelentősége, ennek jellemzésére legidőszerűbb most a városmajori templom példájára való hivatkozás. Az orosz bomba eltalálta a templomot, szörnyű rombolást vitt végbe benne, *de az alig pár lépésnyire álló, többemeletnyi magas harangtornyot — tetején a kereszttel — csodálatos módon semmi baj sem érte.* Ez a modern torony ugyanis teljesen *vasbetonból* készült és ami a legfontosabb: földalatti alapzata háromszor olyan súlyú, mint maga az egész torony. A szakértők megállapították, hogy a bomba támadás nyomán ez a torony természetszerűleg kissé meghajlott, azonban *óriási földalatti alapsúlyánál fogva újból visszalendült eredeti helyzetébe*, anélkül, hogy elmozdulásról vagy bármiféle elváltozásról lehetne beszélni. Sőt szakértők közölték velünk azt is, hogyha — Isten ments — a tornyot kisebb bombatalálat vagy nagyobb szilánk ütése érte volna, akkor is — minden számítás szerint — ellen tudott volna állni a hatalmas erőnek és stabilitásánál, valamint földalatti súlyánál fogva *ez esetben is épen maradt volna a váza.*

A német épületgyárak

A németországi nagy épületvállalatok a négyéves gazdasági tervben biztosított lehetőségek alapján fejlesztették ki *az egészen újszerű építkezési eljárást*, amely nemcsak a magánépítkezéseknél, hanem elsősorban a nagyfontosságú hadfelszerelési iparvállalatok építésénél vált be elsőrangúan és lehetővé tette, hogy a gyárak lépést tudjanak tartani az egyre gigászibb méretűvé fejlődő háború szükségleteivel. Az új eljárás szerint — amelyet ma már óriási méretekben alkalmaznak — *az építkezés színhelyén voltaképpen már alig dolgoznak, illetve nem építenek. Az épülő nagy gyártelepek épületeit — gyárakban készítik el, darabokban a helyszínre szállítják és ezekből állítják össze, montirozzák az egész épületet.* Természetesen ezek a részek mind vasbetonból készülnek és a 6—8—10 négyzetméteres faldarabokat darukkal ellátott teherautókon szállítják a leendő gyártelep színhelyére, ott a daruk helyezik rögtön a végleges helyükre az oszlopokat, pilléreket, gerendákat, faldarabokat, amelyeket azután vasbeton szakmunkások szerelnek össze. Az épületgyárak mindössze csak úgynevezett »repülőműhelyeket« irányítanak az építkezés színhelyére, ezek végzik az összeállítást, az összeillesztést és forrasztást, valamint az ugyancsak vasbetonból készülő gerendákat és tartóoszlopokat is a rögtönzött munkahelyen készítik a szükséghez képest. A régi módszer szerint úgynevezett »saluzással dolgoztak, amihez sok fa és főleg sok idő kellett. Ma az új módszer mindezt feleslegessé teszi.

Amikor a helyszínre érkező daruk a vasbeton épületrészeket rendeltetési helyükre rakják le, akkor ezeket csapszegekkel erősítik meg és cementburkolattal kötik össze. Ilymódon *hihetetlen gyorsan, szinte varázslat módjára készül el egy-egy épület*, mégpedig a legkiválóbb, minden eddiginél jobb minőségben, mert a betonrészek gyárszerű előállítása révén különösen magas értékű, szinte azt lehet mondani: maximális betonminőséget lehet elérni, amit az eddigi helyszíni, sok esetlegességen múló, szinte műkedvelői betonelőállításnál sohasem lehetett elérni. Az új eljárás ugyanis lehetővé teszi a betonmassza erős sűrítését, amit az ezideig szokásos betonozásnál meg sem lehetett közelíteni. Igy azután az új épületek aránytalanul nagyobb megterhelést bírnak el, aminek jelentőségét felesleges volna különösebben hangsúlyozni.

Meghonosodik-e Magyarországon a villámépítkezés

Beszélgettünk e kérdés magyar vonatkozásairól a *Budapesti Építőmesterek Ipartestületével*, több kiváló építészszakértővel. Valamennyien a legnagyobb elismeréssel, a csodálat hangján nyilatkoztak az új építkezési módról. Hogy Magyarországon meghonosdik-e az építkezést gyökeresen átalakító új módszer, erre a kérdésünkre a következő válaszokat kaptuk:

— Nálunk Magyarországon is már évek óta a vasbeton fokozottabb kihasználása felé halad az építkezési irányzat. *Ahhoz azonban, hogy a német példára nálunk is »épületgyárak« létesülhessenek, sok minden előfeltételre volna szükség.*

— Állami és ipari építkezéseknél azonban bizonyára a közeljövőben már erősen érvényesíteni fogja hatását a gyakorlatban kitűnően bevált német példa és innen fog tovább terjedni a magánépítkezések területére. Minden jel arra vall, hogy a megbecsülhetetlen előnyökkel járó, *új módszer a magyar építőipar számára is új korszak kezdetét jelentheti.*

PEST
POLITIKAI NAPILAP
Megjelenik minden hétköznap déiben
Felelős szerkesztő:
BAKOS ÁKOS
Felelős kiadó:
VITÉZ HORVÁTH JÁNOS
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI-ÚT 54
TELEFON: *222-630. *222-220
Előfizetési ár 1 hóra 3.30, 3 hóra 9.50 pengő
Kéziratot nem őrzünk meg és nem adunk vissza

társulat nyomása. Felelős: Kárpáti Antal igazgató.

A Dunaparton épitsük fel az uj Városházát

Árkay Bertalan műépitész érdekes terve

Több izben is beszámoltunk az uj Központi Városházára kiirt tervpályázat eredményéről. Ez a tervpályázat rendkivül sok értékes és szép megoldást eredményezett. Magát a tervpályázatot azonban a napi sajtóban bizonyos polémia követte és ennek keretében vetette fel bárcziházi *Bárczy* István államtitkár és *Lázár* Andor nyugalmazott miniszter azt a gondolatot, hogy az uj Városházát még sem ott kellene elhelyezni, ahová azt a tervpályázat kiirása szándékolta, hanem mint Budapest számos egyéb nagy és reprezentativ épületét, *ezt is a Dunapartra kellene helyezni,* hogy ilyenmódon gazdagitsa a fővárost átszelő Duna partjának panorámáját. Bárcziházi *Bárczy* István és *Lázár* Andor a Ferenc József-hid és Horthy Miklós-hid között helyezné el az uj Városházát. Ehhez az értékes gondolathoz kapcsolódik *Árkay* Bertalannak, a kiváló fiatal épitésznek hozzánk beküldött hozzászólása, amelyben az épitész a többek között ezeket mondja:

— A magam részéről a legnagyobb örömmel üdvözöltem ezt a kezdeményezést, hiszen a Városházának a Dunapartra helyezését hosszu idő óta propagálom. Megitélésem szerint azonban az uj Városházának helyét *a Ferenc József-hid és Erzsébet-hid között kellene kijelölni.*

— A kérdés taglalásába mélyebben merülve — ugyanis — meg kell keresnünk azokat a szempontokat, amelyek a probléma ideális megoldását jellemzik. Ezek: a lehetőség szerinti központi fekvés, a megfelelő reprezentativ elhelyezés, illetőleg környezet, a jó megközelithetőség forgalmi szempontból.

— Ha e három, kétségtelenül legfontosabb szempontot ki akarjuk elégiteni, a hely kiválasztásánál nem is gondolhatunk másra, mint a pesti Dunapartra. Fővárosunk igazi fóruma ugyanis a Dunapart. A Dunapart olyan természetes és nagyvonalu adottság, amihez semmi más nem mérhető. Sajnos, ezt a városalakitás és fejlesztés számára káprázatos lehetőségeket kináló tulajdonságát nagyon kevéssé használtuk ki a multban. Sőt azt mondhatnánk, hogy a városfejlesztés szempontjából nagyhorderejü kérdések eldöntésénél számtalan, szinte jóvátehetetlen hiba történt. Példa rá az Andrássy-utunk, amely *sehonnan, sehová nem vezet,* ahelyett, hogy az Alagut és a Lánchid töretlen folytatása lenne és ezáltal az egész világon egyedülálló városépitési lehetőségeket nyujtana, vagy a Kossuth Lajos-utca és Erzsébet-hid, amely utóbbit szintén csak egy pár méterrel kellett volna másképpen épiteni, hogy a Döbrentei-téren át a Hegyalja-uti torkolattal szintén *nagyvonalu útőerét képezze a két parton fekvő metropolisnak,* amivel szemben a belvárosi templom problémáinak megoldását *örök időre lehetetlenné tették.*

— Még számos példát lehetne fölhozni, ahelyett azonban hivatkozunk arra, amit a külföldi egyetemeken tanitanak fővárosunkról, hogy *Budapest a világ leggyönyörübben tájolt, egyben azonban a legrosszabbul rendezett városa.*

— Az uj városházának javasolt helye az Erzsébet-hid és Ferenc József-hid között, szemben a Gellért-heggyel, a Ferenc József rakpart és Molnár-utca által határolt telektömbből kiszakitott területe volna *későbbi terjeszkedési lehetőséggel egészen a Váci-utca vonaláig.* Ez utóbbi esetben könnyüszerrel megfelelő összeköttetés volna létesithető a jelenlegi „Ujvárosháza" épületével.

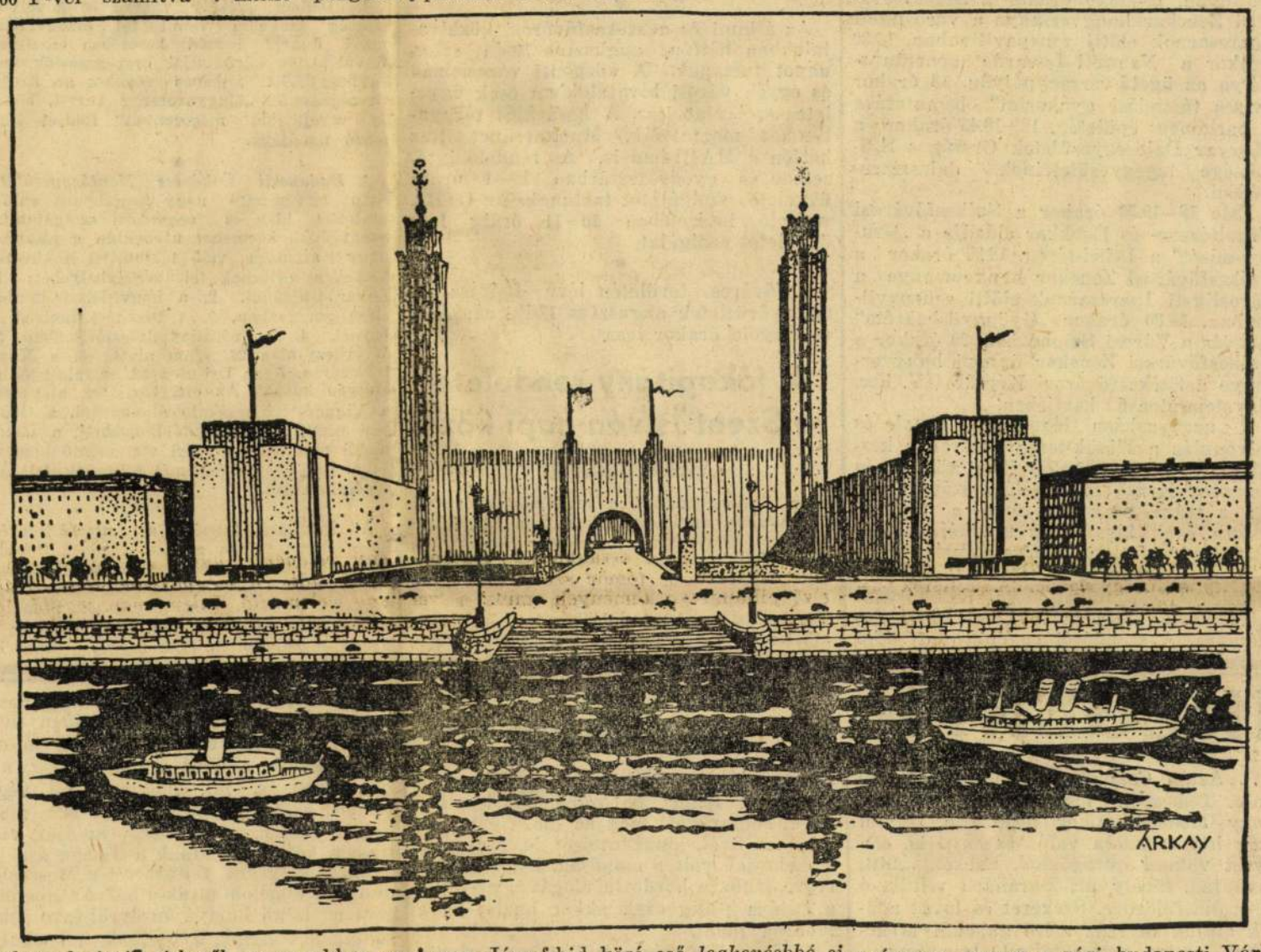
— Ha összehasonlitjuk eme javasolt és a Károly-körúton tervezett megoldás esetén a két terv által elfoglalt terület értékét, azt fogjuk találni, hogy azok között különbség *alig mutatkozik,* figyelembe véve e két helyen a telkek négyszögölenkénti egységára között mutatkozó különbséget. A Karoly-körúti városház megoldása esetén kereken 10.000 négyszögöl a rendelkezésre álló terület. Ebből a műemléki rész és a Kamermayer Károly-utca és Gerlóczy-utca, valamint a Semmelweis-utca meghosszabbitása vonalán kialakitható és értékesithető bérház-telkeket levonva, melyek összesen kereken 4600 négyszögölet tesznek ki, maradna a *Madách Imre térrel szemben létesitendő park számára* kereken 5400 négyszögöl. A fent felsorolt berháztelkek kereken 3500 négyszögölet képviselnek, amelyet négyszögölenként 2000 P-vel számitva 7 millió pengőért volnának értékesithetők, ugyanakkor pedig *5400 négyszögöl még parkterület maradna.* Ezzel szemben a javasolt Ferenc József-hid és Erzsébet-hid közötti városháza megoldása esetén a tervezett módon kereken 8800 négyszögöl terület volna igénybe véve jobbára elavult öreg házakkal beépitve. A telek négyszögölenkénti egységárát 1000 P-re lehet tenni. A szükséges telek tehát mindössze 8.8 millió pengő. E javasolt hely ellen tehát anyagi természetű ellenvetést tenni alig lehet és ezen a megállapitáson nem változtat az sem, hogy véleményem szerint a lebontásra szánt régi városház részek helyét *beépiteni nem szabad,* miután *ez az utolsó téralakitási lehetőség a Belvárosban,* amivel ezt a levegőben és zöld területben szegény városrészt szanálni lehetne.

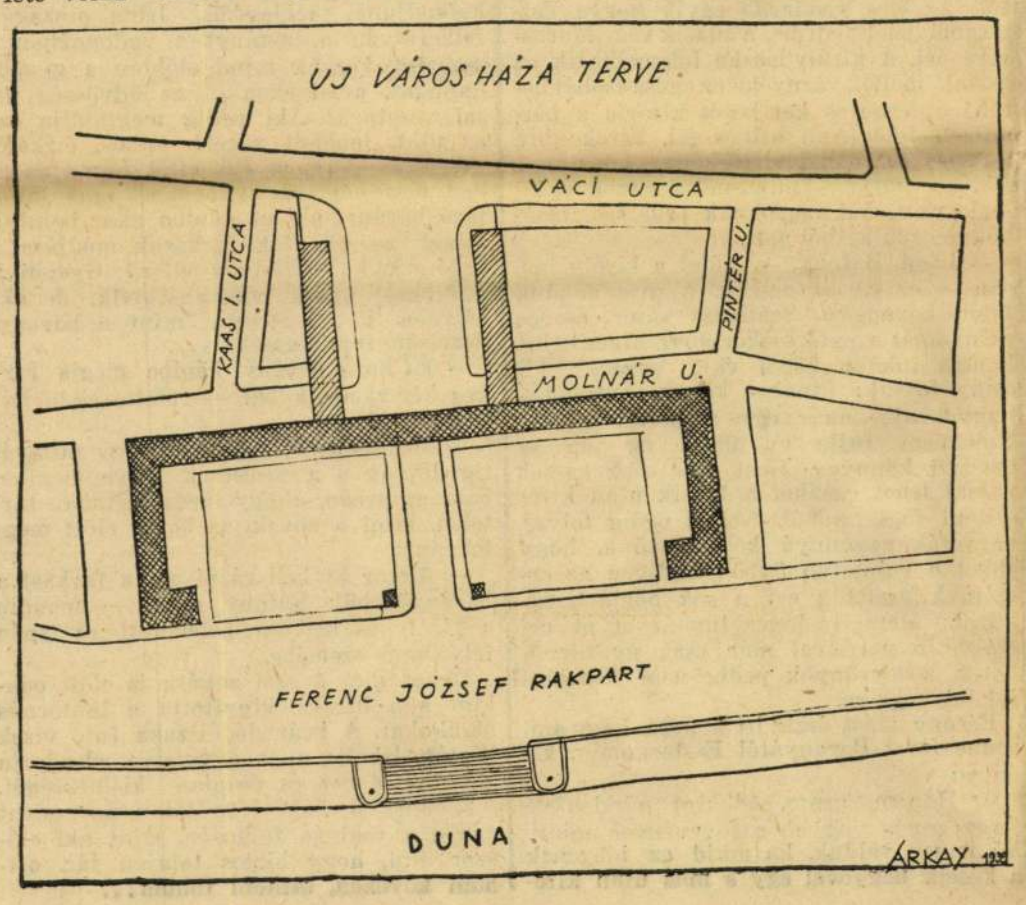
— Nem fölösleges, ha hivatkozunk ez alkalommal is Bécs, Berlin, Páris és London belső nagykiterjedésü zöldterületeire, hogy e példák és fővárosunk helyzete között ebből a szempontból kárunkra mutatkozó különbségre rámutassunk. Ugyanakkor azonban a legnagyobb dicsérettel is kell megemlékezni a főváros áldozatkészségéről, amellyel például a tabáni parkot létesitette, felismerve az ehhez füződő fölmérhetetlen városhigéniai érdekeket.

— Teljesen hasonló a helyzet az uj városház elhelyezési problémáinál is. A fővárosnak meg kell hoznia azt az áldozatot, amely utján nemcsak a Belvárosnak szóbanforgó részét, de a pesti Dunapartnak is ezt az Erzsébet-hid és Ferenc József-hid közé eső *legkevésbbé sikerültnek mondható partrészét* is szanálná, annak a többi részekhez hasonló nyugodt és nagyvonalu elhatárolását tenné lehetővé és végül, de nem utolsó sorban az uj városház számára is egy *egyedülálló, méltó elhelyezést biztositana.*

A Bárczy—Lázár által javasolt tervnek egy nagy előnye, hogy ezen a területen fekvő telkek *nagy része a főváros birtokában van* és igy nem igényel hosszasabb kisajátitási, vagy megegyezési eljárást, mint az előbb emlitett helyen. Ez azonban csak időben jelenthet a két terv között különbséget és meggyőződésem szerint egy ilyen nagyjelentőségü problémánál a sürgősségi szempontok második helyre szorulnak az esztétikai és városrendezési szempontok mögé, mert talán évszázadokra épülő városház felépitésének egy-két évre való elhalasztása miatt nem szabad a kérdésben ilyen szempontok szerint megalkudni.

Árkay Bertalannak okfejtése kétségkivül érdekes és mindenképpen figyelemreméltó. Az épitész vázlatosan fel is rajzolta, hogyan képzelné el ezt a Dunaparton elhelyezett Városházát s e vázlatokat itt adjuk. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy csak ilyen módon lehetne azt megoldani, hiszen egy ujabb pályázat az előbbi pályázat dijnyerteseinek ujabb tervek kidolgozására való felkérése megoldaná ezt a problémát is. Kétségtelen, hogy az a pompás látkép, amelyet a Dunapart nyujt, csak gazdagodnék egy ilyen monumentális középülettel, amely azonkivül nem is esnék tulságosan messze a régi budapesti Városháza helyétől. Évszázadokra szóló jelentőségü épitkezés lesz az uj Városháza, tehát minden felvetődött gondolatot és javaslatot, ami értékeset hoz fel, meg kell fontolni és tárgyalni. Ezzel a szándékkal adtuk át a nyilvánsságnak ezt a valóban érdekes és értékes javaslatot.

12 kiló sulygyarapodás által irigyelt házasság.

A férfiak kiábrándultak a csontig soványodott nőkből. A tulzott soványság öregit. És nem szerelmet, de szánalmat ébreszt. A teljesen egészséges hölgy karcsu és telt is. A természetellenes soványságuk által minden vonzóerejüket elveszitik. Sápkóros, vérszegény és fejlődésben visszamaradt egyének a dr. **REITER TÁPPOR** által gyors sulyszaporulatot (5-től 15 kg.-ig) és csodálatot keltő termetet, arcot, csipőt, kebleket érnek el és idősebb egyéneket is sok évvel fiatalabbnak tüntetnek fel, mert a vérbe sok tápanyagot visz be. Ezen táppor használata után az Ön megjelenése csábos, ruganyos és leányos lesz még későbbi években is. Férfiaknál és gyermekeknél is meglepő eredmény. 1 csomag 2.20 pengő, 3 csomag 4.80 pengő. Aki ezen hirdetést a rendeléssel együtt 3 napon belül beküldi, annak 1 kis üveg „Origan" parfömöt csomagolunk mellé, teljesen ingyen, tehát irjon még ma. „Florida" kozmetikai laboratorium. **Kassa. Postafiók E 34/A. 346.**

Zsidónak tilos a vadászat és fegyverviselés

Pozsony, augusztus 17.

A szlovák belügyminiszter augusztus 15-én rendeletet adott ki, amely *a zsidók számára megtiltotta a fegyverviselést* és a közigazgatási hatóságok utján *visszavonta a zsidók számára kiadott vadászati engedélyeket.* A rendelet megtiltja, hogy zsidók fegyvertartási engedélyt kaphassanak, vagy bármilyen cimen lőszer, vagy robbanóanyag legyen tulajdonukban. Az eddigi engedélyek hatályukat vesztik s minden zsidót kötelez a rendelet, hogy negyvennyolc órán belül szolgáltassa be a hatóságoknál a birtokában levő fegyvereket, lőszert és robbanóanyagot.

Szent István hetének egyik legszebb szórakozása a

Szent Gellért Hullám-fürdő

Hüvös időben a 37 fokos melegvizü medence, esőben a Pezsgőfürdő fedett uszócsarnoka áll a Hullámfürdő vendégeinek rendelkezésére. Délután 4 órától mérsékelt árak.

Páratlanul érdekesnek igérkezik a Nemzeti Lovarda vasárnapi sportünnepélye

A Szent István-hét gazdag programja vasárnap kiemelkedő látványosságokkal és szórakozásokkal folytatódik:

Reggel 8.30—9.30 órakor a Székesfővárosi Zenekar sétahangversenye a Hungária-forrásnál. 9—17 órakor Nemzeti Szalon: a Magyar Bokréta Szövetség kiállítása. 10 órakor a budavári Koronázó Főtemplomban egyház-zene. (Liszt Ferenc: Esztergomi-mise.) 10.30—12.30 órakor a m. kir. rendőrség fuvószenekarának hangversenye a Margit-szigeten, a rózsakertben, 12 órakor zenés őrségváltás az Ereklyés Országzászlónál. 12.30—13.45-kor a Székesfőv. Zenekar sétahangversenye a Lukács-fürdőnél. 12.30-kor a m. kir. honvédzenekar térzenéje a Pesti Vigadó előtt. 12.30 órakor a m. kir. honvédzenekar térzenéje a Bethlen István Bástyasétányon. 12—13.30 órakor a Székesfővárosi Zenekar hangversenye a városligeti Iparcsarnok előtti zenepavillonban. 16.30 órakor a Nemzeti Lovarda sportünnepélye az ügető-versenypályán. 18 órakor „vizes támadási gyakorlat" bemutatása a parlament épületén. 18—18.45 órakor a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége tagegyesületeinek dalosszerenádjai.

Este 18—19.30 órakor a Székesfővárosi Tüzoltózene- és Énekkar előadja a „Gruber-misét" a Lehel-téren. 18.30 órakor a Székesfővárosi Zenekar hangversenye a városligeti Iparcsarnok előtti zenepavillonban. 19.30 órakor „Gyöngyösbokréta" előadás a Városi Szinházban. 20 órakor a Székesfővárosi Zenekar ünnepi hangversenye a Székesfővárosi Képtár (IV. ker. Egyetem-utca 6.) kertjében.

A nagyszabásu légoltalmi szemle és felvonulás a Hősök-terén 10 órakor kezdődik és mintegy 10,000 főnyi tömeg és rengeteg jármü részvételére számitanak. Ez a szám csak egy része a főváros hosszu évek fáradságos munkájával kiépitett légoltalmi szervezetének. Már most megállapitható, hogy a légoltalmi szemle és felvonulás ritka érdekességü látványosság lesz a főváros közönsége számára. A szemléről egyébként *a rádió helyszini közvetitést ad* 9.55-től 10.15-ig Budapest II. hullámhosszán.

A Szent István-heti ünnepi versenyjátékok vasárnap délután fél 5-kor kezdődnek a budapesti ügetőpályán, ahol 150 levente és 80 tagu női tornászcsapat tart látványos bemutatót. A résztvevők már a főpróbán is olyan mutatványokkal szerepeltek, amelyek artista-bravurnak is beillenek. Római kocsik káprázatos iramban vágtáznak végig a pályán. Lovasok és lovasnők csoportja nehéz akadályokat győz le. 8 urlovasnő 16 szürke lóval nyeregben való hajtással valóságos négyes táncfigurákat mutat be. A zárójelenetben Erdély többméter magas címere előtt hódol a résztvevők csoportja. A diszfelvonulásban négyszázan vesznek részt, 120 lóval.

*

Az állami és a székesfővárosi közhivatalokban hétfőn, augusztus 19-én szünnapot tartanak. A központi városházán és egyéb városi hivatalokban csak ügyeletes szolgálat lesz. A határidős tárgyalásokat megtartják. Munkaszünet lesz hétfőn a MABI-ban is. A rendelő intézetben és gyógyszertárban 10—1 óráig ügyeletes szolgálatot tartanak. Az OTBA rendelő intézetében 10—11 óráig lesz ügyeletes szolgálat.

*

A főváros területén lévő fodrász- és manikürüzletek augusztus 19-iki zárórája esti nyolc órakor lesz.

A főkapitány rendelete a Szent István-napi közlekedésről

Dr. *Eliássy* Sándor, a rendőrség budapesti főkapitánya rendeletet adott ki a Szent István-napi ünnepségek forgalmi rendjéről. A rendeletet falragaszok formájában kifüggesztették az utcákon. Szent István napján d. e. 4 órától délelőtt fél 7 óráig a Várba csak a Vár területén lakók, a Várban levő hivatalok alkalmazottai, továbbá a körmenetben résztvevő testületek, papok és apácák mehetnek fel. Délelőtt háromnegyed 8 órától előreláthatólag délután fél 2-ig a Hunyadi János-uton a Várba irányuló gyalogos forgalom — a Várban lakók, valamint a Vár területén levő hivatalok alkalmazottainak kivételével — tilos. A lefelé irányuló gyalogosforgalom korlátozás alá nem esik. Amennyiben a körmenet utvonalát a közönség már megtöltötte, a rendőrség a Várba vezető összes utakat és lépcsőket elzárja. Az elzárás után az utakon és lépcsőkön várakozni nem szabad. A Lánchidon és a Hunyadi János-uton, a kocsi uttesten d. e. fél 7 órától d. e. 8 óra 10 percig gyalogmenetek nem vonulhatnak fel. A Várba igyekvő gyalogosmenetek tehát a Lánchidon, csak a gyalogjárdán, a Hunyadi János-uton pedig vagy a gyalogjárdán, vagy a Király-lépcsőn át vonulhatnak fel a Várba.

A főkapitányi rendelet felhivja a közönség figyelmét arra, hogy tulságosan korai elindulással felesleges módon ne fárassza magát, mert d. e. fél 7 óra előtt ugysem juthat fel a Várba. A Várba vezető utakat és lépcsőket d. e. 4 órától d. e. fél 7 óráig a rendőrség zárva tartja.

A rendelet második része részletes intézkedéseket tartalmaz a Szent Gellért-hegyi Citadellán tartandó tüzijátékkal kapcsolatban összegyülő közönség elhelyezkedésére vonatkozóan s végül a viziközlekedést szabályozza az emlitett napra.

*

Az *Ereklyés Országzászlónál* Szent István-napján ünnepi megnyilatkozást rendez az EONB. A diszünnepség délelőtt 10 óra 45 perekor kezdődik megnyitóbeszéddel, utána a ceglédi Tárogatós Egyesület ad hangversenyt dr. *Fülöp* László MÁV diszkarnagy vezetésével. Délben székely század és a felvidéki ifjuság szakasza vonul fel őrségváltásra, majd ünnepi beszéd keretében elhelyezi a felvidéki és kárpátaljai országzászlók mellől egybegyüjtött jelképes rögöket az Ereklyés Országzászló „Magyarország vérrel, könnyel és verejtékkel megszentelt" földjét tartalmazó urnájába.

*

A *Budapesti Önkéntes Mentőegyesület* a Szent István-napi nagy forgalomra való tekintettel idén is megerősiti szolgálatát. A Szent Jobb körmenet utvonalán a résztvevők nagy számára való tekintettel a következő helyeken állitanak fel segélyhelyeket: 1. a Lovarda-utcánál, 2. a honvédelmi minisztérium garázsában, 3. a Disz-téri honvéd szobornál, 4. a pénzügyminisztériumban, 5. a Werbőczy-utca 26. szám alatt, 6. a Kapisztrán-téren, 7. az Uri-utca 32. sz. alatt és 8. a Mátyás kutnál. Az esti tüzijáték alkalmával a Vigadó-téri sétahajó állomásnál, a Gellért-téri rendőri vizi mentőállomásnál, a Lánchid budai oldalán a rendőri vizi mentőállomásnál és a DGT hajóállomásnál állitanak fel külön segélyhelyeket.

*

A *Beszkárt* értesiti az utazóközönséget, hogy Szent István napján a pesti Dunaparton a Ferenc József-hid és Lánchid között a tüzijáték tartama alatt *este 6 órától 10 óráig* szünetel a közlekedés. Ugyancsak Szent István napján a 16 és 16/a. autobuszok a Hunyadi János-uton át csak reggel 8 óráig közlekednek. Ezután, kb. déli 12 óráig, a 16-os kocsik csak a Széna-tér és Bécsikapu-tér között járnak. A budai Legypálya 5.20 órától 24 óráig megszakitás nélkül állandóan közlekedik.

*

Ilosva kárpátaljai község azzal a kéréssel fordult *Szendy* Károly polgármesterhez, hogy miután ők nem jöhetnek el az idén Budapestre, de mégis szeretnék István király napját megünnepelni, *keresse fel őket a Szent István-napi tüzijáték.* A polgármester örömmel teljesitette a derék ilosvaiak kérését és igy augusztus 20-án este a Kárpátalján is felröppennek a nemzetiszinü rakéták.

Vasárnapi programunk ismét a Törökbálinti Strandon

Zenés takarodó és fáklyásmenet az ünnep előestéjén

Hangulatos eseményben lesz része a magyar fővárosnak Szent István napjának előestéjén, este fél 8 órakor. A honvédhelyőrség, a rendőrség, tüzoltóság, a [illegible]PT, cserkész- és levente-zenekarok cserkészek kiséretében járják be [illegible]t főutvonalait, pattogó zenével [illegible] a nemzeti örömünnep eljövetelet.

A hétfői program

8—9 órakor a Székesfővárosi Zenekar sétahangversenye a Hungária-forrásnál. 9—17-ig Nemzeti Szalon: a Magyar Bokréta Szövetség kiállitása. 10-kor szerbemutató és riasztókivonulás a XI. alosztály udvarán (XI., Tas Vezér-utca 6.)) 12—13: a Székesfővárosi Zenekar sétahangversenye a Lukács-fürdőnél. 12—13: a m. kir. Rendőrzenekar térzenéje a pesti Vigadó előtt. 16 órakor a Magyar Bokréta Szövetség diszközgyülése a pesti Vigadó nagytermében. 17 órakor az Egyesült Női Tábor ünnepi ülése a Vármegyeházán. 17.30-kor Magyar Anyák ünnepe az uj városháza közgyülési termében. 18—19.30-ig a Székesfővárosi Tüzoltóság zenekarának térzenéje a Batthyány-téren. 18.30-kor a Székesfővárosi Zenekar rendkivüli hangversenye a Székesfővárosi Képtár (IV., Egyetem-u. 6.) kertjében. 19.30-kor „Gyöngyös Bokréta"-előadás a Városi Szinházban. 19.30—20.30-ig Zenés takarodó az egész városon keresztül több zenekar részvételével, fáklyás cserkészek kiséretében. 20 órakor a Székesfővárosi Zenekar ünnepi magyar estje az Állat- és Növénykertben. 20 órakor a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének diszhangversenye a pesti Vigadó nagytermében.

IDEGENEK

IRTA: **KÉZAI BÉLA**

...Aztán Csanádban van négy falura való, Temesben meg három. Hallám, hogy Medárd-napkor feljöve a Dunán még három kasra való besenyő is, elegyest valami görögökkel. Ezeket, amint kivántad, király ur, Baranába vittük, a te szállásföldedre. Szekeret és lovat adaték alájuk és száz mérő gabonát is kezökre, amint parancsoltad. Ime, ennyiben végeztem dolgomat a jövevényekkel, azonkivül, hogy a földvárat, mit hun eleink rakattak ott, hol a Tisza a Dunába szakad, ujra megerősittetém.

Szerette volna Bátony ispán még azt is elmondani, hogy a gyepükön tul való, kóbor népek — mert kóborok — mihelyt hirét vették, minő jó rendbe tehetik szénájukat a magyariak között, valósággal nekifutamodának a kapuknak. Bátony ur azonban kifujta magából a mérget s a miattok való bosszuságot is.

A jótékony félhomály, ami a lantornás ablakokon át a Duna felől a király szobájába belopózkodott, eltakarta a nyurga ispán fáradt arcát. A kidagadt erek elsimultak a vékony bőr alatt és szemének csillogása is elapadt. Nem mert ellene mondani annak, aki a széles asztalra hajolva a kiteritett térképet nézte és hosszu ujjai közt egy körzővel játszadozott. Pedig Baranától egészen idáig, mig csak Esztergomba ért, ugyancsak fogadkozott, hogy nem hallgatja el, milyen nagy a zugás mindenfelé a jövevények miatt. Azt is megmondja végre, ha nincs, aki szemére vesse, hogy a nagyur tulságosan kedvez a hospeseknek. Sokan azt mondják — és keserüségében néha maga is ugy véli, hogy a király az idegenekkel tart, saját vére ellen. Igy fortyogott magában az egész uton, de tüzes haragja Esztergom alatt végre is megposhadt. A földön, a gyepen, a nyeregben biztosan érzi magát. Csizmás, erős lába alatt megdobban még a föveny is, itt azonban, a széles lépcsőkön, a szines kockákkal boritott folyosókon és termekben, egyszerre elveszti mozdulatainak határozottságát, kemenységét. Ugy érzi magát, mintha idegenben járna. Friss festékszag árad a nagy, képirásos falakról és jó illat a megmunkált bőrökből, amelyek már nem azonmód hevernek szerteszét a földön, mint nagyapáik, akár Bátony ur apja szellős sátraiban, hanem jó renddel és csinnal a butorokat fedték be velük. És közülök egyet sem rágott meg az idő. Nem ugy, mint az övét, amaz utolsót is, ami még a dédapjáé volt s mondják, hogy a nyeregre kötözve hordozta magával az öreg; a hátára pedig csak akkor huzta, ha a táborba ment.

— Emez bőr még a nyilat is megfogja kampóstul és megfojtja akár a kilőtt csepüt is — szokta mondani az öreg szánagy, Bátony ur dédapja. Vasas embert ők csak a németeknél láttak, meg a Rumi földön. Bezzeg azóta nagyot fordult a világ! Annyi vasasa van jámbor Istefán királynak, hogy terhüktől béhuppan a föld, ha seregben vannak. Kopott párducbőrét, akinek van még és nem restelt eddig hivalkodni vele, akár szegre is akaszthatja, vagy éhes kutyáknak vetheti elébe. Mire jutott a régi igaz magyar nem, mint amaz utolsó szép párducbőr. Vettetik most már dühös kóbor kutyák, idegenek elébe!

Mégse tud pörlekedni urával, ha szemközt látja. Felforrósodik Bátonyban az igaz érzést, amint a boruló estében a sápadt királyra néz. Olyan áttetsző, fehéren világító ez az arc, mintha lassu tüz parázslana mögötte. Jó ura — igen, — jó ura egy pillanatra sem veszi le a szemét a szines körökkel. vonalakkal telerótt pergamenről és olyan mozdulatlan, hogy akár szobornak is beállhatna a vártemplom tizenkét apostola közé. Hiszen apostol maga is, csak éppen hogy köntöse diszes, királyi, de rézzel vasalt csizmája olyan, mint akármelyik katonáé a seregben.

Hej, erős, szép ifjuságukkal hogy eljátszott az idő, amikor nagy tömény haddal együtt jártak be minden földet a rozsdás Mecsektől a fehér hegyek lábáig és azon is tul, ahol a hegyeknek óriás sziklafoltjait az égig nyuló fenyvesek haragoszöld taréjai diszitették. István minden átkelőre, völgyre, sziklazugra emlékszik. Mintha egy óriáskerék küllőivé nőtt volna ujjai között a körző két szára, ugy lábol végig velük a kifeszitett mappán. Közben pedig perceg, zizzen rajta a körző hegye. Az imént is, hogy Csanádot, meg Temest emlitette a király előtt, félig hunyt szemekkel hallgatott és szája suttogva mondta utána a felsorolt falvak, szállások, várak nevét.

Amióta megöregedett, nem igen mozdult ki Esztergomból, csak régi jó embereit küldte szét az országba, hogy nézzék, jelentsék, mi, hogyan s mi végre történt azóta, mikor még utoljára maga nézett utána mindennek. Gondját viselik-e a kettős kőhidnak a Tiszán s a bányák, amelyeket feltáratott a Meszeskapun tul, nem omlottak-e be? Az öreg pergamen zizegő hártyáján évről-évre sokasodtak a vonalak, a karikák, a kockák s a jelek, melyeknek értelmét csak ő értette.

István már csak a körzőbe fogózva utazgat országában és sokszor a hajnal is ott leli asztala előtt. Két talpas mécses lángja lobog a fejénél. Ezeket helyezi oda ujra Bátony ur, de előbb nagy csendben lecsipi a füstös kanócokat és hirtelen tüzet csihol. István, mintha álmában zavarták volna meg, hátranyujtózik s a támlának veti széles hátát. Összehuzott szemmel néz a birkozó kettős láng közé, aztán az asztalra dobja a körzőt. Az éles vasdarab egyik hegye Esztergom jelét fedi be, a másik vége Marosvárt éri. A király lassan felemelkedik az asztal mellől, árnyéka az egész szobát betölti és csontos két kezét kitárja a pergamen fölé. Ami szines jel, kerek ábra és kigyózó vonal a térképen látszik — Bátony tudja — mind-mind ennek a kiterjesztett, két maroknak erős szoritásából, mozdulatából lett.

— Lásd, Bátony, — szólal a király lassan — ez itt az ország. Adutta nékünk Isten házunkká. Szálfutta sátor, cserge és nyomát vesztő szekértábor nincs rajta, hanem inkább kőből való várasak, kicsiny falvak: kincses kövek, apróbbak, nagyobbak, akár egy szépmivü övön. Szél nem fujja el többé, az idő se emészti könnyen. Most már csak késsel, vassal lehet egyiket a másik után kifeszíteni foglalatából. Ahhoz pedig tolvaj, barantás pogánnyá kell lennünk, hogy ebből a szépmivü övből, amilyen az ország, kifeszitsük ezt a sok boglárt, ékkövet. Mennyi kincs immár ez az ország! Jó gazdával már csak gyarapodhatik, a hitványok pedig nem foszthatják ki végkép.

Bátony most érzi: itt a perc, hogy ami benne forrt Baranyától Esztergomig, kiöntse:

— Hanem, uram, odakint mindenfelé nagy zugás vagyon a jövevények miatt. Mi leszen velünk, ha majd az idegenek a késeik hegyével egy s más után kifeszitik amaz övből a sok szép boglárt, ékkövet. E sok kóbor nép miatt...

István, kezdetben, mintha untig hallott panaszt hallgatott volna, nem sokat vetett Bátony szavára, de megrebbentették az ispán utolsó szavai. Fojtott keserüség, régen táplált harag és kiábrándulás érzett belőlük. Már leghübb embere is ezzel jön?

— E sok kóbor nép miatt zugtok, Bátony? — kapta fel hévvel a kilőtt szót a király. — Talán egyebek valánk mi két emberöltőnek előtte emez kóboroknál? De fennen vannak ispán uraimék, mióta erős küvárakban szállásolhatnak! Isa, mi is kóborok, cirkálók valánk a keresztény világ rettenetére. Hátunkon volt a házunk, miként a csigának, akár a teknőcnek. Jézust szomoritó nép, botrányköve világnak — ezek valánk, mi régi magyarok! Mi végre jöttünk ide eleinkben, tán hogy mulassunk, ahelyett, hogy kereszténység közös javáért, e világban valók üdvösségeért mi is munkálkodjunk, terjesszük Isten országát, felkeresvén a pogányt a vadonokban s aszerint vigyük mind előbbre a gyepükapukat, amelyeken át az üdvösség utjai vezetnek! Aki pedig megtalálja ezt az utat, lehetett régebb kóbor, cirkáló, mihaszna percnek élő, ettől fogva azonban már nem az, hanem az igaz uton járó bárány, aki az akolba akar bejutni. Minek acsarkodtok farkasok módjára a bekérezkedő bárányok ellen? Gyepüink a farkast ugyis visszakergetik, de aki békésen jő, tisztesen, mint a bárány, tisztesen fogadtassék is...

— És ha a bárány képibe mégis farkas kérezkednék be? — vetette ellen Bátony.

— Mit tennél? — tünődött egy pillanatig István s a mécsesek fénye meglobbant az arcán, ahogy lassu jártában hirtelen, mint a cövek, az ispán előtt megtorpant:

— Akkor ki kell rázni azt a farkast a báránybőrbül, Bátony uram — mondta a király és mélyen belenézett az ispán felvillanó szemébe.

Ekkor már a szél zugása is elült odakint s a király kinyitotta a lantornás ablakokat. A beáradó éjszaka futó vizek illatát lehelte s ez egyszerre elsodorta Bátony dacos és oktalan kishitüségét. Áldással köszönt el urától s ugy ment végig a fáklyás folyosón, mint aki először érzi, hogy biztos talajon jár, otthoni köveken, otthoni földön...

foglalkozása ősidők óta a pásztorkodás (az A.-i pásztorköltemények híresek.) Városias település alig van; a falvak a mélyedések peremén ülnek. Székhelye Tripolis (1928) 14.397 lak. Kikötője Leonidion. A. ókori lakói államalapító ősatyjuknak *Arkast* (innen az Á. név) és *Pelasgost* tartották. Egyik királyuknak, *Aristokratesnek* árulása következtében a spártaiak fennhatósága alá kerültek. A thebaei hegemonia korában alapította *Epameinondas* központi városukat, Megalopolist. Kr. e. 146-ban A.-t elfoglalták a rómaiak.

Árkádiai akadémia, l. *Accademia degli Arcadi.*

Árkádiai per, Kazinczy Ferenc tollharca a debreceni írókkal 1806-ban. Kazinczy ugyanis Csokonai síremlékére a következő feliratot ajánlotta: „Árkádiában éltem én is." (Ez Kazinczy utólagos magyarázata szerint azt jelentette, hogy „művész valék s boldogul éltem a művészi szép élet szférájában"). Az elhúnyt költő debreceni barátai, nem értvén e mondást, abban valami sértést gyanítottak Debrecenre, Csokonai szülővárosára nézve, ugyanis Árkádia a legelőiről is híres volt. Keményen megtámadták tehát Kazinczyt s a dologból heves polémia támadt.

Arkangyal (főangyal), l. *Angyal.*

Arkansas. 1. A Mississippi jobboldali mellékfolyója az É. Egy. Áll.-ban. A Sziklás hegységben ered, Cañon Citynél szakadékvölggyel töri keresztül a hegységet, mély völgyben folyik át a préritáblán és 2410 km hosszú futás után (vízterülete 470.000 km²) ömlik a Mississippibe. **2.** A. DK.-i középállamok egyike az É. Egy. Áll.-ban. Ter. 138 132 km². (1930) 1,854.482 lak. ÉNy.-i része dombvidék (Ozark plató), a többi része a Mississippi völgye felé lejtő, mocsaras síkság. Éghajlata mérsékelten meleg, csapadéka 1300 mm. Földművelő állam. Terményei: kukorica, búza, burgonya, zab, dohány, gyümölcs és gyapot. Rózsaolajtermelése is jelentős. Bányakincsei: petroleum, földgáz, aluminium érc, mangán és cink. Fővárosa: *Little Rock.*

Arkansas-kő v. *mississippi-kő,* kvarctartalmú, a kalcedónhoz hasonló, finom szemcséjű ásvány. Köszörűkövek készülnek belőle. Legtömegesebben az É. Egy. Áll. Ny.-i felében fordul elő.

Árkartel, l. *Kartel.*

Arkas, az arkadiaiak törzsének mondai ősatyja, Zeus és Kallisto fia.

Árkászok, a volt cs. és kir. hadseregben szappőrök (sappeur), katonai műszaki alakulat. Feladatuk: a védelmi vonalak szakszerű kiépítése és berendezése, akadályok készítése és aknák lerakása. Rendszerint csak a második védelmi vonal kiépítését végzik, mivel az első vonalakat legtöbbször maga a gyalogság építi ki.

Arkatúra (latin arcus, a. m. ív), apró arkádok sora a román korszak építészetében, párkányok és ormok szegélydísze.

Árkay *Aladár,* építész, *1868. †1932. A modern magyar templomépítés úttörő mestere. Budapesten tőle van a Vilma királyné-úti ref. templom (1912), a városmajori r. k. templom (1920), stb. Főműve a Győr-gyárvárosi r. k. templom (1928, Greguss-díj). E munkák a modern magyar templomépítés iránytmutató alkotásai.

Árkay *Bertalan,* építész, Á. *Aladár* fia, *1901. Legnevezetesebb munkája a budapesti városmajori második, teljesen modern stilusú, szabadonálló kampanilés templom (1932). Több építésszel együtt tervezte az OTI budapesti 8 emeletes bérháztömbjét; a mohácsi fogadalmi templom is az ő terve szerint épül.

Árkay *Bertalanné,* üvegfestő, l. *Sztehlo Lili.*

Árkay *István,* festő, *1874. Realista táj- és arcképeket festett.

Árkay *Lidia,* festő, *1896. Alakos képeket állított ki.

Arkesilaos, 1. Kyrene uralkodója a Kr. e. V. sz.-ban. **2.** Görög filozófus, az újabb görög Akadémia megalapítója a Kr. e. III. sz.-ban. Munkái nem ismeretesek. Szkeptikus tanításának főelve: mitsem tudunk, saját tudatlanságunkat sem.

Arkesilas-csésze, érdekes képdíszéről nevezetes görög edény a Kr. e. VI. sz.-ból. A

Az Arkesilas-csésze.

trónoló Arkesilas, kyrenei király szemléli a szilfion nevű anyag hajórarakását és mérését. A párizsi Cabinet des Médailles-ban őrzik.

Árki *(Archia),* hunyadmegyei község, Tr. óta Romániához tartozik. (1930) 165 lak.

Árkod *(Jarkovac),* torontálmegyei község, Tr. óta Jugoszláviához tartozik. Népbank, gőzmalom. Kb. 3000 lak.

Árkoló eke, kétfelé forgató, a rendesnél valamivel nagyobb eke, amellyel nedves réteken lecsapoló árkokat húznak.

Árkos *(Arcuș),* háromszékmegyei község, Tr. óta Romániához tartozik. Unitárius tem-

Uj Idők Lex. II.

ploma megerősített, ú. n. templomerőd. (1930) 1727 lak.

Árkosi Gelei *Benedek*, székely származású természetbúvár és orvos, †1660. Páduában tanult bölcsészetet, teológiát s orvostant. Hazatérve, Kolozsvárott működött mint orvos és az unitárius kollégium tanára. A nagyváradi forrásokról írt munkája az első, ilynemű munka hazánkban.

Árkos törés, l. *Árok*.

Árkövy *József*, fogorvos-tanár, *1851. †1922. 1900-ban az akkor alapított fogászati klinika igazgatója lett Budapesten. A fog- és állkapocsmegbetegedések diagnosztikájáról szóló munkája külföldön is megbecsülttté tette nevét.

Arktisz, az *É.-i Sarkvidék* (l. o.) latinos neve, az *Antarktisszal* szemben, amely viszont a D.-i Sark elnevezése. Az A.-t jellemző éghajlatot és életet *arktikus*-nak nevezik.

Arktogaea, l. *Állatföldrajz*.

Árkus (a latin *arcus*-ból, a. m. ív), a mai nyelvszokásban egy ív papirost jelent.

Árkülönbözet, a kereskedő áruelosztó tevékenységének díjazása, az a többlet, amelylyel az eladási ár meghaladja a beszerzési árat. Az Á. azonban spekuláció tárgya is lehet, ha a kereskedő kihasználja azt a körülményt, hogy ugyanannak az árunak különböző piacokon egy időben különböző az ára (l. *Arbitrázs*), v. kihasználja az árunak időközi árváltozását. Ha a felek nem is számolnak a valóságban való szállítással, csak az időközben beálló Á.-ből akarnak hasznot húzni, akkor *Á.-i ügyletet* kötnek. (L. *Határidős ügylet, Hausse, Baisse.*)

Arkwright [arkreit] *Godfrey*, angol zenetudós, *1864. Értékes sorozatot adott ki a régi angol zene emlékeiből.

Arkwright *Richard, Sir*, angol technikus, *1732. †1792. Érdeme, hogy a fonógépet a textiliparba bevezette. Számos szabadalma volt, ezeken alapul részben még a mai mechanikai fonó- és szövőipar is. Övé volt Anglia legnagyobb textilgyára.

Arland [arlan] *Marcel*, francia író *1900. *L'Ordre* c. regényével 1929-ben elnyerte a Goncourt-díját.

Árláttamozás, az árpolitikának eszköze és abban áll, hogy az iparos ill. a kereskedő az árait a hatóságnál bejelenteni, annak jóváhagyását (láttamozását) kieszközölni köteles és a hatósági Á.-t ki kell függesztenie. Az 1922:XXII. t.-c. 61. §-a több iparban engedi meg a hatósági árláttamozás elrendelését, pl. fogadó, temetkezési vállalat, hiteltudósítás, küldönczvállalat, ménetjegyiroda.

Arlberg, 1802 m magas hágó az Alpokban, ÉNy.-Tirolban, Landeck (Inn völgye, Tirol) és Bludenz (Vorarlberg) között a tiroli és vorarlbergi határon, a Duna és a Rajna vízválasztóján. 1822 óta országút vezet át rajta. Az *A.-vasút* Ausztria fővasútvonala Ny. felé. Innsbrucktól Bludenzig terjed. Teljes hossza 136.6 km. 1925-ben az egész A.-vasutat villamosították. Legnevezetesebb szakasza az *A.-alagút*, St. Anton és Langen közt, Ausztria leghosszabb, kétvágányú alagútja, (hossza 10.27 km), továbbá a *Trisana-viadukt*, amely 86 m magasságban szeli át a völgyet.

Arlecchino [—ekkinó] *(arlequin*, v. *harlequin*, stb.) bohóc-típus elnevezése. A. alakja a római komédiából származott át az európai színpadra. A név eredete nincs tisztázva. Mint a későbbi olasz *commedia dell'arte* állandó figurája, tarka foltokból összerót jelmezében minden darab mulattató szereplője lett. Nagy színészegyéniségek tették népszerűvé. Alakja, a commedia dell'arte letűnése után, a cirkuszok *„dummer August"*-jában és különböző operettek és bohózatok burleszk alakjaiban él tovább, bár nevével együtt típusos jelmezét is letette.

Arlecchino.

Árlejtés l. *Árverés*.

Arlen [arlen] *Michael*, családi nevén *Dikran Kuyumjian*, örmény származású angol író, *1895. Könnyed, méltán népszerű, kivételes tehetségű elbeszélő. Leghíresebb művei: *The green hat* (1924, film is készült belőle), *Lily Christine* (1928. Greta Garbo híres filmszerepe), *Man's Mortality* (utópia, 1934), *Hell! said the duchess* (1935). Legtöbb könyve magyarul is megjelent.

Arles [arl], francia város, arrondissement-székhely Bouches-du-Rhône départementban a Rhône deltája mellett, (1931) 32.485 lak. Archeológiai szempontból érdekes város, sok antik és középkori épülettel, (antik fürdő, amphitheatrum, vízvezeték, császári palota, XI.—XII. sz.-i székesegyház). Bor-, selyem-, dohány- és élelmiszerkereskedelme jelentős. Történetileg is nevezetes város: az ókorban Arelatum v. Arelate néven gall telep; Julius Caesar óta (Kr. e. 53) római katonai gyarmat, majd Maximianus és Nagy Konstantin császárok székhelye. A középkorban frank birtok, majd burgundi centrum (az Arelati királyság székhelye), később a német birodalommal, a XIII. sz.-ban Anjouval egyesült, végre 1481-ben Franciaországhoz csatolták. Egyháztörténeti szerepe is számottevő: ősi püspökség, az V. sz. óta érseki székhely; számos zsinat székhelye.

Arló, kk. Borsod, Gömör és Kishont k. e. e. vm. ózdi j.-ában, a salgótarján-ózdi autóbuszvonalon. Közelében szénbányák és kőfejtők. (1930) 2625 lak.

Arlon, flamandul *Aarlen*, a belgiumi Luxemburg-tartomány székhelye, közel a határhoz, az Ardenne-ekben. Gyapotipar, vaskohászat, fazekasipar, állat- és gabonakereskedelem. (1930) 11.387 lak.

Rzsev és Sztalingrád

Irta: vitez Zách Emil

Idestova már öt hete, hogy a német vezéri főhadiszállás naponta két orosz városról emlékszik meg, Rzsevről és Sztalingrádról. A világsajtóban azóta állandóan jelennek meg e két város körül dúló csatákról szóló magyarázatok. Összehasonlítják, párhuzamba vonják és *szembe állítják a történéseket*, s a szakértők politikai beállítottságuk szerint, hol az egyiknek, hol a másiknak tulajdonítanak nagyobb jelentőséget. A hírverést szolgáló eszközök különösen azóta álltak teljes erővel csatarendbe, mióta Moszkva és London a Rzsevnél elért sikereket döntő eredménynek kürtölték ki, a német hadvezetőség pedig ezt kereken tagadja.

Ilyen előzmények után mondom el a magam véleményét is.

Kétségtelenül indokolt, hogy minden katonai hírmagyarázó Rzsevről és Sztalingrádról egyidejűleg beszél. *Időben a két csata egybeesik.* Mindkettőben hadseregek küzdenek egymással, hatalmas ember és hadianyag bevetésével. A két egymástól 1000 kilométerre dúló csatának van, vagy legalább is lehet bizonyos fokú kölcsönhatása. De ez azután már minden, ami összehasonlításukat, párhuzambavonásukat és szembeállításukat indokolja. A közös vonások mellett azonban találunk lényeges ,alapvető eltéréseket is, s én ezekre szeretnék *most itt rávilágítani.*

Rzsev kezdet. Kezdete valaminek, aminek folytatására meggyőződésem és hitem szerint sohasem fog sor kerülni. *Rzsev csak megindulás ,első lépés,* félbemaradó kisérlet csupán.

Sztalingrád befejezés. Egy hatalmas játszma utolsó lépése. Beteljesülés, amiben szilárdan hiszünk és bízunk.

Rzsev nem áll egyedül. Volt és van egynéhány elődje és kortársa. Rzsevet már Orelnek is hívták, elnevezték Voronyezsnek is, hívták és hívják Kalugának, Ilmen-tónak, volchovi szakasznak, a Ladogától délre eső területnek, Medinnek és újra Rzsevnek.

Sztalingrádnak nincs ilyen elődje, nincs ilyen kortársa. Sztalingrád magánosan áll egy út végén. *(A kaukázusi hadjárat pl. egészen más célokra tör).*

Sztalingrád annak a hadműveletnek az utolsó üteme, amely azzal a célkitűzéssel indult meg, hogy a Volga elérésével véglegesen elvágja Oroszországnak ezt a fontos, a Kaukázusba és onnan Iránba, az angolszászok felé vezető főütőeret és ezzel tökéletesen fedezze a kaukázusi hadjárat hátát is. Ez a hadművelet több mint két hónappal ezelőtt *Kurszknál és Charkovnál kezdődött.* Az orosz védőövezetek sikeres áttörése után a hátráló orosz hadseregek üldözésével folytatódott .Ez a hadművelet vezetett azután *a Don hatalmas ívének megszállására.* És ebbe a hadműveletbe tartoztak a Kalacstól északnyugatra vívott heves elhárító harcok is, majd az ott harcba vetett orosz seregek körülkerítése és megsemmisítése ,azután a Don legkeletibb kanyarulatában létesített orosz hídfőállások elfoglalása, a *Donon való átkelés és a támadás folytatása egyenesen keletnek és északnyugat , felől a Sztalingrád körül összegyüjtött orosz hadseregekre.* De ebbe a hadműveletbe kapcsolódtak be a Don alsó folyásán átkelt azok a nemzeti csapatok is, amelyek a Don és a Szál folyók között keletre, majd a Don és a Volga között északkeletre vettek irányt, támadások és ellentámadások közben utat törnek maguknak dél felől Kalacsig. S végül ide sodródtak azok a német csapatok is ,amelyek, — a Kalmükök fővárosának, Elisztának elfoglalása és a *Jergeni dombvidék megtisztítása után,* — egyenesen északnak vettek irányt a Sztalingrádtól közvetlenül délre fekvő nagy Volga-könvök felé .Ennek a két hónap óta folyó hatalmas és a fentiekben csak legfőbb vonásaiban vázolt hadműveletnek *a Sztalingrád területén folyó csata* a záró állomása.

Rzsev ezzel szemben, — *bár már egy hónapja tart,* sőt, mint később még látni fogjuk ,egyidős a Sztalingrádra vezető hadművelettel, — mégis csak egyetlen csata, amely szeretne hadműveletté kifejlődni. Csata, amelyben a szoviet hadvezetőség szeretné áttörni a német vonalakat, hogy ilyen formán mozgásba hozza az arcvonalakat, hadműveleti és hadászati célok elérésére törekedhessék.

Ezért mondottam hogy *Rzsev kezdet, Sztalingrád befejezés.* Rzsev egyelőre vágy — Sztalingrád betelesülés.

Az elmult első világháborúból két példát ragadok ki, hogy szemléltetőbbé tegyem, amit eddig mondottam. A gorlicei áttörésből 1915 május 2-án szintén hadművelet lett, amely Lemberg, majd északra kanyarodva *Breszt-Litovszk elfoglalására vezetett.* Ezzel szemben a nyugati arcvonalon ugyanakkor megindított francia tehermentesitő támadások, — loretto,i arrasi és bapaumi támadások, — nem tudtak hadműveletté fejlődni. — Igy van ez most keleten.

De van Rzsev és Sztalingrád közt még egy nagy különbség. Rzsevről már megírtam, hogy volt mindenféle más neve is. S tényleg Rzsevnél nem számit a név, illetőleg a hely, amelyet a név csak jelez. *Sztalingrád esetében a név is fontos, illetőleg a hely, amelyet ma még Sztalingrádnak hivnak.*

Az oroszok u. i., — részben a nemzeti hadseregek déli támadó hadműveleteinek ellensúlyozására, tehát tehermentesítési célból, részben azonban talán messzebb tekintendő célokból is, tehát a keleti győzelem kivívása érdekében, nemcsak Rzsevnél, hanem, — *mint azt már említettük, de amúgy is köztudomású, — a keleti arcvonal számos más körzetében is két hónap óta állandóan* kisérleteznek a nemzeti hadseregek arcvonalának áttörésével. Rzsev bizonyos mértékig csak egy szám ebből a sorozatból, bár természetesen a sorozat mindegyik számának, siker esetén, lehet a többitől különböző, más-más közvetlen részeltkihatása is Igy pl a voronyezsi, vagy az oreli térben történő áttörés közvetlenebbül érintené a déli nemzeti támadást. *Viszont egy, az Ilmen-tótól délkeletre eső területen kivívott elhatározó siker hamarább és erőteljesebben érvényesülne* a volchovi szakaszon, s az itt mutatkozó eredmények élesebben hatnának a Leningrádot körülzáró gyűrű helyzetére. Rzsev, a két szélsőség között valamilyen középutat jelent ,de ugyanígy középutat jelent *Medin vagy Kaluga vidéke is.* Mind a három pont a nagy Moszkva—Varsó-i hadiút körletéhez tartozik, amelyen egyenesen előre is lehet menni, de lehet északra vagy délre is elfordulni.

Mindezek után a rzsevi nagy csatát nem tudjuk ugyanolyan mértékkel mérni, mint a sztalingrádit. Nem tudjuk úgy kiragadni a Voronyezstől Leningrádig folyó áttörő csaták összességéből, mint valami egészen különálló, kimagasló eseményt. *Nem tudjuk ezt megtenni még akkor sem, ha arra gondolunk, hogy — minden jel szerint — a szovjet hadvezetőség éppen itt alkalmazza* talán számszerint a legerősebb kötelékeket. Sőt, ha a háború történetében két hónapot visszalapozunk, majdnem még arra a következtetésre is juthatunk. hogy a Szovjetek egész nagy erőfeszítése a rzsevi csatában nem is olyan régen tervezett, tudatos cselekedet, mint a mi déli támadásunk, hanem ,mint azt egyszer már valahol kifejtettem, csak kikényszerített reakciója a nemzeti haderők akcióinak..

Ez vonatkozik természetesen a többi orosz támadásra is, de Rzsev esetében különösen szembetűnő a valószínűsége.

Emlékezünk u. i. arra, hogy a *kurszk—charkovi áttöréssel egyidejűleg a németek Rzsevnél is támadtak.* Akkor sokan, — magam is — arra gondoltunk, hogy a németek megkezdték a Moszkva elleni támadást. A német támadás azonban július 13-án befejeződött azzal az eredménnyel, hogy azokat a szovjet erőket, amelyek még az orosz téli ámadások alatt a német főtámaszpontok között nyugati irányban meszszebbre beékelődtek ,felmorzsolták. Több orosz lövészhadosztály, 1 páncélos dandár és egyébb erők pusztultak itt el. Feltünő volt, hogy a oroszok ebbe az ütközetbe nem avatkoztak be Moszkva felől felmentő csapatokkal. Ez is arra látszik mutatni, hogy a szovjethadvezetőség ebben az időpontban maga is számolt a német támadás folytatódásával és azt a Moszkva térségében, bizonyára kitünően előkészített védelmi állásokban akarta megvívni. *A rzsevi német támadások hatása alatt és eredményei láttán* bizonyára meg is erősítette az eleve már ott állt sereget. Ujabb néhány hét telt el így, de a német támadás nem folytatódott s ekkor vetődhetett fel az orosz hadvezetőségben az a gondolat, *hogy a már úgyis Moszkva terében az események folyamán és hatásuk alatt* összegyült nagy erőkkel maga megy át támadásba. Megszületett a rzsevi csata. Megszületett hat áttöréstkisérlő hely mellett a hetedik.

Ha a másik 6 kisérlet esetében azt láttam volna, hogy ott a Szovjet csak tüntetett, nézeteimet talán nem mertem volna így nyiltan leírni, hanem megtartottam volna magamnak. De amikor köztudomású, hogy a többi hat kisérletnél is hatalmas tömegek heteken és hónapokon át próbálták meg a nemzeti hadak áttörését, amikor ezekben a többi csatákban egyenként is annyi hadianyagot veszített a Szovjet, mint amennyivel egy középhatalom még egy évvel ezelőtt hadba mert volna indulni ,nyilvánvaló, hogy a rzsevi térben megindított nagy orosz roham sem több, mint egy a hét közül, ha mindjárt a legnagyobb méretű is.

Sztalingrád nem egy sorozat kiragadott száma! Katonaföldrajzi fekvése és ebből folyó fontossága annyira szembeötlő, hogy már hetekkel azelőtt, mielőtt érte megkezdődött a döntő küzdelem, az egész világon beszéltek és irtak róla. Ott fekszik a déli arcvonalon először keleti irányban haladó támadás természetes útvonalán. A mellette folyó Volga éppen Sztalingrád vidékén volt a legrövidebb úton elérhető. Sztalingrád természetes sarokpillérjét alkotja annak az egyelőre a Don melletti Voronyezstől a nagy Don könyékig felsorakozó védelmünknek ,amelynek hivatása a kaukázusi hadjárat hátát biztositani. Sztalingrádtól délre u. i. a Volga — amellett, hogy *akadályjellege igen nagy* — két oldalt hatalmas homokos és sós pusztaságok között teszi meg az utolsó útszakaszát a Káspi-tóig. *Délnyugaton a kalmükök földje közel akkora területével, mint amekkora Csonka-Magyarország volt, a másik, északkeleti oldalán pedig a Kozákföld pusztái kisérik 2 millió 700 ezer négyzetkilométer kiterjedésben.* Ez a hármas akadály: a Kalmükföld, a Volga legalsó folyása és a Kozákföld, a maga csaknem földrésznyi méreteivel, kizár minden nagyobb erőkkel végrehajtható támadást Sztalingrád és a Káspi-tó között a nemzeti csapatok hátába. Természetesen kizár minden ilyen keleti irányban elgondolt saját nagyszabású támadó hadműveletet is. Sztalingrád birtokbavétele tehát ezért jelent zárókövet az érte folyt hadműveletben. *Zárókövet mind két fél részére.* Sztalingrádból csak egy van, nincs több. *Ezért is, ebben is különbözik Rzsevtől.*

A Sztalingrád körüli harcok legválságosabb napjaiban, amikor a nemzetiek mindjobban erősödő nyomása az orosz tábori csapatokat sok helyen előrölte, *a város számos üzemében beszüntették a munkát és gyári munkászászlóaljak tömegei igyekeztek menteni ott, ahol a sorkatonaság már elvesztette a játszmát.* Nem arról akarok most irni, hogy hirek szerint a gyárakat is leszerelték, gépeiket elszállították keletre, munkásaikat pedig nyugatra küldték meghalni. Nem is arról, hogy a lőszer- és harckocsigyárak azért éjjel-nappal továbbdolgoztak s a végén majd gyár és munkás együtt pusztul, hanem arról a puszta tényről ,hogy a még mindig számbelileg nagy orosz hadseregnek Sztalingrádnál a katonailag mégsem teljes értékű miliciákhoz kellett nyúlnia.

A rzsevi és a többi nem Rzsev nevű, elhárító harcok sikeréért a nemzeti államok gyáraiból nem kellett még egy szakaszt sem kivonni. Ez is különbség Rzsev és Sztalingrád között.

De van azután még egy különbség, mely túltesz minden eddig említett különbségen és ez az eredmények mérlege. S ez a lényeg.

Természetes, hogy Rzsevnél és a többi elhárító csatában voltak a nemzetieknek is veszteségeik. A tömegtámadások eleven ereje nem törhetett meg mindenütt és minden alkalommal már az elhárító tűzben. *Még ritkább volt az az eset, hogy ez az elhárító tűz és a repülők beavatkozása még készenléti helyzetében találta és szétverte a támadást.* A harcba indult páncélóriások százai közül nem egy tört be a saját védelmi vonalakba, követve mindenre elszánt gyalogsági tömegektől. Ilyen esetekben a védelem érintett részei bizony veszteségeket szenvedtek s a helyzetet ellenlökésekkel vagy nagyobb ellentámadásokkal kellett helyreállítani. Előfordult, — így a rzsevi csatában is, — hogy a mélyen tagozott védelem lemondott az előretolt vonal visszafoglalásáról s hogy ilyen formán a szovjettámadás tért nyert. *Rzsevnél magánál a szovet seregeknek sikerült a város előtt 10 km-re fekvő Zubcso községet elfoglalni s egészen Rzsev keleti szegélyéig előnyomulni.* Hasonló kisebb-nagyobb térnyereségek más pontokon is lemérhetők. De ezek a térnyereségek csak ezredrészei azoknak a térnyereségeknek, amelyeket von Bock vezértábornagy támadása felmutathat Sztalingrád vagy a Kaukázus irányában. Végeredményben az összes orosz támadások közül egyetlenegy, s nevezetesen Rzsev sem érte el eddigi célját. Nem törte át a nemzetiek arcvonalát s nem kényszerítette őket déli támadó hadműveleteik abbahagyására.

Ezzel szemben Sztalingrádnál a nemzetiek északon már szeptember 2-a óta elérték a Volgát s máris hatalmasan pusztítják az orosz hajózást. A középen a támadás már elérte a város inneni (nyugati) szegélyét. A délről előnyomuló csapatok is közel vannak a városhoz. A városhoz, melynek külső védőövezetei rendre elestek. A városhoz, melyben óriási tűzvészek pusztítanak. Nem álomképet festünk tehát, ha ezek után azt állítjuk, hogy Sztalingrád sorsa megpecsételődött ,elfoglalása küszöbön áll.

Rzsevnél még a kezdet sem sikerült. Sztalingrádnál a végső siker is bekövetkezik.

Rzsev kisérlet tehát .Sztalingrád betelesülés!

Kivégezték Heydrich gyilkosainak rejtegetőit

A cseh-morva protektorátusi rögtönitélő bíróság csütörtökön halálraitélte *Gornijd* püspököt, a *Borromeus*-templom *Zickl* nevű lelkészét és ugyanannak a templomnak *Petrik* nevű káplánját, azonkivül pedig az egyházközség legidősebb tagját, *Sonnewend* volt takarékpénztári igazgatót.

Ismeretes, hogy *Heydrich* gyilkosait és öt másik cseh nemzetiségű szabotőrt ebben a templomban rejtegettek, ahol sikerült is őket ártalmatlaná tenni. A tárgyaláson kiderült, hogy Sonnewand, az egyik gyilkost a tett elkövetése utáni napon a templomba vezette, ahol Zickl és Petrik lelkészek a gyilkost a *templom földalatti kriptájában rejtették el.* A rákövetkező napokon a másik két gyilkos és a többi szökevény is rejtekhelyre talált a Borromeus-templomban. *A rejtőzőket Petrik látta el élelmiszerekkel,* amelyeket egy Hejszki nevezetű, volt magasrangú szokoltisztviselő útján szerzett be. A Borromeus-templom szolgája mgeskette Sonnewendet hogy *nem árulja el a földalatti kripta titkos bejáratát,* azonkivül pedig 500 korona hallgatási pénzt adott át neki. *Péter Kubisz, Heydrich egyik merénylője, aki a bomba szilánkoktól könnyebben megsebesült, orvosi kezelésre szorult,* mire Sonnewend egy Reinoda nevü orvost kért meg, hogy vegye kezelésbe a merénylőt. *Az összeköttetést dr. Sobek, a közjóléti minisztérium egyik volt magasrangú tisztviselője hozta létre, aki azonkivül támogatást kért a katolikus templom egyik magasrangú méltóságától, dr. Sztanovszki prelátustól.* Dr. Sztanovszki, *Ferenc Ferdinánd volt osztrák-magyar trónörökös* egykori hittanára elmulasztotta, hogy az esetről jelentést tegyen a hatóságoknak, ugyancsak elmulasztotta a feljelentést megtenni Goreijd püspök is annak ellenére, hogy június 11-i berlini utazása előtt hosszabb megbeszélést folytatott a biztonsági hivatal egyik vezető tisztviselőjével.

A tettesek rejtekhelyének kinyomozása után *Goreijd püspök levelet intézett a biztonsági rendőrséghez* amelyben kifejtette, hogy véleménye szerint ez az eset csak a lelkész vagy a templomszolga segédletével jöhetett létre. Tekintettel arra, hogy a bűnösöket a templomban rejtegették, ez a körülmény *az ő személyére is árnyékot vet és éppen ezért rendelkezésére áll a rendőrségnek.* Igaz ugyan, hogy a legcsekélyebb fogalma sem volt a történtekről, mert az csak természetes, hogy ha tud a dolgokról, akkor feljelentést tesz, mégis hajlandó felelősséget vállalni és alávetni magát a büntetésnek. Levelében kijelentette, hogy a cseh orthodox egyháznak a legcsekélyebb része sem volt ebben a bűntényben és éppen ezért kéri az egyházi tanács összehivásának engedélyezését, hogy az nyilatkozhassék az egyház nevében.

A tárgyaláson a püspök *egy másik levelét is felolvasták, amelyet az 1940-ben a prágai jugoszláv konzulátuson keresztül a belgrádi szent szinódushoz intézett.* Ebben a levelében a püspök *ama nézetének adott kifejezést, hogy a csehmorva megszállás nem lesz hosszú tartamú és minden jel arra enged következtetni hogy a birodalmat éppen úgy kiheztetik, mint 1918-ban.* Az egyház számára tehát csak arról van szó, hogy a legnehezebb időket túlélje. *Engedélyt kért a szent szinódustól, hogy mint cseh püspök résztvehessen a nagynémetbirodalom püspöki értekezletén, de igéretet tett, hogy részletesen beszámol az értekezletről. A tárgyaláson Goraijd püspök beismerte, hogy a levelet ő irta, de félt elküldeni.*

A tárgyaláson két fiatal leányt is kihallgattak, akik viszonyt tartottak fenn a gyilkosokkal. A két leány felismerte a gyilkosok holttestében azt a két férfit, akik előttük a merényletről beszéltek.

KÉT ÉV UTÁN

Közel két éve szabadult ki kormányzói kegyelem folytán a Csillag-börtönből Szálasi Ferenc. Két év a mai rohanó európai események között már *elég idő* arra, hogy *mérleget* állítsunk fel a magyar nemzetiszocialista mozgalom legutolsó időszakáról.

Amikor kegyelem folytán Szálasi kiszabadult, minden áldozatos magyar nemzetiszocialista *lemondott* a külön utak követéséről és az így meghozott *áldozat árán*, Szálasi Ferenc vezetésével megszületett a magyar nemzetiszocialista mozgalom *egysége*.

A magyar politikai életben két-három nemzedékenként emel egy népi mozgalom *olyan magasra* személyt, mint tette ezt két évvel ezelőtt a magyar nemzetiszocialista mozgalom Szálasival.

És mi történt két év alatt?

Ahogy átvette Szálasi a vezetést, egymásután derült ki, hogy *politikailag még egy harmadrangú szerep betöltésére is alkalmatlan*. Egy harmadrendü politikus kezében is átalakító erővé alakult volna a nemzetiszocialista mozgalom egyesített ereje. Vannak emberek, akiknek kezében minden arannyá válik. Szálasi kezében aranynál értékesebb kincs volt: a magyar nemzetiszocialista tömegek hite. És mivé lett ez a kincs? *Semmivé*. Szétfoszlott, *Darabokra töredezett*. Szálasi olyan ember, akinek kezében a legbecsesebb virágok is azonnal elhervadnak.

A második évben a Nyilaskeresztes Párt vezetése egymásután vált elviselhetetlen teherré azok számára, akik a magyar nemzetiszocialista mozgalmat az erőviszonyoknak megfelelően, *lelkiismeretesen* igyekeztek irányítani. Az első felvonásban *Pálffy Fidél* és társainak kiválása lebbentette fel a függönyt a Szálasi miatt válságba jutott mozgalom bajairól. A második felvonásban *Hubay* és *Ruszkay* őrületes kizárása, Széchenyi, Matolcsy és sok más érték kiválása mutatta meg, hogy Szálasival nemcsak világnézeti küzdelmet, de még csak ellenzéki pártpolitikát *sem* lehet csinálni. A harmadik felvonásban a *Málnási-levél* és az azt követő sajtóhadjárat mutatott rá Szálasi idült averzitására, ez Európarendezésre hivatott tényezőkkel szembeni ellenszenvére és arra, hogy a hazai zsidóság is hallgatólagosan Szálasi mellett van, mert *úgy se árthat nekik soha*. Olyan ellenzéki és állítólag antiszemita, de *semmiesetre sem nemzetiszocialista pártot*, mint amilyen a Nyilaskeresztes Párt, ha nem volna, *a zsidóknak és szövetségeseinek kellene csináltatni*.

Mi az oka a Nyilaskeresztes Pártban két évvel ezelőtt egyesült magyar nemzetiszocialista mozgalom szétdarabolódásának?

A Szálasi Ferenc beteg lelkülete.

A saját *egyéni* érvényesülését mindenek fölé helyező *beteges hatalmi akarnoksága*. Ráillik a kétezeréves közmondás: Fallitur augurio spes bona saepe suo. *Sokat reménye várat és bolonddá tesz*... Ma már minden *józan* gondolkodású ember előtt nyilvánvaló, hogy *nem* a népért, hanem *saját* hatalomrajutásáért küzd. Saját énjét a lehetőségekkel ellentétes módon értékeli, túlbecsüli. Csak azért erőszakolta ki viselkedésével a fegyházbüntetést, hogy a nép előtt olcsó eszközökkel bizalomhoz juthasson. Fegyházbüntetése alatt kitermelődött egy Szálasi-mítosz. *Erre* építette egész politikáját. Ma már a Szálasi-mítosz elsorvadt és *csak egész korlátolt, szűklátókörü emberek hisznek benne*. De azért tovább hirdetik jól fizetett agitátorai és azok a kisfajsúlyú emberek, akik *sehol máshol érvényesülést nem remélhettek*. Sejtelmük sincs a nemzetiszocialista világnézetről, életnézetről, rendszerről. Csak egy szóra kiterjedő programuk van: Szálasi. Az ő árnyékában szeretnék megsütni kis pecsenyéjüket. *Pedig:* Post equitem sedet atra cura. *A lovas mögött ül a fekete gond*... De ők ezt nem látják. *Rohannak a vesztükbe, Szálasi után.*

A Szálasi pártjában nemzetiszocialista világnézetnek nincs helye, csak a Szálasi *beteges zsarnokságának*. Alatta csak hüllők, izeltlábúak, csúszó-mászók érvényesülhetnek tartósan. Az értelmeseket, gerinceseket vagy kitessékeli vagy kizárja. Aki nem válik beteges hatalmi akarnokságának vak eszközévé, annak nem lehet helye pártjában. Hűséget, hálát, bajtársiasságot nem ismer, de mindenkitől megköveteli ezeket. Keveréke a *sztárléleknek és néróléleknek*. Aki sztárszerepét veszélyezteti, az ellen minden eszközzel felveszi a küzdelmet. Ezért kellett mozgalma egész *komoly* vezetőgarniturájának a pártjából kiválni, vagy kizáratni. És ahogy sorjában elvesztette komoly *él*harcosait és csak *a bél*harcosai maradtak meg, a komoly közönség szemében kudarcot vallott sztárból *népszerűségért jajgató bohóccá vált*, akin egykori csodálói vagy nevetnek, vagy szánakoznak.

Szálasira illik a régi közmondás: Quem Deus perdere vult, dementat prius. *Akit az Isten el akar veszíteni, annak előbb az eszét veszi el*... És ha a Szálasi—Voigt-párt hivatalos lapja legutóbbi számában már horáciusi idézetekkel akar harcolni ellenünk, még néhány klasszikus idézettel mi is bővíthetjük Szálasiék tudományát, így például descartesi változatban Szálasi is elmondhatja: *Non* cogito, ergo sum. *Nem* gondolkozom, tehát vagyok! Aut Caesar aut nihil! Ha *Caesar* nem lehetek, akkor a hetvenhetedik helyre sem vagyok méltó... Finis sanctificat media. A cél szentesíti a *caesarsághoz* vezető eszközöket. Ebbe foglalható össze Szálasi *egész politikája*.

A Nyilaskeresztes Párt minden párthelyisége fölé pedig ki lehet írni: Lasciate ogni speranza voi ch'entrate! *Hagyjatok fel minden reménnyel, akik ide beléptek!*

Két év után *ide* jutott a Nyilaskeresztes Párt...

Ide juttatta Szálasi beteges akarnoksága.

Felvételre kerestetik vidéki konzervgyár részére:

1 vizsgázott gépész 40 m² tűzfelületű Kornwall kazánhoz, ki villanymotorok kezeléséhez is ért. — 1 fütő és 1 konzervmester, ki ízek, befőttek, lamek, valamint paradicsom konzerválását, továbbá káposzta, ugorka, stb. nagybani elkészítését is vállalja. Csak olyan pályázók kérvényei jöhetnek figyelembe kik őskeresztény származásúak és ezt okmányokkal igazolni tudják. Kérvények fizetési feltételekkel és eddigi működési bizonyítványok másolatával felszerelve „szept. 15." jeligére Központi Hirdető Irodába, Erzsébet-krt. 23. alá küldendők.

Történelmet csinálni filiszteri gondolkodással, kicsinyességgel nem lehet

— mondta Antal István miniszter emlékbeszédében

Szolnokról jelentik: Szombaton tartotta Szolnok vármegye törvényhatósági bizottsága és felsőházi tagja volt — emlékezetének hódolt. A közgyülésen rendkívül sokan jelentek meg, élükön Alexander Imre alispánnal és a vármegye tisztikarával. Ott volt Kenderes község küldöttsége, valamint a falusi nép kiküldöttei igen nagy számban. A gyászközgyülést báró Urbán Gáspár főispán nyitotta meg.

Szolnok városa és Jász-Nagykún-Szolnok vármegye kétszeresen osztozik abban a sorscsapásban, amely a Kormányzóhelyettes Ur elvesztésével a nemzetre szakadt, — mondta megnyitójában a főispán.

Antal István nemzetvédelmi propagandaminiszter, a vármegye törvényhatósági bizottsági tagja mondott ünnepi emlékbeszédet.

— Fájdalmas, de büszke emlékünk, — mondta — hogy mi, e vármegye közönsége, voltunk azok, akik vitéz Horthy Istvánt elindítottuk a magyar közélet göröngyös, tövises és sokszor hálátlan útján. Kegyetlenül rövid pályáját szivbéli emelkedettséggel, mélységes kötelességtudással és kereszténvi jellemességgel járta be. A tragédia első tanulsága a kötelességteljesítés tanulsága. A magyarság hajóját a világban dúló vihar közepette csak akkor fogjuk fenntartani, ha minden magyar ember vitéz Horthy István haláltmegvető kötelességtudásával teljesíti feladatát.

A nemzet fiainak jórésze az arcvonalon küzd, nekünk viszont idehaza ugyanazzal a kötelességtudással és bátorsággal kell helytállnunk. Nagy a különbség a kétfajta helytállás kockázata tekintetében, de nem szabad különbséget tennünk a kötelességteljesítés megkövetelésének erkölcsi jogosultsága tekintetében. Ha a harcos katonától a fegyelem megköveteli a legdrágább kincs, az emberi élet feláldozását, mennyivel inkább megkövetelhet a nemzet parancsszava bármely áldozatot, az összehasonlíthatatlanul kedvezőbb körülmények között itthon lévőktől.

— A másik nagy erkölcsi tanulság az önmegtagadó áldozathozatal parancsa. Ha az ország államfője saját fia életével áldozott a haza oltárán, mennyivel nagyobb és több jogcímen követheti meg a nemzet az itthonlevőktől, hogy tegyék le erre az oltárra munkájuk, vagyonuk és egyéni jólétük egyrészét, vagy, ha kell, az egészet.

— Az új magyar életforma, a hősi életforma, a harmadik erkölcsi tanulság, amely Kormányzóhelyettes Urunk hősi halálából fakad. A Kárpátok medencéjében csak akkor maradhatunk fenn, ha az ország népét, különösen az ifjúságot, a veszedelmes élet vállalására, hősi erőfeszítésekre, hősi élet szemlélésére, hősi ideálokra neveljük. Történelmet kell csinálnunk, erre kényszerít bennünket az élet, de történelmet csinálni filiszteri gondolkodással, vicinális életszemlélettel, pénzkuporgató garasossággal, békahorizontú kicsinyességgel nem lehet.

— Ezt a nemzetet — különösen válságos időkben — csak magyar ember tudja vezetni, kizárólag magyar vezetési módszerekkel.

A közgyülés elhatározta, hogy vitéz Horthy István emlékezetére szobrot állítanak.

Szemtől-szembe a szovjetbarbarizmussal

Szemlénk a bombázott városmajori templom romjai körül

Budapest polgári lakossága eddig csak a hadijelentésekből és háborús helyszíni beszámolókból tudhatott arról: milyen az, amikor az antant barbarizmusa odáig megy, hogy nem ismer sem Istent, sem embert s a lehulló bombák *templomokat és lakóházakat* válogatás nélkül döntenek romba. Nos, a közönségnek az a része, amely a hadijelentéseket ma már bizonyos fásult közönnyel futja át, vagy amely kétségbevonja az Isten békéjében a templomokban és az ember békéjében a lakóházakban okozott ellenséges kártételek valóságát, — *most megkapta a maga leckéjét*. Kisétálhat a budapesti szovjetbombázás áldozatul esett épületeihez, ahhoz a néhány lakóházhoz, azután kisétálhat a Városmajorba, hogy megtekintse a nemrégiben épült modern stílusú római katolikus templom romjait. Megnézheti, szemügyre veheti, — *és azután beszéljen még úgy, ahogyan ezelőtt beszélt!*

A péntek éjszakai légitámadás egyik bombája a Városmajorban hullott le. Megnéztük a hatását.

A bomba közvetlenül a szentélyhez ragasztott sekrestye mellett csapódott a földbe. Hatalmas, kúpos földüreg tátong most ottan. A találat tehát *nem érte közvetlenül a templomot*, de hatása mégis erős volt.

A vasbeton szerkezetű templom délnyugati oldalfalán hosszanti repedések láthatók. Az ugyancsak vasbeton szerkezetű, de könnyebb kiképzésű sekrestye összeroppant. Födéme alól most a sekrestye felszerelési tárgyai, bútorzata kandikálnak ki poros, szakadozott, töredezett, dúlt összevisszaságban.

Az üvegfestményeket a légnyomás majdnem mind széjjelzúzta. A hatalmas ablaknyilásokból *egyik-másik drótfonatú üvegablak úgy görbül ki a fal síkjából, mintha vitorla lenne, amelyet erős szél dagaszt.* Ahol az üvegablakok teljesen kitörtek, ott belátni a templom belsejébe. *Aba-Novák Vilmos* freskóit *vakolat-törmelékek szennyezik.* A kóruson az orgona játékasztala *felborult*, Üvegcserepek hintették be a kőpadlót.

A templom falait borító műkő-lapokat sok-sok négyzetméter felületen *valósággal leborotválta a légnyomás.* A templom-torony kevéssé sérült meg; a harangok helyükön állanak és *még most is, az istentelenek pusztításának ellenére is, diadalmasan áll a kereszt a toronytetőn.* A toronyfalon néhány repeszdarab vágott lyukat.

A régi kis városmajori templom, amit az új templom megépítése óta kultúrház céljára használtak, *súlyosan megsebesült a légnyomás hatására.* Most tetőcserepeinek jókora része hever körülette. Valamennyi ablaka bezúzva.

A bomba repeszdarabjai a környező városmajori *fákban* is kárt tettek. Vannak a közvetlen közelben olyan *férfidarék-vastagságú fák, amelyeket másfél-két méter magasságban egyszerűen lekaszált valamely jókora repeszdarab.* Jóval távolabb is látható a park fáin, hogy mennyire jutottak el a bombaszilánkok: a törzsekben frissen vágott sebek mutatják a hatást.

A környék lakóházai tetemes kárt szenvedtek. A Városmajor felé eső tetőkről a cserép nagyrésze lehullott. Érdekes megfigyelni ,hogy a manzard tetők függőlegesebbik síkja mindenütt nagyobb kárt szenvedett, mint az enyhébb hajlású tetősök. *Az ablakok százával törtek be. A faredőnyöket sok helyütt feltépte, felszakította a légnyomás, egyik-másik most cafatokban lóg.*

Nem messze a templomtól tenisznpálya fekszik. A pályagondnok házában a támadás alatt *valóságos csoda történt.* Békés álmát aludta a divánon egy fiú. Arra ébredt, hogy *egy repeszdarab bevágott a házba és fekhelye felett alig tíz centiméternyire ütötte át a falat*...

ZILAHY LAJOS VILLÁJÁT IS TALÁLAT ÉRTE

A Rózsadombon, az Áfonya-utca és a Józsefhegyi-út hajlásánál áll *Zilahy Lajosnak*, a közismert írónak a villája. Ezt a villát *telitalálat* érte az éjszaka folyamán. A házat a becsapódott szovjetbomba *úgyszólván kettérepesztette.* A bombának *három halálos áldozata van. Két kisleány és a nevelőnőjük.* A kisleányok szülei megmenekültek, nem tartózkodtak otthon péntek este.

A szombat reggeli órákban az a hír terjedt el a fővárosban, hogy Zilahy Lajosék voltak a bomba áldozatai. *Ez a hír nem nem felel meg a valóságnak.* Zilahyék Zebegényben tartózkodnak. Az áldozatok a villa egyik emeletét bérlő lakónak gyermekei s a gyermekek nevelőnője. Zilahyék egyik rokona az épületben tartózkodott ugyan, de amikor a légveszélyt jelző szirénna felbőgött, nem mert egy pillanatig sem a házban maradni többé. *Kiugrott az ablakon* s a kerti személyzeti kis házban húzódott meg a légiriadó tartamára. Így történt, hogy semmi baja sem esett.

☆

A templomokat és lakóházakat bombázó szovjet repülőkkel tehát közvetlen közelből megismerkedhetett a főváros lakossága.

Kiáltó példát kaptunk. Kiáltó példát s most tovább kiáltjuk a nagyvilágnak: *az Isten házát, a rózsadombi, polgári hajlékokat kíméletlenül tömadó vörös bolsevizmus kimutatta a foga fehérjét.* Magyarországnak „Lenin-fiúkhoz" már volt szerencséje. Most „Sztalin-legények" látogattak el fölénk, hogy válogatás nélkül pusztítsanak közöttünk.Az égbekiáltó gaztett *megtorlásra vár.*

MOST JELENT MEG
MAGYARORSZÁG FÜRDŐINEK, ÜDÜLŐHELYEINEK ÉS ÁSVÁNYVIZEINEK ISMERTETŐJE
1942.
Rövid fürdőtani útmutatással és Magyarország fürdőtérképével
ARA 1.60 P.
Kapható a „Magyarság" Könyvosztályában: Bpest, II., Hunyadi J.-út 2. Postán a könyv árának előzetes beküldése után bérmentve szállítjuk.

Zörgő VÁSZON és KELENGYE fogalom DEÁK F. UCCA 19.

IFJÚ ÉVEK

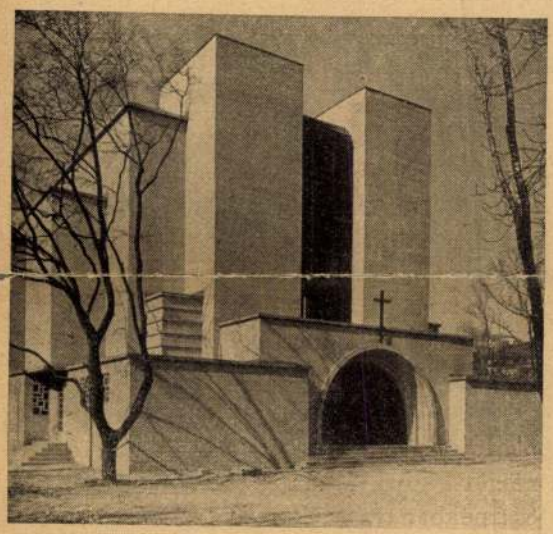
XII. ÉVFOLYAM, 5. SZÁM. BUDAPEST, 1934. FEBRUÁR 10.

TEMPLOMÉPÍTÉS ÉS SZOVJETSTILUS

Pünkösdkor szentelték fel az új városmajori katolikus templomot, a nagytehetségű fiatal Árkay Bertalan művét. Ez az első templom Budapesten, mely nem elmúlt stílusok elemeinek összerakosgatásából, hanem önállóan, a ma gondolatvilágából és a feladat követelményeiből nőtt ki, egy szóval: modern. Egy ugyanilyen modern templomot akarnak most a Pasaréten építeni. De föllázadnak erre a konzervatívek, a mai nemzedéket megérteni nem tudók, nem akarók serege, és, hogy minél csúnyább, minél visszataszítóbb névvel bélyegezzék meg azt, amit megérteni nem tudnak, elnevezték a stílust „szovjetstílus"-nak, amilyenben keresztyén templomot építeni nem szabad. A vád súlyos, bármilyen kevéssé állja is meg helyét, és így érdemes föltenni a kérdést: mi igaz belőle? A modern stílust nem kell mai fiatalok előtt védeni (néhány szót róla l. „Ifjú Évek" 1931. október), amazokkal pedig hiába szállunk vitába. Menjünk el inkább Árkay templomába, elfogulatlan szemmel és szívvel és figyeljük meg: milyen érzések születnek bennünk. És pedig figyeljük úgy, ahogyan ezt a templomot hívője, a katolikus ember nézi. Most nem vallási vagy felekezeti szempont, hanem tisztán csak a modern építészetnek és a templomnak egymáshoz való viszonya vezet.

A bejárat hatalmas tömegek ünnepélyes szimmetriája: vesd le a kis, köznapi gondokat, nagyobbakra nézz, Isten házába lépsz! — Beteszed az ajtót és hátad mögött van a köznap. Egy magas, tágas csarnokban vagy, karcsú oszlopokkal, világos nagy ablakokkal, egyszerű szürke padokkal: már nem profán, de még reális minden, az oszlop a mennyezetet tartja, szerkezet, az ablak fényt bocsát be, a padba beülünk. Kint vagy a mindennapból és még nem vagy az áhítat csarnokában, arra való ez a hely, hogy helyet keress, leülj, elővedd imádságos könyvedet, kivesd az utolsó nem idevaló gondolatot a fejedből. És ha ez megtörtént, fölnézel, és az oszlopok ritmikus sora, a mennyezet színes gerendái előre vezetik szemedet a Szentélybe. Emelt, föl kell nézned rá, ülőhelyedtől el van zárva és még sin-

csen: tested és testi gondolataid számára nincs bejárata, de az oltárt minden helyről jól látod és szívedet szabadon odaküldheted. És a hosszúkás, a szentély felé nyúló templomhajó előtt áll, mint függőleges, fölfelé törő hasáb, az oltár tere, hogy az odaküldött szívek a pap imádságában az égbe szállhassanak. A szentély és hajó között van a szószék, az értelem helye, a lélek és test között, mert a lélekről szól a testhez. Ha az ablakok

egyszer át lesznek cserélve ragyogó, színes ablakokra és misztikus fény fogja elönteni az egészet, mely teljesen el fog szakítani a külvilágtól: olyan templom lesz ez, melybe örömmel fog menni a ma és holnap embere. Mert hiába, ha meg is értjük elmult korok lelkületét és tudunk áhítatosak lenni ama korok őszintén és áhítatosan megépített templomaiban, de nem tudunk a magunk nyelvén beszélni Istenhez, nem tudunk a magunk módján áhítatosak lenni olyan templomban, mely álbarokkos lendülettel, álközépkorias aszkézis-maskarával csalja szemünket. Még igaz barokk rajongással, gót miszticizmussal sem tudunk ma hinni. A mi hitünk ugyanabban a Krisztusban ma más, mint száz éve volt, imánk is más, templomunk is más!

Szovjetstílus? Ki gondol még erre a szóra, aki egyszer átélte az előbb leírt érzéseket? Mi közük ezeknek a nagy ablakoknak, karcsú oszlopoknak — a gót stílus késői reminiszcenciái — ennek a szépen tagolt, ritmusos, egyszerű megjelenésnek — Marx tanításához? A Szovjet templomot egyáltalán nem épít, nem is tud építeni, nincs meg az ahhoz szükséges lelki adottsága; de ha tudna, ha volna szovjetstílusú templom, ez is inkább azt bizonyítaná, hogy a szovjetben van még keresztyén gondolat, mint azt, hogy minden modern építész kommunista. Könnyű rámondani mindarra, ami nem tetszik nekünk, hogy istentelen, hogy szovjetmunka. Könnyebb román stílusú templomokat építeni, ahol a keresztboltozatok jó vasbetonmennyezetekhez vannak erősítve, mint igazi, őszinte vasbetontemplomot építeni. És éppen a modern építész tudja azt, amit a barokkutánzatú, a románlátszatú tervezője nem tudott: hogy templomot csak igazi és mély áhítattal lehet építeni. És mi ilyen templomot követelünk: áhítatosat, őszintét, modernet — a mi templomunkat!

Reméljük, hogy nem lesz soká, mikor az első modern evangélikus templom épüléséről adhatunk hírt.

Valér Erik.

(A klisét az „Építőmunka" bocsátotta rendelkezésünkre.)

Árkay Bertalan A-30-12

„MUZEÁLIS" GONDOK, IDŐSZERŰ TANULSÁGOKKAL... MÚZEUMTEREMTÉS SOMOGYBAN

Múzeumi Táj 1999/1.

A mai Somogy Megyei Múzeumnak az a Somogymegyei Múzeum Egyesület az előzménye, amely 1909-ben jött létre jogutódjaként a Somogymegyei Régészeti és Történelmi Társulatnak, amely ellenben az alapítást követő három év után, azaz 1881-ben megszűnt. Az „ős"-társulat mintegy 1500 régészeti tárgyat hagyott a sorsára, s ezek a századelőre – gazdájuk nem lévén – a megyeháza egyik földszinti nyirkos helyiségében málladozva nagyrészt tönkrementek. Innen azután, 1902-ben a kaposvári gimnáziumban „mentődtek át", ám leltár hiányában, huszonegy év elteltével már senki sem emlékezett eredetükre. A tárgyak annyira tönkrementek, hogy „érintésre is szétmállottak."

A múzeumegyesület alakítását a látványuk okozta lelkiismeret-furdaláson kívül több tényező is sürgette, illetve ösztönözte. Egyrészt serkentőleg hatott az 1903-ban rendezett kaposvári iparművészeti kiállítás sikere. Ennek népművészeti anyagát ugyanis az Országos Iparművészeti Társulat kaposvári bizottsága azonnal átengedni szándékozott a megyei múzeumnak, mihelyt az létrejön. Fokozta az elszántságot, hogy a szomszédos vármegyékben már több helyen (Veszprém, Sümeg, Szekszárd, Keszthely) működtek múzeumok, s ezekbe igen sok somogyi „lelet" került. Ezenkívül az akkori szervezőkben (azaz a vármegye képviselőiben) feltámadt a becsvágy, hogy az ide látogató turistáknak is bemutathassanak valamit a vármegye múltjából.

1908 telén a megyei alispán felhívásával megkezdődött a tagtoborzás. 1909-ben, a megalakuláskor, dr. Fekete Gyula titkár jelentése szerint 254 volt a taglétszám.[1]

Az egyesület elnöke ekkor gr. Somssich Géza földbirtokos, alelnökei Kacskovics Lajos alispán és Solymásy Ágoston és Scholz Gyula, titkára pedig dr. Fekete Gyula ügyvéd. A választmányi tagok között pedig ott találjuk a város tisztviselőit, tanárait, a módosabb kereskedőket. Helyet foglal köztük Somogy két neves festőművésze, Kunffy Lajos és Rippl-Rónai József is.

A megmaradt tárgyakat a megyeháza második emeletének három kisebb szobájában helyezték el. Öt gyűjtemény egység kialakítását tervezték:

Régészeti és történeti
Numizmatikai
Bibliográfiai

Váradi Ferencné	területőr
Zóka D. Jánosné	területőr
Zóka Tiborné	területőr

Somogyvár, Történelmi Emlékhely

Sándor István	gondnok

Vörs (Ásatásoknál)

Kiss Jánosné	segédmunkás

Megbízásos jogviszonyban állók:
Lakócsa, Nemzetiségi Tájház

Kovácsevics Antalné	gondnok

Újvárfalva, Noszlopy Kúria

Komli Lászlóné	gondnok

Baté Raktár

Pozsár Józsefné	gondnok

DR. KIRÁLY ISTVÁN SZABOLCS Ph. D.
megyei múzeumigazgató

Somogy Megye Alkotói Díját adományozták 1996-ban a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága kollektívájának (Fotó: Gőzsy Gáborné)

Néprajzi és népművészeti
Természetrajzi

Már a megalakuláskor felmerült, hogy a vármegyeházán biztosított hely nem sokáig lesz elegendő a muzeális tárgyak várható gyors gyarapodása miatt. Az elnökség már ekkor egy kultúrpalota építésének eszméjét veti fel, s többen javasolják, hogy más kaposvári kulturális egyesületekkel szövetkezve (Szabad Lyceum, Építész és Mérnök, Iparművészeti, Zenekedvelők) a választmányi tagok tegyék meg a kellő lépéseket.[2]

A tárgygyarapítás érdekében az ország nagyobb múzeumaitól duplumpéldányokat kértek, ez azonban – az ígéretek ellenére – nem sok eredménnyel járt. Kiemelést érdemel viszont, hogy az elnök, gr. Somssich Géza pásztorfaragásokat, hímes tojásokat, parasztládát adományozott. A gimnázium tanárai a gyűjtőmunkába a tanulókat is bevonták. Figyelemre méltó, hogy a közelmúlt emlékeiről sem feledkeznek meg. Roboz István pl. az általa szerkesztett Somogy című lap ötven évfolyamát ajándékozza azzal, hogy a lap „egy darab kultúrtörténet, Somogy vármegyének pedig tükre, összes közéleti szereplőivel..."[3]

A tárgyak kezelése során azonban helyrehozhatatlan hibát követtek el. Semmiféle feljegyzés, leltár, de még jegyzék sem készült a muzeális anyagról, s így aztán nem tudni, mit hol találtak, milyen információk fűződnek hozzájuk. E fogyatékosság folytán e régebbi gyűjtésű tárgyak értéke igen csekély.

1913-ban dr. Fejérpataky László, a Nemzeti Múzeum Széchényi Könyvtárának igazgatója és dr. Sebestyén Gyula a Nemzeti Múzeum „igazgatóőre" az egyesülettől meghívást kap a megyei múzeumügy továbbfejlesztésének megtárgyalására. Fejérpataky a somogyi múzeumügy előbbre vitele érdekében első számú feltételként egy közművelődési palota létesítését javasolja. Ennek megvalósulása érdekében – a lehetőségeket felvázoló beszédében – az alábbiak szerint tájékoztatta az egybegyűlteket, akiket jelenlétével megtisztelt a megyei főispán.

Az épület megvalósítására igénybe vehető:

1. az állami költségvetésből közművelődési épületekre elkülönített tőke,
2. ún. építkezési államsegélyből visszatérítendő kölcsön szerezhető, kiutalását a Múzemok és Könyvtárak Országos Felügyelősége engedélyezi,
3. kívánatos, hogy a megye és a város is a maga részéről ugyanakkora összeget biztosítson, mint amekkorát az államtól igényel,

Ödön (a híres festő öccse) neves kaposvári magángyűjtő 1300 darabos hagyatéka, amely elsősorban képzőművészeti jellegű. Közte több mint 60 darab festmény, grafika és vázlat Rippl-Rónai Józseftől. Az ipartestületek a céhes anyag megszerzésében segédkeznek. Az egyesület felkérésére a Nemzeti Múzeum jóvoltából egy-két ásatásra is sor került. A megye néprajzilag jellegzetes vidékeit a Nemzeti Múzeum Néprajzi Tárának vezetője, Ébner Sándor fotózza le és felvételeit ingyen bocsátja a múzeum rendelkezésére. Két nagyobb gyűjteménycsoport körvonalazódik: a néprajzi és a képzőművészeti.

A Pesti Napló 1935. január 13-i számában Életre való vidéki múzeumokat címmel elmarasztaló kritika jelenik meg a kaposvári múzeum kiállításáról. A cikk szerzője, Bernáth Aurél festőművész, koncepciótlannak, ötletszerűnek tartja a rendezést. Ha a kiállítás egykori fényképfelvételeit nézzük, Bernáthnak – úgy tűnik – igaza volt. Maga Gönczi sem a kiállítás erényeit sorolja válaszcikkében, arra utal inkább, hogy az „ügy"-nek ártott cikkével Bernáth akkor, amikor a kaposvári múzeum kiállítását „magas paripára ülve, mint a vidéki múzeum berendezésének egyik szembeszökő abszurditását az egész ország színe előtt pellengérre állítja."[8]

Az egyesület állandó pénzhiánnyal küzdve, gyéren hulldogáló tagdíjmorzsákból tengődött. Rendszertelenül folyt a segélyezés a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium, valamint a megye és a város részéről egyaránt, és mindez kevésnek bizonyult. A megye 1935/36-ra például 1640 pengő segélyt adott, ebből ezret általános segélyként, ötszázat muzeális tárgyak beszerzésére, száznegyvenet pedig az előző évi hiány fedezésére. Általában a város is ezer pengővel támogatta a múzeumot, ám ezt az összeget nem kapták kézhez, hanem a kultúrpalota-építés céljaira való hozzájárulás címén takarékbetétként kezelték. Az összeg a gazdasági válság alatt elértéktelenedett. Az államtól néha ötszáz pengő érkezett. Csekély összegek, pláne, ha tudjuk, hogy a soproni múzeum egyesület 1935-ben pl. huszonháromezer pengőt kapott Sopron városától.[9]

Ami a finanszírozást illeti, a somogyi múzeum az 1939-es statisztikai kimutatás szerint az ország 14 vidéki múzeuma közül – évi 3750 pengővel gazdálkodva – a 11. helyen állt. A legnagyobb összeggel, azaz évi 45 457 pengővel, a debreceni Déri Múzeum és Közművelődési Könyvtár, a legkevesebbel pedig – évi 1500 pengővel – a szekszárdi múzeum gazdálkodott.[10]

„Alig hiszem, hogy volna múzeuma az országnak, amely hétszer költözött volna ide-oda, pincékben, folyosókon kellett volna meghúzódnia, mely annyit küszködött volna pénztelenséggel, elhelyezési, építési kérdésekkel, gyűjtési bajokkal, vezetője munkájának lekicsinylésével, az általa nagy vesződ-

séggel összehordott tárgyak értéktelenné minősítésével, mint a Somogymegyei Múzeum."[11] – írta Gönczi Ferenc több, mint hatvan évvel ezelőtt, az egyesület huszonöt éves történetéről szóló könyvében. A sors iróniája, hogy e kiadvány költségei is meghaladták az e célra előirányzott összeget.

Hogy milyen gazdája volt a megye a múzeumnak, mennyire viselte szívén a sorsát, erre világít rá a finanszírozás mellett a következő történet is.

1935 júniusában ismét hurcolkodnia kellett a múzeumnak. A megyeháza baloldali kisterméből a főispáni istállóba kellett vinni a tárgyakat Stephaich alispán intézkedése következtében. Ebbe a terembe ugyanis gr. Festetich Vilmosné bútorai kerültek. Mindezt Gönczi Ferenc – mint az egyesület iratanyagában fellelt magánfeljegyzéséből tudjuk – mély felháborodással vette tudomásul. „Hogy jut a vármegye ahhoz a szomorú kitüntetéshez, hogy az alispán, Stephaich Pál ennek az idegen lovarnőből egy öreg gróf által mágnásnővé felemelt nőszemély bútorainak elhelyezéséről gondoskodjék? Arról bővebben csak Stephaich alispán tudna beszámolni, mi csak sejtjük."[12] Az istállóba tett tárgyakat, iratokat hagymafőzettel védték a patkányok ellen, majd hamarosan a törvényszéki palotában sikerült egy termet bérbe venni az említett tárgyak számára. A helyi múzeumügy nehézségein az sem változtatott, hogy 1936-ban az egyesületi gyűjteményt a kultuszminisztérium közgyűjteménnyé nyilvánította.

Gönczi Ferenc haláláig, 1948-ig állt a megye múzeuma élén. Az új rendszerben nevét, múzeumalapító és néprajzírói érdemeit már nem emlegették. (Ebben bizonyára a tanácsköztársaság utáni tevékenysége, szerepvállalása is közrejátszott. Gönczit ugyanis az egykori tanácshatalom elmozdította állásából, a sértett ember – az ellenforradalom első időszakában megyei tanfelügyelői hivatalába visszatérve – a fegyelmi vizsgálatokat lefolytatva kemény szigorral intézkedett a megye kompromittált pedagógustársadalma felett. Továbbá múzeumigazgatóként kénytelen kiszolgálójává vált a '40-es évek politikai akaratának is.)[13]

Gönczi Ferenc néprajzkutatói és tudósi pályájának, életművének értékelésére legelőször csak 1976-ban került sor. A zalai honismereti mozgalom egyik képviselője, Fülöp István (1913–1975) az 1970-es évek közepén írta meg néhai elődje életrajzát, melyben a hazai néprajzi irodalom kiemelkedő személyiségének emléke előtt tiszteleg.

Gönczi nemcsak a néprajz területén alkotott maradandót. Hiszen gyűjtött mindent, ami múzeumba való. A jelent az ő szakmaszeretete és precíz szaknyilvántartása alapozta meg.

*

Nézzünk most szembe néhány gondolattal ezzel a Gönczi Ferenc által is megalapozott jelennel. Milyen is ez valójában? Ennak szakmai részleteiről az érdeklődők immár az interneten is tájékozódhatnak (http.//WWW.smmi.hu/).

A megyei műzeumnak 1984 óta a volt vármegyeháza patinás, klasszicista épülete ad otthont a város szívében. A sors iróniája, hogy az egykorú híradások szerint a jelenlegi megyeháza megépítésére az ódon falak veszélyesnek mondott állaga szolgáltatott a közvélemény számára elfogadható indokot. Ám az idők változnak, s ma úgy tűnik, hogy a modern épület vált koravénné, miközben a volt megyeháza, azaz a múzeumépület ún. rekonstrukciója új fejezetet ígér mind az épület, mind a múzeum történetében...

DR. VARGA ÉVA
történész–muzeológus

JEGYZETEK

1. Somogy Megyei Levéltár (A továbbiakban: SML) A Somogy Megyei Múzeum Egyesület iratai. 1909. január 2. előkészítő bizottság ülése
2. *Gönczi Ferenc:* A Somogymegyei Múzeum Egyesület 25 éves története. Kaposvár, 1935. 18. p.
3. Uo. 21. p.
4. SML. A Somogymegyei Múzeum Egyesület iratai. 1913. június 21. választmányi gyűlés jegyzőkönyve
5. *Gönczi Ferenc:* A Somogymegyei Múzeum Egyesület 25 éves története. Kaposvár, 1935. 29. p.
6. SML Egyesületi Alapszabályok Gyűjteménye. 4. doboz/337.
7. SML Somogymegyei Múzeum Egyesület iratai. 1908–1945.
8. Uo. 1935. január 20-i feljegyzés
9. Uo.
10. Új-Somogy. 1939. október 19.
11. *Gönczi Ferenc* idézett műve 58. p.
12. SML Somogymegyei Múzeum Egyesület iratai. 1908–1945
13. SML. Közigazgatási Bizottsági iratok. 162/1920. és Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága Ujkortörténeti Adattár. Múzeumtörténet. Gönczi 1940-es évek doboza.

A-30-11

Árkay Bertalan
(Budapest 1901 – Budapest 1971)

Árkay Aladár építész fia. Diplomáját a Budapesti Műszaki egyetemen szerezte 1925-ben. Először apja mellett, utána Thier párizsi irodájában, majd P. Behrens mellett dolgozott Bécsben. Római ösztöndíjas év után 1928-ban hazatért, apja műtermében dolgozott, 1932-ben átvette annak vezetését. 1926–44 között közel 100 épületet, családi házat, bérházat, társasházat, iskolát, templomot tervezett. Számos hazai és nemzetközi tervpályázat első díjasa.
Magánvillái közül figyelemre méltóak a gellérthegyi (1932), Somlói úti (1935), Tárogató úti (1940), Széher úti (1941). Legjelentősebb munkája a városmajori templom (1933), a főváros első modern temploma, egyszerű kubusos formákkal, különálló harangtoronnyal. Több építészeti kiállításon szerepeltek művei.
Rajzi hagyatékának egy részét a Magyar Építészeti Múzeum őrzi.

Árkay Bertalan: Többemeletes irodaház terve, 1927
kartonra ragasztott pausz – szén
80,5X74 cm.

A változó emeletmagasságú, több részből összeálló épületegyüttes hangsúlyos pontja a 15 emeletes toronyház. Középtengelyében osztott, szintenként sávos üvegablak-megoldásokkal.
A terv, melynek jeligés évszáma „1927" egyben utalás a neves építész: P. Behrensre, akinek bécsi irodájában akkor a fiatal Árkay dolgozott.
A tervrajz egy városrendezési elképzelés részeként is értelmezhető, meglepő rokonságot mutat Árkay Bertalan, Szabadság-téri tervpályázati munkájával.

Magyar építészet a két vh. között

ELŐSZÓ

Kiállításunk gerincét a 13 éve működő Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményébe került tervrajzok és archív fényképfelvételek képezik.
Célunk – minthogy hasonló kiállítás közel 50 éve nem volt hazánkban – hogy a két világháború közötti építészeti törekvések hazai megnyilvánulásairól a fentebb említett dokumentumok segítségével egy megközelítően hű keresztmetszetet adjunk.
E kiállítás az elmúlt évtized sikeresnek mondható múzeumi gyűjtőmunkáját is érzékeltetni hivatott, hisz a hazai szakmai közönség, és egyáltalán az

nek a kiállításon a két világháború közötti korszak egészen kiemelkedő építőművészei, ugyanakkor a méltatlanul elfeledett másod, sőt harmadvonalba tartozók is, akikre különösen egy ilyen kiállítás hívhatja fel a figyelmet. Tettük ezt azért, mert úgy véljük, hogy így adhatunk átfogó keresztmetszetet a korszak építészetéről, tervezői gyakorlatáról.

Az anyag összeállításakor figyelemmel voltunk továbbá arra is, hogy a kiállításon a legkülönbözőbb épületfajták szerepeljenek: országos jelentő-

túl merész vállalkozásnak tűnik, annál is inkább, mivel tudjuk, hogy számos olyan építészünk nem szerepel a bemutatón, akiknek munkássága legalább annyira jelentős, mint az itt bemutatotaké.
Gondolunk itt többek között: Barát Bélára, Breuer Marcellre, Csánk Elemérre, Forbát Alfrédre, Hidasi Lajosra, Hikisch Rezsőre, Kardos Györgyre, Körmendy Nándorra, Novák Edére, hogy csak a legfontosabbakat említsük.
E kényszerű hézagosság ellenére, az itt kiállított anyag alapján is leszűrhető az a következtetés,

ÁRKAY BERTALAN (S)
A-30-10

Az egyházművészet remekeinek tárháza

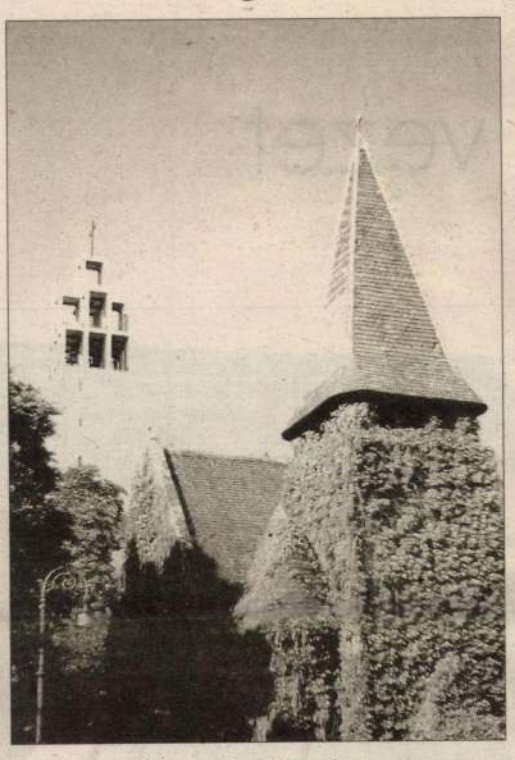
A Városmajor templomai (I. rész)

Kerületünk templomai közül talán kevésnek született olyan gazdag irodalma, mint annak a két viszonylag fiatal templomépületnek, melyek a Városmajor szélén, a Csaba utca mentén épültek fel. Természetesen *Árkay Aladár* (1868-1932) és *Árkay Bertalan* (1901-1971) sokak által oly sokszor megcsodált modern alkotásáról van szó. Talán ez a már bőségesnek nevezhető irodalom jelenti a feladat nehézségét is, úgy írni róluk, hogy ne legyen közhely vagy régi adatok ismétlése és mégis méltó legyen az egykori építészek és velük együtt dolgozó társművészek nagyszerű művéhez.

Modern műemlékek fiatal kerületünkben, melyek az első perctől felkeltették a szakemberek érdeklődését és amelyeket újszerűségük ellenére igen hamar befogadott a „laikus" társadalom és a hívők sokasága is. Egyszerű 55 m magas harangtornyának látványa éppenúgy messziről kimagaslik a Várból vagy a budai hegyoldalak felől letekintve, mint a legközelebbi magasbeépítésű zárt lakótömbök háztetői fölött, annak ellenére, hogy sűrű magas fák koszorúja veszi körül, s a környezetében sem hagytak levegősebb teret.

Az épület ismertetése előtt néhány szót szólni kell az előzményekről is. A Városmajor a 17. század végétől a budai várparancsnokok birtokában volt. II. József döntése alapján vált nyilvános közkertté. Kertészeti terveit *Talherr József* készítette el 1785-ben, pihenő- és szórakoztató parkot kialakítva. Közelében a Városmajor utcai szőlőskertekben az 1800-as évektől a város tehetős polgárai, neves művészei kezdtek nyaralókat, villákat építeni, melyek közül máig megmaradt néhány szép klasszicista, romantikus és szecessziós földszintes vagy egyemeletes kis kúria vagy lakóház (pl. Barabás-villa, Haussman-villa, Árkay Aladár lakóháza, számos festő, szobrász műterme).

A Városmajorban templomépítés gondolata csak századunk elején merült fel igényként, amikor a környék már magasabb bérházakkal kezdett beépülni. Az első kisegítő kápolna még a Csaba utca és Maros utca sarkán egy lakóház alagsorában létesült 1918-ban, de már az 1919-ben kinevezett vezető lelkész *Krigs Au Emil* feladatául kapta egy új templom felépítését. Ennek az első templomnak a tervezésével Árkay Aladárt bízták meg. Az 1922-ben elkészült terv alapján felépült új templomot 1925. szeptember 8-án szentelték fel. A magastetős cserépfedésű kis templom az erdélyi építészet és a század eleji finn és angol romantikus építészet hatásait mutatja – jellegzetesen kiérlelt századfordulós magyaros – szecessziós mű. A szabadon álló, szerény méretű háromhajós, egyenes szentélyzáródású templom asszimetrikusan elhelyezett, kőfalazatú, négyzetes kihegyezett tornyával és az előtte álló, köralaprajzú lépcsőfeljárójával, két köroszloppal alátámasztott, tornácos előtetőjével változatos bontott épületegyüttesként jelenik meg. A tető Kós Károlyt idéző erdélyi hangulata mellett sajátságosan skandináv anyag- és formavilágot mutat. Belső tere egészen egyedi jellegű hangulatot áraszt az összemetsződő donga és szamárhátíves formák és az orgonakarzat sajátságos módon átfogalmazott, erdélyi hangulatot árasztó festett mellvédkorlátjának kontrasztja által. A belső teret a főbejárat feletti csúcsíves ablakon beáramló fény világítja meg, ami fölött a keresztre feszített Krisztus, a mellette álló Mária és Szt. János nagyméretű domborműve tapad a homlokzat sík oromfalához. Ma a vadszőlő sűrű üdezöld szövevénye takarja el a domborművet, a lépcsőt és harangtornyot egyaránt. Az előtető alatti csúcsíves főbejárati tölgyfakapu jellegzetes szecessziós kovácsoltvas vereteivel tűnik ki. A templomtérbe lépve zömök kőoszlopok sora választja el a templomhajókat. A ma piszkosfehér színű belső tér régen ornamentális díszítésekkel volt gazdagítva. Az új templom felépítése után meszelték be a díszítéseket, s az oltárt és a szobrok nagy részét is eltávolították. Így *Zala György* „Jézus szíve" szobrát is az új épületbe helyezték át. Csupán a keresztút falba épített szép dombormű sora maradt meg az eredeti állapotában. A kis templom ma hitoktató és közösségi épületként működik, s alkalmanként gyermekek részére szentmisét is bemutatnak benne. Bejárati előterében a karitatív ruhacsomagok tornyosulnak, előlépcsőjén rendszeresen hontalanok üldögélnek. Belül kicsit elhanyagolt padló és oldalfalai már műemlékjellege miatt is mielőbbi felújítást sürgetnek. A mai kicsit sivár belső hangulatát jószándékú és jó színvonalú amatőr alkotásokkal igyekeznek barátságosabbá tenni. Dicséretre méltó *Varga Gellért* 9 éves városmajori kisfiú befüggesztett pasztellrajzainak keresztút sora, s az ablakok előtt függő modern jellegű üvegablak-imitációk is színesebbé teszik a teret.

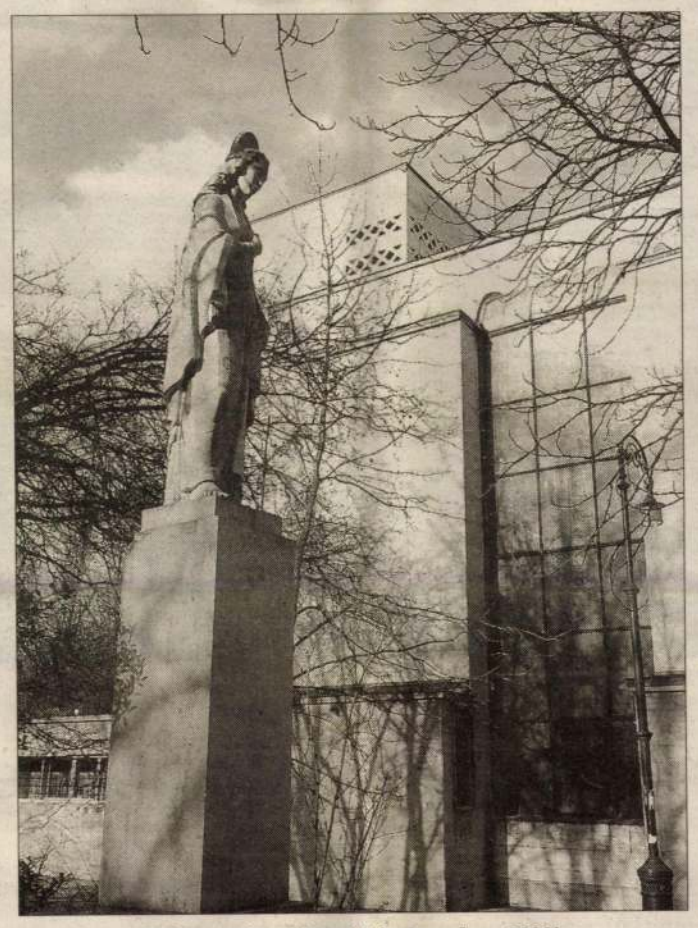
Városmajori Templom. A kistemplom a harangtoronnyal

A városmajori kistemplom belső tere

Zenélő angyalok mozaikképe a kórus mellvédjén (Deéd-Dex Ferenc műve)

Mária szobor (Antal Károly műve, 1938)

A templom színes üvegablaka

A század eleji kis templom felépítése után igen rövid idő elteltével kiderült, hogy a környék gyorsütemű beépítése miatt túl kicsire sikerült a befogadóképessége. Ezért már egy évtized múlva új templom építését határozták el, melynek tervezését ismét Árkay Aladárra bízták. Kezdetben csak a kis templom bővítését fontolgatták, de rövidesen új nagylégterű és nagy befogadóképességű templom terveit fogadták el. Az első 1927-es terveknél még a szentély mögött lépcsőzetesen emelkedő torony jelent meg. 1931 őszére Árkay Aladár újabb tervet készített, amelyen már erősen jelentkeztek a korra jellemző nagyszabású vasbeton szerkezetek és hatalmas üvegfelületek, amelyek a gótika modern elvek szerinti teljes újrafogalmazását mutatják. A nagy belmagasságú vasbeton vázat színes üvegablakokkal kitöltő határolófalak vibráló fényhatású teret eredményeztek. Az épület tömege álló és fekvő hasábok sorából épül fel, csak a főbejárat íves kapuzata mutat a geometrikus kubusoktól eltérő formát. Miután Árkay Aladár 1932-ben elhunyt, s fia aki már korábban is együtt dolgozott apjával, átvette a további tervezést. A különálló kampanilét és a templommal összekötő vasbeton árkádsort már Árkay Bertalan tervezte. Meglepően tökéletes összhang jelentkezik a hasábszerű monolit vasbeton torony és a sima kőburkolatú korábbi templomtömeg között. A vasbeton szerkezetek tervezője *Folly Róbert*, kivitelezője vitéz *Kapuvári Gusztáv* volt.

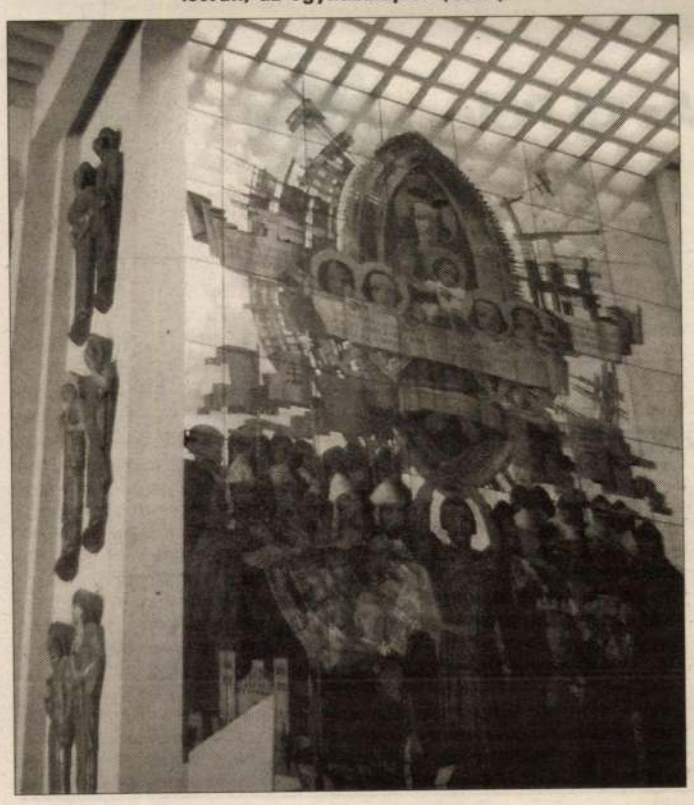
1933. június 4-én ünnepélyes keretek között szentelték fel a templomot. 1935-36-ban készült el az 55 méter magas tömörfalú monolit vasbeton harangtorony, melyet csúcsán a keresztalakú áttört vázszerkezet felfelé csökkenő lépcsőzése zár le, tetején a kereszttel. Mára sajnos már jelentkeznek a vasbeton hibái. A környezetet károsító légszennyezés következményeként sok helyen a betonvasak korróziója miatt leszakadtak a betontakarások.

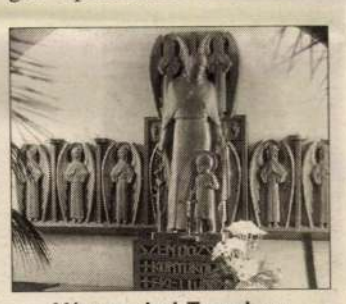
A templomba lépve az óriási belmagasságú tágas belső tér és a hatalmas szentélyfalat alkotó színes üvegablak csillogó ragyogása, valamint a két szélső pillérsor irracionális karcsúsága nyűgözi le a szemlélőt. A szentélyfal és az oldalfelületek hatalmas üvegablakait *Árkayné Sztehló Lili* tervei alapján *Palka József* és *Johann Hugó* üvegfestő mesterek kivitelezték. A törékeny üvegablakok szomorú sorsa, a megsemmisülés sajnos igen gyorsan bekövetkezett. Nem sokkal a II. világháború kitörése után 1942. szeptember 5-én az orosz légitámadás során bomba csapódott a templom szentélye mellé, aminek következtében a sekrestye összeomlott és hat hatalmas üvegablak végzetesen összetört. A többi vasbeton szerkezet szerencsére épségben maradt. A bomba becsapódási helyén *Antal Károly* magas posztamensre helyezett Mária-szobrát állították fel. A Városmajor hívő közössége ekkor határozta el, hogy minden évben Mariazellbe zarándokol hálából azért, hogy a templomot mégsem törölte le a föld színéről az értelmetlen rombolás. A gyors helyreállítása után, 1943-ban a templom, ha üvegablakok nélkül is, de újra használhatóvá vált. Az 1945-ös budai ostrom következtében keletkezett súlyos károkat viszont csak több évtized múltán sikerült helyreállítani. (Az 1945-ös ostrom végnapjai során itt haladt át a Várban körülzárt német-magyar csapatok tragikus végű és teljes megsemmisítéssel járó kétségbeesett kitörési kísérlete.)

(Rosch Gábor)

(Folytatása következik)

Városmajori Templom. Aba Novák Vilmos festménye: Szent István, az egyházalapító (1938)

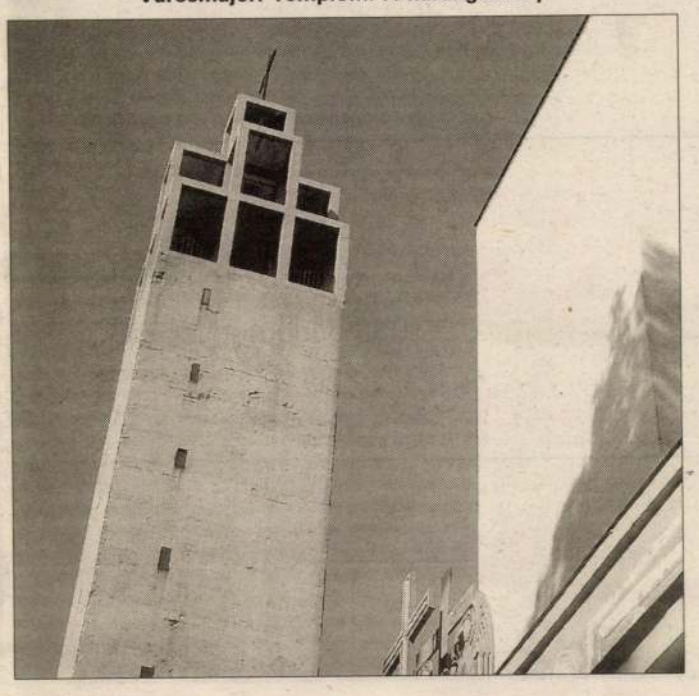

Városmajori Templom. Szent József oltár (Pátzay Pál alkotása)

Városmajori Templom. A Keresztút rézdomborművei (Götz János alkotásai)

Városmajori Templom. A harangtorony

Új évezredbe vezet

Ismerje meg a jövő autóját a jelenben!

• Az új Polo a harmadik évezrednek megfelelő technikai és felszereltségi szinten teremti újra a hagyományos Volkswagen értékeket.

- vezető- és utasoldali légzsák
- zöld hővédő üvegezés
- négyhangszórós Alfa rádió tetőantennával
- osztott, dönthető hátsó ülés és támla
- magasságállítható kormányoszlop
- 12 év átrozsdásodás elleni garancia

Győződjön meg róla személyesen márkakereskedésünkben!

Az új Polo

Óbudai Autójavító

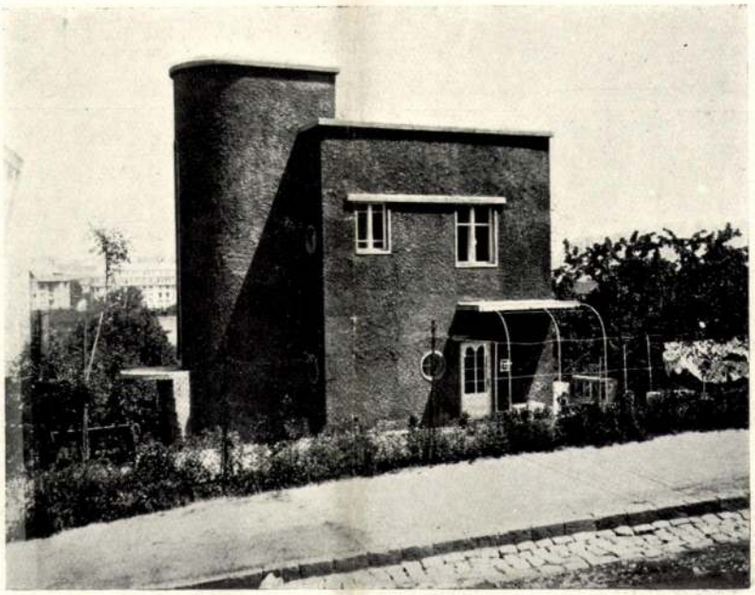
1033 Budapest, Mozaik u. 1-3. Tel.: 250-0222 Fax: 368-9482

www.volkswagen.hu

Árkay Bertalan (S)

A-30-9

TERVEZTE: ÁRKAY BERTALAN

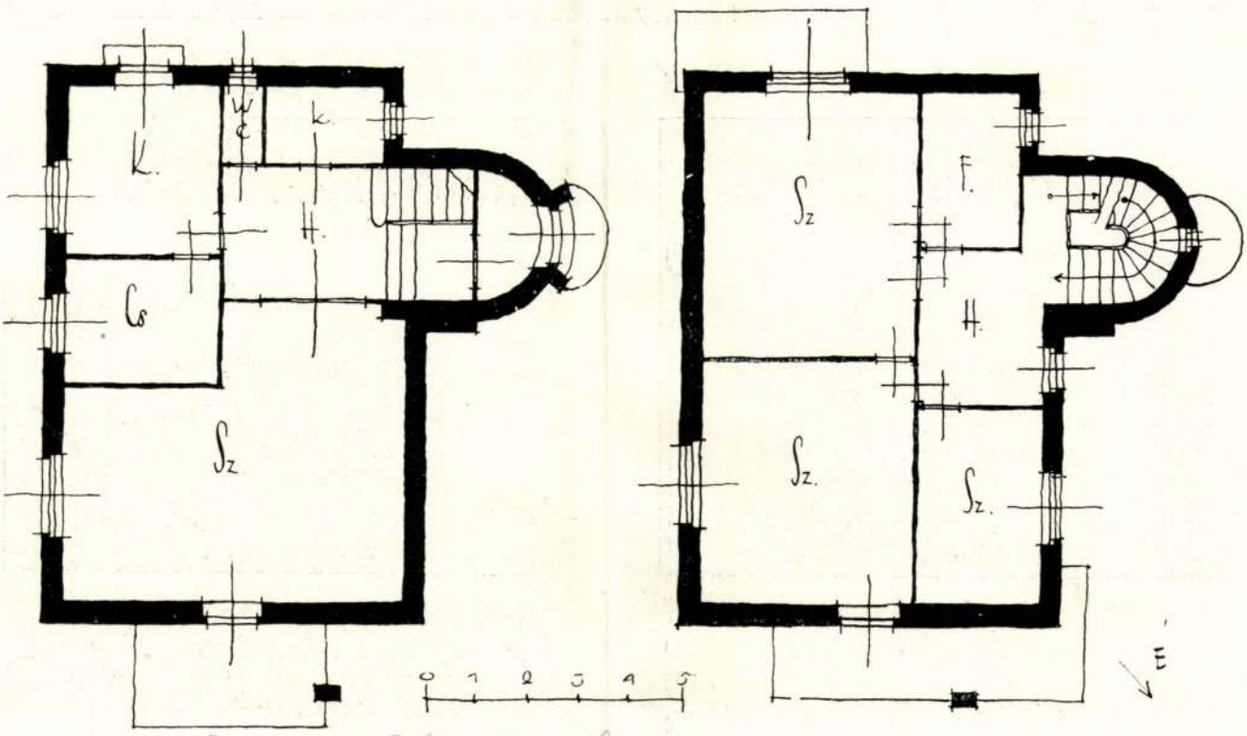
Beretvás Sándor családi háza Budapesten, I., Alma ucca.

Általános elrendezés: A hosszu, keskeny telek átlag 20%-os emelkedéssel bir és délnyugatra néző elrendezést irt elő. A kert régi gyümölcsfáit a lehetőségig kimélni kellett.

Kivitel: Párkány és lábazat durván megdolgozott beton, sötét vörös durva vakolat. Járható lapos tető háromszoros kátránypapir fedéssel és azon erős kavicsréteg. A lépcsőház felül kis szobával végződik, amely a terraszra nyilik.

Épült: 1927 julius—november.

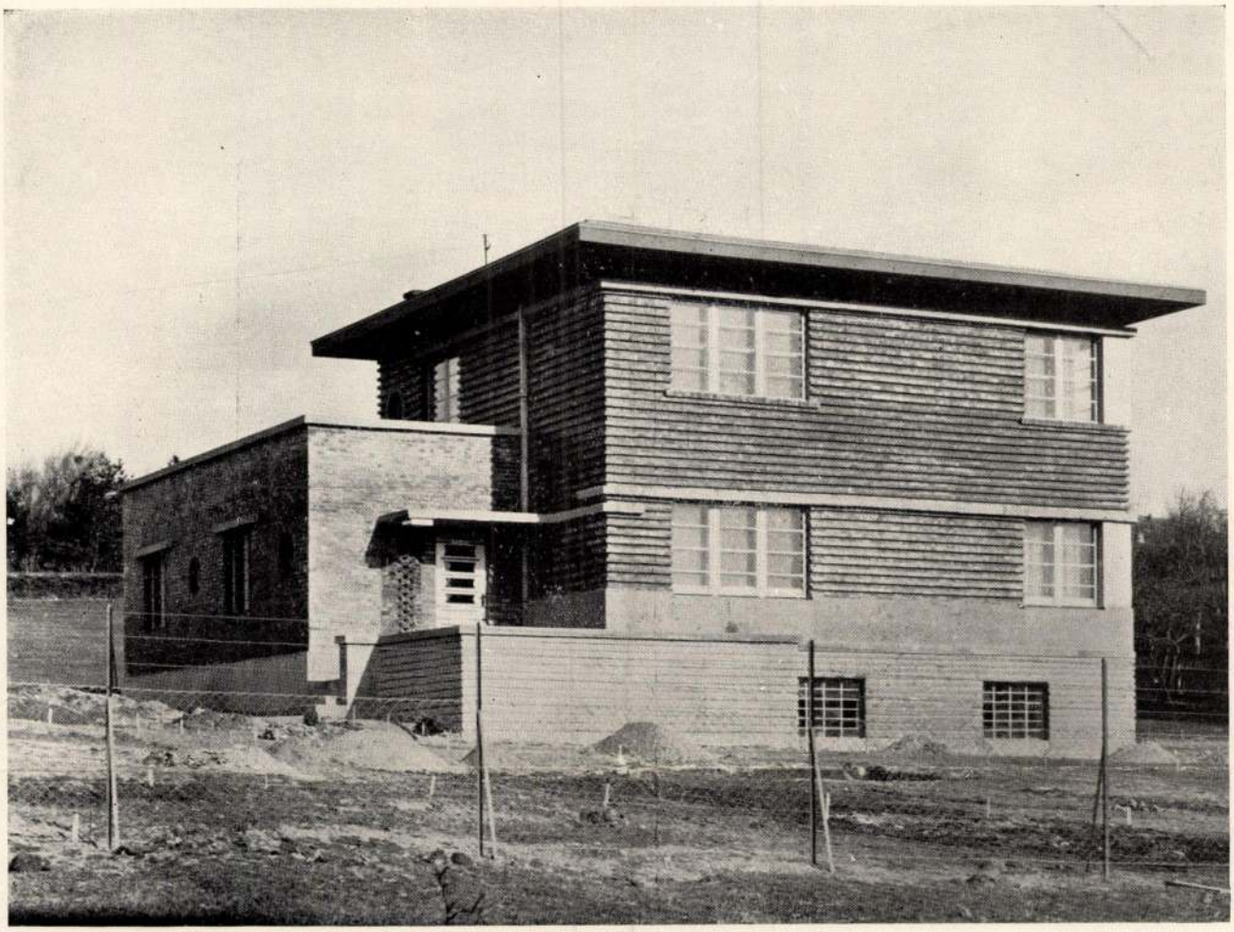
Épitési költség: köbméterenkint mintegy 32 pengő.

Képek a 185. oldalon.

Tér és Forma 1928. I. 5 füz.

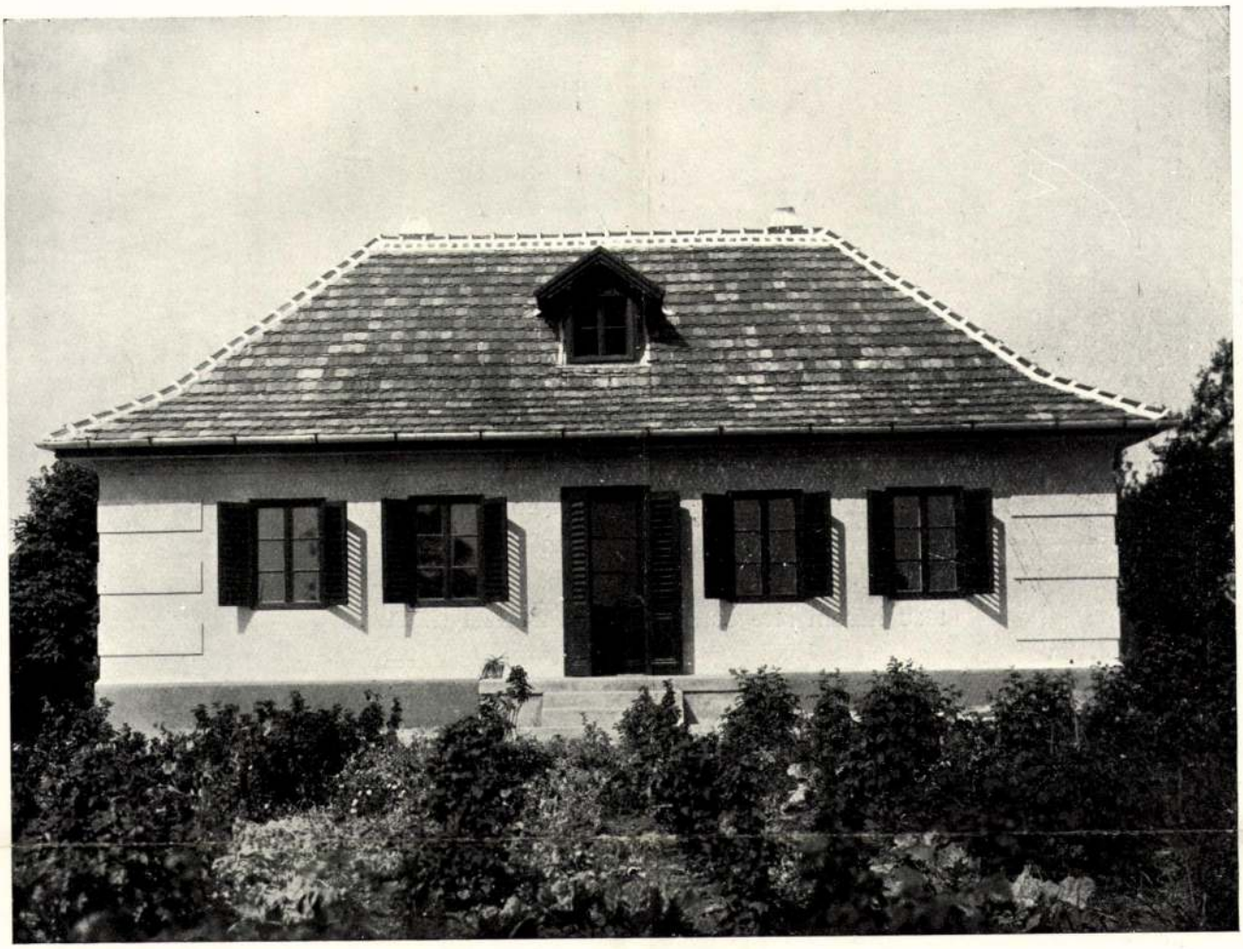
TERVEZTE : ÁRKAY BERTALAN

TERVEZTE: PADÁNYI GULYÁS JENŐ

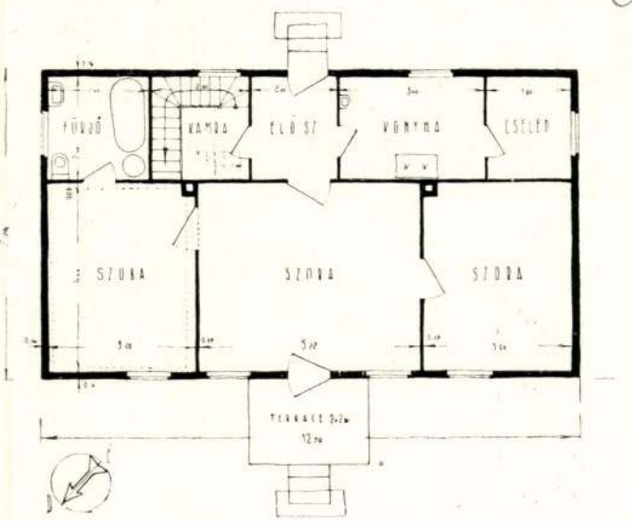

Vargics Imréné háza Szentendrén.

Általános elrendezés: Duna partján, délkelet felé lejtő telken, régi fák között, amelyeket az előző tulajdonos szép rendben ültetett. A ház a Dunapartra vezető ut tengelyében áll.

A ház terjedelme: 3 szoba, előszoba, konyha, kamra, fürdőszoba, cselédszoba, kis pince és padlás belőlről hozzáférhető.

Kivitel: Betonalapok, Böhler rendszerü felmenő falak, melyek következő keresztmetszetet kaptak: tapéta, vaslemez, légtér, heraklit lemez, mészhabarcs vakolat, összesen 16 cm. vastagsággal, mely megfelel egy 45 cm.-es fal hőszigetelésének. Boritott gerenda födém, kettős korona cserépfedés. Vakolat a helyszinen talált sárga homokkal. Hajópadló ill. cementlapok, Teschauer rendszerü ablakok. Gipsztábla válaszfalak, tapéta, a konyhában szobafestő munka. Az asztalosmunkák kivül élénk zöldre, belül egészen halavány almazöldre festve.

Az épittető külön kivánsága: Legnagyobb takarékosság és az épitkezésnek legrövidebb időn belül való befejezése.

Az épitkezés ideje: 1928 tavaszán tiz hét alatt elkészült a ház.

Az épitési költség beépitett köbméterenként 35 P.

TERVEZTE: ÁRKAY BERTALAN

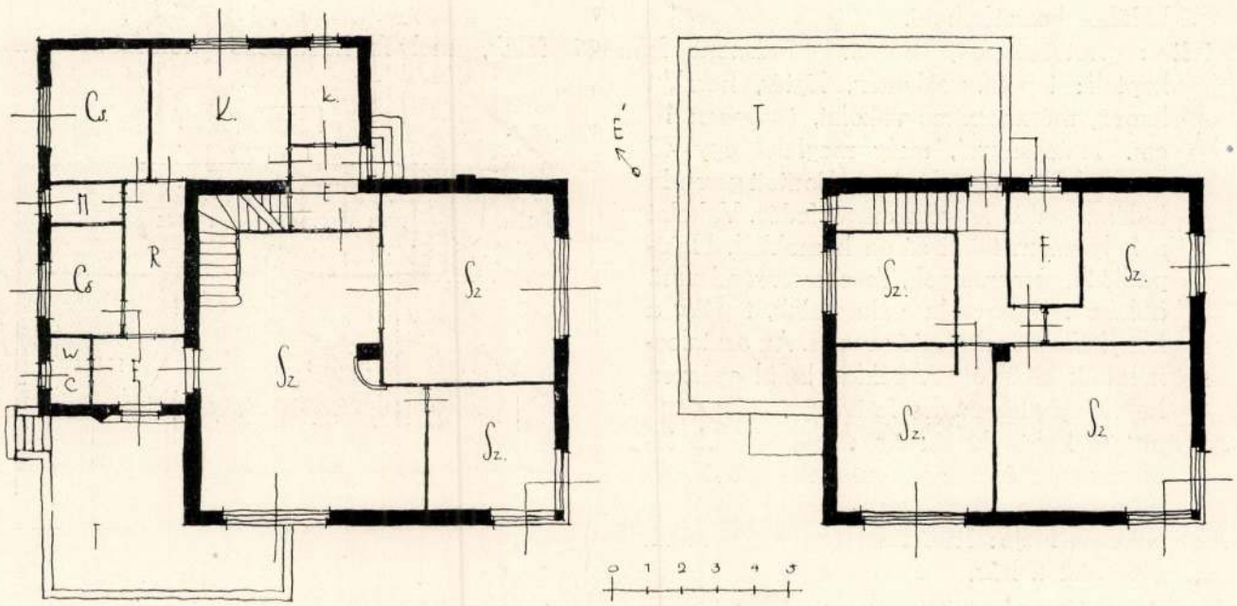
Dr. Burchard Bélaváry Andor családi háza.

Általános elrendezés: A dél felé lejtő telken a ház a kert felső végén áll, s a pázsitmezőbe foglalt vizmedencében tükröződik. A kerti utakon vörös murva boritás.

Kivitel: A ház egészét téglaburkolat boritja, amely a főépületen csorbás kiképzésü. A lábazat és a párkányok durván megdolgozott betonból készültek. A tető átlag 80 cm. lejtésü három réteges aszfalt szigeteléssel készült.

Épült: 1927 julius—november.

Épitési költség: köbméterenkint mintegy 35 pengő.

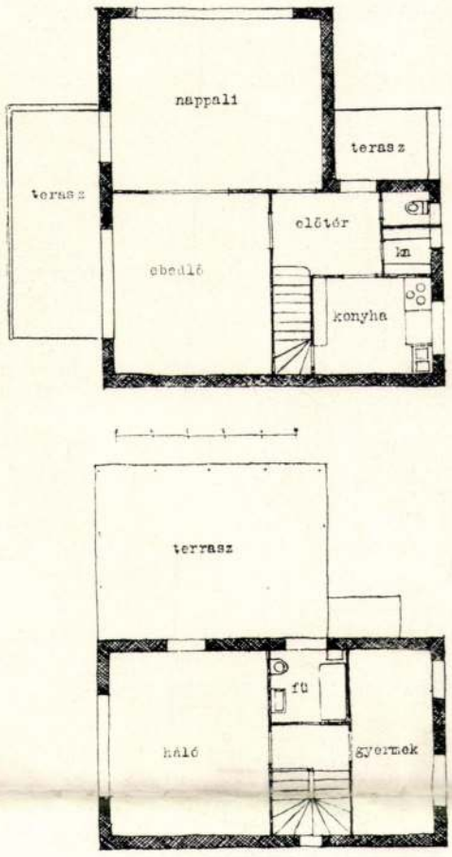

Árkay Bertalan

A-30-8

Árkay Bertalan: Családi ház a Törökbálinti-úton
Arch. B. Árkay: Einfamilienhaus in Budapest

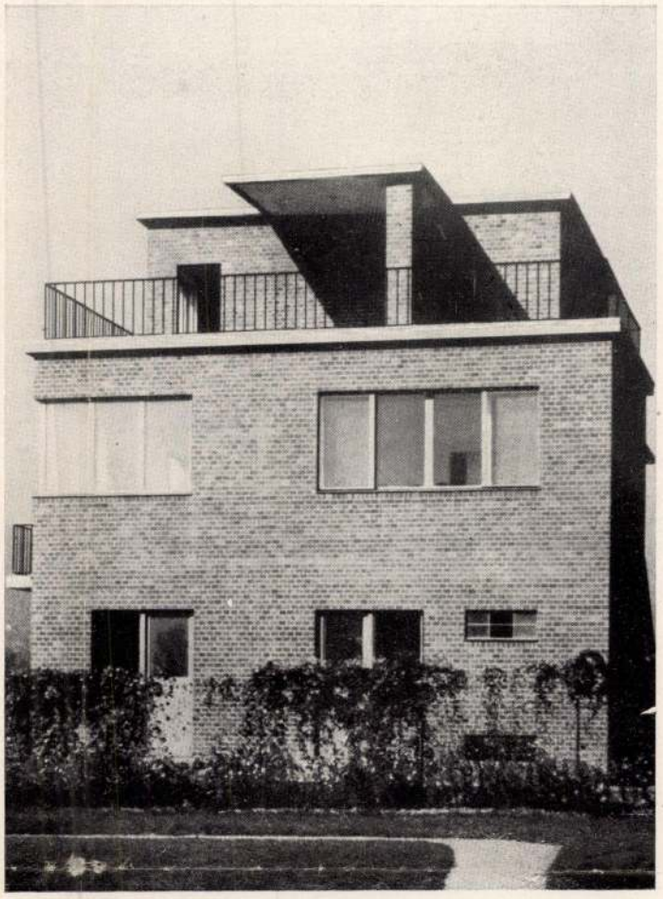

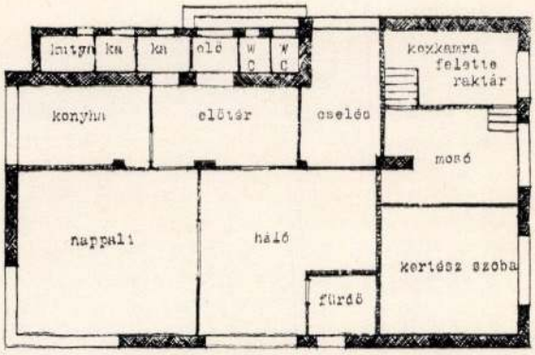

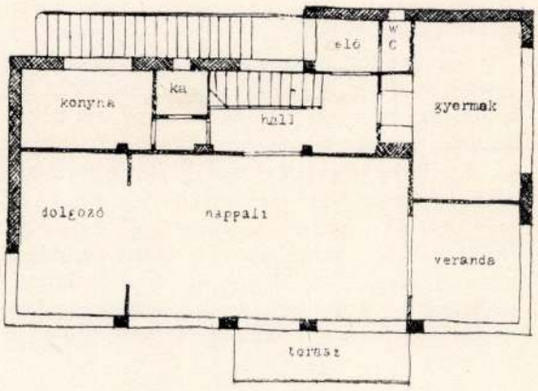
A magyar építészet jövőjét azonban mindennél jobban szolgálhatják azok, akik — merem hinni, hogy velem vannak! — és akik minden feladatot azzal a végső alázattal vesznek, amely alázatból az igazi alkotás egyedül születhetik. Lehet, hogy ma még sokan vannak, akik az izmusok közül a „pártázatos"-at választották, amelyre a Bulpington of Bulp-ok reáfogják, hogy az a magyar hazafiasság. De ismervén az új generációt, meg vagyok győződve, hogy mind többen leszünk, akik a belsőből, az igazi és őszinte munkából fakadó építészetben hiszünk és ettől a munkától azt várjuk, hogy a magyar föld építészetét fogja megteremteni. A „Tér és Forma" e számában a legfiatalabbak egyikének cikkét közöljük. Szavai igazolják felfogásomat, amelyből azt látom, hogy ez a legfiatalabb generáció, amelybe ő is tartozik — hisz az építésztársadalom hivatottságában és felelősségében és az építész iniciátori kötelességét világosan látja. És ők hisznek abban — jelek mutatkoznak a magyar égbolt sötétségén, amelyek igazolják hitüket, — hogy eljön az idő, amikor ők fognak szóhoz jutni, ők fogják elfoglalni azokat a

Árkay Bertalan: Kétlakásos családi ház a Hermann Ottó-úton

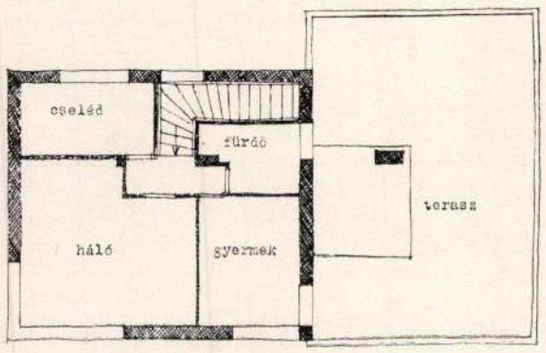
Arch. B. Árkay: Zweifamilienhaus

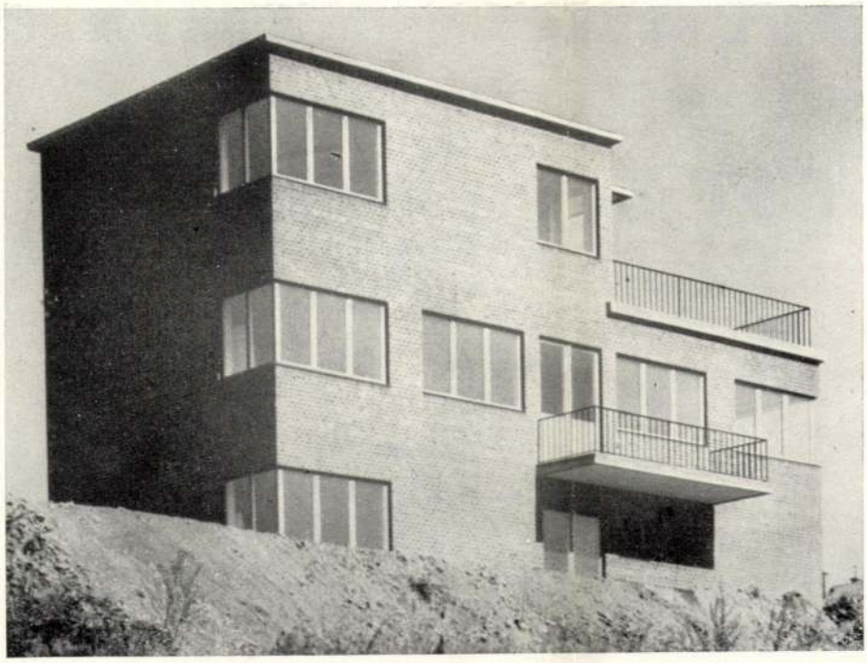

szóhozjuttatását szorgalmazza, aki a tehetségeseknek segít, akár a közhangulat ellenére is. Ezt nem lehet elérni pályázatok sürgetésével és a bírálóbizottság „céltudatos összeállításával!" És tisztában kell lenni azzal is, hogy ez a nehezebb feladat, mert aprólékos mindennapi munkát igényel, mert ehhez egyéni bátorság kell, a szépen hangzó, barátokat toborzó jelszavakkal való szembeállás bátorsága. Ezzel a bátorsággal munkát szerezni ma alig lehet, annál inkább ki lehet érdemelni a vádakat, mindenek előtt a magyartalanság és a hazafiatlanság olcsón osztogatható vádjait. Ezt a harcot csak az vívhatja meg, aki hisz az építészetben, aki hisz az építészeti hivatás szentségében.

Árkay Bertalan: Kétlakásos családi ház

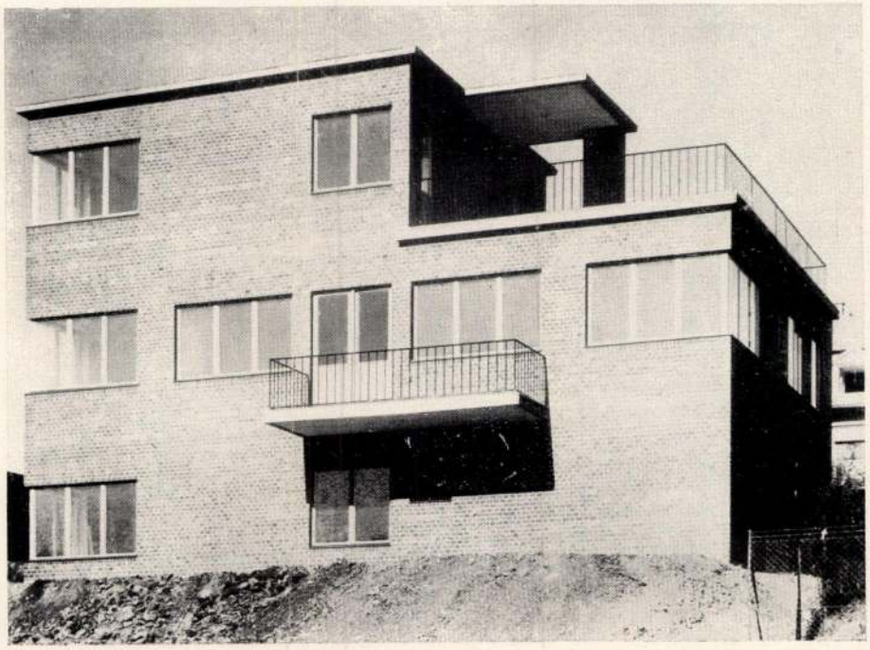
Zweifamilienhaus in Budapest

a köz, vagy a magános, szóval az építtető, aki 100 évig, vagy még tovább használja az épületet, megkapja-e a céljainak megfelelő létesítményt. És nem volt ez másként a pályázatoknál sem. Végre is bírálóbizottságokat nem lehetett emberfölötti lényekből megalakítani, hanem csak emberekből és azok emberi gyarlóságait sem lehetett egyszerűen kikapcsolni. Ilyen is volt sok esetben az eredmény... És így évről-évre épültek magán- és középületek, amelyek nagyobb része a hozzáértőből csak szomorúságot válthatott ki és pedig a felett, hogy a nehezen előteremthető milliók és milliók ilymódon pocsékoltattak el. Félreértések elkerülésére: nem azért szomorú a sok bírálatra sem érdemes épületet szemlélő építész, mert nem ő tervezte a házat, hanem szomorú azért, mert míg az odaadással alkotni tudók és akarók munkátlanul töltik el életük legtermékenyebb éveit — addig az alkotásra nem hivatottaknak fizikai idejük és erejük sem volt arra, hogy olyan becsületes alkotásokat teremtsenek, amelyek e kornak maradó emlékei válhatnak, amelyet azok, akik számára épültek, célszerűen használhatnak. Szomorúak vagyunk, hogy míg azok, akiknek az építészet szent hivatás, munka nélkül megöregszenek, lelkileg elsatnyulnak — az odaadás hit- és művészi meggyőződésnélküliek kontárkodhatnak a nemzet kárára. Azok közt, akik a megbízatás tengerén dagadó vitorlákkal hajókáznak, sokan vannak, akik eszembe juttatják H. G. Wells legújabb csodálatos könyvének hősét, a Bulpington of Bulp-ot. Ez a páratlan művészi tudással megrajzolt kitűnő férfi, a világháború előtti időket, a világháborút és az utána következő évtizedet nagyszerűen megúszta: a kitűnő elme hírében állott, nagyszerűen játszotta a hős katona szerepét és később a művészetek hivatott arbiterének hírét élvezte — pedig gyermekkora óta nem tett mást, hogy mindezt hazudta. Eredményesen hazudta környezetének és önmagának. Mindenkivel elhitette kitűnőségét, bátorságát, páratlan ítélőképességét — miközben tudatlan, úgy szellemileg, mint fizikailag gyáva és a szó legteljesebb értelmében terméketlen volt. Hány Bulpington of Bulp jár közöttünk, aki a legnagyobb erkölcsi és anyagi sikerrel hiteti el magáról, hogy ő a legkitűnőbb, legcsalhatatlanabb, a legzseniálisabb!? És mindezt olyan súllyal képviseli, hogy csendes és magányos óráiban önmaga is elhiszi.

És visszatérve az „Építőmunka" ankétjára — ez a magyar építészet rákfenéje, nem az, hogy nem akarunk magyaroskodók lenni. Mert újra, századszor és ezredszer meg kell mondanom, mindennek dacára meg merem mondani, ha még oly kevéssé is tetszik, hogy egy művészet nem válik nemzeti jellegűvé, ha ezt csökönyösen akarjuk. A nemzeti jellegnek mélyről, az öntudatnak küszöbén alul fekvő lelki világokból kell felsarjadnia és felvirágoznia. Tudatos propagandával a művészet terén csak külsőségeket érhetünk el, pld. azt, hogy egyesek az épületekre pártát és tulipánt ragasztanak és így az izmusok egyikét, a magyarosat művelik.

És ezt az utat nem az tapossa ki, aki hangzatosan nyilatkozik, aki hangzatos nyilatkozatokat halmoz, hanem az, aki becsületes munkát, az igaz hitet, a rátermettség

ÚJ CSALÁDI HÁZAK

Árkay Bertalan: Családi ház két lakással a Hermann Ottó-úton

Kivitelezte: Prokisch János

Arch. B. Árkay: Zweifamilienhaus am Rosenhügel (Budapest)

A mai magyar építészet belső nehézségeiről

Lelkes fiatal laptársunk „Az építőmunka" legutóbbi számában a „Magyar építőművészet útja" címen ankétot rendezett és neves építészeknek adta meg a szót. A bevezetést és a beérkezett nyilatkozatokat olvasva úgy tartjuk, hogy helyesebb lett volna az ankét címét „A magyaros építőművészet útja" formában megadni. Mert a nyilatkozatsorozat legnagyobb részében a magyaros építészet vitája, négy évtizedes vitája lángolt fel újra. A válaszok közül egyetlen egy találta a szeget a fején: dr. Kotsis Iván az az elgondolkozó, komoly és kérlelhetetlenül igaz szavú építész, aki nem hajlandó jelszavakra hallgatni. Száz százalékig igaza van, amikor a szerkesztőnek e szavaira: „Állapítsuk meg egészen őszintén: az építőművészet történelmi revolucióiában a magyarságnak egyelőre csak passzív szerepe van. Amennyire megbecsülendő az a fogékonyság, amellyel az új eredményeket felszívja, annyira elszomorító önmaga alkotószellemének elernyedése" — így válaszol: „A jelenlegi magyar építészet értékbeli egyen-

b) A nagyközönségünk átlag-ízlése nem értékeli, még kevésbbé igényeli a megkívánt mértékben a művészi munkát és nem veti vissza eléggé a kontártermékeket.

c) Az állítólagos „speciális" magyar viszonyokra való állandó hivatkozásokkal sajnálatosan elzárkózunk a külföldi irányokkal való kapcsolattól és ezzel egyebek között feladjuk az összehasonlítás lehetőségeit, amik a nevelőeszközök egyik legfontosabbikát képezik.

Ezek a körülmények, sajnos, erős mértékben visszahúzzák az újabbkori magyar építészet színvonalát a nyugateurópai szint mögé, holott szellemi felkészültségünk révén e téren módunkban volna a legelső sorokban elhelyezkedni." Az a komoly felelősségérzet, amelyből e sorok íródtak, a legtökéletesebb válasz a feladott kérdésre. Dr. Kotsis Iván rövidre fogott szavaiban és állásánál fogva nem terjed ki azokra a részletekre, amelyek mindezt aláfestik és amelyeket mindnyájan ismerünk. A helyzet az, hogy az utolsó évtized építő tevékenysége igen nagyrészt nem volt más, mint a hozzá nem értés, a tehetetlenség, a kontárság melegágyi támogatása. Ha az elszomorító eredményeket látjuk, ha az eltékozolt százmilliókat mérlegeljük, nehéz kétségbe nem esni, nehéz fel nem ordítani. Csak emlékezzünk vissza, hogy az épületek ezreinek tervezése miként került a kártevők kezeibe: Összeköttetés és barátság volt az indító ok, akár közvetlen megbízás, akár a formai tervpályázat képezte a megbízás alapját! Hiszen mindnyájan tudjuk, hogy miként történtek ezek a dolgok! Ha valaki megtudta, hogy mit készül építeni az állam, a városok, a magánosok, a maga kis lanyha tüzére rántotta a fazekat, hogy megfőzze a koncot, tekintet nélkül arra, hogy

Tér és Forma
1934. 2. sz.

Három és félmillió pengő gyült össze eddig az árvizkárosultaknak

a magyar társadalom példátmutató összefogásából

Az árvízveszedelem által okozott károk helyreállítására s a bajbajutott lakosság nyomorának enyhítésére a megindult társadalmi gyüjtés eddig igen szép eredménynyel járt. Az árvízkárosultakért folytatott akció jelenlegi állásáról kérdést intéztünk *Hives* Henrik dr. miniszterelnökségi miniszteri titkárhoz, aki a miniszterelnökség részéről a társadalmi gyüjtés lebonyolításában visz irányító szerepet. Érdeklődésünkre azt a választ kaptuk, hogy *az eddigi gyüjtés megközeliti a három és félmillió pengőt.*

Ez a tekintélyes összeg túlnyomórészben *a kisebbjövedelmű, kevésbé tehetős társadalmi osztályok adományaiból került ki.* A hozzávetőleges statisztika szerint az adakozásból a magyar társadalom legkevésbé tehetős rétegei vették ki leginkább a részüket. Igy elsősorban *a közalkalmazottak és nyugdijasok, valamint a kisgazdatársadalom és maguk az árvízsujtottak.* Bebizonyosodott ismét, hogy a szegényebb néprétegek, amelyek a maguk életében is közel állnak az anyagi szükséghez és *gyakran kerülnek a nélkülözés megpróbáltatásai közé, sokkal mélyebben átérzik a szociális segités szükségét, mint mások. Egy budapesti katolikus pap* például évek hosszú során megtakarított vagyonkáját felajánlotta a gyüjtés céljaira. Ugyanigy *egy erdélyi protestáns lelkész meg egy bácskai tanitónő* az árvízkárosultaknak juttatta minden pénzét.

A visszatért országrészek magyarsága erősen kivette részét az adakozásból. Különösen nagy részt vállalt Erdély és a Székelyföld népe. Egészen meglepő adatokra bukkanunk, ha az erdélyi gyüjtők és adakozók névsorában tallózunk. Egy sepsiszentgyörgyi ujság, a *Székely Nép* több, mint 11.000 pengőt küldött be a miniszterelnökségi csekkzsámlára. Volt olyan kisközség, amely 1600 P-t adományozott. Jelentkezett azután egy lelkes csoport, *egy fürész-üzem alkalmazottai, akik szerény keresetükből 1372 pengőt adakoztak.*

Nagyjelentőségű volt a készpénzadományokon kivül az az akció, amely a Székelyföldön indult meg s amelynek során *a székely községek és közbirtokosságok igen sok erdélyi tipusú faház elkészitését és a helyszinen való felrakását vállalták.*

A Délvidék visszatérésének örömünnepén a hazakerült magyarok boldogan juttatták kifejezésre a közösséghez való tartozásuk minden jelét és a felszabadulást követő napokon egyre-másra érkeztek az árvízkárosultak részére szánt adományok. *A Bácska több, mint 30.000 pengőt adományozott* összesen az árvizkárosultak megsegitésére és ebben túlnyomó részben olyan adományok szerepelnek, amelyeket a felszabadító magyar csapatok parancsnokságai útján juttattak el rendeltetési helyére.

A hazai németség testvéri együttérzésének hangja gyakran csendült ki a befizetési lapokra irt magánközleményekből. A részükről beérkezett számtalan adomány között érdemes megemliteni, hogy a *Régeni Hirlap* egymaga mintegy 1000 pengőt gyüjtött. Volt olyan román lakosságú község is, amely anyagi erejéhez mérten szintén igyekezett segiteni a bajbajutottakon.

Az adakozást *a kormányzó indította meg 2000 pengős adományával. A magyar gyáripar közel félmillió pengőt adott össze, a Nemzeti Bank 270.000 pengőt, a takarékpénztárak és bankok egyesülete 250.000 pengőt, a német és az olasz kormány egyenkint 136.000 pengőt, Budapest székesfőváros 500.000 pengőt adományozott.*

A magánosok között első helyen áll *Esterházy* Pál herceg 25.000 pengős adománya. *Dreher* Jenő 6000, *Szmrecsányi* Lajos 5000, *Józsa* Árpád rk. lelkész 2000 és Eudore *Lefevre* zürichi lakos 2000 pengőt küldött be.

A törvényhatóságok közül a gyüjtésben *Sopron* és *Fejér* vármegyék járnak az élen.

A magyar sajtó az idén is hazafias buzgalommal vette ki részét az árvízkárosultak részére kezdett adakozásból. A budapesti lapok és a vidéki ujságok révén mintegy *600.000 pengő folyt be árvizi insségesek számára.*

A dunai árvíz és a belvizek pusztitása sulyos és veszedelmes csapást mért a mezőgazdasági termelésre és a magyar földnépére. A hivatalos jelentések szerint még többezer hold értékes termőföld áll víz alatt ma is, *a magyar társadalom példátmutató összefogása a gyors és határozott megsegitéssel mégis lehetővé tette hogy az elemi csapással sújtott vidékek lakossága újból megtalálja életlehetőségeit.*

*

Az *Uj Magyarság* áldozatkész olvasótáborából a mai napig közel 58.000 pengő gyült össze az árvizkárosultak megsegitésére. A legutóbb érkezett adományokról az alábbiakban adunk részletes kimutatást:

	Pengő
A 150.700-as csekken	79.—
Tüske Béla, Gyönk	40.—
Kovács Erzsébet, Kocs	20.—
Református nőszövetség, Székelyhíd	20.—
Kisújszállási állomás személyzete Erdődy Károly részére koszorúmegváltás címén	19.—
Rózsa Lajos, Szabadka	15.—
Ruzitska Lajoska, Bp.	15.—
G. G.	10.—
Fritz István, Alsólendva	10.—
Lipták Pál dr.	10.—
Grimm L. dr.	9.—
53 2/10 sz. őrsparancsnokság, Alsószölnök	8.50
Kossuth-téri elemi isk. VI. fiú oszt., Sashalom	5.04
Nagy Sándor ref. ig. tanító, Debrecen	5.—
Özv. Zuz Jánosné, Losonc	5.—
Tállyai István, Sopron	5.—
Simon Ernő, Bp.	2.—
	277.54
Előző gyüjtésünk:	57.077.82
Összesen:	57.355.36

*

Trebusafejérpatak község hazafias ünnepélyen 67.30 P-t adományozott az árvízkárosultaknak. A már közölt adományösszegből a következők adakoztak:

	Pengő
Mankovics Gyula jegyző	5.—
Szigeti Vendel erdőőr	2.—
Király Jenő erdőőr	2.—
Rádóczy Gyula erdőőr	2.—
Birosz Józsefné erdőőr neje	2.—
Bethlen Gábor ny. állomásfőnök	2.—
Virág Valéria tanítónő	1.—
Gulyás István cs. tiszthelyettes	2.—
Manfrédi Károly kereskedő	2.—
Bajmóczy Antal erdőmérnök	1.—
Jóba László postamester	2.—
Friedman Sándor fakereskedő	5.—
Bumberák István segédjegyző	2.—
Scheff Géza erdőőr	2.—
Özv. Nagy Istvánné	1.—
Nekorek Mihály községi bíró	2.—
Pákh Pál épitész	3.—
Koradini Angyal	1.50
Gyémánt László dr. orvos	2.—
N. N.	25.80
Összesen:	67.30

Csak HALÁSZ kabátot ruhát viseljünk
Magas nívó! Olcsó szabott árak
Halász Dezső
női divatháza
VII., Rákóczi-út 54

Csekklapon érkezett adományok:

Aprilis 18-án:

547 pengőt küldött: Kibéd község Marostorda vm.

100 pengőt küldött: Keresztény takarék- és hitelszövetkezet Pásztó.

81.55 pengőt küldött: Sáránd község elöljárósága.

50 pengőt küldött: Tüzharcos csoport Kibéd.

45.07 pengőt küldött: Tejtermelők országos szövetsége Bp.

40 pengőt küldött: Evangélikus nőegylet Hatvan.

28.30 pengőt küldött: Erdész-szakiskola személyzete Királyhalom.

20 pengőt küldött: Stojanovics Darinka Bp.

12 pengőt küldött: Révy Ferenc Ménfőcsanak.

10 pengőt küldtek: N. J. Vassa, Lux Árpád Ungvár, Németh Sándor Mosonszentjános.

7 pengőt küldött: Nyul József Marcali.

5 pengőt küldtek: Drotthoff Henrik Bp., Fejes János Pestszentlőrinc, Erdőhivatal Királymező, Missik István Bicske., Nagy László dr. Fehérgyarmat, Rausek Gyula Vártestolna, nemes Szabó Katalin Bp., Vida Lajosné Szakoly, özv. Nagy Kálmánné dr.-né Gyula.

3 pengőt küldtek: Gyöngyössy Sándor Gyula,

3 pengőt küldtek: Gyöngyössy Sándor Gyula, Kovács László Egyházasharaszti, Lakóczy Miklós dr. Nagykanizsa, Schmaus József Bp.

2.50 pengőt küldött: Gál Istvánné Ózd.

2 pengőt küldtek: Csonka Ferenc Pilis, Sarkocen Károly Géhénydánvad, Gerber Szilárd Helyőcsaba, Mélykúti Ernő Nyiregyháza, özv. Faragó Imréné Bp., Egressy Anna Tata, Gaál Emil Rozsnyó, Árvay Gábor Adorjánháza, ifj. Szaller Miklós Nagyvázsony.

1.20 pengőt küldött: Tóth János Székelyudvarhely.

1 pengőt küldtek: Ref. elemi népiskola Ricse, Mészáros Lajos Pestszentlőrinc.

Aprilis 21-én:

220.50 pengőt küldött: VI. kerületi Levente Egyesület Bp.

60 pengőt küldött: Kunszentmiklós—Dabas

Vásároljunk a Baross Szövetség tagjainál!

Könyv Szinházjegy Pfeifer Ferdinánd Budapest, IV., Kossuth L.-u. 5 Telefon: 185-730.

CSERY GYULA szűcsmester Alapitva 1884. évben Kékrókák, ezüstrókák szőrmedivatújdonságok főhercegi udv. szállító I, BÁSTYASÉTÁNY 2 BUNDAMEGOVÁSOK!

SPORT CIKKEK SKABA és PLÖKL IV., VÁCI-UTCA 40. VI., VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 33. SZÁM.

BAROSS SZÖVETSÉG 19 AUG. 19

LEGUJABB! MOST JELENT MEG! AFRIKA térképe és a Földközi tenger 65×78 cm., sok színben, mértéke 1:14 m. Kókai Lajos kiadása, Budapest, IV., Kamermayer-utca 3. sz. — Ára 2 pengő. (Bélyegekben beküldve bérmentve.)

+ GUMIHARISNYA + HASKÖTŐ, SERVKÖTŐ, CIPŐBETÉT Euplan és minden orthopädiai cikk kitünő minőségben kapható NAGY KÁROLY FRIGYES orvosi műszerüzemében, BUDAPEST, IV. ker., Apponyi-tér 1. Telefon: 182—693, 183—326.

Külföldi gyapjuszövet Selyem LEIDENFROST PAZMANY PÉTER-TÉR 5.

ZSUBORY NELLY KOLLEKCIOI NAGY SIKERT ARATTAK IV., BÉCSI U. 5. SZ.

RETIKÜL BŐRÖND jó, divatos, olcsó MITNYIK és AUGUSZTNÉ Kossuth Lajos-u. 1 Telefon: 189—135

EZÜST és KÉK RÓKÁK BUNDÁK, nagy választékban Katzer Árpád szűcsmesternél, NAGYMEZŐ-UTCA 23.

Kalapot KÖSZEGI kalaposmestertől IX., RÁDAY-UTCA 26 Nagy bel- és külföldi kalapraktár, javitás.

BAZSÓ BUDÁN ING HARISNYA NYAKKENDŐ Horthy Miklós-út 60. Telefon

HARISNYA kesztyű és női fehérnemű HARISNYA-KIRÁLY Demeter Lajos TERÉZ-KÖRUT 2.

Kész női ruhák, kabátok Árvai József III. Szentkirályi-u 1/b

HORGÁSZ TENISZ cikkek HAUSCHILD cégnél IV., Gerlóczy-utca 11 Városházánál.

Vászonáru fehérnemü kelengye KUNZ Petőfi Sándor-utca 16

Cipő elegáns, jó, olcsó Domonkos-nál VI., Teréz-körút 27. Nagy választék! 50 éves cég!

RÉKA ruhaipari és kereskedelmi r.-t. ANDRASSY-ÚT 27 Mérték után és kész ruhák. Szövetek.

Kiltz Jakab és Emich TESTVÉREK Üvegcsiszoló-, üveghajlitó- és tükörgyár VIII. PRATER-U. 84. Telefon: 135-476.

VÁSZON FEHÉRNEMŰ KELENGYE MÖSSMER cégnél, IV., Váci-u. 1.

BUTOR Molnár-nál VI., Nagymező-u. 30. Modern kombinált szoba, kárpitos árú, háló, konyha. Fizetési kedvezmény. Telefon: 115—528.

EZÜST RÓKÁT bundát, bolerót POREMBA SZÜCSTŐL Károly-körút 28. Tel.

ROKAK, BUNDÁK, megóvások KATZER ALADÁR ATTILA birós. szakértő, szűcsmesternél csak VI., Ó-utca 36

Nagy Ferencnél Erzsébet-körút 27 Károly király-út 1

NAGY RUDOLF VÖRÖSMARTY-TÉR 2. ajánlja dúsan fölszerelt raktárát FÉRFI- ÉS NŐI SZÖVETEKBEN, főleg külföldi áruban

Mindennemü BUTOR URÁNIA butorüzletben Dohány-u. 27. Részletre is

CONTINENTAL IRÓGÉPEK, KÖNYVELŐGÉPEK vezérképviselete GOY és KOVALSZKY RT BUDAPEST, V., NÁDOR-UTCA 11. SZ. Telefon: *114-630. 124-580. 126-933.

Festményeket jól vehet HOFFMANN FERENCNÉL Budapest IV, Károly körut 28 (Kösp. Városház)

Függönyanyag, bútorszövet, bútorkreton, csipkék, fátyolok Hoepfnerné ÉS TÁRSA Bpest, Haris-köz 2. Telefon: 187-308.

FÉRFIKALAPOT Wacha János kalaposmesternél IV., Múzeum-krt 43. vegyünk.

—Szabadszállási Takarékpénztár.

15 pengőt küldött: Duma Árpád Bp.

10 pengőt küldtek: Folk István Bp., Tóth Gábor Bp., Pergel Péter Gyula, Aladics Zoltán Csikszereda, Hauer Pálné Maglód, Pink Béla Bp., Berente István Tornalja, Kaszab Emánuel Jászárokszállás, Pubay Márton Dicsőszentmárton, özv. Tölser Istvánné Bp.

7.30 pengőt küldött: Gócza József Jász kisér.

6.30 pengőt küldött: Községi iparostanonciskola Rakamaz.

5.44 pengőt küldött: Evangélikus elemi iskola Kemeneshögyész.

5 pengőt küldtek: Dél József Rákosszentmihály, özv. Czibulka Róbertné Bp., báró Podmaniczky Elemér Bp., Ékesy Zoltán Nagysáp, özv. Rozlozsmak Pálné Bp., Balázs Péter Old, Kazai Antal József dr. Murakeresztur.

3 pengőt küldtek: Özv. Bali Árpádné Bp., vitéz Szentiványi János Zalaegerszeg, Ébinger József Várongpuszta, Torubszky István Nyir, Kovács Ervin dr. Nagykanizsa.

2 pengőt küldtek: Pisszer János Bp., Lehoczky Pál dr. Csikvánd, Paczkán Ilona és Réthy Miklós Rabaszmező, vitéz Balogh Gyula Nagykereki.

1.50 pengőt küldött: Szatmarecz József Szuhogy.

GRAMOFON-LEMEZEKET

VESZEK, CSERÉLEK. Gergely, Dohány-utca 16. Csak délután.

Április 25-én:

45.50 pengőt küldött: Áll. elemi iskola igazgatósága Balmazújváros.

30 pengőt küldtek: Lászlóffy Gyula dr. Vámosmikola, Góra Klárika Rákosszentmihály.

20 pengőt küldött: Karg Dezső és társainak hengermalma Zsámbék.

11.27 pengőt küldtek: Ref. elemi iskola tanítói és tanulói Tapolcafő.

10 pengőt küldtek: Lápossy Károly Alsóverecke, Bodor Pál Dunaföldvár, Rohringer Géza Kassa, N. N. Kassa, Stropkó Nándor Miskolc, Jäger Józsefné Mátyásföld, özv. Ballon Adolfné Bp., Szegedi máv segédtisztek társadalmi egyesülete.

8.06 pengőt küldött: Ref. elemi iskola Borl.

6 pengőt küldött: Rád Barnabás Zéke.

5 pengőt küldtek: Ref. olvasókör Somogyudvarhely, Juhász István Ujpest, Celldömölki Hírlap, állami elemi iskola IV. osztálya Celldömölk, Hoppe Etelka Mezőtur, III. sz. áll. óvóda Kispest-Wekerletelep.

3 pengőt küldtek: Medgyesi András Csákvár, Ruttkay Géza Örsiújfalu.

2.20 pengőt küldött: Csendőrörsparancsnokság Nádasladány.

2 pengőt küldtek: Gyarmathy József Tihany, Dékány Kálmán Bp., Varga Szilveszter Bp.

1.72 pengőt küldtek: Szabó és Mátéffy leventéi Bp.

GANDER JÓZSEF ÓRAMŰVES ÉKSZEREK

JÓZSEF-KÖRÚT 44. SZ. — ALAPITÁSI ÉV 1888.

Május 1-én:

20 pengőt küldtek: Magyar marhatenyésztők orsz. szövetkezete Bp., Czeglédy Sándor Nagyszántó.

10 pengőt küldtek: Reischl Imréné Keszthely, Mihalovits István dr. Bp., ifj. Abonyi Endre Bátorkeszi, Rimay Béla Bp., Közel Oszkár Ratosna, Szesztay Sándor Bp., Janó István Kisújszállás, Kiss János hadirokkant Feketelád.

6.10 pengőt küldött: Kistormási elemi népiskola, Kölesd.

5 pengőt küldtek: Márton Ilona Bp., Király Nándor Ujpest, Hegyi Gyula Rákosszentmihály, özv. Schweitzer Károlyné Bp., Horváth-Gaudi István dr. Marosvásárhely, Görgényi Géza Bp., Száva Dezső Ditró.

3 pengőt küldtek: Müller Lajos Bp., Grósz Zoltán Berettyószéplak.

2 pengőt küldtek: Boza Lajos Serke, Rákosi Károly Kézdivásárhely.

1 pengőt küldtek: Innler László Fonyód, özv. Zaher Antalné Bp.

ÜVEG BUGYI csillárszalon kovácsoltvas, biedermeier styl és modern csillárok nagy választékban VI., Teréz-körút 17. Telefon: 121—847.

Május 9-én:

20 pengőt küldött: Asztalos Jenő Bp.

16 pengőt küldtek: Ev. iskola tanulói, Porrog.

10 pengőt küldtek: Szücs Gerő, Balatonszentgyörgy, Becht Albin Bp.

5 pengőt küldtek: Benke István Bp., Varga Kálmán Bp., Rohay Béla Bp.

4 pengőt küldött: Özv. Veress Jánosné, Bp.

2 pengőt küldött: Moldovány János, Süttő.

1.50 pengőt küldött: Jobbágy Lajos, Negyed.

1 pengőt küldött: Jablonszky Ferenc Bp.

Romlott ételek okozta mérgezések leküzdésénél a gyorsan és biztosan ható természetes „Ferenc József" keserüvíz azonnali igénybevétele — egy vagy két ivópohárral — gyakran rendkívül fontos segédeszköz. Kérdezze meg orvosát!

— **Az egyetemet és főiskolát végzett magyar nők egyesülete** május 20-án, délután fél 6 órakor a vöröskereszt egylet helyiségében (Baross-utca 15. előadó ülést tart, amelyen Hrabéczyné Antalffy Gizella dr. „A nő a népközösség szolgálatában" címmel számol be németországi tanulmányútjáról. Vendégeket szívesen látnak.

Napihírek

AZ UJSÁGIRÁS JÖVŐJÉÉRT!

Lapunk mai számához mellékelten az olvasó csekklapot talál, amely arra szolgál, hogy kiki olyan összeggel töltse ki, amennyit őszinte jóérzéssel, szivesen ajánl fel az ujságírókért. Hatvanadik évfordulóját üli most a magyar ujságírók nyugdijintézete, s ebből az alkalomból az ujságírók társadalma a nagyközönség kedvéért való szakadatlan munkájából most egyetlen-először kilép, hogy személyes ügyére: rendje jövőjére irányitsa a nagyközönség figyelmét.

Hogy ezen a jubileumon, a hatvan év nagy ideje után az ujságírók nyugdijintézete ezt a közvetlen, a családias szerelet kapcsolatát is megkereshette a nagyközönséggel, bizonyitja azt, hogy a kormányhatóság mennyire értékeli és fontosnak tartja ennek az intézetnek szerepét, erős, szociális jövőjét.

A nyugdijintézet fennállása során sok változáson ment keresztül. A multban nem állhatott mindig hivatása magaslatán: akkor, amikor az üzleti szellemű ujságírás uralkodott és a sajtónak csak egészen kis része őrizte a tiszta nemzeti szellemet. Az ujságírói rend mai, nacionalista szempontok vonalán való átszervezése azonban megtisztulást és egyben a közönség becsületesebb és hűbb szolgálatát követeli, de ezzel egyértelműen, befelé, megköveteli az ujságírói sors tiszta és határozott biztositását is. A magyar ujságírás jövőjének anyagi és erkölcsi támasza és biztositéka a nyugdijintézet. Ebben a vonatkozásban is el kell érnünk azokat a nagyszerű eredményeket, amelyeket Németországban és Olaszországban teremtett meg a társadalom és az állam összefogása az ujságírás érdekében. Szükséges, hogy a magyar ujságírói rend társadalmunknak olyan elit rétege legyen, amilyent ez a hivatás megkövetel és magashőfokú, önfeláldozó munkája folytán megérdemel.

Az egész magyar nemzet és minden ujságolvasó személyes ügyét jelenti a magyar sajtó támogatása ezen a jubileumon. Ezért, aki most ebbe az akcióba bekapcsolódik, az ujságírás jövője mellé odaállásával az ország egyik legfontosabb ügyét: egyik vezető rétegének sorsát teszi magáévá.

Árkay Bertalan terve a Horthy Miklós-híd budai oldalának kiképzésére

A főváros polgármestere országos tervpályazatot hirdetett a Horthy Miklós-híd budai hídfőjénél levő Vitézek-terének és Szent Korona-útjának kiképzésére. A tervpályázat bíráló bizottságában helyet foglalt Morvay Endre alpolgármester, Dörre Endre tanácsnok, Hoepfner Pál műszaki tanácsos, a közmunkatanács részéről vitéz Irsy László alelnök, Hültl Dezső, Wälder Gyula műegyetemi tanárok és Gerevich Tibor egyetemi tanár. A bizottság egyhangú döntése folytán az első díjat *Árkay* Bertalan építésznek ítélte oda. *Árkay* terve, amely a kivitel alapját képezi, a Horthy Miklós-híd felől a Vitézek-terén két, 16 emelet magas toronyházzal nyitja meg ezt a Budapesten egyedülálló nagyszabású sugárutat, a Szent Korona-útját. A száz méter széles és három részre osztott felvonuló utat hétemeletes bérpaloták szegélyezik. A Verpeléti-út kereszteződésénél hatalmas körtér létesül, amelynek közepén egy 40 méter magas márvány obeliszk fogja hirdetni Magyarország feltámadását.

— **Anna főhercegnő látogatása a községi háztartási iskolában.** Pénteken délelőtt Anna főhercegnő meglátogatta a Prohászka Ottokár-utcai községi háztartási továbbképző iskolát. A magas vendéget Masson Izabella igazgatónő és Horony-Pálffy Aurél dr. székesfővárosi tanácsnok fogadta. A főhercegnő a látogatás végén nagy tetszését nyilvánította a háztartási továbbképző tanfolyam eddigi munkája és eredményei felett.

— **Zászlóavatás Nagybereznán.** A szlovák-német-szovjetorosz határral szomszédos nagybereznai járás lakossága filléres adományaiból a nagybereznai határvadászzászlóalj részére felajánlott Szűz Mariás csapatzászlót szombaton délelőtt avatták fel a kormányzó úr képviselőjének, vitéz Vásárhelyi Andor tábornoknak jelenlétében. A járás lakossága nevében Nagy Kálmán dr. főszolgabíró mondott beszédet, majd a tábori lelkészek megáldották a zászlót. A szép adományt vitéz Kolossváry László zászlóaljparancsnok köszönte meg. Az ünnepséget követő diszebéden vitéz Vásárhelyi Andor tábornok mondott pohárköszöntőt a kormányzóra.

— **Walter F. Otto előadása Budapesten.** Mint megirtuk, a königsbergi egyetem görög irodalom- és vallástörténeti professzora, aki ezidő szerint Debrecenben időzik, május 22-én, áldozócsütörtökön déli ¾12 órakor, az uj városháza disztermében (Váci-utca 62—64) előadást fog tartani: „Hirnév és dicsőség az ókori Hellasban" cimen. Az előadáson Baranyai Lipót dr., a Magyar Nemzeti Bank elnöke üdvözli a kiváló tudóst, kinek művei Magyarországon is széles körökben ismeretesek. Az előadás iránt, melynek jegyei a Franklin társulat (Egyetem-utca 4) és az egyetemi nyomda könyvesboltjában (Kossuth Lajos-utca 18) válthatók, igen nagy érdeklődés mutatkozik, éppen ezért az egyesület ajánlja a belépőjegyek idejekorán való beszerzését.

— **A magyar-bolgár bizottság ünnepsége** Borisz király névnapja alkalmából. A magyar nemzeti szövetség magyar-bolgár bizottsága Borisz bolgár király névnapja alkalmából a szövetség disztermében ünnepséget rendezett, amelyen Bartos Róbert méltatta a bolgár király érdemeit országa ujjáépítésében. Nyáry Iván az ország feltámadásának útját ismertette, a közönség soraiban Tosev Dimitrij bolgár követ vezetésével a bolgár kolónia számos tagja is megjelent.

— **Toronyiránt!** *Érdekes versenyek folynak most Finnország és Svédország valamennyi városában. Mint Helsinkiből jelentik, a két baráti nép aprajanagyja május negyedikétől huszonötödikéig gyalogló versenyt tart. Igyekvő, komoly, öldöklő gyaloglást, amelynek győztese Gusztáv svéd király nagydíját nyeri el. A hiradás, sajnos, nem közli, hogy az apostolok lovain haladó versenyzők időtartamra, vagy távolságra dolgoznak, de akárhogyan is van, a népes mezőnyökön rettentő küzdelem alakulhat a többiek lebirására nézvést. Elgondolható, mert a király szép „vándor"-díja csak egy, viszont május negyedike óta eddig kerek hatszázezren bocsátkoztak a legsportszerűbb lohalásba. A szivós és sorozatos versenyek szinte országos ünnepszámba mennek. Résztvesznek azon a finn nemzetgyűlés tagjai is, akik svéd kollégáikat hivták ki a küzdelmes bajfutásra. Sőt még maga Rangell svéd miniszterelnök is starthoz állt. Hogy ki lesz a nyertes, a két küzdő nemzet melyikének fia, azt persze ma még találgatni se lehet. Mindkét részről pompás, kisportolt lábinak eredtek el, ámbár ... nos igen, ámbár a finneket egy kicsit jobban fűti az önbizalom, a biztonság hevülete, hiszen csak Nurmijukra kell gondolniok. Mindamellett kemény legények a svédek is. Annyi bizonyos, ahol ennyire fent lobog a tiszta sportszellem, ott mindkét részről őszinte és felhő nélküli lesz a majdanvaló bajnok lelkes ünneplése. A magunk részéről mi is itt küldjük kalaplengetésünket ...* (u)

— **Az olasz géniusz napja.** Mint Olaszországban mindenütt, Magyarországon is megülik vasárnap, május 18-án, délelőtt 11 órakor az olasz géniusz napját a magyarországi olasz kulturintézetben. Az ünnepi beszédet Rodolfo Mosca, a Pázmány-egyetem tanára mondja. Az ünnepélyen az olasz követ is megjelenik.

— **Lelőtték a bakról a kocsist.** Szombaton hajnalban a Béke-téren vérbefagyott embert talált a kövezeten a rendőr. A férfit a mentők a Rókus-kórházba vitték, ahol csakhamar meghalt. Megállapították, hogy Ladár János a Bende Józsefné fuvarozó vállalat kocsisa volt a szerencsétlenül járt ember. Bendéné elmondta, hogy Ladár kocsija előtt haladt egy másik kocsin s mikor egy alkalommal hátratekintett észrevette, hogy a kocsis nincs a bakon. Rendőrt keresett és ekkor derült ki, hogy a kocsist már beszállították a Rókus-kórházba. Orvosi megállapítás szerint a kocsis halálát revolverlövés okozta. Most nyomozás folyik annak tisztázására, ki lőtte le a bakról Ladár Jánost s mi volt a merénylet háttere.

Eső-, ballon-, lódenkabát, raglán Márton és Szász V. Bálvány-utca 3. sz.

Toalettek a Király-dijról

Fekete kabát ezüstrókaujj, fekete ruha imprimé-derékkal.

Fekete-fehér összeállitású ruha, rövid kabáttal.

Imprimé-kosztüm, plisszirozott szoknyával.

Sötétkék shantung-kosztüm, fehér madeira-zsabóval.

(Egyik előkelő budapesti szalonnak a Király-dijra készített ujdonságaiból)

JÉGSZEKRÉNYEK,

villamos hűtőkészülékek, sörkimérőkészülékek, fagylaltgépek, jéggyártóberendezések.

HENNEFELD jégszekrénygyár VI. Ó-UTCA 6.

Árjegyzék ingyen és bérmentve. T.: 112-026, 115-646 Nemzetközi Vásáron: Iparcsarnok, 30/B—C fülke

— **Pénteken és szombaton is földrengést észleltek.** Pénteken reggel 9 óra 20 perckor, szombaton reggel pedig 5 óra 44 perckor földlökéseket jeleztek az országos földrengési obszervatórium készülékei. A belgrádi, a bukaresti és a jénai földrengésjelző intézet műszerei ugyancsak erős földlökéseket jeleztek mind a két napon. A földrengés központja Budapesttől mintegy 10.000 kilométerre lehetett. Jénában a földrengés mindkét alkalommal egy óránál tovább tartott.

Irógépek olcsó árban kaphatók

Kovács Aladár Budapest, VII., Nagyatádi Szabó-u. (volt Kertész-u.) T. 428-141. **46.**

Halálozás

Thébusz Aladár dr. kúriai tanácselnök 69 éves korában tragikus hirtelenséggel meghalt. Thébusz Aladár a Kúria egyik polgári tanácsának volt a tanácselnöke, ismert tudós tagja volt a magyar jogásztársadalomnak. Hirtelen halála mély részvétet keltett a főváros bírói és jogászvilágban. Temetése május 19-én, hétfőn délután 5 órakor lesz a farkasréti temető halottasházából.

Özvegy dr. *Feichtinger* Elekné báróné, született temesi *Reiter* Angéla május 17-én, szombaton meghalt. Temetése május 19-én, hétfőn délután 4 órakor lesz a farkasréti temetőben. Az engesztelő szentmisét május 20-án, kedden délelőtt 11 órakor mutatják be a Szerviták templomában.

Özv. *Torday* Lajosné, szül. nemes *Kőrössy* Eszter 88 éves korában Nagykőrösön meghalt.

Olicsek Ferencné szül. *Tossmann* Róza 76 éves korában Budapesten meghalt. Temetése május 19-én, hétfőn délután félöt órakor lesz a farkasréti temetőben.

Erőss Lajos dr. nyug. igazgató-tanár életének 77-ik évében Sátoraljaújhelyen elhúnyt. Temetése vasárnap délután 3 órakor lesz Budapesten a Kerepesi temetőben.

Szathmáry György Máv. felügyelő életének 61-ik évében Budapesten elhúnyt. Temetése szombaton délután volt a Farkasréti temetőben.

Nagyszabásu lesz a Vitézek Tere a budai Horthy Miklós-hídfőnél

Árkay Bertalan nyerte a tervpályázatot

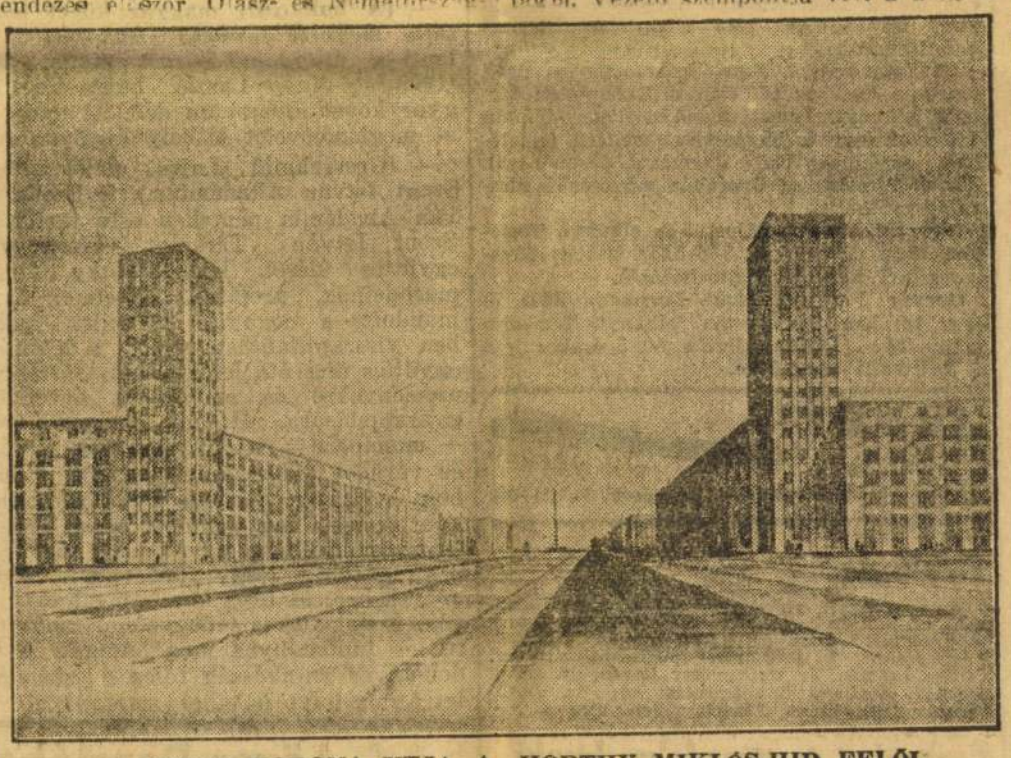
A főváros épitő programjában már hosszu idő óta szerepelnek nagyszabásu tervpályázatok, melyeknek célja nem kizárólag az időnként mutatkozó lakásinség kielégitése, hanem elsősorban célszerű és az esztétikai igényeket is kielégitő városkép kialakitása. Nálunk és külföldön is elismert tény Budapest szinte páratlanul szép fekvése s hogy ezeket az elemi természeti adottságokat milyen mértékig használjuk ki, ez egyedül *épitő-politikusaink látókörétől és épitészeink tehetségétől függ.* Tudjuk, hogy a mult sok hibát követett el és ezért a jelen feladatává lett az egységes városkép nagyobb gonddal és előrelátással, több izléssel való kialakitása. A helyes épitőpolitikának ujabb fejezete a *Szendy* Károly polgármester által hirdetett országos tervpályázat, melynek célja az ujonnan épült Horthy Miklós-hid budai oldalának, a még beépitetlen *Vitézek Terének* nagyszabásu modern, esztétikus kiképzése.

A tervpályázat biráló bizottsága minden szempontot mérlegelve, hozta meg döntését. A bizottságban a székesfőváros részéről *Morvay* Endre alpolgármester, mint a bizottság elnöke, *Dörre* Endre tanácsnok és *Hoepfner* Pál műszaki tanácsos foglaltak helyet. A közmunkatanács részéről *vitéz Irsy* László alelnök, *Hültl* Dezső, *Wälder* Gyula és *Gerevich* Tibor egyetemi tanárok, valamint a Magyar Mérnök és Épitészek Nemzeti Szövetsége és a Magyar Mérnök és Épitészegylet hivatalos kiküldöttei vettek még részt. A zsüri az első dijat egyhangu döntéssel *Árkay* Bertalannak itélte oda. **Az uj terv hatalmas méreteivel és *a körülményekhez alkalmazkodó szellemes megoldásaival számos olyan ujitást ölel fel, amilyent nálunk ezideig még nem oldottak meg.***

Az uj tér esztétikai kiképzésének rendkivüli jelentősége nyilvánvalóvá lesz, ha arra gondolunk, hogy beépitetlen városrészről van szó, melynek házai a most tervezett középpont köré csoportosulnak majd. A feltöltött lágymányosi tó helyén a Budafoki-ut, Verpeléti-ut és Fehérvári-ut környékén uj városrész van keletkezőben. Ennek a magja, de esztétikai szempontból vezetője és irányitója is a Vitézek-tere lesz. Hasonló folyamat játszódik le majd az uj városháza és az ujonnan épülő Madách-sugárut környékén. E tervek tág lehetőségeket tárnak fel az épitészek előtt s a szecesszió megfakult, unalmas házsorait modern, szellemesen megoldott terek és utak váltják majd fel. Ezt követeli a mai urbanizmus, a városiasodás és a fejlődő városi kultura gondolata.

A terv elkésült és remélhető, hogy mielőbb megvalósitására is sor kerül. Ezzel előzi és akadályozza meg a főváros vezetősége s a Közmunkatanács, hogy a rendszertelen, különböző egyéni szempontok szerint alakuló magánvállalkozások tervei el ne csufitsák az uj területet. Az épitkezések megindulását természetesen az épitőanyag beszerzésének nehézségei késleltetik, de mihelyt az akadályok elhárulnak a vállalkozók elől, előreláthatólag rövid egy-két év alatt felépül az egész kerület. A magánépitkezéseknek az emlitett területen, *Árkay* tervei szerint kell házaikat felépiteniök. A vállalkozási kedvet fokozza majd egyrészt az erősen mutatkozó lakáshiány, de másrészt a Horthy Miklós-hid által biztositott nagyszerű közlekedési lehetőség is. Az uj városháza valószinü déli fekvésü elhelyezésével a város magja is dél felé látszik eltolódni. Hasonló lehetőségek nyilnak majd az ujpesti hid megépülése után Óbudán is, ahol *Árkay* terve már mindenképen követendő példaként állhat, ha sor kerül az óbudai részek beépitésére.

A városfejlesztő folyamatnak két vezető szempontja lehet: egyrészt megőrzni, de korszerü eszközökkel bevonni a mindennapi forgalomba a régi történeti jellegő városrészeket és másrészt uj modern városrészek, vagy központok teremtésével irányt szabni a jövő fejlődés vonalának. Hasonló nagyvonalu városrendezés először Olasz- és Németországban indult el, gyakran egész kerülete ket bontott el a tervező épitész, hogy tágas, művészi igénnyel megoldott tereknek, utaknak, parkoknak és házsoroknak adjon helyet.

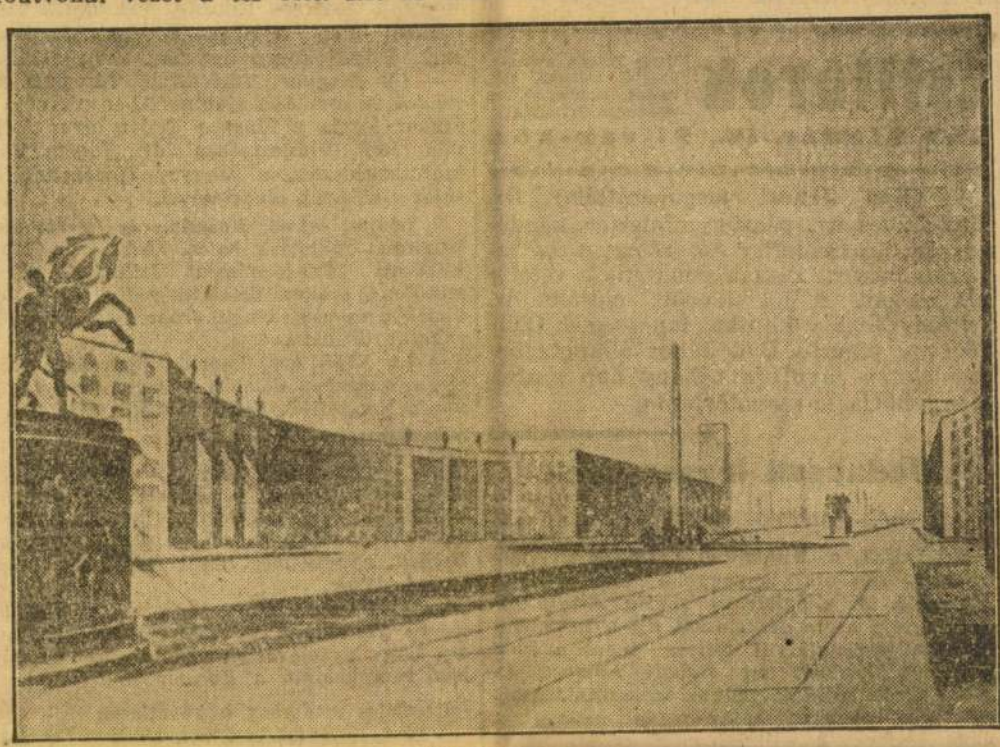

A SZENT KORONA UTJA A HORTHY MIKLÓS-HID FELŐL

Árkay terve a megvalósulás alapjait szolgálja. Eddig nem tapasztalt méretekkel és ötletgazdagsággal oldja meg a kitüzött feladatot. A Horthy Miklós-hid felől érkezve, egységesen kiképzett főutvonal vezet a tér felé. Ezt az utat — a Szent Korona utját — két 16 emeletes magas toronyház keretezi. *További méreteire jellemző, hogy 100 méteres szélességével, mintegy rekordot jelent. Két parksáv három részre tagolja s az impozáns felvonuló ut két oldalán 7 emeletes bérpaloták emelkednek.* De nem marad el méretben, vagy nagyvonaluságban a Vitézek-tere sem. A Verpeléti-ut keresztezésénél létesül majd a 160 méter átmérőjü hatalmas körtér, melynek közepén 40 méter magas márvány obeliszk emelkedik. Az obeliszk körül hatalmas vizmedence létesül. Ezt nagyméretü mozaik keretezi, honvédeink tetteit örökitve meg. A művészi hatást fokozzák majd a medencében és a téren elhelyezett szobrok is.

Érdekes eredeti megoldással biztositotta a művész, a téren köralakban emelkedő házak egységes hatását. Az elv szerint a térbe torkoló kisebb utcák nem bontják majd meg a monumentális épületek egységét, mert az utcák torkolatait is klasszikus oszlopokkal tagolják e alagutszerüen közelednek a központ felé. A másik *érdekes ujitás, hogy a téren áthaladó villamost már a Szent Korona utjánál a föld alá vezetik s csak a Verpeléti-utnál bukkan ismét a föld felé.* Ezáltal elkerülhető az impozáns térségen kanyarodó és a tér egységét megosztó villamoskocsi esztétikailag kellemetlen hatása. Az egész tér kiképzése páratlanul gazdag művészi és szobrászati kiképzésével a monumentális modern architektura jegyében áll.

A pályázat nyertese a fiatal magyar épitésznemzedék egyik legtehetségesebb tagja. Vezető szempontja volt a nagyvonaluságra, monumentalitásra való törekvés, mely egyrészt harmonikus folytatása a modern Horthy Miklós-hid vonalának, másrészt pedig a mai művészeti igénynek és iránynak lesz nemes képviselője. Egyszerü klasszicizáló vonalak, nemesen kiegyensulyozott tömegek szellemesen és változatosan feloldott felületek jellemzik *Árkay* tervét. Bár ez elvet eddig Olasz- és Németországban valósitották meg leggazdagabban, ujabb

A VITÉZEK TERE

alkotásunk nemes esztétikai érdemeivel egyenlőjogu vetélytársa lesz a külföldi mintaképeknek. Ha elvben hasonlit is azokhoz, lényegében és elemeiben mégis eltér tőlük. Kevésbbé nehézkes, mint a német monumentális épitészet, hanem szellemesebb, karcsubb és finomabban klasszicizáló — ennyiben az olasz épitészeti törekvésekhez hasonlit.

Ha még vannak a modern művészeti stilusnak ellenségei, az uj terv ki fogja békiteni őket. Bebizonyitja, hogy tehetségtelen alkotás nem lehet az egész modern stilus értékmérője és bebizonyitja, hogy mindenki előtt nyitva áll a további fejlődés lehetősége. Messze kerültünk már a kortól, amikor az uralkodó szerkezeti vasbetonváz határozta és kötötte meg egyedül az épitész kezét. Éppen ez ujabb terv igazolja, hogy a mult tapasztalatai alapján épitészeink megtanultak bánni az uj anyaggal, könnyebben formálják, harmonikusabban rendezik el és teljes mértékben szép alkotásokat varázsolnak elénk a merev anyagból. Az uj épitészet fejlődését a komoly tervezési lehetőségek sarkalják s a kockaházak unalmas falfelületei helyett, őszinte ritmusérzékkel, előkelően tagolt homlokzatok emelkednek majd az utcák során. A egykori terméketlen tó helyén hatalmas uj városrész veti meg lábát, melynek magja uj épitészetünk egyik legszebb alkotása.

Radocsay Dénes.

Hétnapos tavaszi gyógykúra
A SZENT LÁSZLÓ
Püspök Gyógyfürdőben

ISTVAN SZÁLLODA . . . P 66.50
ERZSÉBET SZÁLLODA . . P 59.50
KOMZSIK VILLA . . . . P 59.50

A hétnapos kurában bentfoglaltatik napi háromszori étlapszerinti elsőrendü étkezés, gyógy- vagy hullámfürdő.

Viktor szálloda: szoba, háromszori polgári étkezés, gyógy- vagy hullámfürdő P 49.—

Ha reumában szenved, vegye most igénybe a kurát. A mérsékelt árak junius 15-ig érvényesek. Iszapfürdő, iszappakolások, női és férfi, forró és langyos, tükör- és kádfürdők.

Éttermeink magyar-francia, valamint diétás étkezés szerint szolgálják a fürdőző közönség igényeit, akár étlap, akár penzió rendszerben.

Erdély egyetlen hullámfürdője!

Esterházy Pál herceg 20.000 pengős adománya a Hirlapirók Nyugdijintézetének

Herceg *Esterházy* Pál értesitette a Magyar Hirlapirók Országos Nyugdijintézetének elnökségét, hogy az intézetnél fennálló 40.000 pengős alapitványát az intézet 60 éves jubileuma alkalmából 60.000 pengőre egésziti ki.

*

Dr. *Mosonyi* Dénes pápai prelátus, kalocsai nagyprépost a *Nemzeti Ujság* utján 100 pengős adományt küldött a Magyar Hirlapirók Országos Nyugdijintézetének. A beküldött adományt rendeltetési helyére juttattuk. Dr. *Molnár* Kálmán, a pécsi egyetem tudós tanára a mai nap folyamán 100 pengőt adományozott a *Dunántul* szerkesztősége utján a Magyar Hirlapirók Országos Nyugdijintézete javára

*

A *Magyar Hirlapirók Országos Nyugdijintézete* javára a mai napon a következők küldték be adományaikat:

Demetrovits mérnök textilgyára 200 P, Zimmer Ferenc, Légrády Ottó, dr. Mossonyi Dénes (Kalocsa), Magyar Konfekciómüvek r. t. 100—100 P, dr. Delhaes Rigand 30 P, a Magyar Cserkészszövetség budapesti kerülete gyüjtése 25 P, Felvidéki Egyesületek Szövetsége Budapest, Nagy Ferenc Keszthely, Erdélyi Vasutas és Köznyugdijasok Egyes. Kolozsvár, Dillmant Gézáné (Pestszentlőrinc), Jákó Imre 10—10 P, Lovas Béla, dr. Moskovits Ignác, özv. Török J. F. Rákospalota, Erdélyi Emilné, dr. Bucsánczky Bertalan, Gyarmathy Mózes, Oláh Miklós, özv Sturavics Antalné (Nyiregyháza), Mühleitner Kálmán (Nagyrécse), özv. Zöldy Jánosné 5—5 P Kerner Margit és Rösznet Valéria (Dunaharaszti) 4 P, Vannay László, Hajtmanszki Kálmán (Gesztered), dr. Ottova Ignácné (Révfülöp), Polkay Wollmann Árpád (Téglás), Kónya Kálmán (Nagyborosnyó) 3—3 P, özv. Moussung Gézáné, Ujvári Gyuláné (Marcali), özv. Pavics Jenőné (Kispest) 2—2 P, Szabó Julia (Csány), Varga Imréné (Debrecen) 1.50—1.50 P, Koós Gyula (Rajka), Boér József (Pestszentimre) 1—1 P.

UJ AROSA
a Széchenyi-hegyen,
luxus öröklakásai

5000 öles parkban csodás kilátással, fent a hegytetőn, a fogas végállomásánál, Agancs-u 30. sz. Bőv. Épitési iroda, Szabadság-tér 17., Tőzsdepalota (Grünfeld). Tel.: 115—497. Vasárnap a helyszinen.

Felvidék!
JUNIUS 1-ÉN
indul a
BUDAPEST-KASSA-UNGVÁR
légi járat
Dijtalan menetrendet küld
MALERT
Budapest, V., Dorottya-u. 7.

ÖLTÖNY, FELÖLTŐ mérték után P **180.—**
BLUM ÉS TESTVÉRE, angol urirazabóság IV., Váci-u. 33. Piarista palota

Fiát nyaraltassa

a Balaton legszebb részén, **BALATONEDERICSEN** (Zala m.) Napi 5 szöri bőséges étkezéssel P 3.50. Fürdés (gyermekstrand is), kirándulás. Jelentkezés korlátolt számban Kalazantinus Atyák Rend házában. Budapest II. Toldy Ferenc-u 30 156—414

Ifjusági dalos-ünnepély

A budapestkörnyéki és vidéki tankerületi polgári iskolák több mint ezerkétszáz dalosszavu ifjusága szerepelt szombaton délután a Zeneművészeti Főiskolán. Dr. *Kemenes* Illés tanker. főigazgató ünnepi beszéde vezette be a hangversenyt. A Himnusz után vonultak fel a kedves fiatal szereplők. Kispest, Pestszentorzsébet, Ujpest, Szentendre, Csillaghegy, Rákosszentmihály, Rákoskeresztur, Zsámbék, sőt Kecskemét is elküldötte a maga kis polgárista dalnokait, akik szivvel-lélekkel énekelték Kodály, Bartók, Bárdos, Kerényi, Halmos, Farkas, Péter, Vásárhelyi és mindenekfölött Liszt Ferenc magávalragadóan szépséges alkotásai közül — a legszebbeket. Tüntető taps jutalmazta őket, az uj magyar dalosnemzedék ifju dalnokait, akik kiváló tanárnők és tanáraik, *Geöcze* Anna, *Jerome* Robert, *Hollyné*, *Farkas* Mária, *Kerfay* Ernő, *Németh* László, *Demuth* Lajos, *Pallós* Béla, *Geszthelyi* Anna, *Porcsalmayné Angyal* Ilona, *Megáll* József, *Nyéki* Julia, *Kutas* Viktor és *Szabó* Mária tanárnők és tanárok gondos irányitásával szólaltatták meg a gyönyörü énekkari alkotásokat.

Kinevezés:

A vallás- és közoktatásügyi miniszter a tudományos tisztviselők létszámában dr. *Ferenczi* Sándor egyetemi tanársegédet I. oszt. muzeumi őrré a VII. fizetési osztályba, dr. *Mozsolics* Amáliát muzeumi őrré a VIII. fizetési osztályba és dr. *Deák* Imre tanügyi fogalmazót allevéltárnokká a VIII. fizetési osztályba kinevezte.

A kormányzó az iparügyi miniszter előterjesztésére *Bornemisza* Bélának, a m. kir. állami vas-, acél- és gépgyárak vezérigazgatójának a miniszteri tanácsosi cimet adományozta.

Eljegyzés:

Mayer Klára (Zombor) és dr. *Kukorelly* György (Budapest) jegyesek. Minden külön értesités helyett.)

BUTORT polgár modern és stylt vegyen **Keresztény** Műasztalosok Butorcsarnokában
Telefon 181-591. — Cégt. SZUKE PÁL és LUKÁCS JÓZSEF
Budapest IX., Ülői-ut 19. Kedvező fizetési feltételek

Néhai báró *Fuchs* Ludwig és felesége szül. gerstburgi és hörtenbergi báró *Giovanelli* Mária leányát, Erzsébetet (Merano) eljegyezte néhai magyargyerőmonostori báró *Kemény* Pál és felesége született vámteleki *Millasin* Livia fia: dr. báró magyargyerőmonostori *Kemény* Gábor.

Legujabb frakkok, szmokingok, zsakettek kölcsönzése. Telchner, Királyi Pál-u. 7. T: 185—796.

Házasság:

Farkas Lajos detektivfelügyelő és felesége, szül. *Huszár* Lujza leányát, Lujzát május 17-én délután 6 órakor a tisztviselőtelepi Magyarok Nagyasszonya templomában vezette oltárhoz dr. *Kovács* Ernő miniszteri segédfogalmazó, *Kovács* János és *Meringer* Gizella fia.

Budapest egyik legrégibb intézete a
Szent Margit Leánynevelő Intézet
IX., Knézits-u. 7. Telefon: 186—423.
iskolái: Patrona Hungariae leánygimnázium I—VIII. osztálya, egy és kétéves kereskedelmi szaktanfolyam, polgári és elemi leányiskola. Felvesz bennlakó, félbennlakó és bejáró növendékeket. Bővebb felvilágositást ad az intézet vezetősége.

Ráczbolyi Ferenc, a Péti Nitrogénművek rt. igazgatója és felesége, *Pongrác* Irén leánya, Irén és *Lechner* Ödön okl. épitészmérnök, id. *Lechner* Lóránd müegyetemi int. tanár és felesége *Hümpfer* Ottilia fia, május 21-én este 7 órakor tartják esküvőjüket a budavári Koronázó főtemplomban.

Lőfő kibédi és nagyváradi *Istvánffy* Márta és *Jenes* Nándor, a Magyar Film Iroda osztályvezetője május 17-én tartották esküvőjüket a Szont István bazilikában.

Hochrein Angyalka és *Zanaty* (Hutter) Béla okl. vegyészmérnök, államvasuti főmérnök május hó 14-én házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

Háromnapos weekend pünkösdkor

Kényelmes luxus autókarral május 31-től junius 2-ig. **FELIXFÜRDŐN**, Nagyvárad mellett. **Meleg strandfürdő.** Részvételi dij 70.— pengő.

PÜNKÖSDKOR, MÁJUS 31—JUNIUS 2-IG háromnapos autókar-utazás: **LOSONC, DOMICA-csepkőbarlang, ROZSNYÓ, KRASZNAHORKA, KASSA, LILLAFÜRED.** Részvételi dij: 85.— P.

KILENCNAPOS ERDÉLYI AUTÓBUSZTURA május 31-től junius 8-ig **Részvételi dij: 245.— P.**

Részletes prospektus és jelentkezés:

Cristoforos

a Nemzeti Ujság és Uj Nemzedék utazási és menetjegyirodája. Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 5. Telefon 18—75—02 és 18—95—32.

Nyolc nyilas vett részt a titkos röpcédulák előállitásában

Az utóbbi hetekben nemcsak Budapest, de a vidék is nagymennyiségü nyilas röpcédulát kapott. *„Nyilas Testvér"* megszólitásu volt a röpcédula, amelyet ismeretlen szerzők *titkos helyen* tartott nyomdában állitottak elő.

A politikai rendőrség erélyes nyomozással kutatott a röpiratkészitők után és most sikerült leleplezni a titkos nyomdát. A Floh-ügyből már ismert és korábban letartóztatott *Végső-Holtzspah* Károly adott megbizást a röpiratok elkészitésére. A szöveget dr. *Sinka* Gyula magántisztviselő irta, a sokszorositást *Kelemen* Ferenc müszerész végezte. A röpcédulák terjesztésében tevékeny részt vett továbbá még *öt nyilas*, akik a Floh-cukrászdában történt rombolás miatt kerültek a rendőrségre.

Halálozás:

Molnár Ferenc nyug. I. oszt. postaaltiszt 67 éves korában meghalt. Temetése Ráckevén május 17-én volt a Szent Domonkosról elnevezett temetőben.

Berger Ferenc asztalosmester 70 éves korában május 15-én elhunyt. Temetése 17-én délután fél 5 órakor volt a farkasréti temető halottasházából.

Dr. *Tutsek* Géza, Brassó vármegye ny. tiszti főorvosa életének 67. évében Budapesten hirtelen elhunyt. Temetése május 19-én délután 4 órakor lesz a Kerepesi-ut melletti temetőben. Az elhunytban *Bogdánfy* Gézáné szül. *Tutsek* Piroska, az Operaház művésznője édesapját gyászolja.

Oberreht Margit május 15-én elhunyt. Temetése 18-án délután fél 5 órakor lesz a rákoskereszturi temető halottasházából.

Olicsek Ferencné szül. *Tossmann* Róza 76 éves korában Budapesten elhunyt. Temetése május 19-én, hétfőn délután fél 5 órakor lesz a farkasréti temetőben.

„IVORY"
TÖLTŐTOLL
CSAVARIRÓN

Reklámcélokra is
„IVORY"-üzem Király-u 44. Javitások T.: 224—804.

Találkozó.

A nagyváradi premontrei atyák gimnáziumában 1891-ben érettségit tett iskolatársakat junius 10-én reggel 9 órára ötvenéves találkozóra hivják Nagyváradra, a premontrei főgimnáziumba dr. Cziffra Kálmán, dr Gyöngyössy István, dr. Imrik Gusztáv. Részletes felvilágositást ad: dr. Imrik Gusztáv, Nagyvárad, Pázmány Péter-utca 4.

Egyesületi és társadalmi hirek:

A Magyar Jogászegylet egyházjogi szakosztálya május 19-én fél 6 órakor a Tudományegyetem egyházjogi intézetében ülést rendez, amelyen Schermann Egyed tart előadást a magyar szerzetes jogi helyzetéről.

Az Országos Magyar régészeti és Művészettörténeti Társulat május 21-én 6 órakor a Nemzeti Muzeum előadótermében (VIII., Baross-u. 13.) ülést rendez, amelyen dr. Gallus Sándor és dr. Ferdinandy Mihály tart előadást.

A Magyar Meteorologiai Társaság május 20-án 6 órakor a Társaság intézetében ülést rendez, amelyen dr. Béll Béla „A légkör átlátszósága" cimmel tart előadást.

A kaposvári felsőkereskedelmi iskolában az 1931. évben érettségizett öregdiákokat felkéri Zákányi Lajos jegyző, Nyergesujfalu, hogy cimüket haladéktalanul közöljék vele.

Csillárok
Mária Terézia kristályüvegből, hollandi kov. vasból, minden stilben elsőrangu kivitelben
Bán Aladár, IV., Pi vax-köz.

— **(Bud Jánost megoperálták.)** Dr. *Bud* János ny. pénzügyminiszter, kezelőorvosa, dr. Schaffler József egyet. m. tanár tanácsára mandula-műtétnek vetette alá magát. A jól sikerült műtétet dr. Alföldy Jenő v klinikai tanársegéd, OTI-főorvos végezte. Bud János állapota örvendetesen javul és néhány nap mulva elhagyhatja a szanatóriumot

— **(A NEMZETI UJSÁG) mai számához az Ujságirók Nyugdijintézetének 44.575. számu csekklapját csatoljuk. Kérjük minden olvasónkat, küldje be adományát a Magyar Ujságirók Nyugdijintézetének (VI., Andrássy-ut 101.).**

— **(A bukaresti magyar követ bemutatta megbizó levelét.)** *Bukarestből* jelenti a *Magyar Távirati Iroda*, hogy *Galánthai-Nagy* László bukaresti magyar követ szombaton délelőtt nyujtotta át megbizólevelét Mihály királynak.

— **(Grosschmid Lajos emlékezete a Szent István Akadémián.)** A Szent István Akadémia pénteken este tartotta a Szent István Társulat kistermében együttes ülését. Ezen *Pataky* Arnold másodelnök, prelátus, egyetemi tanár mondotta a megnyitó beszédet, amelyben visszapillantást vetett a legutóbbi együttes ülés óta lefolyt nagy történelmi eseményekre és az ország örvendetes gyarapodására. Hálánk és kegyeletünk — mondotta — mindazoké, akik életüket és vérüket áldozták fel hazánk érdekében. Ezután *Sárközy* Pál bakonybéli apát, rendes tag mondott emlékbeszédet Grosschmid Lajos egyetemi tanár, rendes tag fölött. Nagy vonásokban vázolta az 1940-ben, 54 éves korában elhunyt kiváló matematikus müegyetemi tanár életét és tudományos munkásságát. A tudományos munkásság főleg a számelmélet terén folyt le, ahol nemzetközi viszonylatokban is jelentős eredményeket ért el. De emellett családi hagyományainál fogva rajongója volt a görög és római klasszikusoknak is. Ez magyarázza, hogy görög és magyar szöveggel adta ki Archimedes homokszámitását. Ezután az együttes ülésen az elnök bejelentette a székesfőváros részéről megjelent *Sztankay* István tanácsjegyzo jelenlétében, hogy a főváros állandó támogatást szavazott meg a Szent István Akadémiának. Végül folyó ügyeket tárgyaltak.

— **(A Magyar Történelmi Társulat)** ezévi rendes közgyülését junius 19-én délután öt órakor tartja a Magyar Tudományos Akadémia heti üléstermében dr. *Hóman* Bálint kultuszminiszter, a Magyar Történelmi Társulat elnökének elnöklésével.

* **Izletes, olcsó hustalan és egytál ételek** készitését mutatják be az Elektromos Müvek Eskü-uti főzőelőadásain. Délutáni előadás szerdán 5 órakor, délelőtti pedig hétfőn, csütörtökön és pénteken 10 órakor van. Részvétel, ruhatár dijtalan.

— **(A XIII. ker. Levente Egyesület)** május 18-án, vasárnap délelőtt háromnegyed 11 órakor a Nemzeti Szinházban matinét rendez.

Budapesti lóversenyek

Vasárnap, május 18

Ma futják a *Milleniumi dijat*. A magyar turfnak 1896 óta legnagyobb ünnepe ez a nagy dij. A világháboru végéig *Király-dijnak* hivták, azóta *Milleniumi dij* a neve. Ma tizenkét elsőosztályu telivér indul a szép trofeáért, közülök mi *Haladj*, *Kamarás* és *Álom* között nehezen tudunk választani. Amivel nem akarjuk határozottan kizárni a többi résztvevők esélyét, mert például *Hilversum*, *Trissotin*, *Bakchich* és *Nemes* mindegyike méltó lenne a nagy dij dicsőségére, de az elsősorban emlitett három krekk momentán annyira előterében van az esélyek találkozásának, hogy nagy meglepetésnek tartanók, ha nem e három egyike nyerné meg az idei *Milleniumi dijat*. Mindenesetre eléggé nyilt nagy dij előtt állunk, ami kétségen kivül nagyon érdekes versenyt igér és ha a májusi idény derüs verőfénnyel köszöntene ránk — a régi feledhetetlen *„pesti Király-dijak"* emlékei élednének fel bennünk.

A többi futam is méltó lesz a nagy dij napjához.

Jelöltjeink a következők:

I. *Taifun—Idler—Nincs több*
II. *Rianás—Horthy-istálló—Pattogó*
III. *Dame blanche—Tündérálom—Schejbal lov.*
IV. *Haladj—Kamarás—Álom*
V. *Várnagy—Blue Boy—Hős*
VI. *Harcias—Csöppi*
VII. *Farandole—Tenax—Katica*
VIII. *Rontó Pál—Witchcraft—Gül Baba*

Szombat, május 17

A *Tavaszi dijat* a *Horthy*-istálló *Sebaj*-a nyerte meg *Parittya* és *Évike* ellen. *Kontrás* startveszteséggel indult a külső oldalon. Ezért nem tudott érvényesülni. Egyébként *Horthy* Jenő telepe még két más versenyt is nyert e napon és pedig a *Kétévesek versenyét Pietrosz*-szal, a *Nyeretlenek versenyét Veritas*-szal. A *Kétévesek maidenversenyét* dr. *Friedl* László szép *Cagliostro*-ménje, *Délibáb* nyerte meg, mint elsősorban lefogadott kedvenc.

Az első futam után, amelyben a *Kenderesi ménes Pietrosz*-a győzött, a közönség spontán nagy ovációval ünnepelte *Pietrosz* jelenlevő tulajdonosát, a *Kormányzó Urat*.

Részletes eredmény a következő:

I. **Kétévesek versenye.** 900 méter. 1. Kenderesi ménes **Pietrosz** (6:10 r.) Szokolai, 2. Csernovits A. Basalak (1½) Schejbal 3. Horvátovich F. Eszter (5) Rózsa. Fm.: Gitka. ½ h., 2½ h. Tot.: 10:16. Befutó: 29.

II. **Nyeretlenek versenye.** 1600 méter. 1. Horthy J. **Veritas** (p.) Szokolai, 2. Szabó L. urnő Munkás II. (5) Klimscha, 3. Issekutz Gy. General (5) Gill. Fm.: Gonosz Pista, Columbus, Jó estét!, Criterium, Som, Dixie. 4 h., fejh. Tot.: 10:17, 12, 13, 20. Befutó: 1—2:34, 1—3:70.

III. **Nyeretlen kétévesek versenye.** 900 méter. 1. Dr. Friedl L. **Délibáb** (p.) Weiszbach, 2. Horthy J. Dukla (3) Szokolai, 3. Sóskuti istálló Korond (6) Csuta. Fm.: Zsebmetsző, Tündérálom, Uccu, Hordár, Etele, Saskatoon, Primadonna. 5/4 h., fejh. Tot.: 10:23, 14, 18, 29. Befutó: 1—2:43, 1—3:162.

IV. **Tavaszi dij.** 1100 méter. 1. Horthy J. **Sebaj** (6) Alt, 2. Herceg Festetics Parittya (3) Klimscha, 3. Hajnal B. Évike (10) Szentgyörgyi. Fm.: Kontrás, Nótárius, Bariton, Corso. Nyakh., nyakh. Tot.: 10:69, 22 14, 23. Befutó: 301.

V. **Eladók handicapja.** 1300 méter. 1. Jeney I. urnő **Sári** (8) Gill, 2. Lázár K. Boruette (12) Fetting F., 3. Horthy J. Az se baj (6) Kolonics. Fm.: Pénz, Csicsóné II., Padisah, Szirt, Old Joe. Mester, Albusz, Granicsár, Hozsánna, Huri, Cassiopeia 1 h., fejh. Tot.: 10:181, 54, 67, 41. Befutó: 1—2:2032, 1—3:1234

VI. **Handicap.** 1600 méter. 1. Polgár B. **Lehel** (12) Csömöri, 2. Szentmihályi istálló Darabont (3) Gelics 3. Kertész S. urnő Keep Smiling (3) Török. Fm.: Tenor, Gárdista, Como, Medea, Blizzard, Göre Gábor, Kujon. 5/4 h., 3 h. Tot.: 10:290, 67, 21, 19. Befutó: 1—2:1091, 1—3:1488.

VII. **Welter handicap.** 2400 méter. 1 Fehér Ernő **Garam** (3) Schejbal, 2. Magda istálló Felhő II (1½) Török, 3. Lesvári ménes Seregély (4) Balog. Fm.: Láncos, Ferkó, Kongo, Ripacs. 5/4 h., rövidfejh. Tot.: 10:43, 12, 12, 13. Befutó: 158.

VIII. **Welter handicap.** 2400 méter. 1. Rubin S. Anuka (2½) Csuta, 2. Horthy J. Kond le (1½) Kolonics, 3. Mendel H. urnő Pitykó (2) Schejbal. Fm.: Dobverő, Obálka, Dodónéni, Maresa. ¾ h., 1½ h. Tot.: 10:40, 14, 13, 13. Befutó: 133.

Antik butorok
garnitúrák csillárok disztárgyak, stb a Magyar Vacuum Cleaner Beraktározó helyiségeiben, V. Visegrádi-u. 62 Forgács mükereskedés.

Hogyan dolgozik a Női Szociális Képző?

A szó legmagasabb értelmében vett, rendkivüli érdeklődéssel kisért két propagandaelőadást rendezett szombaton a *Katolikus Női Szociális Képző* a Központi Katolikus Körben. A négy éve működő hasznos intézmény, amely dr. *Slachta* Irén igazgatása alatt áll, tizennégy képben a közönség elé varázsolta a képző iskolatermeit, amelyekben szakelőadóik vezetésével a növendékek bemutatták a szociális képző egész anyagát, szellemét és irányzatát. Valóban *uttörő munkásság* képe bontakozott ki az előadásból és a nagy érdeklődés tanuságot tett arról, milyen fontos és közérdekü a szociális képzőnek ez a bemutatkozása.

Bevezetőül *Slachta* Margit, a Szociális Testvérek főnökasszonya vázolta a képző célkitüzéseit. A világnézetek mai kavargásában, mint mondotta, szükség van világnézetre, meggyőződésre és annak felismerésére, hogy a világ békéje csak a szeretteten épülhet fel. A képző *talpraesett, lelkes, szociális munkásokat nevel*, akik kellő hozzáértéssel veszik fel a harcot a szociális nyomor ellen, az erubervédelem szolgálatában.

Egymásután következő képekben láttuk ezután a jószándéku, de tájékozatlan leányt, aki segiteni akar, de belátja, hogy még a segitéshez is előképzettség kell. Igy kerül a szociális képzőbe, ahol megtanulja a *szervezést*, megismeri a *munkaközösség* eszméjét. A képző elsőrendü fontosságot tulajdonit a *retorikának* és a közönség mindjárt meggyőződhetett, rövid idő alatt *milyen ügyes szónokok váltak a növendékekből*. Fontos szerephez jut a *lélektan* is, hiszen enélkül alig képzelhető el a szegényekkel való bánnitudás. De az idő pénz, jól ki kell használni, és ezért tanulják meg a hallgatók a *hasznossági elvet*. Természetes, hogy a *szociológia* tanitása sem hiányzik az iskola anyagából, amelynek alapvető fontossága van a szociális gondozók lelkületének kialakitásában. Megtanulják a házi betegápolást, a fiatalkoruakkal való foglalkozást, ünnepélyek rendezését. Igen érdekes volt az a kis *gyakorlati statisztika*, amelyet az *Auguszta*-telepről készitett a képző hallgatósága. *Megdöbbentő és megszivlelendő adatokat* tártak a közönség elé! Végezetül a képző énekkara szerepelt kis ünnepély keretében.

A kitünően sikerült előadások bizonyára nemcsak a pillanatnyi szórakozást szolgálták, hanem *komoly utmutatást adtak a pályaválasztás előtt álló leányifjuságnak*. Azt hiszszük, hogy a szociális képző lelkes seregének tüze *mind több és több szivet lobbant lángra* és évről-évre szaporodik majd azok tábora, akik a szociális gondozást választják életpályául.

— *(A ZÖLDSZINŰ UTALVÁNYOK BEVÁLTÁSA.) A közellátási miniszter rendeletet adott ki a bőrtalpu lábbeli beszerzésére jogositó zöldszinü utalványoknak az iparosoknál történő beváltásáról. A rendelet értelmében iparos, vagy kereskedő iparosnál október 1-ig csak a junius elseje előtt kiállitott zöldszinü utalványt válthatja be.*

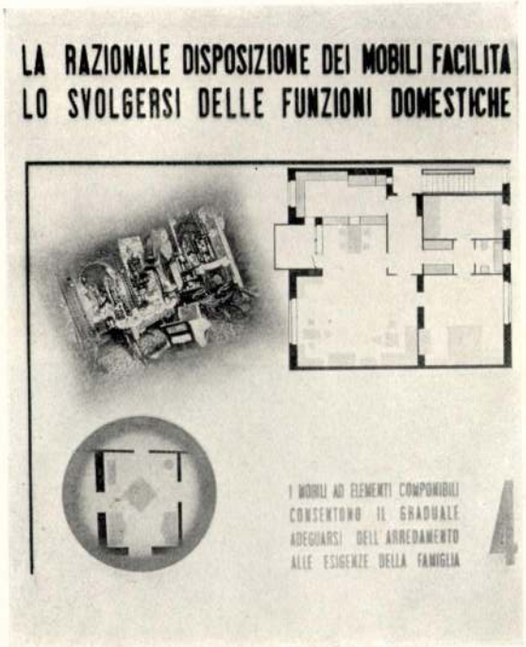
Bevezetett
textilnagykereskedés
és
textilrészlet-
üzlet megnagyobbitáshoz 150—200 ezer pengővel **társat keres.** »Dupla haszon« jeligére **Blocknerhez, Vilmos császár-ut 33.**

Főutvonalon lévő iparvállalat mintegy 3000 főt számláló munkástelepeinek élelmezésére olyan
henles és mészárost
keres, aki az üzletet saját számlájára bonyolitja le, amihez természetesen kimutatható tőkével és megfelelő gyakorlattal kell rendelkeznie. Őskeresztény iparosok, „Ipartelep" jeligére küldjék részletes ajánlatukat a kiadóhivatalba. Az ipartelepen jégverem, kimérőhelyiség és szerény lakás rendelkezésre áll.

Modern villa 5 szobás
azonnal beköltözhető, 1932-ben épült, adómentes, etagefütéssel, melegvizellátással, 3 terrasszal, müépitész tervezése, ismert komoly vállalkozó kivitelezése, 365 öles kertben, Alag legszebb helyén azonnal
eladó.
Tulajdonos telefonja: 310—755.

FŐZÉSI GONDJÁT
megosztjuk. A **Gázmüvek** VI., Vilmos császár-ut 3. szám alatti bemutató termében kedden és pénteken délután 5 órakor tartandó előadásainkon olcsó és időszerü ételek készitését mutatjuk be és a gázkészülékek helyes kezelését ismertetjük. Belépődij nincs.

Megbizásért
biztos állandó keresetre Budapesten és vidéken ajánlkozzék „MÁRKÁS CIKK" jeligére főkiadóba.

Néhány tábla a milánói Triennale város- és lakásépítési kiállításáról:
(Rendezők: **Bianchetti, Pasquali** és **Tea** építészek.)

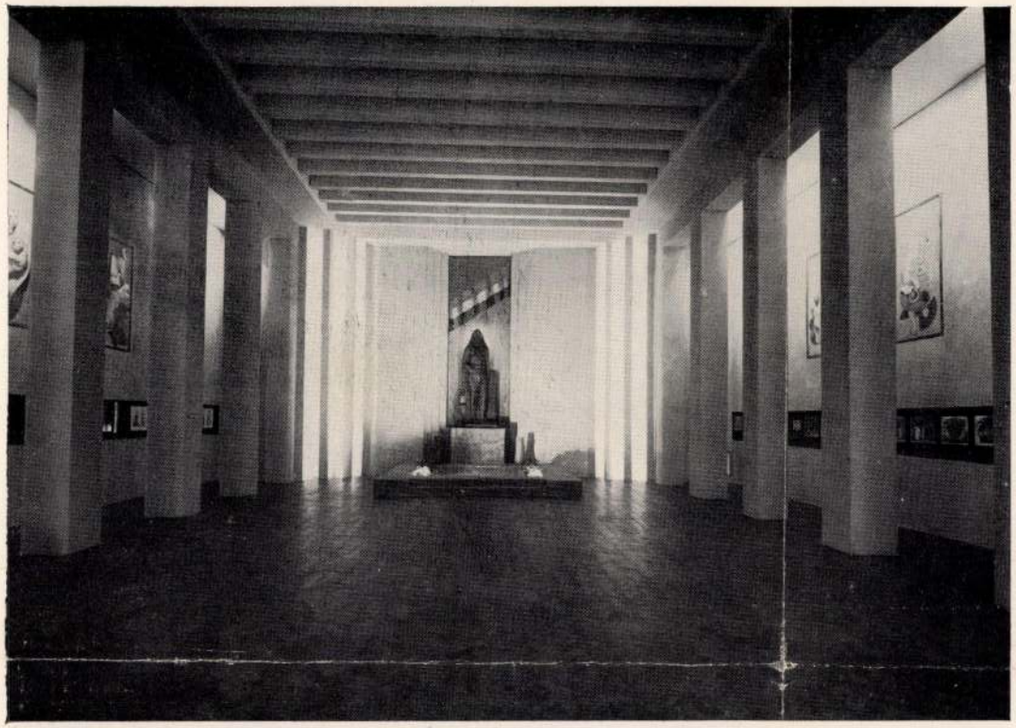
A tábla szövege:

4. *A bútorok racionális elhelyezése megkönnyíti a házi funkciók lebonyolítását. Az összerakható elemekből alkotott bútorok követik a család fejlődését.*
9. *Nem szükséges, hogy házak elrendezése az utca irányának alárendeltessék. Az egészségtelen és antiszociális udvaroknak el kell tűnnie a mai városból.*
10. *A mult építési módszerei kizárták az embert a természettel való összefüggésből. Magas házak zöld sávok között — alacsony házak külterjes városfejlődéssel.*

Az erkölcsi és politikai fejlődés nagy állandója az Ember, eszével és szenvedélyével. — Az építészet fejlődésének egyetlen állandója az ember, méreteivel és igényeivel.

Táblák a korszerű lakásrendezés programmjáról.

A-30-5

Az 1936. évi milánói Triennale magyar terme. Tervezte: **Árkay Bertalan** építész, a szobor Borbereki Gy. műve.

Persze az olaszok is szeretik az ünnepélyességet, kiállításaikon ők is berendeznek egy termet, amely ünnepélyes h tású — a kérdés csak az, hogy ezt hogy s miként teszi. — Sohasem lesz a mai o asz építészek alkotta ünnepélyesség komor és szigorú — ellenkezőleg, a legszellemesebb megoldásokat keresve-keresik, az ünnepiesség legyen derűs és napsugaras, az ünnep alatt nem gondolnak gyászszertartásra, avagy temetésre — ellenkezőleg, az ünnepre hivatottak lelke szárnyaljon a magasba a napsugár szárnyain.

A VI. Triennale megnyitása egybeesett a keletafrikai győzelemmel, a victoria termévé avatták annak dísztermét. A kép alig képes azt a sugárzó diadalmas hatást közvetíteni, amelyet ez a terem a szemlélőből kivált. Ez valóban ünnepi terem — az igazi, optimista ünneplés terme — s nem a lemondásé. Sapienti sat . . . Sz.

A Triennale Sala della Vittoriája, G. Palanti építész, a szobor L. Fontana műve. Az összes fotók: Crimella.

Tér és Forma
1936. 292. l.

MAGYAROK A VALLE GIULIÁBAN

IRTA:
TÚRI BÉLA

Róma, április hó.

A *Valle Giuliá*-n akkor is végig menne a Róma szépségeit élvező külföldi, ha nem hivnák fel a figyelmét a hirdetések a nemzetközi egyházmüvészeti kiállitásra. A *Mostra d'arte Sacra* épülete pedig ép ott pompázik, ahol a *Monte Pincio* lépcsőzetes lejárata oly természetességgel olvad össze a Valle Giulia müvészi épületeivel és kertjeivel. A római épitkezésnek és parkrendezésnek e harmoniája, amelyben a természet és müvészet szinte egybenőve jelentkezik, fogadja már az embert a kiállitás épületébe való belépés előtt. A belépés után pedig az egyházi müvészet mindjárt a természetfeletti régiókba emel, mert az előcsarnokban olasz müvész alkotta oltár és orgona áll templomi miliőben. Vasárnaponkint szentmisét is itt hallgatnak a müvészek, tehát nem lélektelenül hatnak a templomi berendezések, hanem élő virággal diszitve és az ájtatosságtól is megszentelve hivják fel a látogatót is áhitatra.

Már ez az introductio, ez a belépés és bevezetés is megfelel a kiállitás, illetve a pápa céljának. Ugyanis a nemzetközi egyházmüvészeti kiállitás célját és programját maga a pápai szózat ugy jelölte meg, hogy bemutattassék, hogy *a modern törekvések az egyházmüvészetben mikép elégitik ki az egyházi kultusz igényeit*, hogy mikép tudják azt a célt szolgálni, melyet az egyházi müvészetnek a vallási életben betöltenie kell. A kiállitásnak azt kellett tehát dokumentálni, hogy az egyházmüvészetben, az észlelhető és egyre jobban kifejlődő uj modern irányzat az áhitat gerjesztésére alkalmas, hogy kifejezője azon érzelmeknek és eszméknek, amelyek a vallásos lelket betöltik és igy az istentiszteletet szolgálja.

A kiállitás *magyar* csoportja tudta legjobban e programot megvalósitani, a magyar rendezés tartotta magát leghivebben a kitüzött célhoz és ezért nyilvánul meg szinte minden oldalról a legnagyobb elismerés a magyar kiállitással szemben. Olasz, francia, német, spanyol, holland nagynevü kritikusok napilapokban és müvészeti folyóiratokban egyaránt dicsérik a kiállitás magyar csoportját, mint a kiállitás legsikerültebb részét. A kiállitáson szereplő nyolc nemzet között (olasz, francia, német, osztrák, svájci, lengyel, csehszlovák, magyar) ugyszólván a magyar vitte el a pálmát azáltal, hogy — mint a Vatikán képes folyóirata irta — „a rendezés *harmonikus egészet* alkotott, amelyben az egyes részek finom müvészi érzéssel egységes kórussá hangolódnak". *Gerevich* Tibor kiváló tudósunk és mütörténészünk ezt ugy érte el, hogy a magyar kiállitás részére juttatott termekből *Árkay* Bertalan épitészünk által három hajós román bazilikát konstruált, de olyant, melyben magyan motivumok hatnak magyaros ornamentikáju, festett gerendás menyezettel. A szentélyben felállitott főoltáron magyar szentek (Aba Novák), vert rézből magyar motivumu szárnyas oltár (Ohman) Szent László legendáival láthatók. A keresztelő kápolnában Szent István alakja áll a jáki templom szobrainak magyaros stilusában. A két sekrestyében magyaros ötvösmunkák tünnek fel. Nyolc oldalkápolnában a képek, szobrok, kelyhek, ciboriumok, kánontáblák, misekönyv, szenteltviztartó, gyertyatartók mind mint müvészi munkák hatnak, de mindenekfelett az egészen valami harmonikus derü, áhitat, misztikus hangulat ömlik el és ez teszi az egész, igy megtervezett magyar kiállitást a legjobban és legegységesebben ható kiállitássá. A magyar kiállitáson a modernség se kiabál, nincs sehol tulzás, inkább a szelid formák és szinek dominálnak élénkségükben is. Ezért tartja az *Osservatore Romano* is a magyar termet a legsikerültebbnek és a pápa római vikáriusa ezért nyilatkozott igy: „Örömmel helyezném el e müveket Róma templomaiban is". Ettől egyházi részről nagyobb dicséret el sem hangozhatott, aminthogy a pápa által kinevezett zsüri se talált visszautasitandót a magyar kiállitáson kiválasztott müvek között. Igaz, hogy éppen ezen szem előtt tartott egységes hatás és harmonia kedvéért összes müvészeink vagy egyházi műalkotásaink nem szerepelnek a kiállitáson. De nem is ez volt a kiállitás célja és már másutt kiállitott müvek se osztattak be. A magyar kiállitás nem tömegek, nem a müvek számával akart bemutatkozni, hanem a pápa által kijelölt célnak megfelelőleg *az együttes hatással*. És ebben a miliőben érdekes, hogy olyan müvek is egészen másképp hatottak, mint például Aba Novák freskói vagy apostolfejei, mint mikor azokat külön-külön láttuk. Természetesen nagyobb számmal szerepelnek a kiállitáson a római magyar Akadémia müvészei, mert a rendezés tekintettel akart lenni arra is, hogy a Rómában fejlődő müvészeink haladását, a Rómában ihletet kapott ösztöndijasok munkáját is bemutassa. A kiállitás emellett igen gazdag és sokoldalu is, mert a megkonstruált bazilika oltárán, falán, ablakain nemcsak kő-, fa-, müszobrok, képek, hanem himzett, csipkés antipendiumok, oltárszőnyegek, szines üvegablakok alkalmazást nyernek. A magyar motivumu cserépvázákban pedig friss virágok illata fokozza a hangulatot. A monumentális freskótervek az ősz *Nagy* Sándortól a fiatal *Aba Novák* Vilmosig a templomi benyomást teljessé teszik.

Nem csoda tehát, ha a 46 teremből álló kiállitást mindenki ugy hagyja el, hogy a legmaradandóbb benyomást a magyar kiállitás teszi, — jóllehet, igen sok nagyszabásu alkotás van az egyes nagy nemzetek kiállitási termeiben. De némelyek inkább a tömeggel hatnak. Az olasz király maga a megnyitáson igy nyilatkozott: „a magyar terem a kiállitás clou-ja. *Mussolini* pedig 20 ezer liráért vásárolt a magyar teremben. Husvétkor tették fel a vásárlási cédulákat, ami a magyar müvészek szép husvéti ajándéka volt, — nem

Lapunk mai száma 16 fillér

NU.934.IV.18. A-30-4

is szólva arról, hogy ilyen nagy összegben egyetlen más nemzet egyházművészeinek kiállitott műveiből se vásárolt. Némely magyar művet egyenesen maga rendelt meg. Igy tett *Dollfuss* osztrák kancellár is, ki kétszer is megtekintette a kiállitást Rómában való tartózkodása alatt.

•

Érdemes még bemutatnunk a magyar kiállitásról néhány kritikát is, mert ezek mutatják, hogy maguk a műértők és kritikusok mennyire értékelik és dicsérik a magyar kiállitást.

Az *Illustrazione Vaticana*, a Vatikánnak öt nyelven megjelenő magasnivóju képes művészi lapja számos képpel külön nagy cikket irt a magyar részről. Külön kiemeli a rendezés zsenialitását és szépségét. Leirja a magyar terem román bazilika-formák teljes képét, továbbá *Heintz* Szent Gellértjét és Szent Imréjét, *Árkay-Stehlo* Lilly Szent Erzsébetet ábrázoló üvegfestményét, *Molnár* Pál: légies Madonnáját, *Ohman* Béla: Szent Antal-szobrát.

Az *Illustrazione Italicana*-ban, a nagy olasz képes hetilapban R. *Papini*, a római modern képtár igazgatója ir, hat magyar képet közöl és összesen 3 más nemzetbelit és az egyik olasz — ami sok van — és a magyar termet mondja mintaszerünek. A *L'Artista Moderno* cimü művészeti folyóirat „a külföldi szekciók közül, minden nemzet között Magyarország kiállitását tartja a legkiemelkedőbbnek". A *Beaux-Arts* nagy francia folyóirat azt mondja, hogy „legjobban Magyarország mutatkozott be".

Róma legnagyobb napilapjában, a *Giornale d'Italia*-ban Carlo *Tridenti*, a kiváló kritikus két hasábon képeket közöl és ezt irja: „a magyar kiállitás berendezése átgondolt szervezéssel készült s igazi áhitatot sugároz". Megdicséri a római magyar Akadémia művészeit, növendékeit, kik szerencsésen oldják meg a Szentatya egyházművészeti programját.

A *Corriere della Sera*-ban, e legelterjedtebb olasz világlapban Ugo *Ojetti*, az olasz királyi Akadémia tagja a magyar szekciót a kiállitás „legeredetibb, legfinomabb és legkiegyensulyozottabb" részének mondja.

A római *Tribune* nagy napilapban E. *Oppo* kiváló festő és kritikus, az uj olasz parlamentben a festők korporativ képviselője, a magyar csoportnak szentel legtöbb méltatást. Cikkét igy kezdi: „az egyházmüvészeti kiállitás legjobb termei közt első helyen áll Magyarországé. Elég, ha annyit mondunk, hogy [illegible] Tibor, a római magyar Akadé[mia] zetője a rendezője s Gerevich p[ál] a *művészeti klima* azon alkotói tozik, akiknek sikerül a művész[et] séges áramlatba fogni s mégis ben tartva azok egyéniségét. hogy mennyire sikerült a modern hagyományokkal összeegyeztetn szasabban méltatja *Árkay* mag terieur épitkezését, *Aba Novák* nár képeit, *Ohman* szobrait, üvegfestményeit, *Magyar-Maye* miseruháját (Lepold Antal tula kelyheit. Azzal végzi cikkét, ho vészek számára az egyházmüvé ürügy. Érezzük, hogy itt a hitt kezett művészet nagy és igazi tett".

Ime — lehet mondani — igy magyar egyházművészettel a[z] kritika tükrében. Nem kicsinyle ez egy olyan kis nemzet élet[e] lyen a magyar. És ha nem is dicséretek alatt büszkélkedni, magunk faját tartsuk a legki[s] de mindenesetre nagy elégtéte mentő is azokkal szemben, európai térképről szeretnének törölni. A római nemzetköz művészeti kiállitás rendezőség tározott, hogy ezentul minden megrendezik a kiállitást, mint a világi művészet nemzetközi A kiállitásokra tehát fel kell készülni. Ilyen bemutatkozás maradhatunk se le, se el. E emlitjük, hogy a magyar kor tuszminisztere, *Hóman* Báli megértette a kiállitás jelen támogatást is nyujtott. A m házi művészek ez megérde további sikerben és elismer buzgalmuk és tudásuk lesz a

elnökkel.

EGY CSEH LAP PERFID CIKKE A REVIZIÓRÓL

Prága, április 17.

A *Narodni Politika* felel Mussolini legutóbbi beszédében felvetett arra a kérdésre, *miért ne lehetne inkább békés*

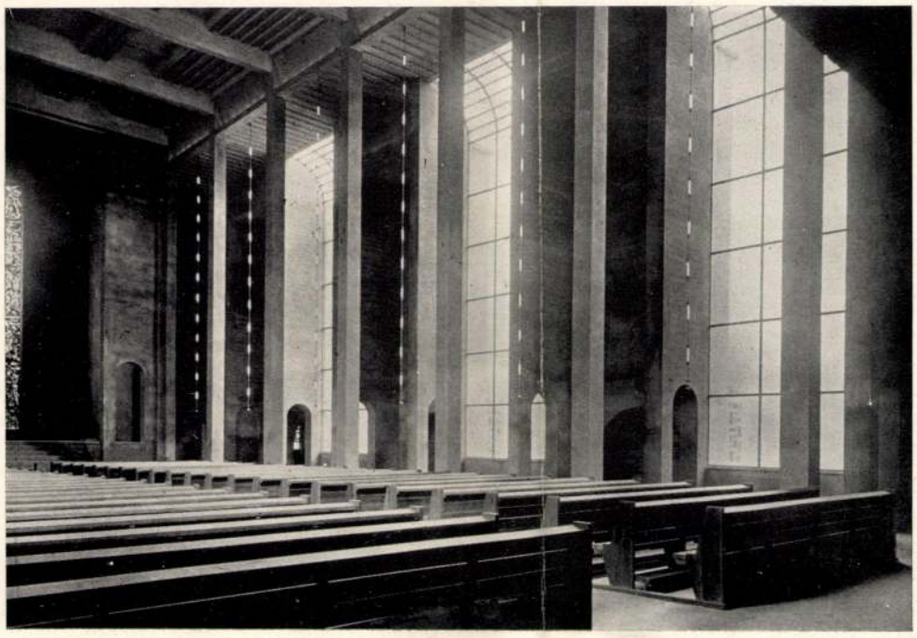
Árkay Bertalan építész A-30-3
Farkai András: Iskolák a két világháború között.

Árkay Bertalan: Kiskunhalasi mezőgazdasági iskola, 1942

Magyar Építőművészet, 1987. 3., 23. old.

MAGYAR
MÚZEUM

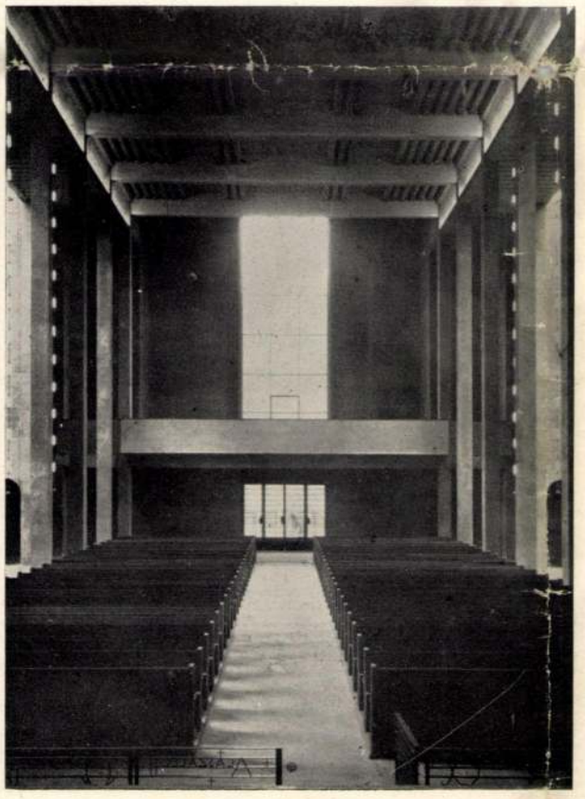

Belső kép a szentély felé nézve

szerű megdolgozása őszintén mutatja az anyagot, amelyből készült. A templom szerkezete összefüggő vasbetón keret-rendszer, mely méretezésében igen sikerült és jó arányú, tervezőjének, *Folly Róbertnek* kiváló szakértelmét dicséri.

A színes ablakok terveit, melyek mindegyike gyönyörű, kiegyensúlyozott kompozició, az 1930. évi milánói világkiállításon Grand-Prix-vel kitüntetett *Á. Sztéhló Lili* festőművésznő tervezte; az apostolszobrokat Pátzay Pál szobrászművész készítette.

Rimanóczy Gyula

A hajó az orgona-karzat felé nézve

A-30-2

Oldalnézet

telen mellékmotívum, nincs „katedrális" szószék, sem egyéb zavaró forma. A templom tökéletes művészi kiegyensúlyozottság. Itt nem kalandozik el a szem, mert azonnal a lényegest fogja meg. Ez az egyszerű, nemes arányokra törekvő tér méltó foglalata a belekerülő képnek. A színes ablakok, melyek művészi szépségéről e cikk keretén belül nem áll módomban oly részletességgel megemlékezni, mint azt megérdemelnék, — tüzes, mély színeikkel rendkívüli módon díszítik a teret. A szobrok, majolika oltárképek teljes művészi szépségükben érvényesülhetnek, mert nem lesz sok oszlopos, fesztonos, csigás, dúsan aranyozott, ornamentált keret, amelyben a legművészibb kép, szobor, vagy dombormű, a legszebb struktúrájú nemes anyag is eltűnik.

A piros és aranysárgával festett vasbetónbordás menyezet kellemes kontrasztot képez a világos cementfröcskölésű falakkal. A vörösmárvány főoltár síma vonalvezetése a nemes anyag minden szépségét kiemeli. A főoltár díszítését a szentségtartó szekrény domborított fémajtaja és a karcsú, magas gyertyatartók egészítik ki. Minden alkalmazott dekoratív motívum a teljes harmóniára való törekvés jegyében alkalmaztatott. A pillérek által három részre tagolt csarnok mellé kétoldalt sorakozik az árkádos keresztút, továbbá hatalmas színes ablakokkal váltakozó mellékoltár és gyóntatófülkék. Ez az elrendezés igen sikerült, mert az egyidőben több helyen történő misézések egymást nem zavarják. A keresztút megoldása, a keresztelőkút helye, az áldoztató-korlát elrendezése mind arra következtetnek, hogy alkotójuk tökéletesen tisztában van a templomban lebonyolódó „üzem"-mel és a liturgiai szabályokkal. A szentély két oldalán van elhelyezve az egyházközségi iroda és a sekrestye, amelyből a szentélybe külön bejárat van. A világításnak hangsúlyozott szerep jutott. A színes menyezet rejtett fényt kap, úgyszintén a mellékoltárok is. A főhajóban az oszlopok között 14 darab 9 méter hosszú világító csillár függ, melyek mindegyike 12 csőlámpából áll, szimbolizálva az apostolokat. A szentély világítása mélysugárzó reflektorral történik, mely kizárólag az oltárt világítja meg, a falakat sötéten hagyva. A szentély fölötti áttört menyezet színes megvilágítású. Tervbe vétetett még a szentély mögötti nagy színes üvegfal külső átvilágítása is, a parkban elhelyezett reflektorokkal, mely este is felragyogtatja a hatalmas ablak tüzes színeit. A templom belső terét díszíteni fogja a 12 apostolszobor, mely a szentély és hajó közötti falra kerül, továbbá a mellékkápolnák köré kerülő nagy szobrok is. A templom villamos fűtéssel van ellátva, mely a térdeplők alatt elhelyezett csövekből adja a meleget.

A templom külseje a belső felépítés logikus következménye, melynek fő karakterisztikuma a nagy ablakok közötti pilónok és kápolnák ritmikus ismétlődése. Az épület mellé tervezett, pénzhiány miatt még fel nem épült, 40 méter magas kampanile a templom monumentalitását lényegesen emelni fogja. A külső felületek kő-

A városmajori templom szentélyzáródása

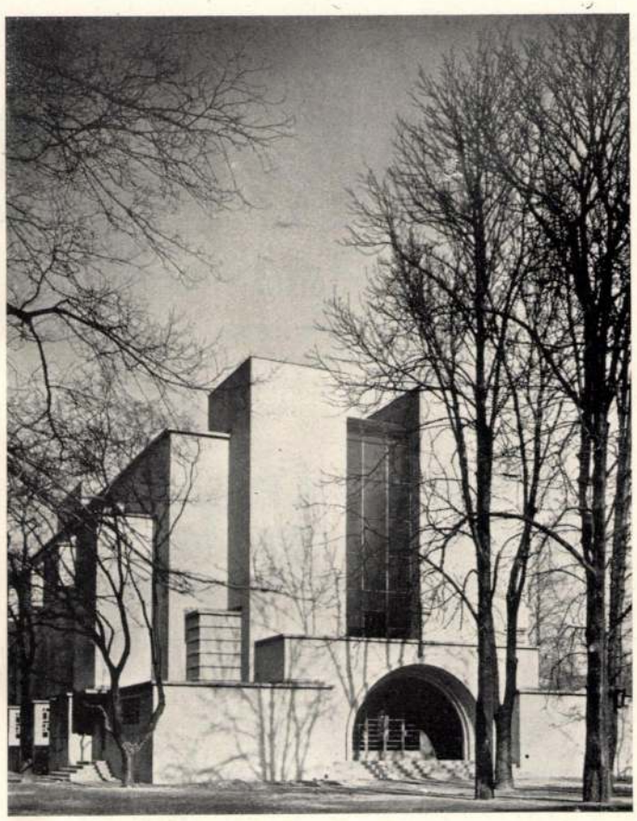
nemcsak a társadalomban, de a művészetekben, elsősorban az építőművészetben, oly nagyon elhomályosult.

Ismétlem, őszinte örömmel üdvözöljük a városmajori templomban ezen új idők első előhirnökét és bízunk abban, hogy számos további időszerű egyházművészeti alkotás fogja azt mihamarább követni.[1]

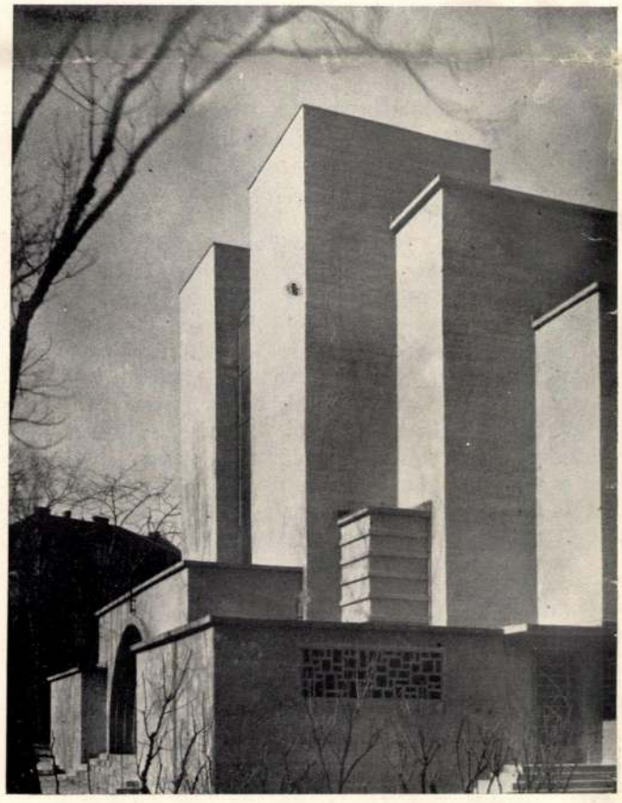
*

A városmajori templom 1800 hívő befogadására alkalmas 440 ülőhellyel. Ilyen nagy férőhelyű és amellett gazdaságos elrendezésű térnek legalkalmasabb az itt alkalmazott hosszhajós

[1] Örömmel kell megemlékeznünk ezen új templom megszületésekor az építészeti eseményekkel szemben indolens sajtó annyira nélkülözött felfigyeléséről. A „Pester Lloyd" egyik számában „Zeit und Zeitgeist" címmel foglalkozik a cikk írója a városmajori új és régi templommal, az apa és fiú egymásmellé állított alkotásával: „... Wie die kleine Kapelle mit ihren architektonischen Reminiszenzen an die vergangene Herrlichkeit ritterlicher Zeitalter mit ihrer gemüthvollen Liebenswürdigkeit und dicht daneben die strenge konstruktive Einfachkeit des Modernen Grosshauses mit seiner Anlehnung an das Zeitsimbol der Fabrik, das wandelbare der Geistigen Formen der Generationen simbolisieren, das ist ein überwältigendes Wahrzeichen geistiger Freiheit, schöpferischer Gestaltungskraft des ewigen Werdens. Und diese Freiheit ist es, worauf der echte Geist, der zwar seines Ausdrucks der Materie bedarf, aber sich ihr keineswegs unterwirft, nie und nimmer wird verzichten können."

Tervező: Árkay Bertalan. Vasbetontervező: Folly Róbert

Arch. Bertalan Árkay: Katholische Kirche in Budapest

csarnoktemplom-elrendezés. A széles főhajóban vannak elhelyezve az ülőhelyek, hátul és oldalt az állóhelyek. Az egész templomtérből az oltárra való szabad és jól látás biztosítva van, az áttört falak és karcsu pillérek által. Hogy a hátul álló hívők is jól láthassák a szertartást, a szentély 1.5 méterrel ki van emelve, továbbá a főhajó padlója 1% esésben készült, ami azt jelenti, hogy a hátul állók több mint 2 fejjel magasabban vannak, mint az oltár előtt állók. A templom öt bejárata szélfogókkal van ellátva, a főbejáratnál a szélfogóban van elhelyezve a hősök kápolnája, mely megközelíthető akkor is, ha a templom zárva van. Jobbra és balra a főbejárattól van a keresztelő - kápolna és sírkápolna, melyek nyomott mennyezeteikkel, színes ablakaikkal és mélyített mozaik-padlózatukkal áhítatos és meghitt hangulatúak.

Amint a lakóháznak, iskolának, szállodának, kórháznak, stb. megvan a maga funkciója, úgy a templom is liturgiai szabályokkal: funkciókkal rendelkezik. Jó templom csakis ezen liturgikus szabályok szem előtt tartása mellett épülhet.

A városmajori templomba belépve, szemünk rögtön a főoltárra irányul, a karcsú pillérek könnyed, nyugodt ritmusa a felmagasított terű szentélybe felemelt márvány főoltárban és a mögötte levő hatalmas színes ablakban kulminál. Nincs közben fontosnak feltüntetett lényeg-

egyedüli színes, nagy üvegablakok: lenyűgöző hatásúak. Kiváló fiatal építészünk, a tervezőnek Árkay Bertalannak felesége: Sztehló Lili csodálatos fantáziájának és zseniális művészetének kincsei ezek az ablakok. Ez az igazi színes ablak. Mozaikszerűen, ezer és ezer ragyogó színes üvegből összeállítva. A szentélyben Jézus szíve és Szentlélek képe van, a hajóban az összes magyar szentek képei, melyek közül most az első, Szent Erzsébet életét ábrázoló kép van elhelyezve.

Ez a templom képe nappal. És este: mintha más templomban volna az ember. A színes ablakok eltünnek és érvényesül a csodálatosan elgondolt, sok rejtett világítási effektus. Különösen szép a Szentélyben felragyogó Szentlélekgalamb szimbóluma és a mennyezetvilágítás. A szép színes képek most kifelé világítanak és hatnak. Ez a kivilágított templom megállítja az arra járó, sietö embert, magához vonzza és prédikál neki a magyar szentek dicső életéről, a magyar géniusz halhatatlan virágairól.

Modern templom a városmajori, de nem utánzata a külföldi modern épületeknek, hanem vonalvezetésében, egész belső hangulatában és díszítő pompájában érvényesül a magyaros lélek és egy fiatal, igazi nagy, Istentől ihletett művésznek: Árkay Bertalannak áhitatos, szeretettel s lángoló buzgósággal teljes lelke s művészi egyénisége. **Kriegsau Emil,** plébános.

AZ ÚJ VÁROSMAJORI RÓM. KAT. TEMPLOMRÓL

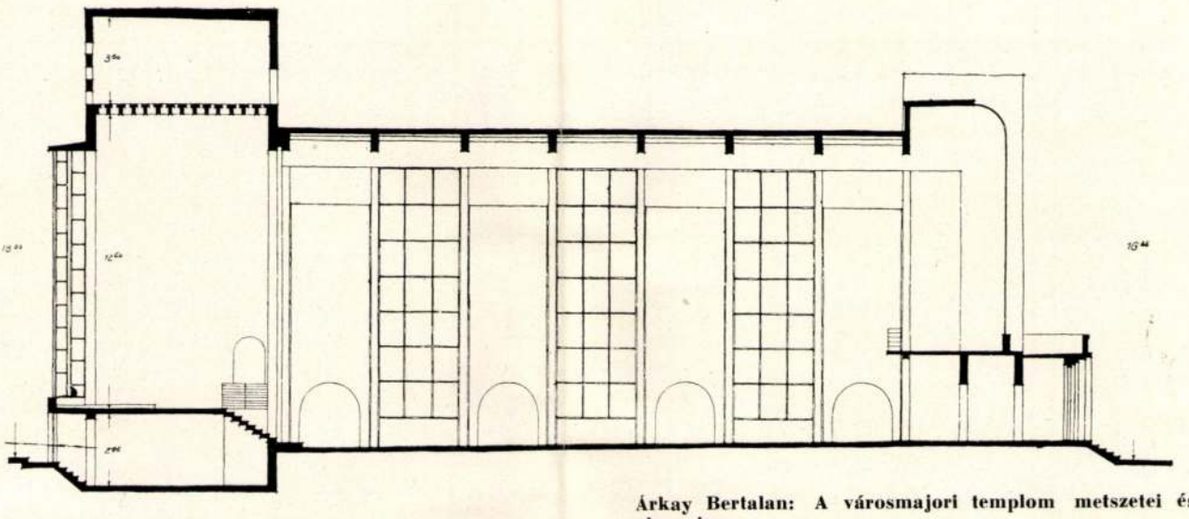
TERVEZTE: ÁRKAY BERTALAN

Amíg hazánkban a profán építészet terén, rövidesen 10 évi küzdelemteljes, de eredményes harcok után a korszerű, a „ma" emberének szánt építészet didalmasan tör előre, addig az egyházi építészetben csekély kivétellel az elmult idők stílusainak sokszor szolgai, de legtöbbször meg nem értett és sikerületlen utánzásai domináltak. Midőn külföldön megjelentek az első korszerű egyházművészeti alkotások, az új idők parancsszavát megérteni nem tudók elnevezték bolsevista-, kommunista-stílusnak ezt az új építészeti formanyelvet, valami szörnyű megszentségtelenítést láttak abban, hogy Isten hajlékául egyszerű, cirádáktól, gipsz- és egyéb olcsó, talmi dekorációktól mentes, pusztán a nagy, síma formákra törekvő templomok épüljenek. Az elmult 10 esztendő, mely a templomépítészet terén hazánkban, de különösen Budapesten igen termékeny időszak volt, csekély kivétellel a kontár eklekticizmusnak biztosította a teret. Jól eső, igaz nagy örömünkre szolgál, hogy jelen cikk keretén belül megemlékezhetünk egy újabb alkotásról, mely hivatva lesz az új és korszerű egyházművészet körül a mesterségesen támasztott ködöt eloszlatni.

Semmi sem fejezi ki pregnánsabban különböző korok változó világszemléletének képét, mint az egyházművészet. Az ó-keresztény, román, gót, renaissance, barokk, stb. kor egyházművészete, templomépítészete vajjon nem adta-e mindenkor legkifejezőbb képét korának?

A mai lélek-ember a maga szigorú, fegyelmezett, aszkétikus beállítottságával nem ok nélkül vonzódik a szigorúan tárgyilagos, korszerű formákhoz az egyházművészetben is. Az ember önmaga felé fordul, a lélekboncolás és elemzés mellett a reá rakott cifraság, emberi cafrang leomlik; mert szegezzük le, miről is van szó: be kell látnunk. hogy az emberiség merőben más vallásosság felé halad, mint ahogy az eddigi liberális világszemléletek irányították. Az elmult időkben sokszor túlzottan látványosságra alapított vallási megnyilatkozások ma sokkal bensőségesebbekké, spirituálisabbakká válnak. A modern katholikus lélek a Dasonville-k és Muckermann-ok, a Mauriac-ok, Werfel-ek és Undset-ek lelke, idegenül érzi magát a feudális pompában ragyogó templom-interieur-ökben; szeme a sok ragyogás, a rengeteg címer, feszton, konzol és oszlopfő, arany- és márványutánzatú olajjal mázolt fa- és gipszalkotmányok között csak keresve, mintegy teljesen lényegtelenné degradáltan, — találja meg a keresztet.

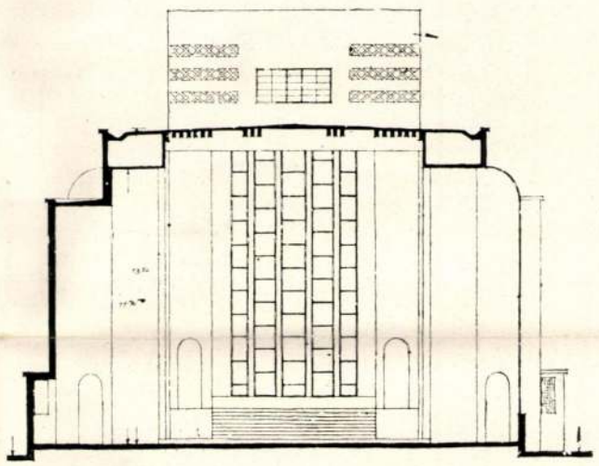
Ott a staffage sokkal gazdagabb, a keret dekorációja sokkal jelentősebb, mint a benne levő kép, az ornamentika fontosabb, mint az architektónikus felépítmény, — holott az egyedüli lényeg a katholikus templomban az oltár és az a köré formált tér. Ez a tér monumentális, tökéletes arányú, a célnak megfelelő, hatásában lenyügöző és egyben felemelő kell legyen. Mily szerencsések a városmajori templom karcsú pilléraránvai, rendkívüli monumentalitása! Ez az egyszerűség nem elriasztó, ez az egyszerűség elvág a hivalkodó külvilágtól, koncentrálja gondolatainkat, fegyelmez és irányít. Ez az új világszemléleten nyugvó korszerű egyházművészet nem jelenti azonban azt, hogy a szigorú, puszta anyag dominálóan elnyomja a művészetet. Az anyag a lelket soha le nem győzheti, az egyszerűségre és tárgyilagosságra való törekvés nem öli ki a lélek megnyilatkozását: a művészet érvényesülését. A lélektelen alkotás soha nem lehet szép, soha nem lehet kiegyensúlyozott. Akár tudatosan, akár tudat alatt, az esztétikai hatásokra való törekvés mindig érvényesülni fog, mert ahogy a lélek soha meg nem halhat, úgy a művészet sem szűnhet meg soha. Az építészeti anyagszerűség keresése az igazság keresése, az igazságé, mely vajudó századunkban

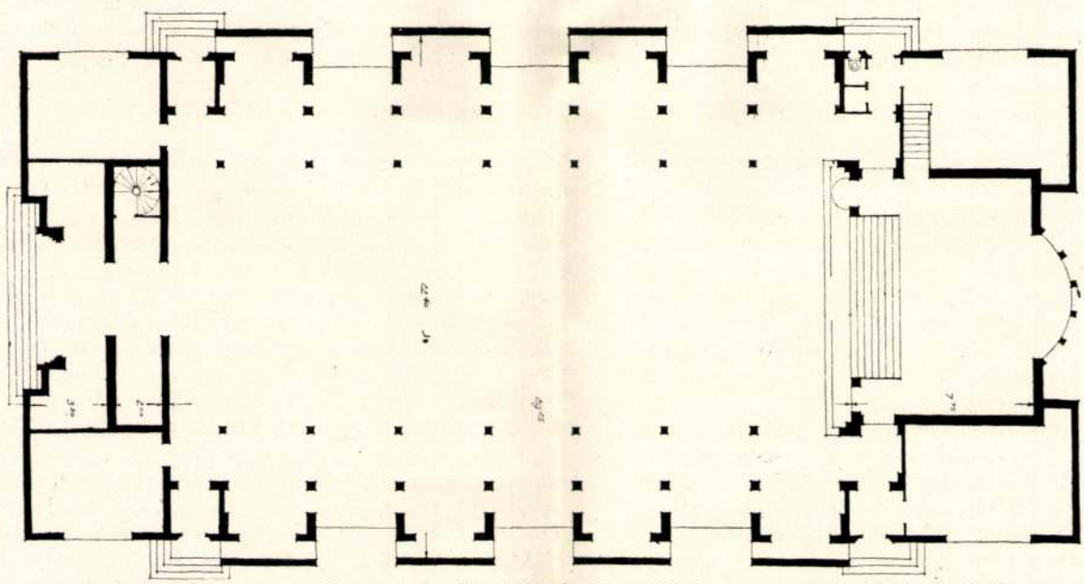

Árkay Bertalan: A városmajori templom metszetei és alaprajza

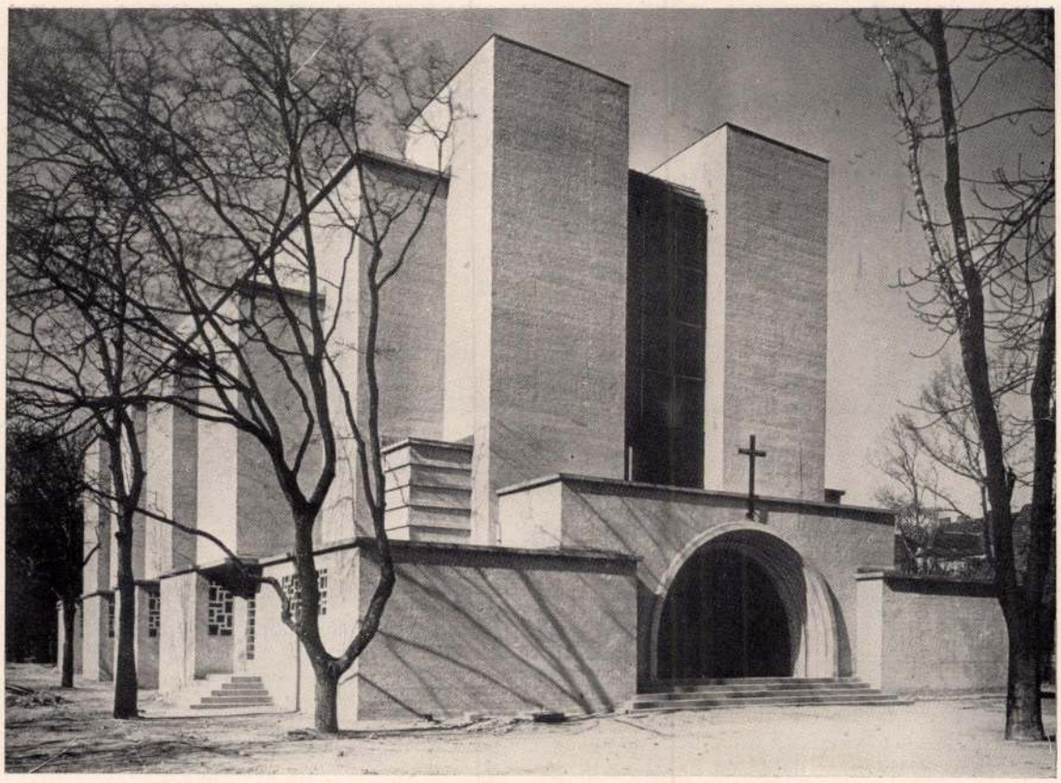
drágakövekként ragyogó nagy, színes ablakokkal térdre kényszerítik az embert. „Venite adoremus et procidemus, ante Deum!“ Jöjjetek, imádjuk Istent és boruljunk le Előtte!

Mikor azután ebből az első, lenyűgöző impresszióból kibontakozunk s elindulunk a templomban: csodálatos, egészen eredeti és a léleknek oly sokat mondó részletre bukkanunk. A hősök kápolnája és a keresztelő-kápolna, melyek még berendezésre várnak, misztikus színű ablakukkal érzékeltetik a születés és halál nagy titkait. A mellékoltárok rejtett, sejtelmes fülkéi, a két szélső, félköralakú vonalakkal lezárt hajó, ahol majd a keresztúti stációk nyernek elhelyezést, az érdekes szentélyrács őskeresztény szimbólumaival mind oly sokat beszél a lélekhez. A szentélyrács motívumain valósággal a szentáldozás előkészületét lehet végigelmélkedni. A nemes, egyszerű, fönséges vörös márványoltár és legfőkép a méreteiben s pompájában egészen

A városmajori templomot a milanói nemzetközi építészeti kiállításon a legjobb tipikus példák sorozatába hivta meg a kiállítási bizottság

A VÁROSMAJORI ÚJ TEMPLOM

Nagy ünnep lesz pünkösd vasárnapján Budán. A bíboros hercegprímás felszenteli az új városmajori templomot.

Új templom. A szó legteljesebb értelmében. Minden igazi művészi alkotás: új. Rejlenek benne régi forma gondolatok is, de egészében és lényegében mégis új. Ezért érthető, hogy a kritikák pergőtüzében áll, sokakra nagy vonzerőt gyakorol, mások nem értik még, de az általános érdeklődést felkelti. Megmozgatja a lelkeket, van nagy, erőteljes mondanivalója, tud elementáris erővel hatni, mert a folyton megújuló emberi szellemmel lépést tartó művészi alkotás.

A harmadik temploma a Városmajori Egyházközségnek. A kommunizmus ideje alatt született meg első elődje: a Csaba uccai egyik nagy bérház szuterrénjében berendezett katakombaszerű kápolna. 1923-ban a buzgó városmajori hívek áldozatkészségéből, Istenben megboldogult nagy építészünk, Árkay Aladár ízig-vérig magyaros művészetéből megépült a második templom és tíz év mulva íme itt áll a harmadik templom a Városmajorban. Ezt is a hívek csodálatos áldozatkészsége és nagy hite s buzgósága építette. A második templom is kicsinek bizonyult, a hívek tovább gyüjtöttek, hogy majdan a jelenlegi templomot kultúrházzá átalakítva, új, hatalmas templom épülhessen.

Többféle kombináció után még a mi megboldogult Árkay Aladárunk vetette vázlatosan papírra a harmadik templomnak tervét, melynek továbbfejlesztését és kivitelét halálos ágyán, szóbeli végrendelkezésében, kiváló és mindenben hozzá méltó fiára: Árkay Bertalanra bízta.

A Szentléleknek és a szeretetnek nagy ünnepén: piros pünkösdön szenteli fel a gyönyörű alkotást a hercegprímás és el lehetne mondani, hogy ez az új templom a szeretetnek temploma és a Szentlélek ihletéséből épült.

Az emberi szellem kigyógyult a materializmusból és ismét a lét nagy misztériumai felé fordul. Megújul a végtelenség csodás titkaiban, lelke, szeme kúszik a végtelenség égbenyúló vonalain és aztán leborul az Isten fönséges nagysága és szerető jósága előtt. A modern ember ismét katolikus lélek lett, aki a liturgia örök szépségei között, az oltár misztikumában éli ki lelki igényeit. A mai embernek és az igazi katolikus léleknek temploma: a városmajori új templom.

Külső falának méltóságteljes, nyugodt síkjai, égbe vesző vonalai, melyeket ékalakú tető nem zár le, az örök béke végtelenségébe ragadják a lelket. Az alagútszerű kapu alázatos meghajlásra inti, egyben hívja, húzza be a templom belsejébe a lelket. Benn a térhatás fönséges. A csodálatos vékony, magasba törő pillérek, a nyugodt színharmónia, a felmagasított szentély a

Tér és Forma
1933. 4–5. f.

A Kormányzó Ur Ő Főméltósága megszemlélte a megrongált városmajori templomot

Helyszini tudósitások a légitámadás okozta károk szinhelyéről

A MTI jelenti:

A Kormányzó Ur Ő Főméltósága szombaton délután meglátogatta a királyhágóutcai katonai kórházat és hosszabban időzött a harctéri sebesültek között. Utána kikocsizott a városmajori templomhoz és megtekintette a péntek éjszakai bombatámadás hatását.

A légi támadás sebesültjei

A pénteken éjjel történt légi támadás alkalmával a légoltalom hatósági szervei azonnal elfoglalták helyüket, munkába léptek és teljes fegyelmezettséggel töltötték be hivatásukat. A főváros közönsége éppen olyan fegyelmezetten viselkedett, mint a korábbi légi veszély idején, holott ezuttal az ellenséges repülőgépek valóban szórtak több bombát a főváros területére.

A rendőrlegénység és a mentők példás buzgalommal teljesitették kötelességüket. A Budapesti Önkéntes Mentőegyesület 24 orvosa lépett azonnal szolgálatba és 12 alkalommal vitt gépkocsiban több sebesültet a *budapesti* kórházakba. A már közölt hivatalos jelentések szerint a légi támadásnak *8 halottja és 21 sulyosabb sebesültje van.* A halottak száma vasárnap egygyel szaporodott, mert a *Rókus*-kórházban *Hrusorszky Alajos* 60 éves államvasuti főtiszt sérülésébe belehalt. A sebesültek közül kórházban ápolják dr. *Toldy Lajos* miniszteri osztálytanácsos feleségét, *Pap Jolán* 15 éves háztartási alkalmazottat, *Zángó György* 40 éves gépkocsivezetőt, *Zachár Fülöp* 16 éves, *Szulcsán István* 32 éves és *Rosnyák András* 18 éves napszámost. *Erdős Antal* 35 éves gépkocsivezetőt, *Belányi Gyula* 32 éves villanyszerelőt, *Zelei Jánosné* 42 éves háztartásbelit, *Krüger Béla* 21 éves szobafestőt és *Pardi Sándor* 19 éves gépkocsiszerelőt. A mentők több könnyebb sebesültet a helyszinen részesitettek első segélyben

A főpolgármester a sebesülteknél

Dr. *Homonnay Tivadar*, a székesfőváros főpolgármestere, titkára kiséretében megszemlélte azokat a helyeket, ahol a szovjet repülőtámadás kisebb károkat okozott. Ezután meglátogatta a repülőtámadás során megsérült betegeket a fővárosi kórházakban és hosszasan elbeszélgetve velük, érdeklődött hogylétük felől.

A repülőtámadás okozta károkról és az elsötétítés első két éjszakájának eseményeiről a következő tudósításainkban számolunk be.

A városmajori templom körül, a légitámadás után...

A gyönyörü csillagos nyárvégi éjszakán a légoltalmi sziréna üvöltő hangja riasztotta fel a városmajori templom környékének lakóit is. Alig hangzott el néhányszor a félelmetes figyelmeztető hang, amikor hatalmas dörgés hangzott közvetlen közelről, amelyre légvédelmi ágyuk dörrenése felelt. Ezekben a percekben már sötétbe borult az egész város, a házak lakói a légvédelmi óvóhelyekre siettek — és aztán minden elcsendesült.

A kora reggeli hirbemondás idejében a rádió szétsugározta a hirt, hogy pénteken éjszaka, nemsokkal féltizenkettő után, szovjet repülőgépek repültek Budapest fölé, bombákat szórtak alá és a *„városmajori templom erősen megrongálódott"*. A hir hallatára nyomban megkezdődött a megrendült katolikus hivők, a kiváncsiak és az érdeklődők sereglése a Városmajor felé. Minden irányból, villamoson és autobuszon, a környékből pedig gyalogosan megindult a népvándorlás, amely még vasárnap délután is tartott. A honvédség és a légoltalom hivatalos szervei, akik már az éjszakai órákban megszemlélték és átvizsgálták a megrongálódott városmajori templomot, intézkedtek, hogy az épülethez közel senki se juthasson. Reggelre rendőrök gyürüje vette körül a templomot és az érdeklődők csak megjelölt irányban járhatták körül a templom környékét.

Aki szemben látja meg először a bombázott templomot, első pillanatokban alig veszi észre, hogy mi történt pénteken éjszaka itt, a Városmajor hatalmas fáitól övezett Isten házában, amely *Budapest egyik modern épitészeti remeke.* A főbejáraton ugyanis alig látszik a légitámadás nyoma, de annál jobban megrendül az, aki a Városmajor fái közül vagy a Marosutcai oldalról közeliti meg az 1932-ben épült templomot. A tető, a falak, a templomépület főrésze és a harangtorony majdnem sértetlen maradt, de erősen megrongálódott az orgona karzatának erkélyoldala és *romná omlott a templom szentélyéhez épült kis sekrestyeépület.* Itt a földben több méter átmérőjü *üreg tátong*, amelyet a bomba furt. Nyilván azért maradt épségben a nagyméretü templomépület falazata, mert a bomba *itt, a szentély közelében a földbe furódott.* Az üreg alatt huzódik az Ördögárok, amelynek locsogó, mormogó vize most ismét látható és sötéten csillog a tüző szeptemberi napfényben.

Megrendülve áll meg itt, aki valaha gyönyörködött ebben a modern templomépületben; *eltüntek a városmajori plébániatemplom legfeltünőbb, legcsillogóbb ékességei.* A légnyomás ugyanis *apró cserepekké törte és messzeszórta az óriási, mozaikszerü üvegfestményeket*, amelyek az oltár mögött, valamint az épület két oldalfalában a tető magasságától a földig huzódtak. Itt-ott maradt csak valami belőlük és a szines festmények darabjait tartó vasvázak is erősen meggörbültek. Művészi tekintetben ez a legnagyobb kár, ami a templomot érte, hiszen a költséges kivitelü üvegfestmények egy része csak nemrég került a helyére. Szerencsére azonban — ugy látszik — ezt sikerül a legkönnyebben pótolni. A templom épitőjének, *Árkay Bertalan* épitészmérnöknek a felesége, *Sztehlo Lili* alkotta ezeket a nagyméretü, élénk szinekben tobzódó, eredeti, mozaikszerüen feldolgozott üvegfestményeket. A művésznő — értesülésünk szerint — felajánlotta, hogy ugyanezeket a festményeket, megőrzött tervei alapján, dijtalanul ujra megfesti

Az épület betonváza sértetlen maradt és a falat diszitő freskók is épen élték tul a légi támadást. Mivel az óriásméretü üvegfestmény — amelynek felső része Krisztus fájdalmas arcát ábrázolta — szerterepült, a szentély egészen látható. Az oltárnak csak a váza — mint az utolsó vacsora egyszerü asztala — áll a helyén. Fehérhaju, alacsony pap paptársaival beszélget itt megrendülve.

— *Aba-Novák Vilmos* nagyméretü *falfestményei* — mondja kérdésünkre — *hála Istennek épségben maradtak*, csak az oltártól balra ért egy freskót kevés rongálódás. *A Szent László-kápolna teljesen épségben van.*

Kriegs-Au Emil plébános, a fehérhaju pap. Egész nap ott áll megrongált templomának szentélye mögött, ide-oda tipeg, nem tud elmozdulni innen, mert rajongva szerette ezt a templomot. 1918-ban még csak szükség-imaház volt ott a Városmajorban, majd ugyancsak az ő buzgólkodására 1922-ben épitették fel az egyházközség áldozatkészségéből az első kis templomot. *Ez most kulturház, amelynek vörös cseréptetejét az éjszakai légitámadás légnyomása szintén megrongálta.* A plébános arról beszél paptársaival a bombatámadást követő reggelen, hogy először a kulturház tetejét hozzák rendbe, addig is, amig ujra használhatóvá lehet tenni magát a templomot. Csupa reménység a 61 éves plébános, mert a hivek áldozatkészsége máris megnyilatkozott és igy bizton reméli, hogy rövidesen ujra olyan szép lesz ez a templom, mint amikor felépitették.

Megható mozzanatot mondott el a plébános az ujságiróknak és azoknak, akik itt körülveszik és vigasztalják. Alig ért véget a légitámadás — mint elbeszéli —, bekopogtatott lakására *Niedermann István* fővárosi hittanár, aki itt lakik a templom mellett a Maros-utca egyik házában. Ennek a nagy bérpalotának a tetejét is megrongálta a légitámadás légnyomása, az ablaküvegek csörömpölve hullottak alá, redőnyök, csillárok elgörbültek. A hittanár azonban mitsem törődve a veszéllyel, a templomhoz sietett a sekrestye és a szentély beomlása után és *nem gondolva arra, hogy esetleg életét kockáztatja, behatolt a romok közé és kiemelte onnan az Oltáriszentséget.* Most, mikor bekopogtatott a légiveszély lefolyása után Kriegs-Au Emil plébánoshoz, *kezeiben az Oltáriszentséget vitte hozzá megőrzésre.*

A templom szentélye körül a bomba fákat tördelt ki. Némelyiknek törzse egészen csonkán áll annak a mélyedésnek a közelében, amelyet a repülőgépről ledobott bomba furt. Az egyik közeli fán, amelynek csak lombjait tépte meg a légnyomás ereje — egy redőnydarab látszik. Valamelyik közeli ház ablakából röpitette oda a légnyomás pusztitó ereje.

Vasárnap nem mondhattak misét az egyházközség papjai a városmajori Jézus Szive plébániatemplomban. A hivek azonban egész délelőtt, sőt délután is sereglettek a bombatámadás szinhelyére és afitalok, öregek kisebb köröket alakitva, térdre ereszkedve imádkoztak a templom közelében, a rendőrök vonta zsinórokon kivül. Rengeteg üvegcserép halmaza hever a földön, *ebben kotorásznak gyermekek, felnőttek, nők, férfiak egyaránt és szemmelláthatóan izgatottan keresgélnek.*

— Mit keresnek? — kérdezik tőlük.

— *Az üvegfestmény darabkáit, hogy emlékbe elvigyük!* — feleli egyikük. Még délután is, egészen a besötétedésig tolonganak a templom körül a katolikus hivők és a város legtávolabbi részeiből érkező lakosok is. Akik vasárnaponként ebbe a templomba jártak, alig tudnak megválni a megrongált Istenháza látványától, miután már ezen a vasárnapon más budai templomokban hallgatták a reggeli és az utána elmondott egyházi imát a hazáért. Ezután nyilván még buzgóbban mondják magukban a misemondó pap szavait: „... Add meg Uram, hogy a borzalmas háboru, amely szembeállitja az embertestvéreket és minden értéket elpusztit, mielőbb véget érjen..."

Tamás Ernő.

Két kis gyermek halála Zilahy Lajos rózsadombi villájában

A péntek éjszakai légibombatámadás legmegrenditőbb esete a *Rózsadombon* történt, *Zilahy Lajosnak*, a kiváló irónak Áfonya-utca 11-B. számu villájában. Zilahy Lajos és felesége, akik csak a villa egy részét lakják, *nem tartózkodtak Budapesten.* A villa többi részét bérbeadták dr. *Jankó Pál* bankigazgatónak, aki a légitámadás éjszakáján feleségével együtt nem volt odahaza. A villában már régen nyugalomra tért Jankó Pál két kisgyermeke, *a 7 éves Jankó Mária* és az *5 éves Jankó Berta.* Nevelőnőjük, a 23 éves *Keresztfalvy Vilma* lefektette őket és ő maga is nyugalomra tért.

Nyilván az igazak álmát aludták, amikor éjfél előtt a Budapest fölött nagy magasságban szálló orosz repülőgépek bombákat szórtak alá. *Az egyik bomba különös véletlen folytán az áfonyautcai villa kertjébe zuhant és az épület egy rész — körülbelül egy szobányi területen — beomlott. Ez az omlás okozta a két kis gyermek és a nevelőnő halálát.*

Megállapitották, hogy az ötéves leányka arcára *egy párna préselődött és nyilván fulladás okozta halálát.* Nevelőnőjüket a romok betemették, ugyhogy *holttestét szombaton délután félhét óra tájban találták meg.*

Látogatás az áfonyautcai beomlott villa szinhelyén

Szombaton és különösen vasárnap valóságos népvándorlás indult meg a Rózsadombra. A közönség nem törődve a nagy meleggel, sürü csapatokban kereste fel az Áfonya-utca és a Józsefhegyi-ut sarkán lévő Zilahy-villát, amely a szovjet repülők célzás nélkül ledobott bombája következtében megsérült és részben beomlott. A rendőrség sorfalat vont a villa köré. Senki sem juthat be a villába, mert *munkások dolgoznak a romok eltakarításán.* A szovjet támadás áldozatait, Jankó vezérigazgató két kislányát szombaton a reggeli órákban szedték ki a romok alól. A mentést hamarább nem tudták megkezdeni, mivel a házomlás következtében gázömlés volt. A gázvezeték csövei megrepedtek és a mentést végzőknél nem volt megfelelő felszerelés. A rendőrorvos véleménye szerint az áldozatok közül csak a kisebbik leányt lehetett volna esetleg megmenteni az életnek.

A szovjet bomba tulajdonképpen nem a villára esett, hanem attól körülbelül öt méternyire, a villa kertjébe. *Hatalmas, vagy tiz méter átmérőjü tölcsért vágott magának, amelyet a romok egy része betemetett.* A villa kertjét teljesen letarolta részint a légnyomás, részint a szerte repülő házomladék. *A kőkerités, a józsefhegyiuti oldalon vagy 20 méteren leomlott.* Érdekes, hogy a villa kertjében, közvetlenül a kerités mellett lévő *egyik fának fél lombkoronája teljesen megsemmisült, másik része azonban épen maradt.* A Józsefhegyiuti feljáratánál a villa emeletén kinyilt az ablak *és az ablakon — amelynek az üvegje sem tört be — most is ott látszik a hőmérő.* Belátni az onnan nyiló szobába, a falon két fényképfelvétel és egy keretbe foglalt kézimunka függ. *A villa tetőzetének csak az Áfonya-utca felé eső része rongálódott meg.* Az antenna két rudja kicsit elferdült, de különben épen maradt.

Érdekes mozzanatot beszélnek el a szomszédok. A villa egyik helyiségében felriadt kutya a bombatámadás idején a villa másik részébe menekült. Másnap *egy sarokba lapulva találták meg a szerencsés állatot*, a mentési munkálatok során. A villa mindkét kéménye épen maradt, az egyikből csak egy-két tégla hullott ki. Az omladékok közül kilátszik a konyha kék-fehérkockás kövezete, a konyhaasztal és a tüzhely teteje. Az omlás mellett épségben maradt egyik keresztfalon képek, a falban lévő ajtón függönyök csüngenek. Bámulatos: ezek a képek nem estek le, még az üvegjük sem tört be. Különben a ház körül itt mindent befednek a romok. A kövek között a villa basbetonoszlopainak maradványai vannak legfelül. A beton szerte hullott, csak a meggörbült vasszálak meredeznek az ég felé, mint megannyi kérdőjel. A sarokvilla Józsefhegyi-uti bejáratánál a kapuzat *szétrepedezett, de nem omlott össze.* A megrepedt oldalfalat alátámasztották.

Érdekes körülmény, hogy a bomba, illetve a légnyomás itt aránylag *sokkal kisebb körzetben okozott kárt, nem ugy, mint a városmajori templom környékén.* Amig ott elég nagy körzetben alig maradt épen üvegablak, *itt magában a villában is, közvetlenül a leomlott fal mellett levő ablak csak kinyilt*, de üvege még csak meg sem repedt. A villával szemben levő Áfonya-utca 10. számu ház tetőzetén *csak néhány cserép sérült meg a légnyomástól.* Az egyik *szobában a falon leomlott a vakolat*, de jelentősebb kár nem esett. Nemcsak a falak, a kőkerités, az ajtók, de még az üvegablakok is sértetlenek. Ugyancsak *épen maradtak az Áfonya-utca és a Józsefhegyi-ut villany- és telefonvezetékei, a dróthuzalok még csak meg sem görbültek.* A Józsefhegyi-uton szemközt levő uzsonnázó hely cégtáblája alig egynéhány méterre a bomba becsapódási helyétől *teljesen épen maradt*, noha csak két gyenge drótszál tartja. A mellette levő Vérhalom-kilátó kőfeljárója is sértetlen, sem a bomba repeszdarabjai, sem a ház széthulló omladékai nem tettek benne kárt.

Zilahyék megmenekülése

Hétfőn már elmaradtak az érdeklődők, egy-két ottlakó szemléli csak a romokat. Budapest népe elismerésre méltó fegyelemmel vette tudomásul a szovjet módszereit és a bombázás romjainak céltalan szemlélése helyett hozzálátott napi munkájához.

Budapest bombázását követő reggel a vészhirek titokzatos gyorsaságával terjedt el az egész városban a megdöbbentő hir, hogy az egyik bomba *Zilahy Lajos*, a kiváló iró rózsadombi villáját találta és megölte Zilahyék gyermekét, meg annak nevelőnőjét. Csakhamar kiderült azonban, hogy az áfonyautcai Zilahy-villát ért bombatalálat áldozatai nem az iró gyermeke és nevelőnője, hanem dr. *Jankó Pálnak*, a Hitelbank igazgatójának két kislánya és ezeknek nevelőnője.

Zilahy Lajosék ugyanis a villának csak kisebb emeleti szárnyát lakták, a villa többi részét már régebben bérbeadták Jankóéknak, *maguk Zilahyék pedig nem tartózkodtak Budapesten.*

Dr. *Bárczy István* ny. igazságügyminiszter felesége — aki Zilahy Lajosnak anyósa —, a következőket mondotta a *Pesti Hirlap* munkatársának leánya, veje és unokája csodálatos megmenekülésének körülményeiről:

— *A jó Isten különös kegyelme ugy hozta magával, hogy vőmet és családját néhány nap előtt meghivta magához Zebegénybe gróf Károlyi Lászlóné.* A grófné unokája jóbarátja az én unokámnak, a kis *Zilahy Mihálynak* és igy Zilahyék örömmel fogadták a grófné meghivását. Elképzelhető, mit éreztem, amikor szombaton megtudtam, hogy a villa elpusztult és ők gróf Károlyi Lászlóné meghivása folytán megmenekülhettek. Legmélyebb részvétem azonban a Jankóházaspáré, akik két ártatlan gyermeküket vesztették el a légitámadás éjszakáján.

Kiss Károly.

Az elsötétítés két első éjszakája Budapesten

A rendőrségi jelentések szerint *Budapesten* az elsötétítés két éjszakája *teljes nyugalomban telt el és bünözés alig fordult elő.* Szombaton éjszaka egyetlen betörésről, kirakatfosztogatásról vagy utonállásról sem érkezett jelentés. Az elsötétítési rendeletet ugyan szombaton még számosan megszegték, különösen a budai villanegyedben, valamint a Teréz- és a Szent István városban, a rendőrök azonban feljelentették őket és igy *vasárnapra már megjavult a helyzet.* A rendőrök ellenőrzik, hogy minden ház sötét-e, de ellenőrzik azt is, hogy a házparancsnokok teljesitik-e ellenőrzési kötelességüket. A két éjszakán *detektivek és rendőrök razziáztak és sok olyan gépkocsivezetőt jelentettek fel, akik nem használtak fénycsökkentő eszközt.* A razzia során sok gépkocsit kisértek be vezetőikkel együtt. A légoltalmi kihágások elkövetőit szigoruan megbüntetik.

Az elsötétítés idején vasárnap éjjel négy villamosbaleset történt. *Dömötör Gyula* kereskedő felesége a Keleti pályaudvar közelében leesett egy 21-es villamosról, *Fehér Frigyes* szállodatulajdonos 71 éves felesége a Rákóczi-uton fel akart szállni egy 17-es villamosra, leesett és sulyosan megsérült. A *Rókus*-kórházban ápolják őket. *Maszlák Erzsébet* háztartási alkalmazott a *budai* Margithidfőnél leesett az 5-ös villamosról és megsérült. Egy 66-os villamos a Ferenc-körut 5. számu ház előtt elütötte *Kmetty Anna* háztartásbeli nőt. Mindkettőjüket a *Magdolna*-kórházba vitték.

Az elsötétítés két éjszakáján két öngyilkosság és egy öngyilkossági kisérlet történt. Vasárnap hajnalban holtan találták a Horváth-kertben *Lengyel Ilona* 33 éves tisztviselőnőt, aki megmérgezte magát. *Konda Gyula* 74 éves kocsmáros a Váci-ut 176. számu ház pincéjében felakasztotta magát és meghalt. Egyik éjszaka egy tüzeset is történt Budapesten.

Büntetőjogi szempontból érdekes eset ügyében nyomoz a rendőrség. Egy rendőr a Reitter Ferenc-utcában elsötétítés idején kopottruhás férfit állitott meg, aki női ruhával telt bőröndöt cipelt. Az előállitott férfi a főkapitányságon azt állitotta, hogy a Nyugati pályaudvar közelében egy ismeretlen nő megbizta, hogy vigye a bőröndjét a Keleti pályaudvarra. A sötétben — mint mondotta — elvesztette a nőt, akinek a bőröndjét vitte. Erre hazaindult, hogy másnap beszolgáltassa a bőröndöt a rendőrségen. Most kutatják, hogy vallomása megfelel-e a valóságnak, mert *ha a bőröndöt lopta, — sulyos beszámitás alá kerül. Az elsötétítés idején elkövetett rablások, betörések, utonállások és hasonló büncselekmények ugyanis a rögtönitélő biróság elé kerülnek.*

Egyelőre nincs riasztó-ügyeleti szolgálat

Szombaton a legtöbb fővárosi lakóházban a házparancsnokok megszervezték a riasztóügyeleti szolgálatot, sőt a lakókat szolgálatba is állitották. *A mostani elsötétítés idején a riasztóügyeleti szolgálat megtartását egyelőre nem rendelték el* és riasztó házi ügyeleteseket, házőrségeket nem kell szolgálatba állitani.

Az illetékes szervek utóbb értesitették a lakóházak parancsnokait, hogy riasztóügyeleti szolgálatot nem kell tartani. A házőrségeket sem kapuk elé, sem általánosságban nem kell kijelölni, illetve kiállitani. Ezzel szemben fokozottabb mértékben kell végrehajtani a teljes elsötétitést és betartani a többi, már ismeretes kötelezettséget, amit a hatóság elsötétítés és légi riadó esetére előirt. Figyelmeztetik a lakókat, hogy riadó esetén az ablakokat nyitva kell hagyni.

Ujból szabályozták a cukor forgalmát és fogyasztását

A három hónapra érvényes cukorjegyért 6, illetve 10 fillért kell fizetni

A közellátásügyi miniszter rendeletet adott ki a cukor forgalmának és fogyasztásának ujabb szabályozásáról. A közellátásügyi és a pénzügyminiszter az egyes törvényhatóságok népességi adatainak megfelelően a havi fejadagok és az érdekelt miniszterek által megállapitott ipari vagy egyéb cukorellátmány figyelembevételével minden törvényhatóság részére megállapitják a törvényhatóság területén havonként felhasználható cukor maximális mennyiségét.

A törvényhatóság első tisztviselője személyesen felelős azért, hogy a törvényhatósági havi cukorkeretet a törvényhatóság területén cukorkiutalásra jogosult hatóságok ne lépjék tul.

A cukorjegy havijegy, amelyre a havi fejadagot négy részletben, az egyes jegyszelvényeken feltüntetett időszakokban lehet igényelni.

Budapesten a 104 dekagrammos fejadagnál magasabb cukorfejadagra jogositó cukorjegyet az október 1-én életbelépő rendelet hatálybalépésétől kezdve csak uj igénybejelentés alapján szabad kiadni.

Az erre vonatkozó igénybejelentést a háztartás feje állitja ki. Az igénybejelentő lapokat a községi előljáróság dijtalanul bocsátja rendelkezésre. Magasabb fejadagra jogositó cukorjegyet csak a régi jegyek egyidejü bevonása mellett szabad kiadni.

A cukorjegyek szétosztása alkalmával *egyszerre három hónapra szóló cukorjegyet kell az igényjogosultaknak kiadni.*

A kiskereskedők a beváltott cukorjegy szelvényeket és ipari cukorvásárlási engedélyeket kötelesek havonként legalább kétszer a községi előljáróságnak beszolgáltatni és a cukormennyiségről elszámolni. A cukornagykereskedő elszámoltatását az illetékes pénzügyőri szakasz végzi. A Hangya, a Hangyakonzum, a Magyar Köztisztviselők Szövetkezete, az Erdélyrészi Hangya Szövetkezet és a Hanza Szövetkezet cukorelosztói a rendelet szempontjából cukornagykereskedőknek tekintendők.

Máknak és diónak keverékké vagy izzé, továbbá citromnak, narancsnak, mandarinnak, vagy bármilyen külföldi termésü gyümölcsnek izzé vagy szörppé forgalombahozatal céljából való feldolgozásához cukrot felhasználni tilos. Tilos cukorból mümézet, vagy ehhez hasonló szörpöt iparszerüen előállitani.

A havi 32 dekás és 52 dekás cukorjegyért darabonként 6 fillér, a havi 104 és 156 dekás cukorjegyért pedig darabonként 10 fillért kell fizetni.

A dohányzók
egészségüket védik, ha a
RAFFA
szivarkaszipkát használják,
cserélhető parafás füstszűrővel.
Darabja **8** fillér.
Kapható az ország összes dohányárudáiban a közismert „RAFFA" szivarkahüvelyekkel együtt.
Gyár: VII., Dembinszky-utca 32. sz.
Telefon 221—636. 6746

Wesselényi

Két évvel ezelőtt, szeptember 8-án vonult be a magyar honvédség Zilahra. Ennek a napnak az évfordulóján, kedden ujra helyére állitják a város főterén Fadrusz János művészi kezének alkotását, a Wesselényi-szobrot, amelyet az elnyomatás sötét évei alatt a román hóditók leromboltak.

Wesselényi Miklós, — a második —, harcos apjának oroszláni erejü és bátorságu fia, Széchenyi fiatalkori barátjaként kezdette pályáját, de aztán elhajlott tőle, Deák benső barátja lett s vele váltott politikai levelei a magyar politikai irodalom gyöngyei. Viharzó, vad erejét és nagy műveltségét, rétori büszke lángját és rohamos ujitásokra született lelkületét rövidesen nem elégitette ki Széchenyi, a nagy magvető. Gyorsabban akart aratni, mint ez és nem elégitette ki a gazdasági programm.

A pozsonyi országgyülésen mint a felsőházi ellenzék vezére, kezébe veszi a magyar nemzet irányitását. Példát ad. Már 1827-ben saját birtokán alkalmazza az erdélyinél sokkal enyhébb magyarországi urbáriumot és Deákkal először követeli a jobbágyok teljes felszabaditását.

A kilencvenes évek korszerü reformeszméi magasra lángolnak benne. Mindkét haza országgyülésein vezéri pálca van a kezében, mert azon erdélyi mágnások közé tartozott, akik meghivást igényelhettek a pozsonyi országgyülésre is, minthogy családjának bárói diplomáját egykor a magyar királyi udvari kancellária utján adták ki ugy történt, hogy egyszerre tudta ángra szitani a magyar és az erdélyi parazsat. Amit Pozsonyban Deákkal megkezd, azt Kolozsvárott folytatja.

Szatmári beszéde miatt, melyben Bécset éles kritikával ostorozza, pörbefogták, majd börtönbe vetik és szemevilágát áldozza a hazáért.

A kolozsvári országgyülésen 1835 január 29-ikén könyomtató sajtót ad Erdélynek, az országgyülésen történtek nyilvánosságra hozása érdekében s ezzel szembekerül Estei Ferdinánd főherceg országgyülési biztossal, ott is üldözőbe veszik s menekülésre kényszeriti a hatalom.

Megérdemli, hogy szobrát ujra felállitsák s ő, az unió hőse, az ujra egyesitett Erdély kincses Kolozsvár városában is megérdemelné, hogy ott is álljon ércbe öntött vagy márványba faragott alakja. Az utolsó Zrinyi századokkal előbb husz évet töltött a pittenbergi tömlöcben. Kossuth Lajos 1837-ben azt irta börtönéből édesanyjának: „Ha ablakom alatt a rabok láncait elzörögni hallom, néha felébred bennem a vágy, látni künn a kék eget..." Oh, az a kék magyar ég, melynek szabad napfényeért anynyian küzdöttek s haltak meg... Oh az a Wesselényi, aki árvizi hősies szerepléese után, mellyel megkoronázta hősi életét, legendás működését, 1839 február havában elitéltetett a pártos királyi tábla által s megkezdvén büntetését a budai kaszárnya penészes börtönében, 1844-ben már nem látta a kék magyar eget. „Én a teljesen rám borult örök éj borzalmai között irok", irta 1844-ben Zsibóról Kossuthnak. Megrenditő látvány, hogy legnagyobb hőseinknek igy kellett elpusztulniok, Rodostótól Turinig s Döbling, Kufstein, Gräfenberg lett a vége a nagy magyar vértanuhadnak.

HÁZI-LÉGOLTALOM
FELSZERELÉSI CIKKEK

HAIDEKKER, ANDRÁSSY-UT 21/17

Funk miniszter kiséretével Budapestre érkezett

A Német Birodalmi Bank elnöke néhány napot tölt Magyarországon

Dr. *Walther Funk* németbirodalmi gazdasági miniszter és a Birodalmi Bank elnöke *Reményi-Schneller Lajos* pénzügyminiszter vendégeként hétfőn hivatalos látogatásra Magyarországra érkezett. Utjára elkisérték: *Emil Puhl*, a Német Birodalmi Bank alelnöke, *Hermann von Hannecken* gyalogsági tábornok, *Alfons Moritz*, birodalmi élelmezési minisztérumi gazgató, *Carl Clodius* követ, dr. *August Schwedler*, a Német Birodalmi Bank igazgatója, dr. *Hans Augenthaler*, birodalmi gazdasági minisztériumi miniszteri tanácsos, *Carl Wilhelm Lapp* alezredes, dr. *Adolf Hellmann* birodalmi élelmezési minisztériumi kormányfőtanácsos, dr. *Ernst Fischer*, birodalmi gazdasági minisztériumi osztályvezető, dr. *Rudolf Fischer*, a birodalmi gazdasági minisztérium sajtófőnöke és *Wappenhensch* fogalmazó.

A német birodalmi gazdasági miniszter elé utazott a határra dr. báró Collas Dezső miniszteri tanácsos és dr. Trajánovits Lajos miniszteri titkár. A birodalmi miniszter néhány napot tölt Magyarországon.

A német birodalmi minisztert ünnepélyesen fogadták a német és magyar szinekkel feldiszitett pályaudvaron. A téren diszruhás lovasrendőrök teljesitettek szolgálatot s egy pénzügyőri diszszázad állott fel a pénzügyőri zenekarral.

Amikor a vonat megérkezett a pályaudvarra, a vasutas zenekar a Hunyadi-indulót játszotta. A szalonkocsiból leszálló dr. *Funk* német birodalmi gazdasági minisztert elsőnek *Reményi-Schneller Lajos* pénzügyminiszter üdvözölte igen melegen, majd *Varga József* iparügyi miniszter, *Jagow* budapesti német követ, bárcziházi *Bárczy István* államtitkár és *Imrédy Kálmán* MÁV elnök köszöntötték.

A német birodalmi miniszter bemutatta kiséretének tagjait, majd a fogadási csarnokban a pénzügyminiszter mutatta be vendégének a fogadására megjelenteket. A pályaudvar előtt felállitott pénzügyőri diszszázad tisztelgett és a pénzügyőri zenekar a német nemzeti himnuszt és a Horst Wessel dalt, majd a magyar Himnuszt és a Rákóczi-indulót játszotta. Eközben a német birodalmi miniszter a pénzügyminiszterrel és az iparügyi miniszterrel ellépett a diszszázad arcvonala előtt.

Reményi-Schneller Lajos pénzügyminiszter Funk minisztert a margitszigeti Palatinus-szállóban levő szállására kisérte. Hétfőn este Reményi-Schneller Lajos pénzügyminiszter estebédet adott tiszteletére a Szent Gellért-szállóban

Funk miniszter működése

Walther Funk 1912 és 1930 közötti időben több nagy napilap szerkesztőségében dolgozott, legutóbb a „Berliner Börsenzeitungot" szerkesztette és a lap élén az egészséges német árfolyam és gazdasági viszonyok helyreállitásáért harcolt. A Führer 1930-ban személyes gazdasági tanácsadójává nevezte ki, később a gazdaságpolitikai bizottság elnökévé és megbizta az egész nemzeti szocialista gazdasági politika tervének kidolgozásával. Tagja lett a birodalmi gyülésnek is. A hatalom átvétele után a birodalmi kormány sajtófőnöke volt a neves hirlapiró, 1933 óta pedig, mint a propaganda-minisztérium államtitkára vett részt mértékadó tényezőként a német sajtó és az egész német kulturális élet ujjáépitésében. Ma is ő a birodalmi Kulturkamara alelnöke.

1937-ben gazdaságügyi miniszterré, 1939-ben a Német Birodalmi Bank elnökévé nevezték ki, ezzel a német gazdasági és árfolyampolitika felelős vezetésének nagy feladata hárult reá.

Az ő nevéhez füződnek csaknem az összes háborus gazdasági rendeletek, különösen az életfontosságu cikkek adagolására vonatkozó rendeletek. *Göring* birodalmi tábornagy Európa gazdasági ujjárendezésének feladatával bizta meg.

Ötvenedik születésenapja alkalmából a Führer a Német Birodalmi Bank örökös elnökévé nevezte ki Funk birodalmi minisztert.

Iljica, a tanitókisasszony

Haja rövidrenyirt, ruhája egybeszabott, piszkosszürkeszinü köntös, mezitláb jár, keze nagy és vörös, ez Iljica, a tanitókisasszony. Ha látnák, nem hinnék el, hogy tanitónő. Én sem hittem el. Először...

De hadd kezdjem az elején.

Teherautóval mentünk le a faluba. Három zsák kdumpliért. Keressük a sztarosztát. A sztaroszta a biró. Valamivel több is a hatásköre, mint nálunk a birónak. Nálunk végrehajtja a törvényeket. Itt törvényeket kell teremtenie és kiszabnia. Családfő, a falu öregje, védője is egyben.

A sztaroszta nincsen otthon. A felesége, vékonyka, agyondolgozott asszony, sipitozik. A sztaroszta a mezőn van. Aratnak a faluban. Egy tagban áll a buza, egy tagban kell learatni. A sztaroszta vigyáz, hogy mindenki dolgozzék. De mondjuk meg, hogy mit akarunk, ő is talán... Hogy krumpli kell...? Egyszerü a dolog... Van a csürben... Merjük tele a három zsákot... Nem, nem pálinka kell... hanem só... Nagyon jó, hogy nincs itthon a sztaroszta... Mit kezdene ő, mint gazdaasszony a pálinkával...? Majd azt mondja a sztarosztának, hogy nékünk csak sónk volt... Szpasziba... Köszönöm...

Az emberek merik a krumplit.

Néhány asszony jön össze az udvaron. Csendesek, szótlanok. Nézik az idegen embereket. Nem is nagyon kiváncsian. Csak a ráérő asszonyok langyos érdeklődésével.

Ekkor lép be Iljica a kapun.

Egyenesen hozzám jön.

És beszél, beszél, lázasan, gyorsan, hangja könyörgő, arcán ott remeg a bizonytalanság.

Fogalmam sincs, mit akar...?

Intek az egyik emberünknek. Valahonnan Rahó mellől való. Érti jól az orosz beszédet.

Forditja tehát Iljica szavait.

Hogy adjunk neki olyan könyvet, amelyből megtanulhat németül... Ő a tanitókisasszony. Valamikor tanult ugyan németül, de mindent elfelejtett. Most viszont jó lenne, hogyha tudna... Neki is kellene a német és majd télen a gyerekeket is taniţaná...

Nevetek:

— Maga a tanitókisasszony...?

Néz rám, nem érti a csodálkozásomat és kételkedésemet. Hogy a ruhája lenne a baj, eszébe sem jut. Itt mindenki igy jár, egyformán...

Zsebembe nyulok. Otthoni ujságot veszek elő. Képeslap. Felnyitom a divatoldalt. Rámutatok egy modelre:

— Nálunk igy öltöznek a tanitónők...

Nézi. Sokáig. Arca zárt, egy rebbenés sem fut rajta végig. Aztán visszaadja a lapot.

Enyit mond:

— Karosche...

Ez azt jelenti, hogy „szép!"

De aztán mondjárt a könyvre forditja a szót. Mindegy akármilyen, csak valahogy németül tanulhasson belőle. Mert ez kell, németül kell tanulnia... Ezt ismétli makacsul, türelmetlenül. Majd megváltozik a hangja. Megint kérő. A német könyvet hozzuk el, ha legközelebb jövünk. Vagy eljön velünk most...

Intek:

— Van könyv... Legközelebb elhozom...

Mosolyog:

— Szpasziba...

Nézek rá. Még mindig nem értem. Ő lenne a tanitónő...? Megragadja karomat. Hogy jöjjek...

Megyünk.

A sztaroszta háza mellett van az iskola. Iskola...? Ez tulzás... Nyomoruságos viskó. Az ablakok deszkával, ujságpapirral vannak beragasztva. Agyonfaragott, agyonkoptatott padok, egy földes, maszatosfalu szobában. És néhány kép. Oroszország térképe. Egy vázlatos rajz a puskáról. Csontváz. Jobb lábszára hiányzik. A sarokban cirillbetüs könyvek. Füzetek.

Iljica megint fölényes. Itthon van. Büszkén magyaráz:

— Itt tanitottam. Ötven gyereket. Kicsiket és nagyokat. Az egész falut.

Rámutat a csontvázra.

— És az embert is tanitottam — hangja büszke —, mindent...

Nézem a puska vázlatos szerkezeti rajzát.

Kicsit gunyosan kérdezem:

— Ezt is...?

Egy pillanatig hallgat

Aztán vállat von:

— Kellett...

Hangja vádol:

— És ti...? Ti is harcoltok... Itt vagytok...

Elhallgat. Ijedten. Vár, hogy most mi lesz? Talán pisztolyt rántok. És...

Mosolygok:

— Iljica, ez az élet..

Bólogat és hamar másra forditja a szót:

— Én már egyszer Moszkvában is voltam..

Olyan büszke, ugy kihuzza magát, mintha azt mondaná, sztratoszféra utazáson vett részt. Most érkezett a Marsról...

Megkérdem:

— És, Iljica, a szerelem...?

Ábrándosan hunyja be szemét:

— Igen... Csak most Szergej nincs itt...

Megint gyorsan elhallgat.

Megértem a gondolatát. De azért biztonság kedvéért megkérdezem:

— Katona...?

Int, hogy igen. Aztán gyorsan kérni kezd, ujra:

— A könyvet...

Megnyugtatom:

— Elhozom...

Körülnézek mégegyszer a szobában. És indulok kifelé. A rahói katona csendesen mondja:

— Elég nyomoruságos...

Iljica azt hiszi, dicsérjük az iskoláját. Büszkén mondja:

— Kulturnyi

Nem felelek. Kezet nyujtok Iljicának. Tudom, hogy többé sohasem látom. A könyvet elküldöm az emberekkel, ha mégegyszer lejönnek ebbe a faluba. Ha egyáltalán lejönnek még valaha..

Iljica áll. Hangja bizonytalan. Csak ennyit mond:

— És pan, add nekem azt a lapot... tudod, ahol a ti tanitónőtök van. Amit előbb mutattál...

Odaadom.

Iljica mohón nyitja széjjel. Nem törődik már velünk, hogy ott állunk. Csak a képet nézi.

És az arca lassan elszomorodik...

Haja rövidrenyirt, ruhája egybeszabott piszkosszürke köntös, mezitláb áll, nagy, vörös ujju kezében tartja a divatképet, Iljica, a tanitókisasszony...

Dr. **Pados Pál** karp. tiz.
Honvéd haditudósító szd.

Észak-Dalmáciát megtisztitották a partizánoktól

A Poglavnik főhadiszállásáról közlik, hogy a horvát és olasz csapatok tisztogató munkája a partizán-bandákkal szemben Dalmácia északi részében véget ért. Ebben a hadműveletben néhány száz partizánt megöltek, 1008-at pedig foglyul ejtettek, köztük a partizán dandár parancsnokát és két zászlóalj-parancsnokot.

Külpolitikai hirek

A Duce a Venezia-palotában fogadta annak az öt családnak fejét, amelynek legtöbb sarja van zászló alatt. A népes családok országos szövetsége 20.000, illetve 15.000, 8000 és 5000 lira jutalmat szavazott meg nekik. A Duce intézkedéésre a jutalmo összegét megkétszerezték. A Duce hosszasan elbeszélgetett az öt családfővel, akiknek 56 gyermekük van, köztük 40 zászló alatt.

Galbiati tábornok, a fasiszta milicia vezérkari főnöke Münchenbe érkezett. Itt kezdi meg — Lutze, az SA vezérkari főnökének meghivására — németországi utját, hogy megismerje a német SA-alakulat hadibevetését. Galbiati koszorukat helyezett el a müncheni nemzetiszocialista vértanuk emlékművén, megtekintette a párt különféle intézményeit, azután pedig München közelében látogatást tett az olasz munkások táborában.

Az uj spanyol külügyminiszter és Stohrer német nagykövet találkozója rendkivül szivélyesen folyt le. Jordana külügyminiszter hangsulyozta, hogy a spanyol külpolitika semmiben sem változik meg. Ezt a külpolitikát Spanyolország nemzetközi állásfoglalása, a nemhadviselő álláspont határozza meg, valamint a spanyol államfő tengelybarátsága.

Abdul Illah iraki régens Nuri Said miniszterelnök társaságában Transzjordánia fővárosába érkezett, ahol Cornell ezredes, a transzjordániai brit csapatok parancsnoka fogadta. Diplomáciai körökben tudni vélik, hogy a megbeszélésen megvitatták a transzjordániai-iraki katonai együttmüködés lehetőségeit.

A német hadifogságból nemrég hazatért francia hadifoglyok egyike a francia rádióban felszólitotta a franciákat, hogy minden erejük latbavetésével segitsék elő a hadifoglyoknak munkások ellenében való kicserélését. Soupault, a hadifoglyok szövetségének vezértitkára is nyilatkozott ebben az ügyben és kifejtette, hogy a Franciaországnak felkinált rendkivül kedvező alkalmat ki kell használni a hadifoglyok kiszabaditása érdekében.

Randolph Churchill őrnagy azonnali intézkedéseket követelt a brit kormánytól az egyke megszüntetése érdekében. Fejtegetései szerint a születések állandó csökkenésének egyik fő oka az angol családok osztálygőgje, amelynek következtében gyermekeiket csak előkelő iskolákban akarják tanittatni, jóllehet nem rendelkeznek a szükséges anyagi eszközökkel. Éppen ezért a kormány kötelessége, hogy lehetővé tegye a gyermekek iskoláztatását.

Shnake chilei gazdasági miniszter benyujtotta lemondását. A lemondást elfogadták, de utódjának kinevezéséig Shnake vezeti tovább a gazdasági minisztérium ügyeit. Shnake miniszter szocialista, Rios jelenlegi államelnök javára visszalépett az elnöki jelöléstől. A demokratikus front szónokaként a tengelyhatalmakkal való diplomáciai kapcsolatok megszakitását követelte. Nem lehetetlen, hogy Shnake lemondása szoros összefüggésben áll ezzel a követeléssel.

A kopenhágai rendőrség egy külvárosi házban leleplezett egy titkos rádióleadóállomást. Amikor a rendőrség a házhoz közeledett, a rádióleadóállomás tulajdonosa tüzzel fogadta a rendőröket. Ennek során az egyik rendőr meghalt. A rádióleadóállomás tulajdonosa ezután öngyilkosságot követett el.

Kállay Miklósné adománya

A téliruhagyüjtés során *Dezséry János* főoktató vezetésével a Lisznyai-utcai leventeközpont négy leventéje jelentkezett a miniszterelnökségen, hogy *Kállay Miklósnétől*, a miniszterelnök feleségétől átvegyék a keleti harctéren küzdő honvédeknek szánt téli holmit.

Kállay Miklósné, akinek *Tamás* fia is kint harcol, mint huszárhadnagy, valahol a Don mentén — fokozott szeretettel válogatta össze a meleg ruhákat. A kegyelmes asszony férjével együtt fogadta a leventéket és gondosan rakta be a gyüjtők kosarába adományait: egy meleg vattapaplant, egy báránybőr bekecset, muffot, egy gyapju sióltönyt, hat szvettert, egy pár báránybőr és egy pár síkeztyüt, két kötött gyapjusapkát, két pár vadászharisnyát és egy gyapjusálat. A leventék az elismervényt átnyujtották a miniszterelnöknének.

A miniszterelnök és felesége érdeklődött Dezséry főoktatónál a gyüjtés eredménye felől. Őszinte örömmel vették tudomásul, hogy *a főváros lakossága minden várakozást felülmulva, olyan mennyiségü téliruhát adott össze, hogy az eredmény messze meghaladja a remélt méreteket.* Néhány napig eltart, amig a gyüjtőközpontokban minden darabot számbavehetnek. Jelentette a főoktató azt is a miniszterelnöknek, hogy sok felajánlás történt, amelyeket csak a gyüjtési határidő letelte után vehetnek át.

A leventéktől távozásukkor megkérdezte a kegyelmes asszony még, szükség van-e tollra is. Miután a leventék jelentették, hogy azt is köszönettel elfogadják, a miniszterelnökné közölte, hogy a kállósemjéni birtokról küld majd ágytollat is.

A téli ruhagyüjtés igen nagy sikerrel zárult

A leventeotthonok ezen a héten átveszik azokat az összegyüjtött téli ruhanemüeket, amelyeket a közönség a harctéren küzdő honvédeinknek szánt. *A gyüjtés nagy sikerrel zárult.* Sokan azzal a kéréssel fordultak az illetékes hatóságokhoz, hogy folytassák a gyüjtést, mert távollétük miatt adományaikat nem adhatták át a leventéknek.

Az Általános Kőszénbánya alkalmazottainak gyüjtése

A Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat tatabányai bánya- és iparüzemeinek alkalmazottai a honvédek téli felszerelésére folytatott gyüjtés eredményeképpen 9219 pengő értékben téli ruhanemüt és felszerelési cikkeket, 53.491 pengőt pedig készpénzben adakoztak, ugyhogy a gyüjtés végösszege 62.710 pengő. Az összegek ellenében vásárolt régi minőségü cikkek száma a természetben adott tárgyakkal együtt 12.217 drb, mely kötszövött ruházati tárgyakból, szőrmés mellényekből, kesztyükből, kucsmákból és sapkákból, szőrmés bőrökből, bundákból, lábzsákokból, továbbá takarókból, harisnyákból, sálakból, valamint sí- és egyéb felszerelési cikkekből áll. Az adakozás *önkéntes* volt és abból egyformán vették ki részüket a munkások, altisztek, műszaki segédtisztek, segédtisztviselők és tisztviselők. Átlagban egy napi keresetüket ajánlották fel.

A *borsodmegyei* gyüjtés során a munkások példaadóan jártak elől az áldozatkészségben. A bolvári bányamunkások egy egész műszaki keresetet — kb. 1000 pengőt — adtak a téli ruha-akcióra. A berentei Gedeon-szénbánya munkásai elhatározták, hogy a keddi ünnepnapon is dolgoznak és munkabérüket — szintén mintegy 1000 pengőt — télí ruha beszerzésére ajánlják fel. A sajószentpéteri üveggyár munkásai félnapi keresetüket ajánlották fel.

Fényes ünnepségek Oviedóban

Madrid, szept. 7. (NST) II Alfonz születésének 1100. évfordulója alkalmából Franco államelnök az asturiai fővárosba érkezett. A lakosság meleg fogadtatásban részesitette a Caudillot.

A város katedrálisában istentisztelet volt. II. Alfonz ereklyéit ünnepélyes körmenetben átvitték a katedrálisba.

A Caudillo kiséretével a II. Alfonso el Casto-téren Oviedo püspöke kezéből átvette Pelayo király győzelmi keresztjét és a székesegyházba a főoltárhoz vitte.

Az oviedoi egyházi ünnenségek fénypontja az ereklyéknek a katedrális szent szobájában való elhelyezése volt. Eulogius. Lucretia, Serano és Julian szentek és mártirok csontjait ezüsturnába zárva helyezték el a szent szobában. Az ereklyékhez tartozik az angyalok keresztje is, amely egyuttal Oviedo jelképes címere.

MŰVÉSZETI TERVEZŐ- ÉS MŰHELYISKOLA
Budapest, V., Személynök-utca 9/11. Tel. 119—519. Grafika. Nőidivattervezés. Épitőiparművészet. Textiltervezés. Kerámia. Beiratások 10—12, 4—6 óráig. Tanévnyitás: szept. 15-én. Felvétel a létszám beteltéig

ÁRKAY Bertalan

Építészet és tervezés Magyarországon 1945-1956.
Bp. OMFv. Ép. Műv., 1992

Föutcai homlokzat 1953 115.

A megrendelők változása, az
tartalmát és formáját egyarán
izlés illetve az egyedi alkot
ka /akár mint többféle művész
re inkább háttérbe szorul. A
rendelkező megrendelő fokozat
lás társadalmi rangot biztosí
tott művekben az új izlés, a
túlvilág kérdése háttérbe sz
górikus ábrázolások jelzik a
Ezzel a programkészités fontó
- akár egyén, akár közület -
más előirás jogával. A kivána
legyen, az emelkedettség nem
tolmácsoljon. Akár történeti
ról van szó, nem csak világi

ÁRKAY BERTALAN
műépítész

Balatonelle

Lellei sétány

TMK 559

ÚM, No. 96/9.; *Lássunk!*, Liget, No. 96/5; *Néhány szó Buday Györgyről*, Győri Műhely, No. 94/3, Győr.

fantasztikus realizmus
A ~ (Phantastischer Realismus) kifejezés néhány osztrák művésznek (pl. Ernst Fuchs, Erich Bauer, Rudolf Hausner, Wolfgang Hutter és Anton Lehmden) a 60-ék elején kialakult sajátos világára vonatkozóan használatos. Ezek az alkotók a háború előtti szürrealizmus bizonyos változatait folytatva (mindenekelőtt Dalit, Tanguyét és Bellmerét) virtuóz festéstechnikájú, irodalmias, erotikus és mitológiai beütésektől sem mentes fantasztikus víziók megfogalmazásába kezdtek. Általában rendkívül élénk, rikító színeket használtak, figuráikban pedig a naiv festészet, a →*pop-art* és például Bosch fantasztikus világának nyomai egyaránt felfedezhetők. Mozgalmukról a szakirodalom mint a ~ Bécsi Iskolájáról beszél, mivel azon kevesek közé tartoznak e művészek, akik a háború utáni művészet alapjaban nemzetközi, nemzetfeletti légkörében kifejezetten nemzeti irányzatot hoztak létre. *(S. Z.)*

FÁRA Janka, P. festő
(Zalaegerszeg, 1926. jan. 6.)
1949: MKF, mesterei: Szőnyi István, Kandó László. 1950–72-ig rajzot tanított Kecskeméten, majd Pa-

Ek: 1990: Műv. Közp., Szolnok; 1993: Kemenesaljai Műv. H., Celldömölk.
Vcsk: 1990, 1994: *IX., XIII. Orsz. Kerámia B.*, Pécs; *Jugend Gestaltet*, München; *Schrammel Imre és tanítványai*, Handwerks Rammel, Hamburg; 1991: *Peep Show*, Budai Vár G.; 1992: *FIS tárlata;* 1993: *Ivóedények* [DeForma Csoport], Party G., Pécs; 1994: *Őszi Tárlat*, Miskolc; *DeForma*, Ausztria; Svájc; Franciao.; 1996: *Fiatal Iparművészek bemutatkozása*, Magyar Int., Párizs; 1997: MKT; Vigadó G.; 1998: *FIS*, Bologna. *(SZI. G.)*

FARAGÓ Aranka [1965-től Ptasnik]
grafikus, könyvtervező
(Zenta, [Senta, YU] 1930. febr. 20.)
1950–56: belgrádi Iparművészeti Akadémia grafikai szak, mestere: Mihajlo Petrov. 1956–68: a *Jó Pajtás* és a *Mézeskalács* gyermeklapok műszaki szerkesztője és illusztrátora, a Tankönyvkiadó műszaki szerkesztője; 1978–85: felelős szerkesztője. Szabadfoglalkozású művész.
Ek: 1972: *Gyermekek öröme*, Újvidék.
Vcsk: 1957: Szerbiai Iparművészek Egyesülete, Belgrád; 1971: Belgrád; 1960: *A plakát*. Újvidék; 1965: *Forma kiállítás;* 1966: *Forma kiállítás*, Pozsony; 1968, 1970, 1972, 1973, 1975, 1977, 1979,

ÀRKAY BERTALAN

TKM 481.

25.0.

Bp. XI. kerk.

me, hogy e három műremek készítőjének nevét a megyei számadásokból megállapította. Ugyanő az Eger művészetéről írt könyvében egyúttal értékelte is a megyeházi kapukat.

A most előkerült Fazola-számla szerint a mester a megyétől kapta meg a nagymennyiségű vasanyagot, bizonyára a csetneki hámorban megvásárolt rúdvasat és nyújtottvasat, ennek árát Fazola számlája szerint a munkadíjból levonták.[6] Nincs tehát semmi tárgyi alapja annak az állítólagos hagyománynak, amely szerint Fazola a megyeházi kapuk vasanyagát az egri várban bőven található vasgolyókból kovácsolta volna ki.[7]

A főkapu fölötti félköríves vakrács közepén a vármegye törvénykezési joghatóságára utaló igazság aranyozott szobrocskája vázaalakú törzsön áll, felette a bimbós-leveles ágak lugasként összefonódó csoportjából a liliom szára és kelyhe emelkedik ki. (5., 6. kép.) A gazdagon szétágazó lombozatból baloldalon a hit, jobbról a horgonyt tartó remény szimbolikus alakjai tűnnek elő. A főkapu két szárnya eredetileg is fából készült, a kapuszárnyakat mindkét oldalon 3—3 lombosodó ágas-bogas vaspánt tartja. A két belső folyosórács közül az egyiket az ország, Heves megye és Barkóczy főispán címere díszíti. (7. kép.) (A Barkóczy-címer nem Fazola alkotása. Ő a címerpajzs keretét üresen hagyta, a címeralakot 1896 körül dolgozták bele.) (8. kép.) A másik rácson az egri borra utaló három szőlőfürt látható. Mind a címeres, mind a szőlő-

ARKAY BERTALAN
épületész

Budapest
Pasaréti plébánia

TKM 636

5. dd.

ARRAY 38.

Árkay Bertalan
irodalmába utólag felvett
cikkek:
Az Est. 1928. jun. 14. (A Vérmező
utca 7. sz. a. épült fel Magyarország
on az első Bauhaus stílusban
tervezett villa. Tervezte Á. B. Képpel)

Architektura 1934. 8. sz.
486-l. Képekkel.-

Das interessante Blatt
1935. febr. 7. (Eine Friedenskirche
in Mohacs. Képpel

Gerő, Edmund: Die Aus-
stellung der Kut. Pester Lloyd.
1930. jan. 13.-

Gessi, Leone: A magyar Ars
sacra Rómában. Nemzeti Ujság.
1934. [illegible]

Il Secolo (Genova). 1933. jun.
21. (A városmajori templom képé-
vel.)

BUDAI POLGÁRI CASINO
I., KRISZTINA-TÉR I. a.

Budapest, 1911. márc. 10.

Tekintetes

Szentiványi Gyula úrnak

Szeged.

A Budai Polgári Casino tagjai sorából történt kilépését a választmány sajnálattal vette tudomásul.

Miről van szerencsém a választmány megbízásából értesíteni.

MDK

Arkay Bertalan építész

a városmajori uj templom építésze. Az 1933. évi emlékérmet a L.Ö.Társaság a városmajori r.k. egyházközségnek itélte oda.

Az elmult hat év legművészibb uj épületei Lechner Ödön emlékérmet kaptak.

Pesti Napló. 1934 jun.17. 11.1.

Árkay Bertalan

írod
a
Buildings News
1936. jul. 22.

Variomajor templom.

M. KIR. DOHÁNY NAGYÁRUDA
LÉKAY REZSŐ ÉS TSA
BONYHÁD.

NYOMTATVÁNY

Tek.

Europa

könyvkiadó r. t. - nak

Budapest

V. Visegrádi u. 36.

Áikay Bertalan

Kenkiku Sekai

1936. sept. 7.

Városmajori templom

VÁROSMAJOR BOMBÁZÁSKOR

Tamás Ernő: A Kormányzó úr Ő Főméltósága meglepetésére a meggrongált városmajori Erzsébet

Pesti Hírlap 1942 szept 8

Árkay Bertalan
festő

Somogyi Antal győri nagyképest
érdemel, hogy Árkay Bertalan egyhaza
megbízatásában részesült.

Dévényi Iván: Somogyi Antal...
Művészet: 1971.április - 18.oldal

Árkay Bertalan

a városmajori
uj templom ismer-
tetése

Forum! 1933. 10. 24.

F (Bratislava-Pozsony)

Áprily Balladáról

Dénes Károly:

Emléktáblával jelölik meg a vörösmajorban-ulon forrók sérülésit. Egyedül vagyunk 1942 okt. 9.

Miklósy Zoltán dr. IX. 93/94 95

Árkay Bertalan

a városmajori templom építésénél a maga művészi akaratát megalkuvás nélkül megtudta valósítani. Az egyházi építkezések terén úttörővé vált s megnyitotta a lehetőségét annak hogy az építész határozottan a hagyományokban rejlő követelmények ismeretével.

Bierbauer Virgil dr.

A magyar építészet utolsó tíz éve.

Tér és Forma

1938. 112. l.

MDK

Árkay Bertalan, müép.

sikerült épiteszéti megoldása , a templomszerüen beépitett nagyterem, melynek föfalán egy jelképes föltár. Kápolnaszerüen kiképzett fülkéiben nyolc mellékoltár áll.
Egyébként a föoltárt Serédi Jusztinián bib.hercegprimás a deáki templom számára rendelte meg.

-r-: Egyházmüvészeti kiállitás. - Nemz. Szal. Magy.Orsz. 1941.feb.15. 4.l.

~~Faller~~

Pusztai L.

GYŐRÖCSKE

Kisvárdai járás

MDK

Árkay Bertalan, ép.

a nemzetközi velencei kiállitáson a magyar pavillont alakitotta át

A magyar anyag nagyrészt Szent István és Szent Gellért kultuszát fejezi ki.

Magyarok a két velencei képzőművészeti kiállitáson. - Magyarság.1938.jun.4. 1c.1.

Árkay Bertalan

Templomtervei, a római ösztöndijas művészek kiállitásán.

B.H.931.V.24.

Arkay Bertalan

Szód
2

Az Ert.
11–13 l.
mintakönyvvel.

Hírlap bizományos SZÖD

Bertalan

Árkay építész

M.D.K.

OTI bérházak tervezése. 1933. repr.

Társtervező: Fischer-Faragó-Meysa-Liget-Molnár-Pogány-Preisich-Vadász

Dr. Kubinszky Mihály: A modern magyar építészet kibontakozása /1890-1944/

Magyar Építőművészet 1963 /3. 16.l.

Pester Lloyd. 1933. márc. 31.
Esti lap. (Ein neues Bauwerk.)
— 1933. ápr. 3. Reggeli lap.
(„Ein neues Bauwerk.") —

Radocsay Dénes: Magyarbáni
lesz a Vitézek-tere. Nemze-
ti Ujság. 1941. máj. 16. Képeslap.

Magyar Szemle
Gerthon
Szín-te
Vonnella Zeno
Bierbaum

Feladó: ARKAY BERTALAN
TERVEZŐ ÉPITÉSZ
Budapest, I., Városmajor u. 54

Ára 28 fillér.

LEVELEZŐLAP

Szeretettel üdv
Bori
11/28

Magyar állami nyomda Nv. Budapest, 1948.

Nagyságos
D. Szentiványi
Gyula
úrnak
Budapest XI
Lágymányosi ut 16
I.

Aikay. Bejelalom

Buenos Aires-i Argentin

szakkap „Arquitectura"

1936. Budapesti villa.

Watjes: Moderne

„Landhuizen"

holland könyv. 1930.

4 budapesti villa

Hoepli Milano 1941.

„Architettura Funeraria"

[illegible]

Erzsébet † 1899 Bp. † u.o 1925 K
anya. Képzőm. főisk. Nóta
Kövesfői-Kriesch is ka
1923 Ernst Museumnak
1927 Roma győjt. Miák.
Műcsarnok áll. Mátrtásan: K
(Szépm. Museum megvette) u
Az egész földje és Akitat
Ernst Museum hagyaték
RI 582 l. Prod: Genthon I Bp. 92

Árkay Bertalan

Csárdabár

Hajlék 1937

2. 4. 86 cs. kv. 11.

Árkay Bertalan

Lnód

2

Pica

Antik bútorok

stí
N
Bi
Bu

Árverési

néhai Andrássy Carolina grófnő férjezett Ka

Az árverés napja	Festmények, rajzok, metszetek	Szobrok, plakettek	Kelet	Ezüstök,
1938 január 20	1–20	—	—	216 2
„ „ 21	21–40	—	—	241 2
„ „ 22	41–60	—	—	271 3
„ „ 24	61–80	—	—	301 3
„ „ 25	81—100	—	—	331 3

Árkay Bertalan

I. Városmajori templom.
Épült 1934.

Hlatky Bp. 20

Fi. l.

is (Riváira), hogy mindkettő ugyanazon művész alkotása. Az újabb olasz szakirodalom (Toesca) azonban inkább arra hajlik, hogy a S. Lorenzo a csoport korban legidősebb tagja. Szerinte a konstantinápolyi *Hagios Sergius* és *Bacchus*, melyet Justinianus alapított, a legfiatalabb e három VI. sz. első felében épült templom közül. A bizánci templom alaprajz szempontjából rokon a *S. Vitale*-val, bár a nyolcszögű, kupolával fedett középtér a hozzácsatlakozó karélyokkal négyszögű formába hajlik át.

Említettük, hogy a VI. századi emlékek összefüggése a római mintaképpel vitathatatlan, csak az út bizonytalan, mert a *S. Vitale*ban kialakított építészeti gondolat inkább keleten válik közkedveltté, terjed el nagyobb mértékben. Tekintetbe kell venni azonban azt is, hogy a VI. századtól fogva az építészeti tevékenység javarésze a kelet-római birodalomra esik, nem pedig a népvándorlás lázában gyötrődő Itáliára.

A római *Minerva Medica* ily erősen hatalmi

Árkay Bertalan

251. FÖLDES IMRE. A császár
J. M.-hoz.

252. FROBENIUS, H., Des Deutsche
Faust. — W. BÖLSCHE, Der S

253. FURNIVAL, F. I., Sorne 300
new Shakespeare society. Londor

254. GÁRDONYI GÉZA, április. —

255. GÁSPÁR FERENC, Délamerika.

256. GELLÉRT OSZKÁR, Testvérbár
dány, szerz. sk. ajánlásával Jásza

257. GILBERT, GEORGE, Cathedral
W. COLLINS. 8r. Vkts. Névalái

258. GILMAN, ARTHUR, The Camb
8r. Vkts. Sk. aláírással és exlibr

259. GLÜCKSMANN, HEINRICH, Fa
költeményével Jászayhoz.

260. GOBINEAU, GRF, Die Renaiss
exlibrissel.

261. GOETHES WERKE. Herausgeg
köt. Vktsek. Exlibrisekkel (A V

ttasház emlékiratai. Bpest, 1897. 8r. 3 köt. Vktsek.

ce. Paris 1898. 8r. Előlapján a szerző sk. ajánlósoraival.
ajánlásával Jászai Marihoz.

regényei összesen 22 kötetben. Paris, Calman Lévy, 8r,

entare Darstellung des thierischen Magnetismus. Grimma,
etes olvasás nyomaival!

n french frields. London, 1880. 8r. Vkts. Sk. aláírással és

kespeare. London, 1883. 8r. Vkts.

nen von Hans von Wolzogen. Leipzig. Reclam. 16r. Vkts.
ge. Berlin, 1870. 8r. Diszes vkts. Exlibrisekkel.

says. 8r. 2 köt. Vktsek. Sk. aláírásokkal.

e Sonne segnet die Welt. 8r. Sk. aláírással.

friendship. Newyork, 1899. 8r. Amateur-kiadvány, szines
sel.

t of life. London, 1891. 8r. Vkts. Exlibrissel. Élén J. M.
ezdtem bele. Miria.

ák. — LOVÁSZY KÁROLY, A fekete leves. — Holnap-

Arkay Bertalan

1/2 ord

Nemzsky kor

14. P.

Tálak, libetbaiyai VII. 231.

Árkay Bertalan

rod

Architectura

88.l

Árkay Bertalan

rod

2

Molnár, Farkas 2

Ungarische Baukunst
aus entsprechender Perspek-
tive - Forum 1938. 112. l.

Arkay Bertalan

rod.

Farkas Zoltán:

Budapesti levél.

Fórum. 1934. 107. l.

der

STAATLICHEN BILDSTELLE BERLIN

von der

MÜNSTER-ARCHITEKTUR

in Größe etwa 30×40, Bromsilber, glänzend, unaufgezogen M. 4.—. Feindruck, mattbraun, unaufgezogen M. 5.—. Als Großbild, 40×60, M. 10.— und 12.—. Als Großbild, 70×90, M. 17.— und 22.—

PHOTOGRAPHISCHE BILDKARTEN

(10 Stück) in Größe 10,5×14,8, je M. 0.20

STRAHLBILDER

Apáczai Csere Jánosról

Vö.

Farkas Zoltán:
Budapesti levél.
Fórum. 1933. 277. l.

Irische Buchmal

MIT 4 VIERFARBENTAFELN

UND

40 LICHTDRUCKTAFELN

Arkay Bertalan

rod

Hekler Budapest

99. l.

Arkay Bertalan

építészhallgató

rajzai 1922.

Megfagyott muzsikus

1922.

Aikay Bétalan

Lród

Barétal

357.l

Árkay Bertalan

irod

Bierbauer, Dr. ing. V.: Ein neuer Kirchenbau in Budapest.
Forum 1933.
297 – 299. l.
kepekkel

f.v.j. 20 f.v.j. 8 f.n.i. 8

f.v.j. 12 h

f.v.j. 18 f.n.a. v.j. 1000

Árkay Bertalan

Erőd = a pályázaton az előírt tervvel nem vett részt, díjat nem nyert.

Tér és Forma. 1930. 73. l.

(G. T.: Az Erzsébet-út torkolatának építési kiképzésére hirdetett tervpályázat, kéjjel.)

3955

A KÉKKÖNYV célja: mennél közvetlenebbül megnyilatkozni a közönségnek. Egy olyan időről-időre megjelenő könyvet adni, ami könyv is legyen, meg ujságféle is. — A KÉKKÖNYVET elejétől végig maga a szerző irja.

Eddig megjelent 1 — 7 kötet.

Ára 2 pengő

Megrendelhető és előfizethető Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 23, Arany János Irodalmi R.-T.

Árkay Bertalan

Uvod
2

Somogyi Antal dr.

A városmajori
új templom.

Bp. 1934. 5 l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Árkay Bertalan

vad

Somogyi Antal dr.

A modern katolikus művészet.
Bp. 1933. 124. l.
207. l. 208. l.

V

Arkay Bertalan

erőd

Zs. T. Tervpályázat

Vörösmarty Mihály szü-

letésére.

Magyar Építőművészet

1944. 254. l

Képpel

Részt vett fenti a

zártpályázaton

Kiss

V

Árkay Bálint

l.

La Rosée

44.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Arkay Bertalan

vród

Barát-Ebér-Takács

A művelet története.
II. k. Európa művelete
Bp. 1984. 357 l.

legyen az akár a másnoi annyira exkluziv megyebál, vagy az izraelita nőegylet bálja, egy-egy népszerü ember nevenapja, szinte kivétel nélkül összegyüjtötte a város minden nadrágos emberét, ahogy akkor az intelligenciát nevezték, megkülönböztetésül a paraszttól, aki kora tavasztól késő őszig nem nadrágot, hanem a hosszu és bőszáru ősmagyar, fehér ruhadarabot hordta. A bálok persze a farsangra korlátozódtak, de a névnapok elosztódtak az egész esztendőben. Mindenkinek számon kellett tartani János fővétele napját, amikor Cseresnyés rendőrkapitány, március elsejét, amikor Pataky Albin, március tizennyolcadikát, amikor Draskóczy nagytiszteletü ur, vagy május másodikát, amikor Bán Zsiga tartotta a nevenapját kora délelőttől másnap reggelig. És számon is tartották nemcsak azért, mert az elfelejtésből halálos sértődés lett volna, hanem azért is, mert szinte minden névnapi ünnepségnek meg volt a maga gasztronomiai specialitása, amiért magáért érdemes volt elmenni. Hogy egyebet ne emlitsek, Pataky Albin, a legjobban menő gőzmalom gazdája, Versecről hozatta a hizlalt békacombokat Stentzky Ernővel, akinek csemegeboltja egyébként becsületére vált volna akár a pesti Loewensteinnek is.

Arkay Bertalan

1

Ezer Kortárs

15-1

Budapest IX. 45.

Arkay Bertalan

Ród

Kertész 1940

220. l.

Fortunát ábrázoló czeg-függő XIX. v.
olejéről IX. 89.

MDK

Árkay Bertalan, épitész

a hazai viszonyokhoz alkalmazkodó és helyesen értelmezett modern épitészet szellemében maradandó értékü müveket alkotott.

Városmajori templom.

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp.1942. Pázm.P.Tud.Egy. dolgozatai. 48.l. 5o.l.

Árkay Bálint

cső

Új Főváros.

1943. máj. 15.

(Városmajori templom.)

A bombatámadás-
nak megsérült
templom helyreállí-
tásáról és fel-
szentelésérő-ról.

épitérez

j.57

1 Rot. 4to

Bell

Gertrude Lowthian

Churches and Monasteries
of the Tûr Abdîn

Árkay Bertalan

— rod 2

A Pesti Városháza.

1935. 10.n. 7, 8.l.

(e.a.: Harangláb a Városmajorban; képpel.)

Hazai Bank
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Vaterländische Bank
ACTIENGESELLSCHAFT

Banque de la Patrie
SOCIÉTÉ ANONYME

Sürgönycim : — Telegramm-Adresse
HAZAIBANK.

Telefon { számok / Nummern
61—01. 61—02. 61—03. 61—04. 61—21. 61—22.
Interurban-telefon : B—41.

Nagyságo

Tisztelettel ér

letétében elfekvő 50/

.....

gyakoroltunk a nevezett tá

50 / drb

Az eszközölt befi

zés szerint

305.000.— / koro

megterheltük, mig a

Árkay Bertalan építész

Tér és Forma, 1928

I. évf. 5-18.
komor Fáus: Templomépítészet.

< Árkay Bertalan >

cikke

< A városmajori vízmű-
torony tanulságai. >
Magyar Építőművészet.

1942. dec. szám.

Képekkel

kereskedelmi útvonallal, mely
ing érintésével Regensburgba,
t meglátogatták a zarándokok
rult az aacheni zarándoklatok
magyar kápolna és magyarul
arándokokat.
anyakirálynő zarándoklatából.
mint az a körülmény, hogy a
iben a kútfőt, Róbert Károly
egy, IV. Károlyhoz, meglátó-
IV. Károly császáron és a két
ert streliczi herceg és testvérei,
ceg, V. Vilmos jülichi herceg,
akozó kölni érseken és würtz-
ispök, később prágai érsek, de
püspök, a császár kancellárja,

MDK

Arkay Bertalan

A városmajori templom tervezője Arkay Bertalan, melynek építéséért a városmajori rom. kat. egyházközség kapta az 1933.évi Lechner-érmet.

Cikk: Kik kapják a Lechner Ödön-emlékérmet?

Pesti Hirlap, 1934.jun.17. 14.1.

Árkay Bertalan, építészi
mil. 1901 Budapesten

A műegyetemen a budapesti
műegyetemen végezte, építész
mérnöki oklevelét 1925. kapta
Atyjának atyjának, mellett H.
Alajosnak irodájában dolgo-
zott

a romai magyar akadémia
építészjának volt

A kaposvári kaszinó terv-
pályázatán I. díjat nyert a
atyjával együtt tervezte a győr-
győrvárosi Kossuth tér. plébá-
niatemplomot

1932-1933. megépítette a városma-
jorsi új rk. templomot, amely
a fővárosban a Kossuth templom
építészetének első képviselője volt
1935. megépítette ismét a templomnak
igen eredeti kialakítású ha-
rangtábláját.

A Tabán rendezési tervpá-
lyázaton 1934. II. díjat nyert.

Tagja volt az Orsz. Iroda
Művészeti Tanácsnak

Gyula Urnak,
biz.Elnökének
Budapest.

19-én,311 sz.a.kelt becses áti-
ltóságodat tisztelettel értesi-
z.Bizottsága részére dr.Cserni
rtól megvásárolt és alsófehér-
ló 52 drb.fénykép vételára fe-
z. rendelettel kiutalt 100-K.ról
sgáltatván, elfogadhatónak ta-

909 évi augusztus hó 9-én.

Schwartz Róbert
szám. igazgató.

MDK

Árkay Bertalan müépitész és Hellós Lajos kertészeti intéző 1936 őszén a Müvészcéh egy bethlehemi kiállitás tervét vetette fel.

Ketten részben naturalisztikus, megfelelő világitásu müvészi kulisszázást kapott közös készitésü bethlehemük.

Müvészcéh. Bethlehem kiállitás.
Magyar Iparmüvészet. 1937. 4.sz. 95.l.

MDK

Árkay Bertalan

Gerevich T. Uj magyar templomépitészet. Magyar Épitőművészet 1941. 12. sz. 376.l.

Le. D. K.

ÁRKAY Bertalan építész
(1906 –)

városmajori lakótelep (Árkay Bertalan tervei alapján) terv.

Árkay tervei lia és munkatársa

Genthon- Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945
Bp. 1962. 369, 374.

M.D.K.

Árkay Bertalan, építész

cégük családi ház terve és
fényképei szerepelnek a XII. nem-
zetközi építészkongresszus mű-
csarnoki tervkiállításán.
1930. szept. 8-15.

Magyar Vilmos: A XII. nemzetközi
építészkongresszus tervkiállításának
margója

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1930. 64. köt. 380. old.

Árkay Bertalan, építész; szül.1901. IV.11
Budapesten. Á.Aladár építész fia. Középiskolai és műegyetemi tanulmányait szülővárosában végezte, hol 1925. nyert építészmérnöki oklevelet. Azután mint a Római Magyar Akadémia ösztöndíjasa, (1929-ben) Olaszországban gyarapította ismereteit. Behatóan foglalkozott a római ókeresztény bazilikákkal és a lombard román templomokkal, (és a tuszkán reneszánsz tanulságokkal nagy) hasznát vette korszerű építészeti törekvéseiben. ~~Visszatérte után egy ideig Bécsben volt gyakorlaton~~, majd hazajött s 1932-ig atyja (műtermében együtt) dolgozott. 1928-29. részt vett a győr-gyárvárosi rk.plébániatemplom tervezési munkálataiban s a templom belső terének kialakításában neki jutott az oroszlánrész. Abból a fényből, amely a Kisfaludy-Társaság Greguss-díjából sugárzott e templomra, az ő munkájára is esett egy nyaláb. 1930. atyjával közösen készített tervvel vett részt a budapesti tervbe

2000 hívő befogadására 10 alkalmas,

vett Erzsébet-sugárut torkolata építészeti megoldásának pályázatán, melyen megnyerték az I.díjat. 1931. a főváros megbízta atyját az uj városmajori rk.templom tervezésével, melyben ő is segédkezett. Apja halála után /1932/ megbízást kapott a munka folytatására, melyet 1933. fejezett be. A campanile, melyet fedett folyosó köt össze a templommal, később épült /1935/ s a belső díszítés is évek múltán készült el teljesen. A templom, mely az ókeresztény bazilikás elgondolással mutat rokon vonásokat, külseje igen szerényen díszített, az épület szerkezetéből adódó tömbökből alakul ki és monumentális hatású. A templom szerkezete összefüggő vasbeton keretrendszer, melyet Folly Róbert tervezett. E nemben a fővárosi első egyháza. Belül három hajós, kívül oldalt kápolnasoros csarnoktemplom. A szentély másfél méterrel ki van emelve, a főhajó padlója a szentély felé egy szásalékos ecsetben készült, akár a győr-gyárvárosi templomé. A főoltár képét a szentély apsziszába illesztett [illegible] üvegfestmény alkotja. A lapos mennyezet kazettákra osztott és Aba-Novák Vilmos falképeivel ékes. A templom egyéb díszei: festett üvegablakok Sztehlo Lilitől, Pátzay Pál apostol szobrai, s a mellékoltárok képei Molnár C. Páltól. A szokatlan építményt a főváros népe vegyes érzelmekkel fogadta. Voltak lelkes hívei és elkeseredett ellenségei. A sajtóban heves vihar dult körülötte. A templom pedig megindult a világhír utján. Külföldi építészeti folyóiratok elismo

11 old. ≠ 9 sor. 1932 évben kiírta a mi atyja által
1926 ban lerakott alapokon az általa átdolgozott
mohácsi vasbeton téj kupoláját, mely boltozat nélküli 7 cm
vastagságú, az országban a nemben első. A templom centrális
elrendezésű, kupolás szerkezetű hajóval körgyűrűvel, mely téjától
épült. A 30 m. magasra tervezett campanile csak részben
épült fel ideiglenesen lépcsőre. Az épület kőburkolattal
készül, díszítésben, a munkálatok még ma is folyamat-
ban vannak. A templom két oldalán a oltárhoz
arádtornyok épültek majdnem a mohácsi vasbeton
elsőként vegyék mobási kerületben.

rással foglalkoztak volo, kópit is küsöltók. Külföldi egyházművészeti kiállitásokon is nagy sikere volt /Padova, Roma/, noha itthon éppen egyházi részről tánadtók legjobban. Végül 1936. a milanói Triennalen az I. dijjal tüntettók ki a templom tervezőjét. A templom elkészülte óta a régi és uj egyház között felállitott puritán egyszerüségü Krisay Aladár-kut hirdeti a régi alkotójának és az uj első megfogalmazójának emlékét. Ezt is Á. tervezte. 1933. alapos előtanulmányok után, bőségesen illusztrálva Borbiró /akkor még Bierbauer/ Virgillel közösen adta ki az Óbudai Árpahegy oldalára épitett Nemzeti Forum és Stadion tervét, amely hosszas tárgyalgatás után papiron maradt. Ugyanez évben ~~Fazekas Sándorral~~ részt vett az OTI Tisza Kálmán-téri 6-8 emeletes bérházainak tervpályázatán, és az egyik épület kivitelezésére megbizást kapott. Az általa tervezett nyolc emeletes ház a bal oldalon áll és 1935. készült el. 1934. a római nemzetközi egyházművészeti kiállitáson a magyar osztályokat ~~Gerevich Tibor építész~~ mellett román basilikális templomtérré alakitva ét, 26-os mellékoltárokkal látta el, s azokon a részt vevő magyar kópoő- és iparmüvészek alkotásait ugy helyezte el, mintha valóban templomban volnának. A kiállitásnak igen nagy sikere volt, ~~és a pápa 1934 febr. 21. ihletes kihallgatáson fejezte ki elismerését a müvésznek.~~ Bizonyára ez is hozzájárult ahhoz, hogy 1934. juliusában kinevezték az Orsz. Irodalmi és Müvészeti Tanács tagjá(vá) (és az Egyházművészeti Tanács)

12 dr. Ф.
10 sor

1936 évben a Magyár [illegible] kisiskolájos ~~épületekhez~~ ~~tet~~ épületet építi.
1936 tan a Széchenyi [illegible] ~~épí~~ 70 ágyas kaszárnyaemeletet építi.
1937 ben Mohácson a rendőrségi épület tervét készíti és kivitelét vezeti. Ugyanez évben a Városmajor utcában két bérházat épít.
1938 tan a fővárosi O.T.I. rendelő és kórház épületét készíti és kivitelezi a legkorszerűbb elvek alapján.

12 dr. V. sor

12 dr. utolsó sor

V és a mohácsi környezet gyökeres átalakítását.

1940. ben a Sátoraljaújhelyi kitelepülési (polgári) iskolát építi. Ugyanez évben készíti a Sátoraljaújhelyi és a mohácsi városrészek rendezési tervét.
1941. tervezi és építi a kishunhalasi kertmunkás iskola épületét, mely a vidéki használathoz illő minden magyaros architektúrájú.

vő. 1936. a milánói triennale magyar termet tervezte, s ez év májusában a nehézi templom tervére, melyet az ötletől érdemelt, de a nagy iskolára teljesen átalakított, az O.M. Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállítása kitüntető elismerést kapott. 1937. a Nemzeti Szalon termeit a ~~Szerviensh filmtől bemutatott~~ Modern Monumentális Művészet kiállítása céljaira alakította át. A következő évben hasonló célból járt Velencében a magyar pavillon kiállítási termét ujitotta meg a velencei biennale alkalmából. 1939. tervezte a budapesti II. ker. Felvinci-uti leventeotthont, mely 1939-40. épült. A Smith Jeremiás-féle alapitvány jövedelméből az 1940-41. tanévben Amerikában folytatandó magasabb tanulmányokra adományozott ösztöndijakból egy *nyolcezer* pengős ösztöndijat kapott. Ezt az összeget egy világkörüli tanulmányutra akarta felhasználni, a háboru miatt azonban azindáig nem teljesülhetett. ~~A nehézi vécs emlékére épitendő nehézi Fogadalmi templom ügye 1940. jutott diliére. Az eredeti, még ötletől kiinditot tervet A. redukálta és átalakította. A templom a város határán csaladon áll és kb. háromezer ember befogadására alkalmas. Centrális, kupolás épitmény, kupolna kosszoruval. A kupola szerkezete vasbeton vázas, héjbol betonból. A kápolnakoszoru téglából épült. A munkálatok még 1941. is folyamatban voltak. A torony épitése és a belső diszités későbbi időre maradt.~~ 1939. tervezte a szerény méretü nehézi zarándokotthont, 1941. az egy-

áthozat:

III/7.Belsőtér

40./ 1 drb 1.15/2.oo m nyilás elfalazása, 51 cm vastag fallal, az aknának belső felületén o.7o xl.oo m "G" ajtó szállitása, káva hozzáfalazása, 25 cm vtg.,vakolása, stb.teljesen készen

41./ 1 drb III/7. belsőtér aladucolása, mint 37.tétel alatti, de 2.9o m hosszu szelemenekkel és 1 pár oszloppal stb. teljesen készen mint kvt. 37.tétele

III/8.Belsőtér

42./ 1 drb III.8. belsőtér boltozatának aláducolása ca 4.35 m hosszban, 3.3o szélességben, középen elhelyezendő 2 drb 15/18 faragott fa oszloppal, ezeknek 2x9/18 faragott fa szelemenekkel való összefogása, az oszlopokon végigfutó 2 drb 18x21 szelemenekben stb.mint költségvetés 37.tétel

43./ 2 drb 1.15x2.oo m nyilás elfalazás 51 cm vtg.fallal, az aknák belső felületén o.7oxl.oo "G" ajtó szállitása, elhelyezése a kvt. 4o.tétele szerint, ~~xxxx~~

44./ 1 drb o.8ox2.oo "G" ajtó szállitása és elhelyezése, tok befalazással, kvt.35.tétele szerint

45./ 1 drb cca 1.1o hosszu 2.6o magas o.8o vastag nyilás befalazása tömören, - az utban lévő 3 db villanyrész és biztositó tábla áthelyezése nélkül

46./ 1 drb vészátjáró törés 3o cm vtg.falban,szabványos méretben,szines jelzéssel

.13 old. 9sor ∓

Ugyanezekben tervezi a Földmivelésügyi Ministerium a talajkitáratás és emeletráépítések még, melyeknek kivitelére 1944 tavaszig is gondol. Épiti a Mariannum bérházát a Fő ány utcában, az O.T.I. részére a 7 bérő épületből álló Kecskemét Rt. lakótelepet, a Napsütötte Nyilvári Művek bérházát a Csalogány utcában. 1942-44 években épit Gyógyteleppé lejti az egészségből kiesett nyeregalakat, posta épületet stb.

1942 ben a Megfordasáji kiállitáson a Magyar pavillonját és a B. Nemzetközi Vásáron a erdélyi Japán kiállitási épületeket.

1943 évben készült a Szatvárdiki elektromos centrális lakótelepe, a szivaly anyaházi lerendezéshez, és egy arnott Mathalibus diákotthon is.

Mohácson pártház épült Halaton kellő sint kelemen bakelitházat 1500 hivő részére, Harmonikajós és arnott templom a győri templom kapcsolmányain, egyszerű kivitelű kétoldalt, kamparnilival, még nekik saját tervek. Telepitése folyamatban van.

1946 évben tervező méretű és elrendezésű egytornyos templomot tervez Csepelre, a nemtelj alatt altemplommal a kriptákkal, Horton Heves megyében egy 2000 hivős 3 hajós bazilikalis elrendezésű, két tornyú templomot, épit és a Gerjenben egy 1000 hivős kisebb plébániát épit, mely már használatban van, az épitkezés minden templomnál még folyamatban vannak. 1948 évben a vasi Szombathelyen altemplomát epiti és megkezdte átalakitva.

⊕ Erdélyben Nyaradi neutbenedekben telepi magyar stilusu földmüves iskolát tervez, mely csak az alapozási munkálatokig jutott.

Tolna megyei

1.3 old. 2 sor. [illegible]

1941. az egy

művészeti kiállítás céljaira alakította át a Nemzeti Szalon termeit. Ugyancsak ez évben Budapest környéke földfelületi tervének 1:10.000 léptékű összvonalon történő részletes kidolgozására kapott megbízást a Fővárostól. 1941. kinevezték a Fővárosi Közmunkák Tanácsának tagjává. Még ez évben tervezte a római egyházművészeti kiállítás számára termeit. 1942. tervezte a Gubernator-tér egyes épületek összegyűjtő és más épületek összegyűjtő a Szentkorona útjára, a kiskunhalasi nemzetőrségi iskolát és a Budapesti Nemzetközi Vásár japán pavillonját. 1942. szept. elején víz alatt tartott bombatámadás érte Budapestet, mely alkalommal a városmajori új templom súlyosan megsérült, s üvegfestményei is elpusztultak. A helyreállító munkálatok a vezetésével a Főváros költségén azonnal megindultak, de 1943. sem nyertek befejezést. 1942. tervezte az OTI soproni rendelőintézetét s 1943. a sátoraljaújhelyi polgári fiúiskola épületét és a budapesti II. Csalogány u. 26. sz. házat. 1944. A. tervei szerint épített bútorcsillon szent Kelemen basilikáját. 1945. Budapest ostroma lakásával A. családi házát bombatalálat érte s részben elpusztította. Műterme teljes berendezésével és számos, atyjához fűződő emlékkel semmisült meg akkor. 1947-48. a szintén erősen sérült O.M. Szépművészeti Múzeum helyreállító munkálatait vezette. 1949. Budapest fejlesztési tervének Irodának építészeként működött. A 1920-30-as években A. egyike volt a

1 Az üvegfestményeit kimentették

14 lap. 6 sor. J

1927-ben † Wattjes: „Moderne Rand-huizen" című holland építészeti könyvben megjelent modern villái alapján, meghívást kapott New Yorkba nagyobb stílű családi házak tervezésére, de ezen megbízásnak családi okokból nem tehetett eleget,

47./ 1 drb 0.80x2.00 m "G" ajtó számára nyilástörés 0.48 m vtg. falban, "G" ajtó szállitás,elhelyezés, teljesen készen

48./ 1 drb Meglévő "G" tömitése

III/A.Pótlégtér

49./ 2 drb 1.15x2.00 pince levilágitó befalazása,"Z" szellőző kiképzéssel,végén 3 elzáróval,mint kvt. 9.tét.

átvitel:

fővárosi legjobban foglalkoztatott családi ház és villa tervezőinek. Lapostetejű, horizontális, változatos ablakosztással tervezett efajta alkotásai valósággal divatban voltak s különösen a budai villanegyedekben épültek. Ezek közül sokat ismertettek az építészeti folyóiratok, melyek e cikk irodalmában vannak felsorolva. Sűrűn szerepelt kiállításokon is. Az O.M.Képzőművészeti Társulat tárlatain 1922. jelent meg először egy mauzoleum vízfestésű távlati képével. Már tárgyalt terveivel részt vett a Műcsarnok 1933., 1934 és 1936.évi, és a Nemzeti Szalon 1930, 1931, 1934 és 1937.évi kiállításain. Családi házak terveit és a székesfehérvári Prohászka-emléktemplom pályaterveit mutatta be a budapesti nemzetközi építészeti kiállításon /1930/. Külföldön szerepelt a padovai /1932/ és a római nemzetközi egyházművészeti kiállításokon, a párizsi XX.modern nemzetközi építészeti kiállításon /1933/, a milánói nemzetközi iparművészeti kiállításon /1933/, a brüsszeli nemzetközi modern művészeti kiállításon, a milánói triennalen /1936/stb. Pályadíjat nyert, de kivitelre nem került művei:1927. A Kálvin-téri villamos várópavillon terve. /A Magyar Mérnök és Építész-Egylet 1927.évi kipályázatán I. díj.) - 1928. Az uj hatvani rk.templom terve /III.díj/. - 1929. A kaposvári kulturpalota terve /I díj/. - A székesfehérvári Prohászka-emléktemplom terve./Dicséret./ -1930. Az Erzsébet-cukrászat terraszlefedésének kiképzési terve /I.díj/. - A Tabán csatornázási terve. /Hönsch Károllyal és

V melynek ötlete alapján készült el a tárgyalt vaspiac a beépítési helyét
arányaiv pontos tárja. ~~megadó~~

Katona Dezsővel közösen készített terve, II. díj. V–1937. Budapest-város-központ terve. (Katona Dezsővel közösen, megvásárolt terv.) — 1938. A tabbáni gőzgyűjtő terve (III. díj.) a Nemzeti Sportcsarnok terve (II. díj.) — 1940. A budapesti Központi városháza ujjáépítésének terve (Hönsch László-val és Rihmer Pállal közösen, 5000 pengős megvételi ~~jutalom~~.) — Az OTI pécsi búdőbeteg sanatorium terve. (Megvétel.) — A ferihegyi repülőtér forgalmi épületének terve. (Megvétel.) — A kiskunhalasi városi közkórház kibővítési terve. (II. díj.) — A MAV Kőbánya-alsópályaudvarán épitendő állomásépület terve. (Hönsch Lászlóval közösen, II. díj.) — A pannonhalmi obász gimnázium és internátus terve. (Az I. csoportban második helyre minősitve.) — Az OTI kaposvári szénlárainak terve. (A szükebb körü pályázaton dicséret.) — 1941. A XI. ker. Vitézek-tere–Szentkoronia-utja kombinált kikeresének terve. (I. díj.) — melynek részlege, tervait is elkészítette és napjainkban utjával folyamatban lévő kiépítése az alapon történik.

A OTI Rumbach Sebestyén utcai bérházának terve. (Megvétel.) – Az OTI-balatonlellei bunkercüdülőjének terve. (II. helyezés.) – Budapest Székesfőváros Elektromos Művei mátravidéki erőművei lakótelepének terve. (III. díj.) 1942. Az OTI Dob-utca 10-12. bérházának terve. (Megvétel.) – Az OTI Tisza Kálmán-téren építendő központi rendelőintézetének terve. (Megvétel.) – 1943. A XIII. ker. Gyöngyösi-úti 12 tantermes polg. fiúiskola terve. (III. díj.) – A Dohánytermesztési Kísérleti Intézet debrecen-pallagpusztai székházának terve (II. díj.) – A marosvásárhelyi erdőigazgatóság épületének terve. (Megvétel.) – Az esztergomi Széchenyi- és Rákóczi-tér rendezési terve (III. díj.) – 1944. Szabadka város általános rendezési terve (I. díj.)

Sorozni nyílt r. k. plébánia-templom I díj 1950
Korrektúra

1935-ben Hármashatárhegyen építendő Minor Pantheonra, 100 méteres óriás kupolás épülettel ~~[illegible]~~ oszlopos előcsarnokkal, modern vasbeton szerkezettel. Részletes ~~[illegible]~~ terv 1930-ban Columbus Kristóf hatalmas emlékművére ~~[illegible]~~ nemzetközi pályázaton.

Szt-ki kapcsolás

Arkay Bertalan

Szomorú bizonyítéka, hogy mennyi jelentéktelen emlékét őrzi, ha a művész – többszöri igérete dacára – akkor ad életrajzi adatokat, mikor az emberből már – összetöredezett a megbízhatatlan irodalmi adatokból az életrajzot.

Hát még, ha valakinek sem mélyebbjáratú életrajzot készítő fel hívása!

ÁRKAY Sándor összes műve

KÜLÖNLENYOMAT
AZ ÉPÍTÉS- ÉS ÉPÍTÉSZETTUDOMÁNY XVII. KÖTET 1—2. SZÁMÁBÓL

PEREHÁZY KÁROLY

A MAGYAR HISTORIZMUS KOVÁCSOLTVAS-MŰVESSÉGÉNEK JELES MESTERE: ÁRKAY SÁNDOR

BUDAPEST
1985

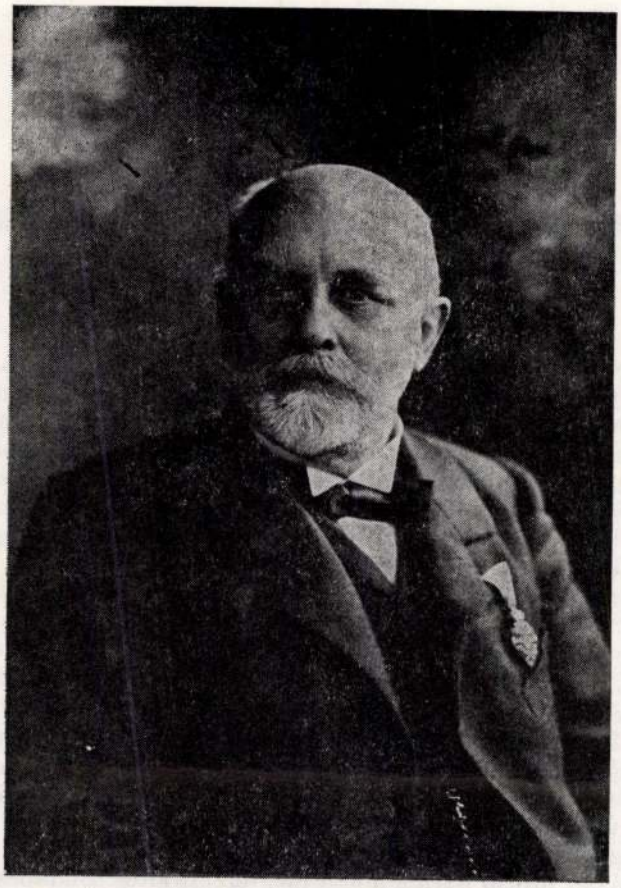
PEREHÁZY KÁROLY

A MAGYAR HISTORIZMUS KOVÁCSOLTVAS-MŰVESSÉGÉNEK JELES MESTERE: ÁRKAY SÁNDOR

A barokk-rokokó művészeti korszak a díszítőművészetek, így a kovácsoltvas-művesség fénykora is volt, de az azt követő klasszicizmus idején lehanyatlott. A tűzikovácsolást a szegecselés szorította ki, majd pedig a romantika időszakában — az öntöttvas térhódítása nyomán — a művészi kovácsolás teljesen elsorvadt. A romanticizmust követő eklektikában ismét jelentős szerepet kapott, és az építészetnek csaknem olyan egyenrangú társává lett mint a XVIII. században a barokk-rokokó stílus idején. Az eklektikáról egyesek véleménye még ma is elítélő, a stílusimitáció csábító és könnyű módszereit hangoztatják, és ezt nemcsak az építészetre, de az iparművészet ágaira, nemkülönben a művészi iparra, így a vasművességre is vonatkoztatják. A fantázia nélküli iparosok révén a munkák színvonala valójában üres rutinná süllyedt, de a tehetségesebb mesterek az egyetemes stíluseredményekhez fejlett művészi eszközökkel koruk világából gyakran annyit tettek hozzá, hogy csaknem újat teremtettek. És egy figyelmen kívül nem hagyható minőségi változás is jellemzővé vált. A klasszicizmus és a romantika idején szinte teljesen elfeledett tűzikovácsolás vált elsődlegessé, a korábban ismert technológiai és szerkezeti sajátosságok újraelevenedtek. Új szakasza nyílt meg a kovácsoltvas-művességnek, régi rangját kapta vissza e művészi ipar.

A XIX. század utolsó harmadában megteremtődtek Budapest világvárossá fejlődésének feltételei. Az építkezés nagy lendületet vett, nemcsak területében terjeszkedett a város, az épületek magassága is megnövekedett. Köz- és magánépületek, paloták, templomok, színházak, iskolák sora épült néhány évtized alatt. Az építészet a régi stílusokat élesztette fel, a házakat díszítő-kiegészítő kovácsoltvas rácsok is a történelmi formákat követték. Viszonyuk a múlthoz rendkívül sokrétű lett, formai alakulásukba komplex hatások integrálódtak. A „palazzo" homlokzatú bérházakhoz díszes rács dukált, ez hatással volt a művészi kovácsolás káprázatos fellendülésére; az építkezéseken a műlakatosok sokaságát foglalkoztatták. A gyorsan fejlődő Pest városa falai közé gyűjtötte a vállalkozó szellemű, jól képzett műiparosokat.

Az egyesülni készülő főváros építési konjunktúrája csábíthatta fel Árkay Sándort (1. kép) is, akinek védett épületeken, műemléki jelentőségű területen, műemléki környezetben számos alkotásával találkozunk még napjainkban is, a fővárosban és vidéken egyaránt, bár a halála óta közénk állt idő alatt, sajnálatos módon, sok alkotása ment veszendőbe. Nevével e kor kovácsoltvas-művessége még ma is szoros kapcsolatban áll.

1. kép. Árkay Sándor. Strelisky fotója Budapesten 1901

Árkay Sándor Világoson (Şiria) született 1841-ben.[1] Apja Ehrengruber Jakab, aki előbb Világoson csizmadiamester, majd az 1840-es években Aradon telepedett le. Az Ehrengruber család a XVIII. században még Szegeden élt. A szegedi belvárosi templom matrikulájában több Ehrengruber szerepel, közöttük Jakab is, aki 1770. júl. 23-án született.[2] Feltehetően ő telepedett át Világosra, legalábbis az eddigi kutatási eredményekből ez következtethető. Ennek fia lehetett az az Ehrengruber Jakab, akinek Seifenecker Juliannával kötött házasságából három fiú és négy leány gyermek született (a tanulmány

[1] *Lakatos Ottó:* Arad története. Arad. 1881. II. kötet 170.

[2] Szeged belvárosi templom. Extractus matriculae VI. könyv, 30. 1770. júl. 23. Jacobus Ehrengruber. Szülők: Paulus Andreas Ehrengruber, Catherine, conjux.

[3] Dr. Taubinger Lászlóné Árkay Sándor testvérének, Árkay Kálmánnak unokája, több eredeti okmánnyal, valamint nagyanyjának egykori feljegyzéseivel sok segítséget nyújtott a leszármazási táblázat összeállításához, melyet ezúton is köszönök.

végén levő leszármazási táblázatban[3] részletezve). A legidősebb fiú, Jakab,[4] aki építészetet tanult, és az első erdélyi vasút főmérnöke lett, a második fiú, Sándor, a műlakatos mesterséget tanulta, a legfiatalabb fiú, Kálmán, ügyvéd Aradon, majd Budapesten a Közművelési Tanács alelnöke volt. A leszármazottak 1861-ben névmagyarosítással az „Árkai" családnevet vették fel.[5]

Árkay Sándor a lakatos mesterséget Aradon sajátította el, itt is remekelt 1864-ben.[6] Mesterségét akkor tanulta, amikor a műlakatosság hazánkban a mélypontra süllyedt. Főleg az öntöttvas elemek összeszerelése, vagy egyenes pálcákból álló egyszerű rácsok jelentették e mesterség fő feladatát, csak a külföldön (ahol már az eklektikus építészet a kovácsolással készült díszes szerkezeteket részesítette előnybe) töltött vándorévek adtak módot a művészi kovácsolás elsajátítására. Nincsenek adataink bel- és külföldi vándoréveiről, azok abszolválását azonban fel kell tételeznünk, mert a céhes iparban a mesterremek elkészítése előtt azt a legénytől megkövetelték. Bár ez időben a céhes ipar válsága nyomán mind többen igyekeztek a vándorévek teljesítése alól tanácsi engedéllyel — a céh tiltakozása ellenére — magukat felmentetni, és ezek a próbálkozások különösen a múlt század közepétől egyre gyakrabban ered-

[4] *Szendrei János—Szentiványi Gyula:* Magyar Képzőművészek Lexikona. Magyar és magyarországi vonatkozású művészek életrajzai a XII. századtól napjainkig. Abádi-Günther Bp. 1915. I. kötet. 64. „Árkai (Ehrengruber) Jakab, építész; szül. 1835-ben valószínűleg Aradon, megh. 1877. márc. 7-én Bp.-en. Középiskolai tanulmányait az aradi gimnáziumban végezte, s ugyanitt 1849-ben Lakatos Ottó részesítette a szabad kézi rajzból az első oktatásban. Középiskolái végeztével az építészetet tanulta, s az 1860-as években Aradon telepedett le, ahol több épületet tervezett. Utóbb az első erdélyi vasút főmérnöke lett." A leszármazási táblázatban 1834-es, míg a lexikonban 1835-ös születéssel szerepel. Ez utóbbi évszámeltérés abból adódhat, hogy halála időpontjától számolták vissza életéveit, és így állapították meg születési évét. A születés helyének feltételes meghatározása is ezt támasztja alá.

[5] Századunk névváltoztatásai. Bp. 1895. p. 29. „Árkai (Ehrengruber) Jakab, gyerm.: Sándor, Kálmán, mérnök, Arad UK 9949—61." E tanulmány végén közzétett leszármazási táblázatból azonban kitűnik, hogy Jakabnak Sándor és Kálmán nem gyermekei, hanem testvérei voltak. A születési anyakönyvi kivonat „Észrevételek" rovatának bejegyzése: A Nm Helytartótanács a 46107 sz. a. kelt engedélyével nevét „Árkai"-ra változtatta. A névváltoztatást tehát a leszármazási táblázat csúcsán álló Ehrengruber Jakab csizmadia azonos nevű nagykorú fia (1834—1877) kérte az akkor még kiskorú testvéreivel egyetemben, apjuk halála után. Itt azonban nem arra kell gondolnunk, hogy az apa halála nyitott utat a gyermekek névmagyarosításához, erre az akkori viszonyok adnak magyarázatot.

Még a XIX. század első felében is csak nagyon alapos indokkal engedélyeztek névváltoztatást. Az első tömeges névmagyarosítás miniszteri engedéllyel 1848 márciusától a szabadságharc leveréséig fordult elő, azonban ezeket az abszolutizmus kormánya hatályon kívül helyezte. Ezután névmagyarosításra alig van példa. Az októberi diploma megjelenése után, az alkotmányos élet csíráinak felbukkanásával 1861-ben szaporodtak meg a névmagyarosítási kérelmek, tömegesen azonban 1881-től fordultak elő, amikor az öt forintos illetéket 50 krajcárra csökkentették.

Az „Árkai" név az újságokban a „Versenytárgyalási eredmények"-ben vagy egyéb közlésekben leggyakrabban — az engedélynek megfelelően — i-betűvégződéssel jelenik meg (bár y-formában is előfordul), a cégbélyegzőn „Árkai" változatban olvasható, a cégbejegyzés is így szól. E tanulmányban közzétett fényképének hátlapján 1901. dec. 31-én kelt aláírása „Árkai" Sándor formában szerepel, azonban Dezső gyermekéről kiadott gyászjelentésben (1904. jan. 25.) a nevek mindegyike y-végződésű, hasonlóképpen Árkay Sándor haláláról hírtadó gyászjelentésben is. Miután gyermekei, unokái Árkay-alakban írták nevüket, neves építész tagjait (és a festőt is) így tartja számon a szakirodalom, ezért ezzel az írásmóddal használjuk tanulmányunkban is. Idézőjelben írjuk „Árkai", amikor az engedélyezési forma kiemelése valamilyen okból szükséges.

[6] *Lakatos* i. m.

ménnyel jártak, mesterünk esetében azonban ezt a feltevést kizárhatjuk. Fiatalon — 23 évesen — céhes mesterré válása félreérthetetlenül jelzi, hogy a céh artikulusainak mintaszerűen eleget tett, és a művészi kovácsolásban mutatott jártassága is bizonyíték a külföldi, elsősorban a német mesterek műhelyében töltött évekre.

Árkay Sándor, mesterfelvételét követően Siber Teréziával 1864. nov. 15-én kötött házasságot,[7] amelyből hat gyermekük született. (Lásd Leszármazási táblázatot.)

Mesterünk 1868-ban Temesvárott (Timişoara) nyitott műlakatos műhelyt. Itt rövid ideig működhetett, ugyanis Aladár fia még itt született, Béla nevű gyermeke — aki apja mesterségének a folytatója volt — 1869-ben pedig már Pesten látta meg a napvilágot. Árkay Sándor 1869-ben[8] telepedett le Pesten, és nyitott műhelyt a VI. Árok utca (ma Csengery utca) 47 sz. alatt.

Pályakezdése az eklektikus vasművesség születésével esett egybe, Erdélyből hozott tehetsége itt szökkent szárba. Munkásságát látva, a historizálásnak valóban változatosan sokoldalú, jellemző színezete tárul fel előttünk. Önállóságának hajnalán szinte egész Európa a ,,neo" stílusok világának peremén imbolygott. Ő is mint pályatársai ez időben, az öröknek hitt történelmi stílusok formáit ismételgette, és az évszázadokkal korábbi formákat saját kora alakításának eszközévé avatta. Szembehunyó naivság lenne észre nem venni, hogy alkotásaiban a rutinmunka sem ritka. A versenytárgyalások gyakori résztvevője volt, az egyre bővülő üzemének fenntartása jól fizető tömegmunkák elvállalására is ösztönözte. Iskolák, bérházak, az egykori Andrássy út (Népköztársaság útja) Kodály Köröndtől a Hősök teréig terjedő részének Páder Nándorral együtt készített kerítése üzemének fejlesztését, munkásainak megtartását célozta.

Mindezeken túl, termékeinek sorában a szabadalmak hosszú listáját is megtaláljuk. Már az 1885. évi Országos Kiállításon — az iparművészeti tárgyak mellett — saját találmányú postaszekrénnyel, ablakzáróval, zajtalan redőnnyel szerepelt, ezek köre később még bővült. Ez a tevékenység nem egyedülálló jelenség műlakatosainknál, nemcsak Árkayra jellemző, mert e korban alig volt olyan számottevőbb lakatosüzem, ahol valamilyen szabadalmaztatott — főleg ablak- vagy ajtócsukó — szerkezetet nem gyártottak volna.

Árkay Sándor művészileg periferikus alkotásaival nem foglalkozunk, szerényebb munkái megbízói igényből fakadtak, kivitelüket anyagi szempontok korlátozták, de a kiemelkedőkkel — amelyek száma nem csekély — a XIX. század utolsó harmadában ismét izmosodó magyar kovácsoltvas-művességnek jelentős mesterévé vált. Munkásságának eredménye beépült a magyar vasművesség történetébe.

Hazánkban elsőként kapta meg a cs. és kir. udvari lakatos címet,[9] később a Ferenc József rend lovagja kitüntetést.[10] Bécs, Berlin, Brüsszel, Párizs és hazai

[7] Siber Terézia, Jesus der gute Hirt című imakönyvében Árkay Sándor bejegyzése: ,,Az esküvésünk volt 1864. év 15^{én} November egy keddi nap délután 5 órakor." Az imakönyv Árkay Sándor dédunokájának Fábián Gyulánénak birtokában van. A tőle kapott adatokért ezúton is köszönetet mondok.

[8] Az 1896-iki Ezredéves Országos Kiállítás Közleményei VIII. b. csop. p. 101—108.

[9] Építési Ipar 1886. X. évf. ápr. 4. (14. sz.) 142.

[10] VU 1910. 57 évf. 16. sz. 344. Halálozások: ,,Árkay Sándor cs. és kir. udvari műlakatos, a Ferenc József rend lovagja 70 éves korában Budapesten elhunyt."

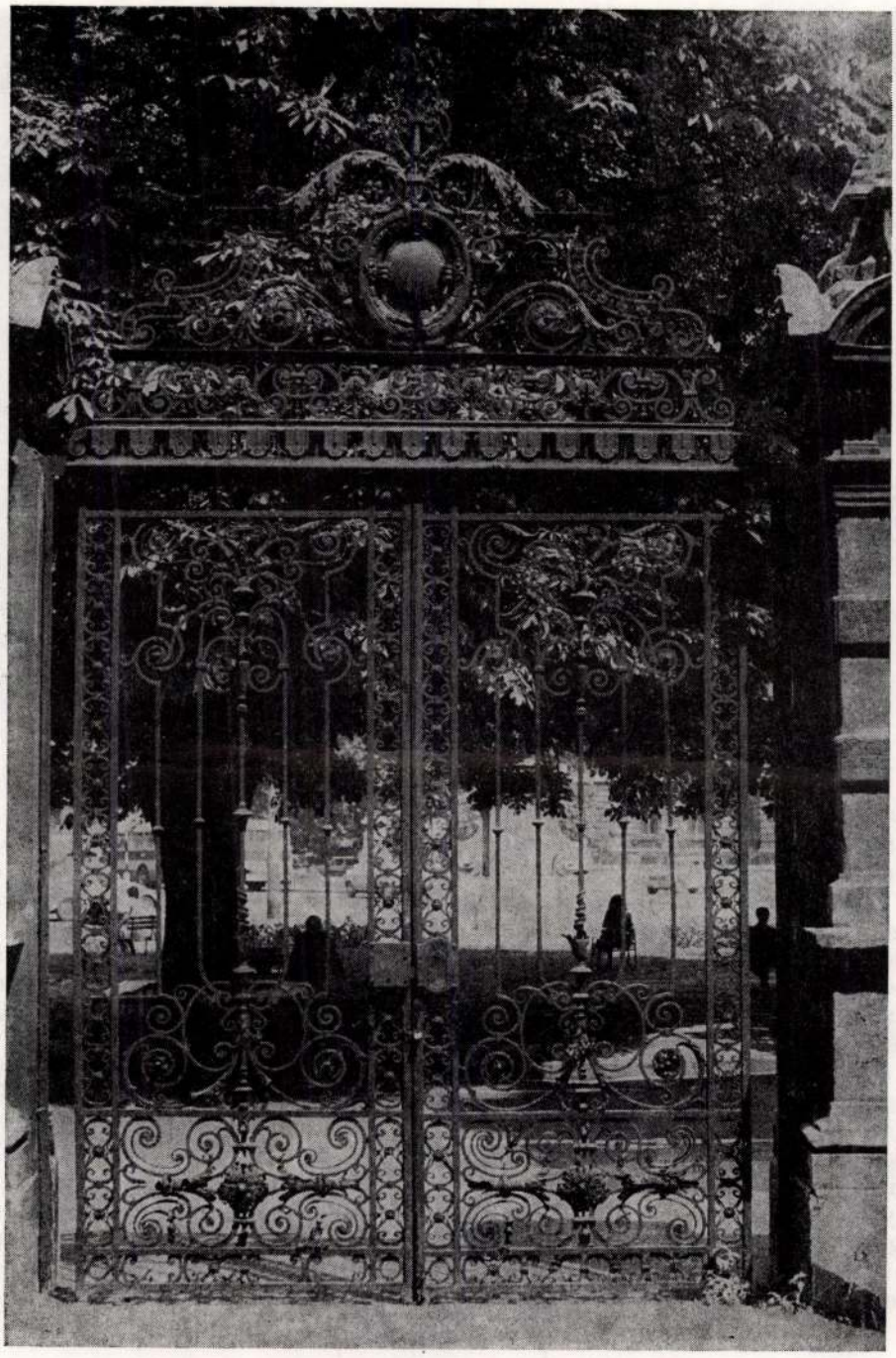
2. kép. Budapest Népköztársaság útja 21. lépcsőrács 1881

kiállításokon 12 ízben nyert érmet, az Országos Iparegyesület az elsők között (1881) tüntette ki ezüst éremmel.[11] (Az aranyérem kitüntetést csak később rendszeresítették.)

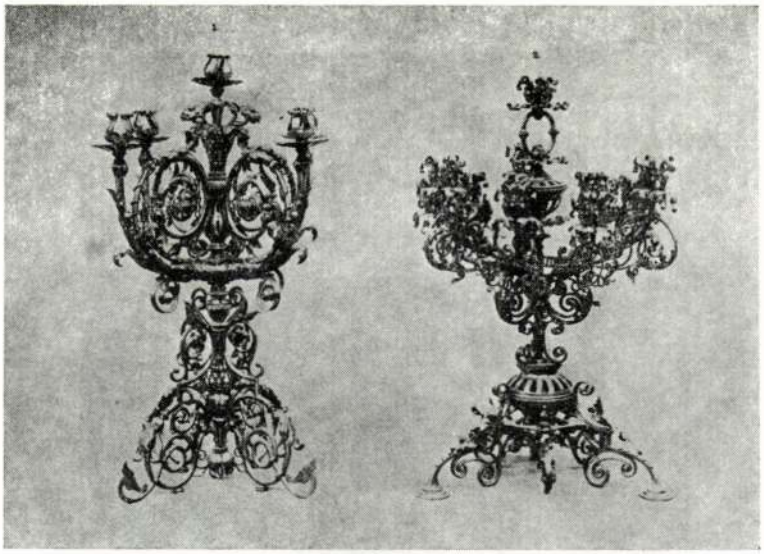
Pályája kezdetén krajcárokat hajtó munkával törekedett minél nagyobb üzemet létesíteni, és ez az ambíciója fokozatosan — a XX. század elejére — sikerre is vezetett. Csengery utcai műhelye ekkor városi irodája lett, és az akkor még VI. kerületi Palotai úton 1905-ben lágyvas és acélöntődét építtetett.[12] Munkásainak száma elérte a 180 főt, tevékenységében a művészi kovácsolás ekkor már háttérbe szorult.

A XIX. század utolsó két évtizedében azonban műhelye a hazai műlakatosság egyik fontos központja volt. Jeles műlakatosokat nevelt, némelyik később mint jó nevű műlakatos vált ismertté. A nála tanult vagy hozzá szegődött segédek magas színvonalú munkáját az 1896. évi Ezredéves Kiállításon is elismerték, és Schiller Rezső, Tangl György, Tóth Béla, valamint Bulyovszky György segédeit a „Közreműködők Érme"-vel tüntették ki.[13] Jól képzett, ügyes kezű dolgozói segítségével, szakmai irányítása mellett a műlakatos munkák széles skálája került ki az egyre nagyobb szabásúvá növekedő műhelyéből.

[11] Magyar Ipar 1881. év 183.
[12] VL 1904. dec. 21. A gyár létesítésére a telepengedélyt 1904. dec. 16-án kiadták.
[13] Az 1896-iki Ezredéves Országos Kiállítás Közleményei 1361.

3. kép. Budapest Népköztársaság útja 83—85. kovácsoltvas kapu 1883

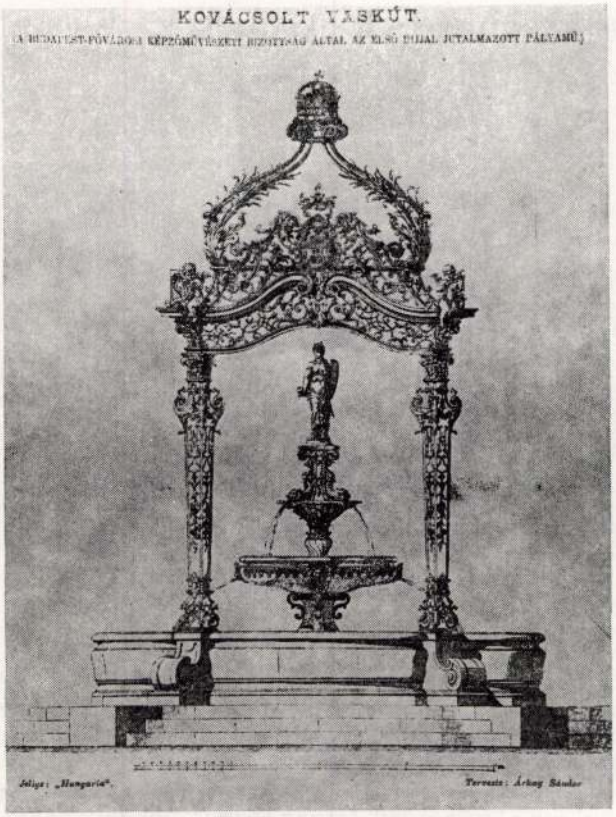

4. kép. Karos gyertyatartók. Műipari Mintalap

A fővárosi építkezések nyomán bő munkalehetőség kínálkozott részére, de vidéki városaink is igénybe vették munkáját. Szegeden[14] és Kecskeméten[15] a városháza, Eperjesen (Prešov) a gimnázium,[16] Nyitrán (Nitra) a kórház[17] stb. műlakatos munkáinak ő a mestere.

Széles körű munkássága elsősorban Budapesten követhető nyomon. A megszámlálhatatlanul sok alkotásának gazdag áradásából csak néhányat ragadunk ki. A volt királyi palota krisztinavárosi szárnyának kézikovácsolású rácsai,[18] a Foncière Biztosító Társaság Népköztársaság útja 2 sz. palotájának kapuja[19] (1882), a Népköztársaság útja 21 sz.[20] (1881), (2. kép), a 62. sz.[21] (1882) ház vasmunkái, a 83—85 sz. ház[22] (1883), (3. kép), a New York-palota[23] (1894), a volt honvédfőparancsnokság Dísz téri palotájának rácsos kapuja[24] (1896), a volt Lipótvárosi Kaszinó Zrínyi utcai épületének remek rácsai[25] (1896), Kallina Mór egykori házának Városmajor u. 54. sz. (1897) kerti kapuja[26] jelzik a művészi kovácsolásban szerzett jártasságát. A régi Erzsébet-híd vasdíszeinek (1898)

[14] *Péter László:* Szeged. Panoráma. Budapest, 1981.
[15] VU 1898. 1. sz. 2.
[16] VL 1888. máj. 8. 5.
[17] Ua. 1892. máj. 3.
[18] Lakatosok Lapja 1901. jún. 30. 94—95.
[19] Bauzeitung für Ungarn 1882. nov. 19. 223.
[20] Ua. 1881. szept. 4. 182.
[21] Ua. 1883. 91—92.
[22] Ua. 1883. nov. 11. 182.
[23] Ua. 1894. júl. 20. 163.
[24] Építő Ipar 1897. febr. 17. 4.
[25] Építő Ipar 1897.
[26] Dédunokájának. Fábián Gyulánénak közlése.

5. kép. Árkay Sándor kovácsolt vaskút terve 1889

sorát is Árkay Sándor neve fémjelzi.[27] Részben üzemében, részben generálvállalkozásának keretén belül, alvállakozók bevonásával készült. Ő a mestere a Nyugati pályaudvar kovácsoltvas díszeinek (1876), de nevéhez fűződik a Halászbástya[28] (1902), és a műegyetem Czigler Győző tervezte Gellért téri épületének műlakatos munkája is[29] (1904).

Az új stílus, a szecesszió térhódításakor is főleg még a barokk formák uralkodnak munkáin, mint pl. Haggenmacher Árpád Népstadion út 95 sz. villájának remek lépcsőrácsán[30] (ma az Olasz Nagykövetség).

Szecessziós vasmunkáiból keveset ismerünk, de az egykori Babochay-villa[31] a Népköztársaság útján (a két épületből a sarkon állót 1935-ben átalakították,

[27] VL 1898. jan. 26., valamint Építő Ipar 1903. 296. „A vasdíszítési munkákat, korlátokat és lámpákat Árkay Sándor lakatosmester szállította, kinek alvállalkozásában a vasöntő munkákat az Aninai Vasművek, a bronzöntvényeket Hirmann bronzöntő, a vert vörösrézmunkákat Harsányi testvérek készítették."

[28] VL 1901. nov. 27. 5.

[29] VL 1903. ápr. 8. 12.

[30] Építő Ipar 1907. máj. 19. 195.

[31] Magyar Pályázatok 1907.

szecessziós rácsaitól megfosztották, ma a Jugoszláv Nagykövetség épülete) jól mutatta, hogy az új stílusban is jártassággal bírt, hamarosan magáévá tette és jól alkalmazta munkáin a festői új stílus tekergő vonalait.

Műlakatos vénáját az iparművészeti tárgyak sora is jelzi, ezeknek java kiállításokra (4. kép) készült, vagy templomi felszerelésként, mint pl. a terézvárosi plébániatemplom részére Schwarz Antallal közös vállalkozásban 1888-ban készített 6 db vas kandeláber. Már az 1885. évi Országos Kiállításon feltűnést keltett rézből domborított középkori apród szobra,[32] egyéb használati tárgyak mellett. A szobor tervezőjeként fiát említik, és ha ez így van, akkor csak az idősebb fiú, az ekkor 17 éves Árkay Aladár lehetett, aki már gimnáziumi tanulmányai alatt is kitűnt rajztudásával.

Az 1896-i Ezredéves Országos Kiállításon mesterünk Deák Ferenc és Liszt Ferenc domborított reliefjeivel, vasdíszítményekkel ékesített ládájával, és sárgaréz kávéházi csillárjával aratott sikert.[33] A MÁV 1897-ben készíttette el azt a pavillonszerű sátrat, amelyet hadgyakorlatok idején vagy más alkalomból azokon a vidéki állomásokon rögtönöztek a király számára fogadóteremként, ahol a rendes várótermek a közönség elől elzárhatók nem voltak. A magyaros motívumú királyi sátor kovácsoltvas szerkezetét, aranyozott sárgaréz csillárjának és falikarjainak (tervező Várdai Szilárd) kivitelezését Árkayra bízták.[34]

Fentiekből kitűnően mesterünk az iparművészeti tárgyak készítésében is a műlakatosok élmezőnyéhez tartozott, ennek ellenére a múlt század utolsó, és századunk első évtizedeiben az Országos Magyar Iparművészeti Társulat által rendezett karácsonyi kiállításokról — amely az iparművészeti alkotások nagy seregszemléje volt, és több jeles műlakatos szerepelt kovácsoltvas vagy domborított tárgyaival — rendszeresen távolmaradt. Ennek okát nem ismerjük, mert műhelyében felszerelési-, használati- és dísztárgyak sokasága készült, leszármazottai tőle való iparművészeti tárgyakat — díszórát, virágállványt, asztaldíszt (rózsa) — még ma is őriznek, de külföldi kiállítások alkalmával is számos gazdára talált.

A Fővárosi Képzőművészeti Bizottság vasból készítendő díszkútra 1889-ben kiírt pályázatának 200 forintos első díját, építészeket is megelőzve Árkay Sándor „Hungaria" jeligéjű pályamunkájával nyerte[35] (5. kép). Némi pátosztól sem mentes, vonzó elevenségű kúttervének alapgondolatát alighanem az antik emlékek sugalmazták. A díszkúton álló Patrona Hungariae[36] szobor, és a rokokó szertelen ornamentikájával alakított kútházon ülő puttók vörösrézből domborított szobrai, valamint kartusba foglalt Budapest címere, és a kompozíció tetejére helyezett királyi korona látványos alkotást mutatnak, amelynek megvalósításához a művészi kovácsolás technikai ismereteinek összessége és nagy hagyományú gyakorlata szükséges. Árkay plasztikai képességét már az 1885-évi Országos Kiállításon bebizonyította. Olyat tervezett tehát, amelyet elkészí

[32] VL 1885. júl. 15.

[33] *Edvi Illés Aladár:* A magyar vasművesség az ezredéves kiállításon. MMÉÉ közl. 1897. XXXI kötet V. füzet 225—238.

[34] Magyar Iparművészet 1897/98. 157—160.

[35] Építő Ipar 1889. 573. 27. sz. rajzmelléklet. A fővárosi képzőművészeti bizottság jelentése tíz éves működéséről (1880—1890) Bp. 1891. 67—68.

[36] A barokk világában megfogalmazódott és máig érvényes ikonográfiáját némileg módosítva jeleníti meg tervében Árkay. Ugyanis Mária bal kezében az országalmát tartja (a kis Jézus helyett), nem pedig pajzsot, miként azt mesterünk tervén láthatjuk, jobb kezébe — az ikonográfiának megfelelően — az ország jogarát helyezte.

teni is képes, mert aligha kétséges, hogy a kiviteli megbízás reményében nyújtotta be pályázati tervét.

A kovácsoltvas díszkutat a Gizella téren (ma Vörösmarty tér) kívánták felállítani, majd később, 1903-ban, a Vámház téren (ma Dimitrov tér) levő parkban[37] szemelték ki helyét, megvalósítása végül is elmaradt. Nem fakadhatott új egyéni hajtás a magyar kovácsoltvas-művességből, bár Edvi Illés Aladár, e művesség technikájának, történetének, művészi fejlődésének egykori kitűnő ismerője és lelkes propagátora többször is szót emelt megvalósítása mellett.[38]

A kovácsoltvas-kút terve jó rajzkészségről, élénk fantáziáról tanúskodik, olyan munkájáról, aki járatos a tervezésben és rajzolásban egyaránt. Talán megkockáztathatjuk azt a feltevést, hogy mesterünknek ekkor már diplomázás előtt álló építész fia is közreműködött a tervezésben, és a rajz feltehetően egészében az ő munkája. Alátámasztja ezt a vélelmet az is, hogy Árkay Aladár építész pályájának kezdetén, rövid ideig, tervezőként apjának irodájában működött.

Mesterünk pesti működésének kezdetén a rácsok, korlátok még főleg öntöttvas elemekből készültek, a gyári készítmények összeszerelésének technikai feladata hárult csupán a lakatosokra. Árkaynak több ilyen munkája ismeretes a fővárosban, még sem foglalkozunk velük, mert a művészi tevékenységtől távol álló, egyszerű rutinmunkák. A kovácsoltvas-művesség térhódításával azonban — az 1870-es évek végétől — műhelyében már a művészi kovácsolás kapta a primátust. Árkay kezdetben — miként az ez időben működő mesterek sora is — a reneszánsz igazodású eklektika képviselője volt, de ez nem is meglepő, hiszen az eklektikus vasművesség először a német minták követőjévé vált. A német reneszánsz vasművesség más országoktól eltérő, anakronisztikusan hosszú élete sok mustrával szolgált. Jól bizonyítják ezt mesterünk Népköztársaság úti munkái. Különösen jelentős ezek közül az egykori Foncière-ház gazdagon tagozott, figurális és ornamentális elemekkel komponált, kifogástalan mesterségbeli tudással kovácsolt nagyszerű kapuzata, amely az egymásba fonódó csigák és leváló fiókcsigák, az indák és kacsok ellentétes sodrású ütemének kissé átfogalmazott, de alapgondolatában azzal azonos irányzatában elevenedik meg (6. kép). Hasonló szellemű a Népköztársaság útja 21 sz. ház sok formai variációval szerkesztett folyosórácsa.

Miként a történelmi stílusok egymásutánjában a reneszánszot a barokk követte, ezt tette az eklektikus vasművesség is. Látványos hajtása ennek a New York-palota vaskapuja (7., 8. kép), vagy korábbi példája a csak tervében fennmaradt, de meg nem valósult köztéri kút. Kallina Mór egykori házának (Városmajor u. 54) kertkapuján a reneszánsz és barokk elemek harmonikus szimbiózisban élnek. Futólagos rátekintéssel a barokk formák hangsúlyát rögzíti a szem, de a francia barokk vasművességére oly nagyon jellemző kapuzat

[37] VL 1903. jan. 28.

[38] *Edvi Illés Aladár:* A vasművesség a párisi kiállításon (In: Fittler Kamill és Györgyi Kálmán szerk.: A világ Iparművészete Párisban 1900) c. cikkében így ír: „Nálunk régen vajúdik egy nagyobb szabású kovácsolt műmunka közköltségen való felállításának ügye. 1889-ben Budapest fővárosa még pályázatot is hirdetett valamely köztéren felállítandó díszes vaskútra. Akkor sok szép terv került felszínre, de a megvalósítás elmaradt, pedig az elmúlt tíz év óta vasművességünk igen fejlődött s a szóban forgó feladatra rátermettebb is lett. Jó volna a dolgot újra feleleveníteni, hisz az újabb időben annyi szóbeszédre érdemesített idegenforgalom emeléséhez ily monumentális kovácsolt munka létesítése nagyban hozzájárulna, s műiparunk e részének világraszóló hírnevet biztosítana!"

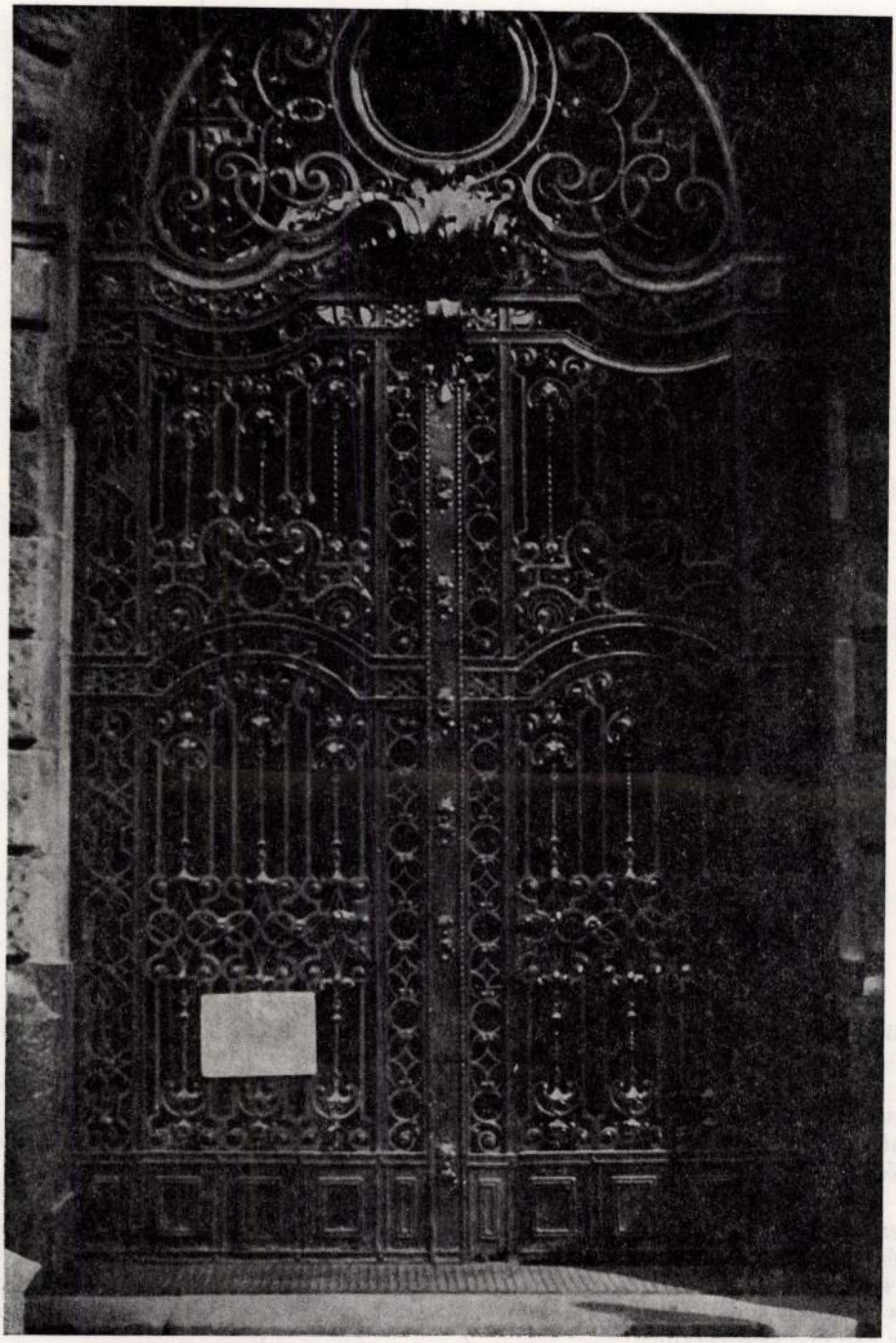
6. kép. Budapest Népköztársaság útja 2. kovácsolt vaskapu részlete 1882

közrefogó pilléreit a német reneszánsz vasművességének jellegzetes díszítő eleme, az orsóvirág-motívum koronázza (9., 10. kép).

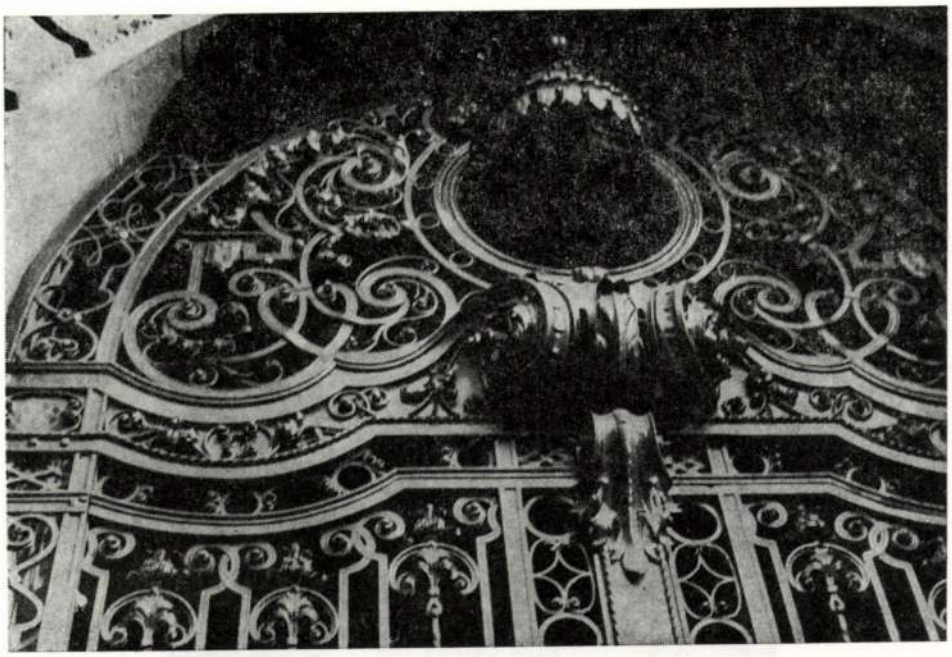
A szecesszió nagy hulláma a millenniumra érte el hazánkat, virágkora azonban századunk első évtizedében volt. Árkay gyárrá fejlesztett üzemében a művészi kovácsolás már szerephez alig jutott, és a szecesszió festői stílusában készült jelesebb munkáját, a Babochay villáét is elsöpörte az idő.

A lakatosság érdekében végzett közéleti és a várospolitikai munkából mesterünk egyaránt részt vállalt. A lakatos ipartestület 1886-ban az ő kezdeményezésére és szervezésében olyan raktárszövetkezetet létesített, amelyben a tagok a szükséges vas- és egyéb anyagot közvetlen forrásból hitelre szerezhették be, és az elhelyezett készárura előleget kaptak, a szövetkezet pedig gondoskodott az árú értékesítéséről.[39]

[39] VL 1886. febr. 17., ill. 1886. dec. 1.

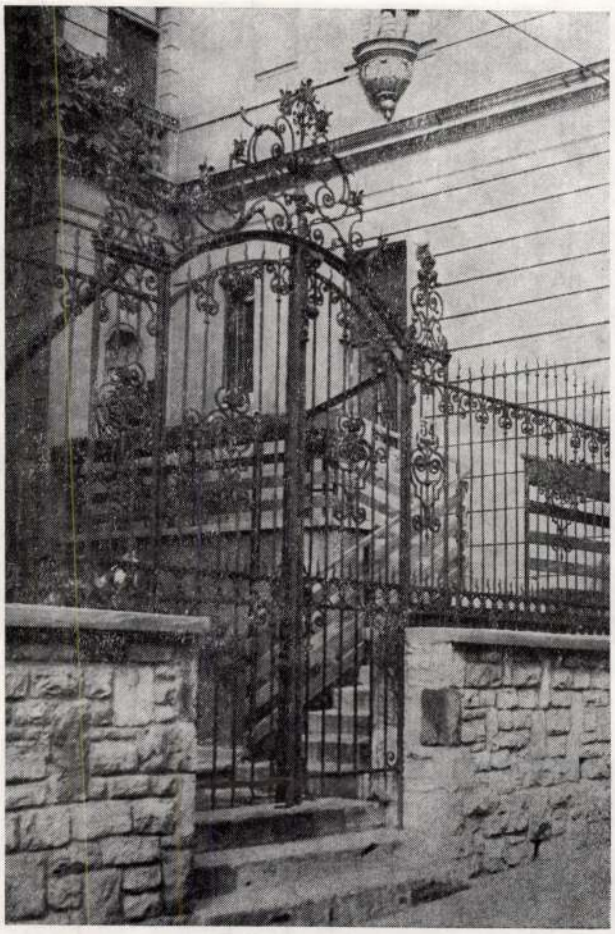
7. kép. Budapest Lenin krt. 9—11. New York-palota kovácsoltvas kapuja 1894

8. kép. New York-palota kovácsoltvas kapujának részlete

9. kép. Budapest Városmajor u. 54. kertkapu koronázórésze 1897

10. kép. Budapest Városmajor u. 54. kertkapu 1897

Árkay Sándor szakmai tekintélyét bizonyítja, hogy az 1885. évi Országos Kiállítás zsüritagja volt,[40] az 1896. évi Millenniumi Kiállításon pedig Budapest fő- és székváros Kiállítási Bizottsága tagjának és a fémcsoport zsüritagjának nevezték ki.[41] Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulatnak és az Országos Magyar Iparművészeti Társulatnak haláláig tagja volt. Már a múlt század 90-es éveiben „városatyá"-nak választották, és mint fővárosi bizottsági tag az építési bizottságban tevékenykedett.[42]

Emberi magatartására, személyiségére közvetlen adataink nincsenek, de azt tudjuk, hogy az Országos Magyar Színészegyesület Nyugdíjintézete Bobula János tervezte egykori Kerepesi úti háromemeletes házának lakatosmunkáit

[40] *Gelléri Mór* szerk.: Kiállítási emléknaptár az 1886-ik közönséges évre 136.
[41] Az 1896-iki Ezredéves Országos Kiállítás Közleményei 1893. nov. 15 és 1896. 268.
[42] VL 1897. okt. 6. 3—4. X. ker. Laposdűlő 4. hadtest tüzérezred laktanyájának zárókő ünnepségén mint főv. biz. tag vett részt.

1890-ben ingyen végezte.[43] Német származása ellenére a magyar nyelvet jól beszélte, erről saját kezű feljegyzései tanúskodnak, de a német beszédben is otthonosan mozoghatott, mert felesége a magyar nyelvben járatlan volt, németül beszélt és írt. Alkalmazottaihoz, legalábbis a tehetségesebbekhez, az igyekvőkhöz patriarkális viszony fűzhette. Jeles és hálás tanítványa, Kedvek Béla — kinek nemcsak munkássága, de még nevének említése is rendre kimaradt vasművességünket ismertető kiadványokból — évtizedeken át, haláláig tartó kapcsolatban állt az Árkay családdal. Személyében biztos kezű társat kapott Árkay Bertalan, többek között a Városmajori templom műlakatos munkáinak — főleg a domborított angyalfigura — kivitelezéséhez.

Árkay Sándor 1910. ápr. 8-án hunyt el cukorbajban. Temetét a Kerepesi temetőben hantolták el,[44] sírja fölé fia, Árkay Aladár tervezett méltó kőemléket.

Halála után az üzemet műlakatos fia, Béla[45] vette át. A gyár 1920 körül szűnt meg. Pontos okát nem ismerjük, de tudjuk, hogy az üzem századunk elején már hadfelszerelési cikkeket is gyártott, szállítója volt a közös hadseregnek és a honvédségnek. A vesztett háborúval az üzem létjogosultsága bizonytalanná válhatott, vagy pedig miután Árkay Béla — testvéreivel ellentétben — az 1922. évi Budapesti Cím- és Lakásjegyzékben már nem szerepel, talán bekövetkezett halála parancsolt zárat az „Árkai-féle hadfelszerelési gyár, lágyvas és acélöntöde"-re.

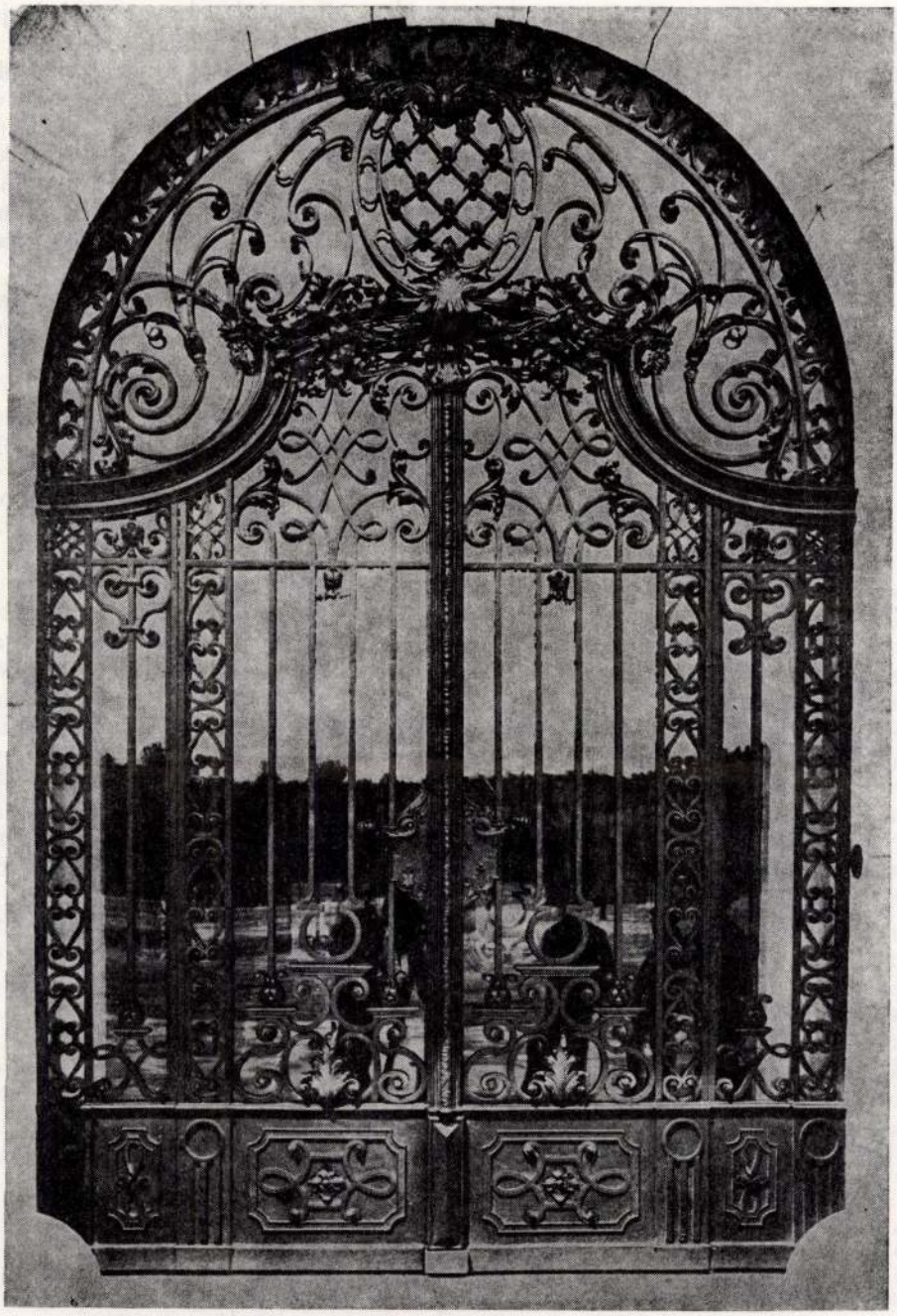
Árkay Sándor honi kovácsoltvas-művességünknek meghatározó alakja, a XIX. század utolsó harmadában működő legkiemelkedőbb magyar műlakatosának Jungfer Gyulának nagy kortársa, munkásságának két évtizedén át versenytársa is volt. Több mint négy évtizedes munkássága során sok építésszel került munkakapcsolatba. A hosszú névsorból kiragadva: Baumgarten Sándor, Feszty Adolf, Freund Vilmos, Hauszmann Alajos, Kauser József, Lechner Ödön, Pártos Gyula, Quittner Zsigmond, Schannen Ernő, Schulek Frigyes, Weber Antal, Ybl Miklós szívesen bízták rá a műlakatos munkák kivitelezését, amelyekkel ő is Budapest városképének lényeges alakítójává lett, de saját tervezésű, főleg használati és dísztárgyakból is sok készült országos és nemzetközi kiállításokra. Jeles alkotásai közül többet „Műipari Mintalapok"-on tettek közzé (11., 12. kép).

A századfordulótól a már gyárrá fejlesztett üzemében a művészi kovácsolás háttérbe szorult, pályája elkanyarodott az iparművészeti tevékenységtől, és csak elvétve kapott szerepet a kézi kovácsolás. De működésének kb. 1880—1900-ig terjedő része művészi munkásságának sikeres korszaka. Ebben az időben készült alkotásainak európai klasszisa nyilvánvaló, ezt a hazai és külföldi kiállításokon elnyert díjai is igazolják. Felejthetetlen remekléseinek sorát főleg a főváros építményei őrzik. Nem kívánjuk őt Jungfer mércéjével mérni, jeles alkotásainak színvonala nem éri el nagy kortársának művészi eredményeit, de Árkay is sokat tudott a vas művészi alakításáról, a virtuóz kovácsolási techni-

[43] Bauzeitung für Ungarn 1891. aug. 10. 179.

[44] Mező Imre úti temetőiroda. Elhantoltak nyilvántartása. 1910. év 1607 fkvi szerint: 10. parcella, 2. sor, 53. sz. sír. Sírhelyét — mivel azt nem hosszabbították meg — mint lejárt parcellát elbontották.

[45] Feltehetően apjánál tanulta a mesterséget. Az Iparrajziskola anyakönyve szerint: Árkay Béla szül. Budapesten 1869-ben, rk. vallású, műlakatos segéd, 1887. nov. 3—febr. végéig négy hónapon át hetenként 9 órát járt. Építményrajz: 2., mintázás: 2., szorgalom: 2., viselet: 1. (Budapest Főváros Levéltára VIII. 106. Intézetek. Intézmények. Főv. Községi Iparrajziskola anyakönyvei.)

11. kép. Műipari Mintalap Árkay Sándor munkájáról

Az Árkay-család leszármazási táblázata

Ehrengruber Jakab ⟶ felesége: Seifenecker Julianna
Sz.: Világos 1810. aug. 17.
† Arad 1860. dec. 3.
csizmadiamester

Sz.: Világos 1818. máj. 13.
† Arad 1891. szept. 23.
Házasságkötés: Világos 1833. aug. 19.

Jakab
építész
Sz.: Világos 1834. okt.
† Bp. 1877. márc. 7.
1861-től „Árkai" néven
felesége: ?

Erzsébet
Sz.: Világos 1836.
† 1902. nov. 16.

Sándor
műlakatosmester
Sz.: Világos 1841. nov.
† Bp. 1910. ápr. 8.
1861-től „Árkai" néven
felesége:
Siber Terézia
Sz.: ?
† Bp. 1906. febr. 18.
Házasságkötés:
1864. nov. 15.

Borbála
Sz.: 1847. márc. 13.
† 1889. máj. 18.
férje: Schaff?

Júlia
Sz.: 1849. ápr. 1.
† 1910 után
Házasságot nem kötött

Kálmán
ügyvéd
Sz.: Arad 1851. okt. 5.
† Bp. 1921. júl. 10.
1861-től „Árkai" néven
felesége:
Schvachoffer Linka
Sz.: 1863. dec. 30.
† 1956. nov.
Házasságkötés:
Arad 1882. aug. 5.

Mária
Sz.: Arad 1853. aug. 15.
† 1914. jan. 7.
férje:
Domonkos Lajos
Sz.: ?
† 1910 után
Házasságkötés:
?

Árpád
Sz.: 1865. szept. 8.
† 1866. okt. 2.

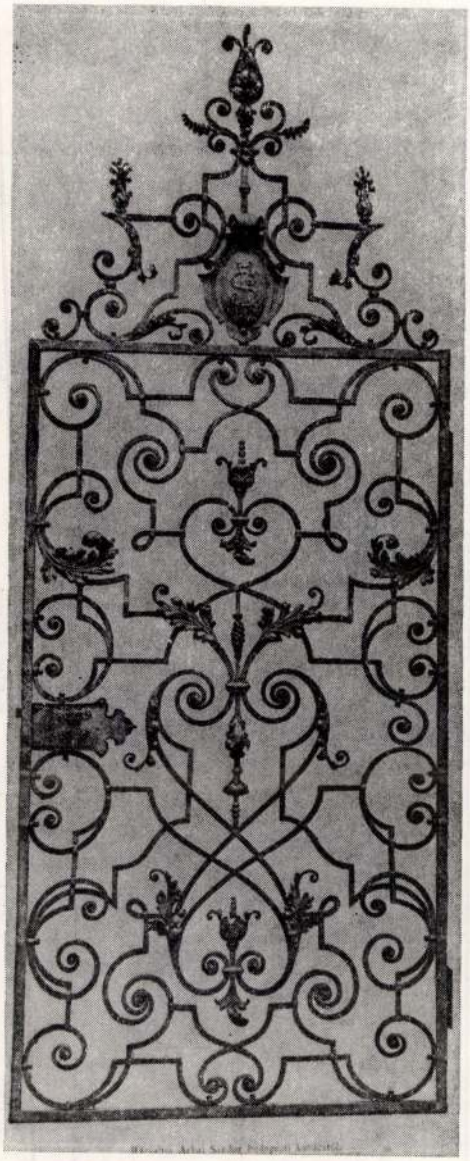
Aladár
építész
Sz.: Temesvár. 1868. febr. 1.
† Bp. 1932. febr. 2.
felesége: Kallina Irma

Béla
műlakatosmester
Sz.: Bp. 1869.
† 1920 k. ?
felesége?

Dezső
szőv. tisztv.
Sz.: Bp. 1872.
† Bp. 1904. jan. 24.
felesége:
Szabó Borbála

István
festő
Sz.: Bp. 1874. dec. 26.
† Bp. 1917.
felesége:
Weis Dolly

Szeréna
Sz.: ?
† 1910 után
férje:
Balogh Ödön

12. kép. Műipari Mintalap Árkay Sándor munkájáról

kának avatott mestere volt. Nagy érdeme, hogy a metropolissá növekedő Budapest sok épületének művészi kovácsolású rácsával a város arculatát maga is formálta. E gazdag életmű fontos és számottevő fejezetét jelenti a magyar historizá ó kovácsoltvas-művességnek.

Rövidítések: VL = Vállalkozók Lapja
VU = Vasárnapi Újság

85.14737 Akadémiai Kiadó és Nyomda, Budapest

ARKAY SÁNDOR (vasműves) | PEREHÁZY KÁROLY közlése:

Műcsarnokbeli 1976/3/175

Pereházy: Korunk mű. emlékei Arkay S. készítette az Operaház cs. díszes vasrácsait. Téves! Jungfer Gyula munkája

Bpest F. József híd kov. munka (Czobélius - Kántó Bp. 1896) Arkay neve hiba, apó Jungfer Gy.)

MÉ 1920 - 1-6. a. nem Arkay S. hanem Hladáz Ferenc

Árkay Sándor

készitette a Lenin krt. 9-11 New York palota

kovácsolt vaskapuját

Müemlékvédelem 1976/4/241

Pereházy:A Bpi Nagykörut

Árkay Sándor

valószinüleg az ő alkotása a Ferenc ktr.35sz. ház vaskapuja

Müemlékvédelem 1976/4/242

Pereházy:A bpi Nagykörut

Árkay Sándor

készitette a Lenin körút 122sz. épület

lépcsőrácsát

Müemlékvédelem 1976/4/241

Pereházy: A bpi Nagykörut

Árkay Sándor

Népköztársaság útja 21

erkélyrács

Müemlékvédelem 1976/3/174

ÖRKÉNY SÁNDOR

említi a cikk szerzője

Pereházy Károly: A vas művésze / 100 éve
született Tiringer Ferenc/
Műemlékvédelel, 1975. 4. sz. 220-225. l.

Árkay Sándor munkássága
(megh. 1910-ben)

neve említve

Ferenczy Károly: A szecesszió vasszerkezetének formái és motívumai a fővárosban

Művészettörténeti Értesítő 1977/1

1 példány

Árkay Sándor kovácsműve

Haunmann Alajosnénél van két részlet:
Kovácsoltvas kapu, 19. sz. vége, Budapest
Fotó

Bielek Károly: Kovácsművészet Bp. 1963.
158. o.

MDK

Árkay Sándor

P.G.: Kecskemét uj városházáról. Vas. Ujs. 1898. 1. sz. 2.l.

Átkay Sándor

Jungfer Gyula kortársa, kovácsművész

Bielek Károly: Kovácsművészet Bp. 1963.
141.o

MDK

Árkay Sándor műlakatos

[illegible]dvi Illés Aladár: A vasművesség az ezredéves orsz. kiállításon. Művészet. 1897. XXXI.köt.IV.füz. 181-191 l. Képek.

Árkay Sándor, vasmüves mester

Sáradi Kálman:Müvészi kovacsolas,c.könyvében bővitette a XiX.sz.végének,a XX.sz.elejének müvészi vasmunkakat készitő mesterek névsorat.xi Alpar Ede,Arkay Sándor,Berkes Kálman,Biró Antal,Farkas Gyula és Vagó Ignác neveivel. 66.old.

Pereházy Károly: Sáradi Kálman: Müvészi kovácsolas c. könyvének kritikaja 66.old

Müv.Tört.Ért. 1976. XXV. 1.sz. Bp

Vihay Sándor

Művészi erőnek szerelmével
kiváló kovácsipari mester.

Keczegh Ákos: Mai kovácsművészek.
Művészet, 1977. július - 30. oldal.

Árkay Sándor vasműves

Nálunk a vasművesség a kovácsolt vas kapuk a barokk idején terjedtek el igen magas művészi színvonalon, amit Fassola Henrik gyri munkái jelzenek 1759-ből. Ez a minőség aldparter még a későbbiekben Jungfer Gyula, Árkay Sándor, Gaál Ferenc és másak értékeit.

Losonczi Miklós: Tölöskei József műtermében.
Népszava, 1980. aug. 3.

A felső-magyarországi
természet építészet.

írta:
Dr. Daniel Roman

Arkai Sándor

emlékezése

l.

Művészi pár

I. 379. l.

384. l

Arkay Sándor
műlakatos

rőd

Czeglédy Aurél — Szántó Albert: A budapesti Ferenc József-híd építésének története. Bp. 1896.
Képekkel.

...lékek Országos Birtokának

Budapest.-

...ben p' pridien eggyirben [142/1934.-
...l kifolyólag értesítem a tek. címet,
...vagy a Talamontromba való be-
...Minisztérium rendelete értelmé-
...ának van joga Kedvezmény-
...telező jegyjüntek vannak alul-
...leterbe.- A kellemetlenségek
...ü félreverésének elkerülése
...a tek. címet, hogy a jövőben
...ingenes belépésre senkinek kuge-
...nik, mert arr az erdőhivatal

Árkay Sándor
műlakatos
segéd

MÉ. 1920. 1-6. n.
32. l. (Varrócsok.)

Árkai Sándor

laid

Budapest

Kir. vár.

162-l.

Arkay Sándor

vasműves

Erőd

Csáfarm 566.l.

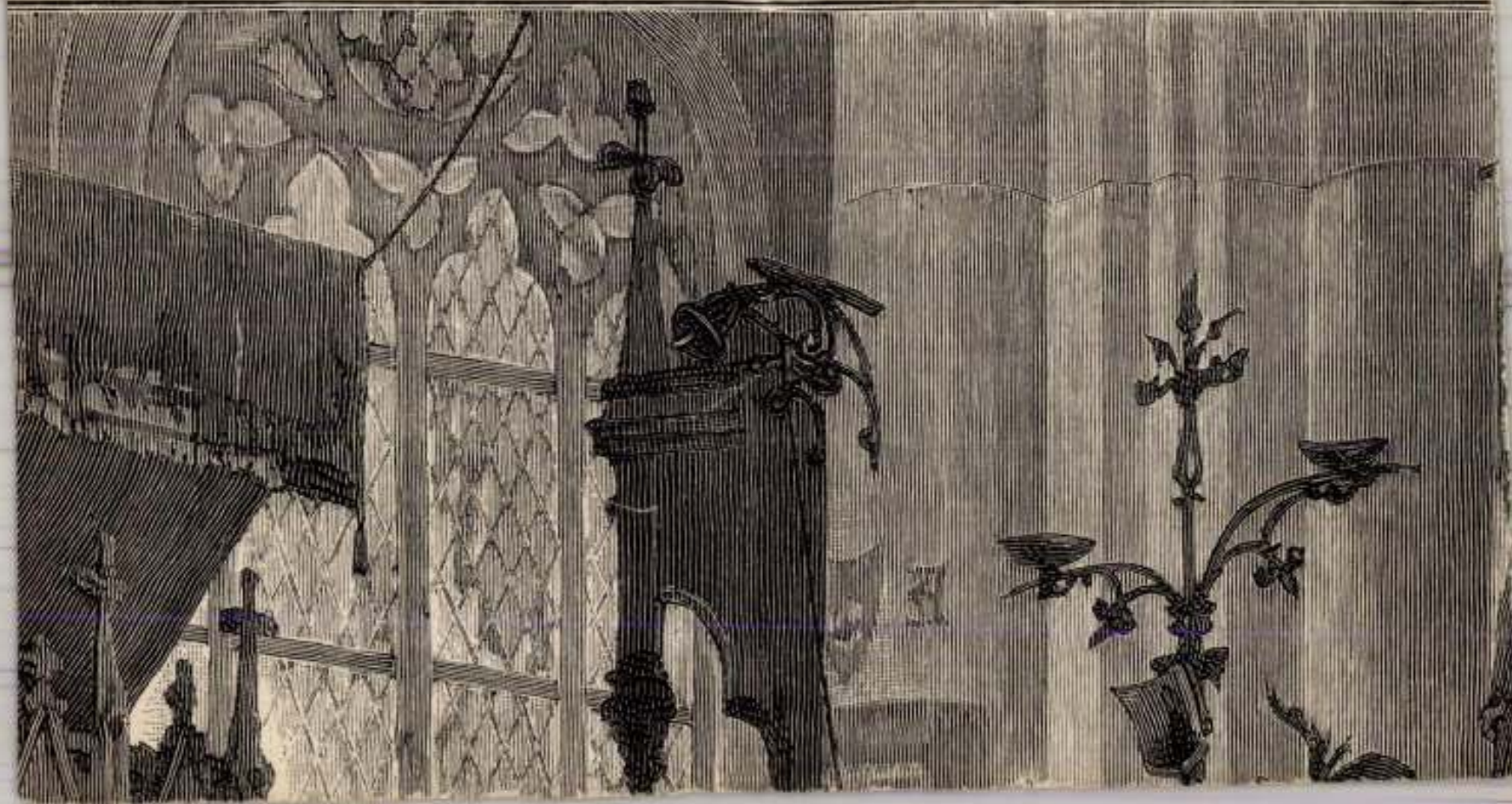

Árkay Sándor

l.

Edvi Bp

521. l.
525. l.

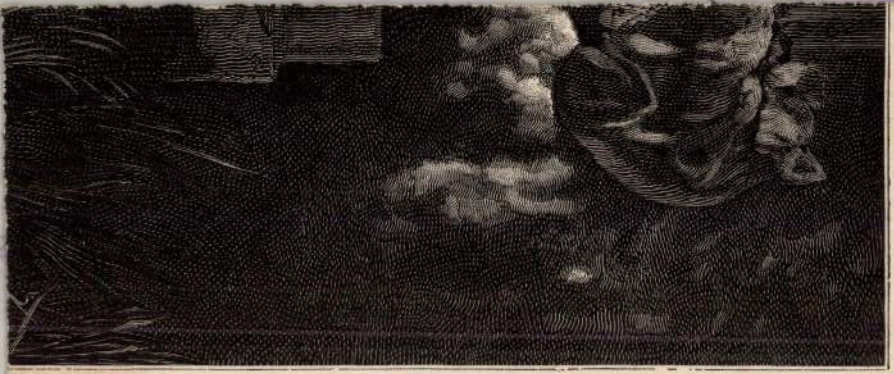
Arkay Sándor

az Erzsébet-híd
vasdíszítő munkáit
1898 - 1903. fentartási
készítette -

Thirring Bpest

139. l.

Lásd Czeglédy szerelmi
naplóját a hídról
készült

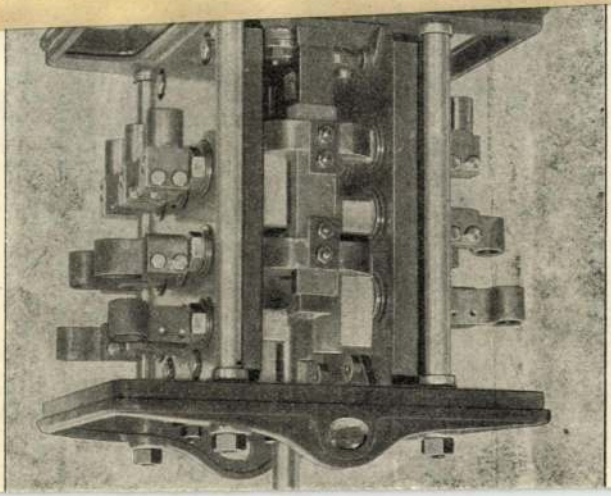
Árkai Sándor

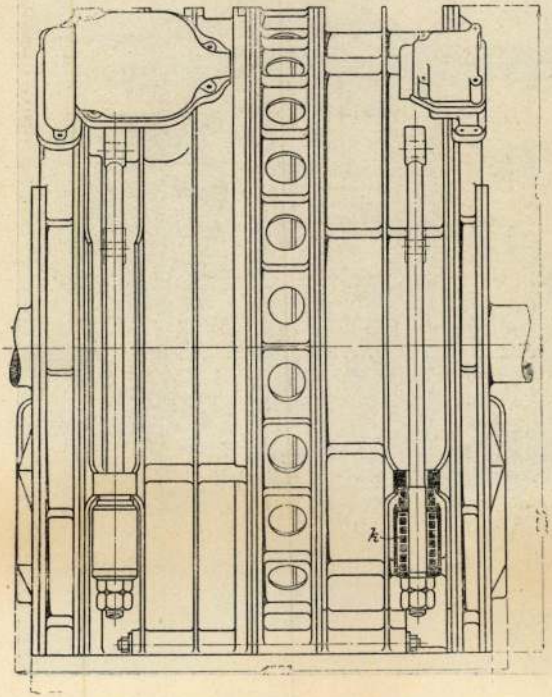
műlaratos

l.

Rath György 1896

199. l.

17. ábra. A kettős mótor oldalnézete.

lekedik, ezáltal legalsó helyzetében le van fogva. Ez
helyzet megfelel a mótorpárok kaskade kapcsolásána
Ha a léghenger alsó felébe nyomott levegő kerül,
két dugattyú-felület különbségénél fogva a dugattyú fe
lökődik. Ez a helyzet megfelel a nagy sebességre val
kapcsolásnak, amikor csak a nagy feszültségű mótoro

Árkay Sándor

műlakatos

1864-ben született

Aradon

Lakatos Okó

Arad tört. II k.

Arad 1881. 170. l.

Ji 8195 — 95

népek anyagát igyekezett megismerni. Lyngbyben a dán mezőgazdasági múzeum gyüjteményében folytatott kutatást. Stockholmban szeptemberben kezdte meg ethnológiai tanulmányait. Először a Nordiska Museet, a Skansen, a Statens Etnografiska Museet gyüjteményeivel ismerkedett meg. Tudományos kérdéseken kívül részletes múzeumtechnikai problémákkal is foglalkozott. Tanulmányozta a Skansen intézményét, az egyes objektumok lebontásának és újbóli felállításának technikai kérdését. Ösztöndíjas évének jelentékeny részét foglalta el a Nordiska Museet kéziratos anyaggyüjtésének s gyüjtőhálózatának tanulmányozása. Megismerkedett az ethnológiai irodalom újabb termékeivel és G. Lindblom és S. Erixon svéd professzorai útmutatásai, tanácsai alapján a gazdálkodási formák és a társadalom közötti összefüggés kérdéseivel foglalkozott. Főleg azt kutatta, hogy a nomád népeknél és az északeuráziai területeken a ló- és a rénszarvasnomadizmus milyen hasonló jelenségeket hoz létre. Két féléven át hallgatója volt a stockholmi egyetemnek. Hallgatta Erixon általános európai néprajzi, Lindblom afrikai és Montell mongoliai előadásait. Két hosszabb tanulmányi kiránduláson vett részt Södermannland és Uppland területén.

Árkay Sándor

műlakatos

† Budapest 1910. ápr. 8

70 éves korában –

Építő Ipar

1910. 17. l.

1818. KÉT KARAMANI FÜGGÖNYSZÁRNY. XIX. sz. (Hibás). 70.—

1819. DAMASZT, piros alapon, sárga disszel. 10 m. 55.—

1820. KIMONO, virágos alapon, himzett diszités. Japán. 40.—

1821. UJJAS MELLÉNY, lila bársony. Olasz, XVIII. század. 15.—

1822. KÉT MELLÉNYKE, himzett, zöld és piros alap. Dalmát, XVIII—XIX. század. 20.—

1823. MELLÉNY, virágos brokát. Dalmácia, XVIII. század vége. 8.—

1824. NŐI MELLÉNY, szines brokát. Olasz, 1800 körül. 8.—

1825. EGY PÁR SARU, EGY MELLÉNY ÉS KÉT LÁBSZÁRVÉDŐ, aranyhimzéssel és paszománttal. Dalmát, XVIII. század vége. 120.—

1826. MELLÉNYKE, kék bársony, arany paszománttal. Dalmát, XVIII. század. 20.—

1827. FALI HIMZETT IMASZŐNYEG, piros alapon nagy virágcsokor. Török, XVIII. század. 160.—

1828. KASMIR HIMZETT FALISZŐNYEG, piros tükörrel. XIX. század eleje. 160.—

Aikay Sándor

ord. Világosan
Aradon tanult

Ferenc József kiú és
nem Erzsébet-kiú

Vasúti tőzsér volt
Augusztus 1905-
1897-905 [illegible] mellett
kitelepült Bécs
Berlin, Brüssel
Páris
vagyai kalandokra
és 12 évig
[illegible]
Visszatérve a Gaur-Rejtély
kastélyába

Kalandos élete
Nincs meghatározva

Ezen szigoruan bizalmas r

szolgálatot teljesitő állami alkalm

letek feletti könnyü áttekintést ki

Közlöm egyben a tek. El

delmi miniszter ur utján megfelelő

rendkivüli körülmények folytán megh

tonai szolgálatot teljesitő alkalma

bályzat kiegészités 3., illetőleg 6

szerezzenek.

Budapest, 19

A kiadvány hiteléül:

min. irodatiszt.

A Müemlékek Orsz. Bizottsága tek.

aneginon

Arkay Sándor

Munkácsy
munkái a budai
kir. palotában

Lehbendorikirpal

67. l -

41 szept.27.-én kelt 27.736/1941.III.
alt ki a homoródjánosfalvi unitárius
x Kálmán műszaki főtanácsos kezeihez.
oródjánosfalvi un.lelkész csak most
rszágos Bizottságához. Az elszámolást
rszágos Bizottságához

Ács Kay Sándor

a VIII./13. csop. (vas- és fémipar) megvalasztott gazdasági

Közlekedő

1175-P

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Arkay Sándor

Karátos

állami erdőtiszt

Közlezrkiáll
1232 l

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Arkay Sándor

Közlezrkiáll

1356. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Árpay Sándor

műlakatos.

Kőzlevéltár

620-1

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" r.-t. Budapest — 435418

Arkay Sándor

Szinlaptára

l. Közlekedik

268-l-

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Arkay Sándor

festő-művészet

l.

Közlekedési

179. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Árkay Sándor

Népköztársaság utja 83-85/1883/

Müemlékvédelem 1976/3/171

Árkay Sándor

Az egykori Sugár út/Népköztásraság útja/
kovácsmüvészeti remekeinek alkotója

Müemlékvédelem 1976/3/191

Pereházy:Kovácsmüvészeti emlékeink

Árkay Sándor

Népköztársaság utja 21 lépcsőrács részlet

Müemlékvédelem 1976/3/174

Árkay Sándor

Népköztásraság utja 2 Vasrácsos ajtó réazlete /1882/

Müemlékvédelem 1976/3/175

Árkay Sándor

készitette az Operaház épületének diszes

vasrácsait.

Müemlékvédelem 1976/3/175

Pereházy:Kovácsmüvészeti emlékeink

Árkay Sándor

Népköztársaság utja 53 lépcsőrács részlet

/?- 1886/

Müemlékvédelem 1976/3/176

Árkay Sándor kovácsművész M.D.K.

Kovácsoltvas kapu, Hauszmann Alajos terve alapján. repr.

Zsiber Károly: Kovácsművészet Bp. 1963 158.1.

Árkay Sándor kovácsművész M.D.K.

Az 1896. évi ezredéves kiállitáson szerepelt
alkotásaival.

Bieber Károly: kovácsművészet Bp. 1963. 161.l.

Arkay Sándor
műcsaládos

1 od

Kel 1885

III. k. 2. f. 245. l.
247. l.

Kath. Gualbert
Prot. Izabella

Ógörög Június 29. Péter és Pál

CSÜTÖRT.

13

Kath. Anaklét
Prot. Jenő

PÉNTEK

14

Kath. Bonavent
Prot. Eörs

☾ Utolsó negyed 13 ó. 24 p.

Ógörög Július 1.

SZOMBAT

15

Kath. Henrik
Prot. Henrik

Izr. S. Pinkhasz 1. P.

28. hét. 1933 Július hó. 31 nap.

Árkay Sándor
műlakatos
cége alakult 1869
l.

Ezredévi akták
VIII 6 coop 101. l –
108. l.

287 LUX KÁLMÁN az ókeresztény korba helyezi [Ókeresztény bazilika Magyarországon, id. m.]; DIVALD KORNÉL [Magyarország művészeti emlékei, id. m. 113. l.] és PÉTER ANDRÁS [A magyar művészet története. Budapest, 1930(I. ... l.] a XI. századba; HEKLER ANTAL [id. m. 29. l.] a XI. század végére; PUSKÁS LAJOS pedig a XI. és XII. század fordulójára [A magyar falfestés Árpád-kori emlékei, Budapest, 1932. 5— l.]; ÉBER LÁSZLÓ [Magyarország Árpád-kori művészete, id. m.] a XII. század elejére; első leírójuk, HENSZLMANN IMRE a XIII. század első felében [először: Die mittelalterliche Baukunst in Ungarn. *Österreichische Revue*, 1865.; majd később: Magyarország ókeresztény, román és átmeneti stílű emlékei id. m.].

288 PUSKÁS, id. m. 9—10. l.

289 DONÁSZY FERENC: Az Árpádok címemerei. Budapest, 1937. 28— l. — HÓMAN BÁLINT: A magyar címer történetéhez. *Turul*, XXXVI. (1918—21.) 3— l.

290 BALOGH JOLÁN: A magyarországi Szent György-ábrázolások forrásai. *Arch. Ért.*, 1929. 134— l.

291 ÉBER LÁSZLÓ (Magyarország Árpád-kori

Árkai Sándor műkereskedő

Pesti Hirlap. 1885. aug. 25. 11

Egy műkereskedő emlékei

Árkai Sándor (festőművész) (műlakator),
XIX. ker. második fele

Pesti Hirlap. 1885. VII. é. aug. 25. 11.

Egy műlakator szemlélet

Hábay S. karakter cég

Iparművészet 1896-ban 197.

Országos Kiállítás, festőcsoport, (Árkai)

1885.

Pesti Hirlap. 1885. VI. é. aug. 25. 11.

Egy művésznő szerelmei

Fémmûvesség. XIX. sz. Romlott vas és kalapált vez (Arkai)

Pesti Hirlap. 1885. VII. é. aug. 25. 11o.

Egy műlakatos szenvedései

Árkay Sándor

kovácsmesterné a századforsulon 100 fő körül volt a munkások száma.

Müemlékvédelem 1974/4/222

Pereházy: A vás müvészete

Árkay Sándor

korának kiemelkedő kovácsmestere volt.

MŰEMLÉKVÉDELEM 1974/4/224

Pereházy :A vas művészete

ÁRKAY SÁNDOR

tevékenységéről (képekkel)

Pereházy Károly: Kovácsmüvészeti emlékeink a Népköztársaság utján

Müemlékvédelem, 1976. 3. sz. 171-177. l.

Árkay Sándor

festőművész (?)

Magyar Iparművészet, 1897/98.

I. köt. 3. sz. 107.–112. o.

Dr Kampis János: a Király-Színház.

MDK

Árkay Sándor,
[illegible]

készitette a királysátor aranyozott csillárát Várday Szilárd tervei szerint. Ez is magyaros stilü.

A Magyar Iparmüvészet Karácsony.
Magyar Iparmüvészet. 1897/98. 157-16o.l. ?

Army Senior.

.

Árkay Sándor, kőrakás M.D.K.

nyerte el a Vámház-téren fel-
állítandó, vasból készült dísz-
kútra kiírt pályázat első dí-
ját.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV - évf.
jan. 28. sz. 6. old.

Árkay, Sándor, mülakatos MDK

a rácsozatok közül kitünt munkájával. Alkalmazkodnak koruk épitészetének barokk-stilusához.

Kiemeljük Deák Ferenc és Liszt Ferenc relief-mellképét. Lemezből domboritott képek.
Készitett még idegen fémből.- sárgaréz-lámpást és kávéházi csillárt. Jungfer Gyula kezdeményezésében Á.S.követi a bijouteria tárgyak készitésében.

Edvi Illés Aladár: A vasmüvesség az ezredéves kiállitáson.- MMÉE Közl. 1897.XXXI. kötet.V.füzet. 225-38.l.

Árhaz Sándor, műlakatos M.D.K.

pályanyertes terve nyomán új szőlőkutat fognak felállítani a Gizella-téren [ma Vörösmarty-tér]

Vállalkozók Lapja, Bp. 1900. XXI évf.
jul. 4. sz. 5. old.

Arkay Sándor

Magyarfalvakat kiállítása

Nagyvarsány 932. XI. 27.

zpont meginditotta rotaprintes for-
köteteként a
pzőművészeti Élete"
mely a Közoktatásügyi Népbiztosság
a Budapesti Kir. Ügyészség 1919-es
kozó részét tartalmazza. Ára: 15.- Ft.

iadványai közül kapható
k 1954-55."
zpont évkönyve. Ára: 75.- Ft.

k 1956-58."

a Művészettörténeti Dokumentációs

mindeniknek mázsás teher lett volna a hátán. A minthogy valóban nagy, bár láthatatlan teher nyomta valamennyiüknek, ha nem is a hátát, de a szivét, meg a fejét. Ez az ezernyi ember a maga végpusztulásának félelmét és veszedelmét hordozta meg egy bús zarándok-menetben a főváros utczáin. Soha találóbb nem lett volna, mint ebben a fölvonulásban, ha táblákat visznek ezzel a fölirással:

Ave Caesar! Morituri te salutant! A caesar ezúttal az ezerfejű caesar: a közönség, a mely nem küldi többé sehová ezt a bús légiót, hanem egyszerűen elbocsátotta a szolgálatából, mert fürgébb és olcsóbb zsoldosokat kapott helyettük. Szó sincs róla, a bizonytalanságba és kenyértelenségbe vonuló pirossapkás sereg látása nagyon alkalmas volt arra, hogy sajnálkozó és melancholikus érzéseket keltsen a lelkekben, de bizonyára nem kegyetlenség, ha az embernek valami más is jutott az eszébe. Valami: a minek bajos is volt az eszébe nem jutnia, mikor ezt a rengeteg hordárt látta, a mennyit nem tudna mozgósítani se Bécs, se Berlin, se Páris. Egyszerűen azért, mert ezekben a Budapestnél sokkal nagyobb városokban egyikben sincs annyi hordár, mint a magyar fővárosban. Vajjon mi ennek a magyarázata? A hordár munkája az, a mit az ember az inasával végeztet el, ha van inasa, de maga is elvégezheti, ha nincs legénye. Budapesten, az iskolásgyermekeket és a hordárokat is beszámítva, esik minden ezer emberre egy hordár. Tehát minden ezer ember között kellett annyinak akadnia, a ki eltart egy hordárt olyan munkák díjazásával, a melyeket maga is egész nyugodtan elvégezhetett volna. Ez egy igen jellemző adat ennek a városnak az erkölcsére, a hol mindenki inast tart magának, ha nem is a lakásán, legalább a legközelebbi utczasarkon. A hol hordárral küldik a levelet nemcsak a czímzettnek, hanem a legközelebbi levélszekrényhez is. Ennek az erkölcsnek hovatovább meg kell buknia ebben a szegény és méregdrága városban. A hordárok válságát a «Messinger» nem okozta, csak siettette. Ennek előbb-utóbb el kellett következnie és ha bicziklin nem siet, gyalog is elérkezett volna. Ilyen nagy csomó embernek kenyér nélkül maradása azonban mindenesetre sajnálatos, annál sajnálatosabb, mert még csak azzal se vigasztalódhatunk, hogy: *majd elmennek hordárnak!*

*

Peary kudarcza. Peary parancsnok, a ki győzőnek maradt a porondon azután a párbaj után, a melyet a szerencsétlen Cook doktorral vívott meg az északi sark igazi fölfedezőjének koszorújáért, megszakította a művelt világon keresztül tervezett fölolvasó útját. Megszakította azért, mert kiderült, hogy nincs miért utaznia. A fölolvasásainak nem akadt hallgatósága. A póluson nem érezhetett nagyobb hideget a tudós kutató, mint a milyen fagyos közömbösséggel találkozott a világ részéről, a melynek az úszó jéghegyek birodalmáról akart beszélni. Ha ez a kudarcz csupán azt jelentené, a mi a tényleges tartalma, hogy t. i. az emberek nem érdeklődnek egy nagyszerü és korszakos tudományos vállalkozás lefolyása és eredményei iránt, ez egy igen sajnálatos, sőt egy szégyelni való tanulság lenne. Mindezeken fölül pedig még meglepő is, mert hiszen bőségesen láthattuk példáját annak, hogy a közönségben igenis megvan és épen a mi korunkban hatalmasan kifejlődött a fogékonyság a tudomány és a kutatás iránt. A tudomány hősei soha ünnepeltebb hősök nem voltak, mint most, a mi természetes velejárója a műveltség terjedésének. A Peary esetének tehát specziális oka és magyarázata kell, hogy legyen. És tudjuk, hogy van is. Hogy Peary az északi sark fölfedezője lehessen, előbb egy másik fölfedezőt kellett lelepleznie és csalónak bélyegeznie, a ki ha jogtalanúl is, de lehet, hogy teljes jóhiszeműséggel követelte magának ezt a dicsőséget. A birkózásban, a mely a koszorúért folyt, Peary erősebbnek bizonyult. Sőt talán — túlságosan is erősnek. Mikor nem érte be azzal, hogy a riválisát egy jóhiszemü tévedés áldozatának mutassa be, hanem iszonyatos kiméletlenséggel egyenesen szélhámosnak bélyegezte, nem csak Cook doktort terítette le, hanem súlyosan megsebzett valami mást is, a mire pedig neki, messziről jött embernek, szintén kiválóan nagy szüksége van. A közönség hitét. Megmutatta az embereknek, vagy elhitette velük, hogy egy sarkutazó is lehet — nem egészen szavahihető. Ennek a demonstrálásában szinte határt se ismert. Most aztán meggyőződhetett róla, hogy nagyobb sikert aratott, mint a mekkorát kivánhatott. Valósággal — agyongyőzte magát!

A HORDÁROK TÜNTETŐ KÖRMENETE A KOSSUTH LAJOS-UTCZÁBAN.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Uj Nietzsche-kötet. Nietzsche a legutóbbi években kezd erősebben hatni szellemi életünkre; nálunk akkor kezdődött hatásának korszaka, mikor a külföldön, nemcsak Németországban, hanem Franczia-országban is kezdenek rajta túlesni s a hatás helyébe a kritika következik. Két-három év óta sűrűn jelennek meg magyar Nietzsche-fordítások; nem mind kellő szinvonaluak, de mind a fokozódó érdeklődés tanubizonyságai. Most a *Filozofiai Irók tárában*, filozofiai irodalmunk e legfontosabb és legnagyobb hatású vállalatában jelent meg egy Nietzsche-kötet: a bázeli filozofusnak *A tragédia eredete vagy görögség és pesszimizmus* czimű műve. Ez Nietzschenek első nevezetesebb munkája, mintegy átmenet filologiai tanulmányairól a filozofiára; általában átmeneti mű, a mely forrongásában, alakuló-félben mutatja irója tehetségét. Még Schopenhauer és Wagner hatásával küzködik, de már megvannak benne későbbi világnézetének összes csirái. Egy nagyszerü gondolatsort indít meg ez a mű, a melynek végén a Zarathustrához és a *Jenseits von Gut und Bösehez* jutunk. Az eszthetikai világszemléletet fejti ki, a schopenhaueri pesszimizmusból kiindúlva, roppant feszültségü eszmejárással, új alapokat keresve az eszthetika számára. Épen stílje túlfeszültségénél fogva ez a mű nagyon nehéz feladatot ró a fordítóra, túlterhelt mondatait úgy lefordítani, hogy kelleténél homályosabb se legyen, az eredetitől se távolodjék el nagyon, nem mindennapi mesterség. A fordító, *Fülep* Lajos ritka sikerrel felelt meg ennek a nehéz feladatnak. A Nietzsche stilusát adja magyarra transzponálva, úgy igyekszik visszaadni a munkát, a hogy Nietzsche irta volna, ha magyarúl irt volna s ezt a hatást a legtöbb helyen el is éri. A fordítás elébe terjedelmes bevezetést irt, ismertető tanulmányt Nietzscheről, a mely összefoglalja egyéniségének teljes képét úgy, a hogy műveiben nyilvánul. Ez a tanulmány tartalomban és formában egyaránt kiváló munka, a legjobb, a mit Nietzscheről magyarúl olvasni lehet. Hű és nagy vonásaiban jellemző, kifejező képét adja a Zarathustra szerzőjének, előkészit megismerésére s sok okos dologra figyelmezteti azt, a ki műveit már ismeri s formáiban is szép, jelentékeny irodalmi szinvonalon álló.

Gordonka. Azok között a lirikusaink között, a kik a kilenczvenes évek első felében léptek be az irodalomba s azóta folyton azon az úton haladnak, a melyen akkor elindultak, *Sajó* Sándor talán különb helyet érdemel, mint a milyet az irodalmi közvélemény szán neki. Nem forradalmi szellem és nem újító, nem jön új eszmék, új formák, új nyelv igéretével, csöndesen meghúzódik a hagyományos magyar vers keretei között és a költészet hagyományos tárgyainak körében. A magyar irodalmi hagyományon él, az újabbkori irodalom sokféle áramlata nem hagyott rajta nyomot, Arany és Petőfi azok az előzmények, a melyekre támaszkodik. Ebben a körben azonban sok szép versét ismerjük s egy: *A tarpataki völgyben* czimű azok közt van, a melyekre élénken fogunk emlékezni mindig, mert annak idején erősen megragadott. Oriási tömegét olvastuk azóta a verseknek, jöttek új eszmék, új igéretek, új irányok, sok dolog. a mi annak idején tetszett, ma halványnak, fonnyadtnak tünik fel, — ez a vers még ma is oly élénken él emlékezetünkben, mint a mikor először olvastuk. Kevés költő kortársunkról tudnók ezt elmondani. Új könyvének *Sajó* Sándor a *Gordonka* czimet adta s e czim nagyon jól kifejezi költői hangjának természetét, a mely csakugyan olyan, mint a gordonka hangja: lágy, közvetlen és férfias. Valami melancholia van verseiben, halk borongás, elmélázó visszanézés tünt napokra, a multba. Sokszor mond hazafias verset, nem mindig tud bennük a retorikai deklamácziótól szabadúlni, de ez a retorikája sem olyan üresen kiabáló, mint az a hazafias költészet, a mely szinte gyanussá tette már a hazáról mondott verseket. Az őszinteség, a hit abban, a mit mond, mindig megérzik hangján, még akkor is, ha fáradt a szava és nem birja a gondolatainak terhét. A szerelem mai verseiben már szinte emlékké halkult, átolvadt a családi érzésbe, a melylyel feleségét és gyermekeit körülveszi. A magyar föld képei gyakran gyujtják fel képzeletét s nem egy szines képet adnak tollára. Mindebbe pedig mind jobban belenyomúl a reflexió, a mely uralkodó hangja lett *Sajó* Sándor költészetének. Lelkesedése, gyöngéd érzése, természet-szemlélete reflexióvá halkul. Reflexiói nem ragadnak el mélységükkel és ujságukkal, egy egyszerü lényü, nyugodt, jól temperált gondolkodású ember elmélkedései, de rendszerint van bennük melegség, a mely elevenné teszi a gondolatokat. A kötet nem egységes hatású, sok olyan vers van benne, a melynek elhagyása csak használt volna neki, de van egy pár olyan, a mely kiengesztel a gyöngébb ihletü órák szüleményeivel.

A hét híd városa. *Balla* Ignácz úgylátszik szereti azt a versét, a melyről könyve czimét vette. Budapestről szól, sorra énekli a hat hidat, a mely a Dunán vezet át s a hetediket, a mely egykor az emberek szivét köti majd össze. Mi nem egyezünk vele ebben a szeretetében, a vers szétesik, nem fog meg semmit a mi fővárosunk lelkéből és befejező része bágyadt. Megvannak ebben a versben Balla Ignácz verseinek mindenféle hiányai: a puhaság, a kifejezésbeli energia hiánya, a belső forma bizonytalansága s a nyelv szegényessége, de nincsenek benne számos jó tulajdonságai, melyeket nem egy más versében megtalálunk s melyekkel nem egy más verse megfogja érzésünket: nincs meg benne látásának szinessége, hangjának hajlékonysága és érzésének fogékonysága minden hatás iránt. Olaszországi tartózkodás emlékei, egykét szines kép az olasz élet misztikumából, tengeri képek, egy sor nagybányai kép, lírai hangulatok, a költő lelki vergődéseinek tanujelei — ezek adják a kötet tartalmát. Balla Ignácznak van muzsikája, képzelete erősen zenei jellegü, a nyelv szines gazdagságával párosulva ez nagy hatások forrása lehetne. Igy is átrezeg nem egyszer a kifejezés tapogatózó bizonytalanságán keresztül ez a muzsika s a kép megtalálja bennünk azokat a húro-

kat, a melyek megrezdülnek rá és fölfogják hatásait. Sok olyan van versei között, a mit jobban lehetett s kellett volna megcsinálni, de olyan nincs talán egy se, a miben nem volna legalább valami olyan elem, a mely arról tanuskodik, hogy mégis csak felindulások perczei szülték, hogy benn, a költőben művészi érzés dolgozott s a vers csak azon a hosszú úton halványodott el, a mely a költő lelkéből a tolla hegyéig visz.

Jones Tamás. *Fielding* nagyszabású regénye, a XVIII. századi angol irodalomnak egyik legnagyobb szabású műve, a *Jones Tamás, a talált gyermek* most jelent meg magyar fordításban a Kisfaludy-társaság kiadványai között. A három kötet megjelenése nyeresége az olvasóközönségnek, mert alkalma van megismerkedni azzal a művel, a melyet sokan, köztük pl. Taine a legkitünőbb angol regénynek tartanak s a mely minden esetre megérdemli mindenkinek figyelmét, a ki az irodalmat szereti s nem sajnál egy kis fáradságot sem, ha arról van szó, hogy egy érdekes, mindenképen tartalmas régi íróval van alkalma megismerkedni. Ránk nézve pedig különös érdekessége van azért, mert fordítója *Szüry* Dénes. A néhány hónap előtt elhúnyt kitünő írónak, lapunk feledhetetlen munkatársának utolsó irodalmi műve ez, a melyen már betegen, utolsó ereje megfeszitésével dolgozott s a melybe belevitte az irodalommal azonosulni tudó, lelkes, nemes egyéniségét, azt a mély penetrácziót, a mely őt életében oly kedvessé, alakját irodalmi világunkban oly rokonszenvessé tette.

A «Magyar Könyvtár» legújabb sorozata három jelentékeny művet bocsát a közönség elé. Az egyik a tudományos szocziálizmus alapvetőjének, *Marx* Károlynak történelmi nevezetességü műve, *A kommunista kiáltvány*, a mely a szocziálista mozgalomnak alapköve és kiinduló pontja. Mindenkinek, a ki korunk legnagyobb és legégetőbb társadalmi és politikai mozgalma, a szocziálizmus iránt bármely szempontból érdeklődik, ismernie kell e nagyjelentőségü művet, a mely nélkül el sem lehet igazodni a szocziálista eszmék szövevényében. A kommunista kiáltványt *Ipolyi* Tamás fordította magyarra s ellátta tárgyilagosan, nyugodt hangon tájékoztató bevezetéssel. A másik füzet *A tízmilliós Kleopátra és egyéb történetek* czim alatt *Ady* Endre tizenkét novelláját foglalja magában; jellemző műve valamennyi egy érdekes, a világot a maga saját látószögéből néző művészi egyéniségnek. A harmadik füzet Bernard *Shaw Brassbound kapitány megtérése* czimű három felvonásos vígjátéka, a mely *Hevesi* Sándor fordításában a Nemzeti Szinház szinpadán jelentékeny irodalmi sikert ért el.

A «Jó Pajtás», *Sebők* Zsigmond és *Benedek* Elek képes hetilapja legújabb számában közli *Endrődi* Sándor és *Tóth* Andor versét, *Móricz* Zsigmond elbeszélését, *Dörmögő Dömötör* utazását *Sebők* Zsigmondtól, *Schöpflin* Aladár érdekes történetét, képes tréfákat, *Faltay* László czikkét a mentő-búvárokról, *Benedek* Elek székelyföldi útleirását, *Rákosi* Viktor regényét, a rejtvényeket, szerkesztői üzeneteket. A *Jó Pajtás*-t a Franklin-Társulat adja ki; előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér. Mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal, (Budapest, VI., Egyetem-utcza 4.).

Új könyvek:

A tragédia eredete vagy görögség és pesszimizmus. Irta *Nietzsche* Frigyes, fordította s bevezetéssel ellátta *Fülep* Lajos. Filozofiai Irók Tára XXIII. kötet. Budapest, Franklin-Társulat; ára 5 korona 20 fillér.

Gordonka. Újabb költemények, irta *Sajó* Sándor. Budapest, Singer és Wolfner bizománya; ára 3 korona.

A hét híd városa. Versek, irta *Balla* Ignácz. Budapest, Singer és Wolfner; ára 2 korona 50 fillér.

Jones Tamás, a talált gyermek. Irta *Fielding* Henrik, fordította *Szüry* Dénes. Kiadja a Kisfaludy-társaság. Budapest, Franklin-Társulat. Három kötet; ára füzve 17 korona, kötve 21 korona 60 fillér.

A Magyar Könyvtár új füzetei. 585. *Marx:* A kommunista kiáltvány. Fordította és bevezetéssel ellátta *Ipolyi* Tamás; ára 30 fillér. 586. *Ady* Endre: *A tízmilliós Kleopátra és egyéb történetek;* ára 30 fillér. 587—588. Bernard *Shaw:* Brassbound kapitány megtérése. Vígjáték három felvonásban, fordította *Hevesi* Sándor. Budapest, Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és fiai) r. t.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Hidasi Jakab 48-as honvéd, Nemes Vitán. — Idősb. Rokkenbauer Pál, a kőbányai függetlenségi nyegyvennyolcas párt elnöke 69 éves korában Budapesten. — Pély Ferencz, a tizedik kerületi elnök-utczai elemi iskola vezető-igazgatója 44 éves korában Budapesten. — Vlahovics Emil főgimnáziumi tanár 61 éves korában Váczott. — Mezey Péter volt fővárosi bizottsági tag 75 éves korában Budapesten. — Kis- és utasterenyei Ternyey János posta- és távirófelügyelő 60 éves korában Rimaszombatban. — Sándor Kálmán nyug. táblabiró, lapszerkesztő. Marosvásárhelyen. — Vadász Ágoston mátészalkai római katolikus lelkész, 51 éves korában Mátészalkán. — Pálfy Pál vágbeszterczei plébános, kerületi esperes, 59 éves korában Vágbeszterczén. — Medveczky Bazil görög-katolikus esperes 50 éves korában Máramarosszigeten. — Vitálisfalvai és sztosházi Vitális Antal nagybirtokos, volt megyei árvaszéki elnök, 82 éves korában Pottornyán. — Németh Mihály kegyes tanitórendi uradalmi intéző, 49 éves korában Taszáron. — Bicskei Bitskey Kálmán, Pestmegye nyug. árvaszéki elnöke 50 éves korában Gödöllőn. — Idősb. Teszelszky Antal 76 éves korában Nagybicsén. — Keveházi és keviczei Keviczky Lajos nagytapolcsányi királyi közjegyző, 66 éves korában Nagytapolcsányban. — Kisbabóthi és káki Babóthy Márton földbirtokos, 83 éves korában Nyitrán. — Kistétényi Walther Ágoston nyug. máv. igazgató, a Ferencz József-rend lovagja, a III. osztályu Takovarend tulajdonosa, életének 77 éves korában Budapesten. — Kassai Farkas József kir. tanácsos, nyug. pénzügyigazgató 64 éves korában Székelyudvarhelyt. — Kelemen Árpád dr. ügyvéd 27 éves korában Budapesten. — Nagymányai Koller Norbert gyógyszerész 42 éves korában Budapesten. — Nagyajtai Körmötzy Ede 66 éves korában Kecskeméten. — Hellsinger Zsigmond magánzó 68 éves korában Budapesten. — Árkay Sándor császári és királyi udvari műlakatos, a Ferencz József-rend lovagja 70 éves korában Budapesten. — Mezey Ignácz, a Szentsir-rend lovagja, nyug. miskei esperes 75 éves karában Baján. — Gál Elemér posta- és távirómüszaki tanácsos 52 éves korában Budapesten. — Apáti Abt Károly az osztrák és magyar államvasut társaság főellenőre 54 éves korában Budapesten. — Ifju Nagy Imre műegyetemi hallgató Budapesten. — Fachleitner Mihály földbirtokos hetvennégy éves korában Szentendrén. — Báró Wasmer Antal ötvennégy éves korában Budapesten. — Török Elek nyug. járásbiró 86 éves korában Kiskunhalason. — Balogh István pénzügyi számtiszt 28 éves korában Zalaegerszegen. — Treiber Péter vendéglős 52 éves korában Budapesten. — Idősb Rákóczi János vendéglős 49 éves korában Héderváron. — Weisz Izidor kereskedő negyvennegyedik évében Kassán. — Rozner Jenő, a Wiener Bankverein budapesti fiókjának főtisztviselője Budapesten. — Rákosi Boross

Menyasszonyi ruha-selyem

minden szinben, méterenként 1 K 35 f-től feljebb. Bér- és vámmentve a megrendelőhöz szállitva. Gazdag mintagyüjteményt postafordultával küld

HENNEBERG selyemgyáros Zürich.

A Bór- és Lithion-tartalmú vasmentes gyógyforrás

Salvator

kitünő sikerrel használtatik vesebajoknál, a húgyhólyag bántalmainál és köszvénynél, a czukorbetegségnél, az emésztési és lélegzési szervek hurutjainál.

Húgyhajtó hatású!

Vasmentes! Könnyen emészthető! Teljesen tiszta!

Kapható ásványvizkereskedésekben vagy a Szinye-Lipóczi Salvatorforrás-Vállalatnál Budapest, V. Rudolf-rakpart 8.

:: Jaj, be jó! ::

Menthol fogszappan a legjobb fogtisztitó szer. Aki egyszer megpróbálja, annak más nem kell. Kapható gyógytárakban, drogeriákban és illatszer-üzletekben, valamint a készitőnél Sztraka gyógysz. Moholon, 1 kor.-ért.

Kapható mindenütt, egy tubus ára 50 fillér.

Serravallo

KINA BORA VASSAL

Hygienikus kiállitás 1906. Legmagasabb kitünt. Erősitőszer gyengélkedők, vérszegények és lábbadozók számára. Étvágygerjesztő, idegerősitő és vérjavitó szer.

12666 Kitünő ír. 6000-nél több orvosi véleményv.

I. Serravallo, cs. és kir. udvari szállitó **Trieste-Barcola.**

Vásárolható a gyógyszertárakban félliteres üvegekben K 2.60, literes üvegekben K 4.80.

Vegyen SVAICZI SELYMET!

Kérjen mintákat tavaszi és nyári ujdonságainkról ruhára és bluzra: **Diagonale, Crêpon, Surah, Moire, Crêpe de Chine, Fouiards, Mousseline** 120 cm. széles méterenként 1.20 koronától kezdve, feketében, fehérben, egyszinüben és színesben, továbbá himzett bluzok és ruhák batisztból, gyapjuból, vászonból és selyemből. Csakis garantált szolid selyemszöveteket árusitunk közvetlen magánosoknak bérmentve és elvámolva a lakásba.

SCHWEIZER & Co., LUZERN U 23 (Svaicz.)

Selyemkivitel. — Királyi udvari szállito.

FELÜLMULHATATLAN,

mert **asszonyok, leányok** tiszta, fiatal, üde arczot kapnak pár nap alatt, ha a mármarosi

LILIOM-ARCZKENŐCSÖT

használják. Nem szabadna oly háznak lennie, a hol este, reggel nem a csodás hatásu — mármarosi

LILIOM-SZAPPANNAL

mosakodnának. Kis tégely **1 korona**. Nagy tégely **2 korona.** Szappan **80 fillér.** Liliom-puder (3 szinben) **1 korona 20 fillér. — Egyedüli készitő:**

Dr. REISMAN ÖDÖN

gyógyszertára, Mármarossziget, Erzsébet-főtér 11.

Postai rendelések még aznap elintéztetnek.

Ha fáj a feje ne tétovázzék, hanem használjon azonnal **Beretvás pastillát**

mely 10 percz alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. — *Ára 1 korona 20 fillér.* — Kapható minden gyógyszertárban.
Készíti **Beretvás Tamás** gyógyszerész **Kispesten.** ★ ★ ★ ★ ★ ★ Orvosok által ajánlva. — Három doboznál ingyen postai szállitás.

Arkay Sándor 137, 146 műlakata
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

DÉRY Attila: Budapest eklektikus épületszobrászata. Bp. : OMF, 1991

ÁRKAY Sándor

PEREHÁZY Károly: A magyar historizmus kovácsoltvas-művességének jeles mestere: Árkay Sándor. = Építés-Építészettudomány, 17, 1985, 1-2. 167 - 184., ill.

HOL A PAPÍR? Petrovics László felvétele

hogyan találkozott obor ötletével?

elent valaki a Fővárosi, hogy kell egy Kun Egy Kun Béla már várost a róla elnevezem értettem, hogy enmunista párt szemkétes figurának miért emlékművet állítani. etett zöngéket, miszegy akarja kiprovokálritsék ki az oroszok, ele, de ez a magyarélmetlennek tűnt. Peremránk tartozott, elehát egy őrült hajsza, het Budapesten még élát elhelyezni. Egyváros eléggé tele van kkal, másrészt az emőbál olyan környéket helyhez az illető valalon kapcsolódott. Kun en nagyon kevés ilyet hiszen életének csak eriódusában élt ebben

hogy a párt hivatalos intézményei mondják meg, kell-e Kun Bélának ilyen böhöm nagy szobor. Felvetettem az aggályaimat, hogy Magyarországon csak Kossuth Lajosnak van ekkora szobra, s hogy Kun Béla tevékenysége párttörténeti szempontból indokolttá tesze az elképzelést. Úgy hallgattak, mint ez az asztal. Végül azt mondták, foglalkozzunk az alkotással. A pártközpontból egy nőnek nagyon tetszett, tapsikolt, hogy nekünk ez kell.

***M.N.*: A helyszínt ki választotta ki?**

P.G.: A Vérmezőt közösen találtuk ki kinunkban a Fővárosi Tanáccsal és a Budapest Galériával. Nem ennyire a végére szántuk, csak nem informált bennünket a Fővárosi Tanács, hogy szélesítik az utat és nyolc métert le fognak vágni a parkból. Már készült az alapzat, mire tudomást szerezttünk erről. Imre hozzálátott a munkához, a Fővárosi Tanács összegezte a szükséges pénzt.

Imre a szobrásznak. De ekkor már '88 januárját írtuk, s vészesen közeledtünk a júniusi avatáshoz. Tamás két év alatt nem tudta megoldani a feladatot, tovább nem lehetett várni. Elkezdődött a kapkodás, azonnal kiírni egy pályázatot, rövid határidőre. A kisgazdák azt is kifogásolták, hogy Eskulits alakja túl nyugodtan ül. Bajcsy-Zsilinszky viszont örökké *izgő-mozgó, felpattanós* embe volt. Na most, egy szobrot úgy megmintázni, hogy üljön is, mepattanjon is, roppant nehéz feladat. A pályamunkákkal kapcsolatban úgy döntöttünk, hogy kezten készítsenek 1:1 léptékbe anyagot. Györffy Sándor megfomázta a felpattanós figurát, másik pályázó pedig egy álló alkot, pipával, de ezt az említett okok miatt azon a részen ne tudtuk volna felállítani. Teh Györffy munkáját fogadtuk el. N nagyon komolyan gondoltuk helyszínt, már két évvel korábba felkértük a Metróber egyik mukatársát, hogy legyen a szobor pítésze, mert ő tudja meghatárni, milyen statikai feltételek mlett lehet odaültetni a metrósz lőzőre. A kisujját sem mozdított a mű viszont már majdnem el szült, amikor kiderült, hogy Metróber nem engedi odatet Ezt két évvel korábban is közhették volna. Az utolsó pillanban kellett átrakni a másik olra, leszakítani egy részt a parlóból, eltávolítani a fákat, kirélni a kövezetet. Teljesen bhely annak az alkotásnak, nyugodtan lehetett volna egy figurát tenni, ha eredetileg a részt szemeljük ki. A helymeghatározza egy szobor mére formáját, anyagát. Ha tudjuk, vá kerül, épp az ellenkező irányba nézne, s a hátteret is másképp dotta volna meg a szobrász.

***M.N.*: Önöknek jogukban meggátolni egy szobor felállását?**

P.G.: Igen. Szakmai kifogás kész művel szemben akkor rült fel, ha nem vontak be

ÁRKAY Sándor művelődés

Magyar Tudóslexikon A-tól Z-ig
Bp. 1997 130-131.

A MAGYAR NEM
Baráti Köre és G
A MŰVÉSZETBARÁ
A MAGYAR GRAFIKUSM

szeretettel meghívják Ö

TARJÁNI SIMK

100. születésnapját

1995. április 11-én, k
Budavári Palota B épül
Előadást tart és erre az alkal
ZSÁKOVICS

Kamara kiállítás, filmvetítés é

megírva

Áldás Lidi
(dr Jankovichné)
festette az alábbi tem-
plom jobboldali mellék
oltárának képét, mely
a szemben levő Jézust ábrá-
zolja szent József-
nek

Szőnyi városmester

24. l.

Fenti Deák Ebner
Lajos tanítványa

rium des Aeussern beehrt sich dem löb-

rfolge der h.ä.Note vom 25.Juni v.J.,

Wege der hiesigen kaiserlich deutschen

langtes Exemplar des stenographischen

lungen des 8.Tages für Denkmalpflege

am 10.Jänner 1908.

den Minister:

Jankovichné

Sikray Lidi

festő

festette a Pest-városmajori rk. plébt. templom
keresztoldali mellékoltárának képét, mely
a Kis Jézust Szent József
ábrázolja.

Hozzátesz

35. l.

. m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszte

13.892/ szám.

Műemlékek orsz. Bizottsága ter. Vá

BUDAPEST.

Kárpáti Lídi
festő"

Nemzeti Szalon

Jankovicsné Árkay Lidi.

1913. Magy. Képzőmüv. nők. kiáll./V./
Önarckép, olajf.

1913. Őszi kiáll.
Férfi arckép, olajf.

1914. Magy. Képzőmüv. nők. VI. kiáll.
Valamiremek, paszt.

1915. Őszi kiáll.
Budai Dunapart, vizf.
Mosó asszonyok, olajf.

1915. Téli kiáll.
Erzsébet, olajf.

1916. Tavaszi kiáll.
Ciklámen, olajf.
Szemetes kocsi, olajf.

1916. Téli kiáll.
Paraszt udvar, olajf.

1917. Magy. Képzümüv. nők IX. kiáll.
Propeller állomás, olajf.
Somogyi géme s kut

1922. Balatoni kiáll.
Alkonyatkor, olajf.

– Nemzeti Szalon

Arkay Lidi

1920 1919-ben
ment férjhez

1924. ben vendéglő
városmajor oltár-
képet.

1927 ben a győri
templomban a
Mária [illegible] kápolna
[illegible]
üveg ablakait
kb. 20 db
festette

Arkay Boldizsárné
szül. 1950. jún. 4-

lattal biró nős vagy családdal biró
60 %-ára tarthat igényt.
munkakörének ellátására kisegitő
iben a szolgálat zavartalan ellátása
nmiképen sem biztositható,ugy a behi-
behivó jegyet kiállitó csapat parancs-
ztés tehető.
em biró,továbbá a meghatározott időre,
a alkalmazott munkások /időszaki al-
íére történt behivásuk tartamára di-
z ilyen alkalmazottak azonban az ellen-
előbbi alkalmazásukba visszaveendők.
vagy az átmeneti /időszaki/ munkálat
ött szünne meg,az alkalmazott a bevo-
gleg elbocsátandó.
szolgálati idő szempontjából megszaki-

alkezések a Székesfővárosi Közmunkák
alapitványoknál,az Országos Társadalom-
mazottak Biztositó Intézeténél,az Or-
l,továbbá a vármegyei törvényhatóságok
a,valamint a fizetéskiegészitő államse-
személyzet tagjaira is alkalmazandók.

Arkay Lídia

Nül. Budapesten 1896 máj. 20. Rk.

1914/15. I. = harmadéves
műveztnők Dr. Ebner L.-

1915/16. I. harmadéves n. o.
és Pilch D.-

1915/16 II. harmadéves " "

1916/17 I. negyedéves " "

1916/17. II. " " "

1917/18 I. ötödéves " "

1917/18 II. " " "

Olajmécses, római V. 173

Árkay Lidi

Szül. Budapesten 1896. máj. 20. Rk. Felsőbb leányiskola 5 ort.
1912/13. I. első ontaj-bolt növendéke. Deák Ebner L.
1912/13. II. elsőorth. u.o.
1913/14. I. másodorth. u.o.
1913/14. II. 1. " "

M. N. Múzeum V1229

Jankovicsné Árkay Lidia

1922. balaton

kiáll. Nemzeti Szín...an

Alkonyatkor, olaj. 10000.–

Leletek lovasberény VI. 16.

Árkay Lidi

festő

lásd

Jankovichné

Árkay Lidi alatt

is

Onnan ide.

Lettem a cédulá-

kat.

Jankovicsné

Áray Lídia

Nemzeti Szalon

Balaton-kat

1922

Iparművészeti Múzeum V. 197.

Árkay Lídi

Önarckép, 1907

Magy. Képzőművészek Egyesülete V kiáll. 1913 május–jun

Árkay Lidi

1912/13 – 1917/18

Felsőzsófiskola

63. l.

Árkay Lidi

1913. máj-jún. MKE kiáll.
Nemzeti Salon
Önarckép, olaj. 300.—
1913. szept. kiáll. Nemzeti Salon
Fáj e arckép.
1914. MKE kiáll. u. o.
Valami romok, pastell, 100.—
1915. szept. kiáll. u. o.
Budai Dunapart, vízf. 200.—
Modó asszonyok, olaj. 150.—
1915. dec. kiáll. u. o.
Erzsébet, olaj.
1916. ápr. kiáll. u. o.
Ciklámen, olaj. 130.—
Szemétes kocsi, olaj. 120.—

Nagyócsai ág. hitv. ev. egyházközség

III. 228

Árkay

Á. 5. *Lidia*, festő. * Budapesten 1896. Deák Ébner Lajosnál tanult. 1913 óta főleg figurális képeket állított ki.

É. Gy. I. 50 f.

1151. Ismeretlen művész

Báthori István

Sima karimája és

előlapján a fejének

ábrázolva,

mellig, jobbra

haja és bajusza rövid

haja forgós

és állog

hátlapján a Báthoriak

val. Felirata

az előlapon: S

a hátlapon: PR

Peremo reczéno

hátlapo sima.

Ovális ezüstdo

értéke 30 K.-- Havas

(787-907-107).

MDK

Árkay Lidi

Ciklámen, of.

Szemetes kocsi, of.

N. Szal. tsv. kiáll. 1916. ápr. 6. l.

MDK

Árkay Lidi

Propeller állomás, of.

Somogyi gémes kut, "

M. Képzőművésznők E. 9. kiáll. N.Szal. 1917. ápr. 7. l.

ÁRKAYNÉ SZTHELO LILI
építész

Pécs

Belvárosi plébániatemp.

TKM 297

Arkay István

Jesto

ÁRKAY ISTVÁN

Nemzeti Szalon

1903. Őszi kiáll.

Est, olaj

1904. Tavaszi kiáll.

Őszi alkony, olaj

1912. Őszi kiáll.

Városmajori részlet, olaj
Rózsák, olaj
Tájkép, olaj

Árkay István

1901/2. téli kiáll. Nemzeti Salon

Alkony, olajf. 80 Kr.

1902 tavaszi kiáll. u. o.

Est, olajf. 200 Kr.

Vőfej, olajf. 100 K.

Major, olajf. 110 Kr.

Sportszerfej, olajf. 180 Kr.

1902-ben Budapesten elh.

1902. őszi kiáll. Nemzeti Salon

Fájnézlet, olajf. 80 k.

Est, olajf. 160 Kr.

római

Szentágotai castellum V. 58.

Arkai István

1901. őszi kiáll. Nemzeti Salon

Tanulmányfej, olaj.

300 Kor.

h. n.

Nagyócsa III. 84.

Arkai István festőművész. MDK.

/:A Műcsarnok tavaszi tárlatán vett részt:/

Ország-Világ, 1912. 52[illegible]. l.

ÁRKAY ISTVÁN

166 Virágcsendélet. Olajf. Eladó

KNT 1912.tav.kiáll.kat. 45.l.

Árkay István, festő; szül. 1874 decz. 26-án Budapesten. Első mestere Balló Ede volt, azután Münchenben, Párisban és Weimarban végzett tanulmányokat. Tanulmányozás céljából Berlinben és Lipcsében is járt. 1902-ben vidéki kiállításokon lépett fel először. A budapesti Nemzeti Szalonban 1904, a Műcsarnokban 1912 óta állít ki. Említésre méltó művei: Porczellánok és cyklamen (olajf.), Virágcsendélet (olajf.), Arczképtanulmány (olajf., 1912).

Kiáll. tárgymutatók. — *Nemzeti Szalon Almanach.* Bpest, 1912. 148. l. és a művész közl. nyomán.

Aitkay István

Aitkay Sándor
műtörténész fia.
Részt vett az első
világháborúban
1917. Budapesten
műszerkészítőnek
tanult még. Nem
volt front-szol-
gálatos.

Aitkay Béla-tan közlése. 1950 jún. 4.

Amennyiben ezen any
sedre. Nagy fogyasztás itt nem
az üzleti érdek mint az anyag
Meleg rokoni szeret

Árkay István

festő.

szül

=

Krúck I. 30.l.

Érkezett 1905 okt. 7.

881/1905 sz. (Budapest, 1905 okt. 2. 20679 szám. sz. a.)

A v. és k. o. miniszter főnévvédősége ünnepélyi ebédjének alkalmával Kassa-Eperjes-Lőcsei és Temesvár-Kecskeméti, dr. Horváth Gyula pozsonyi-tatrai, dr. Kremer József miskolc-Kassai és szegedi vasútjainak és Steiner Lajos összeállításai. (Körlevéllel az érdekeltekkel. X. 7. e.: 812, 816, 818, 847.)

905

Árkay Jetrau

II. Kristina körút 37.

Petri

1912. Lauriáll

155, 166, 668.

Porcellánok és cyklá-

men, of.

Virágcsendélet of.

Arckép lámpával of.

általa a zólyomi vá
évi bére fejében csak
ben a fennmaradó 80 ko
fárol maga köteles gond
A műemlékek országos
alatt az iránt kereset
rona bér összeget elne
egész lakbérilletményé
országos bizottságának
április hó 1-től kezdőd
visszafizetését a nevezet
havi összegek levonása

Minthogy ezen ü
dunak magánügye és
godnak fentidézett re
az elmult hónapokra

MDK

Árkay István

Arcképtanulmány, of.

Műcsarnok 1912. tav. kiáll. kat. 78.l.

Árkay István MDK

Virágcsendélet, olf.

Mücsarnok 1912. Tavaszi kiállitás

Árkay István

MDK

Porcelánok és ciklamen, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállítás

Árkay István MDK

Arcképtanulmány, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Musée des Beaux-Arts, Rouen

Photothèque A.F.A.A.

Ph. G. Tabard

MDK

Árkay István, festöm.-müép.

155. Porcellánok és cyklamen. Olf.

Műcsarnok,1912. tav.kiáll. kat. 66.1.

MDK

Árkay István

Porcellánok és cyklamen.Olajf.

KMT 1912.tav.kiáll.kat.44.l.

MDK

Árkay István

Virág csendélet, of.

Műcsarnok 1912. tav. kiáll. 45.l.

Árkay

TA.

Á. 4. *István*, festő. * Budapesten 1874. Itthon Balló Ödénél, továbbá Münchenben, Párizsban és Weimarban tanult. Naturalista táj-, csendélet- és arcképekkel szerepelt a fővárosi tárlatokon.

E=G. I. 501.

1151. Ismeretler

A XIX. sz

Báthori István.

Sima karimájú és reczéze
lon előlapján, mellig, jobbra
ábrázolva. Haja és bajusza
Kucsmáját forgó diszíti és á
Az érem hátlapján czímer v
az előlapon: »STEPHANVS I. D
és a hátlapon: »PRINCEPS T

Ezüst, átmérője 4·5 : 3·9 c
30 K. — Havas (Hirsch) Emil a
907). — Átvétetett az 1909 no
az 1910 február 25-iki 656 (3
leiratok, illetőleg az 1910 janu
márczius 23-iki (519–910) sz. je
tett 1908 január 31-én (41–908

MDK

Árkay Kálmán

Tav.kiáll. ~~kiráh~~ pályabirósága. Müvészet 1914,
232 l.

ÁRKÁYNÉ SZTEHLO LILI
elpüteszt

Kebele
Szent Jakab templom
TKM 117

S

ÁRKAYNÉ SZTEHLO LILI

üvegablakai a püspöki palotában

SZILÁGYI István: Szombathely.
Szombathely, Savaria Tours, 1994

16.

ÁRKAYNÉ SZTEHLÓ LILI

Budapest
Városmajori pléb.
TKM 556.

8. old.

Budapest
Pasaréti plébo.
TKM 636.

Árkayné Sztéhló Lily

(1897 - 1959)

Emlékkiállítása

Székesfehérvár
Arany János u. 10.

1981. szeptember 22.
1982. szeptember 30.

Árkayné Sztéhló Lily
(1897 - 1959)

Emlékkiállítása

O M F.
MAGYAR ÉPITÉSZETI MÜZEUM
SZÉKESFEHÉRVÁR
ARANY J. U. 10.
1981. SZEPTEMBER 22.
1982. SZEPTEMBER 30.

AZ ORSZÁGOS MÜEMLÉKI FELÜGYELŐSÉG
MAGYAR ÉPITÉSZETI MÚZEUMÁNAK KIADVÁNYA

Fotók:
Magyar Építészeti Múzeum archivuma
és Hász András

A kiállítást rendezte:
Pusztai László

A kiállítást tervezte:
Gáspár László

Címlapon:
Szent Mihály arkangyal, üvegablak karton,
1938. Szerepelt a római
Egyházművészeti kiállításon

A kiállításon szereplő művek kölcsönözéséért köszönetet mondunk Árkay Bertalannénak és dr. Dercsényi Dezsőnek.

Felelős kiadó: Mendele Ferenc az OMF igazgatója. Készült a Fejér megyei Nyomdaipari Vállalatnál 1500 példányban, engedélyszám: 58815. Felelős vezető: Gyenti Pál igazgató — 81.2661.

ÁRKAYNÉ SZTÉHLÓ LILY (1897–1959)

Árkayné Sztéhló Lily: Tavasz, kivitekezett üvegablak az Évszakok sorozatból, 1936.

Árkayné Sztéhló Lily üvegfestő iparművész, a 20. századi magyarországi egyházművészet egyik legegyénibb alakja 1897. november 7-én született Budapesten. Iskoláit Budapesten végezte – 1915-től 1923-ig a Képzőművészeti Főiskola hallgatója – tanárai Deák Ébner Lajos, Bosznay István, Glatz Oszkár és Vaszary János voltak.

Festőnek készült, de már főiskolás korában érdeklődött a kerámia és üvegfestészet iránt. 1924–25-ben Rómában és Párizsban tanult, majd hazatérésekor három festményével részt vett a KUT 1925. évi kiállításán. Tanulmányai befejezése után férjhez ment Árkay Bertalan építészhez s bekapcsolódott a művészcsalád munkájába. Apósa Árkay Aladár, 1927-ben a mohácsi városháza lépcsőházának színes üvegablakait rendelte meg tőle. Ezek a művek még őrzik a századforduló szecessziójának szimbolista, dekorativitásra törekvő jellegét, így egyenes folytatásai a Nagy Sándor és Körösfői Krisch Aladár által oly magas szintre emelt üvegfestészeti alkotásoknak.

Első jelentős megbízása a győr-gyárvárosi rk. templom hét nagyméretű üvegablakának megtervezése volt, ahol 28 önálló jelenetbe sűrítve örökítette meg Mária és Jézus életének jeleneteit. A tervek végleges kimunkálása az újabb római ösztöndíjas évekre tehető. (1929–1930)

Itt került kapcsolatba Somogyi Antallal, a modern egyházművészet hazai propagátorával, a későbbi győri püspökkel, aki méltatója és megbízója is lett az 1930-as évektől kezdődően.

Már a győri ablakok is egy kiforrott művészegyéniséget mutatnak, melyeket az élete főművének tartott Budapest, városmajori rk. templom üvegablakai követtek. (1932–36) Itt jelentkezett először igazán az az egyéni művészi varázs és tudatosság, mely a nagyon gazdag színvilágban, a rajzolatot meghatározó ólomfoglalatok alakító szerepében s nem kevésbé az új egyházi liturgiai szabályok által meghatározott szakrális lényeg kifejezhetőségének korszerűségében rejlik.

E két alkotásból mérhetők le azok az egyéni jellegzetességek is, melyek végigkísérik Sztéhló Lily szinte minden 1945 előtt készült alkotását. Így a középkori üvegfestmények tanulmányozásából leszűrt, elsősorban az anyag jellegéből adódó lehetőségek kiaknázása, továbbá a kor két jelentős művészeti irányzatának, a kubizmusnak és a konstruktivizmusnak az iparművészet e speciális területén is jelentkező igen szemléletes megnyilvánulásai. Az itt kiállított tervlapok s a megvalósult művek lehetőséget adnak Sztéhló Lily európai tájékozódásának meghatározására is, hisz figyelemmel kísérte a német, holland, svájci, francia és osztrák üvegfestészet 20. századi eredményeit, melyeknek hatásai művein legtöbbször ki is mutathatók.

Nemzetközi és hazai hírnevét a győri és a Budapest, városmajori templomok üvegablakai alapozták meg. A győri ablakok közül kettővel, 1930-ban Monzában, 1935-ben Brüsselben, a városmajori üvegablakával

Árkayné Sztéhló Lily: Angyali üdvözlet, mintadarab a győri-gyárvárosi rk. templom üvegablakához, 1929.

1937-ben Párizsban nyert nagydíjat. Külföldi sikerei hozták meg számára a hazai elismerést, az egyre több megbízás mellett 1938-ban elnyerte az Iparművészeti Társulat aranyérmét. Mindezek után készülnek a mohácsi fogadalmi templom és temetőkápolna üvegablakai (1937–1938), a székesfehérvári ásatások területén emelt kápolnaszerű Szent István mauzóleum zárófalában elhelyezett üvegablak (1938), a Budapest, pasaréti rk. templom (1940), a galyatetői rk. templom (1940), a pannonhalmi milleneumi kápolna (1940), a Budapest, Margitszigeti kápolna (1941), a komáromi rk. templom (1940) a MÁV kórház és a MABI Kútvölgyi úti kórház kápolnáinak üvegablakai (1942) melyek méltó folytatásai a győri és a városmajori alkotásoknak.

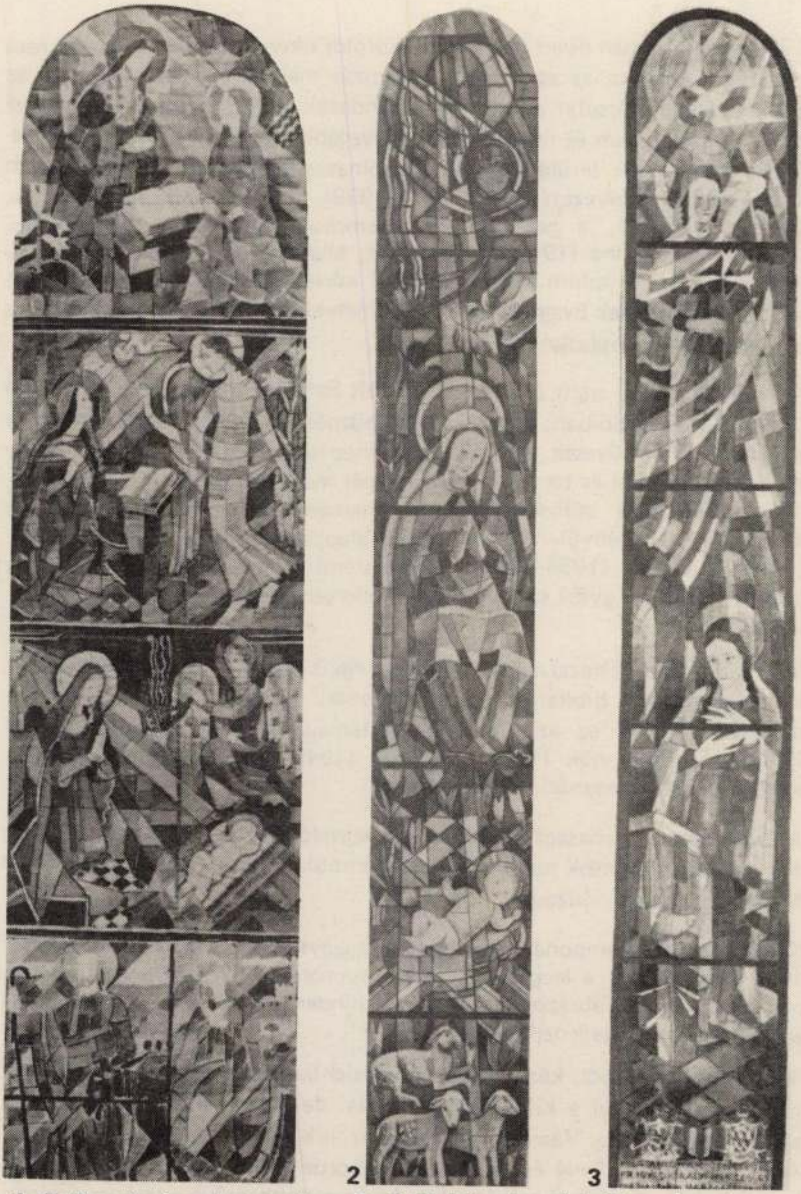
A II. világháború után új irányba fordult Sztéhló Lily művészete. Bibliai tárgyú kompozicióiban, mint a győri püspökvár Dóczy kápolnájában, a középkori üvegművesek, elbeszélő kedvéhez hasonló módon népesítette be ablakait. A bibliai és történeti szereplőinél már nem geometriai elemeket, hanem helyettük stilizált növényi ornamentikát, virágokat madarakat alkalmaz díszítményül. Hasonló elvek alapján készülnek a balatonlellei (1950) a lébényi (1954–1955), a veszprémi (1954) a hegykői (1949), a polgári (1952), a győri székesegyház Héderváry kápolnájának üvegablakai. (1956–1957)

Mint a 20. századi hazai egyházművészet egyik legkövetkezetesebb képviselője, elsősorban a bibliai és a magyar szentek világában mozgott otthonosan. Nem jelenti ez azt, hogy világi témájú művei: Évszakok sorozat (1936), Fürdőző nők (1940), Női akt (1940. k.) művészi minőségben elmaradnának az egyházi művek között.

Művészetének gazdasága nemcsak a megvalósult, illetve a tervrajzokon fennmaradt alkotások nagy számával mérhető. (Közel 500 tervrajzát őrzi a Magyar Építészeti Múzeum)

Képszerkesztő, komponáló tehetsége a legegyszerűbb pózok, az alig mozduló mozdulatok, a leegyszerűsített körvonalak, és a különböző emberi magatartásformák ábrázolásának tiszta, minden zavaró esetlegesség nélküli egyediségében mutatkozik meg.

Arcból, testtartásból, kézmodulatból, pszichikai jelenségekből csak annyit mutat be, amennyi a kifejezést hordozza, de azt olyan tökéletes biztonsággal, ahogy az egy Vaszary tanítványhoz illik.
Amikor a színes üveg és az ólom a háborús események miatt beszerezhetetlen lett, mozaikokat készített. Legismertebb műve a győr-gyárvárosi templom mozaikképe volt, mely számos más alkotással együtt a II. Világháború alatt elpusztult.

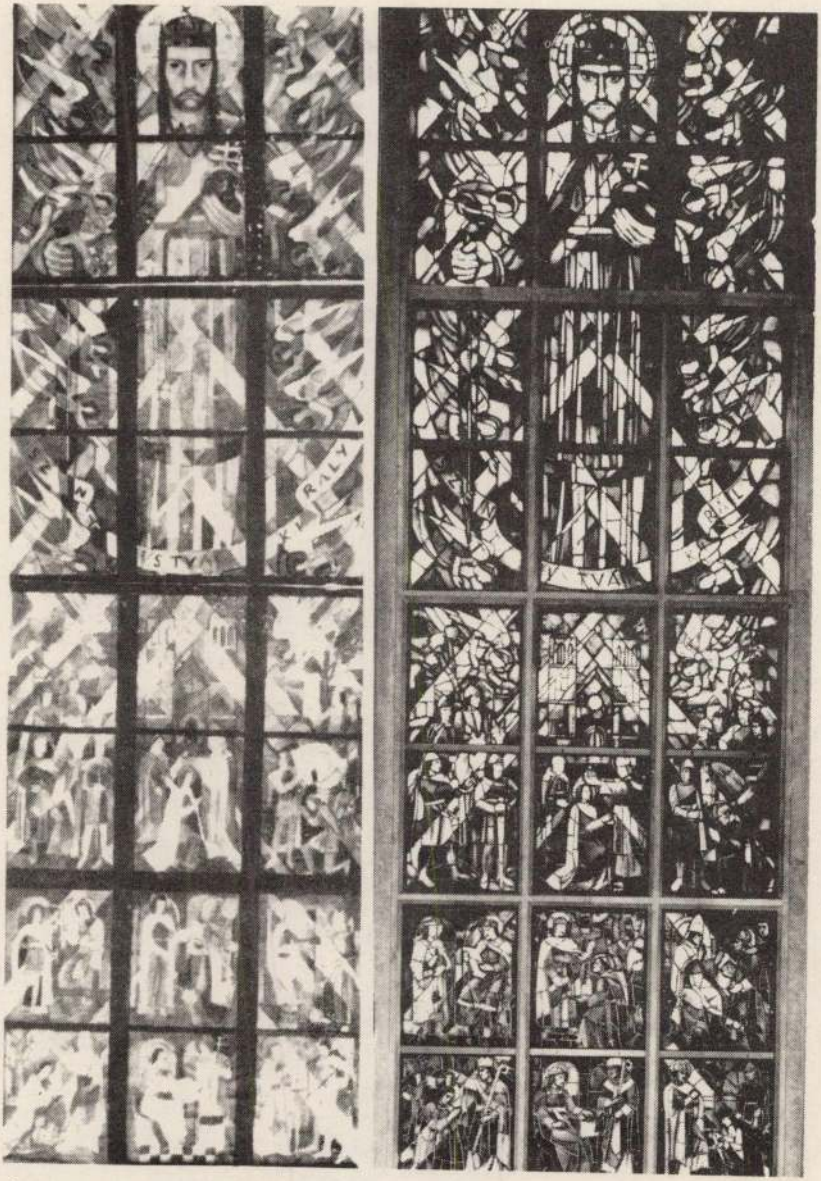

1. Győr-gyárváros rk. templom, 2–3. Mohács, fogadalmi templom üvegablaktervei 1929–1930. ill. 1933–1936.

E munkák helyreállítása csak részben történt meg, s itt e kiállítás kapcsán essen szó a kivitelezőkről és az újrakivitelezőkről: Johann Hugóról. Majoros Károlyról és Németh Ferencről, akik szakmai tudásukkal járultak hozzá a 20. századi üvegfestészetünk felvirágoztatásához.

Pusztai László

Irodalom:
Nagy Zoltán: Árkayné Sztéhló Lily üvegablakai, Magyar Iparművészet, 1935.
Somogyi Antal: Árkayné Sztéhló Lily művészete, Vigilia, 1960.
P. Szűcs Julianna: A városmajori templom építéstörténete és kora. Ars Hungarica, 1977/I.

Árkayné Sztéhló Lily: Székesfehérvár, Szent István mauzóleum üvegablakának terve és ablaka 1936–1938.

A KIÁLLÍTOTT MÜVEK JEGYZÉKE

EREDETI SZINES UVEGABLAKOK

1. *Angyali üdvözlet.* 1929–1930. Mintadarab a győr-gyárvárosi rk. templom ablakához, színes üveg, ólom foglalatban, eredeti fakeretben. 160x170 cm.
   Kiállítva 1930-ban Monzában és Budapesten
   Kivitelezte Johann Hugó és Majoros Károly
   Magyar Építészeti Múzeum
2. *Álló női akt.* 1940. k. színes üveg, ólom foglalatban.
   Budapest, magántulajdon

ÜVEGABLAKOK TERVEI

1. *Győr-gyárvárosi rk. templom üvegablakterve, 1929–1930. Mária és Jézus életének jelenetei:*
   - Mária és Erzsébet találkozása
   - Angyali üdvözlet
   - Jézus születése
   - Menekülés Egyiptomba

   pausz aquarell, 67x17 cm
2. *Győr-gyárvárosi rk. templom üvegablakterve,*
   1929–1930. Mária és Jézus életének jelenetei:
   - Jézus mennybemenetele
   - A szent lélek eljövetele
   - Noli me tangere
   - A kulcsok átadása

   Pausz – aquarell, 64x17 cm
3. *Mohács, fogadalmi templom üvegablaktervei,*
   1933–1936. Mária és Jézus életének jelenetei:
   - Mária és Erzsébet találkozása
   - Angyali üdvözlet
   - Jézus születése
   - Menekülés Egyiptomba
   - Levétel a keresztről
   - Pieta
   - Mária megkoronázása
   - Mária mennybemenetele

   karton – pausz – aquarell – tempera,
   48,5x7,5 valamint 50x7,5 cm

Árkayné Sztéhló Lily: Pannonhalma, Milleneumi kápolna üvegablakterve. Szent Imre herceg. 1940

4. *Mohács, fogadalmi templom üvegablaktervei,*
1933–1936. A fenti színes kartonok munkavázlatai
pausz – ceruza, 48,5x7,5 valamint 50x7,5 cm
5. *Székesfehérvár, romkerti Szent István mauzóleum üvegablakterve,* 1936.
Felső részén Szent István király alakja, angyalokkal övezve. Alsó részen kilenc jelenet az államalapító István király életéből:
– Magyarok bejövetele
– István megkoronázása
– Keresztény papok hódolata
– István és Gizella királynő
– István megalapítja a fehérvári apátságot
– István felveszi a keresztséget
– István a törvényhozó
– Hódoló vezérek István előtt
pausz – aquarell, 60x19 cm
6. *Évszakok sorozat üvegablaktervei,* 1936.
a) *Tavasz,* fiatal lány mellképe, bal kezében virággal karton-aquarell, 58x48 cm
b) *Ősz,* fiatal nő, felemelt kezeivel a jobb vállán elhelyezkedő gyümölcskoszorút tart.
karton – aquarell, 55,6x44,5 cm
Az eredetileg négy tervlapból és kivitelezett üvegfestményből álló sorozattal az 1936. évi milánói nemzetközi iparművészeti kiállításon aranyérmet nyert. A kivitelezett művek ma ismeretlenek.
7. *Szent Mihály arkangyal,* üvegablakterv, 1938.
papír – aquarell, 34,5x10,5 cm
A tervrajz szerepelt a római egyházművészeti kiállításon 1938-ban. Nem került kivitelre
8. *Komárom, rk. templom üvegablakterve,*
1940. Szent Ferenc prédikál a madaraknak és halaknak.
pausz – tus, 16x17 cm
9. *Hegykő, rk. templom üvegablakterve,*
1943. Magyarországi Szent Erzsébet
pausz – ceruza – tempera, 48,5x6 cm
10. *Budapest, pasaréti rk. templom üvegablakterve,*
1940. Jézus szentséges szíve
pausz – aquarell, 31x8 cm
11. *Galyatető, rk. templom üvegablaktervei,*
1940.
a) Szent Hubertus

1

2

3

Árkayné Sztéhló Lily: 1. Veszprém székesegyház, 2. Hegykő rk. templom 3. Galyatető rk. templom üvegablaktervei. 1942, 1943, 1940.

b) Szent Sebestyén
papír – ceruza, 47,5x6,8 cm

12. *Pannonhalma, Milleneumi kápolna üvegablakterve,* 1940.
Szent Imre herceg
pausz – tempera, 28x13 cm

13. *Budapest, Margitsziget, kápolna üvegablakterve,* 1941.
Szent Mihály arkangyal,
papír – tempera, 32,5x9 cm

14. *Budapest, Városliget, Jáki kápolna üvegablakterve,* 1941.
Jézus feltámadása
pausz–ceruza–tempera, 29,3x11,5 cm

15. *Somogyhárságy, rk. templom üvegablak – terve, 1941.*
Gizella királyné, Szent István
pausz – ceruza – tempera, 21x13,5 cm, 29,2x14,5 cm

16. *Budapest, MÁV kórház kápolna üvegablaktervei, 1942.*
Stációképek:
- Jézus elesik a kereszttel
- Jézus találkozik Máriával
- Jézus harmadszor esik el a kereszttel
- Levétel a keresztről

pausz – tempera, 21,x9,5 cm

17. *Veszprém, székesegyház üvegablaktervei,* 1942.
a) Veszprém a koronázó hely
b) Szent György legyőzi a sárkányt
pausz – ceruza, 32x9,5 és 29,5x10,5

18. *Szombathely, papi szeminárium üvegablaktervei,* 1943.
a) Angyali üdvözlet
b) Fiatal papok felszentelése
c) A fenti karton munkalapja
karton – tus – színes ceruza, 27x11,8 cm.

19. *Szentkirály rk. templom üvegablaktervei,* 1947.
a) Patrona Hungariae
pausz – ceruza, 22x22 cm
b) Angyalos ablak
karton – tempera, 41x13,5 cm

20. *Győr, Székesegyház, Héderváry kápolna üvegablaktervei, 1950 után*
a) Magyarországi Szent Erzsébet
b) Szent László
pausz – ceruza – aquarell, 75x35,5 cm

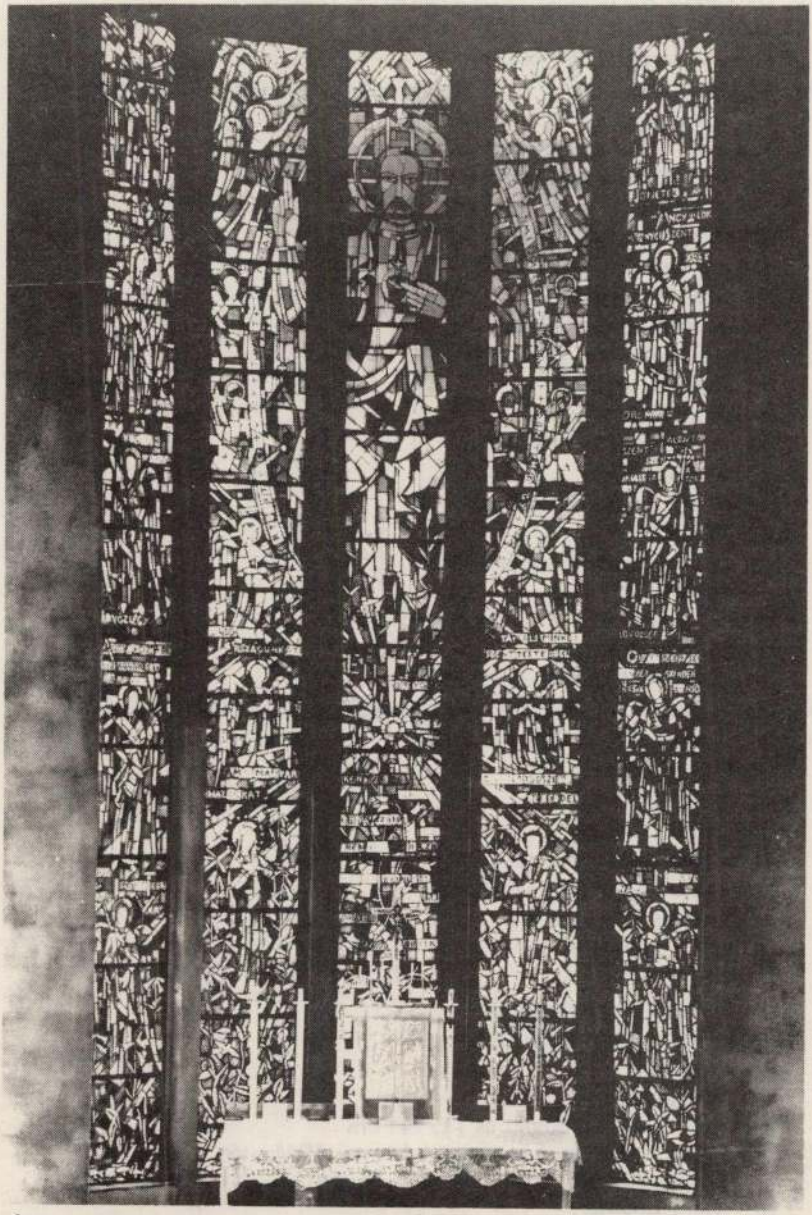
21. *Balatonlelle, rk. templom üvegablakterve.* 1950.
Jelenetek Szent László életéből
karton – tempera, 42x8,8 cm

Árkayné Sztéhló Lily:
Szombathely, papi szeminárium üvegablakterve 1943.

22. *Gyöngyös, rk. templom üvegablakterve,* 1950 után.
Jézus feltámadása
pausz – aquarell, 34,3x17 cm
23. *Budapest, városmajori rk. templom üvegablaktervei,* 1933–1936
a) Golgota ablak
– Krisztus a kereszten
– Krisztus a keresztet viszi
– Sirbatétel
– Krisztus feltámadása
pausz – tempera, 98x34 cm
b) Szentélyablakok
– Jézus és szentek alakjai
karton – tempera, 75x11 és 100x11 cm hiányos
c) Szentélyablak
munkakarton
papír – ceruza, 100x61,5 cm
d) Mária ablak
– Mária megkoronozása
– Pieta
pausz – tempera, 82x34,5 cm
hiányos
e) Mária ablak
munkakarton
papír – ceruza, 113x35 cm
24. *Győr, Püspökvár, Dóczy kápolna üvegablaktervei,* 1945 után
a) Magyarországi Szent Erzsébet
b) Szent Margit
c) Szent Imre
d) Szent László
e) Szent Anna Máriával
f) Mária és Erzsébet találkozása
g) Angyali üdvözlet
h) Jézus születése
i) Szent család
j) Menekülés Egyiptomba
k) Mária a gyermek Jézussal
l) Madonna
m) Szent István
karton – tempera, 80x41 és 112x41 cm
25. *Veszprém, Székesegyház üvegablaktervei,* 1945 után
a) Boldog Jolánta
b) Szent Adalbert

Árkayné Sztéhló Lily: A városmajori rk. templom szentélyablaka, 1934.

Mozaik kidolgozású üvegablaktervek
karton – tempera, 168x60 cm

26. *Lébény, apátsági templom üvegablaktervei,* 1945–1955.
    a) Szent Margit
    b) Boldog Gizella
    karton – tempera, 160x42 cm
27. *Polgár, rk. templom üvegablakterve,* 1957.
    Madonna
    pausz ceruza, 25x13,5 cm
28. *Győr–gyárvárosi rk. templom mozaikterve,* 1950 után, részlet
    Életfa, Jézus attribútumaival és madárral
    papír – aquarell, 90x38 cm

Árkayné Sztéhló Lily:
A városmajori rk. templom
Mária ablakának terve,

FESTMÉNYEK

1. *Folyóparti táj.* 1925.
   karton – aquarell, 35x31 cm.
   Háttérben kettős ívű híd, előtérben csónak. Jobb alsó sarokban felirat: Páris, 1925.
   Budapest, Árkay család tulajdona.
2. *Sashegy látképe.* 1940. k.
   vászon – olaj, 51x40 cm
   Háttérben a hegy kiemelkedő kúpja, előtérben fasor, házakkal. Szántóföld, szántó paraszt alakjával.
   Jelzés és évszám nélkül.
   Budapest, Árkay család tulajdona
3. *Számyasoltárka,* 1930-as évek
   fa – tempera, 49x22,5 cm
   Középrészen Madonna, íves építészeti háttérbe helyezve. Két oldalán vázákból kinövő virágzó fák.
   Nyitható részein, belül angyalalakok, kívül a négy evangélista attributumai láthatók.
   Budapest, Árkay család tulajdona.

Árkayné Sztéhló Lily: Szent László, Győr, püspökvár, Dóczy kápolna üvegablakterve 1945 után

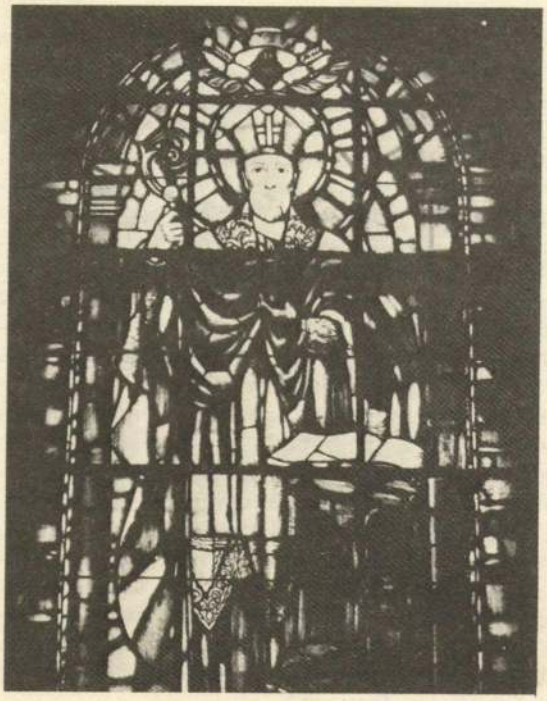
Árkayné Sztéhló Lily: Szárnyasoltárka, 1930-as évek.

Árkayné Sztéhló Lily: Ősz, kivitelezett üvegablak az Évszakok sorozatból, 1936.

ÁRKAYNÉ SZTÉHLO LILI

MENDÖL Zsuzsanna: Épületekhez kapcsolódó diszitő üvegmunkák Pécsett. - A Janus Pannonius Muzeum Évkönyve, 35. 1990 (1991)

16. ábra.
Szelle Stefán Henrik—Johan Hugo: Szt. Ágoston. 1935? (Szt. Ágoston templom.)

17. ábra.
Szelle Stefán Henrik—Johan Hugo: Szt. István megkövezése. Üvegfestmény, 1935. (Szt. Ágoston templom.)

18—19. ábra.
Árkayné Sztéhlo Lili—Johan Hugo: Üvegfestmények a Belvárosi templom nyugati kápolnájában (sekrestye), 1943. (Széchenyi tér).

15. ábra.
Szelle Stefán Henrik—Johan Hugo: Lázár feltámasztása. Üvegfestmény, 1935. (Köztemető, Szt. Mihály templom altemploma.)

dern kápolnát.[22] Belső díszítésére, freskói és üvegablakai elkészítésére pályázatot hirdettek, amelynek Nagy Sándor lett a győztese. Takarékossági okokból végül az a lokálpatrióta szempont érvényesült, mely szerint „... ennél az egész munkánál minden számottevő munkástényező a legfelső fórumtól kezdve végig pécsi." A Szt. Mihály kápolna és altemplom freskóit, üvegablakait Szelle Stefán Henrik tervezte, az üvegfestmények kivitelezője Johan Hugó volt. 1935-ben készültek a hajó nagy méretű, keskeny ablakainak üvegképei: A „Fájdalmas Szűz" és a „Feltámadt Krisztus" stilizálása az egyházművészetben is felbukkanó naiv expresszionizmust követi. A karzati nagy ablak figurális képének témája az Irgalmasság testi cselekedetei.[23] Egyszerű rajzú szimbólumok katedrál-üveg kompozíciói kerültek a lépcsőház-torony és a karzat kis ablakaiba. A kupola húsz üvegablaka harmonikus hatású, szürke-sárgabarna színvilágát egy-egy jelképhez kapcsolt piros, zöld, szín tartalmi-érzelmi hangsúlya élénkíti. Szerencsés tagoló és kompozíciós elemmé váltak itt a betűk, feliratok. Kevésbé sikerült az apszis freskója és félköríves ablakaiban a más léptékű, harsány színű üvegképek együttese, Stefán Henrik, aki az 1920-as években a Bauhausban is megfordult, — kőrajzai szerepeltek a weimari Bauhaus által kiadott mappában is — itthon főként egyházi megbízásai következtében visszatért a tárgyias festéshez, s ez a tevékenység elterelte ifjúságának avantgarde kezdeteitől.[24]

Az Ágoston téri r. kat. templom karzatán a templom névadóját ábrázoló üvegablakot és a szentély két üvegablakát is Stefán Henrik — Johan Hugó munkáinak véljük, jóllehet erről adatokat nem találtunk. Petrovich Ede: A Szent Ágostonról elnevezett pécs—budai külvárosi plébánia története (kézirat, Pécs, 1952) című munkájában csupán azt említi, hogy 1936-ban Szelle Stefán Henrik kifestette a templomot, 1938-ban pedig az ablakok védőhálót kaptak. A szentély déli ablakában Szt. István megkövezését ábrázoló, szürke-zöld-barna színvilágú kép áll leginkább közel a temetői templom kupola-ablak üvegképeihez. (Ezen a donátort megörökítő szöveg mellett 1935. évszám szerepel.) A szentély keleti ablakában a Szűzanya előtt térdeplő Szt. Imrét ábrázoló üvegfestményt is nem kvalitásai miatt, csak a teljesség kedvéért említjük.[25]

A belvárosi templom 1938—1940 között történt kibővítésével nyugatra néző sekrestyéje reprezentatív üvegfestészeti díszítést kapott.[26] Terveinek elkészítésére e műfajnak akkor már nemzetközi hírű művészét, Árkayné Sztéhlo Li-

[22] A kápolna tervezéséről, építéséről. = Dunántúl, 1931. 12. 20: 3., 1932. 3. 20: 4., 1932. 7. 16: 2. Aba Novák Vilmost, Leszkovszky Györgyöt, Nagy Sándort és Takács Istvánt újabb pályázatra hívják fel a kápolna kifestésére és üvegablak tervezésére. = Dunántúl, 1933. 6. 9: 2. A kápolna felszentelése. = Dunántúl, 1933. 6. 21: 4, 1933. 7. 11: 3, 1933. 7. 9: 7. Nagy Sándornak — a gödöllői műhely jeles festőjének a pécsi temetőkápolna festői díszítésére vonatkozó pályázatgyőztes terveit részletesen ismerteti Décsi Géza: Három magyar egyházfestő. = Magyar Művészet, 1934. 2.: 33—47. l.

[23] Dunántúl, 1934. 4. 4: 3, 1934. 9. 15: 4. Színes üvegablakok a pécsi temetőkápolnában. = Dunántúl, 1935. 10. 13: 10.

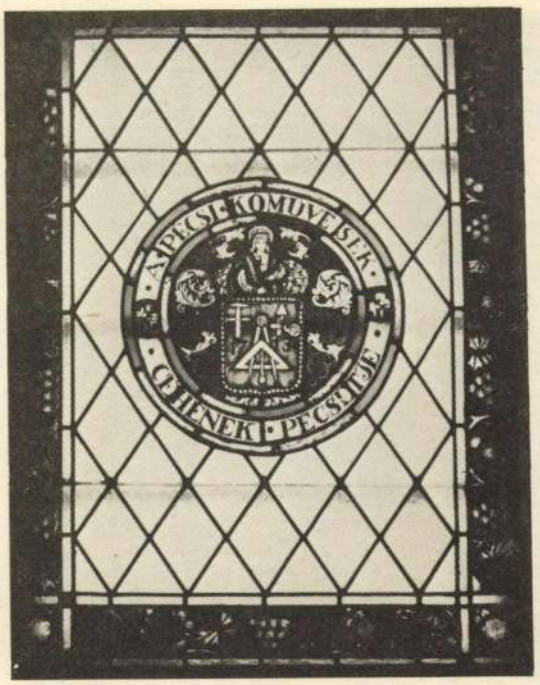
[24] Stefán Henrik. = Művészeti Lexikon. Szerk.: Éber László, Bp. 1935. 2. köt., és Krónika, 1921. 6: 93—95. l.

[25] Későbbi keltezésük nem zárható ki, esetleg máshonnan kerültek ide. Petrovich Ede kéziratának kölcsönzését dr. Boros Lászlónak köszönöm.

[26] Dunántúl, 1938. 9. 8: 3, 1939. 9. 5: 3, 1940. 5. 16: 5, 1940. 9. 10: 3.

lit (1897—1959) nyerték meg, a kivitelezést Johan Hugó végezte, 1943-ban. A terv szerint a hét üvegablak mindegyike három részre osztva, 21 mezőben ábrázolta az egykori tulajdonos, a jezsuita rend négyszáz esztendős történetének főbb mozzanatait, természetesen mindegyik képen a kor gyakorlata szerint az adományozó, az állító nevének feltüntetésével.

A képek témáját és esztétikai értékeit Nikelszky Géza ismertette a Dunántúl című napilapban.[27] Ebből a gazdag programból ma csak a felső két sort alkotó 14 mező látható. (Jelenleg restaurálják), az alsó ablaksor már nem készült el, ez átlátszatlan üvegezést kapott. Az első kép Xaveri Szt. Ferencet és Klaver Szt. Pétert ábrázolja, majd több alakos jelenetek a rendnek a missziók és a lelkipásztorkodás, a tudomány és nevelés terén elért eredményeit és ezek képviselőit tüntetik fel. „Sztéhlo Lili a középkori üvegfestményekből levont tanulságokat kora konstruktivista és kubista formálásának iparművészeti adaptálásával tudta összekapcsolni, ugyanakkor az új liturgiai szabályoknak megfelelően érzelmekkel árnyaltan közvetítette az egyházi tartalmakat... Képszerkesztő, komponáló tehetsége a legegyszerűbb pózok, az alig mozduló mozdulatok, a leegyszerűsített körvonalak és a különböző emberi magatartásformák ábrázolásának tiszta, minden esetlegesség nélküli egyediségében mutatkozik meg." — írja Pusztai László Sztéhlo Lili művészetéről.[28] Ezek az ablakok képezik Pécsett az üvegfestészet legmagasabb szintű hagyományát. Sztéhlo Lili is tervezett olykor világi célokra, polgári lakásokba szánt, úgynevezett kabinet-képeket. A művészeti folyóiratok foglalkoznak az üvegfestésnek a modern építészetben lehetséges szerepével, szükségességével. A Magyar Iparművészet című folyóirat például 1931-ben német és svéd példákat hozott a „szerény polgári lakás számára is megengedhető üvegfestményekből", 1940-ben arról adott hírt, hogy szállodákban, hajókon megjelent az üvegnek modern, új fajtája: „... mely merőben eltér a régebbi, ólomkarikás és mozaikszerű üvegfestménytől. Ezek az üvegképek magára az üveglapra festett alakok, vagy tájak csoportjaiból állanak, egyes részeken maratva és homokszórással gravírozva."[29]

20. ábra.
Lakatos Artur—Johan Hugo: Üvegfestmény a Sopiane sörözőben, 1944. (Rákóczi út 73/c)

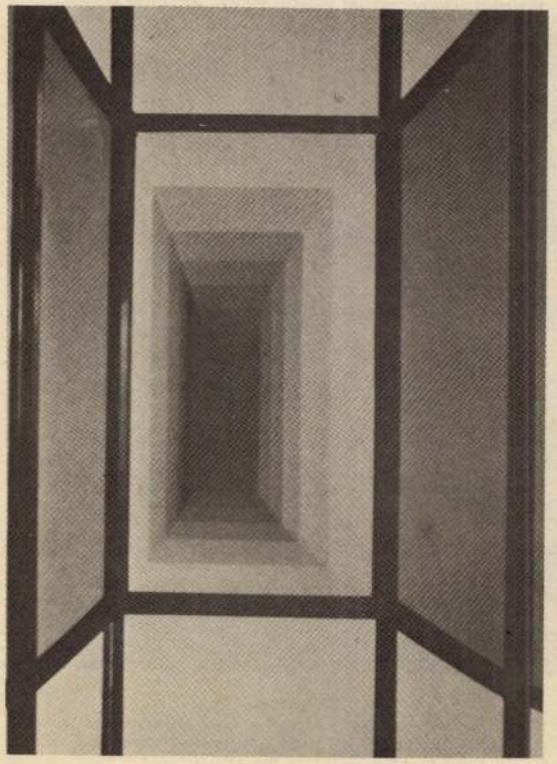
Nálunk többnyire az alagsori helyiségekben létesített éttermek, söröző̈k — a poros, zajos utcára amúgy sem nyitható — ablakait takarják el üvegfestménnyel. Ez együtt jár a téma és az ábrázolásmód kommercializálódásával. Pécsett a Rákóczi út 73/c szám alatt Nendtvich Andor tervezte modern bérház alagsorában 1944-ben nyílt meg a kerthelyiséggel bővített Sopianae söröző. Nevéhez illően Pécs és Baranya történelmi és művészeti értékeinek felidézésével csinált magának reklámot és teremtett hangulatot. Belső kiképzését Lakatos Artur tervezte.[30] A bútorokon a szomszédos falvak népművészeti formakincsét használta fel, az ajtó fölé vadásszal koccintó menyecskét ábrázoló faragás, a falakra a megye történelmi tájait megörökítő festményei kerültek. Az ablakokat Johan Hugó készítette. rombuszhálós tagolású katedrálüveg ablakokon háromféle keretelés váltakozik, közepüket egy-egy pécsi vagy baranyai céh címere vagy pecsétje díszítette,

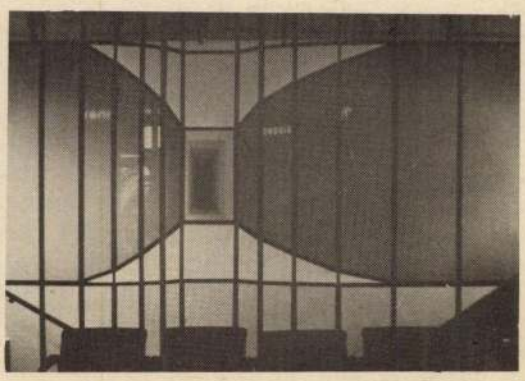
[27] Nikelszky Géza: A belvárosi plébániatemplom sekrestyéjének színes ablakai. = Dunántúl, 1943. 10. 17: 4.

[28] Pusztai László: Árkayné Sztéhlo Lili (1897—1959) emlékkiállítása. Székesfehérvár, 1981. 9. 22—1982. 9. 31. Katalógus előszó, 7. l. Sztéhlo Liliről lásd még: Nagy Zoltán: Árkayné Sztéhlo Lili üvegablakai. = Magyar Iparművészet, 1935. 104—105. l., A mohácsi ravatalozó üvegablakai. = Dunántúl, 1939. 9. 27: 6., Jajczay János: Árkayné Sztéhlo Lili üvegfestményei. = Magyar Iparművészet, 1938. 1: 13—14., Csernyánszky Mária: Árkayné Sztéhlo Lili festett üvegablakai. = Szépművészet, 1942. 4: 81—82. Doromby Károly: A templomi ablakok művészete. = Új Ember, 1955. 12. 22., Somogyi Antal: Árkayné Sztéhlo Lili művészete. = Vigilia, 1960. 5: 274—279., Pandur József: Sztéhlo Lili üvegablakai és Kolbe Mihály mozaikjai a mohácsi emléktemplomban. = Baranyai Művelődés, 1976. 2: 106—111.

[29] Magyar Iparművészet, 1931. 1: 31. l., 1940. 8: 86.

[30] Magyar Iparművészet, 1944. 1: 9.

21—22. ábra.
Bohus Zoltán: Üveg-fal a Hunyor Szálló előcsarnokában, 1984. (Jurisics u. 16.)

üvegre adaptálásuk sikerültnek mondható. A keretek egyszerű rajzú motívumaival (szőlő, virág, kalász), izzó színeivel hangulatkeltő elemei lettek a belső térnek. A figurális csempéjű búboskemencét — amelyből ma csak egy részlet látható — a Zsolnay-gyár szállította. A tervező személyének azonossága, az iparművészet e különféle területének anyagkezelésében való jártassága biztosította e belső tér máig csaknem érintetlenül fennmaradt egységét.

Johan Hugo egykori pécsi lakóhelyén a (Kossuth u. 18.) „dominikánus ház" emeleti lakásában az udvari két kétszárnyú ablakba az épület egyházi eredetére, dominikánus rendi használatára utaló, vasoxiddal festett, kikaparással is árnyalt, jelenetek tondó-képeit helyezte, hatszöghálós ólombefoglalású préselt, átlátszó üveg-táblák közepébe. A kétszárnyú ablakok feletti kisebb ablakokon is folytatódott az alsón és a tondón is ismételt piros vonal-keretelés, amely itt gótikus hármaskaréjban végződik. A tondóképek grafikai előképeit és feliratait — a rossz olvashatóság miatt — eddig még nem sikerült megfejtenünk. Az ablakok az épület 1989-ben kezdett felújításakor a Helyismereti Múzeumba kerültek. A négy tondó-kép közül az egyik hiányzik, a többi témái: templomépítés — a templom makettjének felajánlása; prédikáló szerzetes; és gótikus írópadban széles karimájú kalappal a fején író szerzetes. A tondóképek alatt az ablakszárny alsó felében tárcsaüveg mögé festett, körirattal kísért vázlatos jelenettöredékek, amelyből a domonkos rend e telken történő letelepedésére, templomépítésükre és működésükre utaló 1683—1791 évszámok a leginkább megragadhatóak. Johan e műveivel a város kulturális hagyományának ápolására, művészi emlékkiállításra törekedett.

Johan Hugó a 2. világháborút követő években azon fáradozott, hogy szülővárosába telepíthesse üvegfestő műhelyét. Bekapcsolódott városunk újjászervezett művészeti életébe, de 1951-ben bekövetkezett halála meggátolta tervének megvalósítását. A Janus Pannonius Múzeum hagyatékából a következő évben emlékkiállítást rendezett, ennek azonban alig volt sajtóvisszhangja, műveinek egyházi témája — műfaja miatt a kor politikai világnézeti közegében — a bemutatott anyaggal érdemben nem foglalkoztak. A kiállítás után anyaga visszakerült az örökösökhöz, munkássága dokumentumai azóta tudomásunk szerint szétszóródtak vagy lappanganak.[31]

[31] Szabad Művészet, 1952. 1: 48., Dunántúli Napló, 1952. 2. 27: 4.

SZTEHLÓ LILLY

P. Szűcs Julianna

Buda

Sztehló Lilly

Budapest 1977/8

Valamikor a harmincas évek elején építettek egy modern templomot Budapesten. A sors különös iróniájaképpen olyan visszhangot váltottak ki a csupasz falak, újszerű díszítmények, józan világítótestek, hogy beleremegett az akkori művészeti élet. És a sors még különösebb iróniája, hogy a városmajori Szent Lélek templom támadói a szélsőséges konzervatívok, védelmezői pedig . . . Nos, védelmezőit már nem lehet ilyen egyszerű skatulyába dugni.

Abban a szellemi-politikai légkörben, amely „szovjet stílust" gyanított a legfélénkebb avantgarde kísérletben is; amelyben vita kerekedhetett a neo-román életképességéről a neobarokk igazodás egészén belül; amelyben „hivatalos" műremek csak az ezeréves stílusok valamelyikében léphetett a nagyközönség elé, nem is fogadhatták másként az Árkayak „istengarázsát" — ahogyan a napilapok akkoriban emlegették a Városmajor szép, zöld lombjai közé ékelődő mezítelen vasbetonkonstrukciót.

Támadták mindazok, akik valamilyen módon — egzisztenciálisan vagy csak esztétikailag — kötődtek a húszas évek neobarokk társadalmához és neobarokk mütyürjeihez; védték mindazok, akik mást akartak. Akár a baloldalról, akár jobboldalról képzelték el ezt a „mást". Akár forradalminak számító konstruktivizmust, akár patetikus és forradalmiságot ölő neoklasszicizmust vártak ettől a „mástól".

Miért szükséges Sztehló Lilly színes ablakai láttán a kor és közvélemény kétarcúságát felidézni? Talán mert a városmajori templom legfőbb dísze maga is kétarcú. Mint ahogy kétarcú a húszas évek végén, harmincas évek elején induló művészcsoport, amelyet a szakirodalom az egyszerűség kedvéért „római iskolának" nevez, és amelyhez vitatha-

A Kálvária-ablak

(Kovács Ferenc felvétele)

„Kompozíció", ; Hát persze, gondolhattam volna.

— Az a szőke fiú festette — intett hátra az asszony.

A szőke fiú sápadt arcot és hosszú hajat viselt. Ettől valahogy ingerült lettem. Hát nemcsak a régi könyvekben viselnek a festők hosszú hajat, hanem az életben is? Abba törlik az ecsetet, vagy miért?

Úgy érzem, Galgóczi itt nem a maga benyomásait mondja, hanem karikírozza a bugrisságot, s karikírozza Milévát is, akinek éppen ez az otromba „őserő" kell. Az viszont már ismét eredeti élmény, ahogy Börönte a maga albérleti szobája miatt röstelkedik.

„Önkéntelenül Miléva szemével láttam a házunkat. Öreg, század eleji bérház volt, lift nélkül, s én fent laktam a negyedik emeleten. Az egész házról kívül-belül mállik a vakolat, egyáltalán, mállik szét az egész ház. Én egy tisztviselőcsaládnál laktam az előszobából nyíló cselédszobában. Egy sezlon meg egy ágy volt a szobámban, egy szekrény meg egy asztal. Meg egy félvak tükör. A falak hámlanak, mint a skarlátos bőr, a sezlon terítőjéből, a szőnyegből szállong a por, a fehér bútorok hullafoltosak a lekopott festéktől, s soha nem lehet kiszellőztetni a hideg szegényszagot. Takarítani az öreg néninek kellene, de ő megelégszik azzal, hogy mindennap elsóhajtja: Holnap magánál is takarítok, Bandika. Ez a szoba csak alulról, a szomszéd ház udvaráról lehet szép, a tűzfalat teljesen benőtte a vadszőlő, ha nem vágom le, néhány hét alatt májusban az ablakomat is beszőtte volna."

A történet többi része — nagy szerelem, nagy szakítás — most mellőzhető, de a befejezés ismét érdekesen jellemzi Galgóczi Erzsébet ítéletét falusiakról és városiakról.

Bandi egy éjszakát átvirraszt a Szent István parkban, felbámulva az ablakra, ahol Miléva és újra hazaköltözött férje alszik. Az gyötri legjobban, hogy a férj az ő fogkeféjét használja. Kevéssel ezután mégis elfogadja a vidéki állást.

„Mit mondjak még? Azóta nem érzem vesztesnek magamat a saját hazámban.

Csak az a kellemetlen, hogy hányingerem van minden fogmosáskor. Az orvos, aki a falu egyetlen emeletes házában lakik, azt mondja: allergia. Nagyon kényelmetlen betegség, de, nem tudom, miért, nem akarok belőle kigyógyulni."

Igenis — mondja Galgóczi Erzsébet — parasztfiú is lehet allergiás, lehet érzékeny, finom idegzetű; mindez nem csak városi szépasszonyok kiváltsága.

Abszurd félemelet

Pesti szállásainak rémisztő, bénító, lesújtó emléke — úgy látszik — megenyhült, mióta önálló főbérlővé lépett elő, a Kacsóh Pongrác úti lakótelepen, a nagy toronyház mögött. A vasúti töltés választja el a várostól, mint stratégiai védelmi vonal.

Karinthy Ferenc kérdésére: „— Be se mész a városba, a ligeten se jutsz túl?" — így felelt:

„— Ha dolgozom, nem. Ugyanis ha ráülök valami járműre, akkor két-három óra hosszat vagy még tovább távol vagyok a lakásomtól, és mire hazaérek, úgy megtelik a fejem mindenféle felesleges hulladékkal, mint egy csatornanyílás. Olyankor előbb el kell felejtenem azokat az élményeket, amik a városban értek, hogy újra koncentrálni tudjak a saját munkámra."

Koncentrálni. Talán éppen azokra az időkre, mikor még egy fura pesti kommunában gyötrődött. A Kacsóh Pongrác lakótelepről nézve kacagtató emberszűrűben.

Félemelet című kisregényében így ad róla helyszínrajzot: „... a felszabadulás előtt ingatlanközvetítő kirendeltség volt, de az ötvenes évek elején megszűnvén az ingatlanok közvetítése, az így elhagyott, de kellően le nem zárt, le nem pecsételt irodahelyiséget apránként megszállták a hajléktalanok. A szobák parkettásak, nagy, bár nem világos ablakokkal — háromemeletes, szinte kézzel elérhető tűzfal és tömör kéményfüst gondoskodott az állandó félhomályról —, ám a központi fűtés harmónikázó radiátorai gondtalanná tették a teleket. A belső, szintén parkettás folyosóról — melyet a huzatos, de lila majolikával kirakott lépcsőháztól nagy szárnyas ajtó zárt el — tizenkét fehér, vagyis valamikor fehérre mázolt, tejüvegbetétes ajtó nyílott a négyszer öt méteres szobákba, amelyekben egy-egy család lakott: aludt, főzött, evett, mosogatott, mosott, szárított, leckét írt, játszott, veszekedett, ivott, kártyázott, rádiózott, szerelmi életet élt, vendégeket fogadott, fusizott, betegeskedett, gyereket nevelt és öngyilkosságot kísérelt meg. A helyiségeket a keskenyebbik élére állított téglafal választotta el — vagy kötötte össze? —, amely nemcsak átengedett, de alighanem föl is erősített minden zajt, mint a cimbalom ládája."

A kisregény főszereplőjének, Veronikának emelkedés ez a tizenkettedrész főbérlet az albérletek után. Pedig a lakáshivatal Damoklesz-kardja újra meg újra le akar sújtani az egész frekvenciára.

„... minden hat hónapban fölszólítást kaptak a kerületi tanácstól, hogy a bérleményből nyolc napon belül költözzenek ki, különben karhatalommal kilakoltattatnak az utcára. Ilyenkor a fiatal, többgyermekes anyák, akik nem az Angolkisasszonyoknál tanulták a viselkedés szabályait, fölvonultak a lakáshivatalba — az összes csecsemőt, kisdedet, gyermeket magukkal hurcolva, mint hadirokkantak a vitézségi érmet és a mankót — s ott olyan harcias: piacot, zálogházat, temetést és tüntetést egyszerre idéző ribilliót csaptak, hogy a hivatal joggal idegbajos vezetőnője — mert nemcsak ez a félemelet tartozott hozzá, hanem számtalan szükséglakás, üzlethelyiség, szenespince, olyan csatornanyílás fölötti lyukak, ahol egy fél órára magára hagyott csecsemőt kikezdték a patkányok — zokogva bezárkózott előlük a férfivécébe, ahol nem háborgathatták. Ő se a félemeletet a következő hat hónapig."

Ezt a gogoli groteszk hangulatot végsőkig feszíti az írónő a tizenharmadik lakóegységnek, Ananász néni szállásának leírásával. Az agg hölgy valódi neve Anasztázia, lakóhelye pedig ...

„A folyosó végén a páncélszekrény mindkét ajtaja tárva. Abban lakik a tizenharmadik társbérlő, Ornáth Benedek docens anyósa, Anasztázia néni ... A páncélszekrény alapterülete háromszor három méter. Ajtaja, fala, mennyezete, padlója vaslemez. Az előtérbe húzott biedermier párnásszékben, lábát kis perzsa zsámolyon nyugtatva üldögélt az idős dáma. Veronika nem látott még szebben kivésett arcot. Túl a kilencvenen is fényes, laza hullámú, fehér haja bámulatot keltett, amiként mindig kifogástalan fekete ruhája is. Bár csontjai térfogatára zsugorodott, szeme halvány kékje még most is élő embert közvetített. A fémdobozban éjjel-nappal egy szál dróton függő körte világított. A fémpadlón gyapjuperzsák. Berendezése a nemes vonalú ágyon kívül háromlábú mosdó, tükrös fésülködő asztalka, apró fiókos szekrény."

Részeges, szélhámos, félprostituált, álművész, tolvaj lakótársak csörtetnek át szüntelenül Veronika szobáján és életén. Jótanácsot és kölcsönt kérnek tőle, szerelmi ajánlatot tesznek neki, beavatják intrikáikba, szövetségesnek próbálják megszerezni, vagy egyszerűen kitárják érző, mély szívüket. Késő estig.

„Végre elcsitult a félemelet niagarája. Ilyenkor hasonlított egy főbérlethez, amit magára zárhat az ember. És hasonlíthatatlanul jobb az albérletnél. Gondolatain átsuhant egy krumplisláda, amelyen egy előszobában aludt. Egy orvosházaspár, aki hajnalban elment hazulról, és véletlenül mindig zárva hagyta a fürdőszobát. Egy köves konyha, ahol télen befagyott a tintásüvege ..."

Galgóczi Erzsébet nem tódít, nem cifráz. Ha a páncélszekrényt háromszor három méternek írja meg, bizonyos, hogy se kisebb nem volt, se nagyobb. S ha elejt egy szót a befagyott tintásüvegről, azt is ténynek vehetjük. Már csak azért is, mert azt az albérletet tüzetesebben is megörökítette, Kőnél keményebb c. elbeszélésében.

„Özvegyasszonynál lakott ... a földszinten, a parányi előszobából nyíló konyhában, amit a szelíd és jólelkű hölgy úgy próbált lakályossá tenni, hogy a kőpadló egész felületét beborította rongyszőnyeggel. Ágy, szekrény, asztal, egy szék és vaskályha képezte a bútorzatot, nem is fért volna több. A szék fölváltva volt ülőalkalmatosság vagy éjjeliszekrény. A vaskályha fűthetett volna, de nem volt rá pénz. Háziasszonya se fűtött: reggelente úgy tipegett el barátnőjéhez, ahogyan mások hivatalba járnak, s alig korábban ért haza mint albérlője ... Tulajdonképpen csak az bosszantotta ebben a lakásban, hogy a tintája többnyire befagyott, s ha otthon ürült ki a töltőtolla, abbahagyhatta a jegyzetelést."

Veronika a félemeleti emberseregletet közepette megszabadul korábbi görcsösségétől. Lebegő érzés fogja el. Lemegy éjfél körül a mocskos talponállóba, („amit csak egy, a Vendéglátóiparba beépített imperialista ügynök keresztelhetett el Alkotmánynak") s elszántan elcsípeti magát egy razziával, azt füllentve, hogy nincs személyi igazolványa.

„A hadnagy vállon fogta, kivezette a rabszállító autóhoz, kinyitotta a hátsó ajtót, s fölsegítette a lányt a túl magas vaslécekből eszkábált létrára.

— Szálljon be.

És Veronika belépett a prostituáltak, zsebmetszők, markecolók, közveszélyes munkakerülők, csavargók, ágyrajárók vagy ágyra se járók, javítóintézetből szököttek, garázdák, eszméletlenül leittasodottak, hazulról elcsavargott kiskorúak, kerítőnők, pálinkát kunyeráló vén koldusasszonyok, körözött betörők, öngyilkosjelöltek — és a Budapestről kitiltott, nemkívánatos elemek közé."

„Sainte Chapelle"-je

üvegablakai a Városmajori templomban

A szentély és a torony (Siklós Péter felvételei)

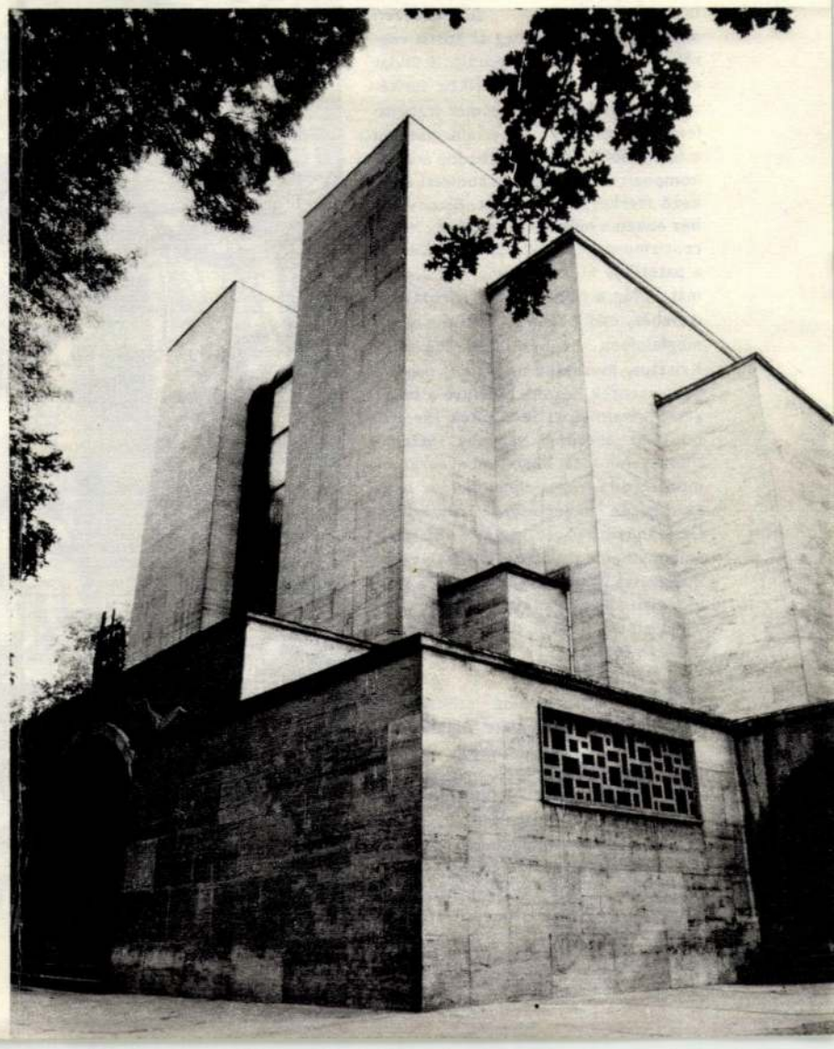
tatlanul sok szállal kötődik „az első magyar üvegablaktervezőnő". És mennyi mindent jelentett itáliai ösztöndíjat kapni az évtized fordulón! Jelentett anyagi sikert és jelenthetett menekülést a hazai provincializmusból. Jelentette a nagy találkozást a klasszikus értékekkel és jelenthette az európai igazodás reményét. Hogy közben az olasz fasizmus is kimutatta a fogafehérjét és a magyar kurzus is vizuális viszontszolgálatokat kívánt az Itáliát jártaktól? Hogy közben egyre színvonaltalanabb emberanyag kapta meg az anyagi-erkölcsi támogatást a magyar államtól? Hogy a hit magánügye nemegyszer a politikai propaganda eszközévé aljasodhatott? Mindez utólag, a művészettörténész szemével nyilvánvaló igazság. Utólag az is kétségtelen tény, hogy a római iskola úgy is, mint a kodifikált neoklasszicizmus magyar letéteményese, úgy is, mint kurzusproduktum, lényegében negatív szerepet játszott a két világháború közötti művészet egészében.

De — és ezért a gondolati, meg valóságban is létező „de" miatt írunk Sztehló Lilly városmajori üvegablakairól — ahhoz, hogy a hivatalos művészet alakot váltson, „korszerűsödjék", ahhoz, hogy a színvonaltalanságtól megcsömörlött intelligencia újra a kultúrpolitika kezesbárányává váljék, olyan művészekre volt szükség, akik megértettek valamit az egyetemes európai ízlésváltásból, akik nyitottak voltak, gyanútlanul nyitottak. Sztehló Lilly műveinél pedig elképzelni sem lehetett jobb csalétket. 1933-ban készült apszis-kompozíciója ugyanis modernebbre sikeredett talán még a „római akció" szervezőinek és lebonyolítóinak szándékánál is. És mindenképpen sokkolóbban hatott, mint némely belterjes formaproblémával küszködő, az avantgarde parazsait hűséggel őrző baloldali művész szerény táblaképe. Ne feledjük, a politikai katolicizmus hivatalos orgánuma ezt a Krisztust briganti arccal vádolta, ezeket a színeket tarkának, áhitatkeltésre alkalmatlannak minősítette. A „haladók" pedig Buda Sainte Chapelle-jeként, a kubisztikus formalátás győzelmeként ünnepelték az óriási, 7×14 méteres Szent Szív ablakot, az egyetlen művet, mely a tervezett nyolcból a templom megnyitásának idejére elkészült.

Mi már semmit sem ünneplünk, legfeljebb rekonstruáljuk a látványt. A Budapestre hulló első háborús bomba úgy törte be 1942 őszén az ablakokat, hogy a hat kompozícióból csak görbe vasak, alaktalan cserepek maradtak és persze a tervek — ma az Országos Műemléki Felügyelőségen. Azóta három újraképzelt, újrakésztített ablak próbál eligazítani: mi volt, mivé lett, mivé lehetett volna és mivé nem lett egy modern alkalmazott mű, két egymáshoz símuló kultúrpolitikai éra határán, Klebelsberg után és Hóman előtt.

Különös dolog a kvalitás. Ha a Sztehló-féle műnek csak annyi értéke lenne, hogy új stílust honosított meg, ha csak a nálunk túlságosan sokáig virágzó posztszecessziós üvegablaknak vetett volna véget, hogy helyébe másféle kínálattal, a francia katedrálisokból megtanult gótizáló, de a jelenre is kacsintó aktualizáló ábrázolásmóddal álljon elő: ez könnyen regisztrálható műtörténeti, sőt a változó idők változó ízlését jelző kultúrtörténeti tény. A stíluspontosításból azonban kimaradt — az esztétikai erények felmérése híján ki is kellett maradjon —, hogy ez a modern gotizálás vagy gotizáló modernség vajon a Kőrösfői-Kriesch—Nagy Sándor féle szellemes, szemnek kellemes, kontúrfestékkel és Tiffany-üveggel ékesített majdnemgrand-art-ja helyébe nyomakszik-e, vagy megelégszik a Palka és Johann Hugó féle, háttérben maradó kismesterek épülethez idomuló dekorativitásával. Sztehló a Városmajor előtti korábbi kísérleteiben — még a híres győr-gyárvárosi sorozatban is — inkább az utóbbiakhoz tartozott. A túlságosan sötétre, ódonra, görcsösre sikeredett oldalablakok inkább értel-

A városmajori templom bejárati homlokzata

mezték és továbbhullámoztatták Árkay Aladár nagyvonalú tér- és tömegformálását. Hatásuk elenyészett, mielőtt még a templomban zajló kultusz lényeges elemeivé válhattak volna.

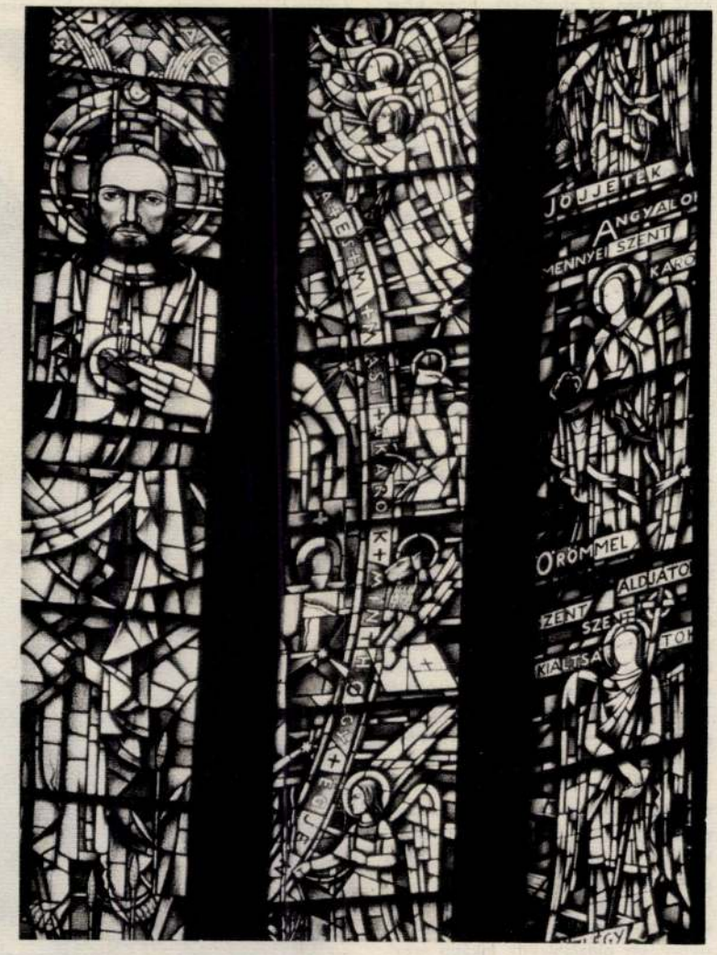
Más a helyzet a Városmajorral. Nemcsak arról van itt szó, hogy Árkay Aladár — és halála után fia, Árkay Bertalan — rögeszmésen — a terveket érintő hercegprimási kritikák ellenére is csökönyösen — ragaszkodtak az apszis teljes terjedelmét elfoglaló üvegablak-kompozícióhoz, igazi nagy feladathoz juttatva így Szethló Lillyt. És nemcsak arról van szó, hogy a huszas években megújuló liturgia lehetővé tette az oltárépítmény elhagyását, így a menza mögött felmagasodó apszis-kompozíció hangsúlyos, tartalmilag jelentős szerepvállalását is. A lényeges az, hogy a különleges mérethez és megváltozott funkcióhoz Sztehló szentélyablaka *valóban felnőtt, valóban azzá vált, aminek lennie kellett: egy gótikus elveken nyugvó, de a gótika részletformáit elkerülő, modern szakrális építmény, gótikus elvek szerint építkező, de a gótika szolgai utánzásától ment, — az épülettel egyenrangú — képzőművészeti alkotássá.* Figyeljük meg az apszis végsőkig egyszerűsített figuráit, a távlat és plaszticitás tökéletes síkba terítését, az ólomfoglalat értelmet irányító feszes rajzolatát, a kazettaformát hol kitöltő, hol átmetsző, szabadon áramló kompozíciót, a sugárnyalábokkal építkező szerkesztő-módszert. Bizony nehéz ebben a műben felfedezni a „novecentizmusnak", a klasszicizálódásnak, a patetikus kiűrült formáknak a nyomát. (Még a rekonstruált változatban is nehéz, pedig azon — a kívánságnak megfelelően — jóval szelídebb arcú Krisztus, jóválisabb angyalok, megértőbb szentek néznek hívőikre a bőségesen alkalmazott fedőfesték jóvoltából.) Az eredőnél vagyunk. Sztehló síkokra bontott, absztrahált ábrázoló módszere lényeges elemeiben az igazi avantgarde megértéséről tanúskodik. Csak annyiban hatottak rá az olaszok, amennyiben az olaszok is felszívták a maguk számára hasznosíthatót, a sokszorosan megtagadott, de örökkön irigyelt példaképből, az École de Paris művészetéből.

Vajon meddig volt szüksége a kurzusnak ilyenféle „meredek" római iskolára? Vajon érdeke volt-e a harmincas évek magyar egyházának hosszú távon is kielégíteni és maga számára hasznosítani a vágyva vágyott modernségigényt? Mennyit bízott az új formákra? Sztehló Lilly pályaképét, sőt városmajori ablakainak sorát figyelve: egyre kevesebbet. De hiszen nem is történhetett mindez másként! A városmajori templomhoz hasonló, „sachlich", klasszicizáló, részletformákat kerülő modern templom több nem épült, nem is épülhetett, — a harmincas évek elején kirobbant botrányok sora ezt eleve biztosította. Az ablakok mérete megkisebbedett, a falak kitágultak. Az ideális díszítmény immár a freskó, az archaizáló falfestmény, a negyvenes évek felé pedig a mozaik és színeskő, amely a hagyományos szerkezeti kereteken belül is pompát, csillogást nyújt a megrendelő kívánsága szerint. Az acél-üveg-beton szerkezet ilyenféle archaikus látványokat nem ígért, és főképpen alkalmatlannak látszott bizonyos propaganda-szólamok közérthető tolmácsolására.

Angyalok a Kálvária-ablakon

Az apszis üvegablakai (részlet) Kovács Ferenc felvételei

A templom ablakai lassan készültek. A változások mérhetőek még számunkra is. A Kálvária kompozíció első változatai 1935-ből még telitettek expresszív, hökkentőrajzú Krisztusokkal, majdhogynem naivul groteszk, aprószemű angyalokkal. Mire a mű elkészült és kiállíttatott az 1937-es Párizsi Világkiállításon, a göcsörtök fenséggé, a naivság bájjá, a konstruktív sugárnyalábok misztikus sugárzássá szelídültek. A kereszt két oldalán ott tündökölt kékes fényben az oszloposíves jelzett-architektura, a novecentista kompozíció félreismerhetetlen anyajegye. De az egyre szelídebb, egyre epikusabb, egyre kellemesebb üvegablakok sora sem tudta megakadályozni a megakadályozhatatlant. A harmincas évek végére a sima-beton és színes üveg puritán együttese kellemetlen látványt nyújtott még a római iskolával együttműködőknek is. Az eredeti tervekkel ellentétben kifestették a mennyezet-kazettákat, színes alumínium-kompozíciókat kapott az apszis oldalfala, Aba-Novák ide robbanó agressziv murálisai majdhogynem felesleges dísszé süllyesztették az összművészeti teljesítmény értelmi középpontját. *Buda „Sainte Chapelle"-jére lassanként rákopirozódott Buda Sixtus Kápolnájának karikaturája.*

Ma torzó a városmajori együttes. Nemcsak azért, mert az ablakok sohasem készültek el, nemcsak azért, mert ami elkészült, az is elpusztult, ma is csak a fele áll, és az sem egészen úgy, ahogy a tervekben szerepel. Azért torzó, mert az eredeti elképzelést megmásították, érvénytelenítették a tervre később ráülepedett művek. Bebizonyosodott: egy generáció illúziója hamis illúzió volt, a konzervativizmust felváltó „másféle" hivatalos művészet sem bújhat ki önmaga bőréből.

Árkay Bertalanné Sztehló Lilly

Szines üvegablakai, a római ösztöndijas művészek kiállitásán.

P.H.931.V.27.

AGROTOURS

KEDVES LÁTOGATÓ!

Szeretné megismerni egy kis európai ország kultúráját, múltját, jelenét, szokásait? Szeretné egyúttal élvezni a jó ételeket és italokat? Szeretne régi emlékeket felidézni és új élményekkel gazdagodni? Ha ezek alapján kívánja kiválasztani a helyet, ahol szabadságát eltölti, mi ajánlunk Önnek egy ideális célpontot: *EZ MAGYARORSZÁG.*

A Duna két partján elhelyezkedő, csodálatos fekvésű fővárost, mely valóban különlegesség, ötven évvel ezelőtt Kelet Párizsának nevezték: *EZ BUDAPEST.*

Ön hajlamos a nosztalgiára, szeretne visszatérni a múltba, és a kihalóban lévő régi életmódot egy kicsit átélni: *EZ A PUSZTA.*

Szereti a lustálkodást, a napozást, szörfözést, vízibiciklizést, kajakozást, túrakenuzást: *EZ A BALATON, ÉS LEGNAGYOBB FOLYÓINK, A DUNA ÉS A TISZA.*

Élvezi a teniszezést, szeretne 1 hetes lovas túrán, igazi vadászaton részt venni, vagy naphosszat horgászva ülni egy csónakban: *EZ AZ AKTÍV KIKAPCSOLÓDÁS MAGYARORSZÁGON.*

Az utazási iroda, mely szeretettel várja Önt, és segít abban, hogy fölfedezze az országot és kellemes emlékekkel térjen vissza hazájába:

EZ AZ AGROTOURS UTAZÁSI IRODA RT.

Cím: **AGROTOURS Utazási Iroda Rt.**
1074 Budapest, Dob u. 53.
Tel.: 214-021, 422-956
Telex: 22-3710
Telefax: 534-144

KEZDJE NÁLUNK A NYÁRI SZEZONT!

Jó irány a Flórián Centrum Áruház

1 2 3
4 5 6
7 8 9
10 11

Ha Ön a teljeskörű lakossági CASCO biztosításának EGÉSZ ÉVI DÍJÁT EGYSZERRE ÉS ELŐRE FIZETI BE, akkor egyhavi biztonságot ajándékba kap tőlünk! Azaz: csak 11 havi díjat kell befizetnie.

GONDOSKODUNK, TEHÁT VAGYUNK. HUNGÁRIA BIZTOSÍTÓ CASCO

McCANN-ERICKSON INTERPRESS

REPÜLŐJEGYEK A LEGKEDVEZŐBB ÁRON!

Magyarországra látogatóknak

Zürich - Budapest - Zürich	SFR 420.-
Frankfurt - Budapest - Frankfurt	DM 519.-
München - Budapest - München	DM 369.-

Ajándékjegy magyarországi rokonainak, barátainak

Budapest - Zürich - Budapest (SFR 261.-)	SFR 290.-
Budapest - Frankfurt - Budapest	DM 392.-
Budapest - München - Budapest	DM 281.-

Tel Aviv retour Ausztriából	ÖS 5775.-
NSZK-ból	DM 895.-
Svájcból	SFR 750.-

Gyermekeknek jelentős kedvezmények
Kedvezményes repülőjegyek világszerte egész évben

SWEN AG Travel Sektion, 5004 Aarau,
Postfach 117, Svájc, Telefon 064 / 22 32 70

Svájc: Postcheckkonto 50-6262-4, Aarau
NSZK: Postgirokonto 301256-605, Frankfurt, BLZ 500 100 60

EUROCARD MasterCard VISA Diners Club International AMERICAN EXPRESS

Lébény ősi temploma

Árpád-kori építészetünk történetében különleges hely illeti meg a lébényi, a valamikori Szent Jakab bencés apátság templomát. A mai utazó Mosonmagyaróvártól Győr felé haladva, a várostól alig 15 kilométerre, Lébénymiklós felé térhet le a főútról, mivel az összevonások „jóvoltából" a két szomszédos községet Lébényt és Szentmiklóst e közös névvel jegyzik. A lébényiek természetesen „külön" is büszkék településük híres román kori műemlékére, és a maguk vendégének tekintik a rengeteg hazai és külföldi turistát.

A monostor építését az indokolhatta, hogy valószínűleg itt volt a Győr-nemzetség építtető ágának birtokközpontja. A Rába menti területet Szent István királyunk adományozta a Győr-nemzetség ősének, Győr lovagnak, aki a király uralmának megszilárdításában szerzett érdemeket. Az ő leszármazottai voltak Pot mosonyi és Csépán bácsi ispánok, akik testvéreikkel együtt – a kor szokásának megfelelően – templomot és kolostort építtettek a birtokukon, családjuk hatalmának és gazdagságának emlékeként. Ezt a templom és kolostortípust – mivel építtetői, gazdái világi főurak, fenntartói pedig szerzetesek voltak – nemzetségi monostornak nevezzük; a lébényi ennek egyik első kiforrott példája.

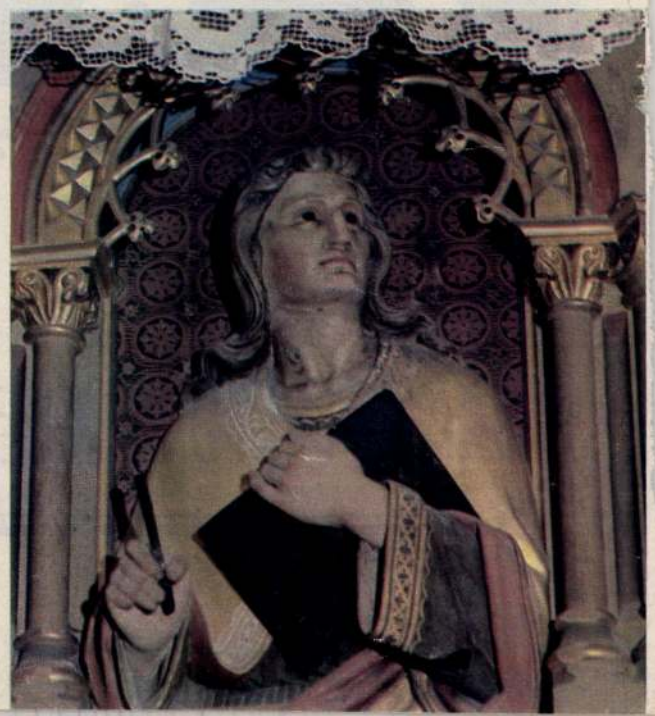
A Szent Benedek által alapított bencés rendnek több hasonló monostora épült Magyarországon. A lébényi, a jáki és a zsámbéki nemzetségi monostor rokona. A fekete barátoknak is nevezett bencések 1208-ban alapították lébényi monostorukat. Az impozáns templom kövei a híres fertőrákosi kőbányából származnak. A feljegyzések szerint 60-70 kőfaragó válogatta és faragta ki a köveket Fertőrákoson, és vízi úton, készen szállították az építkezéshez. A díszesebb részeket a művészi munkához is értő mesterek készítették. Bámulatos gyorsasággal haladtak, hiszen a templom és a hozzá tartozó kolostor legkésőbb 1212-re elkészült, mert 1213-tól már a kolostor apátjainak neve is ismert.

A szerencsés kezdet után azonban csapások sorozata érte Lébényt. 1242-ben a tatárok, 1271-ben Ottokár cseh király katonái, a 15. században német zsoldosok gyújtották fel. Bár 1478-ban Mátyás király a helyreállítás érdekében visszaadta az apátság birtokait, a békés újjáépítés nem sokáig tarthatott, mert 1529-től megindultak a török támadások, és a bencések elmenekültek innen. 1631-ben a jezsuiták kapták meg az apátságot azzal a feltétellel, hogy rendbehozzák a romos templomot. Ötven évvel később azonban a Bécs ellen vonuló törökök ismét felégették. 1773-ban feloszlatták hazánkban a jezsuita rendet, s a lébényi templom 1838-tól községi plébánia lett. Amikor 1841-ben ismét a tűz martalékává vált, az újjáépítésben már barokk sisakokat kaptak a tornyok.

Mai formáját az 1862-ben megkezdett műemléki helyreállítással kapta, mely munka Artur Essenwein, a nürnbergi Germanische Museum igazgatójának nevéhez fűződik. Essenwein új belső berendezést is tervezett, egy Klein nevű bécsi festő pedig üvegablakokat készített és mozaikokkal díszítette a főkapu ornamentikáját. A mellékhajók mai színes üvegablakai már a második világháború után készültek Árkayné Sztehlo Lili tervei szerint és a magyar szenteket ábrázolják. A főoltárt (középen a templom védőszentjének, Szent Jakabnak szobrával) és a két mellékoltárt a szószékkel együtt Essenwein tervei szerint készítették Münchenben. A templom nyugatra néző főhomlokzatának remeke a díszkapu, s ha itt lépünk be, monumentális fenségével tárul elénk az egész templombelső. A déli oldalon hasonló szépségű kaput láthatunk, ezt valamikor a szerzetesek használták.

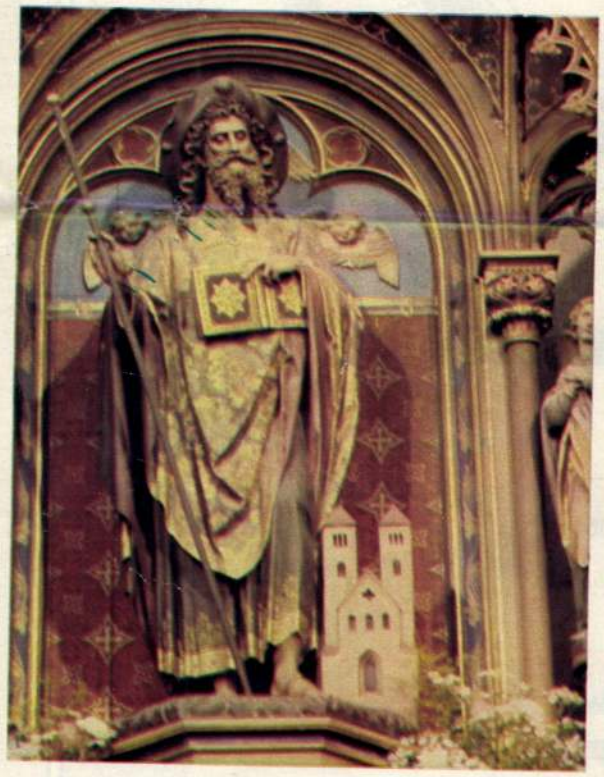
Csak csodálattal gondolhatunk arra, hogy nem sokkal államalapításunk után, a román stílusú építészet micsoda remekművei épültek Pécstől Gyulafehérváron át Nyugat-Magyarországig. Ezek közül az egyik leghíresebb a lébényi templom.

ZIKA KLÁRA
FOTÓ: REZES MOLNÁR ESZTER

St:
AMBROSIUS.
St:
AUGUSTINUS.

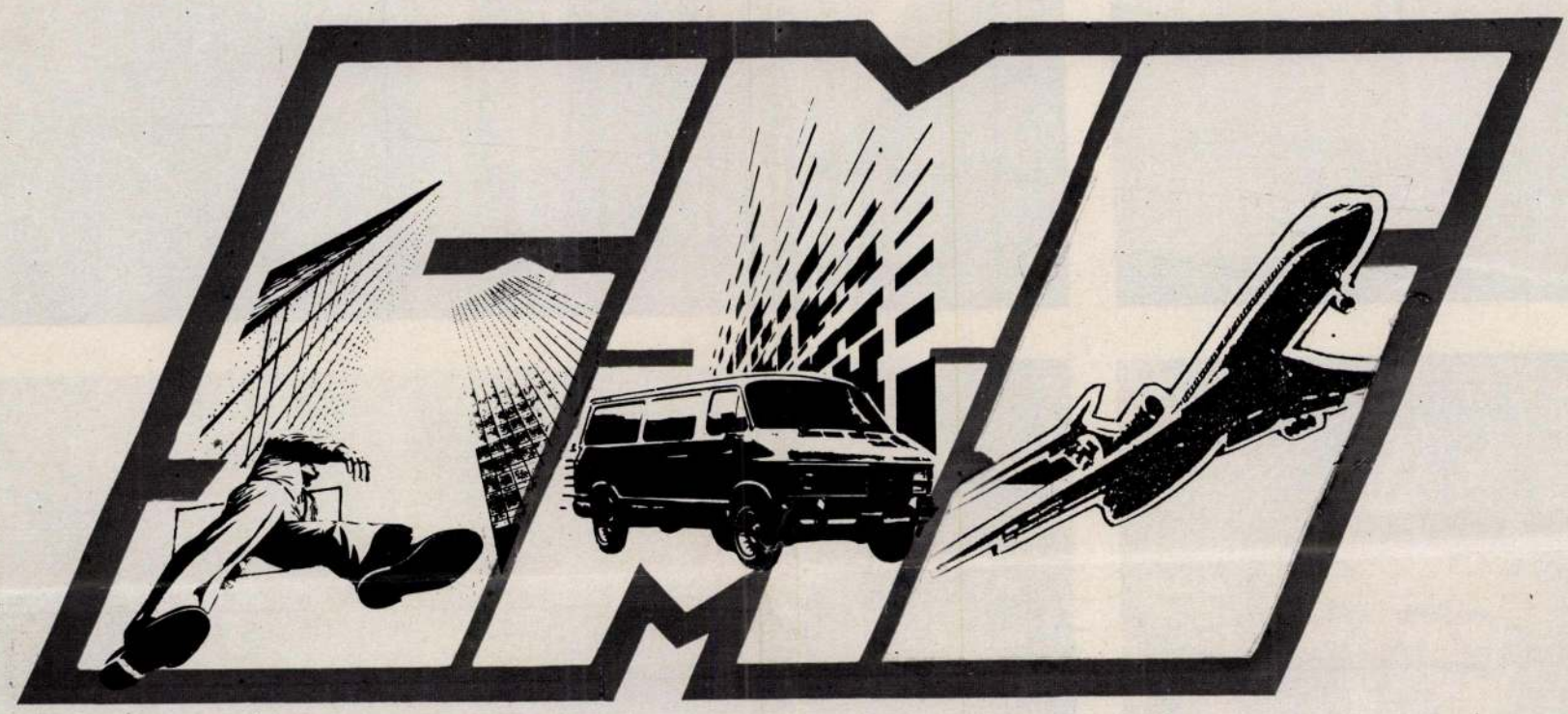

Complete Support Services

- *SAMPLE CUT/COURIER SERVICE*
- *IMPORT & EXPORT TRADE*
- *LONG DISTANCE TRUCKING*
- *N.V.O. SHIPMENTS*
- *WAREHOUSING IN TRI-STATE AREA*
- *HOURLY CUSTOM HOUSE RUNS*
- *HOURLY TRI-STATE RUNS*
- *INTERCHANGES WITH ALL PIERS*
- *INTERNATIONAL AIR FREIGHT/COURIER SERVICE*

• Messengers *• Rush Trucking* *• Air Courier Service*

Main Office: 100 West 43rd Street • New York, NY 10036

SUPERSONIC

MOTOR MESSENGER SERVICE, INC.

(212) 944-6932

LESTER HALBIK, president

ALEX MURRAY, vice-president

GEORGE J. BAK, controller

dr. IMRE SEBESTYÉN, counsellor

Világhírű cégünk mindent mindenhová eljuttat!

AZ O M F

MAGYAR ÉPITÉSZETI MUZEUMA

meghivja Önt

Á R K A Y N É

S Z T É H L Ó L I L Y

üvegfestő iparmüvész kiállitásának

megnyitására

1981. szeptember 22. de. 11 óra

SZÉKESFEHÉRVÁR, ARANY J.U. 10.

OMF ÉPITÉSVEZETŐSÉGE

A kiállitást megnyitja:

Dr. KOVÁCS PÉTER

müvészettörténész

Arkayné Sztelló Lily

1/.

Bertalanné MDK

Árkayné Sztehló Lili, üvegablak-tervezőm.

két modern templomunk /?/ valamint a legkorábbi győr-gyárvárosi templom a modern magyar üvegfestészetnek is fontos állomásai. Mindegyik üvegablakait Á.-néSzt.L. tervezte , a kivitelezők Johan és Majercs ill. Johan és Palka munkája.

Nagy Zoltán:

Árkayné Sztehló Lili üvegablakai.

Magyar Iparművészet. 1935, 4.sz. 105,Kle,111.l.
Képekkel.

Kérem postafordultával

utánvéttel
számlámra

a következő könyveket :

Név és Cím:

Egyéb írásbeli közlés esetén Levelezőlap portódiját kell leróni!

KÖNYVRENDELÉS

2 fillér

Lauffer Tivadar

könyvkereskedés

Postafiók 311.

BUDAPEST

IV., Vácí-ucca 11

Ákaynè Szekely Lili

rod

2

Oltványi Imre:

Még egy bomba a Városmajorra.

Magyar Nemzet

1942 okt. 8.

Árkayné.

a III. Nemzeti Képzőművészeti kiállításon munkája szerepelt.

Új Magyarság, 1935. März 24.

Árkayné Sztehló Lili MDK

XIV.stáció, szines ablak

Mücsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

8/. MDK

Árkayné Sztehló Lili,üvegfestőm.

A városmajori pl.Templom hajójának két utolsó ablaka még nem készült el.-A kórus fölötti ablak S zt.Ceciliát ábrázolja. 1936.
1934-ben a római egyházmüv.kiállitáson az Angyali üdvözletet ábrázoló üvegfestményét a Duce vásárolta meg.

Csernyánszky Mária: Árkayné Sztehló Lili festett üvegablakai.
Szépmüvészet. 1942. 4.sz. 82.l.

MDK

Arkay Bertalanné Stehlo Lilly

Szines üvegablak, a római egyházművészeti kiállitásra tervezte. Repr.

Magyar Iparművészet, 1935. 4.sz. 110.l.

MDK

Árkay Bertalanné Stehlo Lilly

Szines üvegablak. A római egyházművészeti kiáll.-ra tervezte. Palka József készitette. Repr.

Magyar Iparművészet, 1935. 4.sz. 110.l.

megjött

Árkayné Sztehlo Lily

című

Somogyi Antal dr.:

Árkayné Sztehlo Lily

önéletrajza.

Magyar Női Szemle

1938. 5–6. sz.

Viselet.

A balra haladó slavon pandu
fegyverzetben van ábrázolva. A k
irata:

Portrait d'un Simple Pandou
Silesie en 1741.
ezután: Ces Sortes de Pandours S
Cherchant 7 Sortes d'a
Se trouvent ils en campa
Leurs mines refroigne
fölül jobbra: 6.
legalól balra: C.P. Maj.
jobbra: Mart. Engelbrech

Szines rm., mér. a rl.

Árkayné Szeghlet

Vigilia. Lisic-
zki Kant ~~Kant~~
Bp. Terei 1935
a Kant Tereikéj
vel

Árkayné.

Előd
elispán.

ÉPITŐKÉMIA V

ÉPITŐIPARI VÉDŐANYAG

BUDAPEST, VIII., FARKAS IS

T.
Schulek János urnak müépitész
B u d a p e s t.

Folyó hó 8.-án
csénk b. tudomására hozni, hogy
mal 4-6 m2-t lehet mázolni. Zsi
kintetben tapasztalati adataink
runk megsemmisült erre vonatkoz
Az anyag ára k
edényzet, 15 % forgalmi adó és
telesen kölcsönhordót bocsájtun
Második mázolá
Szállitás rakt

Sztehlo Lujza

Lmpt. tól diósjenői
clinicáig.

~~bugatti ff. 133~~

1934

Árkayné Szeghalo Lili

Az alábbi templom oldal-
kápolnáinak üveg-
festményeit festi
Severte.

Brestyánszky Tibor:
A pasaréti új templom
Tér és Forma 1934.
349. l.

1947. Árkay Bertalan
rá
Kőlőre
Rendezvárosi vasút-
ablak. 1947-ben
készült és helyez-
ték el.

1944 az ostrom 1945
előtt
a MÁV. Központi
Kápolna részére
16 db álló
ablak
készült
36 db kisméretű
kerekded alsó
ló ablak.

Hivatk

115/938 szám alatt ke

t.Elnökséget, hogy a

felvételeinek költség

kezeihez kiutalt 1000

számadást, 1001 P 75

fogadhatónak találtam

Felkére

Árkay Bertalanné

közlése

1944. Somogyhar-
kány templom részét
4 méteres magasla-
dok, az egyik Szent
György és Szent Mária
arcképe. Szent Erzsébet-
arcképe. Szent Erzsébet

1944. Szentkirály (Vas megye)
~~Szent~~ templomot
megyei műemlékvédelmi
hatóság látható, de
a kivitel elmarad.

hó 1.-én kelt 65/1933. sz. nb. át-
el értesitjük, hogy az abban kért
rakat mellékelten mint tisztelet-
megállapodásunk értelmében a nagy-
rendelkezésére.

tassék megengedni, hogy ez alkalom-
nagytekintetü Bizottság szives fi-
-pengőre, amelyet Varju Elemér ő-
i dij előlegként a Bizottság he-
s amelynek részünkre való visszaté-
anuár 19.-én kelt átiratunkban már
ünk.

Megkülönböztetett tisztelettel:

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA
BUDAPEST, VIII., MUZEUM-KÖRUT 6. SZ.

Á Kayné

az 1943. évi helyreállításkor:

1) A város major templom
ónyes üvegablyra a
következő képek
vannak.

2) A Rét utolsó állással,
melyen pontosan
mely, fami történt?

Forjhermann 1928-ban
1929-februárjában
volt Mohácsban

Mohácsi városház
ablakai:

3 üvegablak minden
3 szakaszat. A közép-
ső nagyobb
Rigó, A mohácsi vész
II. Lajos a Csele kamrában

Minden
ablak legfelső
szakaszán vár
az alsó részében címer

Utalvány beküldése
Utalási Főg. részére.

14 oldalas Ügy.
A kanczellária által
kezelendő ügyekben

A [illegible] részére
3 példányban [illegible]

[illegible]

[illegible]
Szerelem tárgyában
Szentmiklóssy
[illegible]
Kalmár
Közjegyző
Levelek Szentmiklóssy
Szent Lélek nagyobb
Mária ügyében
Mária a Kormányzó

Alispán helyett:
Dr. Blaskovich s.k.
vm.főjegyző.

október 22.

Utalvány beküldése

1936. milánói triennale

Grand Prix

a Nagy Ország

allegorikus képe

1
di
ntin

fő
2
z.

d
3
. vt.
ő

la
4
egíts.
er

tök

Ars Poetica

1934

Pasaréti úti templom

Lisieux-i Kis Teréz

Szent Család

Menekülés Egyiptomból

Angyali üdvözlet

Lisieux-i Szent Teréz

Szemtől szemben

KIR. MAGY.
EGYETEMI NYOMDA
BUDAPEST VIII,
MÚZEUM-KÖRÚT 6
(GÓLYAVÁR)
TELEFON: *46-1-45
KÖNYVESBOLT
ÉS KÖNYVBARÁTOK
SZÖVETSÉGE
BUDAPEST IV,
KOSSUTH LAJOS-U. 18
TEL.: 89-5-40

LEVÉLCÍM:
BUDAPEST IV.
242.
POSTAFIÓK

Postatakarékpénztári csekkszámla száma: 37.473

Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes

Nagytekinte tü Müemlékek Országos Bizot

Budapest VI.

Aréna ut 41.

Arkayné

1933.

Milano 1933

Kis lány ~~to~~ fejen amforát
visz mögött
madár. szerelő
címe: Ar 012

Arkayné arc
kísérő, hogy
az van-e fejen-
vagy sem

Szendyes Erzsébet
1950. máj 30.

Die Expedition
ore 1947 Okt. 23 wird d. u. 4
ryst Okt 30 ent. d. 17.30.

Autobus ore vicht 13.50 x 2 = 27.00
6½ majdnje 2 4.00 156.00
183.00

Obj.
Bf. 1947 Okt. 31 =

Á. Bayné Szabó
Lili

Az 1938. évi iparm.
közöl. alkalmából
a kultuszminiszter
elismerő oklevelét
nyerte.

Magy. Iparm.
1938. 325. l. (Jelentés
a Magyar Orv. Ipar-
művészeti Társat
ünnepi díjkiosztó
üléséről.)

A Kapuné Szeklőhíd

A mohácsi vasutalapozó ünnepségei

1939

Magyar Építőművészet 1941. 12. f.
390. l.
(A mohácsi vasutalapozó, képpel.)

Schubauer István Vis

2 db. retesz felszerelése és

Visegrád 1946 okt. hó 23-án.

Schubauer István lak

1 db. zárjavitás, hozzá 1 db.

2 uj sasóka és az ajtón lévő

28 ft. összege mai napon felv

Vusegrád 1946 okt. 6-án.

A Rajné

1941. Magyar Tudományos Akadémia
(Nemzeti Múzeum
Angyali üdvözlet
Árpád-házi Szent Erzsébet

egvizsgaljam az altalajt, az alapokat
repedések mélységét és egyéb csak fel-
tényezőket.
erre megbizatást nyernék, a következő
get kérném részemre megállapitani:

ni vizsgálat utiköltséggel, al, munkaerőkkel.....	3oo.-
i számitás elkészitése az gálati adatok alapján.....	24o.-
es költségvetési kiirás árakkal	19o.-
Összesen:	73o.- P.

án kellő pontossággal meg lehetne határ-
rható költségét, mig a felsorolt elő-
jebb csak találgatni lehetne.

938. május 3.

Legmélyebb tisztelettel:

okl. épitészmérnök.

Arkayne Szechlo Lili

l –

Mag. Szamm

1938. 217 l –

de ebő magyar ≠ össz.
szaporúvéleti határon
Mária a szamek
Jérusal
nvgablak

Viaszoltak
a Mines

1

Jézust ostorozzák

Fa, tempera, 114×59 cm.
Maszlaghy II., 19. szám.

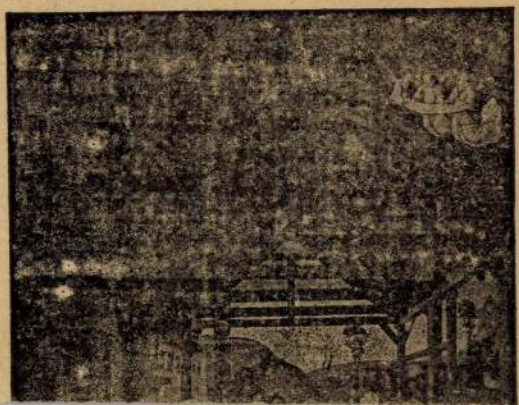
Jézust keresztre szegzik

Fa, tempera, 117×59 cm.
Maszlaghy II., 20. szám.

Jézus és a hitetlen Tamás

Fa, tempera, 94×62 cm.
Maszlaghy II., 22. szám.

E sorozatot Simor prímás Regensburgból vásárolta. — Dürer fametszetű kis passiója (B. 30,. 34., 35., 33., 39., 49.) után.

1935 Aikanyé S21.L

Neurol. képzon-
feidl:
Varsonyi templom.
abbskrenter

Miksamok

1936. maj jun
vil. kiadl.

XIV. stacio
Stina, iblak

Neurol. Szalon
Mydens Kronnmonkalm
Kiállított. Neurol. halom
1937.
ünnepélyes

rtetődik, hogy a kiül

vényes utlevéllel is r

t, 1938. október hó 4.

A miniszter h e l

államtitkár.

v i c h T i b o r ur

Müemlékek Országos Biz

B

IX.H

Dr.lovag Ybl Ervin s.k.
miniszteri tanácsos.

ik:

iszt.

gos Bizottságának,

Budapest.

IX.Hőgyes-Endre-utca 10.sz.

Árkayné Szeghalmi Lili

1933 feb-márc. kiáll
V. 39.

Anyaszobor üdvözlet üvegablak

Klebelsberg emlékkiáll Műcsarnok

Árkayné - Sztehlo Lilli

Második egyházművészeti kiállításon Romában neve szerepelt.

PH. 934. II. 13.

M.D.K.

Árkay Bertalanné
Szekló Ruli
festőnő.

Közlekedési baleset következtében meghalt

Magyar Nemzet, 1959. nov. 3.
Vapi Kodeska

MDK

Árkay Bertalanné Sztehlo Lilly

Jézus föltámasztja Jairus leányát, sz.üvegablak

Angyali üdvözlet, sz.üvegablak

Római Magy. Int. ösztöndijas müvészeinek

1. kiáll. N.Szal. 1931. máj, 18 1.

Eger (Heves)

Almagyar-utca 1. Ház, egyemelete
kapualjjal, XVIII. sz.

(Szinyeszányi Miklós: Eger és környé
191 – Vajk Pál, 1956)

MDK

Árkayné Sztehló Lili

Szt.István-emlékév müv.alkotásai.
Uj Magyarság, 1943. dec. 15.

MDK

Árkayné Stehlo Lily

üvegablakok

Kepp J: Magy. műv.szet sikere Velencében és Milanóban. Szépművészet, 1940. 1.sz. 20-21 l.

42

A'

MDK.

Ötvös Bertalanné, Gyarmathy
Lili

† 1959 okt. 28

(elgázolta egy autó)

(gerontologiai gondozás)

baloldalán. Kétoszlopos, klasszi-
szos hajó, félköríves szentély.
építész, kivitelezte Fichtner János
1780 körül.

itészete Magyarországon. Bp. 1943,

MDK

Árkainé
üvegablakok

i-s: Egyházművészetünk diadala. Uj Ember, 1948. márc. 14. 1o 1.

3/. Árkayné Sztehló Lili, üvegfestőművész. MDK

A modern technikai körülmények között ő sem lehet személyes kivitelezője terveinek. Tökéletesen tudatában van az üvegfestés technikai és szerkezeti törvényeinek. Első munkái a tört.-ből veszik tárgyukat. -1926-ban a gyászos emlékű mohácsi csata 400. évfordulójára készíti a mohácsi városház-részben allegorikus ablakait./Ez bizonyos tekintetben rokonságot mutat Nagy Sándor Kisfaludy -ablakaival./

Csernyánszky Mária: Árkayné Sztehló Lili festett üvegablakai.
Szépművészet. 1942.2.sz. 81.l.

4/.

Árkayné Sztehló Lili, üvegfestőm.

1933.évi milánói Triennálén kiállított műve: Leánykát vezető nőalak sugárzónában. /Már biztos vonalvezetésü./

1936-ban u.o. a "négy évszak" ábrázolásával szerepelt.

Csernyánszky Mária: Árkayné Sztehló Lili festett üvegablakai.
Szépművészet. 1942. 2.sz. 81.l.

5/. MDK

Árkayné Sztehló Lili, üvegfestő.

Egyházművészeti munkásságának első állomása: Győr-gyárvárosi templom ablaksorozata/1929-30/. E sorozatból az isteni Kisdedet imádó Máriát ábrázoló üvegfestmény a monzai kiállitás nagydíját nyerte.1930.

Csernyánszky Mária: Árkayné Sztehló Lili festett üvegablakai.
Szépművészet. 1942. 2.sz. 81.l.

6/.

MDK

Árkayné Sztehló Lili, üvegfestőm.

1932-ben a városmajori pl.templom színes nagyméretü ablakaira kap megrendelést. Ebben az évben el is készíti az öt hosszanti tagból álló "Jézus S zive" szentélyablakot.
A templom hajójában az evang.oldalon az első ablak Árpádházi Szent Erzsébet legendáját ábrázolja egymástól független képsorozatban. 1932.

Csernyánszky Mária: Árkayné Sztehló Lili festett üvegablakai.
Szépmüvészet. 1942. 2.sz. 81.l. és 82.l.

7/. MDK

Árkayné Sztehló Lili,üvegfestöm.

A városmajori templom leckvoldalán a magyar szentek sorozata./1934/. Mindkét oldal középső ablaka 3 jelenetet tartalmazó összefüggő,kompozíciót ábrázol,melyek közül 1937-ben készült Krisztus a kereszten,alatta a keresztvitel,sirbatétel és lent a feltámadás ill. az angyal és a szent asszonyok jelenete az üres sirnál. A párisi magyar pavillonját ékesitette a világkiállitáson

Csernyánszky Mária: Árkayné Sztehló Lili festett üvegablakai.
Szépmüvészet. 1942. 4.sz. 82.l.

9/.

MDK

Árkayné Sztehló Lili, üvegfestőm.

1937-ben készültek a mohácsi templom szentély-ablakai.

1939-ben a mohácsi temető ravatalozója számára Krisztus feltámadását készíti szemtikus rajzban. -1938-ban Székesfehérvár részére tervezi a nagyméretü ablakot Szt. István monumentális alakjával.

Csernyánszky Mária: Árkayné Sztehló Lili festett üvegablakai.
Szépművészet. 1942. 4.sz. 82.l.

1c/. Árkayné Sztehló Lili, üvegfestőm. MDK

Időrendben következik a pannonhalmi bencés kolostor Árpádházi sorozata. /A még pogány Géza fejedelem, Szt. Imre.

Nagyon bájos, lírai hangulatu az 1940.évi egyházmüv. kiállitásra készült Szt.Erzsébete.

Csernyánszky Mária: Árkayné Sztehló Lili festett üvegablakai.
Szépmüvészet. 1942. 4.sz. 82.l.

11/.

Árkayné Sztehló Lili, üvegfestőm. MDK

Végül egy - eddig kivitelezésre nem került Szent Mihály kompozícióját kell említenünk. E terv meggyőzően mutatja be, hogy e nagytehetségű művész az anyagban alkot, abban gondolkodik is.

Csernyánszky Mária: Árkayné Sztehló Lili festett üvegablakai.
Szépművészet. 1942. 4. sz. 82.l.

12/.

Árkayné Sztehló Lili, üvegfestőm. MDK

A szines üvegablaknak a korszerü müvészetben való jelentőségét ma még kevesen ismerik. Árkayné müvészete a ma müvészetét e tekintetben is hozzásegiti a célkitüzések tisztánlátásához.

Csernyánszky Mária: Árkayné Sztehló Lili festett üvegablakai.
Szépmüvészet. 1942. 4.sz. 88.l.

Árkayné

Herepei a Műcsarnok jubiláló
kiállításán.

N. L. 936 V. 3.
Uj M. 936. V. 3

Árkayné Szteklé Lili

készítette az I. kagy. Orv. Gyakorlóintézeti Tárlatón

Nemzeti Újság 1938 XI. 5

Árhayné Szeghő Lili „festő" M.D.K.

mozaikképei díszítik a mohácsi kupolás katolikus templomok, melyek Árhay Bertalan tervezték.

Szombathy Viktor: Budapest - Dunaujváros - Mohács
Bp. /1961./ Panoráma, /Magyarország írásban és képben 15.köt./ 124. old.

Árkayné Stehló Lilly, ifjúsági írónő MDK

A nero „bemutatja Árkayné Stehló Lilly híres templomablakait és ...."

Jajczay János: Mai magyar egyházművészet 8

A Könyv, bp. 1938. tápr. 1. [IV/4-5

Árkayné
iparművész

A Magyar Iparművészet c.folyóiratban Nagy Zoltán Árkayné üvegfestészetéről irt cikke jelent meg.

Nemzeti Ujság
1935.V.9.

MDK

Sztehlo Lili

Uj Magyarság képes mell. 1939. jun. 25.
M. képzőmüv. kiáll. Varsóban.

MDK

Magyel G: Berlini kiáll. mérlege. Nyugat. 1910. ápr. 1. 440-4. o.

Sztehló Lili, üvegfestő

MDK

Szent István koporsóját művészi értékekkel díszes mauzoleum foglalja magába.

A koporsó háta mögött emelkedő nagyméretű ablak Sz.L. műve, aki a magyar üvegfestészet nek. kétségkívül egyik legkiválóbb művésze. Szent István életének főbb mozzanatait örökítette meg. A középkori üvegfestészet stílusában készült, eltéröleg a múlt század naturalizmusától.

Dercsényi Dezső: Szent István sírja.
Tükör. 1946. VIII.évf. 5.sz. 242-245.l.

MDK

Sztehló Lili

Gerevich T. Uj magyar templomépitészet. Magyar Epitőművészet 1941. 12. sz. 377.l.

Sztehló Lili, üvegfestőm.

Szent István koporsóját művészi értékével díszes mauzoleum foglalja magába.

Ő készítette az ásatási területtel szorosan összenem függő s a Szent István kápolna alapfalai mellé emelt emlékmécses magyar szenteket ábrázoló üvegfestményei.

Derecskényi Dezső: Szent István sírja.
Tükör. 1940. VIII.évf. 5.sz. 242-245.l.

NYOMTATVÁNY

Árkay Bertalanné
Dr. Szteklo Lilly
úrnak.

Ki- Kicsöda. ? 26. I.

úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután $^{1}/_{2}$6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Arkayné Stehlo Lily

1937. párisi világkiállításon Grand Prix

Pesti Napló

1938. aug. 26.

M.D.K.

Árkay Bertalan, épitész

A. Aladár fia, édesapja több munkában közreműködött, így a városmajori új templom tervezésében és a Mohácsi fogadalmi templom-Comnál, melyeket ő fejezett be. A legsikerültebb közös művük a Pest-Erzsébetvárosi r. k. templom.

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár,
Bp. 1967. Akadémiai Kiadó

17-19 old.

M.D.K.

Árkay Bertalanné

Szlehló Lili, iparművész

Tervezte a győr-győrszentiváni r.k. templom üvegablakait, melyek a monzai kiállításon nagy-díjat nyertek.

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár,
Bp. 1967. Akadémiai Kiadó 18. old.

Ktechlo Lili

Mivegablatrokkal nevegyel
a képzőművészmúlt pórul.
Találkozásig

Nemzeti Lysóg 1937 II. 17

A. Kayné Szteklő Lili

festő

Műcs. kiáll, 1933 tól

Fipics 109. 1.

Property of the
Library of the
Academy of Natural Sciences
of Philadelphia

Áškayné Szeghalmy Lídy

Lód
3

Pesti Hírlap 1940.
ápr. 13. (Magyar
iparművészek sikere
a milánói Triennalen.)

MDK

Stehló Lili

Üvegablakok, repr.

A Győr-Gyárvárosi uj rom. kath. templom.
Magyar Iparmüvészet 1930. 3-4. sz.

Szeghlo Lujza

1915/16 II - 1919/20 I.,
1920/21 - 1922/23

Ferképzomfoiskevk
138.1.

T.3561.

tok ellenfelüket a vizbe szori-
innen lovas- és gyalog katona-
ben pedig a katonák mögött jobb-
ak vannak. Felirata:

THART 1664.

6 cm.

92-4619.

Stehlo Lily (Árkay Bertalanné)

ipari művész

Nouvelle Revue de Hongrie

1933. XXVI. a. XLIX. I. 816-821. l.

Bierbauer Virgil: Árkay Aladár és Bertalan, két magyar építész.

Stehlo Lili festönö.

(l. Sztehlo Lili és Árkayné alatt is!)

Katol.Szemle.1937.II.436-37.l.

Stehlo Lili

Katol.Szemle.1937.II.626.l.

MDK

Árkayné Stehlo Lily

üvegablak

M. iparm. sikere... Pesti Hirlap, 1940. ápr. 13.

MDK

Árkayné Sztehlo Lili: Szines üvegablakok
repr.

Magyar Iparmüvészet 1940.48.o.

MDK

Árkayné Sztehló Lili

Magyar Iparmüvészet 1934. 186.l.

MDK

Árkayné Sztehló Lili

Brestyánszky T.: A pasaréti uj templom. Tér és Forma 1934. 12.sz. 349.l.

MDR

MDK

Árkayné Sztehló Lili

Ybl E.: A ferencesek modern temploma a Pasaréten. Budapesti Hirlap 1934. okt. 21.

Árkay Bertalanné Sztehló Lili

Két üvegfestménye, a római ösztöndijas művészek kiállitásán.

B.H.931.V.24.

Horváth Bertalan 3

első felesége Fekete Lili

Tanítónő a Városmajori Ápl. Nőegyletben.

Magyar Nemzet 1971 december 7
4. old.

Párkapuné üzletkötő Lilly, üvegművész

L: Alpár Ignác

Pusztai L: A magyar épitészet müvei

35

Magyar

Építőművészet, Bp. 1983

83/2

NYOMTATVÁNY

úrnak

Budapest

SZTEHLÓ 1. *Lilly, festő, 1. Arkayné*
Sz. I.

ARKAYNE!

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

MDK

Árkayné Sztehló Lili

Sárkány Gyula alkotása

KMTárs kiáll. 1941. dec. Mücs. 7.1.

MDK

Árkayné Sztehlo Lili

Ybl Ervin: A ferencesek modern temploma a Pasaréten.
Budapesti Hirlap, 1934. okt. 21.

MDK

Árkay Bertalanné Sztehlo Lili

üvegfestmények

Tormay G: A m. kiáll. Párisban. M. Iparmüvészet. 1937. 15o. l.

ARKAYNÉ STÉHLO LILI

nyerte az Iparmüvészeti Társ. aranyérmét.

A REGGEL, 1938. nov. 14.

ÁRKAYNÉ STÉHLO LILI

A kultuszminiszterium elismerő oklevelét kapta

Pesti Napló, 1938. nov. 15.

ÁRKAYNÉ STÉHLO LILI

az Iparmüvészeti Társulat aranyérmét nyerte.

Pesti Napló, 1938. nov. 15.

MDK

Árkayné Sztehló Liliy, ip.m.

üvegfestészetéért a Grand Prix-t nyerte.

/g-d./: Magy.ország nagy sikere a párizsi Világkiállitáson. - P.H.1938. aug. 26. 6.l.

ÁRKAYNÉ SZTÉHLÓ Lilifestő, iparmüvész m.D.K.

Városmajori templo m üvegablakai

Genthon-Végvári-Németh-Zádor:Magyar müvészet 1800-1945. Bp. 1958.378.1.

MDK

Árkayné Stéhó Lili

az Iparm. Társ. aranyérmét kapta

Orsz. Magyar Iparm. Kiáll. Müvészet 1938.
III.évf. 22.sz. 161.l.

MDK

Árkayné Sztehló Lily, ip.m.

üvegfestményeiért Grand Prix-t nyert.

"39 dijat nyertek a magyar iparmüvészek Milanoban."
Nemzeti Ujság, 1940 jun.29. 13.1.

MDK

Árkayné Sztehló Lily

Gerevich T: A magy.művészet és "Hirünk a világban".
Szépmüv. 1944. 1.sz. 2o l.

Árkaink

A. Stehlo Lili
iparmüvész

Ernst Muzeum kiállitásai CXXIII.csoportkiállitás katalogusa 14 lap, 1931.

le. D. K

ARKAYNÉ SZTEHLO Lili iparművész

üvegablakok a városmajori

Templomban

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945
Bp. 1962, 374.

MDK

Árkayné Sztehlo Lily festőm.

Pogány M: Vándoruton kiállitások és ép. között.
Pesti Napló, 1935.jun.16. 39.l.

MDK

Árkayné Sztehlo Lili

üvegfestm.

Ybl E: Képzőművészet. Budapesti Szemle 1933.okt.

117.1.

MDK

Árkayné Sztehló Lily

Grand Prix-vel tüntették ki

Magyar siker az 1937 évi párizsi világkiállitáson.
Pesti Napló 1938. aug. 26. 4.l.

MDK

Árkayné Sztehló Lili

A ferencesek uj temploma a Pasaréten. Magyar Iparmüvészet 1934. 176.l.

Árkayné, Sztehló Lili

Római egyházművészeti kiállításon
művei dicsérettel részesültek.

MH. 934. III. 6.

Árkay - Sztehló Lilli

Római egyházművészeti kiállításon
"Angyali üdvözlet" üvegfestményét.
Mussolini megvette.

M. 934. IV. 4.

Árkay - Sztehló Lilly

Római egyházművészeti kiállításon Szent Erzsébetet ábrázoló műegyüttese szerepelt.

NM. 934. IV. 18.

Árkay - Sztehló Lilli

Római egyházművészeti kiállításon
Angyali üdvözlet üvegfestményét
Mussolini vette meg.

NM.934.IV.4.

Árkayné Szteklo Lilly

Színes ablakfestményei
a római Magyar Intézet
kiállításán. Repr.
Magyar Iparművészet
1931. 85. l.

T. 5116.

ılra a Visó patakot látjuk,
latömbön ülő paraszttal egy úr
akasztotta. Mellettök fegyve-
t kiszáradt fa törzsénél két
árom úr egyike szerszámot vásá-
két földmives dolgozik és két

Borsa gegen die

orsa vers la

29.2: 33.4 cm.

3-98.
5.

MDK

Sztehlo Lili

üvegablakok

B.V: Magyarország a római egyh.műv.i kiállításon. Tér és Forma, 1934. 3.sz. 84 l.

MDK

A

Sztéhló Lily

Gerevich T: Római magyar művészek. Magyar Szemle,
1932. XVI. 3.sz. 236 l.

Szekkó Lili

Festett üvegablakokkal
nyerte el az európai művész-
nők párisi kiállítását

Pesti Hirlap 1937 II. 13

MDK

Sztehlo Lili /Árkayné/

Francia füzet a modern templomépitésről. Tér és Forma 1934. 12. sz. 359.l.

Árkayné Sztehló Lili MDK

Városmajori plébániatemplom ablakrészlet.üvegf.

Műcsarnok 1935 III.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Szlehlo Lili

Tüzepalotaszárnyak keltetése

Gergelyffy András: Tájékoztató

Műemlékvédelem 1962 I. n. 37. l.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Milyen kitüntetéseket kapott: . . . . . .

. . . . . .

Mikor és hol volt külföldi tanulmányuto

. . . . . .

MDK

Árkay-Sztehló Lilli

Angyali üdvözlet, üvegfestm.

Mussolini magyar képvásárlásai. Pesti Napló, 1934. ápr. 4. 13 l.

MDK

Árkayné Sztehlo Lili
a kápolnák üvegablakai

Ybl Ervin: A ferencesek modern temploma a Pasaréten.
Budapesti Hirlap 1934. okt. 21.

Szélő, Lili

MDK

magyar iparművészet
Árkay Bertalan élete
a városmajori templom üveg-
ablakainak tervezője

Bierbauer, Virgil: Modern Archi-
tecture in Hungary
Hungarian Quarterly, 1941 I 137.0

MDK

Sztehló Lili

üvegablak

v. Nagy Zoltán: Modern monumentális művészet.
Magyar Szemle, 1937. 3e.kötet. 4.sz. 329-336. l.

Árkayné Sztehló Lili MDK
üvegfestőm.

Székesfehérvárott külön kötárat létesitettek.

Az ideiktatott toronyszerü Szent István mauzoleum Sztehló Lili üvegfestményeivel éles.

Gál László: Esztergom és Székesfehérvár után az egész országban folytatják az ásatásokat. Pesti Hirlap. 1938.aug.2n. 33.1.

MDK

Arkayné Sztehló Lili

Városmajori plebaniatemplom ablakrészlet.
Üvegfestmény. (Kivitelezte: Palka József) Mgt.

III. Nemzeti Képzőművészeti Kiáll. 1935.
Márc. 24.-Máj. 15. Műcsarnok. Kat. 15.1.

MDK

Sztehlo Lili
üvegablakok

P-r: M.egyházmüvészeti kiáll. Magyarság, 1941, febr. 16. 12 l.

Árkayné Sztéhló Lili MDK

üvegfestményei, melyek eredetileg a szfvári mauzóleumot diszitették.

Fitz Székesfehérvár, 45.o.

ÁRKAYNÉ SZTEHLO LILI

HADIK András: A modern építészet a magyar építészeti múzeumban. = Műemlékvédelem, XXXV.évf.1.sz. 1991 59.p.

Ragyatéla

ÁRKAYNÉ SZTEHLÓ LILI

Katolikus templomok Magyarországon. Szerk. Dercsényi Balázs. Irta: Török József, Marosi Ernő. Bp. : Hegyi & Tsa., 1991 LVI.

M. D. K.

ÁRKAY Tibor építész
Fried leírása

Típustervjavaslatok

Csorba Tibor: Lakásrendszerek típusálasa,
Magyar Építőművészet 1957. (VI.) 5/6.
153. l.

Árkayné Sztehló Lily

B.H.032.IV.10

B. H.

„A küzdelem, amelyet a viszonyok javítása érdekében folytatunk, hamarosan eredményeket fog hozni"

A kormányzó megnyitó beszéde a Magyar Művészeti Sorsjáték Kiállításán

A Nemzeti Szalon helyiségeiben rendezték meg a magyar művészeti sorsjáték kiállítását, amelynek szombaton délben 12 órakor volt az ünnepies megnyitása. A kiállítást, amelynek keretében a magyar művészek fölsegítésére szolgáló sorsjáték nyereménytárgyait mutatták be, *Horthy* Miklós kormányzó nyitotta meg előkelő közönség jelenlétében.

A kormányzó feleségével együtt érkezett meg. Akkorra már nagy számban gyülekeztek a meghívott vendégek, akik között ott volt Viscount *Chilston* angol követ és neje, *Angelo Rotta* pápai nuncius, von *Schoen* német követ, *Watzlav* Palier cseh-szlovák követ, *Bentinck* holland követ, *Strakos* lengyel követ, *Calice* gróf, Ausztria követe, *Davignon* belga követ, *Juard* francia katonai attasé, *Oxilia* ezredes, *Karafiáth* Jenő kultuszminiszter, *Khuen-Héderváry* Sándor meghatalmazott miniszter, *Petri* Pál, *Petrovics* Elek, *Andrássy* Géza gróf, *Glattfelder* Gyula püspök, *Grósz* Emil, *Liber* Endre, *Némethy* Károly, *Preszly* Elemér főispán, *Hültl* Dezső rektor, bádoki *Soós* Károly, *Szalay* Gábor, *Ferenczy* Tibor főkapitány, *Kratochwill* Károly, *Mikes* János gróf püspök, *Déry* Béla, a Nemzeti Szalon igazgatója és még számosan.

A kormányzót *Kertész* K. Róbert kalauzolta a kiállítás nagytermébe, ahol *Klebelsberg* Kunó gróf üdvözölte és kérte föl a kiállítás megnyitására.

— Az akció alapját — mondta *Klebelsberg* Kunó gróf — a *Budapesten szolgáló diplomáciai kar vetette meg*, az angol követ úr hitvesének kezdeményezésére. Két évvel ezelőtt művészi élőképeket mutattak be, amelynek jövedelmét a magyar művészet föllendítésére fordították. A mult télen 25.000 pengő értékben vásároltunk szobrokat, képeket és iparművészeti tárgyakat, amelyeket most 30.000 darab egypengős sorsjegy kibocsátásával igyekszünk értékesíteni. Reméljük, hogy ez által olyan forgótőkéhez jutunk, amelyre támaszkodva, egyre több és több segítséget nyujthatunk a magyar művészeknek. Az idei nyereménytárgyakat ennek a kiállításnak a keretében mutatjuk be a nagyközönségnek és szeretettel üdvözlöm Főméltóságodat, aki megjelenésével újabb tanujelét adta a magyar művészet iránt érzett megbecsülésének és szeretetének.

Az üdvözlő szavakra a *kormányzó* a következő szavakkal válaszolt:

— Elsősorban azért jöttem el a kiállítás megnyitására, mert átérzem annak nagy jelentőségét. A rossz gazdasági viszonyok fokozott súllyal nehezednek a magyar képzőművészek társadalmára, mert ahol a mindennapi élet szükségleteinek kielégítése is gondot okoz, ott természetesen nem jut a művészet pártolására. Sőt még azokat is, akik a viszonyok véletlen kedvező alakulása folytán vásárolhatnának képeket, *igen sokszor visszatartja a túlhajtott takarékosság, amely magát a termelést is megfojtja minden téren.* Ezért merült fel az a nagy probléma, hogy miként mentsük át a világviszonylatban is a legelső fronton álló művészeinket ezeken a kritikus időkön. Ebben jött segítségünkre a Budapesten székelő diplomáciai kar élén *Chilston* lady, aki a magyar művészetek iránt érzett rokonszenvtől áthatva kezdeményezte és ritka odaadással felkarolta ennek a nemes akciónak az ügyét, amelybe *Klebelsberg* gróf és segítőtársai életet öntöttek. Erről meleg köszönettel emlékezem meg.

Itt a kormányzó *angolra* fordította a szót:

— Éppen most említettem, hogy ez alkalomból elsősorban *Chilston* ladynak és a budapesti diplomáciai karnak kell köszönetet mondanunk, akik kegyes adományukkal lehetővé tették *Klebelsberg* grófnak e sorsjáték megrendezését és ezzel a magyar művészetnek a mai nehéz időkben értékes megsegítését. Minthogy *ezt az akciót minden évben meg fogják ismételni, Chilston* ladyról és jótékonyságáról mindig meg fognak emlékezni akkor is, amikor már nem leszünk olyan szerencsések, hogy őt magunk között üdvözölhessük.

Majd így folytatta:

— Nagyon kérem művészeinket, *ne lankadjanak el. Ezekben a nehéz időkben minden szellemi és erkölcsi veszteség nélkül ki kell tartanunk.*

— Le[illegible]enek meggyőző[illegible]lem, a[illegible]et most a visz[illegible]ben f[illegible]atunk, *hamaro[illegible]hozni, annak daczára, hogy idehaza is sok[illegible]nak, akik iparkodnak a helyzetet [illegible]*. Ezeket egyébként, ezt az alkalmat[illegible]nálva, óva intem: *1918 csakis azé[illegible]tett, mert az erőskezű magyar f[illegible]téren voltak.*

— A kiállítást ezennel megnyito[illegible]

A megnyitás után a kormányz[illegible]*tott*, majd végignézte a négy teren[illegible] művészi képeket, szobrokat és [illegible]tárgyakat.

—

A kiállítás

A Nemzeti Szalón nagytermébe[illegible]délelőtt nyilt meg ünnepies kere[illegible]Magyar Művészeti Sorsjáték műt[illegible]állítása. A rendezőbizottság *Kleb*[illegible]gróf elnökkel, *Chilston* ladyvel, a[illegible]feleségével, *Kertész* K. Róbert álli[illegible]*Széchenyi* Károly gróffal az élü[illegible]megtett, hogy a nehéz viszonyok k[illegible]gyar művészek érdekében a sorsjá[illegible]vigyék. *Klebelsberg* gróf mellett [illegible]roly gróf, a fiatal magyar arisztok[illegible]és tevékeny tagja fáradozott leg[illegible]állítás sikere érdekében. Műteremr[illegible]járva, személyesen válogatta ki az[illegible]ő fáradozásának köszönhető, hog[illegible]legjobb műveikkel szerepelnek a[illegible]tárlaton. A kiválasztott műtárgya[illegible]nok, amelyek úgy a legszélesebb [illegible]kényes ízlésűek igényét is kielégít[illegible]*lovszky* Bertalan által festendő arc[illegible]nyeremény, ismert szobrászaink b[illegible]sai, az értékes textil- és kerámiai[illegible]*kayné Sztehló* Lily tüzesfényű, gy[illegible]festménye, mind méltóak arra, ho[illegible]szívét megnyissa az érdekes akció[illegible]kiállítás termét ez alkalomból if[illegible]táv, az Operaház díszlettervezője,[illegible]szokott ízléssel ékesítette föl.

vasárnapi melléklet

LII.

BUDAPE

eknek a kétszo-
s előfizetési díj

Főszerke

Excelzior!

Irta Buday Barna

enyhült a lég. vidul a határ. A hátat gató időjóslatok ellenére is megjött a . Amint időm engedi, szaladok a szaés nézem a természet tavaszi felfris-. Zöldül a vetés, rügyzik a fa, megtöbbféle vándormadár. Csak megint ittek a régi ismerősök a tavasz szína szerepeiket is pontosan úgy ik el, mint tavaly, meg azelőtt. Elő- csodálatos rejtekhelyeikről s rög-lehelyezkedtek az élet nagyszerű üzeolyan tökéletes célszerűséggel végolgaikat, mintha valamely láthatatrmester parancsolna valamennyinek. kivehetünk ebből a színjátékból, az a zerű összhang, a halkszavú csend, az lba ringató, édes béke.

e ám, de csak látszat szerint. Mert bbről nézve ádáz hare folyik itt. Ezek mögő bogárkák a fűben egymást tják és valamennyi takarmánya a madaraknak. Felfalják egymást az sok. Egyetlen madár száz és száz rovart fogdos össze naponta s telt l trillázik arról, hogy milyen szép ke. Arra vannak utalva a fütyülők, szükségképpen a zümmögők húsából . Nehéz rend, de úgy látszik, szük-

— De mi köze ennek a termés... nek a mi életünkkel, — kérdi az olvasó. Hát csak annyi, hogy az a láthatatlan karmester, aki az élők világát mérkőzésre, versenyre, küzdelemre vezényli, nekünk is parancsol. Nem azért nehéz az élet, mert a társadalom berendezkedése rossz, hanem a természet és a vér törvényei ütnek át rajta. Örökösen küzdenie kell az embernek, szenvednie kell tehát a veszteség kockázatait is, hogy megtarthassa erejét és haladhasson. Az ember minden körülmények között egyéni hasznát akarja venni képességeinek; épp így akar érvényesülni az egyik nemzet is a másik rovására. Nem ismerünk olyan társadalmi rendet, amely ezt a törekvést, az örök versenynek ezt a szellemét kiküszöbölte volna anélkül, hogy meg ne fojtotta volna magát a szabadságot is.

A szocialisták ezt másként tudják. Ők arra esküsznek, hogy az emberek azért osztoznak rosszul a földi javakban, mert rossz a rend; a nagyobb képességüek helyzetelőnyt szereznek, azt megtartják, sőt átörökítik. Így keletkeznek elnyomók és elnyomottak. Ők úgy akarnak berendezkedni, hogy mindenkinek egyformán járjon a kártyája. Ez igen egyszerű művelet, csak az enyém-tied fogalmát kell helyettesíteni a miénk fogalmával. Amint megszűnik a magántulajdon, megszűnik a mérkőzés célja, a verseny láza is. Mindenki csak mérsékelten meríthet a közös életforrásokból, így aztán jut is, marad is. Kiszámítjuk pontosan, mire van szükségünk, azt kiunkával, mint most y ne támadjon szükégészhez csak egy cél-, amely a m át és fejadagokb szét-. De felfelé

kárhoztatva
genyét, mennyire túlemelkedik a
Már csak látszik, hogy nem Marx teremtette ezt a világot. Tökéletlenül van megcsinálva. Egyik teremtés furfangot kap, a másik karmokat, a harmadik csak butaságot. Mekkora igazságtalanság! Az emberek között is vannak idióták és lángelmék. Egyik az anyagiasság rabja, másik a lélek hőse. Abból lesz alkusz, emebből tudós, költő, felfedező, szabadsághős, hittérítő, mártir. Micsoda kilengések ezek, mily szemérmetlen feltolakodása a jól elbocsátottaknak a gyengébbek vállain! Ketrecbe velük! Be velük a nyolcas számmal osztható rendszerbe! Istállói recepttel kell a teremtés rosszul kiosztott adagait kiegyenlítenünk. Hogy ki mit dolgozik és mit kapjon, azt majd a népbiztos-tehenész mondja meg.

Rosszalóan kell csóválnunk a fejünket, amiért a természet annyi hibás példát szolgáltat a szocialista renddel szemben. Nem gondolják az urak, hogy itt tenni kellene valamit? Nosza, szervezzék újra a méheket, mert bizony most királynőt tartanak az ebadták. Semmisítsék meg a hangyákat, amelyek más hangyákat legyőznek és rabszolgaságba kényszerítenek. Fékezzék meg a höresögöt, a javíthatatlan kapitalistát, aki mázsányi búzát is felhalmoz a barlangjában s aztán él belőle munka nélkül. Ugyan igazítsa már helyre ezeket a súlyosan megtévelyedetteket a marxi bölcsesség. Mit! Hogy nem lehet! Hát akkor hogyan akarja új iskolába törni a végtelenség felé törő emberi lelket az, aki egy méhesládnak, de még csak egy féregnek sem parancsolhat?!

Isteni akarat mozgatja az élők világát. Emberi ész nem fejtheti meg azt, hogy mi, miért van. Örök titok minden, ami körül